II VATIKANO SUSIRINKIMO NUTARIMAI

KONSTITUCIJOS
DEKRETAI
DEKLARACIJOS

Pataisytas leidimas

RYTŲ AUKŠTAITIJOS KATALIKŲ JAUNIMO CENTRAS
“Fortūna” 1994

UDK 23-28
An 165

ISBN 9986-408-33-4

Imprimatur

Dr. IOSEPHUS MATULAITIS-LABUKAS

Praeses Coetus Ordinariorum Lituaniae

Mons. CESLAUS KRIVAITIS

Secretarius Coetus Ordinariorum Lituaniae

1967.X.30, Nr. 1435.

PIRMAS LEIDIMAS LIETUVOS VYSKUPIJŲ ORDINARŲ KOLEGIJOS

Redagavo

Kun. M.Petkevičius

Kun. Č.Kavaliauskas

KONSTITUCIJOS:
Dogminė konstitucija apie Apreiškimą
Dogminė konstitucija apie Bažnyčią
Liturginė konstitucija
Pastoralinė konstitucija apie Bažnyčią šiuolaikiniame pasaulyje

DEKRETAI:
Dekretas apie ganytojiškas vyskupų pareigas
Dekretas apie kunigų tarnystę ir gyvenimą
Dekretas apie vienuolių gyvenimo atnaujinimą
Dekretas apie kunigų ruošimą
Dekretas apie Bažnyčios misijų veiklą
Dekretas apie Rytų katalikų bažnyčias
Dekretas apie ekumenizmą
Dekretas apie pasauliečių apaštalavimą
Dekretas apie socialinio bendravimo priemones

DEKLARACIJOS:
Religinės laisvės deklaracija
Bažnyčios santykių su nekrikščioniškomis religijomis deklaracija
Krikščioniškojo auklėjimo deklaracija

Į skaitytojo rankas atiduodama nauja reta knyga.

Suprantama, kad ji skaitytojui bus ir įdomi, ir aktuali, ir naudinga, ir reikalinga, nes čia pateikiama medžiaga savaime kalba apie jos svarbą bei autoritetą.

Tikimasi, kad skaitytojas, nors knygos stilius glaustas ir dokumentinis, sugebės pajusti tai, kas antrąjį Vatikano Susirinkimą padarė visuotinio dėmesio ir suinteresuotumo centru. Iš tiesų plačiausių ir labai skirtingų sluoksnių viešoji nuomonė bei dabarties žmogaus viltys ir lūkesčiai nebuvo veltui - Susirinkimas dar kartą patvirtino, kad Kristaus įkurtoji Bažnyčia turi ką pasakyti šiuolaikiniam žmogui su visa jo vidaus ir išorės gyvenimo problematika mūsų dramatiškais bei atsakingais laikais. Jos žodis nėra tik žodis, bet, Šventosios Dvasios veikimo apvalytas nuo laikinumo ir pakeltas į aukštesnę tiesos plotmę, yra realus ir konstruktyvus kelias visai žmonių šeimai išeiti iš aklavięčių, susiskaldymų ir ribotų pastangų.

Be to, tikimasi, kad pateiktoji knyga padės skaitytojui įsitikinti, jog ant Petro uolos pastatytoji Katalikų Bažnyčia visais laikais stengėsi Kristaus patikėtą misiją vykdyti kiekvieno istorinio laikotarpio sąlygomis, o naujos formos niekada nebuvo Bažnyčios silpnumo požymis, bet, atvirkščiai, jos stabilumo, visuotinumo ir nuolatinio naujumo ženklas. Šio leidinio iniciatyva priklauso Lietuvos vyskupijų ordinarų kolegijai. Vertėjų kolektyvas atliko didelį darbą ir, suponuodamas atitinkamą skaitytojo lygį, laikėsi originalo ir jo formos. Visų dokumentų sąranga atitinka originalą, o visos straipsnių antraštės teksto langeliuose yra redakcijos. Be to, straipsnių antraštės ir išsamus turinys lengvai leis skaitytojui surasti knygoje jam reikiamos medžiagos vietą ir sąryšį.

KONSTITUCIJOS

DEI VERBUM

DOGMINĖ KONSTITUCIJA APIE APREIŠKIMĄ

ĮVADAS

1. Su pagarba klausydamas ir ištikimai skelbdamas Dievo žodį, šventasis Sinodas laikosi šv.Jono žodžių: "Skelbiame jums amžinąją gyvybę, kuri buvo pas Tėvą ir mums pasirodė; ką regėjome ir girdėjome, tai skelbiame jums, kad ir jūs turėtumėte su mumis draugystę ir kad mūsų bendravimas būtų su Tėvu ir su jo Sūnumi, Jėzumi Kristumi" (1 Jn. 1,2-3). Todėl šis Susirinkimas, žengdamas Tridento bei I Vatikano susirinkimų taku, trokšta išdėstyti tikrąją doktriną apie dieviškąjį apreiškimą bei jo perdavimą, kad visas pasaulis, girdėdamas išganymo skelbimą, tikėtų, tikėdamas turėtų vilties, vildamasis - mylėtų.

PIRMASIS SKYRIUS

APREIŠKIMAS SAVYJE

Apreiškimo prigimtis

2. Gerasis ir išmintingasis Dievas panoro apreikšti save patį ir paskelbti savo valios paslaptį (plg. Ef. 1,9), kurios dėka žmonės per Kristų, įsikūnijusį Žodį, Šventojoje Dvasioje turėtų galimybę prieiti prie Tėvo ir tapti dieviškosios prigimties dalyviais (plg. Ef. 2,18; 2 P. 1,4). Šito Apreiškimo dėka nematomasis Dievas (plg. Kol. 1,15; 1 Tim. 1,17) iš gausingos meilės žmonėms prabyla į juos tarsi į bičiulius ir bendrauja su jais (plg. Bar. 3,38), kviesdamas savo draugėn ir priimdamas juos į šią sąjungą. Toji apreiškimo tvarka pasireiškia tikrovėje darbais ir žodžiais, labai susijusiais tarpusavyje. Tuo būdu Dievo darbai išganymo istorijoje išreiškia ir patvirtina doktriną bei žodžių prasmę, o žodžiai skelbia darbus ir nušviečia juose glūdinčias paslaptis. Taip atskleidžiamos giliau-

sios tiesos apie Dievą bei žmogaus išganymą Kristaus asmenyje, kuris yra viso atpirkimo tarpininkas ir pilnybė.

Kelias į Evangelijos apreiškimą

3. Dievas, viską sukurdamas ir palaikydamas savo Žodžiu (plg. Jn. 1,3), amžinai save liudija sukurtais daiktais (plg. Rom. 1,19,20) ir, trokšdamas atverti amžinojo išganymo kelią, nuo pat pradžių apreiškė save pirmiesiems tėvams. Po jų nupuolimo davęs išganymo pažadą, Dievas sužadino žmonėse išganymo viltį (plg. Pradž. 3,15) ir nuolat rūpinosi žmonijos reikalais, kad suteiktų amžinąjį gyvenimą visiems, kurie, kantriai dirbdami gerus darbus, ieško išganymo (plg. Rom. 2,6-7). Jis pašaukė savo metu Abraomą, kad jo gentis taptų didžia tauta (plg. Pradž. 12,2), kurią po patriarchų, Mozės ir pranašų dėka, išmokė pažinti save - gyvąjį ir tikrąjį Dievą, rūpestingąjį Tėvą ir teisingąjį Teisėją; išmokė laukti pažadėtojo Išganytojo ir tuo būdu amžių bėgyje paruošė kelią Evangelijai.

Kristus - apreiškimo pilnatvė

4. Dievas, daugelį kartų ir įvairiais būdais kalbėjęs per pranašus, "šiomis dienomis kalbėjo mums per Sūnų" (Žyd. 1,1-2). Jis pasiuntė savo Sūnų - amžinąjį Žodį, apšviečiantį visus žmones, kad apsigyventų tarp žmonių ir išsipasakotų jiems Dievo paslaptis (plg. Jn. 1,1-18). Tuo būdu Jėzus Kristus, įsikūnijęs Žodis, pasiųstas kaip "žmogus pas žmones", skelbia "Dievo žodžius" (Jn. 3,34) ir atlieka išganingą jam Tėvo pavestą darbą (plg. Jn. 5,36; 17,4). Todėl Jėzus, - jį matydami, žmonės mato patį Tėvą (plg. Jn. 14,9), - visu savo buvimu ir pasireiškimu, žodžiais ir darbais, ženklais ir stebuklais, o ypač savo šlovinga mirtimi ir prisikėlimu iš mirusiųjų, pagaliau Šventosios Dvasios pasiuntimu atbaigė visą apreiškimą, patvirtindamas jį dieviškuoju liudijimu. Visa tai skelbia, jog Dievas yra su mumis, kad išlaisvintų mus iš nuodėmės bei mirties tamsybių ir prikeltų amžinajam gyvenimui.

Vadinasi, krikščioniškoji išganymo tvarka, kaip nauja ir galutinė sandora, niekuomet nebus pakeista, ir negali būti laukiama jokio naujo viešo apreiškimo, iki mūsų Viešpats Jėzus Kristus šlovingai pasirodys (plg. 1 Tim. 6,14 ir Tit. 2,13).

5. Apreiškiančiam Dievui dera "tikėjimo klusnumas" (Rom. 16,26; plg. Rom. 1,5; 2 Kor. 10,5-6), kurio dėka žmogus save laisvai paveda Dievui, teikdamas pilnutinį apreiškiančiam Dievui proto ir valios paklusnumą ir laisvai pritardamas jo duotam apreiškimui. Šis tikėjimas ir jo pareiškimas reikalingas pranokstančios ir padedančios Dievo malonės bei vidinės Šventosios Dvasios pagalbos, kuri širdį sujudina ir nukreipia į Dievą, atveria dvasios akis ir suteikia visiems džiaugsmingą pritarimą ir tikėjimą tiesa. O kad apreiškimo pažinimas taptų vis gilesnis, Šventoji Dvasia nuolat tobulina tikėjimą savo dovanomis.

Apreiškimas priimtinas tikėjimu

6. Apreiškimu Dievas troško save bei savo valios amžinuosius nutarimus žmonių išganymo reikalu paskelbti ir pasidalinti su žmonėmis, kad jie galėtų dalyvauti dieviškose gėrybėse, kurios absoliučiai pranoksta žmogaus suvokimą.

Apreiškimas ir prigimtas Dievo pažinimas

Šventasis Sinodas išpažįsta, jog "Dievą, visų dalykų pagrindą ir tikslą, tikrai galima pažinti natūraliu žmogaus protu iš sukurtų daiktų" (plg. Rom. 1,20). Jis taip pat moko, kad apreiškimo dėka "tie dalykai, kurie dieviškoje srityje neprieinami žmogaus protui, net dabartinėmis (po nupuolimo) žmonijos sąlygomis gali būti visų pažinti lengvai, tikrai ir be jokios klaidos" (I Vatikano susirinkimas).

ANTRASIS SKYRIUS

APREIŠKIMO PERTEIKIMAS

7. Visų tautų išganymui Dievo apreikšti dalykai jo maloningu patvarkymu turi išlikti nepažeisti ir turi būti perduoti visoms kartoms. Todėl Viešpats Kristus, kuriame atbaigtas visas Aukščiausiojo Dievo apreiškimas (plg. 2 Kor. 1,30; 3,16-4,6), davė apaštalams priesaką, kad jau per pranašus pažadėtąją ir jo paties įvykdytąją bei paskelbtąją Evangeliją skelbtų visiems, kaip visos ir išganingos tiesos bei dorovės šaltinį, teikdami visiems dieviškų dovanų. Visa tai ištikimai įvykdyta tiek apaštalų, kurie, skelbdami žodžiu, pavyzdžiais ir pamokymais, perdavė tai, ką buvo gavę iš Kristaus žo-

Apreiškimo skelbėjai

džio, elgesio ir darbų ar ką išmoko Šventosios Dvasios įkvepiami - tiek tų apaštališkų vyrų, kurie tos pačios Šventosios Dvasios įkvėpimu išganymo skelbimą surašė knygose.

Kad Evangelija nuolat išliktų Bažnyčioje sveika ir gyva, apaštalai ją paliko savo įpėdiniams vyskupams, jiems pavesdami savo pačių mokymo pareigas. Taigi šventoji Tradicija ir abiejų Testamentų Šventasis Raštas yra tarsi veidrodis, kuriame žemėje keliaujanti Bažnyčia regi Dievą, iš kurio yra viską gavusi ir į kurį ji vedama, kol matys jį akis į akį tokį, koks jis yra (plg. 1 Jn. 3,2).

Tradicija

8. Apaštalų skelbimas, ypatingu būdu išreikštas įkvėptose knygose, privalo būti išsaugotas per nuolatinę kartų grandinę iki pasaulio pabaigos. Todėl apaštalai, perduodami tai, ką patys buvo gavę, ragina tikinčiuosius laikytis paveldėto mokslo, kurio juos išmokė tiek žodžiu, tiek laiškais (plg. 2 Tes. 2,15), ir kovoti už vieną kartą visiems laikams perduotąjį tikėjimą. Tai, ką apaštalai perdavė, apima visus dalykus, mokančius Dievo tautą švento gyvenimo ir ugdančius tikėjimą. Todėl Bažnyčia savo mokymu, gyvenimu ir apeigomis perduoda visoms kartoms tai, kas ji yra ir ką ji tiki.

Ši iš apaštalų gautoji Tradicija, Šventajai Dvasiai globojant, žengia toliau Bažnyčioje: auga Tradicijos žodžių bei dalykų suvokimas, auga tiek tikinčiųjų mąstymo bei svarstymų širdies gilumoje pastangomis (plg. Lk. 2,19 ir 51), tiek giliausiu dvasinių dalykų patirties pažinimu, tiek skelbiamajame žodyje tų, kurie su vyskupystės perdavimu įgijo pastovią tiesos charizmą (dovaną). Kitaip sakant, Bažnyčia amžių bėgyje nuolat žengia į dieviškosios tiesos pilnybę, kol joje bus atbaigti Dievo žodžiai.

Bažnyčios Tėvų žodžiai liudija apie šios Tradicijos gyvumą, o jos turtai įsilieja į tikinčios ir besimeldžiančios Bažnyčios praktiką bei gyvenimą. Šios Tradicijos dėka Bažnyčiai tapo žinomas visas šventųjų knygų kanonas. Jos dėka Šventasis Raštas darosi vis giliau suprantamas ir aktualus. Tuo būdu Dievas, kuris kadaise yra kalbėjęs, taip pat ir dabar nuolat kalba su savo mylimojo Sūnaus Sužieduotine; pagaliau ir Šventoji Dvasia, kurios dėka gyvas Evangelijos žodis skamba Bažnyčioje, o per ją ir pasaulyje, veda tikinčiuosius į visišką tiesą bei apgyvendina jų sielose vaisingą Kristaus žodį (plg. Kol. 3,16).

9. Šventoji Tradicija ir Šventasis Raštas glaudžiai siejasi tarpusavyje ir papildo vienas kitą. Juk jie abu išplaukia iš to paties dieviškojo šaltinio ir tarsi suauga į viena bei siekia to paties tikslo. Šventasis Raštas yra Dievo žodis, kiek jis Šventosios Dvasios įkvėpimu tampa užrašytas. Šventoji Tradicija Dievo žodį, Viešpaties Kristaus ir Šventosios Dvasios patikėtą apaštalams, perduoda sveiką įpėdiniams, kad šie, tiesos Dvasios apšviesti, ištikimai jį skelbdami, saugotų, aiškintų ir skleistų. Tokiu būdu Bažnyčia savo tikrumą dėl apreikštųjų dalykų semiasi ne tik iš Šventojo Rašto. Tad abu apreiškimo šaltiniai turi būti priimti vienoda pagarba ir dėkingumu.

Tradicijos ir Šventojo Rašto ryšys

10. Šventoji Tradicija ir Šventasis Raštas sudaro vieningą Dievo žodžio šventąjį palikimą, pavestą Bažnyčios apsaugai. Laikydamasi šio palikimo, visa šventoji liaudis drauge su savo ganytojais nuolat gyvena apaštalų mokymo, bendravimo, duonos laužymo ir maldos vienybėje (plg. Apd. 2,42). Tokiu būdu perduoto tikėjimo saugojimu, vykdymu bei išpažinimu gimsta ypatingas vadovų ir tikinčiųjų bendrumas.

Bažnyčia saugo ir skelbia Dievo žodį

Pareiga autentiškai aiškinti surašytą ir perduotą Dievo žodį tėra patikėta tik gyvajam Bažnyčios mokymui, kurio galia vykdoma Jėzaus Kristaus vardu. Žinoma, tasai mokymas negali būti aukščiau už Dievo žodį, - jisai tik jam tarnauja, mokydamas vien to, kas perduota kaip apreiškimas. Mokymas išplaukia iš dieviškojo priesako ir yra lydimas Šventosios Dvasios; jis pats maldingai klauso, šventai saugoja bei ištikimai aiškina ir iš to paties tikėjimo palikimo semia visus dalykus,kuriuos pateikia kaip privalomus tikėti, kaip Dievo apreiškimą.

Vadinasi, aišku, jog Šventoji Tradicija, Šventasis Raštas ir Bažnyčios mokymas pagal išmintingą Dievo sprendimą taip tarpusavyje susieti ir sujungti, kad vienas be kito išvis nebūna. Jie visi drauge veiksmingai neša sieloms išganymą, kiekvienas savu būdu ir vienos Šventosios Dvasios veikimu.

ŠVENTOJO RAŠTO ĮKVĖPIMAS IR AIŠKINIMAS

Šventoji Dvasia įkvepia hagiografus

11. Kas Šventajame Rašte surašyta ir skelbiama, yra Dievo apreikšta ir parašyta Šventosios Dvasios įkvėpimu. Todėl visas Senojo ir Naujojo Testamento knygas su visomis jų dalimis šventoji Motina Bažnyčia, sekdama apaštališkąjį tikėjimą, laiko šventomis ir kanoniškomis, nes jos surašytos įkvepiant Šventajai Dvasiai (plg. Jn. 20,31; 2 Tim. 3,16; 2 P. 1,19-21; 3,15-16). Jų autorius yra Dievas, ir jos perduotos Bažnyčiai. Šventosioms knygoms parašyti Dievas pasirinko žmones, kuriuos panaudojo su jų sugebėjimais ir galiomis, kad, jam veikiant juose ir per juos, jie, kaip tikri autoriai, surašytų visa tai ir tik tai, ką jis norėjo.

Kadangi visi dalykai, pareikšti įkvėptų autorių, arba hagiografų, privalo būti laikomi Šventosios Dvasios apreikštais, todėl būtina pripažinti, kad Šventojo Rašto knygos tvirtai, ištikimai ir be klaidos moko tiesos, kurią Dievas norėjo užrašydinti mūsų išganymui. Tuo būdu "kiekvienas Dievo įkvėptas Raštas yra naudingas mokyti, sudrausti, pataisyti, auklėti teisybėje, kad Dievo žmogus būtų tobulas, tinkamas kiekvienam geram darbui" (2 Tim. 3,16-17).

Šventojo Rašto aiškinimas

12. Kadangi Dievas Šventajame Rašte kalbėjo per žmones žmogišku būdu, tai Šventojo Rašto aiškintojas, norėdamas suvokti, ką Dievas troško pranešti, privalo rūpestingai ištirti, ką hagiografai iš tikrųjų norėjo pasakyti ir ką jų žodžiais troško pareikšti pats Dievas.

Siekiant suvokti hagiografų užmojus, tarp kitko, reikia atsižvelgti į literatūrinius žanrus.' Nes labai skirtingais būdais skelbiama ir išreiškiama tiesa istorinėse, pranašinėse, poetinėse bei kitų rūšių knygose. Be to, aiškintojui būtina ištirti prasmę, kurią hagiografas atitinkamomis sąlygomis, pagal savo laikotarpio ir savo kultūros lygį, siekė išreikšti ir išreiškė, pasinaudodamas

ano meto literatūriniais žanrais. Siekiant teisingai suprasti, ką šventasis autorius norėjo pareikšti raštu, būtina rūpestingai atsižvelgti į jo prigimtus jautimo, kalbos bei pasakojimo būdus, būdingus hagiografo laikams. Būtina taip pat atsižvelgti į papročius, būdingus ano meto žmonių tarpusavio santykiams.

Kadangi Šventasis Raštas privalo būti skaitomas ir aiškinamas ta pačia dvasia, kuria jis buvo surašytas, tikrosios šventųjų tekstų prasmės atradimui ne mažiau būtina rūpestingai atsižvelgti į viso Šventojo Rašto turinį ir vienybę, turint prieš akis visą Bažnyčios Tradiciją ir tikėjimo analogiją. Aiškintojų pareiga yra pagal šias taisykles siekti giliau pažinti ir išaiškinti Šventojo Rašto prasmę, kad šios paruošiamosios studijos padėtų tarsi subrandinti Bažnyčios sprendimą. Nes visi šie dalykai, tarnaujantys Šventojo Rašto aiškinimui, galutinai turi būti pavesti Bažnyčios sprendimui, kuri turi Dievo įgaliojimą ir uždavinį saugoti ir aiškinti jo žodį.

13. Šventajame Rašte, nepažeidžiant amžinos Dievo tiesos ir šventumo, reiškiasi amžinosios Išminties nuostabusis "prisitaikymas", kad pažintume neišsakomą Dievo maloningumą ir kaip jis, rūpindamasis bei globodamas žmogaus silpnumą, prisitaikė prie mūsų kalbos sąlygų. Dievo žodis, išreikštas žmonių kalba, tapo panašus į mūsų žodžius, kaip kadaise amžinojo Tėvo Žodis, priėmęs trapų žmogaus kūną, tapo panašus į žmones.

Dievo "prisitaikymas"

KETVIRTASIS SKYRIUS

SENASIS TESTAMENTAS

14. Geriausiasis Dievas, numatydamas ir ruošdamas visos žmonijos išganymą, ypatingu sprendimu išsirinko sau tautą, kuriai patikėjo savo pažadėjimus. Padaręs sandorą su Abraomu (plg. Pr. 15,18) ir per Mozę su Izraelio tauta (plg. Iš. 24,8), kurią įsigijo sau, jis apreiškė save - vienintelį tikrąjį ir gyvąjį Dievą žodžiais ir darbais,

Išganymo istorija Senajame Testamente

kad Izraelis patirtų Dievo bendravimo su žmonėmis kelius ir juos, kalbant pačiam Dievui per pranašus, giliau ir aiškiau suvoktų bei vis plačiau paskleistų tautų tarpe (plg. Ps. 21,28-29; 95,1-3; Iz. 2,1-4; Jer. 3,17). Ši išganymo tvarka, iš anksto paskelbta šventųjų rašytojų, jų atpasakota bei išaiškinta, randama Senojo Testamento knygose kaip tikras Dievo žodis. Štai kodėl šios Dievo įkvėptos knygos turi amžiną vertę: "Nes visa, kas tik yra parašyta, mums pamokyti parašyta, kad mes kantrumu ir Rašto paguoda turėtume vilties" (Rom. 15,4).

Senojo Testamento svarba

15. Senojo Testamento išganymo tvarka pirmiausia buvo skirta paruošti pasaulio Išganytojo Kristaus bei jo mesijinės karalystės atėjimui, paskelbti jį pranašystėmis (plg. Lk. 24,44; Jn. 5,39; 1 P. 1,10) ir išreikšti įvairiais simboliais (plg. 1 Kor. 10,11). Senojo Testamento knygos, pritaikytos žmonijos sąlygoms iki Kristaus išganymo, visiems parodė Dievo ir žmogaus pažinimo bei teisingojo ir gailestingojo Dievo bendravimo su žmonėmis būdus. Šios knygos, nors ir turi netobulų bei laikinų dalykų, rodo tikrąjį Dievo auklėjimą bei pedagogiją. Todėl šios knygos, išreiškiančios gyvąją Dievo mintį, išsakančios kilnias doktrinas apie Dievą, slepiančios išganingą išmintį apie žmogaus gyvenimą ir nuostabius maldos lobius, iš tikrųjų apima mūsų išganymo paslaptį ir turi būti krikščionių priimtos su gilia pagarba.

Senojo ir Naujojo Testamentų vienybė

16. Dievas, kaip abiejų Testamentų įkvėpėjas ir autorius, išmintingai sutvarkė, kad Naujasis Testamentas slypėtų Senajame, o Senasis - išryškėtų Naujajame. Nežiūrint to, kad Kristus savo krauju įsteigė naują sandorą (plg. Lk. 22,20; 1 Kor. 11,25), Senojo Testamento knygos, skelbiant Evangeliją, vis dėlto buvo visapusiškai naudojamos. Jos įgyja Naujajame Testamente savo pilnutinę prasmę ir ją parodo (plg. Mt. 5,17; Lk. 24,27; Rom. 16,25-26; 2 Kor. 3,14-16) ir pagaliau kartu apšviečia ir paaiškina patį Naująjį Testamentą.

NAUJASIS TESTAMENTAS

Naujojo Testamento svarba

17. Dievo žodis, skirtas Dievo galybe kiekvieno tikinčiojo išganymui (plg. Rom. 1,16), ypatingai prakilniu būdu yra pateiktas Naujajame Testamente ir čia išskleidžia savąją jėgą. Atėjus laiko pilnybei (plg. Gal. 4,4), Žodis tapo kūnu ir apsigyveno tarp mūsų kupinas malonės ir tiesos (plg. Jn. 1,14). Kristus žemėje įsteigė Dievo karalystę, darbais ir žodžiais apreiškė savo Tėvą ir save patį, pagaliau mirtimi, prisikėlimu bei šlovingu įžengimu į dangų ir Šventosios Dvasios atsiuntimu baigė savo darbą. Pakeltas nuo žemės, jis traukia visus prie savęs (plg. Jn. 12,32); jis vienintelis turi amžinojo gyvenimo žodžius (plg. Jn. 6,68). Tačiau ši paslaptis nebuvo paskelbta kitoms kartoms taip, kaip tai buvo padaryta, apreiškiant jo apaštalams ir pranašams Šventąja Dvasia (plg. Ef. 3,4-6), kad jie skelbtų Evangeliją, žadintų tikėjimą į Viešpatį Jėzų Kristų ir suburtų Bažnyčią. Šių dalykų amžinam ir dieviškam liudijimui turime Naujojo Testamento knygas.

Evangelijų kilmė

18.Nesunku pastebėti, jog iš viso Šventojo Rašto, neišskiriant nė Naujojo Testamento knygų, pirmoje vietoje stovi Evangelijos. Jos duoda pirmaeilį liudijimą apie įsikūnijusio Žodžio, mūsų Išganytojo, gyvenimą ir mokymą.

Bažnyčia visuomet ir visur išpažindavo ir išpažįsta, kad keturios Evangelijos yra apaštalinės kilmės. Ką apaštalai Kristaus įsakymu yra skelbę, vėliau Šventosios Dvasios įkvėpimu jie patys ar kiti apaštališki vyrai perdavė mums raštu, būtent, tikėjimo pagrindą - ketveriopą Evangeliją: Mato, Morkaus, Luko ir Jono.

Evangelijų istoriškumas

19. Šventoji Motina Bažnyčia tvirtai ir pastoviai buvo ir yra įsitikinusi, jog keturios išvardintos Evangelijos, kurių istoriškumas visuomet buvo pripažįstamas, ištikimai perduoda tai, ką Jėzus, Dievo Sūnus, gyven-

damas tarp žmonių, jų amžinajam išganymui iš tiesų darė ir mokė iki pat dangun žengimo dienos (plg. Apd. 1,1-2). Ką jis buvo sakęs ir daręs, apaštalai po Viešpaties įžengimo perdavė savo klausytojams dėka gilesnio pažinimo, kurį jie įgijo, išmokyti šlovingųjų Kristaus gyvenimo įvykių ir apšviesti tiesos Dvasios šviesa. Taigi šventieji autoriai surašė keturias Evangelijas, pasinaudodami daugeliu žodžiu ar raštu perduotų šaltinių, sujungdami kai kuriuos dalykus į sintezę, atsižvelgdami į bažnyčių padėtį bei išlaikydami pamokslinę formą, tuo būdu mums perduodami tikrus ir grynus dalykus apie Jėzų. Jie rašė, pasinaudodami tiek savo atmintimi ir prisiminimais, tiek kitų liudijimu, kurie "nuo pat pradžios patys matė ir buvo žodžio tarnai", siekdami vieno: "kad mes pažintume šitų žodžių, kurių esame išmokyti, tiesą" (plg. Lk. 1,2-4).

Naujojo Testamento kanonas

20. Naujojo Testamento kanonas, be keturių Evangelijų, apima šventojo Pauliaus laiškus bei kitus Šventosios Dvasios įkvėpimu surašytus apaštalų meto raštus, kuriais, išmintingu Dievo nutarimu, patvirtinami pasakojimai apie Viešpatį Kristų, žymiai plačiau aiškinama jo doktrina, skelbiama išganingoji Kristaus darbo galybė, nupasakojama Bažnyčios gyvenimo pradžia ir nuostabus augimas, pagaliau iš anksto skelbiamas jos šlovingas atbaigimas.

Savo apaštalams Viešpats Jėzus, kaip buvo žadėjęs, iš tiesų padėjo (plg. Mt. 28,20) ir atsiuntė jiems Dvasią Gaivintoją, kad ji vestų juos į tiesos pilnatvę (plg. Jn. 16,13).

ŠEŠTASIS SKYRIUS

ŠVENTASIS RAŠTAS BAŽNYČIOS GYVENIME

Šventojo Rašto svarba

21. Šventasis Raštas, kaip ir Viešpaties kūnas, Bažnyčioje visuomet buvo gerbiamas. Bažnyčia, labiausiai Liturgijoje, niekuomet nepaliovė iš Dievo žodžio ir Kristaus kūno semtis gyvenimo duonos ir dalinti tikintiesiems. Šventasis Raštas drauge su Šventąja Tradicija visuomet buvo ir tebėra laikoma svarbiausia tikėjimo taisykle. Šventasis

Raštas, būdamas Dievo įkvėptas ir vieną kartą visiems laikams surašytas, nekintamai perduoda paties Dievo žodžius ir pranašų bei apaštalų žodžiuose leidžia išgirsti Šventosios Dvasios balsą. Todėl visas Bažnyčios skelbimas, kaip ir pati krikščionybės religija, privalo būti maitinamas ir tvarkomas Šventojo Rašto pagrindais. Šventosiose knygose dangiškasis Tėvas nuolat susitinka su savo vaikais ir su jais kalbasi. Dievo žodis turi tokią jėgą ir galybę, kad tampa Bažnyčios atrama ir gyvastingumu, Bažnyčios vaikams teikia tikėjimo stiprybės, sielos maisto ir atveria gryną́jį ir amžiną́jį dvasinio gyvenimo šaltinį. Todėl Šventajam Raštui ypač tinka žodžiai: "Dievo žodis yra gyvas ir sėkmingas" (Žyd. 4,12), "jis galingas statyti ir duoti tėvonystę tarp visų pašvęstųjų" (Apd. 20,32; plg. 1 Tes. 2,13).

Šventojo Rašto vertimai

22. Krikščionims turi būti plačiai atvertas Šventasis Raštas. Kaip tik todėl Bažnyčia dar senovėje prisiėmė aną seniausią graikišką Senojo Testamento vertimą, kuris pavadintas Septyniasdešimties vyrų (Septuaginta), be to, visuomet gerbė kitus orientalinius ir lotyniškus vertimus, ypač vadinamąją Vulgatą. Kadangi Dievo žodis privalo būti artimas visiems laikams, Bažnyčia motiniškai rūpinasi, kad būtų tinkamai ir teisingai atliekami vertimai įvairiomis kalbomis, ypač kad jie būtų daromi iš originalių šventųjų knygų tekstų. Jeigu šie vertimai, esant deramoms sąlygoms ir Bažnyčios vyresnybei leidžiant, atliekami bendradarbiaujant su atsiskyrusiais broliais, jie gali būti visų krikščionių naudojami.

Šventojo Rašto nagrinėjimas

23. Įsikūnijusio Žodžio Sužieduotinė - Bažnyčia, mokoma Šventosios Dvasios, nuolat stengiasi giliau suprasti Šventąjį Raštą, kad galėtų Dievo žodžiais maitinti savo vaikų dvasią. Tam tikslui Bažnyčia deramu būdu palaiko Rytų ir Vakarų Bažnyčios Tėvų bei liturgijų studijas. Taip pat ji reikalauja, jog katalikų egzegetai ir kiti šventosios teologijos specialistai mokančiosios Bažnyčios priežiūroje rimtai nagrinėtų ir aiškintų šventąsias knygas tokiais būdais, kad kuo gausesnis dieviškojo žodžio skelbėjų būrys galėtų vaisingai paskleisti Šventojo Rašto maistą, apšviečiantį protą, stiprinantį valią ir uždegantį širdį

Dievo meile. Šventasis Susirinkimas skatina biblinių mokslų specialistus plėsti laimingai pradėtą darbą, naujomis jėgomis ir visomis išgalėmis pagal Bažnyčios dvasią jį atbaigti.

Šventasis Raštas ir teologija

24. Šventoji teologija, tarsi amžinais pamatais, remiasi surašytu Dievo žodžiu drauge su Šventąja Tradicija. Čia Bažnyčia tvirčiausiai subręsta ir nuolat atsijaunina, tikėjimo požiūriu nagrinėdama visą tiesą, glūdinčią Kristaus paslaptyje. Šventasis Raštas apima Dievo žodį ir būdamas įkvėptas iš tiesų yra Dievo žodis. Vadinasi, šventųjų knygų studijos tebūna lyg teologijos siela. Taip pat Šventojo Rašto žodžiais minta ir žydi Dievo žodžio tarnyba, būtent pastoralinis skelbimas, katechezė ir visas krikščioniškasis švietimas, kuriame ypač svarbią vietą privalo užimti liturginės homilijos.

Šventojo Rašto skaitymas

25. Todėl visiems dvasinio luomo asmenims, visų pirma kunigams bei kitiems, kurie kaip diakonai ar katechistai teisėtai dalyvauja žodžio tarnyboje, būtina įsigilinti į šventąją skaitybą bei Šventojo Rašto studijas, kad jie, kaip sako šv. Augustinas, nebūtų tušti "Dievo žodžio išoriniai skelbėjai, nebūdami savo viduje klausytojais". Juk jie privalo paskleisti dieviškojo žodžio gausingus lobius, ypač šventojoje liturgijoje, bei pasidalinti jais su sau pavestais tikinčiaisiais. Šventasis Susirinkimas taip pat labai karštai ragina visus tikinčiuosius, ypač religinių bendruomenių narius, dažnu Šventojo Rašto skaitymu išmokti "kilnaus Jėzaus Kristaus pažinimo" (Pil. 3,8). "Nepažinti Šventojo Rašto - tai nepažinti Kristaus" (šv. Jeronimas). Jie turėtų noromis suartėti su šventaisiais tekstais, pateikiamais arba šventojoje liturgijoje, arba maldingoje skaityboje, arba tinkamuose įvaduose bei literatūroje, kuri mūsų laikais plačiai skleidžiama Bažnyčios ganytojų rūpesčiu. Tikintieji turėtų atminti, jog malda privalo lydėti Šventojo Rašto skaitymą, kad vyktų tikras pokalbis tarp Dievo ir žmogaus, nes "mes kalbame su juo melsdamiesi ir klausome jo, skaitydami dieviškus žodžius" (šv. Ambraziejus).

Vyskupai, kurių žinioje yra apaštalų mokymas, privalo parengti tikinčiuosius tinkamai naudotis dieviškosiomis knygomis,

ypač Naujuoju Testamentu ir pirmiausia Evangelijomis. Tam reikalui jie privalo parūpinti šventųjų tekstų vertimus su reikalingais paaiškinimais, kad Bažnyčios vaikai saugiai ir vaisingai pasinaudotų Šventuoju Raštu bei įsigytų jo dvasios.

Galiausiai reikia parūpinti Šventojo Rašto leidimų su atitinkamomis pastabomis skaityti ir nekrikščionims. Jie turi būti pritaikyti jų sąlygoms ir išmintingai platinami tiek sielų ganytojų, tiek visų bet kurio luomo tikinčiųjų.

Baigiamasis žodis

26. Tuo būdu šventųjų knygų skaityba ir studijomis "tegu Dievo žodis sklinda ir tebūnie šlovinamas" (2 Tes. 3,1), ir Bažnyčiai patikėtas apreiškimo lobynas vis gausingiau tepripildo žmonių širdis. Kaip uolus eucharistinės paslapties kultas ugdo Bažnyčios gyvenimą, taip ir augantis Dievo žodžio branginimas leidžia tikėtis naujų dvasinio gyvenimo akstinų, nes Dievo žodis "lieka per amžius" (Iz. 40,8; plg. 1 P. 1,23-25).

Roma, 1965 m. lapkričio 18 d.

LUMEN GENTIUM

DOGMINĖ KONSTITUCIJA APIE BAŽNYČIĄ

PIRMASIS SKYRIUS

BAŽNYČIOS PASLAPTIS

1. Kadangi Kristus yra tautų šviesa, šis šventasis Sinodas, susirinkęs Šventosios Dvasios prieglobstyje, karštai trokšta apšviesti visus žmones jo šviesa, spindinčia Bažnyčios veide, skelbiant Gerąją Naujieną visam sutvėrimui (plg. Mr. 16,15). Ir kadangi Bažnyčia Kristuje yra giliausios vienybės su Dievu ir visos žmonijos vienybės tarsi sakramentas, arba ženklas bei įrankis, tai, remdamasi anksčiau buvusių susirinkimų mokymu, Bažnyčia ketina preciziškiau išaiškinti savo tikintiesiems ir visam pasauliui savo prigimtį ir visuotinę misiją. Mūsų laikų sąlygomis ši Bažnyčios pareiga ypač reikšminga, nes reikia, kad visi žmonės, šiandien glaudžiau susijungę įvairiais socialiniais, techniniais, kultūriniais ryšiais, pasiektų taip pat ir pilną vienybę su Kristumi.

Įvadas

2. Amžinasis Tėvas visiškai laisvu savo išminties bei gerumo slaptingu nutarimu sukūrė visatą, nutarė išaukštinti žmones, leisdamas jiems dalyvauti dieviškajame gyvenime, ir jų dėl Adomo nusidėjimo neapleido, nuolat jiems teikdamas pagalbą, atsižvelgdamas į Kristų Atpirkėją, kuris "yra neregimojo Dievo paveikslas, pirmgimis pirm viso sutvėrimo" (Kol. 1,15). Juk prieš amžius Tėvas visus išrinktuosius "iš anksto pažino ir paskyrė, kad jie būtų tos pačios išvaizdos, kaip jo Sūnaus paveikslas, kad jis būtų pirmgimis daugelio brolių tarpe" (Rom. 8,29). O tikinčiuosius į Kristų nutarė surinkti į Šventąją Bažnyčią, kuri nuo pasaulio pradžios iš anksto planuota, nuostabiai rengta Izraelio tautos istorijos eigoje

Amžinasis Tėvo planas

bei senojoje sandoroje, paskiausiais laikais įkurta, Dvasios įkvėpimu apreikšta ir amžių pabaigoje bus garbingai ir galutinai atbaigta. O tada, kaip Bažnyčios Tėvų raštuose skaitome, visi teisieji, nuo Adomo, nuo teisiojo Abelio iki paskutinio išrinktojo, susirinks visuotinėje Bažnyčioje pas Tėvą.

Sūnaus misija

3. Atėjo Sūnus, siųstas Tėvo, kuris mus jame išsirinko prieš pasaulio sukūrimą ir paskyrė būti įvaikiais, nes jam patiko visa atnaujinti Kristuje (plg. Ef. 1,4-5 ir 10). Dėl to Kristus vykdydamas Tėvo valią įkūrė dangaus karalystę žemėje, mums apreiškė jos paslaptį ir savo klusnumu įvykdė atpirkimą. Bažnyčia, arba Kristaus karalystė, jau esanti paslaptyje, pastebimai auga Dievo galia pasaulyje. Ši jos pradžia bei augimas yra reiškiami iš atverto Jėzaus šono ištekėjusiu krauju ir vandeniu (plg. Jn. 19,34) ir buvo iš anksto paskelbti Viešpaties žodžiais apie savo mirtį ant kryžiaus: "O aš, kai būsiu pakeltas nuo žemės aukštyn, visus patrauksiu prie savęs" (Jn. 12,32). Kiekvieną kartą, kai aukojama ant altoriaus kryžiaus auka, kurioje "mūsų velykinis avinėlis, Kristus, jau paaukotas" (1 Kor. 5,7), yra vykdomas mūsų atpirkimo darbas. Be to, eucharistinės duonos sakramentu iškeliama prieš akis bei realizuojama vienybė tikinčiųjų, kurie sudaro vieną kūną Kristuje (plg. 1 Kor. 10,17). Visi žmonės kviečiami į šią vienybę su Kristumi, kuris yra pasaulio šviesa; iš jo ateiname, juo gyvename, į jį žengiame.

Šventosios Dvasios veikimas

4. Pabaigus darbą, kurį Tėvas buvo pavedęs atlikti Sūnui žemėje (plg. Jn. 17,4), buvo atsiųsta Šventoji Dvasia Sekminių dieną, kad nuolat šventintų Bažnyčią ir tokiu būdu tikintieji per Kristų vienoje dvasioje turėtų priėjimą prie Tėvo (plg. Ef. 2,18). Tai ji - gyvybės Dvasia arba vandens, trykštančio į amžinąjį gyvenimą (plg. Jn. 5,14; 7,38-39), versmė; per ją Tėvas nuodėme mirusius žmones gaivina, kol jųjų kūnus prikels Kristuje (plg. Rom. 8,10-11). Dvasia Bažnyčioje ir tikinčiųjų širdyse gyvena kaip šventovėje (plg. 1 Kor. 3,16; 6,19) ir juose meldžiasi bei liudija apie įvaikystę (plg. Gal. 4,6; Rom. 8,15-16 ir 26). Ji veda Bažnyčią į tiesos pažinimo pilnatvę (plg. Jn. 16,13) ir vienija

bendrumu ir tarnavimu, aprūpina įvairiomis dovanomis, hierarchinėmis bei charizmatinėmis, kuriomis vadovauja jai ir ją puošia savo vaisiais (plg. Ef. 4,11-12; 1 Kor. 12,4; Gal. 5,22). Ji Evangelijos dėka išlaiko Bažnyčią jauną, nuolat ją atnaujina ir veda į išbaigtą vienybę su savo Sužieduotiniu. Būtent Dvasia ir sužieduotinė (Bažnyčia) sako Viešpačiui Jėzui: "Ateik!" (plg. Apr. 22,17).

Taigi visa Bažnyčia stovi prieš mus, kaip "Tėvo, ir Sūnaus, ir Šventosios Dvasios vienybe suvienyta tauta" (šv. Kiprijonas).

Bažnyčia - Dievo karalystė

5. Šventosios Bažnyčios paslaptis aiškiai pasirodo jos įkūrimu. Iš tiesų Viešpats Jėzus savo Bažnyčios pradžią padarė skelbdamas laimę teikiančiąją naujieną, būtent Dievo karalystės, nuo amžių Raštuose pažadėtos, atėjimą: "Laikas pasidarė pilnas, ir Dievo karalystė priartėjo" (Mr. 1,15; plg. Mt. 4,17). Ši karalystė išaiškėjo žmonėms Kristaus žodžiu, darbais ir jo buvimu. Juk Kristaus žodis prilyginamas sėklai, sėjamai dirvoje (Mr. 4,14); kurie jo klauso tikėdami ir priklauso mažajai kaimenei (Lk. 12,32), tie priėmė pačią karalystę; toliau sėkla želia ir auga savo jėga iki pjūties meto (plg. Mr. 4,26-29). Ir Jėzaus stebuklai tvirtina, kad karalystė jau atėjo žemėn: "Jei aš išvarau velnius Dievo pirštu, tai Dievo karalystė tikrai pas jus atėjo" (Lk. 11,20; plg. Mt. 12,28). Tačiau visų labiausiai karalystė pasireiškia Kristaus, Dievo ir žmogaus Sūnaus, asmenyje, atėjusiame, "kad jis pats tarnautų ir duotų savo gyvybę, kaip atvadavimą už daugelį" (Mr. 10,45).

Kai Jėzus, iškentęs kryžiaus mirtį už žmones, prisikėlė iš numirusių, jis pasirodė kaip Viešpats bei Kristus (Dievo pateptasis) ir tapo kunigu amžiams (plg. Apd. 2,36; Žyd. 5,6; 7,17-21), atsiuntė savo mokiniams Tėvo pažadėtąją Dvasią (plg. Apd. 2,33). Tokiu būdu Bažnyčia, aprūpinta savo Įkūrėjo dovanomis ir ištikimai laikydamasi jo meilės, nusižeminimo ir savęs atsižadėjimo įsakymų, gavo misiją skelbti Kristaus ir Dievo karalystę bei kurti ją visose tautose. Ji yra šios karalystės daigas ir pradžia žemėje. Nuolat augdama, ji siekia tos karalystės atbaigties ir visomis jėgomis tikisi ir trokšta būti sujungta su savo Karaliumi garbėje.

6. Kaip Senajame Testamente karalystės apreiškimas dažnai buvo pateikiamas simboliais, taip ir dabar Bažnyčios giliausioji prigimtis darosi mums žinoma įvairiais palyginimais, kurie paimti čia iš piemenų gyvenimo, čia iš žemdirbystės, čia iš statybos, čia iš šeimos ar sužieduotuvių. Jie jau buvo vartojami pranašų knygose.

Bažnyčią vaizduoją palyginimai

Bažnyčia yra avidė, kurios vienintelės ir būtinos durys yra Kristus (Jn. 10,1-10). Ji yra taip pat kaimenė, kurios ganytoju iš anksto pasiskelbė būsiąs pats Dievas (plg. Iz. 40,11; Ez. 34,11), o jos avys, nors žmogiškųjų ganytojų valdomos, nepaliaujamai yra vedamos ir maitinamos paties Kristaus, gerojo ganytojo ir ganytojų kunigaikščio (plg. Jn. 10,11; 1 P. 5,4), kuris atidavė savo gyvybę už avis (plg. Jn. 10,11-15).

Bažnyčia yra Dievo dirbama žemė, arba Dievo laukas (1 Kor. 3,9). Tame lauke auga senasis alyvmedis, kurio šventa šaknimi yra buvę ptriarchai ir kurioje yra įvykęs žydų ir stabmeldžių sutaikymas (Rom. 11,13-26). Šiame lauke dangiškasis Žemdirbys įveisė išrinktąjį savo vynuogyną (Mt. 21,33-43; plg. Iz. 5,1). Tikrasis vynmedis - Kristus, teikiantis gyvybę ir vaisingumą šakelėms, t. y. mums, kurie per Bažnyčią pasiliekame jame, ir be jo mes nieko negalime padaryti (Jn. 15,1-5).

Dažnai Bažnyčia vadinama taip pat Dievo statyba (1 Kor. 3,9). Pats Viešpats save prilygino akmeniui, atmestam statytojų, bet tapusiam kertiniu akmeniu (Mt. 21,42; plg. Apd. 4,11; 1 P. 2,7; Ps. 117,22). Ant šio pamato Bažnyčia statoma apaštalų (plg. 1 Kor. 3,11), ir iš jo ji gauna savo tvirtumą bei vidinį ryšį. Ši statyba įvairiai vadinama: Dievo namas (Tim. 3,15), kuriame gyvena jo šeima, Dievo buveinė Dvasioje (Ef. 2,19-22), Dievo padangtė su žmonėmis (Apr. 21,3), o ypač šventovė, kurios reprezentacija akmeninėse šventyklose aukštinama Bažnyčios Tėvų, o liturgijoje ne be pagrindo lyginama su šventuoju miestu, naująja Jeruzale. Mes čia, žemėje, esame įmūrijami į ją kaip gyvieji akmenys (1 P. 2,5). Tai šventasis miestas, kurį kontempliuoja Jonas, kaip jis, atnaujinant pasaulį, nužengia nuo Dievo, papuoštas tarsi sužieduotinė savo sužieduotiniui (Apr. 21,1).

Bažnyčia vadinama taip pat "Jeruzale, kuri yra aukštybėse", ir "mūsų motina" (Gal. 4,26; plg. Apr.12,17), aprašoma kaip ne-

suteptojo Avinėlio nesuteptoji sužieduotinė (Apr. 19,7; 21,2 ir 9; 22,17); Kristus "mylėjo ir pats save atidavė už ją, kad ją pašventintų" (Ef. 5,26), ją susiejo su savimi neišardoma sandora ir nuolat "peni ir globi" ((Ef. 5,29), ir panoro, kad ji, apvalyta, būtų su juo sujungta ir meilėje bei ištikimybėje būtų jam atsidavusi (plg. Ef. 5,24), ją pagaliau pripildė dangiškų gėrybių amžinybei, kad suprastume Dievo ir Kristaus mums meilę, kuri viršija visokį žinojimą (plg. Ef. 3,19). Kol Bažnyčia, keliaudama žemėje, yra toli nuo Viešpaties (plg. 2 Kor. 5,6), ji save laiko tremtine, nes ieško ir trokšta to, kas yra aukštai, kur Kristus yra besėdįs Dievo dešinėje, kur Bažnyčios gyvenimas yra užslėptas Dievuje su Kristumi, kol pasirodys garbėje su savo Sužieduotiniu (plg. Kol. 3,1-4).

Bažnyčia - mistinis Kristaus kūnas

7. Dievo Sūnus su savimi sujungtoje žmogiškoje prigimtyje savo mirtimi ir prisikėlimu iš numirusių nugalėdamas mirtį atpirko žmogų ir perkeitė jį į naują kūrinį (plg. Gal. 6,15; 2 Kor. 5,17). Iš tiesų, duodamas savo Dvasią, jis paslaptingai padarė sau kūną iš savo brolių, surinktų iš visų tautų.

Tame kūne Kristaus gyvybė liejasi į tikinčiuosius, kurie sakramentais yra sujungti paslaptingu, bet realiu būdu su kentėjusiu ir išaukštintu Kristumi. Krikštu jie tikrai sujungiami su Kristumi: "Mes visi esame pakrikštyti vienoje Dvasioje, kad būtume vienas kūnas" (1 Kor. 12,13). Šiomis šventomis apeigomis vaizduojama ir įvykdoma mūsų vienybė su Kristaus mirtimi ir prisikėlimu: "Nes krikštu, kuriuo dalyvaujame mirtyje, mes esame drauge su juo palaidoti", jeigu "mes suaugome su juo jo mirties panašumu, taip pat būsime ir prisikėlime" (Rom. 6,4-5). Realiai dalyvaudami Viešpaties kūne eucharistinės duonos laužymu, mes esame iškeliami į bendrumą su juo ir tarp savęs. "Nes mūsų daug esame viena duona, vienas kūnas, mes visi, kurie esame vienos duonos dalyviai" (1 Kor. 10,17). Taip mes visi daromės to kūno sąnariais (plg. 1 Kor. 12,27), "ypač esame kits kito sąnariai" (Rom. 12,5).

Kaip visi žmogaus kūno sąnariai, nors jų yra daug, bet sudaro vieną kūną, taip ir tikintieji Kristuje (plg. 1 Kor. 12,12). Taip pat Kristaus kūno statyboje turi reikšmės sąnarių ir parei-

gų įvairumas. Viena yra Dvasia, kuri Bažnyčiai dalina savo dovanas pagal savo lobius bei tarnavimo pareigas (plg. 1 Kor. 12,1-11). Tarp šitų dovanų pirma vieta tenka apaštalų malonei, kurios valdžiai pati Dvasia pajungia net charizmatikus (plg. 1 Kor. 14). Ta pati Dvasia, vienydama kūną savimi bei savo galia ir išvidiniu sąnarių sujungimu, gimdo meilę tarp tikinčiųjų ir ją ugdo. Taigi, jei kenčia vienas sąnarys, tai kenčia ir visi sąnariai su juo drauge; jei vienas sąnarys yra šlovinamas, su juo džiaugiasi ir visi sąnariai (plg. 1 Kor. 12,26).

Šio kūno galva yra Kristus. Jis yra nematomojo Dievo paveikslas, ir jame yra sukurta visa. Jis yra pirm visų dalykų, ir visa juo laikosi. Jis yra kūno, tai yra Bažnyčios, galva. Jis yra pradžia, pirmgimis iš mirusiųjų, kad turėtų pirmenybę visame kame (plg. Kol. 1,15-18). Savo galios didybe jis viešpatauja dangiškoms bei žemiškoms būtybėms ir visa prašokančiu tobulumu bei veikimu pripildo visą kūną savo garbės turtų (plg. Ef. 1,18-23).

Reikia, kad visi sąnariai panašėtų į jį, kol Kristus formuojasi juose (plg. Gal. 4,19).Štai dėl ko mes esame įjungti į jo gyvenimo paslaptis, o jį supanašėję, drauge su juo mirę ir prisikėlę, su juo drauge viešpatausime (plg. Pil. 3,21; 2 Tim. 2,11; Ef. 2,6; Kol. 2,12 ir t.t.).Dar Žemėje keliaudami, sekdami jo pėdomis, prispausti ir persekiojami, mes esame sujungti su jo kančiomis kaip kūnas su galva, kentėdami su juo, kad būtume su juo drauge pašlovinti (plg. Rom. 8,17).

Iš jo "visas kūnas sunėrimais ir sujungimais surištas ir palaikomas, auga Dievo duodamu augimu" (Kol. 2,19). Jis pats nuolat dalina tarnavimų dovanas savo kūne, t. y. Bažnyčioje, ir to dėka jo paties galia mes teikiame vienas kitam patarnavimų, kad, vykdydami meilės tiesą, augtume visais atžvilgiais jame, kuris yra mūsų galva (plg. Ef. 4,11-16).

O kad nesiliaujamai atsinaujintume jame (plg. Ef. 4,23), jis davė mums savo Dvasios, kuri, būdama ta pati galvoje ir sąnariuose, taip visą kūną gaivina, vienija ir judina, kad Bažnyčios Tėvai galėjo jos veiklą prilyginti uždaviniui, kurį žmogaus kūne atlieka gyvybės pradmuo, arba siela.

Kristus myli Bažnyčią kaip sužieduotinę. Jis tapo pavyzdžiu vyro, kuris, mylėdamas savo žmoną, myli savo paties kūną (plg.

Ef. 5,25-28); o pati Bažnyčia klauso savo galvos (t. p., 23-24). "Jame gyvena kūniškai visa dievystės pilnybė" (Kol. 2,9), ir jis pripildo savo dieviškų dovanų Bažnyčią, kuri yra jo kūnas ir jo pilnybė (plg. Ef. 1,22-23), kad ji augtų ir pasiektų visą Dievo pilnybę (plg. Ef. 3,19).

Bažnyčia - regima ir neregima realybė

8. Kristus, vienintelis tarpininkas, yra įkūręs šioje žemėje savo šventąją Bažnyčią, tikėjimo, vilties ir meilės bendruomenę, kaip matomą organizmą; jis nepaliaujamai palaiko ją ir per ją teikia visiems tiesą ir malonę. Ši hierarchiškai sutvarkyta draugija ir Kristaus mistinis kūnas, matoma draugija ir dvasinė bendruomenė, žemiškoji Bažnyčia ir gausi dieviškų dovanų Bažnyčia, - į tai neturi būti žiūrima, kaip į dvi skirtingas realybes, bet jos sudaro vieną sudėtingą realybę, susidedančią iš žmogiškojo ir dieviškojo pradmens. Tai ne blanki analogija, kad ji prilyginama įsikūnijusio Žodžio paslapčiai. Iš tiesų kaip Dievo Žodžio prisiimta prigimtis neatskiriamai su juo yra susijusi ir jam tarnauja kaip gyvas išganymo įrankis, taip ir Bažnyčios socialinis organizmas tarnauja Kristaus Dvasiai, kuri jį gaivina, kad augtų kūnas (plg. Ef. 4,16).

Ši yra vienintelė Kristaus Bažnyčia, kurią tikėjimo simbolyje išpažįstame kaip vieną, šventą, katalikišką ir apaštališką, kurią mūsų Išganytojas po savo prisikėlimo iš numirusių atidavė ganyti Petrui (Jn. 21,17), pavesdamas jam bei kitiems apaštalams platinti ir valdyti (plg. Mt. 28,18 ir t. t.) bei amžiams iškeldamas ją kaip "tiesos šulą ir ramstį" (1 Tim. 3,15). Ši Bažnyčia, įkurta ir suorganizuota šiame pasaulyje kaip draugija, yra Katalikų Bažnyčia, valdoma Petro įpėdinio ir drauge su juo vyskupų, nors šalia jos matomo organizmo yra daug šventumo ir tiesos pradmenų, kurie, būdami priklausančios Kristaus Bažnyčiai dovanomis, skatina į katalikišką vienybę.

Ir kaip Kristus yra įvykdęs savo atpirkimo darbą, būdamas neturtingas ir persekiojamas, taip ir Bažnyčia pašaukta eiti tuo pačiu keliu, kad teiktų žmonėms išganymo vaisių. Jėzus Kristus, "būdamas esme Dievas, pats save sunaikino, prisiimdamas tarno pavidalą" (Pil. 2,6), ir dėl mūsų "pasidarė beturtis, būdamas turtingas" (2 Kor. 8,9), - taip ir Bažnyčia, nors savo misijai atlikti

yra reikalinga žmogiškųjų priemonių, tačiau yra ne tam, kad siektų žemiškosios garbės, bet kad savo pavyzdžiu paskleistų pasaulyje nusižeminimą ir savęs atsižadėjimą. Kristus yra Tėvo siųstas "nešti linksmos naujienos beturčiams, gydyti tų, kurių širdis sutrinta" (Lk. 4,18), "ieškoti ir gelbėti, kas buvo pražuvę" (Lk. 19,10), - panašiai ir Bažnyčia gaubia savo meile visus tuos, kurie yra prislėgti žmogiškos silpnybės; dar daugiau, ji atpažįsta neturtinguosiuose ir kenčiančiuosiuose savo neturtingo ir kenčiančio Įkūrėjo paveikslą, rūpinasi jų skurdą palengvinti ir siekia juose Kristui tarnauti. O Kristus, būdamas "šventas, nekaltas, be dėmės" (Žyd. 7,26), nepažinęs nuodėmės (plg. 2 Kor. 5,21), atėjo, kad atsiteistų už tautos nuodėmes; Bažnyčia, savo prieglobstyje apglėbusi nusidėjėlius, šventa ir drauge nuolat apvalytina, visuomet yra atsidėjusi atgailai ir atsinaujinimui.

Bažnyčia "tęsia savo kelionę, pasaulio persekiojama ir Dievo guodžiama" (šv. Augustinas), skelbia Viešpaties kryžių ir mirtį, iki jis ateis (plg. 1 Kor. 11,26). Ji yra prisikėlusio Viešpaties galios stiprinama, kad savo kantrybe ir meile įveiktų priespaudas bei sunkenybes, tiek vidines, tiek išorines, ir kad ištikimai apreikštų pasauliui Kristaus paslaptį, bent atspindžiais, kol amžių pabaigoje ji apsireikš ryškia šviesa.

ANTRASIS SKYRIUS

DIEVO TAUTA

Naujoji sandora ir naujoji tauta

9. Visais laikais ir visose tautose tas yra Dievui mielas, kuris gerbia jį ir teisingai elgiasi (plg. Apd. 10,35). Tačiau Dievui patiko pašventinti ir išgelbėti žmones ne pavieniui, be jokio tarpusavio sąryšio, bet jis panorėjo sudaryti tautą, kuri jį tikrai teisingai išpažintų ir jam šventai tarnautų. Taigi jis išsirinko izraelitus savo tauta, su kuria sudarė sandorą ir kurią palaipsniui mokė, apreikšdamas jos istorijoje savo valios planą bei ją sau šventindamas. Tačiau visa tai buvo daroma paruošti ir pavaizduoti naujai, tobulai sandorai, kuri turėjo būti sudaryta Kristuje, ir tam pilnesniam apreiškimui, kuris turėjo įvykti per tapusį kūnu Dievo Žodį. "Štai, ateis dienos, sako Viešpats, ir aš suda-

rysiu su Izraelio namais ir su Judo namais naują sandorą... Duosiu savo įstatymą jų viduje ir įrašysiu jį į jų širdis, ir būsiu jiems Dievas, o jie bus mano tauta... Visi pažins mane, nuo mažiausio iki didžiausio, sako Viešpats" (Jer. 31,31-34). Tą naują sandorą, būtent naująjį testamentą, sudarė Kristus savo kraujuje (plg. 1 Kor. 11,25), pašaukdamas žydus ir stabmeldžius sudaryti tautą, kuri suaugs vienybėn ne kūnu, bet Dvasia, ir kuri bus naujoji Dievo tauta. Tie, kurie tiki Kristų, yra gyvojo Dievo žodžiu atgimę ne iš gendančios sėklos, bet iš negendančios (plg. 1 P. 1,23), ne iš kūno, bet iš vandens ir Šventosios Dvasios; iš jų sudaroma "išrinktoji giminė, karališkoji kunigystė, šventoji tauta, įgytoji tauta, kurie kitados buvo ne tauta, o dabar Dievo tauta" (1 P. 2,9-10).

Ši mesijinė tauta turi galvą - Kristų, kuris buvo išduotas dėl mūsų kalčių ir prisikėlė mūsų išteisinti (Rom. 4,25) ir kuris dabar, įsigijęs vardą, aukštesnį už visų vardus, garbingai viešpatauja danguje. Ši tauta turi Dievo vaikų garbę ir laisvę, o jų širdyse gyvena Šventoji Dvasia kaip šventovėje. Jos įstatymas - naujas priesakas mylėti taip, kaip pats Kristus mus mylėjo (plg. Jn. 13,34). Pagaliau jos tikslas - Dievo karalystė, paties Dievo pradėta čia žemėje ir toliau platinama, kol amžių pabaigoje jo paties bus atbaigta, kai pasirodys Kristus, mūsų gyvenimas (plg. Kol. 3,4), ir "pats sutvėrimas bus išlaisvintas iš sugedimo vergijos į Dievo vaikų garbės laisvę" (Rom. 8,21). Taigi ši Mesijo tauta, nors ir neapima visų žmonių ir ne kartą atrodo kaip nedidelė kaimenė, yra stipriausias vienybės, vilties ir išganymo daigas visai žmonių giminei. Ji Kristaus įkurta gyvenimo, tiesos bei meilės bendravimui, jo pasirinkta kaip visų išganymo įrankis ir yra siunčiama į visą pasaulį kaip pasaulio šviesa ir druska (plg. Mt. 5,13-16).

Kaip kūniškasis Izraelis, keliavęs per tyrus, buvo vadinamas Dievo bažnyčia (2 Ezd. 13,1; Sk. 20,6), taip naujasis Izraelis, kuris dabartiniame pasaulyje žengia į priekį ir ieško būsimo bei pasiliekančio miesto, taip pat yra vadinamas Kristaus Bažnyčia (plg. Mt. 16,18), kurią Kristus įsigijo savo krauju (Apd. 20,28), pripildė savo Dvasios ir aprūpino tinkamomis matomos bei socialinės vienybės priemonėmis. Dievas pašaukė tuos, kurie su tikėjimu žvelgia į Kristų, kaip išganymo autorių ir vienybės bei

taikos pagrindą, ir įkūrė Bažnyčią, kad ji būtų visiems bendrai ir kiekvienam atskirai šios išganingos vienybės matomas sakramentas. Skirta išplisti visuose kraštuose, ji įeina į žmonių istoriją, tačiau tuo pat metu peržengia laiko ir tautų ribas. Žengdama per bandymus ir suspaudimus, Bažnyčia yra stiprinama Dievo malonės galia, kuri jai Viešpaties pažadėta, kad dėl kūno silpnybės nenukryptų nuo tobulos ištikimybės, bet išliktų verta savo Viešpaties sužieduotinė ir, Šventosios Dvasios veikiama, nesiliautų atsinaujinusi, kol per kryžių pasieks nežinančią sutemos šviesą.

10. Viešpats Kristus, vyriausias kunigas, paimtas iš žmonių (plg. Žyd. 5,1-5), padarė iš naujos tautos "karalystę ir kunigus Dievui ir savo Tėvui" (plg. Apr. 1,6; 5,9-10). O pakrikštytieji savo atgimimu ir Šventosios Dvasios patepimu yra pašventinami, kad būtų dvasinė buveinė ir šventa kunigystė, idant aukotų visus žmogaus krikščionies darbus kaip dvasines aukas ir skelbtų galybę pašaukusiojo juos iš tamsybių į nuostabią savo šviesą (plg. 1 P. 2,4-10). Visi Kristaus mokiniai, ištvermingai besimelsdami ir šlovindami Dievą (plg. Apd. 2,42-47), teaukoja save kaip gyvą, šventą ir Dievui patinkančią auką (plg. Rom. 12,1), kad visur liudytų Kristų ir reikalaujantiems duotų juose esančios amžinojo gyvenimo vilties apyskaitą (plg. 1 P. 3,15).

Dievo tautos kunigystė

Bendroji tikinčiųjų kunigystė ir ministerialinė, arba hierarchinė kunigystė, nors skiriasi esme, o ne tik laipsniu, yra tarpusavyje suderintos, nes viena ir antra savaip dalyvauja Kristaus kunigystėje. Hierarchinis kunigas turima šventąja galia auklėja ir veda kunigiškąją tautą, aukoja eucharistinę auką, veikiant per jį Kristui (in persona Christi), ir visos tautos vardu atnašauja ją Dievui; o tikintieji savo karališkos kunigystės galia dalyvauja Eucharistijos aukojime ir ją naudojasi, priimdami sakramentus, melsdamiesi bei dėkodami, šventai gyvendami, savęs atsižadėdami ir veikliai mylėdami.

11. Bendrosios kunigystės šventas pobūdis bei organiškumas reiškiasi sakramentais ir dorybių praktika. Tikintieji krikštu yra įjungiami į Bažnyčią, krikšto ženklo dėka yra įgalinami dalyvauti krikščionių religijos kulte ir, atgimę Dievo vaikais, privalo išpažinti prieš žmones

Sakramentai

tikėjimą, gautą iš Dievo per Bažnyčią. Sutvirtinimo sakramentu tobuliau sujungiami su Bažnyčia, apdovanojami ypatinga Šventosios Dvasios jėga ir dar stropiau įpareigojami, kaip tikri Kristaus liudininkai, žodžiu ir darbu platinti ir ginti tikėjimą. Dalyvaudami eucharistinėje aukoje, viso krikščioniškojo gyvenimo versmėje ir viršūnėje, jie aukoja Dievui dievišką auką ir kartu su ja save, taigi tiek aukojimu, tiek ir šventa Komunija visi, ne be skirtumo, bet kiekvienas savu būdu atlieka savąjį vaidmenį liturginėje veikloje. Pagaliau, atgaivinti Kristaus kūnu šventoje aukoje, jie apčiuopamai išreiškia Dievo tautos vienybę, kuri šio prakilnaus sakramento dėka taip tinkamai reiškiama ir nuostabiai kuriama.

Besiartinantieji prie atgailos sakramento gauna iš Dievo pasigailėjimą, jam padarytų įžeidimų dovanojimą ir drauge sutaikinami su Bažnyčia, kurią sužeidė savo nuodėmėmis ir kuri savo meile, pavyzdžiu bei maldomis darbavosi jų atsivertimui. Šventu ligonių patepimu ir kunigų maldomis visa Bažnyčia paveda ligonius kenčiančiam ir išaukštintam Viešpačiui, kad palengvintų jiems kentėti ir juos išgydytų (plg. Jok. 5,14-16); ji netgi juos drąsina, kad jie laisvai jungtųsi su Kristaus kančia ir mirtimi (plg. Rom. 8,17; Kol. 1,24; 2 Tim. 2,11-12; 1 P. 4,13) ir tuo būtų naudingi Dievo tautos labui. Tikintieji, gaunantieji kunigystės šventimus, yra skiriami Kristaus vardu maitinti Bažnyčią žodžiu ir Dievo malone. Pagaliau krikščionys sutuoktiniai, santuokos sakramento galia dalyvaudami Kristaus ir Bažnyčios tarpusavio vienybės ir vaisingos meilės paslaptyje bei ją išreikšdami (plg. Ef. 5,32), padeda vienas kitam, gyvendami šeimoje, gimdydami bei auklėdami vaikus, siekti šventumo ir tuo būdu iš savo gyvenimo bei luomo atneša nuosavą auką Dievo tautai (plg. 1 Kor. 7,7). Iš šių jungtuvių kyla šeima, kurioje gimsta nauji žmonių bendruomenės nariai, kurie Šventosios Dvasios malone ir krikšto sakramentu yra iškeliami į Dievo vaikų būseną, kad amžių bėgyje Dievo tauta liktų amžina. Šioje tarsi namų židinio bažnyčioje reikia, kad gimdytojai būtų savo vaikams žodžiu ir pavyzdžiu pirmieji tikėjimo skelbėjai, kad jie puoselėtų kiekvieno pašaukimą, o ypač šventąjį pašaukimą.

Naudodamiesi taip gausiomis ir tokiomis didžiomis išganymo priemonėmis, visi tikintieji, kiekvienas pagal savo turimas sąlygas ir luomą, yra Viešpaties pašaukti kiekvienas savu keliu į tobulą šventumą, kaip pats Tėvas yra tobulas.

12. Šventoji Dievo tauta dalyvauja taip pat Kristaus pranašiškoje tarnyboje, ypač tada, kai tikėjimo ir meilės gyvenimu ji duoda gyvą liudijimą už jį ir kada ji aukoja Dievui garbinimo auką ir jo vardą išpažįstančių lūpų vaisių (plg. Žyd. 13,15). Tikinčiųjų visuma, kuri yra gavusi Šventojo patepimą (plg. 1 Jn. 2,20 ir 27), negali klysti tikėjime ir apreiškia šią ypatingą savo savybę visos Dievo tautos antgamtinio tikėjimo supratimu, kada nuo vyskupų iki eilinio tikinčiojo išreiškia savo visuotinį pritarimą tikėjimo ir doros dalykams. O tuo tikėjimo supratimu, tiesos Dvasios žadinama ir palaikoma, Dievo tauta, šventos vadovybės vadovaujama ir būdama jai ištikimai klusni, priima jau ne žmonių žodį, bet tikrai Dievo žodį (plg. 1 Tim. 2,13), tvirtai laikosi tikėjimo, vieną kartą visam laikui duoto šventiesiems (plg. Jud. 3), teisingu įžvalgumu vis giliau jį supranta ir vis išsamiau pritaiko gyvenime.

Tikėjimas ir ypatingos malonės

Be to, pati Šventoji Dvasia ne tik per sakramentus ir Bažnyčios tarnus pašvenčia, veda Dievo tautą ir puošia ją dorybėmis, bet ir, "dalindama kiekvienam kaip ji nori" savo dovanas (1 Kor. 12,11), teikia visų luomų tikintiesiems specialias malones, kurios įgalina juos tinkamai ir uoliai eiti įvairias pareigas bei daryti įvairius darbus Bažnyčios atnaujinimui bei jos didesniam tobulumui pagal šv. Pauliaus žodžius: "Kiekvienam duodama dvasios apsireiškimas, kad būtų iš to naudos" (1 Kor. 12,7). Šios charizmos, tiek kilniausios, tiek paprastesnės ir labiau paplitusios, būdamos ypač pritaikintos ir naudingos Bažnyčios reikalams, privalo būti priimtos su dėkingumu ir paguoda. Ypatingųjų dovanų nereikia be reikalo prašyti ir nereikia perdėtai tikėtis iš jų apaštalavimo veikimui vaisių; o sprendimas dėl jų autentiškumo bei tvarkingo jų naudojimo priklauso tiems, kurie Bažnyčiai vadovauja ir kuriems ypač dera neužgesinti Dvasios, bet visa ištirti ir kas gera palaikyti (plg. 1 Tim. 5,12 ir 19-21).

13. Visi žmonės yra pašaukti į naują Dievo tautą. Dėl to ši tauta, viena ir vienintelė likdama, turi išplisti visame pasaulyje, visiems laikams, kad išsipildytų Dievo valios planas. Dievas, pradžioje sukūręs vieną žmogiškąją prigimtį, yra nutaręs surinkti į

Dievo tautos visuotinumas

viena išsklaidytus savo vaikus (plg. Jn. 11,52). Dėl to Dievas siuntė savo Sūnų, kurį padarė visų dalykų tėvoniu (plg. Žyd. 1,2), kad būtų visų mokytojas, karalius ir kunigas, naujos bei visuotinės Dievo vaikų tautos galva. Pagaliau dėl to Dievas siuntė savo Sūnaus Dvasią, Viešpatį ir Gaivintoją, kuri yra visai Bažnyčiai ir tikintiesiems, visiems ir kiekvienam, bendro gyvenimo ir vienybės principas apaštalų moksle bei bendrume, duonos laužyme bei maldoje (plg. Apd. 2,42).

Todėl ši vienintelė Dievo tauta gyvuoja visose žemės tautose, nes ima sau piliečius iš visų tautų ne žemiško, bet dangiško pobūdžio karalystei. Visi tikintieji, išsklidę visame pasaulyje, bendrauja vieni su kitais per Šventąją Dvasią, tuo būdu "kurie yra Romoje, žino, kad Indijos gyventojai yra jų nariai" (šv. Jonas Auksaburnis). Bet kadangi Kristaus karalystė ne iš šio pasaulio (plg. Jn. 18,36), tai Bažnyčia, arba Dievo tauta, kuri rengia šios karalystės atėjimą, nieko neatmeta iš bet kurios tautos žemiškų gėrybių, kurios jai yra savos, bet, priešingai, kiek jos yra geros, puoselėja ir priima. Bažnyčia priima visų gabumus, galimumus, papročius, kuriais reiškiasi kiekvienos rasės genijus, ir juos priimdama apvalo, stiprina ir pakelia. Ji turi galvoje, kad jai privalu susiburti prie to Karaliaus, kurio tėvonijon yra atiduotos tautos (plg. Ps. 2,8) ir kurio miestan jos neša dovanas bei aukas (plg. Ps. 71 (72), 10; Iz. 60,4-7; Apr. 21,24). Šis visuotinumo pobūdis, puošiantis Dievo tautą, yra paties Viešpaties dovana, ir jos dėka Katalikų Bažnyčia sėkmingai ir nepaliaujamai siekia visą žmoniją su visomis jos gėrybėmis sujungti su Kristumi - galva jo Dvasios vienybėje.

Šio visuotinumo dėka visos dalys teikia savo nuosavas dovanas kitoms dalims ir visai Bažnyčiai, kad augtų visuma ir paskiros dalys visuose dalykuose, vienai su kita bendraujant ir siekiant pilnatvės vienybėje. Tai rodo, kad Dievo tauta ne tik susideda iš įvairių tautų, bet taip pat ir iš įvairių laipsnių. Jos nariai skiriasi ar pagal pareigas, nes kai kurie atlieka šventą tarnybą savo brolių labui, ar pagal sąlygas bei gyvenimo tvarkymą, nes daugelis, vienuolių luome griežtesniu keliu siekdami šventumo, savo pavyzdžiu skatina brolius. Dėl to bažnytinėje bendruomenėje taip pat teisėtai gyvuoja dalinės bažnyčios su savo tradicijomis, nepažeidžiant Petro Sosto primato, kuris, va-

dovaudamas visai meilės draugijai, teisėtus įvairumus ima savo globon ir drauge budi, kad įvairumai kuo mažiau kenktų vienybei, o veikiau jai tarnautų. Iš čia pagaliau tarp įvairių Bažnyčios dalių tie gilūs bendrumo ryšiai tiek dvasinių gėrybių, tiek apaštalinio veikimo bei laikinos paramos atžvilgiu. Kadangi Dievo tautos nariai yra pašaukti bendrai dalintis savo gėrybėmis, tai apaštalo žodžiai tinka ir paskiroms bažnyčioms: "Patarnaukite vienas kitam, kiekvienas ta dovana, kurią jis yra gavęs, kaip geri daugeriopos Dievo meilės užvaizdai" (1 P.4-10).

Į šią katalikiškąją Dievo tautos vienybę, kuri reprezentuoja ir skatina visuotinę taiką, yra pašaukti visi žmonės; jai įvairiais būdais priklauso arba yra pavaldūs tiek tikintieji katalikai, tiek kiti tikintieji Kristų, tiek, pagaliau, apskritai visi žmonės, Dievo malonės pašaukti į išganymą.

Katalikai

14. Taigi šventasis Sinodas visų pirma kreipiasi į tikinčiuosius katalikus. Remdamasis Šventuoju Raštu ir Tradicija, jis moko, kad ši keliaujanti Bažnyčia yra būtina išganymui. Iš tiesų vienas Kristus yra tarpininkas ir kelias į išganymą, kuris mums yra kūne - Bažnyčioje. Jis pats, mokydamas įsakmiais žodžiais, kad krikštas ir tikėjimas yra būtini (plg. Mr. 16,16; Jn. 3,5), kartu yra tvirtinęs, kad yra reikalinga Bažnyčia, į kurią žmonės įeina per krikštą kaip pro duris. Štai dėl ko negalėtų būti išganyti tie žmonės, kurie, pažindami, kad Dievas per Jėzų Kristų yra įkūręs Bažnyčią kaip būtiną, arba nenorėtų į ją įeiti, arba nenorėtų joje pasilikti.

Visiškai įsijungusieji Bažnyčios draugijon turi Kristaus Dvasią, priima pilnutinai tos draugijos struktūrą ir visas joje įsteigtas išganymo priemones ir jos matomame organizme vienijasi su Kristumi, kuris ją valdo per popiežių ir vyskupus tikėjimo išpažinimo, sakramentų ir bažnytinio vadovavimo bei bendrumo ryšiais. Tačiau nebūtų išganytas, nors ir priklausytų Bažnyčiai, tas, kuris, neištesėdamas meilėje, Bažnyčios prieglobstyje liekasi tik "kūnu", o ne "širdimi". Teprisimena visi Bažnyčios vaikai, kad jų kilni padėtis nėra jų nuopelnas, o priklauso nuo ypatingos Kristaus malonės; jeigu kas nesutinka su ja mintimis, žodžiais ir darbais, ne tik nebus išganytas, bet bus dar griežčiau teisiamas.

Katechumenai, kurie, Šventajai Dvasiai veikiant, pareiškia

norą būti įjungtais į Bažnyčią, su ja ja yra sujungiami jau tuo pačiu troškimu, ir Motina Bažnyčia juos, kaip savo vaikus, jau apsupa meile bei rūpesčiu.

15. Bažnyčia žino, kad ji įvairiais ryšiais susijusi su tais, kurie krikšto dėka yra papuošti krikščionies vardu, tačiau neišpažįsta viso tikėjimo arba neturi vienybės su bendruomene, vadovaujama Petro įpėdinio.

Nekatalikai krikščionys

Iš tiesų yra daug žmonių, laikančių pagarboje Šventąjį Raštą, kaip tikėjimo ir gyvenimo taisyklę, rodančių nuoširdų religinį uolumą, tikinčių su meile Dievą Tėvą visagalį ir Kristų, Dievo Sūnų ir Išganytoją, paženklintų krikštu, siejančiu juos su Kristumi, be to, pripažįstančių ir priiminėjančių kitus sakramentus savo pačių bažnyčiose ir bažnytinėse bendruomenėse. Daugelis jų turi vyskupus, aukoja Eucharistiją ir net praktikuoja Mergelės Dievo Gimdytojos pamaldumą. Čia prisideda dar bendravimas maldoje ir kitose dvasinėse gėrybėse; net yra tam tikra vienybė Šventojoje Dvasioje, kuri taip pat juos veikia savo pašventinančia galia, dovanomis ir malone ir kai kuriuos jų yra sustiprinusi iki kraujo praliejimo. Tokiu būdu Dvasia žadina visuose Kristaus mokiniuose troškimą ir veiklą, kad visi Kristaus nustatytu būdu taikiai susijungtų į vieną kaimenę vieno ganytojo valdžioje. Siekdama šio tikslo, Bažnyčia nesiliauja melstis, viltis bei veikti ir savo vaikus skatina apsivalyti ir atsinaujinti, kad Kristaus ženklas skaisčiau nušvistų jos veide.

16. Pagaliau tie, kurie dar nėra priėmę Evangelijos, įvairiais būdais yra skiriami Dievo tautai. Pirmoje vietoje čia stovi tauta, kuriai buvo duotas testamentas bei pažadai ir iš kurios savo kūnu yra kilęs Kristus (plg. Rom. 9,4-5); ji savo išrinkimu labai brangi dėl protėvių, nes Dievas nesigaili suteikęs dovanų ir pašaukimo (plg. Rom. 11,28-29).

Nekrikščionys

Išganymo planas apima ir visus pripažįstančius Kūrėją, jų tarpe visų pirma musulmonus, kurie, išpažindami laikąsi Abraomo tikėjimo, su mumis garbina gailestingąjį Viešpatį Dievą, paskutinę dieną ateisiantį teisti žmonių. Dievas nėra toli ir nuo ieškančiųjų nežinomo Dievo šešėliuose ir paveiksluose, nes jis duo-

da visiems gyvybę, dvasią ir visa kita (plg. Apd. 17,25-28), o Išganytojas nori, kad visi žmonės būtų išganyti (plg. 1 Tim. 2,4). Visi be savo kaltės nepažįstantieji Kristaus Evangelijos ir jo Bažnyčios, bet ieškantieji Dievo nesugadinta širdimi ir besistengią malonės poveikyje įvykdyti savo darbais Dievo valią, kaip ją diktuoja sąžinės balsas - visi gali pasiekti amžinąjį išganymą. Dievo Apvaizda neatsako reikalingos pagalbos tųjų išganymui, kurie be kaltės nėra pasiekę aiškaus Dievo pažinimo, bet stengiasi ne be dieviškos malonės pagalbos gyventi teisingą gyvenimą. Kas juose gera ir teisinga, Bažnyčios yra vertinama kaip pasirengimas Evangelijai ir kaip dovana to, kuris apšviečia kiekvieną žmogų, kad jis pagaliau turėtų gyvenimą. Tik labai dažnai piktojo apgauti žmonės nuskursdavo savo mąstysena ir iškeisdavo Dievo tiesą į melą, daugiau tarnaudami kūrinijai negu Kūrėjui (plg. Rom. 1,21 ir 25); pagaliau be Dievo gyvendami ir mirdami šiame pasaulyje, jie įpuldavo į galutinę neviltį. Kad Dievo garbė ir visų išganymas pasistūmėtų į priekį, Bažnyčia, turėdama galvoje Viešpaties įsakymą: "Skelbkite Evangeliją visam sutvėrimui" (plg. Mr. 16,16), uoliai rūpinasi misijomis.

Bažnyčia ir misijos

17. Kaip Sūnus yra Tėvo siųstas, taip ir jis siuntė apaštalus (plg. Jn. 20,21), sakydamas: "Eikite tat ir mokykite visas tautas, krikštydami juos vardan Tėvo, ir Sūnaus, ir Šventosios Dvasios ir mokydami juos laikyti visa, ką tik esu jums įsakęs. Ir štai, aš su jumis visas dienas, iki pasaulio pabaigai" (Mt. 28,19-20). Šį iškilmingą Kristaus įsakymą mokyti išganymo tiesų Bažnyčia yra paveldėjusi iš apaštalų įvykdyti iki žemės pakraščių (plg. Apd. 1,8). Dėl to ji laiko savo pačios žodžiais apaštalo žodžius: "Vargas man, jei aš neskelbčiau Evangelijos!" (1 Kor. 9,16). Ir štai dėl to nepaliaujamai siunčia misionierius, kol jaunutės bažnyčios pilnai susikurs ir pačios toliau tęs evangelizavimo darbą. O Šventoji Dvasia ragina bendradarbiauti, kad būtų įgyvendintas Dievo planas, Kristų padaręs viso pasaulio išganymo šaltiniu. Skelbdama Evangeliją, Bažnyčia traukia klausytojus į tikėjimo išpažinimą, parengia krikštui, išplėšia iš vergavimo klaidai ir juos įjungia į Kristų, kad jo meilė augtų iki pilnatvės. Ji rūpinasi, kad visa, kas gera žmonių širdyse bei protuose, o taip pat būdingose tautų apeigo-

se bei kultūrose, ne tik nežūtų, bet būtų išgydyta, pakelta ir atbaigta Dievo garbei, piktojo sugėdinimui ir žmogaus laimei. Kiekvieno Kristaus mokinio asmeninė pareiga - platinti tikėjimą. Jei kiekvienas tikinčiuosius gali krikštyti, tai kunigo pareiga - atbaigti Kristaus statybą eucharistine auka, įvykdant Dievo žodį, tartą per pranašą: "Nuo saulės užtekėjimo iki nusileidimo didis yra mano vardas tautose, ir kiekvienoje vietoje pašvenčiama ir aukojama mano vardui tyra auka" (Malach. 1,11). Taigi Bažnyčia sykiu meldžiasi ir dirba, kad visas pasaulis pilnai įeitų į Dievo tautą, į Viešpaties kūną, į Šventosios Dvasios šventovę ir kad per Kristų būtų duodama visa garbė ir šlovė visatos Kūrėjui bei Tėvui.

TREČIASIS SKYRIUS

HIERARCHINĖ BAŽNYČIOS SANTVARKA, VYSKUPAI

Įvadas

18. Viešpats Kristus Dievo tautai ganyti ir ugdyti įsteigė savo Bažnyčioje įvairias pareigas, skirtas tarnauti viso Bažnyčios kūno gerovei. Jos tarnai, turėdami šventos galios, patarnauja savo broliams, kad visi priklausantieji Dievo tautai ir besidžiaugiantieji tikra krikščioniška kilnybe, laisvai ir tvarkingai siekdami to paties tikslo, laimėtų išganymą.

Šis didžiai šventas Sinodas, žengdamas I Vatikano Susirinkimo pėdomis, moko ir skelbia drauge su juo, kad Jėzus Kristus, amžinasis Ganytojas, įkūrė šventąją Bažnyčią, siuntė apaštalus, kaip ir jis buvo siųstas Tėvo (plg. Jn. 20,21), ir norėjo, kad jų įpėdiniai - vyskupai būtų iki pasaulio pabaigos toje Bažnyčioje ganytojais. Bet kad patys vyskupai būtų vieningi ir nepasidalinę, jis pavedė šv. Petrui vadovauti kitiems apaštalams ir tuo būdu jį padarė tikėjimo, vienybės bei bendravimo amžinu bei matomu principu ir pagrindu. Šį mokslą apie Romos popiežiaus švento primato įsteigimą, amžinumą, galią bei prasmę ir apie jo mokymo neklaidingumą šventasis Sinodas iš naujo pateikia tvirtai tikėti visiems tikintiesiems ir eidamas ta pačia linija toliau nutaria išpažinti ir paskelbti visiems mokslą apie vyskupus - apaštalų įpėdinius, kurie su Petro įpėdiniu, Kristaus vietininku ir visos Bažnyčios regimąja galva, valdo gyvojo Dievo namus.

Apaštalų pašaukimas

19. Viešpats Jėzus, pasimeldęs Tėvui, pasišaukė tuos, kuriuos pats norėjo, paskyrė dvylika, kad jie būtų su juo ir kad siųstų juos skelbti Dievo karalystę (plg. Mr. 3,13-19; Mt. 10,1-42). Juos paskyrė apaštalais (plg. Lk. 6,13) kolegijos, tai yra pastovaus ratelio, kuriai vadovauti pavedė Petrui, išrinktam iš jų pačių tarpo (plg. Jn. 21,15-17). Pradžioje siuntė juos pas Izraelio vaikus ir visas tautas (plg. Rom. 1,16), kad, būdami jo galios dalininkais, padarytų visus žmones jo mokiniais, juos pašventintų, valdytų (plg. Mt. 28,16-20; Mr. 16,15; Lk. 24,45-48; Jn. 20,21-23), taip plėstų Bažnyčią ir, Viešpaties vadovaujami, eitų ganytojų pareigas visomis dienomis iki pasaulio pabaigos (plg. Mt. 28,10). Jų pasiuntinybė buvo galutinai sutvirtinta Sekminių dieną (plg. Apd. 2,1-26), kaip Viešpaties buvo žadėta: "Kai tik Šventoji Dvasia ant jūsų ateis, jūs gausite galios ir būsite liudytojai Jeruzalėje visoje Judėjoje ir Samarijoje ir iki žemės pakraščių" (Apd. 1,8). Visur skelbdami Evangeliją (plg. Mr. 16,20), kurią klausytojai, Šventajai Dvasiai veikiant, priima, apaštalai suburia visuotinę Bažnyčią, Viešpaties įsteigtą apaštaluose ir pastatytą ant šv. Petro, apaštalų kunigaikščio, o pats Jėzus Kristus yra jos kertinis akmuo (plg. Apr. 21,14; Mt. 16,18; Ef. 2,20).

Vyskupai - apaštalų įpėdiniai

20. Ši dieviškoji misija, Kristaus patikėta apaštalams, tęsis iki pasaulio pabaigos (plg. Mt. 28,20), nes Evangelija, kurią jie turi skelbti, yra visiems laikams viso Bažnyčios gyvenimo pagrindas. Štai dėl ko apaštalai šioje hierarchiškai sutvarkytoje draugijoje rūpinosi turėti savo įpėdinius.

Apaštalai turėjo ne tik įvairių padėjėjų savo darbe, bet, kad jiems patikėta misija būtų tęsiama ir po jų mirties, tarsi testamentu pavedė savo tiesioginiams bendradarbiams pareigą tobulinti ir stiprinti jų pradėtą darbą, įsakydami jiems rūpintis visa kaimene, kurioje Šventoji Dvasia juos paskyrė ganyti Dievo Bažnyčią (plg. Apd. 20,28). Taigi jie pasiskyrė tuos vyrus ir patvarkė, kad, šiems mirus, jųjų tarnybą perimtų kiti pasižymėję vyrai. Tarp įvairių pareigų, einamų Bažnyčioje nuo pat pradžios, Tradicijos liudijimu, ypatingą vietą užima pareigos tų, kurie paskirti vyskupais ir nuo pradžios paveldimos įpėdinystės

dėka yra tapę apaštalų sėklos daigais. Tuo būdu, šv. Ireniejaus liudijimu, apaštališkoji Tradicija reiškiasi ir yra saugojama visame pasaulyje tų, kurie yra apaštalų paskirti vyskupais ir įpėdiniais iki mūsų dienų.

Taip vyskupai su pagalbininkais - kunigais ir diakonais - prisiėmė tarnavimą bendruomenei, Dievo vietoj vadovaudami kaimenei. Jie yra jos ganytojai, doktrinos mokytojai, šventojo kulto kunigai, valdymo vykdytojai. Kaip visam laikui turėjo išlikti pareigos, kurias Viešpats ypatingu būdu suteikė pirmajam tarp apaštalų Petrui, ir kaip jos turėjo pereiti jo įpėdiniams, taip pasilieka ir apaštalų pareigos ganyti Bažnyčią ir privalo būti nuolat vykdomos švento vyskupų luomo. Todėl šventasis Sinodas moko, kad vyskupai Dievo patvarkymu yra apaštalų įpėdiniai, kaip Bažnyčios ganytojai: kas jų klauso - Kristaus klauso, o kas juos niekina - Kristų niekina ir niekina tą, kuris Kristų siuntė (plg. Lk. 10,16).

Vyskupų konsekracija

21. Per vyskupus, kuriems padeda kunigai, Viešpats Jėzus, vyriausiasis kunigas, yra tikinčiųjų tarpe. Iš tiesų, sėdėdamas Dievo Tėvo dešinėje, jis nėra toli nuo savo vyskupų būrio, bet visų pirma per jų ypatingą tarnavimą skelbia Dievo žodį visoms tautoms, teikia nuolat tikėjimo sakramentus tikintiesiems. Jų tėviško patarnavimo dėka (plg. 1 Kor. 4,15) inkorporuoja antgamtiniu atgimdymu naujus narius į savo kūną, pagaliau jų išmintimi ir protingumu veda ir tvarko Naujojo Testamento tautą, keliaujančią į amžinąją laimę. Jie yra išrinkti ganytojais Viešpaties kaimenei ganyti, jie yra Kristaus tarnai ir Dievo paslapčių dalintojai (plg. 1 Kor. 4,1), jiems yra patikėta liudyti Dievo malonės Evangeliją (plg. Rom. 15,16; Apd. 20,24) ir garbingai tarnauti Dvasiai ir tiesai (plg. 2 Kor. 3,8-9).

Kad galėtų atlikti tokią svarbią pareigą, apaštalai buvo Kristaus praturtinti specialiu ant jų nužengiančios Šventosios Dvasios perteikimu (plg. Apd. 1,8; 2,4; Jn. 20,22-23); ir jie patys savo padėjėjams rankų uždėjimu perdavė Dvasios dovaną (plg. 1 Tim. 4,14; 2 Tim. 1,6-7), kuri vyskupų konsekracijoje perduodama iki mūsų dienų. Tad šventasis Sinodas moko, kad vyskupo konsekravimu suteikiama kunigystės sakramento pilnybė. Ją, be

abejonės, vadina aukščiausia kunigyste ir šventosios tarnystės viršūne tiek Bažnyčios liturginė praktika, tiek ir Bažnyčios Tėvų balsas. Vyskupo konsekravimas suteikia pareigą šventinti, mokyti ir valdyti, bet šios pareigos yra tokios prigimties, kad jas galima atlikinėti tik esant hierarchinėje vienybėje su kolegijos galva bei jos nariais.

Iš Tradicijos, kuri ypač išryškėja tiek Rytų, tiek Vakarų Bažnyčios apeigose bei bažnytinėje praktikoje, aišku, kad rankų uždėjimas ir konsekracijos žodžiai tokiu būdu suteikia Šventosios Dvasios malonę ir taip įspaudžia šventąją žymę, jog vyskupai prakilniausiu ir matomu būdu eina paties Kristaus - mokytojo, ganytojo ir vyriausiojo kunigo pareigas bei veikia jo vardu (in persona). Vyskupams priklauso galia priimti į vyskupų sudėtį kunigystės sakramentu naujus išrinktuosius.

Vyskupų kolegija ir jos galva

22. Kaip pagal Viešpaties potvarkį šv. Petras ir kiti apaštalai sudaro vieną apaštalų kolegiją, taip šia prasme ir Romos popiežius, Petro įpėdinis, bei vyskupai - apaštalų įpėdiniai - sudaro kolegijinę vienybę. Nuo seniausių laikų viso pasaulio vyskupai bendravo tarp savęs ir su Romos vyskupu vienybės, meilės ir taikos ryšiais. Jie šaukdavo susirinkimus, kuriuose bendrai darydavo didesnės svarbos nutarimus, pirmiau įvertinę daugelio nuomones. Visa tai reiškia vyskupų luomo kolegijinį pobūdį ir prigimtį, aiškiai patvirtintą amžių bėgyje įvykusių visuotinių susirinkimų.

Episkopato nariu tam tikras asmuo padaromas sakramentine konsekracija ir hierarchiniu bendravimu su kolegijos galva bei nariais.

Vyskupų kolegija, arba episkopatas, turi galią tik tuo atveju, kai jis yra vienybėje su Romos vyskupu - Petro įpėdiniu, kaip su savo galva, ir kada jo (popiežiaus) primato galios ganytojų ir tikinčiųjų atžvilgiu išlieka nepažeistos. Iš tiesų Romos popiežius turi Bažnyčioje visišką aukščiausią ir visuotinę valdžią savo pareigų galia, būtent kaip Kristaus vietininkas ir visos Bažnyčios ganytojas, ir ja naudotis gali laisvai ir visuomet, o vyskupų luomas, kuris yra apaštalų kolegijos įpėdinis mokymui ir ganytojiškam valdymui ir kuriame apaštalų kolegija tęsiasi toliau,

drauge su savo galva, Romos popiežiumi, ir niekuomet be šios galvos, yra aukščiausios ir visiškos valdžios visoje Bažnyčioje nešėjas, betgi šia valdžia gali naudotis tik Romos popiežiui pritariant. Viešpats tepadarė vieną Simoną Bažnyčios uola ir raktininku (plg. Mt. 16,18-19) ir paskyrė visos savo kaimenės ganytoju (plg. Jn. 21,15); bet yra tikra, kad Petrui duota pareiga surišti ir atrišti yra taip pat duota ir apaštalų kolegijai, sujungtai su savo galva (Mt. 18,18; 28,16-20). Ši iš daugelio sudėta kolegija išreiškia Dievo tautos įvairumą bei universalumą, o sujungta su viena galva, išreiškia Kristaus kaimenės vienybę. Joje vyskupai, ištikimai laikydamiesi savo galvos primato bei viršenybės, veikia savo galia savo tikinčiųjų labui, juo labiau visos Bažnyčios labui, kurios organinę sandarą bei sutarimą nuolat stiprina Šventoji Dvasia. Aukščiausioji visos Bažnyčios valdžia, kurią turi ši kolegija, iškilmingu būdu reiškiasi visuotiniame Bažnyčios susirinkime. Niekuomet nėra visuotinio susirinkimo, jei jis kaip toks nėra Petro įpėdinio patvirtintas arba bent priimtas; Romos popiežiui priklauso ypatinga teisė sušaukti visuotinį susirinkimą, jam pirmininkauti ir jį patvirtinti. Ši kolegialinė valdžia vienybėje su popiežiumi gali būti vykdoma visame pasaulyje esančių vyskupų, jei tik kolegijos galva juos pakviečia į kolegialinę akciją, arba jeigu bent aprobuoja ar laisvai priima pasklidusių vyskupų vieningą akciją taip, kad būtų išlaikytas kolegialinis pobūdis.

Vyskupų santykiai kolegijoje

23. Kolegialinė vienybė pasireiškia taip pat vyskupų tarpusaviuose santykiuose su dalinėmis (partikuliarinėmis) bažnyčiomis ir su visuotine Bažnyčia. Romos popiežius, kaip Petro įpėdinis, yra amžinasis bei matomasis tiek vyskupų, tiek tikinčiųjų visumos vienybės ryšys ir pagrindas. O paskiri vyskupai yra vienybės ryšys bei pagrindas savo dalinėse bažnyčiose, suformuotose visuotinės Bažnyčios pavyzdžiu; iš jų yra sudaryta viena bei vienintelė Katalikų Bažnyčia. Dėl to paskiri vyskupai atstovauja savas bažnyčias, o visi drauge su popiežiumi - visą Bažnyčią taikos, meilės bei vienybės ryšiu.

Paskiri vyskupai, kuriems pavedama valdyti dalines bažnyčias, savo ganytojišką valdymą vykdo tik toje Dievo tautos da-

lyje, kuri jiems pavesta, o ne kitose bažnyčiose ar visuotinėje Bažnyčioje. Bet kaip vyskupų kolegijos nariai ir teisėti apaštalų įpėdiniai, jie Kristaus sutvarkymu bei įsakymu turi rūpintis visa Bažnyčia, o tai, nors ne jurisdikciniais veiksmais atliekama, labai daug prisideda prie visos Bažnyčios gerovės. Iš tiesų visi vyskupai turi ugdyti ir ginti tikėjimo vienybę bei visos Bažnyčios bendrąją drausmę, mokyti tikinčiuosius meilės visam Kristaus mistiniam kūnui, ypač neturtingiems, vargstantiems nariams ir kenčiantiems persekiojimus dėl teisybės (plg. Mt. 5,10). Jie privalo remti kiekvieną veiklą, bendrą visai Bažnyčiai, ypač kad augtų tikėjimas ir patekėtų pilnutinės tiesos šviesa visiems žmonėms. Vadinasi, būtina, kad, gerai valdydami savo bažnyčią, kaip visuotinės Bažnyčios dalį, patys sėkmingai prisidėtų prie viso Mistinio Kūno, kuris drauge yra bažnyčių kūnas, gerovės.

Rūpestis, kad Evangelija būtų skelbiama visame pasaulyje, priklauso visiems ganytojams, nes jiems bendrai Kristus davė įsakymą, uždėdamas bendrą pareigą, kaip tai priminė popiežius Celestinas Efezo susirinkimo tėvams. Todėl paskiri vyskupai, kiek leidžia savųjų pareigų atlikimas, turi prisidėti prie bendrų darbų su kitais vyskupais ir su Petro įpėdiniu, kuriam yra pavesta didelė pareiga platinti krikščionybę. Ir dėl to jie privalo visomis jėgomis, tiek patys, tiek ir žadindami tikinčiųjų uolų bendradarbiavimą, teikti misijoms pjūties darbininkų ir dvasinės bei materialinės pagalbos. Pagaliau vyskupai visuotinėje meilės draugijoje noriai teteikia gerbtinu senovės pavyzdžiu brolišką pagalbą kitoms bažnyčioms, ypač artimesnėms bei stokojančioms.

Dievo Apvaizdai tvarkant, bažnyčios, įvairiose vietose įkurtos apaštalų ir jų įpėdinių, susitelkė laikui bėgant į daugelį organiškai susijusių susibūrimų, kurie, nepažeidžiant tikėjimo vienybės ir visuotinės Bažnyčios vienintelio dieviškojo įkūrimo, turi savą drausmę, savą liturginę praktiką, teologinį bei dvasinį lobį. Tarp jų kai kurios, pvz., senosios patriarchalinės bažnyčios, tarsi tikėjimo kamienai, išaugino kitas, tarsi dukras, su kuriomis iki mūsų laikų siejasi glaudesniais meilės ryšiais tiek sakramentiniame gyvenime, tiek ir teisių bei pareigų abipusėje pagarboje. Šis vietinių bažnyčių įvairumas, besiveržiantis į vienybę, puikiai įrodo nedalomos Bažnyčios visuotinumą. Panašiu būdu šiandien vys-

kupų konferencijos gali atnešti įvairią bei sėkmingą pagalbą, kad kolegialinis jausmas konkrečiai pasireikštų.

24. Vyskupai, kaip apaštalų įpėdiniai, gauna iš Viešpaties, kuriam duota visa valdžia danguje ir žemėje, misiją mokyti visas tautas ir skelbti Evangeliją visam sutvėrimui, kad visi žmonės pasiektų išganymą tikėjimu, krikštu ir įsakymų vykdymu (plg. Mt. 28,18; Mr. 16,15-16; Apd. 26,17). Kad įvykdytų šią misiją, Viešpats Kristus pažadėjo apaštalams Šventąją Dvasią ir Sekminių dieną siuntė ją iš dangaus, kad jos galia jie būtų jo liudytojais iki žemės pakraščių, giminių, tautų ir karalių akivaizdoje (plg. Apd. 1,8; 2,1; 9,15). Pareiga, patikėta Viešpaties savo tautos ganytojams, yra tikras tarnavimas, Šventajame Rašte vadinamas reikšmingu žodžiu "diakonia", arba "tarnyba" (plg. Apd. 1,17 ir 25; 21,19; Rom. 11,13; 1 Tim. 1,12).

Vyskupų pareigos

Kanoniškoji vyskupų pasiuntinybė gali būti suteikiama teisėtų papročių, neatšauktų aukščiausios bei visuotinės Bažnyčios valdžios, arba įstatymų, išplėstų tos pačios valdžios ir jos pripažintų, arba tiesiog Petro įpėdinio; jam nesutinkant arba griežtai paneigiant apaštalinę vienybę, niekas negali būti paskirtas vyskupo pareigoms.

25. Pirmoji iš pagrindinių vyskupų pareigų - skelbti Evangeliją. Iš tiesų vyskupai yra tikėjimo skelbėjai; jie atveda pas Kristų naujus mokinius ir yra autentiški mokytojai, t. y. apdovanoti autoritetu. Jie skelbia jiems pavestajai tautai tikėjimą, kurį reikia tikėti, ir vykdytinus doros dėsnius ir šį tikėjimą aiškina, remdamiesi Šventąja Dvasia, imdami iš Apreiškimo lobyno nauja ir sena (plg. Mr. 13,52); jie rūpinasi, kad tikėjimas neštų vaisių, bei budriai sustabdo klaidas, gresiančias ju kaimenei (plg. 2 Tim. 4,1-4). Vyskupai, mokydami vienybėje su Romos popiežiumi, turi būti visų gerbiami kaip dieviškosios bei katalikiškosios tiesos liudininkai; tikintieji privalo sutikti su savo vyskupo Kristaus vardu skelbiamu tikėjimo ir dorovės dalykų sprendimu ir jam paklusti religingos sielos klusnumu. O šis valios bei proto religingas klusnumas ypatingu būdu teiktinas autentiškam Romos Popiežiaus mokymui

Vyskupų galia mokyti

net ir tada, kai kalba ne "ex cathedra", kad jo aukščiausiasis mokymas būtų pagarbiai priimamas ir jo pareikštų pažiūrų būtų nuoširdžiai laikomasi pagal jo paties pareikštą valią bei mintį, kuri ypač išryškėja arba iš dokumentų pobūdžio, arba dažnu tos pačios doktrinos pareiškimu, arba išsireiškimo būdu.

Nors paskiri vyskupai neklaidingumo dovanos neturi, tačiau kai, netgi būdami pasklidę pasaulyje, bet laikydamiesi vienybės ryšio tarp savęs ir su Petro įpėdiniu, autentiškai moko tikėjimo ir doros dalykų ir yra vienos nuomonės, kad tą ar kitą doktriną reikia laikyti kaip galutinai paaiškėjusią, tada išreiškia Kristaus mokslą neklaidingai. Tai esti dar aiškiau, kada, susirinkę į visuotinį susirinkimą, jie yra visai Bažnyčiai tikėjimo ir doros mokytojai ir teisėjai, kurių nutarimų reikia laikytis tikėjimo klusnumu.

Šį neklaidingumą, kuriuo panoro aprūpinti dieviškasis Išganytojas savo Bažnyčią, kai ji aptaria tikėjimo bei doros mokslą, reikia šventai saugoti ir ištikimai išdėstyti. Tai neklaidingumas, kurį turi savo pareigos galių dėka Romos popiežius, vyskupų kolegijos galva, kada, kaip vyriausias krikščionių ganytojas ir mokytojas, stiprinantis savo brolių tikėjimą (plg. Lk. 22,32), skelbia galutiniu aktu tikėjimo bei doros mokslą. Dėl to jo nutarimai (definicijos) iš savęs, kaip teisingai sakoma, o ne iš Bažnyčios pritarimo, yra nepakeičiami, nes yra paskelbti Šventosios Dvasios globoje. Ši globa yra pažadėta šv. Petrui, ir dėl to nereikia jokio kito patvirtinimo ir jokių apeliacijų į kitą teisėją. Iš tiesų tada Romos popiežius išreiškia savo nuomonę ne kaip privatus asmuo, bet kaip visos Bažnyčios aukščiausias mokytojas, kuriame ypatingu būdu reiškiasi pačios Bažnyčios neklaidingumo dovana, o taip esti, kai jis dėsto ar gina katalikų tikėjimo mokslą. Pažadėtą neklaidingumą Bažnyčiai turi taip pat vyskupų kolegija, kada ji drauge su Petro įpėdiniu naudoja aukščiausiąją mokymo galią. Šiems aptarimams niekuomet negali stigti Bažnyčios pritarimo, nes joje veikia Šventoji Dvasia, kurios dėka išlaikoma ir stiprinama visos Kristaus kaimenės tikėjimo vienybė.

Kai Romos popiežius ar vyskupų kolegija drauge su juo ką nors nusprendžia ir skelbia, remiantis Apreiškimu, to laikytis ir prie to prisitaikyti tenka visiems. Kas parašyta ar perduota tei-

sėtos vyskupų įpėdinystės ir visų pirma paties Romos popiežiaus rūpesčiu, tas nepaliestai perduodama, šventai laikoma bei ištikimai išdėstoma, šviečiant tiesos Dvasiai Bažnyčioje. Romos popiežius ir vyskupai savo pareigos galia, iškilus svarbiam klausimui, uoliai darbuojasi tinkamomis priemonėmis, kad tiksliai pažintų Apreiškimą ir jį tinkamai išreikštų, tačiau jie negauna naujo viešo apreiškimo, kuris priklausytų patikėtam tikėjimo lobynui.

Vyskupų galia šventinti

26. Vyskupas, pažymėtas kunigystės sakramento pilnybe, yra vyriausiojo kunigo malonių dalintojas, ypač Eucharistijoje, kurią pats aukoja ir rūpinasi, kad būtų aukojama, ir kuria be pertraulos gyvena ir auga Bažnyčia. Kristaus Bažnyčia tikrai yra visose teisėtose vietinėse tikinčiųjų bendruomenėse, kurios, savo ganytojų besilaikydamos, yra taip pat vadinamos Naujojo Testamento bažnyčiomis. Jos savo vietovėje tikrai yra Dievo pašauktoji naujoji tauta Šventojoje Dvasioje ir su visišku tikrumu (plg. 1 Tes. 1,5). Jose surenkami tikintieji Kristaus Evangelijos skelbimu, ir jose aukojama Viešpaties vakarienės paslaptis, kad Viešpaties kūnu ir krauju būtų sujungta visa Kūno brolija. Kiekviena altoriaus bendruomenė šventu vyskupo tarnavimu yra simbolis tos meilės ir mistinio kūno vienybės, be kurios negali būti išganymo. Šiose bendruomenėse, nors dažnai mažose ir neturtingose arba gyvenančiose pasklidai, gyvena Kristus, ir jo galia yra suburta viena, šventa, visuotinė ir apaštalinė Bažnyčia. Iš tiesų "ne ką kita daro dalyvavimas Kristaus kūne ir kraujuje, kaip tai, kad pereitume į tai, ką priimame" (šv. Leonas Did.).

Kiekvienas teisėtas Eucharistijos aukojimas yra tvarkomas vyskupo, kurio pareiga - krikščionių religijos kultu garbinti Dievo didybę ir vadovauti kultui pagal Viešpaties įsakymus ir Bažnyčios įstatymus, juos determinuojant savo diecezijai.

Tokiu būdu vyskupai, melsdamiesi už tautą ir jos labui darbuodamiesi, gausiai bei įvairiopai dalina iš Kristaus šventumo pilnatvės. Žodžio tarnyba jie teikia tikintiesiems Dievo jėgos jų išganymui (plg. Rom. 1,16). Jie pašventina tikinčiuosius sakramentais, kurių tvarkingą bei saikingą dalinimą tvarko savo autoritetu. Jie tvarko krikšto, kuriuo suteikiama karališkoji Kris-

taus kunigystė, teikimą. Jie yra pirmaeiliai sutvirtinimo ir vieninteliai kunigystės sakramento teikėjai ir atgailos sakramento nuostatų tvarkytojai; be to, jie rūpestingai žadina bei moko savo tautą, kad ji tikėdama ir pagarbiai dalyvautų liturgijoje, o ypač šv. Mišių aukoje. Pagaliau vadovaujamiesiems jie turi savo elgesio pavyzdžiu padėti žengti į priekį, susilaikydami nuo bet kokio blogio ir kiek galėdami, Dievui padedant, į gera keisdami, kad pasiektų amžinąjį gyvenimą drauge su jiems patikėta kaimene.

Vyskupų galia valdyti

27. Vyskupai, kaip Kristaus pavaduotojai ir pasiuntiniai, valdo dalines jiems pavestas bažnyčias patarimais, įtikinėjimais, pavyzdžiu, taip pat autoritetu ir šventa valdžia, kuria, žinoma, naudojasi tik savo kaimenei teisingai ir šventai ugdyti, turėdami galvoje, kad tas, kuris yra didžiausias, privalo tapti mažiausiu, ir kas yra viršininkas, privalo tapti tarnu (plg. Lk. 22,26-27). Ši valdžia, kuria Kristaus vardu naudojasi asmeniškai, yra sava, ordinarinė ir tiesioginė, nors jos naudojimą galutinai tvarko aukščiausioji bažnytinė valdžia, kuri gali, atsižvelgiant į Bažnyčios bei tikinčiųjų labą, ją apriboti. Šios valdžios galia vyskupai turi šventą teisę ir pareigą prieš Dievą savo pavaldiniams leisti įstatymus, juos teisti ir visa tvarkyti, kas priklauso kulto bei apaštalavimo sričiai.

Ganytojavimo pareiga - kasdieninis bei įprastinis rūpestis savo avimis jiems yra visiškai pavestas, ir jie čia neturi būti laikomi Romos popiežiaus pavaduotojais, nes jie vykdo valdžią, kuri yra jiems sava, ir visai teisingai jie vadinami savo valdomų tikinčiųjų vyresniaisiais. Todėl jų valdžia nėra naikinama aukščiausios bei visuotinės valdžios, bet priešingai, stiprinama ir ginama, nes Šventoji Dvasia saugoja nuo sužalojimo Viešpaties Kristaus nustatytą savo Bažnyčiai valdymo formą.

Vyskupas, siųstas šeimos Tėvo valdyti jo šeimos, teturi prieš akis gerojo Ganytojo pavyzdį, atėjusio ne tam, kad jam tarnautų, bet pats tarnauti (plg. Mt. 20,28; Mr. 10,45) ir atiduoti savo gyvybę už avis (plg. Jn. 10,11). Paimtas iš žmonių ir apgaubtas silpnumo, gali atjausti nežinančius ir klystančius (plg. Žyd. 5,1-2). Teneatsisako išklausyti savo valdinių, kuriuos, kaip savo vai-

kus, saugoja ir ragina uoliai su juo bendradarbiauti. Jis turės duoti apyskaitą Dievui už sielas (plg. Žyd. 13,17), tad malda, pamokslų sakymu bei visais meilės darbais tesirūpina ir savaisiais, ir dar neįsijungusiais į kaimenę, kuriuos telaiko jam Viešpatyje patikėtais. Kadangi jis yra skolingas visiems, kaip apaštalas Paulius, tebūna greitas visiems skelbti Evangeliją (plg. Rom. 1,14-15) ir skatinti savo tikinčiuosius į apaštalinę bei misijinę veiklą. O tikintieji turi laikytis vyskupo, kaip Bažnyčia laikosi Kristaus ir Jėzus Kristus Tėvo, kad visa vieningai sutartų ir gausėtų Dievo garbei (plg. 2 Kor. 4,15).

Kunigai

28. Kristus, kurį Tėvas pašventino ir siuntė į pasaulį (plg. Jn. 10,36), per savo apaštalus padarė savo pašventinimo bei savo misijos dalininkais jų įpėdinius, t. y. vyskupus; šie teisėtai perdavė savo tarnybos pareigas Bažnyčioje įvairių laipsnių valdiniams. Taip dieviškos kilmės bažnytinė tarnystė turi skirtingus laipsnius, kurie nuo seno yra vadinami vyskupai, kunigai, diakonai. Kunigai, kad ir neturi aukščiausiojo kunigystės laipsnio ir savo galios vykdymu priklauso nuo vyskupų, tačiau su jais yra sujungti kunigiška garbe ir kunigystės sakramento galia pagal Kristaus, aukščiausiojo bei amžinojo kunigo, pavyzdį (Žyd. 5,1-10; 7,24; 9,11-28). Jie yra šventinami, kaip Naujojo Testamento tikri kunigai, skelbti Evangelijos, tikintiesiems ganyti ir dieviškajam kultui atlikinėti. Atlikdami savo tarnyste Kristaus, vienintelio tarpininko, pareigas (1 Tim. 2,5), jie skelbia Dievo žodį visiems. Bet ypač jie savo pareigą vykdo eucharistiniame kulte, arba eucharistiniame susirinkime (synaxis), kur Kristaus vardu veikdami (in persona Christi) ir skelbdami jo paslaptį, jungia tikinčiųjų maldas ir aukas su jų galvos auka ir vienintelę Naujojo Testamento auką, būtent besiaukojančio Tėvui Kristaus auką, sudabartina ir pritaiko (aplikuoja) Mišių aukoje, iki Viešpačiui ateinant (plg. 1 Kor. 11,26; Žyd. 9,11-28). Atgailojantiems bei sergantiems tikintiesiems jie pagelbi su Dievu susitaikyti bei palengvina skausmus, nes aukoja Dievui Tėvui tikinčiųjų maldas bei reikalus (plg. Žyd. 5,1-4). Eidami Kristaus, ganytojo ir galvos, pareigas

pagal savo galios laipsnį, jie telkia Dievo šeimą, kaip broliją, gaivinamą vienybės dvasios, veda ją pas Dievą Tėvą per Kristų Šventojoje Dvasioje; kaimenės viduje jie garbina jį dvasia ir tiesa (plg. Jn. 4,24). Pagaliau darbuojasi žodžiu ir mokymu (plg. 1 Tim. 5,17), tikėdami tai, ką Viešpaties įstatyme mąstydami išskaitė, mokydami to, ką tiki, gyvenime sekdami tuo, ko moko.

Kunigai, rūpestingi vyskupų luomo bendradarbiai, jų padėjėjai bei įrankiai, pašaukti Dievo tautai tarnauti, sudaro su savo vyskupu vieną kunigystę, skirtą atlikti įvairias pareigas. Kiekvienoje tikinčiųjų bendruomenėje jie tam tikru būdu reprezentuoja vyskupą, su kuriuo pasitikinčiai ir didžiadvasiškai jungiasi ir perima jo pareigų ir rūpesčių dalį bei kasdien rūpestingai tai vykdo. Kunigai, vyskupo autoriteto vadovaujami, pašventina ir valdo jiems patikėtos Viešpaties kaimenės dalį. Jie daro matoma visuotinąją Bažnyčią savo vietovėje ir sėkmingai darbuojasi viso Kristaus kūno statybai (plg. Ef. 4,12). Tačiau visuomet, pasišventę Dievo vaikų labui, kunigai tesirūpina savo veiklą suvienyti su visos diecezijos ir net visos Bažnyčios pastoraliniu veikimu. Būdami tos pat kunigystės ir pasiuntinybės dalininkais, kunigai tepripažįsta vyskupą tikru savo tėvu ir su pagarba jo teklauso. Vyskupas težiūri į savo bendradarbius kunigus kaip į savo sūnus bei bičiulius, nes ir Kristus savo mokinius vadino ne tarnais, o bičiuliais (plg. Jn. 15,15). Taigi visi kunigai, tiek diecezinai, tiek ir vienuoliai, kunigystės bei tarnystės dėka yra prijungiami prie vyskupų sudėties ir pagal savo pašaukimą bei malonę tarnauja visos Bažnyčios labui.

Bendri šventimai bei uždaviniai visus kunigus tarpusavy riša giliausia brolybe, besireiškiančia tarpusavio pagalba, tiek dvasine, tiek ir materialine, tiek pastoracine, tiek ir asmenine, susirinkimuose ir gyvenimo, darbo, meilės bendrume.

Kunigai tesirūpina tikinčiaisiais, kuriuos dvasiniu būdu pagimdė krikštu bei mokslu kaip tėvai Kristuje (plg. 1 Kor. 4,15; 1 P. 1,23). Tapę pavyzdžiu kaimenei (1 P. 5,3), taip tevadovauja ir tetarnauja savo vietinei bendruomenei, kad ji vertai galėtų vadintis tuo vardu, kuriuo viena bei visa Dievo tauta pažymima, būtent Dievo Bažnyčia (plg. 1 Kor. 1,2; 2 Kor. 1,1). Teatsi-

mena, kad savo kasdieniniu elgesiu bei rūpestingumu jie rodo tikintiesiems ir netikintiesiems, katalikams ir nekatalikams tikros kunigiškos bei ganytojiškos tarnystės veidą, kad jie privalo liudyti tiesą bei gyvenimą ir, kaip geri ganytojai, taip pat ieškoti tų (plg. Lk. 15,4-7), kurie, pakrikštyti Katalikų Bažnyčioje, atsitraukė nuo sakramentų praktikos ir nuo tikėjimo.

Šiandien žmonių giminei vis labiau sueinant į civilinę, ekonominę bei socialinę vienybę, juo labiau dera, kad kunigai sutartinu rūpesčiu bei darbu, vyskupų ir popiežiaus vadovaujami, šalintų bet kokias susiskaldymo priežastis, kad visa žmonių giminė būtų sujungta Dievo šeimos vienybe.

29. Žemesniame hierarchijos laipsnyje yra diakonai, kuriems uždedamos rankos "ne kunigauti, bet tarnauti". Iš tiesų, sustiprinti sakramento malone, jie yra Dievo tautos tarnyboje kartu su vyskupu ir jo kunigija, liturgijos, žodžio ir meilės tarnystėje (diakonia). Diakonas privalo kompetentingos vyresnybės nurodymu iškilmingai teikti krikštą, saugoti ir dalinti Eucharistiją, asistuoti ir laiminti Bažnyčios vardu santuoką, mirštantiems nešti viatiką, tikintiesiems skaityti Šventąjį Raštą, mokyti ir raginti žmones, vadovauti kultui ir maldai, teikti sakramentalijas, vadovauti laidojimo pamaldoms. Atsidėję meilės bei administravimo pareigoms, teprisimena diakonai šventojo Polikarpo priminimą: jie turi būti "gailestingi, uolūs, gyvendami kaip Viešpats, kuris tapo visų tarnas".

Diakonai

Kadangi šios pareigos Bažnyčios gyvenime yra labai reikalingos ir vargu gali būti atliktos daugelyje kraštų šiuolaikinės lotyniškosios Bažnyčios drausmės sąlygomis, tai diakonatas ateityje galės būti vėl atstatytas kaip savarankiškas ir pastovus hierarchijos laipsnis. Tuo tarpu kompetentingiems įvairių rūšių teritorialiniams vyskupų susirinkimams dera, tvirtinant pačiam popiežiui, nuspręsti, ar naudinga ir kur naudinga įvesti tokį diakonatą. Romos popiežiui pritariant, šis diakonatas galės būti suteiktas daugiau subrendusio amžiaus vyrams, net ir santuokoje gyvenantiems, bei tinkamiems jaunuoliams, kuriems tačiau turi tebegalioti celibato įstatymas.

PASAULIEČIAI

30. Šventasis Sinodas, išdėstęs hierarchijos vaidmenį, mielai kreipia dėmesį į tų tikinčiųjų luomą, kurie vadinami pasauliečiais.

Įvadas

Tiesa, visa, kas pasakyta apie Dievo tautą, lygiai taikoma pasauliečiams, vienuoliams ir dvasininkams, tačiau kai kas specialiai turi reikšmės pasauliečiams, vyrams ir moterims, atsižvelgiant į jų padėtį bei misiją; ypatingos mūsų laikų sąlygos reikalauja, kad viso to pagrindai būtų išsamiau išdėstyti. Ganytojai puikiai žino, kiek gera daro pasauliečiai visos Bažnyčios labui. Jie taip pat žino, kad yra Kristaus pašaukti ne patys vieni pasiimti visą Bažnyčios išganomąją misiją pasaulyje, bet kad jų šlovinga pareiga yra taip ganyti tikinčiuosius ir jų tarnystes bei charizmas taip traktuoti, kad visi, kiekvienas savo būdu, vieningai bendradarbiautų bendram labui. Iš tiesų dera, kad visi, "laikydamiesi tiesos, meile augsime visais atžvilgiais tame, kurs yra galva, Kristus. Jo yra visas kūnas sudėtas ir sujungtas, ir taip jis visais susišelpimo sunėrimais, kaip atitinka kiekvienam sąnariui skirtą veikimą, vykdo savo augimą sau statyti meilėje" (Ef. 4,15-16).

31. Pasauliečių vardu čia suprantami visi tikintieji, išskyrus kunigystės narius ir Bažnyčios pripažintą vienuolių luomą. Tai tikintieji, krikšto dėka sujungti su Kristumi ir įjungti į Dievo tautą ir savo būdu tapę Kristaus kunigiškos, pranašiškos bei karališkos tarnystės dalyviais, vykdą visų krikščionių misiją, Bažnyčioje ir pasaulyje įnešdami savąją dalį.

Kas yra pasauliečiai?

Pasauliečiams yra savas ir jiems būdingas pasaulietiškas pobūdis. Iš tiesų kunigų luomo nariai, nors kartais gali užsiimti pasaulietiškais reikalais, verstis pasaulietiška profesija, bet vis dėlto dėl savo specialaus pašaukimo ypatingai ir "ex professo" skiriami šventajai tarnystei. Tuo tuo tarpu vienuoliai savuoju luomu duoda ryškų ir kilnų liudijimą, kad pasaulis negali būti perkeistas ir Dievui paaukotas be Palaiminimų dvasios. Savo pašaukimo dėka pasauliečiams tenka rūpintis laikinaisiais dalykais

ir, tvarkant juos pagal Dievo valią, ieškoti Dievo karalystės. Jie gyvena pasaulyje, t. y. atlieka visas ir paskiras pareigas bei darbus įprastinėmis šeimyninio bei socialinio gyvenimo sąlygomis, iš kurių tarsi nuausta jų visa būtis. Ten juos Dievas šaukia, kad, savas pareigas eidami, Evangelijos dvasios vedami, būtų lyg raugas pasaulio pašventinimui iš vidaus ir visų pirma savo gyvenimo liudijimu, spinduliuodami tikėjimu, viltimi ir meile, Kristų apreikštų kitiems. Taigi jiems ypatingu būdu priklauso visus žemiškus reikalus, su kuriais jie glaudžiai susiję, taip nušviesti ir tvarkyti, kad nuolat jie vyktų pagal Kristų, augtų ir būtų Kūrėjo bei Atpirkėjo garbei.

Lygus pasauliečių kilnumas

32. Dieviškojo įkūrimo dėka Bažnyčia yra tvarkoma ir valdoma nuostabiu įvairumu. "Nes kaip viename kūne turime daug sąnarių, visi gi sąnariai turi ne tą patį veikimą, taip mes daugelis esame vienas kūnas Kristuje, ypač gi esame vienas kito sąnariai" (Rom. 12,4-5).

Taigi viena yra išrinktoji Dievo tauta: "Vienas Viešpats, vienas tikėjimas, vienas krikštas" (Ef. 4,5); bendras narių kilnumas jų atgimimo Kristuje dėka, bendra įsūnystės malonė, bendras pašaukimas į tobulumą, vienas išganymas, viena viltis bei nepadalinama meilė. Taigi Kristuje ir Bažnyčioje nėra jokio nelygumo kilmės ir tautos, socialinės padėties ar lyties požiūriu, nes "nėra nei žydo, nei graiko; nėra nei vergo, nei laisvojo; nėra nei vyro, nei moters; nes jūs esate viena Kristuje Jėzuje" (Gal. 3,28; plg. Kol. 3,11).

Nors Bažnyčioje ne visi eina tuo pačiu keliu, tačiau visi yra pašaukti į šventumą ir yra gavę lygios vertės teisingojo Dievo tikėjimą (plg. 2 P. 1,1). Nors kai kurie Kristaus valia yra skiriami kitiems mokytojais, paslapčių dalintojais ir ganytojais, tačiau visi yra lygūs kilnumu ir kiekvienam tikinčiajam bendra veikla Kristaus kūnui plėtoti. Skirtumą, kurį Viešpats padarė tarp pašvęstųjų tarnų ir kitų Dievo tautos narių, lydi jungtis, nes ganytojus ir kitus tikinčiuosius sieja tarp savęs bendras reikalas; Bažnyčios ganytojai, sekdami Viešpaties pavyzdžiu, tetarnauja vienas antram ir kitiems tikintiesiems, o šie nuoširdžiai teteikia draugiškas paslaugas ganytojams ir mokytojams. Taip visi įvairiai rodo nuostabią vienybę Kristaus kūne; iš tiesų malonių, pa-

reigų bei veikimo įvairumas suburia Dievo vaikus į viena, nes "visa tai daro viena ir ta pati Dvasia" (1 Kor. 12,11).

Pasauliečiai Dievo maloningumu turi Kristų kaip brolį, kuris, būdamas visų Viešpats, atėjo ne tam, kad jam tarnautų, bet pats tarnauti (plg. Mt. 20,28). Jie yra broliai tų, kurie, paskirti į pašvęstąją tarnystę, Kristaus galia gano Dievo šeimą, mokydami, pašvęsdami ir valdydami ją, kad būtų visų įvykdytas naujasis meilės įsakymas; apie tai puikiai kalba šv. Augustinas: "Kur mane gąsdina, kas jums esu, ten mane guodžia, kas su jumis esu. Jums, tiesa, esu vyskupas, su jumis esu krikščionis. Anas yra pareigos vardas, šis - malonės; anas - pavojaus, šis - išganymo".

Pasauliečių apaštalavimas

33. Pasauliečiai, sutelkti į Dievo tautą ir sujungti į vieną Kristaus kūną, vadovaujant vienai galvai, yra šaukiami, kaip gyvi Bažnyčios nariai, visomis jėgomis, kurias turi iš Kūrėjo geradarystės ir Išganytojo malonės, tarnauti Bažnyčios augimui ir nuolatiniam jos pašventinimui.

Pasauliečių apaštalavimas - tai dalyvavimas pačios Bažnyčios išganomoje misijoje; į šį apaštalavimą yra visi Viešpaties skiriami krikšto ir sutvirtinimo sakramentais. O sakramentai, ypač Eucharistija, teikia ir maitina tą meilę Dievui ir žmonėms, kuri yra viso apaštalavimo siela. Bet pasauliečiai ypač šaukiami tam, kad reprezentuotų gyvąją Bažnyčią tose vietose ir tomis sąlygomis, kur ji tik per juos gali būti žemės druska. Tokiu būdu kiekvienas pasaulietis dėl jam duotų dovanų yra pačios Bažnyčios misijos liudininkas ir drauge gyvas įrankis "pagal Kristaus dovanos saiką" (Ef. 4,7).

Šalia šio, be jokios išimties privalomo kiekvienam tikinčiajam apaštalavimo, pasauliečiai dar gali būti pašaukti įvairiais būdais bendradarbiauti su hierarchiniu apaštalavimu kaip tie vyrai ir moterys, kurie pagelbėjo apaštalui Pauliui skelbti Evangeliją (plg. Pil. 4,3; Rom. 16,3). Be to, jie gali būti hierarchijos pasitelkiami atlikti kai kurias bažnytines pareigas dvasiniams tikslams.

Taigi visus pasauliečius įpareigoja kilni pareiga: darbuotis, kad dieviškas išganymo planas vis labiau pasiektų visų laikų žmones visoje žemėje. Todėl tebūnie jiems visur atviras kelias,

kad pagal savo jėgas ir laiko reikalavimus stropiai dalyvautų Bažnyčios išganomajame darbe.

34. Jėzus Kristus, vyriausiasis ir amžinasis kunigas, norėdamas tęsti savo liudijimą bei savo tarnavimą per pasauliečius, gaivina juos savąja Dvasia ir nuolat skatina į visokią gerą bei tobulą veiklą. O tiems, kuriuos giliai įjungia į savo gyvenimą bei misiją, jis suteikia dalį savo kunigiškos tarnystės dvasiniam kultui atlikti, kad būtų garbinamas Dievas ir išganomi žmonės. Štai dėl ko pasauliečiai, kaip Kristui pašvęsti ir Šventosios Dvasios patepti, yra nuostabiu būdu šaukiami ir aprūpinami, kad juose būtų visuomet gaunamas gausus Dvasios vaisius. Visi jų darbai, maldos ir apaštalavimo užmojai, jų santuokinis bei šeimos gyvenimas, kasdieninis darbas, dvasios ir kūno poilsis, jei Dvasioje atliekamas, dargi gyvenimo sunkenybės, jei kantriai pakeliamos, tampa "dvasinėmis aukomis, priimtinomis per Jėzų Kristų" (1 P. 2,5). Eucharistijos šventime jos pamaldžiai aukojamos Tėvui su Viešpaties kūno aukojimu. Tokiu būdu ir pasauliečiai, visame pasaulyje dalyvaudami Eucharistijos garbinime, pašventina patį pasaulį.

Dalyvavimas Kristaus kunigystėje

35. Kristus, didysis pranašas, ir savo gyvenimo liudijimu, ir žodžio galia paskelbė Tėvo karalystę ir eina pranašo pareigas iki visiško tos karalystės garbės apsireiškimo ne tik per hierarchiją, kuri jo vardu ir galia moko, bet taip pat ir per pasauliečius, kuriuos dėl to paskyrė liudininkais ir aprūpino tikėjimo supratimu bei žodžio malone (plg. Apd. 2,17-18; Apr. 19,10), kad spinduliuotų Evangelijos galia kasdieniniame, šeimyniniame ir socialiniame gyvenime. Jie pasirodo esą pažado vaikais, jei, būdami stipraus tikėjimo ir vilties, gerai naudoja laiką (plg. Ef. 5,16; Kol. 4,5) ir su kantrybe laukia būsimos garbės (plg. Rom. 8,25). Teneslepia šios vilties savo sielos viduje, bet nuolatiniu atsivertimu ir grumtynėmis "prieš šių tamsybių pasaulio valdovus, prieš piktumo dvasias" (Ef. 6,12) teapreiškia ją pačia pasaulietiško gyvenimo sąranga.

Pasauliečių dalyvavimas Kristaus liudijime ir evangelizacijoje

Kaip Naujojo Testamento sakramentai, kuriais maitinamas ti-

kinčiųjų gyvenimas bei apaštalavimas, iš anksto vaizduoja naują dangų ir naują žemę (plg. Apr. 21,1), taip ir pasauliečiai pasidaro įtakingi tikėjimo lauktinaisiais dalykais skelbėjai (plg. Žyd. 11,1), jei jie nesvyruodami jungia tikėjimo išpažinimą su tikėjimo praktika. Šis evangelizavimas, būtent Kristaus žinios skelbimas gyvenimo būdu ir žodžiu, gali būti ypatingai sėkmingas, nes jis vykdomas bendromis pasaulio sąlygomis.

Šioje veikloje didžiai vertingas tas gyvenimo luomas, kuris pašventinamas specialiu sakramentu, būtent santuokos ir šeimos luomas. Ten pasireiškia pasauliečių apaštalavimo praktika ir puiki mokykla, kur krikščionių religija perima visą gyvenimą ir diena dienon vis labiau jį pakeičia. Ten sutuoktiniai turi uždavinį, kad būtų vienas kitam ir savo vaikams Kristaus tikėjimo ir meilės liudininkais. Krikščioniškoji šeima garsiai skelbia tiek Dievo karalystės dorovingumą, tiek ir palaimintojo gyvenimo viltį. Tokiu būdu ji pavyzdžiu bei liudijimu kaltina pasaulį už nuodėmę, o apšviečia tiesos ieškančiuosius.

Taigi pasauliečiai, net ir tada, kai yra užimti žemiškais rūpesčiais, gali ir privalo vykdyti brangią pasaulio evangelizacijos veiklą. Dėl to kai kurie jų, trūkstant pašventintų tarnų ar persekiojimo kraštuose darant jiems kliūčių, atlieka savo galios ribose kai kurias šventas pareigas; dėl to daugelis jų pašvenčia visas savo jėgas apaštalavimo darbui. Tačiau privalu, kad visi prisidėtų prie Kristaus karalystės plėtimo ir kūrimo. Todėl pasauliečiai uoliai tesiveržia giliau pažinti apreikštąsias tiesas ir karštai teprašo iš Dievo išminties dovanos.

Pasauliečių dalyvavimas Kristaus karalystės plėtime

36. Kristus, pasidaręs klusnus iki mirties ir dėl to Tėvo išaukštintas (plg. Pil. 2,8-9), įžengė į savo karalystės garbę. Jam visa yra pajungta, kad jis pats save ir visą kūriniją pajungtų Tėvui, kad Dievas būtų visa visame (plg. 1 Kor. 15,27-28). Šia valdžia Kristus yra pasidalinęs su mokiniais, kad jie būtų karališkai laisvi ir atsižadėjimu bei šventu gyvenimu nugalėtų savyje nuodėmės karalystę (Rom. 6,12), kad, tarnaudami Kristui, atvestų nusižeminimu bei kantrybe savo brolius pas Karalių, kuriam tarnauti reiškia viešpatauti. Iš tiesų Viešpats trokšta ir per pasauliečius plėsti savo karalystę, būtent:

tiesos ir gyvenimo karalystę, šventumo ir malonės karalystę, teisingumo, meilės ir taikos karalystę. Šioje karalystėje pati kūrinija bus išlaisvinama iš sugedimo vergijos į Dievo vaikų garbės laisvę (plg. Rom. 8,21). Tikrai didis pažadas ir didis įsakymas duodamas mokiniams: "Visa yra jūsų, jūs Kristaus, o Kristus Dievo" (1 Kor. 3,23).

Taigi tikintieji turi pripažinti visos kūrinijos gilią prigimtį, jos vertę ir paskirtį tarnauti Dievo garbei ir net pasauliškais darbais turi vienas kitam padėti gyventi šventą gyvenimą, kad pasaulis persiimtų Kristaus dvasia ir sėkmingai siektų savo tikslo teisingume, meilėje ir taikoje. Šioje visuotinai vykdytinoje pareigoje pasauliečiai užima ypatingą vietą. Antai savo kompetencija pasaulietiškuose moksluose ir savo veikimu, suantgamtintu iš vidaus Kristaus malone, jie įtakingai darbuojasi, kad sukurtos gėrybės būtų ištobulintos žmogaus darbu, technikos menu ir civiline kultūra pagal Kūrėjo sutvarkymą ir jo žodžio apšvietimą visų naudai, kad jos deramai būtų tarp visų dalinamos ir savu būdu vestų į visuotinę pažangą žmogiškoje ir krikščioniškoje laisvėje. Tokiu būdu Kristus per Bažnyčios narius vis labiau apšvies savo gyvenimo šviesa visas žmonių bendruomenes.

Be to, ten, kur papročiai skatina nuodėmę, pasauliečiai privalo bendromis jėgomis taisyti pasaulio sąlygas ir institucijas, kad jos būtų suderintos su teisingumo normomis ir tuo būdu pasitarnautų, o ne kenktų dorybių praktikai. Taip veikdami, jie praturtins moralinėmis vertybėmis žmogiškąją kultūrą bei veiklą. Kartu bus geriau paruošta pasaulio dirva dieviškojo žodžio sėklai ir Bažnyčiai plačiau atsivers vartai į pasaulį taikos skelbimui.

Dėl pačios išganymo vykdymo tvarkos tikintieji rūpestingai tesimoko skirti teises ir pareigas, kurios dera jiems kaip Bažnyčios nariams, nuo pareigų ir teisių, saistančių juos kaip žmonių bendruomenės narius. Tesistengia abejas tarp savęs darniai sujungti, turėdami galvoje, kad kiekviename laikiname reikale reikia vadovautis krikščioniškąja sąžine, nes jokia žmogaus veikla, net laikinoje plotmėje, negali būti atsieta nuo aukščiausios Dievo valdžios. O mūsų laikais ypač reikia, kad šis skirtumas ir drauge harmonija kuo šviesiausiai šviestų tikinčiųjų

sąlygas. Kaip reikia pripažinti žemiškąją valstybę, teisėtai besirūpinančią žemiškais rūpesčiais ir besivaldančią savais principais, taip yra atmestina nelaiminga doktrina, kuri stengiasi kurti valstybę, visai neatsižvelgdama į religiją, užpuola piliečių religijos laisvę ir ją griauna.

Pasauliečių santykiai su hierarchija

37. Pasauliečiai, kaip ir visi krikščionys, turi teisę gausiai gauti iš pašventintų ganytojų Bažnyčios dvasinių gėrybių, ypač Dievo žodžio ir sakramentų pagalbos. Ganytojams tikintieji teatveria savo reikalus ir savo pageidavimus laisvai ir pasitikėdami, kaip dera Dievo vaikams ir Kristaus broliams. Dėl savo žinių, kompetencijos ir visuomeninės padėties jie turi teisę, o kartais net pareigą pareikšti savo nuomonę Bažnyčios gerovę liečiančiais klausimais. Tai daroma, esant reikalui, per tam tikslui Bažnyčios įkurtas institucijas ir visuomet vadovaujantis tiesa, drąsa ir protingumu, reiškiant pagarbą ir meilę tiems, kurie savo šventomis pareigomis atstovauja Kristų.

Pasauliečiai, kaip ir visi tikintieji, tepriima greitai su krikščionišku klusnumu tai, ką nutaria pašventintieji ganytojai, kurie kaip mokytojai ir vadovai Bažnyčioje atstovauja Kristų; taip jie teseka Kristum, atidariusiu savo iki mirties klusnumu Dievo vaikų laisvės kelią visiems žmonėms. Tenepamiršta savo maldomis Dievui pavesti savo vyresniųjų, budinčių jų labui, kaip turėsiančių duoti apyskaitą už jų sielas, kad jie tai darytų su džiaugsmu, o ne dejuodami (plg. Žyd. 13,17).

Pašventintieji ganytojai tepripažįsta ir teugdo pasauliečių kilnumą bei atsakomybę Bažnyčioje; noriai jų protingu patarimu tesinaudoja, su pasitikėjimu tepaveda jiems Bažnyčios tarnystės pareigas ir teleidžia jiems laisvai veikti, teįkvepia jiems drąsos imtis savarankiškos iniciatyvos. Su tėviška meile atidžiai tesvarsto Kristuje pasauliečių užmojus, pasiūlymus ir troškimus. Be to, ganytojai su pagarba tepripažįsta teisėtą laisvę, kuri priklauso visiems pilietinėje plotmėje.

Iš šio artimo santykiavimo tarp pasauliečių ir ganytojų reikia tikėtis labai daug gero Bažnyčiai: iš tiesų tuo būdu yra stiprinamas pasauliečių atsakomybės jausmas, puoselėjamas uolumas, ir jų pajėgos dažniau įsijungia į ganytojų veiklą. O šie, pa-

pasauliečių patirties padedami, pajėgs tinkamiau ir tiksliau spręsti tiek dvasiniuose, tiek ir žemiškuose dalykuose; tuo būdu visa Bažnyčia, savo visų narių remiama, sėkmingiau atliks savo misiją pasaulio labui.

Baigiamasis žodis

38. Kiekvienas pasaulietis turi būti pasaulio akivaizdoje Viešpaties Jėzaus prisikėlimo bei gyvenimo liudininkas ir gyvojo Dievo vėliava. Visi drauge ir kiekvienas atskirai savo indėliu turi maitinti pasaulį dvasiniais vaisiais (plg. Gal. 5,22) ir į jį kvėpti dvasią, kuria gaivinami tie neturtingieji, romieji ir taiką nešantieji, kuriuos Viešpats paskelbė Evangelijoje palaimintais (plg. Mt. 5,3-9). Vienu žodžiu, kas yra siela kūne, tas yra krikščionys pasaulyje.

PENKTASIS SKYRIUS

VISUOTINIS PAŠAUKIMAS Į ŠVENTUMĄ BAŽNYČIOJE

Įvadas

39. Tikime, kad Bažnyčia, kurios paslaptis dėsto šventasis Sinodas, yra nepaliaujamai šventa. Iš tiesų Kristus, Dievo Sūnus, garbinamas su Tėvu ir Dvasia kaip "vienintelis šventas", pamilo Bažnyčią, kaip savo sužieduotinę, pats save atidavė už ją, kad ją pašventintų (plg. Ef. 5,25-26), Dievo garbei ją sujungė su savimi kaip savo kūną ir pripildė Šventosios dvasios dovanų. Taigi Bažnyčioje visi, ar priklausantys hierarchijai, ar jos ganomi, yra šaukiami į šventumą pagal šv.Pauliaus žodį: "Tai yra Dievo valia, kad jūs būtumėte šventi" (1 Tes. 4,3; plg. Ef. 1,4). O šis Bažnyčios šventumas nepaliaujamai pasireiškia ir privalo apsireikšti malonės vaisiais, kuriuos teikia Dvasia tikintiesiems; jis daugeriopai pasireiškia tuose, kurie, savo gyvenimo būdu dorindami kitus, siekia meilės tobulumo. Ypatingu būdu jis pasirodo patarimų, kuriuos priimta vadinti evangeliniais, praktikavimu. Ši patarimų praktika, Šventajai Dvasiai skatinant, daugelio krikščionių prisiimta ar privačiai, ar Bažnyčios patvirtintame luome, ar gyvenimo būde, gali ir turi nešti šio šventumo liudijimą bei pavyzdį pasauliui.

40. Dieviškasis visokio tobulumo mokytojas ir pavyzdys, Viešpats Jėzus, skelbė visiems savo mokiniams, nežiūrint jų padėties,

Visuotinė šventumo pareiga

tą gyvenimo šventumą, kurio autorius ir išbaigėjas yra jis pats: "Būkite tad tobuli, kaip ir jūsų dangiškasis Tėvas yra tobulas" (Mt. 5,48). Visiems atsiuntė Šventąją Dvasią, kuri iš vidaus skatina mylėti Dievą visa širdimi, visa siela, visu protu ir visomis jėgomis (plg. Mr.12,30) ir vienas kitą taip mylėti, kaip mylėjo juos Kristus (plg. Jn. 13,34; 15,12). Kristaus sekėjai yra Dievo pašaukti ne dėl savo darbų, bet pagal jo malonės nutarimą ir, išteisinti Jėzuje Kristuje tikėjimo krikštu, yra tapę tikraisiais Dievo vaikais bei dieviškos prigimties dalininkais ir dėl to yra realiai šventi. Jiems tad privalu gautąjį šventumą, Dievui padedant, saugoti bei tobulinti. Apaštalas juos įspėja, kad gyventų, "kaip dera šventiesiems" (Ef. 5,3) ir apsivilktų, "kaip Dievo išrinktieji, šventieji ir mylimieji, širdingu gailestingumu, maloningumu, kuklumu ir kantrumu" (Kol. 3,12) ir neštų Dvasios vaisių šventumu (plg. Gal. 5,22; Rom. 6,22). Kadangi visi nusikalstame daugeliu dalykų (plg. Jok. 3,2), esame nuolat reikalingi Dievo gailestingumo ir todėl turime kasdien melsti: "Ir atleisk mums mūsų kaltes" (Mt. 6,12).

Taigi visiems aišku, kad visi tikintieji, koks bebūtų jų luomas ar padėtis, yra pašaukti į krikščioniškojo gyvenimo pilnatvę, į meilės tobulumą; šis šventumas padeda plisti žmoniškesniam gyvenimui net ir žemiškoje bendruomenėje. Kad pasiektų šį tobulumą, tikintieji privalo panaudoti Kristaus malone gautąsias jėgas, kad, sekdami jo pėdomis ir tapę panašūs į jo paveikslą, visur ir visada paklusdami Tėvo valiai, aukotųsi iš visos sielos Dievo garbinimui ir artimo tarnavimui. Taip nešdamas gausius vaisius, augs Dievo tautos šventumas, kaip tai matome iš Bažnyčios istorijos ir daugelio šventųjų gyvenimo.

41. Įvairios yra gyvenimo pareigos bei profesijos, bet vienas yra visų šventumas: kad žmonės, Dievo Dvasios veikiami ir Tėvo

Įvairių Bažnyčios narių šventumas

balsui paklusdami, garbindami Dievą Tėvą dvasia ir tiesa, sektų neturtingu, nusižeminusiu ir kryžių nešančiu Kristumi ir nusipelnytų būti jo garbės dalininkais. Ir kiekvienas nesvyruodamas

turi eiti į priekį pagal savo dovanas ir malones, vadovaudamasis gyvu tikėjimu, žadinančiu viltį ir veikiančiu per meilę.

Visų pirma privalu, kad Kristaus kaimenės ganytojai pagal aukščiausiojo ir amžinojo Kunigo, mūsų sielų Ganytojo bei Vyskupo, pavyzdį tarnautų šventai bei uoliai, nužemintai bei tvirtai, kad tokia tarnystė taptų ir jiems patiems pašventinimo priemone. Išrinktieji kunigystės pilnatvei apdovanojami sakramento malone, kad, melsdamiesi, aukodami ir skelbdami Dievo žodį ir kiekvienu kitu vyskupiškojo rūpesčio bei tarnavimo būdu atliktų tobulą ganytojiškos meilės pareigą. Jie tenebijo atiduoti savo gyvybę už avis ir, tapę savo kaimenės pavyzdžiu (plg. 1 P. 5,3), teskatina Bažnyčią diena iš dienos į didesnį šventumą.

Kunigai, kaip ir vyskupų luomas, kurio dvasinį vainiką jie sudaro, dalyvaudami jų pareigos malonėse per Kristų, amžinąjį ir vienintelį tarpininką, teauga kasdieniu savo pareigų atlikimu Dievo ir artimo meilėje, tesaugoja kunigiško bendrumo ryšį, teturtėja visokiu dvasiniu gėriu ir teduoda gyvą Dievo liudijimą visiems, lenktyniaudami su tais kunigais, kurie amžių bėgyje dažnai paprastu ir nepastebimu tarnavimu yra palikę puikų šventumo pavyzdį. Jų garbė spindi Dievo Bažnyčioje. Iš pareigos melsdamiesi ir aukodami už savo liaudį ir visą Dievo tautą, žinodami, ką daro, ir gyvenimu sekdami, ką liečia, tesistengia, kad apaštalavimo sielvartai, pavojai bei vargai netaptų jiems kliūtimis, bet skatintų į dar aukštesnį šventumą. Tam tikslui temaitina ir tepuoselėja savąją veiklą kontempliacijos turtais visos Dievo Bažnyčios džiaugsmui. Visi kunigai, o ypač tie, kurie dėl ypatingo savo šventimų į kunigus titulo yra vadinami diecezinіais, teprisimena, kiek jie laimi savo šventumui, ištikimai vienydamiesi bei kilniai bendradarbiaudami su savo vyskupu.

Žemesniojo laipsnio tarnai taip pat dalyvauja ypatingu būdu aukščiausiojo Kunigo malonėje bei misijoje, o visų pirma diakonai, kurie, tarnaudami Kristaus ir Bažnyčios paslaptims, privalo save saugoti nuo bet kokios ydos, patikti Dievui ir rūpintis kiekvienu geru darbu žmonių akivaizdoje (plg. 1 Tim. 3,8-10 ir 12-13). Dievo pašaukti ir jo daliai išrinkti klierikai ganytojų priežiūroje ruošiasi tarnybos pareigoms; jie privalo suderinti savo pažiūras bei širdį su kilniu pašaukimu, būdami pamaldūs, degą meile, galvodami vien apie tai, kas yra tiesa, teisingumas,

geras vardas, visa darydami Dievo garbei ir šlovei. Po jų seka Dievo išrinkti pasauliečiai, kurie, vyskupo šaukiami, visiškai pasiaukoję apaštalavimo darbui, vaisingai darbuojasi Viešpaties lauke.

Taip pat privalu, kad krikščionys sutuoktiniai ir tėvai vienas kitą palaikytų malonėje ištikima meile per visą savo amžių ir išmokytų savo vaikus krikščioniškojo tikėjimo bei evangeliškų dorybių. Tuo būdu jie duoda visiems neilstančios bei kilnios meilės pavyzdį, ugdo meilės brolybę ir yra Motinos Bažnyčios vaisingumo liudininkai bei bendradarbiai tos meilės, kuria Kristus mylėjo savo Sužieduotinę ir save atidavė už ją. Panašus pavyzdys, tik kitokiu būdu, duodamas našlių ir nevedusių, kurie taip pat gali daug prisidėti prie Bažnyčios šventumo bei veiklumo. O tie, kuriems dažnai taip sunkiai tenka dirbti, privalo žmogišku darbu patys save tobulinti, kitiems padėti ir rūpintis gerinti visuomenės ir kūrinijos padėtį. Jie privalo veiklia meile sekti Kristumi, kurio rankos dirbo staliaus darbą ir kuris visuomet darbavosi su Tėvu visų išganymui, kad, džiaugdamiesi viltimi, vienas kito naštą nešdami, savo pačių kasdieniniu darbu pasiektų aukštesnio, net apaštališko šventumo.

Ypač tepasistengia jungtis su Kristumi, kentėjusiu dėl pasaulio išganymo, slegiamieji neturto, negalės, ligų ir įvairių sielvartų, taipgi visi kenčiantys persekiojimus dėl teisybės. Juos Viešpats Evangelijoje skelbė palaimintais, "o visokios malonės Dievas, kuris mus pašaukė į savo amžinąją garbę Kristuje Jėzuje, pats truputį kentėjusius patobulins, sustiprins ir patvirtins" (1 P. 5,10).

Tad visi tikintieji savo gyvenimo sąlygose, pareigose ir aplinkybėse diena iš dienos vis labiau save pašventins, jei visa priims su tikėjimu iš dangaus Tėvo rankos ir bendradarbiaus su Dievo valia, savo žemiškų pareigų atlikimu visiems apreikšdami meilę, kuria Dievas pamilo pasaulį.

Šventumo kelias ir priemonės

42. "Dievas yra meilė, ir kas pasilieka meilėje, pasilieka Dievuje ir Dievas jame" (1 Jn. 4,16). Dievas įkvėpė meilę mūsų širdyse per mums duotą Šventąją Dvasią (plg. Rom. 5,5); taigi pirmoji ir labiausiai reikalinga dovana - tai meilė, kuria mylime

Dievą labiau už visa, o artimą - dėl Jo. Kad meilė, kaip gera sėkla, augtų ir duotų vaisių, kiekvienas tikintysis privalo noriai klausyti Dievo žodžio ir, Jo malonei padedant, vykdyti Jo valią darbais, dažnai dalyvauti sakramentuose, ypač Eucharistijoje, bei šventose pamaldose ir nuolatos atsidėti maldai, atsižadėjimo praktikai, broliškam veikliam tarnavimui ir visų dorybių praktikavimui. Meilė, kaip tobulumo ryšys ir įstatymo pilnybė (plg. Kol. 3,14), vadovauja visoms pašventinimo priemonėms, jas įprasmina ir veda į tikslą. Taigi tiek Dievo, tiek artimo meilė žymi tikrąjį Kristaus mokinį.

Kai Jėzus, Dievo Sūnus, apreiškė savo meilę, atiduodamas gyvybę už mus, tai niekas neturi didesnės meilės už duodantį savo gyvybę už jį ir už visus brolius (plg. 1 Jn. 3,16; Jn. 15,13). Kai kurie krikščionys jau nuo pirmųjų laikų buvo pašaukti ir visuomet bus pašaukiami duoti šį didžiausią meilės liudijimą visų, ypač persekiotojų, akivaizdoje. Todėl kankinystė, kuria mokinys tampa panašus į Mokytoją, laisvai prisiėmusį mirtį už pasaulio išganymą, Bažnyčios yra vertinama kaip nepaprasta malonė ir aukščiausios meilės įrodymas. Nors ji ne daug kam duodama, tačiau visi privalo būti pasirengę Kristų išpažinti žmonių akivaizdoje ir Jį sekti kryžiaus keliu persekiojimų, kurių niekuomet netrūksta Bažnyčiai, atveju.

Bažnyčios šventumas ypatingu būdu ugdomas taip pat daugeriopais patarimais, kurių Viešpats Evangelijoje siūlo laikytis savo mokiniams. Tarp jų nepaprasta vieta tenka tai brangiai malonės dovanai, duodamai Tėvo kai kuriems (plg. Mt. 19,11; 1 Kor. 7,7), kad mergystėje ar celibate lengviau ir nepadalinta širdimi (plg. 1 Kor. 7,32-34) vienam Dievui save pašvęstų. Šis tobulas susilaikymas dėl dangaus karalystės visada buvo Bažnyčioje nepaprastai gerbiamas kaip meilės ženklas ir akstinas ir kaip ypatinga dvasinio vaisingumo pasaulyje versmė.

Bažnyčia nuolat prisimena apaštalo kvietimą, kuris, šaukdamas krikščionis į meilę, ragina, kad jie būtų taip nusiteikę, kaip Kristus Jėzus, kuris "save sunaikino, prisiimdamas tarno pavidalą..., pasidaręs klusnus iki mirties" (Pil. 2,7-8) ir dėl mūsų, "būdamas turtingas, pasidarė beturtis" (2 Kor. 8,9). Visados reikia, kad mokiniai sektų ir liudytų šią Kristaus meilę ir nusižeminimą, o Motina Bažnyčia džiaugiasi, rasdama savo prieglobstyje

daug vyrų ir moterų, kurie seka ir aiškiau rodo Išganytojo savęs sunaikinimą, Dievo vaikų laisve prisiimdami neturtą ir atsižadėdami savo valios: t.y. jie, viršydami įsakymo saiką, pajungia save žmogui dėl Dievo, kad taptų tobulesni ir pasidarytų labiau panašūs į paklusnųjį Kristų.

Vadinasi, visi tikintieji yra kviečiami ir turi siekti šventumo ir savo luomo tobulumo. Tad tesistengia visi deramai sutvarkyti savo jausmus, kad pasaulio dalykų naudojimas ir evangeliškajam dvasios neturtui priešingas prisirišimas prie turtų nesukliudytų siekti tobulos meilės, nes apaštalas įspėja: kas naudojasi šiuo pasauliu, teneįsitvirtina jame, nes šio pasaulio išvaizda praeina (plg. 1 Kor. 7,31).

ŠEŠTASIS SKYRIUS

VIENUOLIAI

Bažnyčia ir evangeliniai patarimai

43. Dievui pašvęstos skaistybės, neturto ir klusnumo evangeliniai patarimai, turėdami pagrindą Viešpaties žodžiuose bei pavyzdžiuose ir būdami rekomenduoti apaštalų, Bažnyčios Tėvų, mokytojų bei ganytojų, yra dieviškos dovanos, Bažnyčios gautos iš Viešpaties ir Jo malone visuomet rūpestingai saugojamos. O pati Bažnyčios vyresnybė, vadovaujama Šventosios Dvasios, rūpinasi tuos patarimus aiškinti, jų praktiką tvarkyti ir nustatyti jais paremtas pastovias gyvenimo formas. Taip augo atsiskyrėlinio ir bendro gyvenimo įvairios formos ir įvairios bendruomenės, kurios tobulėjo jų narių pažangai ir visos Kristaus Bažnyčios labui, kaip medis, kuris iš Dievo duoto daigo nuostabiai ir visokeriopai išsišakojo Viešpaties lauke. Iš tiesų šios bendruomenės teikia savo nariams didesnį gyvenimo pastovumą, išbandytą kelią tobulumui siekti, o taipgi brolišką bendrumą Kristaus tarnyboje ir sustiprintą klusnumu laisvę, kad pajėgtų saugiai atlikti ir ištikimai laikytis savo įžadų ir džiaugsminga dvasia tobulėti meilėje.

Žiūrint dieviškos bei hierarchinės Bažnyčios santvarkos, šis luomas nėra tarpinis tarp kunigų ir pasauliečių. Dievas iš vienų

ir antrų pašaukia kai kuriuos krikščionis, kad Bažnyčios gyvenime naudotųsi šia ypatinga dovana ir kiekvienas savo būdu būtų naudingas jos išganomajai misijai.

Vienuolinio luomo prigimtis ir svarba

44. Įžadais arba kitais šventais ryšiais, panašiais į įžadus, tikintieji įsipareigoja laikytis trijų aukščiau minėtų evangelinių patarimų, visiškai atsiduoda mylimojo Dievo nuosavybėn, tuo būdu Dievo tarnybai ir jo garbei jie šaukiami nauju ir ypatingu titulu. Per krikštą mirę nuodėmei ir pašvęsti Dievui, kad galėtų gauti krikšto malonės gausesnius vaisius, jie siekia evangelinių patarimų įžadais Bažnyčioje išsilaisvinti nuo kliūčių; galinčių juos atitraukti nuo didesnės meilės bei nuo dieviškojo kulto tobulumo ir gilesnio atsidavimo Dievui. Ir tuo bus tobulesnis pašventimas, kuo stipresniais ir pastovesniais ryšiais bus reprezentuojamas Kristus, sujungtas neišardomu ryšiu su Sužieduotine Bažnyčia.

Kadangi evangeliniai patarimai meile, į kurią jie veda, jungia savo mokinius ypatingu būdu su Bažnyčia ir jos paslaptimi, reikia, kad jų dvasinis gyvenimas būtų taip pat pašvęstas visos Bažnyčios labui. Iš čia kyla jiems pareiga darbuotis pagal išgales ir pagal savo pašaukimo pobūdį tiek malda, tiek ir išorine veikla, kad visuose kraštuose Kristaus karalystė įsišaknytų, sustiprėtų ir išsiplėstų sielose. Dėl to Bažnyčia ir gina bei ugdo savą įvairių vienuolinių institutų pobūdį.

Dėl to evangelinių patarimų profesija pasireiškia kaip ženklas, kuris turi ir gali veiksmingai traukti visus Bažnyčios narius nenuilstamai vykdyti krikščioniškojo pašaukimo pareigas. Dievo tautai neturint čia pasiliekančio miesto, bet ieškant būsimo, vienuolių luomas, labiau išlaisvinąs savo narius iš žemiškųjų rūpesčių, ryškiau nušviečiąs šiame pasaulyje matomas dangaus vertybes visiems tikintiesiems, liudija apie naują ir amžiną gyvenimą, įgytą Kristaus atpirkimu, ir skelbia būsimąjį prisikėlimą ir dangaus karalystės garbę. Tas luomas tiksliau seka ir Bažnyčioje atstovauja tą gyvenimo pobūdį, kurį Dievo Sūnus prisiėmė įeidamas į pasaulį, kad įvykdytų Tėvo valią, ir kurį pasiūlė juo se-

kantiems mokiniams. Pagaliau jis apreiškia ypatingu būdu Dievo karalystės iškėlimą virš visko, kas žemiška; jis įrodo taip pat visiems žmonėms viešpataujančio Kristaus galios didybę ir begalinį nuostabiai Bažnyčioje veikiančios Šventosios Dvasios galingumą.

Taigi šis luomas, kuris kyla iš pasižadėjimo sekti Evangelijos patarimais, nors ir nepriklauso Bažnyčios hierarchinei sandarai, tačiau nepajudinamai priklauso jos gyvenimui ir šventumui.

Bažnyčios valdžia vienuoliams

45. Kadangi bažnytinės hierarchijos pareiga yra ganyti Dievo tautą ir vesti ją į derlingiausias ganyklas (plg. Ezek. 34,14), tai jai dera ir išmintingai savo įstatymais tvarkyti evangelinių patarimų, nepaprastai ugdančių Dievo ir artimo meilės tobulumą, praktiką. Taip pat ji, sumaniai sekdama Šventosios Dvasios raginimus, priima šlovingų vyrų bei moterų pateikiamas regulas (įstatus) ir, kai jos gerai sutvarkytos, oficialiai tvirtina. Be to, ji autoritetingai budi ir globoja vienuolijas, įkurtas Kristaus kūno ugdymui, kad jos augtų ir tobulėtų laikydamosi savo įkūrėjų dvasios.

Geriau rūpinantis visos Viešpaties kaimenės reikalais, bet kokio tobulumo institutai ar paskiri jų nariai bendro gėrio labui popiežiaus, dėl jo primato visoje Bažnyčioje gali būti išimti iš vietos ordinaro jurisdikcijos ir jam vienam pajungti. Taip pat jie gali būti palikti arba pavesti patriarchų valdžiai. Patys nariai, eidami pareigas Bažnyčioje savo gyvenimo ypatingu pobūdžiu, privalo pagal kanonų teisę rodyti pagarbą bei klusnumą vyskupams dėl jų ganytojiškos galios dalinėse bažnyčiose ir dėl vienybės bei sutarimo apaštalavimo darbe.

Bažnyčia vienuolių profesiją savo patvirtinimu ne tik iškelia į kanoniškos padėties kilnumą, bet ir liturgine akcija pažymi ją kaip Dievui pašvęstą luomą. Iš tiesų Bažnyčia Dievo jai suteikta galia priima naujų narių įžadus, savo vieša malda prašo jiems Dievo pagalbos bei malonės, paveda juos Dievui ir jiems teikia dvasinį palaiminimą, jungdama jųjų pasiaukojimą su eucharistine auka.

46. Vienuoliai privalo rūpestingai budėti, kad per juos Bažnyčia diena iš dienos tikrai geriau parodytų tikintiesiems ir netikintiesiems Kristų, kontempliuojantį kalne, skelbiantį minioms Dievo karalystę, gydantį ligonius bei sužalotuosius, atverčiantį nusidėjėlius į gerą kelią, laiminantį vaikus, visiems gera darantį ir visuomet klusnų jį siuntusio Tėvo valiai.

Vienuolinio gyvenimo reikšmė

Pagaliau visiems turėtų būti aišku, jog Evangelijos patarimų profesija, kad ir reikalauja neabejotinai vertingų gėrybių atsižadėjimo, vis dėlto žmogaus asmens pažangai ne tik nėra priešinga, bet savo prigimtimi ją net skatina.

Šie laisvai prisiimti pagal kiekvieno asmeninį pašaukimą patarimai labai naudingi širdies tyrumui ir dvasinei laisvei; jie nuolat kursto meilę ir ypač, kaip rodo daugelio šventųjų įkūrėjų pavyzdžiai, skatina krikščionį sekti nekaltybės ir neturto gyvenimu, kurį pasirinko sau Viešpats Kristus ir kurį brangino jo Motina. Tenemano niekas, kad vienuoliai dėl savo pasišventimo Dievui yra žmonėms svetimi ar nenaudingi žemiškoje valstybėje. Nors tiesa, kad jie kai kada tiesiogiai nepatarnauja savo amžininkams, tačiau juos priartina prie Kristaus ir su jais dvasiniu būdu bendrauja, kad žemiškos visuomenės kūryba visuomet atsiremtų į Viešpatį ir į jį būtų vedama, kad nebūtų veltui dirbę tie, kurie ją stato.

Štai dėl ko šventasis Sinodas drąsina ir giria vyrus ir moteris, brolius ir seseris, kurie vienuolynuose, mokyklose, prieglaudose ar misijose puošia Kristaus Sužieduotinę pastoviu bei nužemintu ištikimumu minėtiems įžadams ir atlieka visiems žmonėms įvairiausius didžiadvasiškus patarnavimus.

47. Kiekvienas pašauktasis į patarimų profesiją tesirūpina, kad pasiliktų pašaukime, į kurį yra Dievo pašauktas, ir kad daugiau pasižymėtų didesniam Bažnyčios šventumui, didesnei vienos ir nedalomos Trejybės garbei, nes ji Kristuje ir per Kristų yra visokio šventumo versmė ir pradžia.

Baigiamasis žodis

SEPTINTASIS SKYRIUS

ESCHATOLOGINIS KELIAUJANČIOS BAŽNYČIOS POBŪDIS IR JOS VIENYBĖ SU DANGUJE ESANČIĄJA BAŽNYČIA

Eschatologinis krikščionio pobūdis

48. Bažnyčia, į kurią visi esame šaukiami Jėzuje Kristuje ir kurioje Dievo malone įgyjame šventumą, bus atbaigta tik dangaus garbėje, kai ateis visų dalykų atnaujinimo metas (Apd. 3,21) ir kada su žmonių gimine ir visas pasaulis, kuris giliai siejasi su žmogumi ir per jį eina į savo tikslą, bus Kristuje tobulai atnaujintas (plg. Ef. 1,10; Kol. 1,20; 2 P. 3,10-13).

Kristus, pakeltas nuo žemės, patraukė visus prie savęs (plg. Jn. 12,32); prisikėlęs iš numirusiųjų (plg. Rom. 6,9), siuntė mokiniams savo gaivinančią Dvasią ir per ją padarė savo kūną, tai yra Bažnyčią, visuotiniu išganymo sakramentu; sėdėdamas Tėvo dešinėje, nuolat veikia pasaulyje, kad vestų žmones į Bažnyčią ir per ją juos sujungtų su savimi ir, maitindamas savo kūnu bei krauju, padarytų savo garbingo gyvenimo dalininkais. Taigi atnaujinimas, kurio kaip pažado laukiame, jau prasidėjo Kristuje ir vyksta toliau Šventosios Dvasios atsiuntimu ir per ją tęsiasi Bažnyčioje, kurioje tikėjimas atskleidžia mūsų gyvenimo prasmę, kai, vildamiesi būsimųjų gėrybių, vykdome Tėvo mums pasaulyje pavestąjį uždavinį ir darbuojamės savo išganymui (plg. Pil. 2,12).

Taigi jau prisiartino amžių pilnatvė (plg. 1 Kor. 10,11), ir pasaulio atnaujinimas neatšaukiamai nuspręstas ir šiame realiame pasaulyje tam tikru būdu jau vyksta, nes Bažnyčia žemėje jau yra pasipuošusi tikru, nors ir netobulu šventumu. Tačiau, kol bus naujas dangus ir nauja žemė, kur gyvena teisingumas (plg. 2 P. 3,13), keliaujanti Bažnyčia savo sakramentais ir institucijomis, priklausančiomis šiam pasauliui, turi šio pasaulio išvaizdą, kuri praeis, ir pati Bažnyčia gyvena tarp kūrinių, kurie dejuoja ir vaitoja iki šiol ir laukia Dievo vaikų apsireiškimo (plg. Rom. 8,19-22).

Sujungti su Kristumi Bažnyčioje ir pažymėti Šventąja Dvasia, "kuri yra mūsų tėvonystės laidas" (Ef. 1,14), vadinamės ir tikrai

esame Dievo vaikais (plg. 1 Jn. 3,1), bet dar nepasirodėme su Kristumi garbėje (plg. Kol. 3,4), kurioje būsime panašūs į Dievą, nes matysime jį, kaip jis yra (plg. 1 Jn. 3,2). Tad, "kolei esame kūne, mes pasiliekame toli nuo Viešpaties" (2 Kor. 5,6) ir, turėdami Šventosios Dvasios pradmenis, dūsaujame patys savyje (plg. Rom. 8,23) ir trokštame būti su Kristumi (plg. Pil. 1,23). Tos pačios meilės esame verčiami, kad labiau gyventume jam, kuris dėl mūsų mirė ir prisikėlė (plg. 2 Kor. 5,15). Taigi stengiamės visur viskuo patikti Dievui (plg. 2 Kor. 5,9) ir užsidedame Viešpaties šarvus, kad galėtume stoti prieš velnio žabangus ir priešintis piktąją dieną (plg. Ef. 6,11-13). Kadangi nežinome nei dienos, nei valandos, kaip Viešpats įspėja, turime nuolat budėti, kad, pasibaigus vienintelio mūsų žemiškojo gyvenimo kelionei (plg. Žyd. 9,27), būtume verti su juo įeiti į vestuves ir būti įskaityti tarp palaimintųjų (plg. Mt. 25,31-46), o ne kaip blogi ir tinginiai tarnai (plg. Mt. 25,26), pasiųsti į amžinąją ugnį (plg. Mt. 25,41), į tamsybes, kur "bus verksmo ir dantų griežimo" (Mt. 22,13 ir 25,30). Tikrai, pirma negu su garbinguoju Kristumi viešpatausime, visi turėsime pasirodyti "prieš Kristaus teismo sostą, kad kiekvienas atsiimtų, kaip kas, būdamas kūne, elgėsi, gera ar pikta" (2 Kor. 5,10); pasaulio pabaigoje, "kurie gera darė, išeis prisikelti į gyvenimą, o kurie darė pikta,- kelsis į teismą" (Jn. 5,29; plg. Mt. 25,46). Dėl to, kad "šio laiko kentėjimai negali lygintis su būsimąja garbe, kuri mumyse apreikšta" (Rom. 8,18; plg. 2 Tim. 2,11-12), tai, tvirtai tikėdami, laukiame "palaimintosios vilties ir didžiojo Dievo ir mūsų Išganytojo Jėzaus Kristaus garbės atėjimo" (Tit. 2,13), "kuris pakeis mūsų žemumo kūną, padarydamas jį panašų į savo skaistumo kūną" (Pil. 3,21), ir kuris ateis, "kad būtų tą dieną pašlovintas savo šventuosiuose ir apsireikštų nuostabus visuose, kurie bus įtikėję" (2 Tes. 1,10).

Bažnyčia šiapus ir anapus

49. Kol ateis Viešpats savo didybėje ir visi angelai su juo (plg. Mt. 25,31) ir kol bus sunaikinta mirtis ir visa bus jam pajungta (plg. 1 Kor. 15,26-27), vieni iš jo mokinių keliauja žemėje, kiti, baigę šį gyvenimą, yra apvalomi, dar kiti džiaugiasi, matydami vieną Dievą triasmenį aiškiai, tokį, koks jis yra; tačiau visi, nors ir skirtingu laipsniu bei būdu vienijamės toje pačioje

meilėje su Dievu ir artimu ir giedame tą patį garbės himną mūsų Dievui. Iš tiesų visi, kurie yra Kristaus, turėdami jo Dvasią, susilieja vienoje Bažnyčioje ir jame susyja vienas su kitu (plg. Ef. 4,16). Taigi keliaujančiųjų vienybė su broliais, kurie yra užmigę Kristaus ramybėje, jokiu būdu nėra pasibaigusi; dargi, pagal amžiną Bažnyčios tikėjimą, yra sustiprinama dalijantis dvasinėmis gėrybėmis. Iš tiesų dėl to, kad esantieji danguje intymiau vienijasi su Kristumi, jie stiprina visą Bažnyčią šventumu, kilnina kultą, kurį ji teikia Dievui žemėje, ir įvairiopai prisideda prie jos tolesnės kūrybos (plg. 1 Kor. 12,12-27). Nes tėvynėje priimti ir būdami su Viešpačiu (plg. 2 Kor. 5,8), per jį, su juo ir jame nesiliauja užtarti mus Tėvui, aukodami nuopelnus, kuriuos yra įgiję žemėje per vienintelį tarpininką tarp Dievo ir žmonių - Jėzų Kristų (plg. 1 Tim. 2,5), kuomet visur Viešpačiui tarnavo ir papildė savo kūne tai, ko Kristaus kančioms trūksta jo kūno - Bažnyčios gerovei (plg. Kol. 1,24). Dėl to jų broliškas rūpinimasis daug padeda mūsų silpnumui.

Keliaujančios Bažnyčios santykiai su esančiąja danguje

50. Pripažindama viso Jėzaus Kristaus mistinio kūno vienybę, keliaujančiųjų Bažnyčia nuo pirmų krikščionybės laikų rūpestingai su dideliu pamaldumu ugdė mirusiųjų atminimą ir, "kadangi yra šventa ir išganinga mintis melstis už mirusius, kad būtų išlaisvinti iš nuodėmių" (2 Mak. 12,46), ji aukoja už juos permaldavimą. Bažnyčia visuomet tikėjo, kad apaštalai ir Kristaus kankiniai, davę tikėjimo ir meilės aukščiausią liudijimą, praliedami savo kraują, yra glaudžiai sujungti su mumis Kristuje; ji gerbė juos drauge su palaimintąja Mergele Marija ir šventaisiais angelais, ypatingai jautriai ir pamaldžiai šaukėsi jų užtarimo pagalbos. Prie jų netrukus buvo priskirti ir kiti, uoliai sekę Kristaus skaistumu ir neturtu, ir pagaliau tie, kurie pasižymėjo didvyrišku krikščioniškųjų dorybių praktikavimu.

Iš tiesų, kai stebime ištikimai sekusiųjų Kristumi gyvenimą, nauju akstinu ragina jie mus ieškoti būsimojo miesto (plg. Žyd. 13,14 ir 11,10), ir drauge esame mokomi saugiausio kelio, kuriuo galima pasiekti per nepastovų pasaulį tobulos vienybės su Kristumi ir šventumo kiekvienam pagal savo luomą ir padėtį. Per

tuos žmones, kurie, būdami mūsų žmogiškumo broliai, yra tobuliau supanašėję į Kristų (plg. 2 Kor. 3,18), Dievas gyvai apreiškia savo esimą ir savo veidą. Per juos jis kalba į mus ir rodo mums savo karalystę, į kurią, turėdami tokią didelę daugybę liudininkų (plg. Žyd. 12,1) ir tokį Evangelijos tiesos liudijimą, esame galingai traukiami.

Tačiau gerbiame šventųjų atminimą ne vien dėl jų pavyzdžio, bet dar labiau tam, kad broliškos meilės praktika stiprintų visos Bažnyčios vienybę Dvasioje (plg. Ef. 4,1-6). Kaip keliaujančiųjų vienybė mus atveda arčiau prie Kristaus, taip bendravimas su šventaisiais mus sujungia su Kristumi, iš kurio, kaip iš versmės ir galvos, teka visokia malonė ir Dievo tautos gyvybė. Taigi labiausiai dera, kad mes Kristaus bičiulius bei tėvonius ir mūsų įžymius brolius bei geradarius mylėtume, tinkamai dėkotume už juos Dievui, "nuolankiai į juos kreiptumėmės, šaukdamiesi maldų bei galingos Dievo pagalbos per jo Sūnų Jėzų Kristų, mūsų Viešpatį, vienintelį Atpirkėją ir Išganytoją" (Tridento susirinkimas). Iš tiesų kiekvienas mūsų meilės aktas šventiesiems savo pačia prigimtimi veržiasi į Kristų ir baigiasi jame, kuris yra visų šventųjų vainikas, o per jį į Dievą, nuostabų ir galingą savo šventuosiuose.

Mūsų vienybė su dangaus Bažnyčia kilniausiu būdu reiškiasi tuomet, kai šventojoje liturgijoje, kurioje Šventosios Dvasios galia veikia į mus per sakramentinius ženklus, mes švenčiame dieviškosios didybės garbę bendru džiūgavimu ir visi, iš visų genčių ir kalbų, tautų ir nacijų atpirkti (plg. Apr. 5,9) Kristaus krauju ir sujungti vienoje Bažnyčioje, garbiname vienu garbės himnu vieną triasmenį Dievą. Tačiau tobuliausiai jungiamės su dangaus Bažnyčios kultu, aukodami Eucharistijos auką, vienydamiesi ir gerbdami atminimą visų pirma garbingosios Mergelės Marijos, taip pat šventojo Juozapo, šventųjų apaštalų, kankinių ir visų šventųjų.

Pastoraciniai nurodymai

51. Šį garbingą mūsų prosenių tikėjimą į gyvybingą bendrumą su broliais, kurie jau yra dangaus garbėje ar po mirties dar apvalomi, šis šventasis Sinodas su didžia pagarba priima ir iš naujo primena II Nikėjos, Florencijos ir Tridento susirinkimų nutarimus. Drauge su

ganytojišku rūpestingumu visus, kuriuos tai liečia, ragina, kad, jei šen ar ten įsibrovė kokia nors bloga praktika, perdėjimas ar trūkumas, pasistengtų šalinti arba taisyti ir visa atnaujinti didesnei Kristaus ir Dievo garbei. Taigi tikintieji tebūnie mokomi, kad tikrasis šventųjų kultas remiasi ne tiek išorinių aktų daugybe, kiek gilia, veiklia mūsų meile, kai didesniam mūsų bei Bažnyčios labui pas šventuosius ieškome jų gyvenimo pavyzdžio, dalios jųjų bendravime, jųjų užtarimo pagalbos. Kita vertus, tebūnie mokomi, kad mūsų santykiavimas su šventaisiais, kai jis vadovaujasi tikru tikėjimu, jokiu būdu nemažina Dievui Tėvui per Sūnų Dvasioje teikimo garbinimo kulto, bet priešingai, jį turtina ir daro intensyvesnį.

Mes visi, kurie esame Dievo vaikai ir sudarome vieną šeimą Kristuje (plg. Žyd. 3,6), meile ir tuo pačiu Švenčiausios Trejybės garbinimu bendraudami savo tarpe atitinkame Bažnyčios pašaukimo aukštybes ir dalyvaujame atbaigtos garbės liturgijoje, iš anksto ja džiaugdamiesi. Iš tiesų, kai Kristus pasirodys ir garbingai prisikels mirusieji, Dievo skaistumas apšvies dangiškąjį miestą, ir jo žibintas bus Avinėlis (plg. Apr. 21,24). Tada visa šventųjų Bažnyčia didžiausioje meilės laimėje garbins Dievą ir "Avinėlį, kurs buvo užmuštas" (Apr. 5,12), vienu balsu šaukdama: "Sėdinčiajam soste ir Avinėliui palaiminimas ir šlovė, ir garbė, ir valdžia per amžių amžius" (Apr. 5,13-14).

AŠTUNTASIS SKYRIUS

ŠVENČIAUSIOJI MERGELĖ MARIJA, DIEVO GIMDYTOJA, KRISTAUS IR BAŽNYČIOS PASLAPTYJE

I. Įvadas

52. Be galo geras ir išmintingas Dievas, norėdamas įvykdyti pasaulio atpirkimą, "atėjus laiko pilnybei, siuntė savo Sūnų, padarytą iš moteriškės, ...kad mes gautume įsūnystę" (Gal. 4,4-5). "Jis dėl mūsų, žmonių, dėl mūsų išganymo nužengė iš dangaus ir Šventosios Dvasios veikimu iš Mergelės Marijos priėmė kūną". Ši dieviškoji išganymo paslaptis yra mums apreikšta Bažnyčioje

Marija išganymo paslaptyje

ir joje tęsiasi. Bažnyčią Kristus įkūrė kaip savo kūną, ir joje tikintieji, laikydamiesi Kristaus - galvos ir būdami vienybėje su visais šventaisiais, privalo visų pirma pagarbiai prisiminti šlovingąją, visuomet Mergelę Mariją, Dievo, mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus, Motiną.

Marija - Kristaus ir mūsų Motina

53. Iš tiesų Mergelė Marija, kuri angelui apreiškiant, priėmė širdimi ir kūnu Dievo žodį ir atnešė gyvybę pasauliui, yra pripažįstama ir gerbiama kaip tikra Dievo ir Atpirkėjo Motina. Dėl savo Sūnaus nuopelnų kilniausiu būdu atpirkta ir su juo glaudžiu ir nesuardomu ryšiu suvienyta, ji gauna šią aukščiausią pareigą ir kilnumą būti Dievo Sūnaus Gimdytoja. Dėl to, būdama iš anksto Tėvo pamilta duktė ir Šventosios Dvasios šventovė, ji šios nepaprastos malonės dėka toli pralenkia visus kitus kūrinius, tiek danguje, tiek ir žemėje. Tačiau, kaip Adomo palikuonė, ji yra drauge sujungta su visais išganytinais žmonėmis, dargi "lygiai Kristaus sąnarių motina, ...nes yra bendradarbiavusi meile, kad gimtų Bažnyčioje tikintieji, kurie yra tos galvos sąnariai" (šv. Augustinas). Tad ji yra sveikinama kaip aukščiausias ir tiesiog ypatingas Bažnyčios narys, jos įvaizdis bei įstabiausias tikėjimo ir meilės pavyzdys. Katalikų Bažnyčia, Šventosios Dvasios mokoma, gerbia ją kūdikiško prisirišimo jausmu kaip mylimiausią motiną.

Šio skyriaus tikslas

54. Dėl to šventasis Sinodas, dėstydamas mokslą apie Bažnyčią, kurioje dieviškasis Atpirkėjas vykdo išganymą, ryžtasi rūpestingai nušviesti švenčiausiosios Mergelės vaidmenį įsikūnijusio Žodžio bei mistinio kūno paslaptyje, taip pat ir atpirktųjų žmonių pareigas Dievo Gimdytojai, Kristaus ir žmonių, ypač tikinčiųjų, Motinai. Vis dėlto jis nėra užsibrėžęs duoti išsamios doktrinos apie Mariją nei išspręsti klausimus, kurie teologų darbuose dar nėra visiškai išryškinti. Todėl lieka nepaliestos nuomonės, laisvai dėstomos katalikiškose mokyklose apie tą, kuri užima Bažnyčioje po Kristaus aukščiausią vietą ir mums yra artimiausia.

55. Senojo ir Naujojo Testamento šventosios knygos ir garbingoji Tradicija palaipsniui išryškina ir iškelia Išganytojo Motinos vaidmenį išganymo plane. Senojo Testamento knygos aprašo išganymo istoriją, kurioje iš lėto buvo rengiamas Kristaus atėjimas į pasaulį. Šie seniausieji dokumentai, kaip juos aiškina Bažnyčia ir kaip jie suprantami pagal vėlesnį ir išsamesnį apreiškimą, žingsnis po žingsnio vis aiškiau rodo moters, Atpirkėjo Motinos, paveikslą. Ji jau bendrais bruožais pranašiškai vaizduojama duotame pirmiesiems tėvams pažade apie pergalę prieš žaltį (plg. Pr. 3,15). Tai ji yra Mergelė, pradėsianti ir pagimdysianti Sūnų, kurio vardas bus Emanuelis (plg. Iz. 7,14; Mik. 5,2-3; Mt. 1,22-23). Ji pirmauja tarp Viešpaties nuolankiųjų ir beturčių, kurie su pasitikėjimu tikisi iš jo išganymo ir jį gauna. Pagaliau su ja, prakilniąja Siono dukterimi, išsipildo ilgo pažado laukimo metas ir gimsta nauja išganymo santvarka, kai Dievo Sūnus iš jos priima žmogaus prigimtį, kad savo kūno paslaptimis išlaisvintų žmogų iš nuodėmės.

Mesijo Motina Senajame Testamente

56. Gailestingasis Tėvas norėjo, kad prieš įsikūnijimą būtų ištartas išrinktosios Motinos sutikimo žodis, kad, kaip moteris prisidėjo prie mirties, taip ji prisidėtų ir prie gyvenimo. Visa tai puikiausiai tinka Jėzaus Motinai, kuri yra davusi pasauliui pačią viską atnaujinančią gyvybę ir yra apdovanota tokio vaidmens vertomis Dievo dovanomis. Dėl to nieko nuostabaus, kad Bažnyčios Tėvai ėmė pastoviai vadinti Dievo Gimdytoja visa šventa, neturinčia jokio nuodėmės sutepimo, lyg ji būtų buvusi Šventosios Dvasios sukurta kaip naujas kūrinys. Nuo pat savo prasidėjimo momento ji buvo apdovanota tiesiog ypatingo šventumo spindesiu. Todėl Nazareto Mergelė Dievo siųsto apreiškiančio angelo yra sveikinama kaip "malonės pilnoji" (plg. Lk. 1,28) ir dangaus pasiuntiniui pati atsako: "Štai aš Viešpaties tarnaitė; tebūnie man taip, kaip tu pasakei" (Lk. 1,38). Taip Marija, Adomo duktė, dieviškam žodžiui pritardama, yra tapusi Jėzaus Motina ir, priimdama Dievo išganančią valią visa širdimi, jokios

Marija apreiškimo momentu

nuodėmės nekliudoma, visiškai pasiaukojo Sūnaus asmeniui ir darbui kaip Viešpaties tarnaitė, tarnaujanti su juo atpirkimo paslapčiai. Tad su pagrindu Bažnyčios Tėvai mano, kad Marija esanti Dievo panaudota ne vien tik pasyviai, bet kad ji yra bendradarbiavusi žmonių atpirkime su laisvu tikėjimu bei klusnumu. Iš tiesų ji, kaip sako šv. Ireniejus, "paklusdama tapo išganymo priežastimi ir sau, ir visai žmonių giminei". Taigi nemaža senųjų Bažnyčios Tėvų savo pamoksluose mėgsta tvirtinti: "Ievos neklusnumo mazgas buvo atrištas Marijos klusnumu; ką surišo Ieva netikėjimu, tai atrišo Mergelė Marija tikėjimu"; lygindami su Ieva, Mariją vadina "gyvųjų motina" ir dažnai tvirtina: "Mirtis per Ievą, gyvenimas per Mariją" (šv. Jeronimas).

Marija ir Jėzaus vaikystė

57. Ši Motinos vienybė su Sūnumi išganymo darbe apsireiškia nuo nekalto Kristaus pradėjimo momento iki jo mirties; visų pirma, kai Marija atskubėjo lankyti Elžbietos ir buvo jos pasveikinta kaip palaiminta dėl savo tikėjimo pažadėtu išganymu ir pirmtakas pradžiugo motinos įsčiose (plg. Lk. 1,41-45). Toliau, pagimdžius, kai Dievo Gimdytoja piemenėliams ir išminčiams parodė džiūgaudama savo pirmgimį Sūnų, kuris jos nekaltybės pilnatvės nesumažino, o pašventino. Dar toliau, kai aukojo jį Dievui šventykloje, atiduodama neturtingųjų dovaną ir išgirsdama Simeoną pranašaujant, jog Sūnus bus prieštaravimo ženklas ir motinos sielą pervers kalavijas, kad būtų atidengtos daugelio širdžių mintys (plg. Lk. 2,34-35). Vėliau, kai prarastą ir su skausmu ieškotą Jėzų jo gimdytojai rado šventykloje užsiėmusį tuo, kas lietė jo Tėvą; jie nesuprato Sūnaus kalbos, o ji gi svarstė visus tuos dalykus vien savo širdyje (plg. Lk. 2,41-51).

Marija ir viešasis Jėzaus gyvenimas

58. Motina viešajame Jėzaus gyvenime pasirodo reikšmingai: iš pat pradžių, kai Galilėjos Kanos vestuvėse, skatinama gailestingumo, savo užtarimu iššaukė Mesijo Jėzaus stebuklų pradžią (plg. Jn. 2,1-11), kai, jam sakant pamokslus, girdėjo žodžius, kuriais, iškeldamas karalystę virš kūno ir kraujo reikalų bei ryšių, vadino palaimintais tuos, kurie klauso Dievo žodžio ir jo laikosi (plg. Mr. 3,35; Lk. 11,27-28); ji tai ištikimai vykdė (plg. Lk. 2,19

ir 51). Tokiu būdu švenčiausioji Mergelė žengė tikėjimo taku ir ištikimai palaikė savo vienybę su Sūnumi iki kryžiaus, kur stovėjo ne be Dievo sutvarkymo (plg. Jn. 19,25), kur didžiai kentėjo su savo Vienatiniu ir motinos siela jungėsi su jo auka, su meile pritardama savo vaiko aukai, ir pagaliau buvo atiduota kaip motina mokiniui paties ant kryžiaus mirštančio Jėzaus Kristaus žodžiais: Moterie, štai tavo sūnus (plg. Jn. 19,26-27).

Marija po Jėzaus įžengimo į dangų

59. Kadangi Dievui patiko iškilmingai apreikšti išganymo paslaptis ne anksčiau, negu bus atsiųsta pažadėtoji Kristaus Dvasia, matome apaštalus prieš Sekminių dieną "sutartinai ištvermingai besimeldžiančius drauge su moterimis, Jėzaus Motina Marija ir su jo broliais" (Apd. 1,14). Čia matome ir Mariją, savo maldomis prašančią tos Dvasios dovanos, kuri jau apreiškimo metu ją buvo pridengusi savo šešėliu. Pagaliau nesuteptoji Mergelė, apsaugota nuo bet kokio gimtosios nuodėmės sutepimo, baigusi žemiškojo gyvenimo kelią, yra paimta į dangaus garbę su kūnu ir siela ir Viešpaties išaukštinta kaip visatos karalienė, kad visiškai būtų panaši į savo Sūnų, viešpataujančiųjų Viešpatį (plg. Apr. 19,16) ir nuodėmės bei mirties nugalėtoją.

III. Švenčiausioji Mergelė ir Bažnyčia

Marija ir Kristaus tarpininkavimas

60. Kad vienas tėra mūsų tarpininkas, nusako apaštalas šiais žodžiais: "Vienas yra Dievas, vienas taip pat tarpininkas tarp Dievo ir žmonių, žmogus, Kristus Jėzus; jis pats save davė kaip atpirkimą už visus" (1 Tim. 2,5-6). Marijos motiniškas vaidmuo žmonių labui jokiu būdu netemdo ir nemažina šio vienintelio Kristaus tarpininkavimo, o tik parodo jo galią. Iš tiesų visa išganinga švenčiausiosios Mergelės įtaka žmonėms kyla ne iš vidinės būtinybės, bet iš laisvo Dievo noro ir išplaukia iš gausingų Kristaus nuopelnų, remiasi jo tarpininkavimu, nuo jo visiškai priklauso ir iš jo semia visą galią; be to, Marijos įtaka ne tik netrukdo tikinčiųjų vienybei su Kristumi, bet ją ugdo.

61. Švenčiausioji Mergelė, drauge su Dievo Žodžio įsikūnijimu nuo amžių paskirta būti Dievo Motina, buvo čia, žemėje, dieviškos Apvaizdos nutarimu kilni Atpirkėjo motina ir nepalyginamai daugiau negu kiti šventieji Viešpaties draugė ir jo nusižeminusi tarnaitė. Kristų pradėdama, gimdydama, maitindama, šventykloje Tėvui aukodama ir drauge su mirštančiu ant kryžiaus Sūnumi kentėdama, ji ypatingu būdu savo klusnumu, tikėjimu, viltimi, liepsnojančia meile yra bendradarbiavusi Išganytojo darbe, atkuriant sielų antgamtinį gyvenimą. Dėl šios priežasties malonės plotmėje ji yra mūsų motina.

Marijos motinystė

62. Ši Marijos motinystė malonės plane nenutrūkstamai tęsiasi nuo sutikimo, kurį ji davė apreiškimo metu tikėdama, kurį nesvyruodama išlaikė po kryžiumi, iki amžino visų išrinktųjų atbaigimo. Iš tiesų, paimta į dangų, ji neatsisakė šio išganingo vaidmens, bet daugeriopai savo užtarimu tęsia toliau, parūpindama mums amžinojo išganymo dovanų. Ji su motiniška meile rūpinasi savo Sūnaus broliais, iki šiol keliaujančiais ir esančiais pavojuose bei suspaudimuose, kol bus nuvesti į laimingą tėvynę. Štai dėl ko Bažnyčia šaukiasi švenčiausiosios Mergelės, vadindama ją Gynėja, Gelbėtoja, Padėjėja, Tarpininke. Tačiau tai suprantama tokiu būdu, kad iš Kristaus, kaip vienintelio tarpininko, kilnumo bei veiksmingumo ji nieko neatima ir nieko jam neprideda.

Iš tiesų joks kūrinys niekuomet negali būti laikomas lygus įsikūnijusiam Žodžiui ir Atpirkėjui. Tačiau kaip Kristaus kunigystėje įvairiais būdais dalyvauja tarnai bei tikinčioji tauta ir kaip vienas Dievo gerumas skirtingais būdais realiai išliejamas kūriniuose, taip ir vienintelis Atpirkėjo tarpininkavimas nešalina, bet iškelia kūrinijoje įvairius bendradarbiavimus, kylančius iš vienintelės versmės.

Bažnyčia neabejodama išpažįsta tokį pavaldų Marijos vaidmenį. Nuolat jį patirdama, Bažnyčia rekomenduoja tikinčiųjų širdims remtis jos motiniška globa, kad tvirčiau bei patikimiau laikytųsi Tarpininko bei Išganytojo Kristaus.

63. Švenčiausioji Mergelė, dieviškosios motinystės dovanos bei pareigos dėka sujungta su Sūnumi Atpirkėju, dėl savo ypatingų malonių bei vaidmens taip pat intymiai siejasi su Bažnyčia. Dievo Gimdytoja yra Bažnyčios paveikslas. Kaip moko šv. Ambraziejus, ji Bažnyčią vaizduoja tikėjimu, meile ir tobula vienybe su Kristumi. Bažnyčia irgi teisingai vadinama motina ir mergele, o jos paslaptyje Švenčiausioji Mergelė yra pradininkė, davusi kilniausią ir vienintelį tiek mergelės, tiek motinos pavyzdį. Marija tikėdama ir paklusdama pagimdė patį Tėvo Sūnų žemėje ir, vyro nepažindama, Šventosios Dvasios šešėlio pridengta, kaip naujoji Ieva, neabejodama patikėjo ne žalčiu, bet Dievo pasiuntiniu. Ji pagimdė Sūnų, kurį Dievas padarė pirmgimiu tarp daugelio brolių (Rom. 8,29), tai yra tikinčiųjų, prie kurių gimdymo bei auklėjimo Marija prisideda su motiniška meile.

Marija - Bažnyčios paveikslas

64. Bažnyčia, su meile apmąstydama paslėptąjį Marijos šventumą, sekdama jos meile ir ištikimai vykdydama Tėvo valią, priimdama su tikėjimu Dievo žodį, tampa taip pat motina. Ji Dievo žodžio skelbimu bei krikštu iš tiesų gimdo naujam bei nemirtingam gyvenimui vaikus, kuriuos ji pradėjo iš Šventosios Dvasios ir kurie yra gimę iš Dievo. Ji yra taip pat mergelė, kuri nepaliestai ir tyrai saugoja Sužieduotiniui duotąjį pažadą ir, sekdama savo Viešpaties Motina, Šventosios Dvasios galia nekaltai išlaiko nepaliestą tikėjimą, tvirtą viltį ir nuoširdžią meilę.

65. Tuo metu, kai Bažnyčia švenčiausiosios Mergelės asmenyje pasiekė tobulumą, kuris yra be sutepimo ir raukšlės (plg. Ef. 5,27), tikintieji dar tebesiveržia aukštyn, kad, nugalėdami nuodėmę, augtų šventumu. Todėl Bažnyčia kelia savo akis į Mariją, kuri spindi visai išrinktųjų bendruomenei kaip dorybių pavyzdys. Bažnyčia, apie ją pamaldžiai mąstydama ir ją kontempliuodama tapusio žmogumi Žodžio požiūriu, giliau įeina į garbintiną Įsikūnijimo paslaptį ir darosi vis labiau panaši į savo Sužieduotinį. Iš tiesų Marija, giliai įėjusi į išganymo istoriją, tarsi jungia savyje didžiausias tikėjimo tiesas ir jas atspindi. Kai

Marija - dorybių pavyzdys

apie Mariją mokoma ir kai yra ji garbinama, ji kviečia tikinčiuosius prie savo Sūnaus bei jo aukos ir Tėvo meilės. Bažnyčia, siekdama Kristaus garbės, nuolat darydama pažangą tikėjime, viltyje ir meilėje, visur ieškodama Dievo valios ir jai paklusdama, darosi vis panašesnė į savo šviesųjį idealą. Savo apaštališkoje veikloje Bažnyčia pagrįstai žiūri į tą, kuri pagimdė Kristų, pradėtą iš Šventosios Dvasios ir gimusį iš Mergelės tam, kad jis per Bažnyčią gimtų ir augtų tikinčiųjų širdyse. Ši Mergelė savo gyvenimu yra pavyzdys motiniškos meilės, kurios šiluma turi būti gaivinami visi bendradarbiaujantieji Bažnyčios apaštališkoje misijoje žmonėms atgimdyti.

IV. Švenčiausiosios Mergelės kultas Bažnyčioje

Marijos kulto pobūdis

66. Marija, po Sūnaus Dievo malone išaukštinta aukščiau už visus angelus ir žmones ir kaip švenčiausioji Dievo Motina dalyvavusi Kristaus paslaptyse, pagrįstai Bažnyčios garbinama specialiu kultu. Nuo seniausių laikų švenčiausioji Mergelė yra garbinama "Dievo Gimdytojos" titulu, ir jos pagalbos prašo tikintieji visuose pavojuose ir reikaluose. Ypač nuo Efezo susirinkimo Dievo tautos vykdomas Marijos kultas nuostabiai augo garbinimu, meile, malda ir sekimu pagal jos pačios pranašiškus žodžius: "Visos kartos vadins mane palaiminta, nes didžių dalykų padarė man Galingasis" (Lk. 1,48). Šis ypatingas kultas, nors visuomet buvo Bažnyčioje, vis dėlto esmingai skiriasi nuo garbinimo kulto, kuris yra teikiamas įsikūnijusiam Žodžiui, lygiai ir Tėvui, ir Šventajai Dvasiai; o vis dėlto Marijos kultas labai stiprina garbinimo kultą. Iš tiesų įvairios Dievo Motinos pamaldumo formos, kurias Bažnyčia sveikos bei tikros doktrinos ribose yra patvirtinusi, atsižvelgdama į laiko ir vietos sąlygas ir į tikinčiųjų pobūdį bei intelektualinį išprusimą, padaro, kad, garbinant Motiną, Sūnus, dėl kurio visa yra (plg. Kol. 1,15-16) ir kuriame visai amžinojo Tėvo "pilnybei patiko apsigyventi" (Kol. 1,19), yra deramai pažįstamas, mylimas, garbinamas ir jo įsakymų laikomasi.

67. Šventasis Sinodas apgalvotai pateikia šią katalikų doktriną. Drauge jis įspėja visus Bažnyčios vaikus, kad uoliai palaikytų švenčiausiosios Mergelės kultą, ypač liturginį, kad brangintų praktikas ir pamaldumo pratybas, kurios laikų bėgyje buvo Bažnyčios rekomenduotos, ir šventai laikytųsi to, kas yra nutarta praėjusiais laikais apie Kristaus, švenčiausiosios Mergelės ir šventųjų paveikslų kultą. Jis taip pat gyvai ragina teologus ir Dievo žodžio skelbėjus, kad, dėstydami ypatingą Dievo Motinos kilnumą, stropiai saugotųsi tiek klaidingų perdėjimų, tiek ir baimingo dvasios siaurumo. Studijuojantieji Bažnyčios vadovybės globoje Šventąjį Raštą, Bažnyčios Tėvų bei mokytojų mokslą ir liturgiją teisingai tenušviečia švenčiausiosios Mergelės vaidmenį bei privilegijas, kurios visuomet yra nukreiptos į Kristų, visos tiesos, šventumo ir pamaldumo pradžią. Uoliai tešalina visa, kas žodžiais ar veiksmais galėtų klaidinti tikro Bažnyčios mokslo atžvilgiu atsiskyrusius brolius ar bet kuriuos kitus žmones. Pagaliau tikintieji teatsimena, kad tikrasis pamaldumas nėra nei bevaisis ir praeinantis jausmas, nei tuščia lengvatikybė, bet kyla iš tikro tikėjimo, kurio esame vedami į Dievo Motinos kilnumo pažinimą, į sūnišką meilę mūsų Motinai ir esame raginami sekti jos dorybėmis.

Pastoraciniai nurodymai

V. Marija - vilties ir paguodos ženklas keliaujančiai Dievo tautai

68. Jėzaus Motina, su kūnu ir siela esanti dangaus garbėje, yra Bažnyčios paveikslas ir įvaizdis, kuris ateityje bus įvykdytas ir jau čia, žemėje, kol ateis Viešpaties diena (plg. 2 P. 3,10), šviečia kaip tikros vilties bei paguodos ženklas keliaujančiai Dievo tautai.

69. Šventąjį Sinodą labai džiugina ir guodžia tas faktas, kad ir tarp atsiskyrusiųjų brolių netrūksta tokių, kurie teikia deramą garbę Viešpaties ir Išganytojo Motinai, ypač tarp rytiečių, kurie pasižymi Dievo Motinos ir Mergelės kulte karštu dvasios pakilimu bei pamaldžia siela. Tesiunčia visi krikščionys nuolatinius maldavimus į Dievo ir į žmonių Motiną, kad toji, kuri savo

maldomis buvo drauge su gimstančia Bažnyčia, o dabar yra danguje išaukštinta viršum visų palaimintųjų ir angelų, visų šventųjų bendravime iš savo Sūnaus išmelstų, kad visos tautų šeimos, tiek krikščioniškos, tiek ir dar nepažįstančios savo Išganytojo, laimingai susiburtų taikoje ir sutarime į vieną Dievo tautą švenčiausios ir nedalomos Trejybės garbei.

Roma, 1964 m. lapkričio 21 d.

SACROSANCTUM CONCILIUM

LITURGINĖ KONSTITUCIJA

ĮŽANGA

1. Šis šventasis Susirinkimas, norėdamas nepaliaujamai ugdyti krikščioniškąjį tikinčiųjų gyvenimą, geriau pritaikyti mūsų amžiaus reikalavimams tuos nuostatus, kurie gali būti keičiami, puoselėti tai, kas gali padėti visų krikščionių vienybei ir stiprinti tai, kas padeda visus žmones vesti į Bažnyčios prieglobstį, laiko savo pareiga ypatingu būdu rūpintis taip pat Liturgijos atnaujinimu ir ugdymu.

Susirinkimo tikslai ir pageidavimai

2. Liturgija, kuri atlieka mūsų atpirkimo darbą, ypač Eucharistijos auka, labiausiai siekia, kad tikintieji gyvenimu išryškintų ir kitiems parodytų Kristaus paslaptį ir tikrąją Bažnyčios prigimtį, kuriai sava yra būti žmogiškai ir drauge dieviškai, regimai ir apdovanotai nematomais dalykais, uoliai veikiančiai ir atsidėjusiai kontempliacijai, esančiai pasaulyje, tačiau praeinančiai kaip keleivė, ir tai tuo būdu, kad visa, kas joje yra žmogiška, būtų kreipiama į tai, kas dieviška, ir tam pajungiama: kas regima - neregimam, kas veikiama - kontempliacijai, dabartiniai dalykai - būsimajam ieškojamam miestui. Kadangi Liturgija iš Bažnyčiai priklausančiųjų kasdien kuria šventąją Bažnyčią Viešpatyje, Dievo būstą Dvasioje iki Kristaus pilnybės amžiaus saiko, todėl ji nuostabiai stiprina drauge ir jų jėgas Kristui skelbti ir nepriklausantiems Bažnyčiai parodo ją kaip iškeltą tautų ženklą, po kuriuo rinksis išsklaidyti Dievo vaikai vienybėn, kol bus viena avija ir vienas ganytojas.

3. Todėl visuotinis Susirinkimas mano, jog reikia priimti žemiau paduodamus principus ir nustatyti praktiškus dėsnius Liturgijai

atnaujinti ir jai ugdyti. Tarp jų yra tokių, kurie gali būti taikomi tiek Romos, tiek ir visoms kitoms apeigoms, nors žemiau pateikiamos praktiškos taisyklės liečia tik Romos apeigas, nebent būtų kalbama apie dalykus, kurie pačia savo prigimtimi liečia ir kitas.

4. Pagaliau visuotinis Susirinkimas, būdamas ištikimas Tradicijai, pareiškia, kad mūsų Motina Bažnyčia visas teisėtai pripažintas apeigas laiko lygiateisėmis ir gerbtinomis ir nori, kad jos ateityje būtų saugojamos ir visaip puoselėjamos; be to, Susirinkimas pageidauja, kad, reikalui esant, jos atsargiai, laikantis nesužalotos tradicijos, iš naujo būtų peržiūrėtos ir įgytų šviežio gajumo, atsižvelgiant į šių dienų aplinkybes ir reikalavimus.

PIRMASIS SKYRIUS

BENDRIEJI DĖSNIAI LITURGIJAI ATNAUJINTI IR UGDYTI

I. Liturgijos prigimtis ir vaidmuo Bažnyčios gyvenime

Kristaus išganymo darbas

5. Dievas, kuris "nori, kad visi žmonės būtų išganyti ir pasiektų tiesos pažinimą" (1 Tim. 2,4), "daug kartų ir tūleriopu būdu kalbėjęs kitados per pranašus" (Žyd. 1,1), atėjus laiko pilnybei, atsiuntė savo Sūnų, kūnu tapusį Žodį, Šventosios Dvasios pateptą, kad jis skelbtų Evangeliją vargšams ir gydytų sužeistos širdies žmones, kad būtų kūno ir dvasios gydytoju ir tarpininku tarp Dievo ir žmonių. Jo žmogiškoji prigimtis, sujungta su Žodžio asmeniu, buvo mūsų išganymo įrankis. Todėl Kristuje pasirodė tobulas permaldavimas, sutaikantis mus, ir buvo duota mums Dievo kulto pilnybė. O šį žmonių atpirkimo ir tobulo Dievo pašlovinimo darbą, kurio įžanga buvo dideli Dievo darbai, padaryti Senojo Testamento tautoje, Kristus atliko ypač velykine savo šventos kančios, iš numirusiųjų prisikėlimo ir garbingo dangun įžengimo paslaptimi, kuria sunaikino mūsų mirtį mirdamas ir atstatė gyvenimą atsikeldamas. Juk iš mirusio ant kryžiaus Kristaus šono kilo nuostabi visos Bažnyčios paslaptis.

6. Todėl kaip Kristus buvo Tėvo siųstas, taip ir jis siuntė kupinus Šventosios Dvasios apaštalus ne vien tik, kad, skelbdami Evangeliją visam sutvėrimui, praneštų, jog Dievo Sūnus savo mirtimi ir prisikėlimu išvadavo mus iš piktosios dvasios valdžios ir mirties bei perkėlė į Dievo karalystę, bet kad ir vykdytų paskelbtąjį išganymo darbą per Mišių auką bei sakramentus, apie kuriuos telkiasi visas liturginis gyvenimas. Tuo būdu krikštas įjungia žmones į velykinę Kristaus paslaptį: drauge su juo mirę, drauge palaidoti ir drauge prikelti, jie gauna įvaikystės dvasią, "kuria šaukiame: Abba, Tėve!" (Rom. 8,15), ir tampa tikrais garbintojais, kurių trokšta Tėvas. Kiek kartų jie valgo Viešpaties vakarienę, skelbia jo mirtį, iki jis ateis. Dėl to tą pačią Sekminių dieną, kurią Bažnyčia apsireiškė pasauliui, "priėmusieji" Petro "žodžius buvo pakrikštyti". Jie "laikėsi apaštalų mokslo, bendro duonos laužymo ir maldų..., garbino Dievą ir turėjo malonės pas visus žmones" (Apd. 2,41-47). Nuo to laiko Bažnyčia niekuomet nesiliovė draugėn rinktis velykinės paslapties švęsti: skaityti "iš viso Šventojo Rašto, kas apie jį buvo pasakyta" (Lk. 24,27), aukoti Eucharistiją, kurioje yra sudabartinama jo mirties pergalė ir triumfas ir drauge dėkoti, Šventajai Dvasiai padedant, "Dievui už neapsakomą jo dovaną" (2 Kor. 9,15) Jėzuje Kristuje, "kad būtume jo garbės gyrius" (Ef. 1,12).

Bažnyčia tęsia išganymo darbą

7. Šiam darbui vykdyti Kristus visados yra savo Bažnyčioje, ypač liturginėse apeigose. Jis yra Mišių aukoje tiek kunigo asmeniu, tas pats dabar besiaukojantis, kunigui patarnaujant, kuris anuomet patį save paaukojo ant kryžiaus, tiek dar labiau eucharistiniais pavidalais. Jis yra savo veikimu sakramentuose tuo būdu, kad, kai kas nors krikštija, pats Kristus krikštija. Jis yra savo žodyje, nes pats kalba, kai esti skaitomas bažnyčioje Šventasis Raštas. Pagaliau, kai Bažnyčia maldauja ir giesmes gieda, čia pat yra tasai, kuris pažadėjo: "Kur du ar trys susirinkę mano vardu, ten aš esu jų tarpe" (Mt. 18,20). Iš tikrųjų tokiu būdu, kuriuo Dievas tobulai garbinamas ir žmonės pašventinami, Kristus visuomet jungiasi su savo mylima Sužieduotine Bažnyčia,

Kristus yra su Bažnyčia Liturgijoje

kuri šaukiasi savo Viešpaties ir per jį garbina amžinąjį Tėvą. Teisingai tad Liturgija laikoma Jėzaus Kristaus kunigystės uždavinio vykdymu, kur regimais ženklais išreiškiamas ir kiekvienam savitu būdu įvykdomas žmogaus pašventinimas ir mistinis Jėzaus Kristaus kūnas, būtent jo galva ir nariai, pilnu ir viešu kultu garbina Dievą.

Dėl to kiekviena liturginė apeiga kaip kunigo Kristaus ir jo kūno - Bažnyčios darbas yra perdėm šventas veiksmas, kuriam savo pobūdžiu ir laipsniu neprilygsta joks kitas Bažnyčios veiksmas.

Žemiškoji ir dangiškoji Liturgija

8. Šios žemės Liturgijoje dalyvaujame, iš anksto ragaudami anos dangaus Liturgijos, kuri švenčiama šventajame Jeruzalės mieste, į kurį keliaujame, kur Kristus, šventovės ir tikrosios padangtės kunigas, sėdi Dievo dešinėje. Su visa daugybe dangaus kariuomenės giedame Dievui šlovės himną. Gerbdami šventųjų atminimą, tikimės turėsią dalį ir bendravimą su jais. Laukiame Išganytojo, mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus, kol jis, mūsų gyvenimas, nepasirodys ir mes nepasirodysime su juo drauge garbėje.

Liturgija - tik dalis Bažnyčios veiklos

9. Liturgija neišsemia viso Bažnyčios veikimo, nes, kad žmonės galėtų įsijungti į Liturgiją, reikia, jog jie būtų pakviesti įtikėti ir atsiverstų: "Kaipgi jie šauksis to, į kurį netikėjo? Arba kaip tikės į tą, apie kurį negirdėjo? Kaipgi išgirs be skelbėjo? Ir kaip jie skelbs, jei jie nesiųsti?" (Rom. 10,14-15).

Todėl Bažnyčia netikintiesiems skelbia išganymo naujieną, kad visi žmonės pažintų vieną tikrąjį Dievą bei jo siųstąjį Jėzų Kristų ir darydami atgailą gręžtųsi nuo savo kelių. Tikintiesiems ji visuomet turi skelbti tikėjimą ir atgailą. Be to, ji turi tinkamai paruošti juos sakramentams ir išmokyti laikytis viso, ką Kristus yra paliepęs, bei laimėti juos meilės, maldingumo ir apaštalavimo darbams, kuriais parodoma, kad tikintieji, tiesa, nėra iš šio pasaulio, bet yra pasaulio šviesa ir garbina Tėvą žmonių akivaizdoje.

10. Liturgija yra Bažnyčios veiklos viršūnė ir drauge šaltinis, iš kurio plaukia visa jos jėga. Juk apaštalavimo darbai ta linkme tvarkomi, kad visi, per tikėjimą ir krikštą tapę Dievo vaikais, susirinktų draugėn garbinti Dievo, dalyvauti Mišių aukoje ir valgyti Viešpaties vakarienės. Savo ruožtu pati Liturgija skatina tikinčiuosius, kad jie, pasisotinę Velykų sakramentais, būtų meilėje vienos minties, ir meldžiasi, kad jie laikytųsi gyvenime to, ką yra pažinę tikėdami. Atnaujinimas Viešpaties sandoros su žmonėmis Eucharistijoje patraukia ir uždega tikinčiuosius karštai mylėti Kristų. Iš Liturgijos tad, ypač Eucharistijos, kaip iš šaltinio, plaukia į mūsų sielą malonė ir yra sėkmingiausiai laimimas Kristaus vykdomas žmonių pašventinimas bei Dievo pagarbinimas, kurio kaip tikslo siekia visi kiti Bažnyčios darbai.

Liturgija - Bažnyčios veiklos šaltinis ir viršūnė

11. Kad būtų galima visa tai pilnutinai pasiekti, reikia tikintiesiems įsijungti į Liturgiją, tinkamai paruošus savo sielą, derinti mintis su žodžiais, bendradarbiauti su Dievo malone, kad jos neleistų veltui. Todėl sielų ganytojai turi budėti, kad ne tik būtų laikomasi įstatymų, nusakančių, ko reikia liturginiams veiksmams galiojančiai ir leistinai atlikti, bet taip pat kad tikintieji dalyvautų juose sąmoningai, aktyviai ir vaisingai.

12. Vis dėlto dvasinis gyvenimas nėra tik dalyvavimas šventoje Liturgijoje, nes krikščionis, pašauktas bendrai melstis, privalo taip pat ir įėjęs į savo kambarį melsti Tėvą slapčia, netgi, kaip moko apaštalas, nuolat melstis. Tas pats apaštalas moko mus visuomet nešioti savo kūne Jėzaus marinimą, kad ir Jėzaus gyvybė apsireikštų mūsų kūne. Dėl to Mišių aukoje meldžiame Viešpatį, kad "aukojamą dvasinę auką priėmęs, mus pačius pasidarytų sau amžina atnaša" (Sekminių malda).

Liturgija ir dvasinis gyvenimas

13. Labai rekomenduotinos krikščioniškosios liaudies pamaldumo praktikos, jei tik jos atitinka Bažnyčios įstatymus bei nuostatus, ypač jei jos vykdomos Apaštalų Sosto nurodymu.

Liaudies pamaldumo praktikos

Ypatingą vertę turi ir atskirų bažnytinių provincijų pamaldumo praktikos, vykdomos vyskupų nurodymu, laikantis papročių arba teisėtai patvirtintų knygų. Šias praktikas, atsižvelgiant į liturginių metų laikotarpius, reikia tvarkyti taip, kad tie papročiai atitiktų Liturgiją, lyg iš jos išplauktų, tikinčiuosius į ją vestų, nes, suprantama, ji savo prigimtimi toli juos prašoka.

II. Liturginis mokymas ir aktyvus dalyvavimas Liturgijoje

Sąmoningas dalyvavimas apeigose

14. Mūsų Motina Bažnyčia labai trokšta, kad visi tikintieji būtų įtraukti į pilnutinį, sąmoningą ir aktyvų dalyvavimą liturginėse pamaldose, kaip reikalauja pačios Liturgijos prigimtis, į kurią krikščionys, "išrinktoji giminė, karališkoji kunigystė, šventoji tauta, įsigytieji žmonės" (1 Petr. 2,9), krikšto sakramento galia turi teisę ir pareigą. Atnaujinant ir ugdant šventąją Liturgiją, labiausiai reikia rūpintis, kad visi žmonės pilnutinai ir aktyviai joje dalyvautų, nes tai yra pirmas ir būtinas šaltinis, iš kurio tikintieji semiasi tikros krikščioniškos dvasios. Taigi sielų ganytojai, atitinkamai mokydami tikinčiuosius, visa savo pastoracine veikla turi to siekti. Kadangi nėra jokios vilties, kad tai galėtų įvykti, kol patys sielų ganytojai nebus visiškai persisunkę Liturgijos dvasia bei jos poveikiu ir netaps jos žinovais, tai kuo labiausiai visu atsidėjimu reikia rūpintis dvasininkijos liturginiu išmokslinimu. Dėl to šventasis Susirinkimas nutarė žemiau nurodomus dalykus.

15. Seminarijų, vienuolijų studijų namų ir teologijos fakultetų liturgijos dėstytojai turi gerai pasiruošti savo pareigoms tam tikslui skirtose įstaigose.

Liturginis kunigų ir vienuolių auklėjimas

16. Liturgijos mokymas seminarijose ir vienuolijų studijų namuose turi būti tarp būtinų ir svarbiausių mokslo dalykų, o teologijos fakultetuose - tarp pirmaeilių dalykų; jis perteiktinas tiek teologiniu ir istoriniu, tiek asketiniu, pastoraciniu bei teisiniu požiūriu. Be to, kitų mokslo dalykų, visų pirma dogmatikos, Šventojo Rašto, asketikos ir pastoralinės teologijos dėstytojai, atsižvelgdami į savo da-

lyko vidinius poreikius, tesirūpina taip išdėstyti Kristaus paslaptį ir išganymo istoriją, kad kuo geriau išryškėtų jų ryšys su liturgija ir visų į kunigo parengimą įeinančių dėstomųjų dalykų vienybė.

17. Seminarijų ir vienuolijų klierikų dvasinis gyvenimas tebūna formuojamas liturgiškai tiek tinkamu vadovavimu, kuris įgalintų juos suprasti apeigas ir visa siela dalyvauti jose, tiek pačiu šventųjų paslapčių atlikinėjimu, tiek ir kitais pamaldumo pratimais, persunktais Liturgijos dvasia; drauge teišmokstama laikytis Liturgijos nuostatų, kad gyvenimas seminarijose ir vienuolijų mokymo įstaigose būtų visiškai persunktas liturgine dvasia.

18. Jau besidarbuojantiems Viešpaties vynuogyne, tiek diecezinіams, tiek vienuoliams kunigams reikia visomis tinkamomis priemonėmis padėti, kad jie vis išsamiau suprastų tai, ką šventosiose apeigose daro, kad gyventų liturginį gyvenimą ir dalintųsi juo su pavestais jiems tikinčiaisiais.

Liturginis tikinčiųjų auklėjimas

19. Sielų ganytojai, atlikdami vieną svarbiausių Dievo paslapčių perteikėjo pareigų, tesirūpina tikinčiųjų liturginiu mokymu bei vidiniu ir išoriniu aktyviu dalyvavimu joje, atitinkančiu jų amžių, sąlygas, gyvenimo būdą bei religinį išprusimą, ir tevadovauja šioje srityje savo ganomiesiems ne tik žodžiu, bet ir pavyzdžiu.

20. Liturginių pamaldų, ypač Mišių, radijo ir televizijos transliacijos tebūna atliekamos pagarbiai, pateikiamos gražiai, vadovaujant ir prižiūrint tinkamam, vyskupų tam tikslui paskirtam asmeniui.

III. Liturgijos atnaujinimas

21. Motina Bažnyčia atsidėjusi rūpinasi visuotiniu Liturgijos atnaujinimu, trokšdama, kad tikintieji tikrai pasisemtų iš Liturgijos gausių malonių. Liturgijoje yra nekintama, dieviškos kilmės dalis ir kintamos dalys, kurios, laikui bėgant, gali ir net turi keistis, jei į jas būtų įsiskverbusių nelabai atitinkančių vidinę

Liturgijos prigimtį dalykų arba jei kas būtų pasidarę mažiau tinkama. Darant šį atnaujinimą, tekstus ir liturgines apeigas reikia taip tvarkyti, kad jie labiau išryškintų tuos šventus dalykus, kuriuos išreiškia, ir kad tikintieji, kiek įmanoma, galėtų lengvai juos suprasti bei pilnutinai, aktyviai ir bendruomeniškai apeigose dalyvauti. Todėl visuotinis Bažnyčios Susirinkimas nustatė šiuos bendro pobūdžio dėsnius.

A. Bendrieji nuostatai

Liturgijos tvarkymo teisė

22. § 1. Liturgijos tvarkymas priklauso vien tik kompetentingai bažnytinei vyriausybei: Apaštalų Sostui ir, pagal teisės nuostatus, vyskupui.

§ 2. Teisės suteiktąja galia, Liturgijos tvarkymas nustatytose ribose priklauso taip pat įvairiems kompetentingiems tam tikro krašto teisėtai įkurtiems vyskupų susirinkimams (konferencijoms).

§ 3. Taigi niekas kitas, net ir kunigas, savo nuožiūra Liturgijoje nieko teneprideda, teneatmeta ir tenekeičia.

Atnaujinimo gairės

23. Kad tradicija liktų nepaliesta ir vis dėlto būtų atviras kelias leistinai pažangai, atskiros Liturgijos dalys, prieš tai jas taisant, visada turi būti kruopščiai išnagrinėtos teologiniu, istoriniu ir pastoraciniu požiūriu. Be to, apsvarstytini tiek Liturgijos sandaros ir jos dvasios bendrieji dėsniai, tiek iš pastaraisiais laikais atliktų Liturgijos reformų bei vienur kitur suteiktų indultų susikaupusi patirtis. Pagaliau pakeitimai darytini tik tuomet, kai reikalauja tikra Bažnyčios nauda, ir taip, kad naujos formos lyg organiškai išaugtų iš esamų formų. Taip pat reikia, kiek galima stengtis, kad nebūtų žymių apeigų skirtumų gretimuose kraštuose.

Šventasis Raštas. Liturginės knygos

24. Didžiulės reikšmės liturginėse apeigose turi Šventasis Raštas, nes iš jo skaitomos lekcijos, jis aiškinamas homilijose, iš jo giedamos psalmės, jo įkvėpimu bei paraginimu kyla prašymai, maldos bei liturginės giesmės ir iš jo įgyja savo prasmę veiksmai ir ženklai. Siekiant Liturgijos atnaujinimo, jos pažangos ir

pritaikymo, reikia ugdyti aną švelnią ir gyvą meilę Šventajam Raštui, kuria pasižymi tiek Rytų, tiek Vakarų Bažnyčių apeigų tradicija.

25. Tuojau reikia peržiūrėti liturgines knygas, pasinaudojant žinovų žiniomis ir pasitariant su įvairių pasaulio kraštų vyskupais.

B. Nuostatai, kylantieji iš Liturgijos hierarchinio ir bendruomeninio pobūdžio

26. Liturginiai veiksmai yra ne privatūs, bet vieši Bažnyčios veiksmai, o Bažnyčia yra vienybės sakramentas, būtent šventoji tauta, vyskupų valdžioje suvienyta ir sutvarkyta. Todėl tie veiksmai priklauso visam Bažnyčios kūnui, kurį jie iškelia aikštėn ir kuriam daro įtakos; paskirus jo narius jie paliečia įvairiai, pagal jų luomą, pareigą ir aktyvaus dalyvavimo laipsnį.

Liturgija - visos Bažnyčios veiksmas

27. Tikinčiuosius reikia įsąmoninti, kad apeigų, kurios, atsižvelgiant į jų prigimtį, gali būti atliekamos bendrai, tikintiesiems gausiai ir aktyviai dalyvaujant, bendras atlikimas yra pranašesnis už pavienį ir tarsi privatų jų atlikimą.

Bendruomeninės apeigos

Tai ypač liečia Mišių laikymą,- nors ir kiekvienos Mišios turi viešą bei visuomeninį pobūdį,- ir sakramentų teikimą.

28. Liturginėse pamaldose ir kunigas, ir tikintieji, atlikdami savo pareigas, daro vien tai ir visa tai, kas jiems priklauso pagal dalyko prigimtį bei liturginius nuostatus.

29. Taip pat ir patarnautojai, lektoriai, aiškintojai ir giesmininkai atlieka tikra prasme liturginę tarnybą. Todėl savo pareigą jie turi atlikti su tokiu nuoširdžiu pamaldumu ir taip tvarkingai, kaip dera tokioje aukštoje tarnyboje ir kaip Dievo tauta to iš jų teisingai reikalauja. Dėl to reikia kiekvienam rūpintis savo būdu persisunkti Liturgijos dvasia ir pasiruošti gerai ir tvarkingai atlikti sau skirtąją dalį.

Aktyvus dalyvavimas

30. Aktyviam dalyvavimui pakelti tebūnie puoselėjami tikinčiųjų atsakymai, psalmių, priegiesmių bei giesmių giedojimai, taip pat gestai ir kūno laikysena. Tam tikru metu reikia taip pat laikytis tylos.

31. Peržiūrint liturgines knygas, tebūnie rūpestingai atkreiptas dėmesys į tai, kad rubrikos numatytų tikinčiųjų atliekamas dalis.

Lygybė Liturgijoje

32. Be skirtumų, kylančių iš atliekamų liturginių pareigų bei kunigystės šventimų, ir be liturginių įstatymų pripažintos pagarbos valdžios atstovams, Liturgijoje tenebūna jokio atskirų asmenų ar luomų išskyrimo nei apeigose, nei išoriniame iškilmingume.

C. Nuostatai, kylantieji iš Liturgijos didaktinio ir pastoracinio pobūdžio

Liturgija moko

33. Nors pirmaeilė Liturgijos paskirtis yra Dievo garbinimas, tačiau joje yra ir daug pamokymų tikintiesiems, nes Liturgijoje Dievas kalba į savo tautą, Kristus ir toliau skelbia savo Evangeliją, o tauta atsako Viešpačiui ir giesmėmis, ir malda. Dar daugiau: kunigas, kuris vadovauja bendruomenei kaip Kristaus pavaduotojas, siunčia Dievui maldas visos šventosios tautos ir visų susirinkusiųjų vardu. Galop ir vartojami Liturgijos ženklai Kristaus ar Bažnyčios yra parinkti dieviškiems, nematomiems dalykams išreikšti. Dėl to, ne tik skaitant tai, kas "parašyta mums pamokyti" (Rom. 15,4), bet ir Bažnyčiai meldžiantis, giedant, veikiant, tikinčiųjų tikėjimas stiprinamas, mintys pakeliamos į Dievą, kad jie protingai jam tarnautų ir apsčiau gautų jo malonių.

Taigi vykdant Liturgijos atnaujinimą, reikia laikytis šių žemiau pateikiamų bendrų dėsnių.

Apeigų savybės

34. Apeigos tespindi kilniu paprastumu, tebūnie aiškios ir trumpos, tevengia nenaudingų pasikartojimų, tebūnie pritaikytos tikinčiųjų supratimui ir apskritai nereikalingos daug aiškinimo.

35. Siekiant pabrėžti Liturgijos veiksmo ir žodžio vidinį ryšį:

1) Liturginėse pamaldose atnaujintinas apstesnis, įvairesnis ir tinkamesnis Šventojo Rašto skaitymas.

Dievo žodis apeigose

2) Pažymėtina net ir rubrikose, kiek apeigos leidžia, tinkamesnė vieta pamokslui, kaip liturginio veiksmo daliai; pamokslas turi būti sakomas atsidėjus, kuo tinkamiausiai. Mintys pamokslui semtinos iš Šventojo Rašto bei Liturgijos šaltinių, nes pamokslas yra tarsi skelbimas nuostabių Dievo darbų, atliktų išganymo istorijoje, arba Kristaus paslaptyje, kuri mumyse yra ir veikia visuomet, o ypač liturginėse pamaldose.

3) Visais galimais būdais skatintina tiesioginė liturginė katechezė, apeigų turinio ir prasmės aiškinimai. Net per pačias apeigas, jei reikėtų, tebūna numatomi trumpi paaiškinimai, duodami kunigo ar atitinkamo patarnautojo nurodytais arba panašiais žodžiais, žinoma, tik tinkamai parinktais momentais.

4) Ugdytinos Dievo žodžio pamaldos iškilmingų švenčių išvakarėse, kai kuriomis advento ir gavėnios dienomis, sekmadieniais ir įsakytomis šventėmis, ypač ten, kur nėra kunigo. Toms pamaldoms, nesant kunigo, vadovauja diakonas arba kuris kitas vyskupo paskirtas asmuo.

36. § 1. Paliktinas lotynų kalbos vartojimas Romos apeigose, nepažeidžiant atskiriems kraštams suteiktų išimčių.

Apeigų kalba

§ 2. Kadangi gimtosios kalbos vartojimas tiek Mišiose, tiek administruojant sakramentus, tiek ir kitose apeigų dalyse tikintiesiems neretai gali būti labai naudingas, reikia suteikti jai daugiau vietos: pirmiausia skaitymuose ir pamokymuose, kai kuriose maldose ir giedojimuose pagal atskirus tolesnių straipsnių nuostatus.

§ 3. Laikantis tų nuostatų, kompetentingai bažnytinei krašto vyresnybei, apie kurią kalbama 22 straipsnio § 2, priklauso teisė, suderinus taip pat, jei reikėtų, su tos pačios kalbos gretimų kraštų vyskupais, nuspręsti gimtosios kalbos vartojimą ir būdą; tuos nutarimus turi pripažinti arba patvirtinti Apaštalų Sostas.

§ 4. Liturgijoje vartojamas lotyniškojo teksto vertimas į gimtąją kalbą turi būti patvirtintas kompetentingos krašto bažnytinės vyresnybės.

37. Tuose dalykuose, kurie nepažeidžia tikėjimo ir visos bendruomenės gerovės, Bažnyčia niekam, taip pat ir Liturgijai nenori primesti griežtai vienodos formos. Priešingai, ji ugdo ir gerbia įvairių genčių bei tautų dvasines brangenybes ir turtus. Kas tik tautų papročiuose nėra neatmezgamai susiję su prietarais ir klaidomis, tai ji, kiek gali, palankiai vertina, globoja, o kartais net įveda į pačią Liturgiją, jei tik tai derinasi su tikrais ir autentiškais liturginės dvasios reikalavimais.

Bažnyčia ir tautų papročiai

38. Išsaugojant Romos apeigų esminę vienybę, reikia palikti vietos įvairumui ir pritaikymams prie įvairių bendruomenių, kraštų ir tautų, ypač misijose; to taip pat laikytinasi ir peržiūrint liturgines knygas, sudarant apeigas ir paruošiant rubrikas.

Apeigų pritaikymas

39. Liturginių knygų tipinių laidų nustatytose ribose krašto kompetentinga bažnytinė vyresnybė gali nuspręsti pritaikymus, ypač liečiančius sakramentų administravimą, sakramentalijas, liturginę kalbą, bažnytinę muziką ir meną, vadovaujantis šios konstitucijos pateiktomis pagrindinėmis normomis.

40. Jei kai kur, susidėjus aplinkybėms, reikėtų dar žymesnio Liturgijos pritaikymo, susijusio su didesniais sunkumais, tai:

Svarbesni pritaikymo atvejai

1) Tegul kompetentinga bažnytinė krašto vyresnybė, apie kurią kalbama 22 straipsnio § 2, rūpestingai ir išmintingai apsvarsto, kas iš atskirų tautų papročių ir savitumų galėtų būti deramai priimta į liturginį kultą. Tie pritaikymai, kurie bus pripažinti naudingais ir reikalingais, tebūnie pateikti Apaštalų Sostui, nes jie įvestini tik jam sutikus.

2) Kad pritaikymai būtų daromi su reikiamu apdairumu, Apaštalų Sostas įgalios minėtą krašto bažnytinę vyresnybę leisti juos kai kuriose parinktose bendruomenėse per tam tikrą laiką, jei reikėtų, iš anksto atitinkamai išbandyti.

3) Kadangi, ypač misijų kraštuose, pritaikymus liečiantieji liturginiai įstatymai, paprastai, susiduria su ypatingais sunkumais, tebūnie jie paruošiami su tos srities žinovų pagalba.

IV. Liturginio gyvenimo ugdymas vyskupijoje ir parapijoje

41. Vyskupas turi būti laikomas savo kaimenės vyriausiuoju kunigu, iš kurio tam tikra prasme srovena ir nuo kurio pareina tikinčiųjų gyvenimas su Kristumi. Todėl reikia visiems labiausiai branginti vyskupijos liturginį gyvenimą, sutelktą apie vyskupą, ypač katedroje. Bažnyčia gražiausiai pasireiškia tada, kai visa šventoji Dievo tauta pilnutinai ir aktyviai dalyvauja tose pačiose liturginėse apeigose, ypač toje Eucharistijoje, toje pačioje maldoje, prie to paties altoriaus, kur vadovauja vyskupas, apsuptas savo kunigų ir patarnautojų.

Liturginis vyskupijos gyvenimas

42. Kadangi pats vyskupas ne visuomet ir ne visur gali vadovauti savo vyskupijoje visai kaimenei, jis turi įsteigti tikinčiųjų bendruomenes, iš kurių svarbiausios yra atskirose vietose suorganizuotos parapijos su pavaduojančiu vyskupą ganytoju, nes jos tam tikru būdu pavaizduoja visame pasaulyje pasklidusią regimąją Bažnyčią. Dėl to reikia palaikyti parapijos liturginį gyvenimą bei jos ryšį su vyskupu tikinčiųjų ir dvasininkijos sąmonėje ir veikloje, taip pat dėti pastangas, kad klestėtų parapijoje bendruomenės dvasia, labiausiai bendrai aukojant sekmadienio Mišių auką.

Liturginis parapijos gyvenimas

V. Liturginės pastoracijos skatinimas

43. Liturginio ugdymo ir atsinaujinimo pastangos teisingai laikomos tartum ženklu Dievo Apvaizdos planų mūsų laikams, tartum Šventosios Dvasios dvelkimu Bažnyčioje; tos pastangos savita žyme yra paženklinusios Bažnyčios gyvenimą ir visą mūsų laiko religinę mąstyseną bei elgseną.

Liturginis sąjūdis

Tai pastoracinei liturginei veiklai toliau puoselėti Bažnyčios Susirinkimas nutaria:

44. Kompetentingai krašto bažnytinei vyresnybei, apie kurią kalbama 22 straipsnio § 2, dera įsteigti liturginę komisiją, talki-

Liturginės komisijos

ninkaujant liturgijos, bažnytinės muzikos, meno ir pastoracijos sričių žinovams. Tai komisijai padės, kiek galima, pastoracinės liturgijos institutas, susidedantis iš šioje srityje pasižymėjusių narių, jei reikėtų, neišskiriant ir pasauliečių. Vadovaujant minėtajai krašto bažnytinei vyresnybei, komisijos uždavinys yra ir tvarkyti šioje teritorijoje pastoracinę liturginę veiklą, ir organizuoti studijas bei reikalingus bandymus, kai liečiami pritaikymai, pateiktini Apaštalų Sostui.

45. Tuo pačiu pagrindu reikia turėti kiekvienoje vyskupijoje, vadovaujant vyskupui, liturginę komisiją liturginei veiklai plėsti. Kartais gali būti paranku kelioms vyskupijoms sudaryti vieną komisiją, kuri bendromis jėgomis tvarkytų liturginę veiklą.

46. Be liturginės komisijos, jei tik galima, kiekvienoje vyskupijoje įsteigtinos ir bažnytinės muzikos bei bažnytinio meno komisijos.

Reikia, kad tos trys komisijos darbuotųsi sutartinai, netgi neretai būtų gera susijungti joms į vieną komisiją.

ANTRASIS SKYRIUS

ŠVENTOSIOS EUCHARISTIJOS PASLAPTIS

47. Mūsų Išganytojas Paskutinės vakarienės metu, tą naktį, kurią buvo išduotas, įsteigė savo Kūno ir Kraujo eucharistinę auką, kuria visiems laikams iki savo antrojo atėjimo įamžino kryžiaus auką, ir taip paliko mylimai Sužadėtinei Bažnyčiai savo mirties ir prisikėlimo atminimą - pamaldumo sakramentą, vienybės ženklą, meilės ryšį, velykinį pokylį, kuriame priimame Kristų, sielai laimime malonę ir gauname būsimosios garbės laidą.

Eucharistija įamžina kryžiaus auką

48. Bažnyčia rūpestingai siekia, kad tikintieji šioje tikėjimo paslaptyje būtų ne kaip pašaliniai arba nebylūs žiūrovai, bet kad gerai suprasdami apeigas ir maldas šventajame vyksme dalyvautų sąmoningai, mal-

Tikinčiųjų dalyvavimas Eucharistijos Liturgijoje

dingai ir aktyviai, gautų Dievo žodžio pamokymą, pasistiprintų Kristaus Kūno maistu, padėkotų Dievui ir kad, aukodami tyrą ostiją ne tik per kunigo rankas, bet ir drauge su juo, mokytųsi aukoti patys save ir diena iš dienos siektų vienybės su Dievu ir tarpusavy, tarpininkaujant Kristui, kad galop Dievas visiems būtų viskas.

49. Kad Mišių auka net savo apeigų forma pasiektų pilnutinį pastoracinį veiksmingumą, visuotinis Susirinkimas, turėdamas mintyje Mišias, kurios laikomos, gausiau dalyvaujant tikintiesiems, ypač sekmadieniais ir privalomomis šventėmis, nutaria štai ką.

50. Mišių eiga ("Ordo Missae") pertvarkytina taip, kad išryškėtų tikroji atskirų dalių prasmė bei jų savitarpio ryšys ir kad tikintiesiems taptų lengviau maldingai ir aktyviai dalyvauti.

Mišių eigos reforma

Todėl apeigas, deramai išlaikant jų esmę, reikia suprastinti. Praleistini ilgainiui atsiradę pakartojimai ar mažiau reikalingi priedai. Laikui bėgant nepagrįstai iškritę dalykai atstatytini taip, kaip buvo kadaise, Bažnyčios Tėvų laikais, žinoma, kiek tai pasirodys tinkama bei reikalinga.

51. Kad tikintieji apsčiau maitintųsi Dievo žodžiu, reikia gausiau atidengti Šventojo Rašto lobius, kad per nustatytą laiką būtų perskaitytos liaudžiai visos svarbesnės Šventojo Rašto dalys.

Šventasis Raštas ir homilijos

52. Homilija, kurioje per ištisus liturginius metus, remiantis šventuoju tekstu, aiškinama tikėjimo tiesos ir krikščioniško gyvenimo dėsniai, labai rekomenduojama kaip pačios liturgijos dalis, o Mišiose, kurios laikomos, gausiau dalyvaujant tikintiesiems sekmadieniais ir įsakytomis šventėmis, jos negalima praleisti, nebent būtų svarbi priežastis.

53. Grąžintina "bendroji", arba "tikinčiųjų" malda, kalbama po Evangelijos ir pamokslo, ypač sekmadieniais ir įsakytomis šventėmis, kurioje, tikin-

"Bendroji" malda

tiesiems atsakinėjant, tebus meldžiamasi už Bažnyčią, valstybių vadovus, už tuos, kurie yra slegiami įvairių vargų, už visus žmones ir viso pasaulio išganymą.

54. Gimtajai kalbai galėtų būti suteikta atitinkama vieta Mišiose, laikomose, dalyvaujant tikintiesiems, ypač skaitymuose, bendrojoje maldoje, taip pat, atsižvelgiant į vietos aplinkybes bei laikantis šios konstitucijos 36 straipsnio nuostatų, tose dalyse, kurios skirtos žmonėms. Tačiau reikia rūpintis, kad tikintieji sugebėtų bendrai kalbėti ar giedoti jiems priklausančias nekintamas Mišių dalis ir lotyniškai. O ten, kur atrodytų pravartu Mišiose dar plačiau vartoti gimtąją kalbą, reikėtų laikytis šios konstitucijos 40 straipsnio taisyklių.

Mišių kalba

55. Labai rekomentuotinas tobulesnysis Mišiose dalyvavimas, būtent kai tikintieji iš tos pačios aukos po kunigo komunijos prima Viešpaties Kūną.

Tikinčiųjų komunija

Komunija abiem pavidalais, neliečiant Tridento susirinkimo dogminių nutarimų, gali būti duodama Apaštalų Sosto nustatytais atvejais vyskupų nuožiūra tiek kunigams bei vienuoliams, tiek pasauliečiams, pvz., priimantiems kunigystės šventimus šventimų Mišiose, neofitams - Mišiose, laikomose po jų krikšto.

56. Yra tarsi dvi dalys, iš kurių susideda Mišios, būtent žodžio liturgija ir aukos liturgija; jos yra taip glaudžiai susijusios, kad sudaro vieną kulto veiksmą. Susirinkimas primygtinai ragina sielų ganytojus, kad, aiškindami tikėjimą, rūpestingai įsąmonintų tikinčiuosius, jog reikia dalyvauti ištisose Mišiose, ypač sekmadieniais ir įsakytomis šventėmis.

Reikia dalyvauti ištisose Mišiose

57. § 1. Koncelebracija, puikiai išreiškianti kunigystės vienybę, iki šiol išliko ir Rytų, ir Vakarų Bažnyčiose. Todėl visuotinis Susirinkimas koncelebracijos teisę praplėtė šiems atvejams:

Koncelebracija

1) a) Didįjį Ketvirtadienį aliejų šventinimo Mišiose ir vaka-

rinėse Mišiose;

b) visuotinių Bažnyčios susirinkimų, vyskupų konferencijų bei sinodų metu laikomose Mišiose;

c) abatų pašventinimo Mišiose.

2) Be to, leidžiant Ordinarui, kuriam priklauso nuspręsti, ar koncelebracija reikalinga:

a) konventualinėse Mišiose ir pagrindinėse bažnyčių Mišiose, kur tikinčiųjų dvasinė gerovė nereikalauja, kad visi esantieji kunigai laikytų Mišias atskirai;

b) Mišiose, laikomose diecezinių ir vienuolių kunigų suvažiavimų metu.

§ 2. 1) Koncelebracijos klausimus vyskupijoje priklauso tvarkyti vyskupui.

2) Tačiau visuomet tebūnie palikta kiekvienam kunigui teisė laikyti Mišias atskirai, tik ne tuo pačiu laiku toje bažnyčioje, kur koncelebruojama, ir ne Didįjį Ketvirtadienį.

58. Reikia paruošti naujas koncelebracijos apeigas ir įdėti į pontifikalą bei mišiolą.

TREČIASIS SKYRIUS

KITI SAKRAMENTAI IR SAKRAMENTALIJOS

Paskirtis

59. Sakramentai įsteigti žmonėms pašventinti, mistiniam Kristaus kūnui kurti, pagaliau Dievui garbinti; būdami ženklai, jie tinka ir žmonėms pamokyti. Jie ne tik remiasi tikėjimu, bet žodžiais ir veiksmais jį gaivina, stiprina, išryškina ir todėl vadinami tikėjimo sakramentais. Jie ne tik teikia malonę, bet jų apeigos geriausiai ir paruošia tikinčiuosius tai malonei vaisingai priimti, deramai Dievą pagarbinti ir meilės veiklą vykdyti. Todėl labai svarbu, kad tikintieji lengvai suprastų sakramentų ženklus ir kuo uoliausiai priiminėtų tuos sakramentus, kurie įsteigti krikščioniškajam gyvenimui ugdyti.

60. Be to, mūsų Motina Bažnyčia yra įsteigusi sakramentalijas. Tai šventi ženklai, kurie tam tikra prasme kaip ir sakramentai

išreiškia dvasines gėrybes, gaunamas Bažnyčios maldavimų dėka. Sakramentalijos paruošia žmones laimėti ypatingą sakramentų malonę ir pašventina įvairias gyvenimo aplinkybes.

61. Todėl sakramentų ir sakramentalijų Liturgija padaro tai, kad beveik kiekvienas gerai pasiruošusių tikinčiųjų veiksmas yra pašvenčiamas Dievo malone, plaukiančia iš Kristaus kančios, mirties ir prisikėlimo paslapties, iš kurios sakramentai ir sakramentalijos semia savo galią; tuo būdu beveik kiekvienas padorus pasinaudojimas materialinėmis gėrybėmis gali būti nukreiptas į žmogaus pašventinimą ir Dievo pagarbinimą.

Reformos reikalas

62. Kadangi, laikui bėgant, į sakramentų ir sakramentalijų apeigas įsiskverbė kai kurie dalykai, kurių prigimtis ir tikslas mūsų laikams ne taip aiškūs, ir dėl to iškyla reikalas kai ką jose pritaikyti mūsų laiko reikalavimams, šis Susirinkimas nustato šias taisykles.

Gimtosios kalbos vartojimas

63. Kadangi, administruojant sakramentus ir sakramentalijas, neretai žmonėms gali būti labai naudingas gimtosios kalbos vartojimas, tebūnie skiriama jai daugiau vietos, laikantis šių nuostatų:

a) administruojant sakramentus ir sakramentalijas, gimtoji kalba gali būti vartojama pagal 36 straipsnio nuostatą;

b) kompetentinga krašto bažnytinė vyresnybė, apie kurią kalba šios konstitucijos 22 str. § 2, pagal naują Romos ritualo laidą kuo greičiau teparuošia atskirus savo ritualus, pritaikytus kiekvieno krašto poreikiams, taip pat ir kalbos atžvilgiu, ir, Apaštalų Sostui patvirtinus, jie tebus vartojami atitinkamuose kraštuose. Sudarant tuos ritualus ar specialius apeigų rinkinius, neapleistini pastoraciniai bei rubrikiniai arba visuomeninę reikšmę turintieji nurodymai prieš atskiras apeigas Romos rituale.

Katechumenatas

64. Grąžintinas suaugusiųjų katechumenatas, padalytas į keletą laipsnių, kuris įvedamas vietos ordinaro nuožiūra. Tuo būdu deramam pasiruošimui skirtas katechumenato laikas galės būti pašventintas tam tikrais

protarpiais atliekamomis bažnytinėmis apeigomis.

65. Misijų kraštuose, be krikščionių tradicijos turimų dalykų, leistini taip pat įvesti tie išventinimo (brandos ceremonijos) pradmenys, kuriuos vartoja atskiros tautos, jei tik jie gali būti pritaikyti krikščionių apeigoms pagal šios konstitucijos 37-40 str. nuostatus.

66. Peržiūrėtinos abejos suaugusiųjų krikšto apeigos: tiek paprastosios, tiek, turint galvoje atnaujintą katechumenatą, iškilmingosios, o į mišiolą įdėtinos savos Mišios "Suteikiant krikštą" ("In collatione Baptismi").

Krikštas

67. Kūdikių krikšto apeigos peržiūrėtinos ir pritaikytinos tikrajai kūdikių būklei, taip pat pačiose apeigose labiau iškeltina tėvų ir krikštatėvių vaidmuo bei pareigos.

68. Krikšto apeigose reikia numatyti pritaikymus, kuriais vietos ordinaro nuožiūra galima būtų naudotis, esant dideliam krikštijamųjų skaičiui. Taip pat paruoštinos ir trumpesnės krikšto apeigos, kurias galėtų vartoti ypač misijų kraštuose katechetai ir apskritai tikintieji, kai gresia mirties pavojus ir nėra kunigo ar diakono.

69. Vietoje "Skubiame kūdikių krikšte praleistų apeigų papildymo" paruoštinos naujos apeigos, kuriomis būtų aiškiau ir geriau parodyta, kad kūdikis, pakrikštytas trumpesniu krikšto būdu, jau buvo priimtas į Bažnyčią. Paruoštinos taip pat naujos apeigos galiojančiai pakrikštytiems ir grįžtantiems į katalikų tikėjimą, kurios išreikštų, jog jie priimami į Bažnyčios vienybę.

70. Krikšto vanduo ne velykiniu laikotarpiu gali būti pašventinamas per patį krikštą trumpesne formule.

71. Sutvirtinimo apeigos taip peržiūrėtinos, kad jose labiau išryškėtų gilus to sakramento ryšys su visu įvedimu į krikščioniškąjį gyvenimą. Todėl, prieš priimant sutvirtinimo sakramentą, dera atnaujinti krikšto pa-

Sutvirtinimas

žadus. Sutvirtinimas, jei patogu, gali būti teikiamas per Mišias. Sutvirtinimui, teikiamam ne per Mišias, reikia paruošti tekstą, vartotiną įžangos vietoje.

Atgaila

72. Atgailos apeigos ir formulė taip peržiūrėtinos, kad jos aiškiau išreikštų sakramento prigimtį ir vaisius.

Ligonių patepimas

73. "Paskutinis patepimas", kurį geriau būtų vadinti "Ligonių patepimu", yra sakramentas ne tik tų, kurie jau arti mirties. Tad tinka jį priimti, kai tik tikintysis dėl ligos ar senatvės atsiduria mirties pavojuje.

74. Be apeigų, kurios, teikiant ligonių patepimą ir Viatiką, atliekamos atskirai, paruoštinos ištisinės ligonių aprūpinimo sakramentais apeigos, kur patepimas būtų teikiamas ligoniui po išpažinties ir prieš Viatiko priėmimą.

75. Patepimų skaičius tebūnie pritaikytas aplinkybėms, o ligonių patepimo apeigų maldos peržiūrėtinos taip, kad atitiktų įvairią priimančiųjų būklę.

Šventimai

76. Peržiūrėtinos kunigystės sakramento apeigose ceremonijos ir tekstai. Kiekvienų šventimų ir konsekracijos pradžioje vyskupo žodis gali būti sakomas gimtąja kalba. Konsekruojant vyskupą, rankas uždėti gali visi dalyvaujantieji apeigose vyskupai.

Santuoka

77. Peržiūrėtinos ir praturtintos Romos rituale esančios santuokos sakramento apeigos, kad būtų aiškiau pavaizduota sakramento malonė ir pabrėžiamos vedusiųjų pareigos.

Jei kurios nors vietovės, teikiant santuokos sakramentą, vartoja kitų pagirtinų papročių ir ceremonijų, šis šventasis Susirinkimas labai nori, kad tie dalykai būtų pilnutinai išlaikyti.

Be to, kompetentinga krašto bažnytinė vyresnybė, apie kurią kalba šios konstitucijos 22 str. § 2, gali pagal 63 str. sudaryti savo apeigas, suderintas su tų kraštų bei tautų papročiais, su

viena būtina sąlyga - kad sutuokiantis kunigas klaustų besituokiančiųjų sutikimo ir jį gautų.

78. Paprastai santuokos sakramentas teikiamas per Mišias, būtent po Evangelijos ir pamokslo, prieš "bendrąją maldą". Jaunosios laiminimo malda pataisytina taip, kad ji primintų abiem jaunavedžiams vienokias savitarpio ištikimybės pareigas; ji gali būti skaitoma gimtąja kalba. Jei santuokos sakramentas būtų teikiamas ne per Mišias, apeigų pradžioje reikia skaityti sutuoktuvių Mišių lekciją bei evangeliją ir visada suteikti jaunavedžiams palaiminimą.

79. Peržiūrėtinos sakramentalijos, pirmiausia atsižvelgiant į tikinčiųjų sąmoningą, aktyvų ir lengvą dalyvavimą bei mūsų laikų reikalavimus. Taisant ritualus pagal 63 str. nuostatą, jei reikėtų, gali būti įdėta naujų sakramentalijų.

Sakramentalijos

Rezervuotų pašventinimų tebūnie kuo mažiausiai, ir rezervuojama tik vyskupams arba ordinarams.

Reikia numatyti, kad kai kurias sakramentalijas, bent ypatingomis aplinkybėmis, vietos ordinaro nuožiūra galėtų teikti atitinkamai kvalifikuoti pasauliečiai.

80. Peržiūrėtinos mergelių pašventinimo apeigos Romos pontifikale.

Vienuolių įžadai

Be to, sudarytinos didesniu vieningumu, paprastumu bei orumu pasižyminčios vienuolių įžadų ir jų atnaujinimo apeigos, vartotinos darant ar atnaujinant įžadus per Mišias; čia nekalbama apie atskirai suteiktas privilegijas. Pagirtina, kad vienuoliai procesiją darytų per Mišias.

81. Laidotuvių apeigos tegu daugiau išryškina velykinį krikščionio mirties pobūdį ir tegu geriau atitinka įvairių kraštų sąlygas, papročius net ir liturginės spalvos atžvilgiu.

Laidotuvių apeigos

82. Peržiūrėtinos kūdikių laidojimo apeigos ir suteiktinos joms savos Mišios.

BREVIORIUS

83. Vyriausias Naujojo ir amžinojo Testamento kunigas Jėzus Kristus, priimdamas žmogaus prigimtį, šios žemės tremtyje pradėjo himną, amžinai giedamą dangaus rūmuose. Visą žmoniją jis sujungia su savimi ir kviečia drauge su juo giedoti Dievui garbės giesmę. Tą savo kunigišką tarnybą dabar jis toliau vykdo Bažnyčioje, kuri ne tik švęsdama Eucharistijos paslaptį, bet ir kitais būdais, ypač kalbėdama breviorių, be paliovos garbina Viešpatį ir meldžiasi už viso pasaulio išganymą.

Brevioriaus paskirtis

84. Pagal seną krikščionių tradiciją breviorius yra taip sudarytas, kad Dievo garbinimu pašventintų visą dienos ir nakties laiką. Kai tą nuostabią garbės giesmę deramai atlieka kunigas ir kiti tam reikalui Bažnyčios įgalioti asmenys bei tikintieji nustatytu būdu drauge su kunigu, tada tikrai kalbasi Sužieduotinė su Sužieduotiniu, net dar daugiau - tai Kristaus ir jo mistinio kūno malda Tėvui.

85. Taigi visi, kurie tai daro, atlieka Bažnyčios pareigą ir dalyvauja aukščiausioje Kristaus Sužieduotinės garbėje, nes, garbindami Dievą, jie Motinos Bažnyčios vardu stovi ties Viešpaties sostu.

86. Pasišventę pastoracijos darbui kunigai tuo pamaldžiau kalbės breviorių, kuo gyviau įsisąmonins jiems taikytiną šv.Pauliaus įspėjimą - be paliovos melstis (plg. Tes. 5,17). Jų darbo sėkmę tegali lemti tik vienas Dievas, kuris yra pasakęs: "Be manęs jūs nieko negalite padaryti" (Jn. 15,5). Todėl apaštalai, paskirdami diakonus, pasakė: "Mes pasiliksime prie maldos ir žodžio tarnavimo" (Apd. 6,4).

87. Kad kunigai ir kiti Bažnyčios nariai dabartinėmis sąlygomis geriau ir tobuliau kalbėtų breviorių, visuotinis Susirinkimas, tęsdamas Apaštalų Sosto sėkmingai pradėtą darbą, Romos apeigų

brevioriaus reikalu nutarė šiuos dalykus.

88. Kadangi dienos pašventinimas yra breviariaus tikslas, todėl tradicinė breviariaus valandų eiga atnaujintina taip, kad breviariaus valandos, kiek galima, atitiktų tikrąjį laiką ir kad kartu būtų atsižvelgta į šių dienų gyvenimo sąlygas, kuriose tenka gyventi apaštalaujantiesiems.

Breviariaus valandų reforma

89. Todėl, pertvarkant breviorių, reikia laikytis šių nuostatų:

a) rytmečio šlovinimai (laudes) ir vakariniai mišparai pagal garbingą visos Bažnyčios tradiciją yra du kasdienio breviariaus poliai; juos reikia laikyti pagrindinėmis valandomis, todėl turi būti atitinkamu laiku ir kalbami;

b) kompletai paruoštini taip, kad gerai atitiktų dienos pabaigą;

c) aušrinė (matutinum), nors chore išlaiko nakties maldos savybę, tačiau pritaikintina taip, kad galima būtų ją kalbėti bet kuriuo dienos metu; ji sudarytina iš nedaugelio psalmių ir ilgesnių lekcijų;

d) pirmoji valanda (prima) panaikinama;

e) mažosios valandos: trečioji, šeštoji ir devintoji (tertia, sexta et nona) chore paliekamos. Ne chore breviorių kalbantiems galima iš šių trijų valandų pasirinkti vieną, labiau atitinkančią dienos laiką.

90. Kadangi breviorius, kaip vieša Bažnyčios malda, yra pamaldumo šaltinis ir asmeninės maldos penas, todėl kunigai ir visi kiti jo Viešpatyje kalbėjimo bendrininkai yra raginami jį kalbėti ne tik lūpomis, bet ir dvasia. Tam tikslui reikia labiau pažinti Liturgiją ir Šventąjį Raštą, ypač psalmes. Garbingas Romos breviariaus šimtmetinis lobis atnaujinant pritaikintinas taip, kad plačiau ir lengviau galėtų juo naudotis visi, kuriems jis pateikiamas.

Kiti patvarkymai

91. Kad 89 str. pateikta valandų tvarka galėtų būti iš tikrųjų išlaikyta, psalmės išskirstytinos jau nebe per vieną savaitę, bet per ilgesnį laiko tarpą. Sėkmingai pradėtas psalmyno taisymo

darbas pabaigtinas kaip galima greičiau, žiūrint bažnytinės lotynų kalbos, tinkamumo naudoti Liturgijoje bei giedojime ir visos Romos Bažnyčios tradicijos.

92. Skaitymams (lectio) reikia laikytis šių taisyklių:

a) Šventojo Rašto skaitymas sutvarkytinas taip, kad Dievo žodžio turtai lengviau ir gausiau galėtų būti prieinami;

b) skaitymai geriau parinktini; juos reikia imti iš Bažnyčios Tėvų, mokytojų bei rašytojų veikalų;

c) reikia patikslinti šventųjų kentėjimo istorijas bei gyvenimo aprašymus istorinės tiesos požiūriu.

93. Himnams, kur pasirodys taisytini, sugrąžintina pirmykštė forma, pašalinus arba pakeitus visa, kas dvelkia mitologija arba nesuderinama su krikščioniškuoju pamaldumu. Taip pat įjungtini, kur tinka, kiti himnai iš gausaus jų lobyno.

94. Kad diena būtų pašvenčiama Dievui ir kad pačios valandos būtų kalbamos su dvasine nauda, labai patartina kalbėti jas tuo laiku, kuris artimiausias kiekvienos kanoninės valandos tikrajam laikui.

95. Bendruomenės, saistomos choro pareigos, be konventualinių Mišių, turi kasdien sukalbėti chore breviorių, būtent:

Breviориaus kalbėjimo pareiga

a) kanauninkų, abiejų lyčių griežtųjų vienuolių ir kitų vienuolių ordinai, kurie kanonų teise arba savo konstitucijomis įpareigoti dalyvauti chore,- visą breviorių;

b) katedrų ir kolegijų kapitulos nariai - tas breviориaus dalis, kurias juos įpareigoja bendroji ar dalinė teisė;

c) visi tų bendruomenių nariai, kurie yra gavę aukštesniuosius šventimus arba padarę iškilmingą profesiją, išskyrus brolius, turi pavieniui sukalbėti tas kanonines valandas, kurių neatkalba chore.

96. Choro pareigos nesaistomiems dvasininkams, turintiems aukštesnius šventinimus, yra pareiga kasdien bendrai ar pavieniui atkalbėti visą dienos breviorių pagal 89 str. nuostatus.

97. Galimus brevioriaus pakeitimus liturginėms apeigoms nurodys rubrikos.

Atskirais atvejais, esant teisėtai priežasčiai, ordinarai gali savo valdinius visiškai ar iš dalies atleisti nuo brevioriaus kalbėjimo arba pakeisti jį kuo kitu.

98. Bet kurios tobulumo siekiančios bendruomenės nariai, kalbėdami pagal savo konstituciją kurią nors breviorіaus dalį, taip pat įsijungia į Bažnyčios viešąją maldą.

Taip pat į viešąją Bažnyčios maldą įsijungia ir tie, kurie pagal savo konstituciją kalba kurį nors mažąjį brevіorių (Officium parvum), jei tik jis sudarytas breviorіaus būdu ir atitinkamai patvirtintas.

Breviorіaus kalbėjimo būdas

99. Kadangi breviorius yra Bažnyčios, arba viso mistinio kūno, viešai garbinančio Dievą, balsas, patariama, kad choro pareigos nesaistomi dvasininkai, ypač bendrai gyvenantieji ir draugėn susieinantieji kunigai, kartu kalbėtų bent kurią nors breviorіaus dalį.

Visi, kalbantieji brevіorių chore ar bendrai, tegul jiems pavestas funkcijas atlieka kuo tobuliausiai tiek vidinio maldingumo, tiek išorinės laikysenos atžvilgiu.

Be to, chore ir bendrai atliekamą brevіorių būtų gera giedoti.

100. Sielų ganytojai tegul pasirūpina, kad svarbesnės valandos, ypač mišparai, sekmadieniais ir didesnėmis šventėmis būtų bendrai atliekami bažnyčioje. Rekomenduojama pasauliečiams kalbėti brevіorių arba su kunigais, arba patiems susirinkus, arba net ir atskirai.

Breviorіaus kalba

101. § 1. Pagal šimtmetinę Romos apeigų tradiciją dvasininkams reikia brevіorių kalbėti lotyniškai, tačiau ordinaras turi teisę leisti naudotis breviorіaus vertimu į gimtąją kalbą, atliktu pagal 36 str. nuostatus, atskirais atvejais tiems dvasininkams, kuriems lotynų kalba yra didelė kliūtis tinkamai sukalbėti brevіorių.

§ 2. Vienuolėms ir tobulybės siekiančių religinių bendruomenių nariams, tiek vyrams ne dvasininkams, tiek moterims, kompetentinga vyresnybė gali leisti net ir chore breviorių kalbėti gimtąja kalba, jei tik vertimas yra patvirtintas.

§ 3. Kiekvienas breviorių kalbėti įpareigotas dvasininkas, kalbėdamas jį gimtąja kalba drauge su tikinčiaisiais arba su tokiais asmenimis, kuriuos išvardija § 2, atlieka savo pareigą, jei tik vertimo tekstas yra patvirtintas.

PENKTASIS SKYRIUS

LITURGINIAI METAI

Liturginių metų prasmė

102. Mūsų Motina Bažnyčia laiko savo pareiga šventu prisiminimu pagerbti savo dieviškojo Sužadėtinio išganingą darbą metų būvyje paskirtomis dienomis. Kiekvieną savaitę vieną dieną - sekmadienį pavadinusi Viešpaties diena, Bažnyčia prisimena Viešpaties Jėzaus prisikėlimą, kurį drauge su jo šventąja kančia vieną kartą per metus, per Velykas, iškilmingai švenčia.

Per metus išdėstomos visos Kristaus paslaptys: nuo įsikūnijimo ir gimimo iki įžengimo į dangų, iki Šventosios Dvasios atsiuntimo ir iki Viešpaties atėjimo bei palaimingosios vilties laukimo. Minėdama atpirkimo paslaptis taip, lyg jos visą laiką vyktų dabartyje, Bažnyčia atveria tikintiesiems savo Viešpaties didžių darbų ir nuopelnų turtus, kad jie juos įgytų ir taptų kupini išganymo malonės.

103. Tame Kristaus paslapčių minėjimo metiniame cikle Bažnyčia su ypatinga meile garbina Dievo Gimdytoją Mariją, kuri yra neatskiriamai susijusi su savo Sūnaus išganymo darbu; ji ją vertina bei aukština kaip atpirkimo vaisių ir tarsi tyriausiame paveiksle su džiaugsmu stebi tai, kuo ji pati trokšta ir tikisi būti.

104. Be to, Bažnyčia į metų švenčių ciklą įjungia minėjimą kankinių ir kitų šventųjų, kurie, įvairiopų Dievo malonių padedami, yra pasiekę tobulumo, laimėję amžinąjį išganymą ir danguje tobulai garbina Dievą bei mus užtaria. Juk su Kristumi kentėju-

sių ir su juo išaukštintų šventųjų gimimo dangui dieną ji skelbia velykinę paslaptį ir tikinčiuosius supažindina su jų pavyzdžiais, patraukiančiais visus prie Tėvo per Kristų, ir jų nuopelnais išprašo Dievo malonių.

105. Pagaliau įvairiais metų laikais pagal priimtą tvarką Bažnyčia auklėja tikinčiuosius maldingomis sielos ir kūno lavybomis, pamokymais, malda, atgailos ir gailestingumo darbais. Todėl visuotinis Susirinkimas nutarė šiuos dalykus.

Sekmadienio švenimas

106. Bažnyčia, pagal apaštalų tradiciją vedanti savo pradžią nuo pačios Kristaus prisikėlimo dienos, švenčia velykinę paslaptį kas septintą dieną, kuri teisingai vadinama Viešpaties diena. Tą dieną tikintieji turi pareigą susirinkti draugėn, kad, klausydami Dievo žodžio ir dalyvaudami Eucharistijoje, prisimintų Viešpaties Jėzaus kančią, prisikėlimą bei garbę ir dėkotų Dievui, kuris "atgimdė mus gyvajai vilčiai Jėzaus Kristaus prisikėlimu iš numirusiųjų" (1 P. 1,3). Todėl sekmadienis yra pirmapradė šventė, kurią tikinčiųjų pamaldumui reikia taip pateikti ir įminti, kad ji taptų džiaugsmo ir poilsio diena. Kitos šventės, nebent iš tikrųjų būtų didžiausios reikšmės, tenebūna vertinamos daugiau už sekmadienį, kuris yra visų liturginių metų pamatas ir branduolys.

Liturginių metų laikotarpiai

107. Liturginiai metai pertvarkytini taip, kad išlaikius arba atstačius nusistovėjusius bažnytinių metų laikotarpių papročius bei drausmę, atsižvelgiant į mūsų laikų sąlygas, būtų išlaikytas natūralus jų tinkamumas gaivinti krikščionių pamaldumui, švenčiant krikščioniškojo atpirkimo paslaptis, o ypač velykinę paslaptį. Jei kartais reikėtų prisitaikyti prie vietos sąlygų, tai darytina pagal 39 ir 40 straipsnių nuostatus.

108. Tikinčiųjų širdys visų pirma tebūna nukreiptos į Viešpaties šventes, kuriomis per visus metus yra minimos išganymo paslaptys. Todėl bažnytinių metų laikotarpių šventės (Proprium de tempore) turi turėti pirmenybę prieš šventųjų šventes, kad dera-

mai būtų atšvęstas visas išganymo paslapčių ciklas.

109. Liturgijoje ir liturginėje katechezėje tebūna išsamiau nušviečiamas dvejopas gavėnios laikotarpio pobūdis, būtent krikšto priminimas bei jam paruošimas ir atgaila, parengianti tikinčiuosius švęsti Velykų paslaptį. Todėl:

Gavėnia

a) gausiau panaudotini gavėnios liturgijai savi krikšto elementai, o kai kas, kiek galima ir reikia, grąžintina iš senesnės tradicijos;

b) tas pats pasakytina apie atgailos elementus. Kai dėl katechezės, tai tikintiesiems drauge su socialinėmis nuodėmės pasekmėmis įmintinas šis esminis atgailos dalykas: bjaurėtis nuodėme kaip Dievo įžeidimu. Primintinas Bažnyčios vaidmuo atgailos vyksme, skatintina malda už nusidėjėlius.

110. Gavėnios meto atgaila tebūnie ne tik vidinė ir privati, bet ir išorinė bei vieša. Atgailos praktikavimas puoselėtinas pagal mūsų amžiaus ir įvairių kraštų galimybes bei tikinčiųjų sąlygas ir skatinamas vyresnybės, apie kurią kalbama 22 str. Tebūna šventai gerbiamas visur Didįjį penktadienį užlaikomas bei pagal galimybę ir Didįjį šeštadienį pratęsiamas velykinis pasninkas, kad tuo būdu pakiliai ir nuoširdžiai būtų pasitinkamas Viešpaties Prisikėlimo džiaugsmas.

111. Pagal tradiciją Bažnyčioje yra garbinami šventieji, kurių autentiškos relikvijos ir paveikslai laikomi pagarboje. Šventųjų šventės skelbia didžius Kristaus darbus per jo tarnus ir tikintiesiems duoda sektinų pavyzdžių.

Šventųjų šventės

Kad šventųjų šventės nepralenktų švenčių, primenančių išganymo paslaptis, daugelis jų paliktina švęsti atskirų kraštų bažnyčioms, tautoms, vienuolijoms. Visai Bažnyčiai skiriamos tik tos šventės, kurios primena šventuosius, turinčius iš tikrųjų visuotinės reikšmės.

ŠEŠTASIS SKYRIUS

BAŽNYTINĖ MUZIKA

112. Visos Bažnyčios muzikinis palikimas sudaro neįkainojamos vertės lobį, kurs tarp kitų meno formų pasižymi ypač tuo, kad kaip bažnytinis, žodžiais besiremiantis giedojimas, jis sudaro būtiną bei integralinę iškilmingos Liturgijos dalį. Iš tiesų liturginį giedojimą aukština ir Šventasis Raštas, ir Bažnyčios Tėvai, ir popiežiai, kurie mūsų amžiuje, pradedant šventuoju Pijumi X, giliau nušvietė bažnytinės muzikos uždavinį Dievo tarnyboje. Todėl bažnytinė muzika bus tuo šventesnė, kuo glaudžiau bus susijusi su liturginiais veiksmais - pamaldomis: ar švelniau išreikšdama maldą, ar palaikydama vieningumą, ar suteikdama šventoms apeigoms didesnį iškilmingumą. Bažnyčia visas tikrojo meno formas, turinčias reikiamas savybes, pripažįsta ir priima į religinį kultą.

Muzikos vieta Liturgijoje

Dėl to šventasis Susirinkimas, išlaikydamas bažnytines tradicijas ir drausmės nuostatus bei įsakus ir atsižvelgdamas į bažnytinės muzikos tikslą, būtent Dievo garbę ir tikinčiųjų pašventinimą, nutarė šiuos dalykus.

113. Pamaldos įgauna kilnesnę formą, kai šventosios apeigos atliekamos giedotinai, su asista ir aktyviai dalyvaujant liaudžiai. Kai dėl kalbos vartojimo, tai reikia laikytis 36 str. nuostatų, dėl Mišių - 54, dėl sakramentų - 63, dėl brevioriaus - 101 straipsnio nuostatų.

Bažnytinės muzikos mokymas

114. Bažnytinės muzikos lobynas tebūna kuo rūpestingiausiai saugomas ir naudojamas. Atidžiai tebūna ugdomi chorai, ypač prie katedrų. Vyskupai ir kiti sielų ganytojai uoliai tesirūpina, kad giedotinėse pamaldose visa tikinčiųjų bendruomenė sugebėtų aktyviai dalyvauti ir atlikti jiems tenkančią dalį, kaip nurodyta 28 ir 30 straipsniuose.

115. Turi būti didžiai vertinamas muzikos mokymas bei pratimai seminarijose, vyrų ir moterų vienuolijų naujokynuose bei

studijų namuose, taip pat kitose katalikiškose mokymo įstaigose bei mokyklose. Tokiam išmokslinimui pasiekti tebūnie skiriami rūpestingai parengti bažnytinės muzikos mokytojai. Be to, kiek galima, rekomenduojama įsteigti aukštųjų bažnytinės muzikos mokymo įstaigų.

Muzikams, giedotojams, ypač vaikams, suteiktinas ir geras liturginis išsilavinimas.

Grigalinis giedojimas

116. Grigalinį giedojimą Bažnyčia laiko Romos liturgijai savu. Todėl, jei kitos sąlygos nekliudo, jam pamaldose teikiama pirmenybė. Kitos muzikos rūšys, ypač polifoninė, jei tik jos atitinka liturginių pamaldų dvasią pagal 30 straipsnio nuostatus, iš pamaldų jokiu būdu nešalintinos.

117. Papildytina tipinė grigalinio giedojimo knygų laida; be to, paruoština po Pijaus X reformos išleistų knygų kritiškesnė laida.

Taip pat naudinga būtų paruošti paprastesnių melodijų leidinį mažesnėms bažnyčioms.

Liaudies giedojimas

118. Religinis liaudies giedojimas tebūnie uoliai ugdomas, kad tikinčiųjų balsai galėtų skambėti tiek per jų pačių maldingas ir šventas praktikas, tiek ir per liturgines pamaldas pagal rubrikų dėsnius ir nuostatus.

Tautinės muzikos tradicijos

119. Kadangi kai kuriuose kraštuose, ypač misijų kraštuose, yra tautų su savitomis muzikinėmis tradicijomis, turinčiomis svarbų vaidmenį jų religiniame ir socialiniame gyvenime, dėl to suteiktinas tai muzikai teisingas įvertinimas ir atitinkama vieta, tiek formuojant tų tautų religinę dvasią, tiek pritaikant jų savumams kultą, kaip sakoma 39 ir 40 straipsniuose. Todėl, misionierius mokant muzikos, reikia atsidėjus rūpintis, kad jie, kiek galima, būtų pajėgūs ugdyti tų tautų tradicinę muziką ir mokyklose, ir liturginėse pamaldose.

Muzikos instrumentai

120. Romos Bažnyčioje laikytini didžioje pagarboje vargonai, kaip tradicinis muzikos instrumentas, kurio balsas gali suteikti bažnytinėms apeigoms

nuostabaus žavumo ir labai stipriai pakelti mintis į Dievą bei aukštesnius dalykus.

Laikantis 22 § 2, 37 ir 40 straipsnių nuostatų, kompetentingos krašto bažnytinės vyresnybės nuožiūra ir sutikimu gali būti leidžiama vartoti pamaldose kitus instrumentus, jei jie tinka arba gali būti padaryti tinkami bažnytiniam vartojimui, jei derinasi su šventos vietos orumu ir tikrai kelia tikinčiųjų dvasią.

Bažnytinės muzikos ugdymas

121. Krikščioniška dvasia persiėmę muzikai tegu supranta, kad jie yra pašaukti bažnytinei muzikai ugdyti ir jos lobynui didinti. Tegu jie kuria melodijas, pasižyminčias tikros bažnytinės muzikos savybėmis ir tinkamas giedoti ne tik didesniems, bet ir mažesniems chorams bei skatinti aktyviam visos tikinčiųjų bendruomenės dalyvavimui.

Bažnytiniam giedojimui skirti tekstai turi atitikti katalikų tikėjimo mokslą; geriausia juos imti iš Šventojo Rašto ir iš liturginių šaltinių.

SEPTINTASIS SKYRIUS

BAŽNYTINIS MENAS IR LITURGINIAI REIKMENYS

Bažnyčia ir menas

122. Viena įžymiausių žmogiškojo genijaus apraiškų labai teisingai laikomas dailusis menas, ypač religinis menas ir jo viršūnė - bažnytinis menas. Jis pačia savo prigimtimi skirtas išreikšti begalinį Dievo grožį, kiek tai įmanoma žmogiškais darbais. Jis tuo geriau gali pašlovinti bei pagarbinti Dievą, kuo nuoširdžiau siekia šio vienintelio tikslo: padėti žmogaus dvasiai pakilti į Dievą.

Šventoji Motina Bažnyčia visuomet buvo dailiojo meno bičiulė, be paliovos naudojosi jo kilniu patarnavimu, ypač kad kultui priklausantys daiktai būtų tikrai tinkami, puošnūs ir gražūs dieviškųjų dalykų ženklai ir simboliai, ir to mokė menininkus. Be to, Bažnyčia visuomet teisėtai laikė save meno vertintoja, sprendžiančia, kurie menininkų darbai atitinka tikėjimą, pamaldumą bei sąžiningai perteiktus tradicijos įstatymus ir yra tinkami vartoti bažnyčioje.

Bažnyčia su ypatingu uolumu rūpinasi, kad bažnytiniai indai

ir drabužiai tinkamai ir gražiai tarnautų kulto puošnumui ir leidžia daryti tokių medžiagos, formos ir papuošimo pakeitimų, kuriuos ilgainiui suteikė technikos pažanga. Todėl šituo klausimu Susirinkimo tėvai nutarė šiuos dalykus.

Stiliai

123. Bažnyčia nelaikė griežtai savu nė vieno meno stiliaus, bet priėmė kiekvieno šimtmečio formas pagal tautų būdą ir aplinkybes bei įvairių apiegų poreikius ir tuo būdu per šimtmečius surinko tikrą meno lobyną, kurį reikia kuo rūpestingiausiai saugoti. Ir mūsų laikų visų tautų ir kraštų menas plačiai panaudotinas Bažnyčioje, bet taip, kad jis, tarnaudamas šventiems pastatams bei šventoms apeigoms, su derama pagarba bei orumu galėtų įjungti savo balsą į tą nuostabią sutartinę, kurią praėjusiais šimtmečiais katalikų tikėjimui sugiedojo menininkai.

Gairės meno kūriniams traktuoti

124. Ordinarai, keldami bažnytinį meną ir jį palaikydami, tesirūpina labiau žiūrėti tauraus grožio, negu vien tik brangumo. Šis dėsnis apima taip pat bažnytinius drabužius bei papuošimus. Vyskupai stropiai tesirūpina pašalinti iš Dievo namų ir kitų šventų vietų menininkų darbus, prieštaraujančius tikėjimui, dorai ir krikščioniškajam pamaldumui, įžeidžiančius tikrąjį religinį jausmą ar formų sudarkymu, ar meniškumo stoka, ar menkavertiškumu bei pigia imitacija.

Statant šventoves, reikia atidžiai rūpintis, kad jos būtų tinkamos liturginėms pamaldoms atlikti bei tikintiesiems aktyviai dalyvauti.

125. Paliktina praktika laikyti bažnyčiose šventus paveikslus, kad tikintieji galėtų jiems rodyti pagarbą. Tačiau tebūnie jie išdėstyti nuosaikiu skaičiumi ir derama tvarka, kad neatrodytų tikintiesiems keista ir nepataikautų jų klaidingam pamaldumui.

126. Ordinarai, spręsdami apie meno dirbinius, teišklauso nuomonės diecezinės komisijos bažnytinio meno reikalams ir, jei reikėtų, kitų specialistų bei komisijų, apie kurias kalba 44, 45, 46 straipsniai. Tegul ordinarai rūpestingai budi, kad bažnytiniai indai ir drabužiai bei kiti brangūs darbai, kaip Dievo namų papuošalai, nebūtų iššvaistomi ar sunaikinami.

127. Vyskupai patys ir per atitinkamus kunigus, pasižymėjusius meno žiniomis ir meile jam, tesirūpina menininkais, siekdami įkvėpti jiems bažnytinio meno ir šventosios Liturgijos dvasios.

Rūpinimasis menininkais

Be to, rekomenduotina, kad būtų įsteigtos meno mokyklos ar akademijos menininkams parengti tuose kraštuose, kur yra reikalas ir galimybė. Visi menininkai, kurie savo talento skatinami nori tarnauti Bažnyčioje Dievo garbei, tegu visuomet atsimena, kad šis dalykas liečia tam tikrą šventą Dievo Kūrėjo sekimą ir kūrinius, skirtus katalikiškajam kultui, tikinčiųjų dvasiniam ugdymui, jų pamaldumui bei religiniam mokymui.

128. Drauge su liturginėmis knygomis pagal 25 str. nuostatus kuo greičiau peržiūrėtini kanonai ir bažnytinės taisyklės, kurios liečia religiniam kultui priklausančių dalykų parengimą, ypač deramą ir atsakančią šventovių statybą, altorių formą ir įrengimą, eucharistinio tabernakulo garbingumą, įrengimą ir saugumą, krikštyklos tinkamumą bei didingumą, taip pat tinkamą šventųjų paveikslų, pagražinimų bei papuošimų tvarką. Kas pasirodys atnaujintai Liturgijai nelabai tinkama, reikia pataisyti ar panaikinti, o kas ją remia - palikti ar naujai įvesti.

Meno kanonų peržiūra

Šiuo reikalu, ypač dėl šventųjų indų bei drabužių medžiagos ir formos, krašto vyskupų susirinkimams suteikiama galia pritaikyti tuos dalykus vietos reikalavimams ir papročiams pagal šios konstitucijos 22 straipsnio nuostatus.

129. Filosofiją ir teologiją studijuojantieji klierikai tebūnie mokomi bažnytinio meno istorijos bei jo raidos, taip pat tų sveikų dėsnių, kuriais turi remtis bažnytinio meno darbai, taip, kad jie išmoktų vertinti ir saugoti garbingus Bažnyčios paminklus, o menininkams galėtų suteikti tinkamų patarimų jų kūryboje.

Bažnytinio meno istorijos studijos

130. Dera, kad pontifikalijų vartojimas būtų rezervuojamas tik tiems bažnytiniams asmenims, kurie turi vyskupo šventimus arba kokią nors ypatingą jurisdikciją.

Priedas

II VATIKANO SUSIRINKIMO PAREIŠKIMAS DĖL KALENDORIAUS REFORMOS

II Vatikano visuotinis Susirinkimas, įvertindamas daugelio pageidavimus paskirti Velykų šventei pastovų sekmadienį ir nustatyti nejudamą kalendorių, apsvarstęs rūpestingai visa, kas gali kilti, įvedus naują kalendorių, pareiškia štai ką:

1) Susirinkimas neprieštarauja, kad Velykų šventei būtų paskirtas pastovus sekmadienis Grigaliaus kalendoriuje, jei tam pritartų visi suinteresuotieji, ypač nuo Apaštalų Sosto atsiskyrusieji broliai.

2) Susirinkimas taip pat pareiškia, kad nesipriešina sumanymams įvesti pastovų kalendorių valstybiniame gyvenime.

Iš įvairių pasiūlymų, sugalvotų pastoviam kalendoriui nustatyti ir į valstybinį gyvenimą įvesti, Bažnyčia nesipriešina tik tiems, kurie palaiko ir saugo septynių dienų savaitę su sekmadieniu, neįspraudžiant nė vienos dienos tarp savaičių, kad savaitės nepaliestai eitų viena po kitos, nebent atsirastų labai svarbios priežastys, apie kurias spręs Apaštalų Sostas.

Roma, 1963 m. gruodžio 4 d.

GAUDIUM ET SPES

PASTORALINĖ KONSTITUCIJA APIE BAŽNYČIĄ ŠIUOLAIKINIAME PASAULYJE

ĮVADAS

1. Džiaugsmas ir viltis, liūdesys ir suspaudimas, kuriuos išgyvena šiuolaikiniai žmonės, ypač vargšai ir visokeriopai prislėgtieji, taip pat yra ir Kristaus mokinių džiaugsmas ir viltis, liūdesys ir suspaudimas. Ir nėra nieko tikrai žmogiško, kas jų širdyse nesurastų atgarsio. Juk ir jų bendruomenė sudaryta iš žmonių, sujungtų Kristuje, savo kelionėje į Tėvo karalystę vedamų Šventosios Dvasios, gavusių pareigą visiems perteikti išganymo naujieną. Todėl ši bendruomenė jaučiasi iš tiesų glaudžiai susieta su žmonija ir jos istorija.

Glaudus Bažnyčios sąryšis su visa žmonijos šeima

2. Antrasis Vatikano Susirinkimas, išnagrinėjęs Bažnyčios paslaptį, kreipiasi jau ne tik į Bažnyčios vaikus ir visus, išpažįstančius Kristaus vardą, bet taip pat ir į visus žmones, trokšdamas visiems išaiškinti, kaip jis supranta Bažnyčios buvimą ir veiklą šiuolaikiniame pasaulyje.

Į ką kreipiasi Susirinkimas?

Prieš Susirinkimo akis atsistoja žmonijos pasaulis ir visa žmonių šeima drauge su dalykų tikrove, kurioje ji gyvena. Jis mato pasaulį, žmonijos istorijos sceną, jos veiklą, pralaimėjimus ir pergales; mato pasaulį, kurį krikščionys tiki esant Kūrėjo sukurtą ir palaikomą, pavergtą nuodėmės; tačiau kartu mato nukryžiuoto ir prisikėlusio bei piktojo galybę sutriuškinusio Kristaus išlaisvintą pasaulį, kuriam Dievo sprendimu skirtas atsinaujinimas ir atbaigimas.

3. Mūsų laikais žmonija su nuostaba stebi savo atradimus bei išradimus ir galybę, tačiau labai dažnai ją kankina klausimai apie šiuolaikinio pasaulio raidą, apie žmogaus vietą ir prasmę visatoje, apie individualinę ir kolektyvinę kūrybą, pagaliau apie galutinį pasaulio bei žmonių tikslą. Todėl Susirinkimas, liudydamas ir aiškindamas visos Kristaus vardu susirinkusios Dievo tautos tikėjimą, iškalbingiausiai skelbia savo sąryšį, atsidavimą ir meilę visai žmonijai. Tam tikslui jis pradeda su žmonija pokalbį apie įvairias jos problemas, neša jai Evangelijos šviesą ir išganingas jėgas, kurias pati Bažnyčia, Šventosios Dvasios vadovaujama, gauna iš savo Kūrėjo. Jai rūpi žmogaus asmens išgelbėjimas ir žmonių visuomenės atnaujinimas. Ir todėl žmogus, kaip vienetas ir visetas, su kūnu ir siela, širdimi ir sąžine, protu ir valia,- bus viso mūsų nagrinėjimo pagrindas.

Pareiga tarnauti žmogui

Tokiu būdu šventasis Susirinkimas, pripažindamas aukščiausią žmogaus pašaukimą ir dievišką pradmenį jame, siūlo žmonijai nuoširdų Bažnyčios bendradarbiavimą, kad būtų įgyvendinta toji brolybė, taip būdinga šiam pašaukimui. Ir čia Bažnyčia nesivadovauja jokia žemiška ambicija, bet siekia tik viena, būtent Šventosios Dvasios kvietimu tęsti paties Kristaus reikalą; Kristaus, atėjusio į pasaulį liudyti tiesos, gelbėti, o ne teisti, tarnauti, o ne reikalauti tarnavimo.

Įžanginė apžvalga

ŽMOGAUS SITUACIJA ŠIUOLAIKINIAME PASAULYJE

4. Privalėdama atlikti šią savo misiją, Bažnyčia visuomet jaučia pareigą išnagrinėti laiko ženklus ir juos aiškinti pagal Evangeliją. Tuo būdu ji įstengia kiekvienai kartai pritaikinta kalba atsakyti į amžinuosius žmonijos klausimus apie dabartinio ir būsimojo gyvenimo prasmę bei žmonių tarpusavio santykius. O tai reikalauja pažinti ir suvokti pasaulį, kuriame gyvename, jo lūkesčius, siekimus ir dažnai dramatišką jo pobūdį. Kai kurios žymesnės šiuolaikinio pasaulio žymės gali būti taip apibrėžtos.

Tarp vilties ir sielvarto

Šiandien žmonija gyvena naują savo istorijos amžių, kai pa-

laipsniui visame pasaulyje sklinda gilūs ir skuboti pasikeitimai. Jie gimsta iš žmogaus pažinimo bei kūrybos ir grįžtamai veikia patį žmogų, jo individualius bei kolektyvinius sprendimus bei siekimus, mąstymo ir veiklos pobūdį, liečiantį tiek daiktus, tiek žmones. Todėl jau galime kalbėti apie tikrą socialinę bei kultūrinę transformaciją, palietusią taip pat ir religinį pasaulį.

Kaip ir kiekvienos augimo krizės atveju, ši transformacija sukelia nemažų sunkumų. Žmogus, plačiai išplėtęs savo galią, ne visuomet sugeba panaudoti ją savo tarnybai. Besistengdamas giliau suvokti savo dvasios gelmes, žmogus labai dažnai pasijunta dar labiau neužtikrintas savimi. Žingsnis po žingsnio aiškindamas socialinio gyvenimo dėsnius, žmogus pradeda svyruoti dėl jų panaudojimo būdo.

Dar niekuomet žmonija neturėjo savo žinioje tiek turto, išteklių ir ekonominio pajėgumo gausos, ir vis dėlto dar milžiniška žemės gyventojų dalis vargsta, kentėdama badą ir neturtą; pagaliau nepaprastai daug žmonių vargsta be išsimokslinimo. Dar niekad žmonės neturėjo tokio gilaus laisvės suvokimo, kaip šiandien, ir tuo pat metu gimsta naujos socialinės ir psichinės vergijos formos. Tuo metu, kai pasaulis taip gyvai jaučia savo vienybę bei atskirų žmonių tarpusavio priklausomybę dėl būtino solidarumo, tuo pačiu metu kovojančios tarpusavyje jėgos giliai skaldo pasaulį į priešingas puses. Tai rodo aštrūs politiniai, socialiniai, ekonominiai, rasiniai ir ideologiniai nesutarimai bei tas faktas, jog dar tebesama viską naikinančio karo pavojaus. Tuo metu, kai idėjos vis plačiau skleidžiamos, patys žodžiai, kuriais išreiškiamos didžiausios svarbos sąvokos, įgauna daugelį skirtingų reikšmių, priklausomai nuo atskirų ideologijų. Galiausiai žmonės siekia vis tobulesnės žemiškosios santvarkos, ir drauge dvasinis progresas neįstengia žengti į koją su žemiškąja pažanga.

Šios sudėtingos situacijos veikiami, daugelis mūsų bendraamžių nepajėgia tikroviškai suvokti amžinųjų vertybių ir suderinti jų su naujais atradimais ir išradimais deramoje sintezėje. Kaip tik todėl, svyruodami tarp vilties ir sielvarto, klausdami, kur veda šiuolaikinė situacija, žmonės išgyvena nerimą. Ir šis procesas reikalauja ir net verčia žmones duoti atsakymą.

5. Šiuolaikinis žmonių nerimas ir gyvenimo sąlygų pasikeitimas priklauso nuo platesnės apimties pasikeitimo, dėl kurio pažinimo procese vis didesnę reikšmę įgyja matematiniai gamtos bei patį žmogų nagrinėjantys mokslai, o praktikos srityje auga technikos bei pritaikomųjų mokslų svoris. Ši pozityvinė mokslinė kryptis suteikė žmogaus kultūrai ir mąstymui skirtingą pobūdį, lyginant su praeities laikais. Šiuolaikinė technika padarė tokią pažangą, jog gali pakeisti žemės veidą ir pradeda užkariauti kosminę erdvę.

Gilūs situacijos pasikeitimai

Atrodo, kad žmogaus intelektas plečia savo valdas net laiko atžvilgiu: jis nugali praeitį istoriniais mokslais, jis nugali ateitį, kurdamas planavimo sistemą. Biologijos, psichologijos ir socialinių mokslų pažanga ne tik padeda žmogui geriau pažinti save, bet įgalina jį, naudojantis technikos metodais, tiesiogiai veikti visuomenės gyvenimą. Be to, žmonija ima vis labiau galvoti apie savo demografinį augimą ir jo planavimą.

Pagaliau pati istorija plėtojasi tokiais tempais, kad atskiri žmonės vos pajėgia ją sekti. Žmonijos likimas tampa vis bendresnis, ir ateityje negali būti nė kalbos apie skirtingus kelius žmonijoje. Tuo būdu žmonija perėjo iš statinio pasaulio suvokimo į dinaminę ir evoliucinę jo sampratą. Iš čia gimsta nepalyginamas naujų problemų sudėtingumas, reikalaujantis naujos analizės ir naujos sintezės.

6. Visa tai rodo, kad visuotinio pobūdžio tradicinės bendruomenės, būtent: patriarchalinės šeimos, klanai, gentys, kaimai, įvairios grupės ir socialinių poreikių susivienijimai, kasdien išgyvena naujus pakitimus. Pamažu plinta pramoninės visuomenės tipas. Kai kurios nacijos jo dėka pasiekia ekonominės gerovės, ir ji visiškai pakeičia nuo amžių nusistovėjusias sąvokas bei socialinio gyvenimo sąlygas. Taip pat miestiškojo gyvenimo pažanga ir ekspansija plečiasi tiek miestų bei gyventojų augimu, tiek miestiškojo gyvenimo difuzija į žemdirbių rajonus.

Visuomeninės santvarkos pasikeitimai

Naujos ir vis tobulesnės visuomeninio bendradarbiavimo priemonės leidžia trumpiausiu laiku sužinoti naujus įvykius, perimti naujus mąstymo bei pergyvenimo būdus. Kartu atsiranda

nauji sudėtingi santykiai. Pagaliau negalima pamiršti, kad žmonės, dėl įvairių priežasčių priversti keisti savo gyvenamąsias vietas, kartu keičia ir savo gyvenimo pobūdį.

Tuo būdu žmonių tarpusavio santykiai nuolat gausėja ir pats žmogaus visuomenėjimas (socializacija) gimdo naujus būtinus santykius, deja, jie ne visuomet ugdo deramą asmens brandumą ir tikrus asmeninius santykius (personalizaciją).

Tokia evoliucija ypač aiškiai pasireiškia nacijose, kurios jau naudojasi visais ekonominio ir techninio progreso laimėjimais. Ji traukia ir atsilikusias šalis, kurių liaudis trokšta savo krašte sukurti pramoninę bei miestišką gerovę. Šios tautos, ypač ten, kur dar tebevyrauja senovės tradicijos, jaučia gyvesnį poreikį siekti brandžios asmeninės laisvės.

Psichologiniai, moraliniai ir religiniai pakitimai

7. Mąstymo ir gyvenimo struktūrų pakitimai dažnai sukelia kontroversijas dėl tradicinių vertybių. Tai ypač būdinga jaunimui, kuris ne tik nepakantus, bet ir maištingas priespaudos sąlygomis. Jausdamas savo reikšmę visuomenės gyvenime, jaunimas trokšta kuo greičiausiai jame aktyviai dalyvauti. Ir todėl neretai tėvai ir auklėtojai, atlikdami savo pareigas, susiduria su vis didesniais sunkumais.

Deja, iš praeities paveldėtos institucijos, įstatymai bei mąstymo ir jautimo būdai, atrodo, ne visuomet gerai atitinka šiuolaikinei padėčiai. Iš čia kyla žymūs elgesio ir pačių jo normų sutrikimai.

Pagaliau net ir religinis gyvenimas yra veikiamas naujų sąlygų. Viena, aštresnis kritiškas žvilgsnis apvalo religinį gyvenimą nuo magiškojo pasaulio supratimo ir nuo dar išlikusių prietarų ir reikalauja, kad jis būtų gilesnio asmeninio pobūdžio ir vis aktualesnis; tai daugeliui padeda gyviau suvokti Dievą. Kita vertus, vis gausesni būriai praktiškai atsitraukia nuo religijos. Kitaip negu praeityje neigiamas Dievas ir religija, ir atsisakymas nuo jų dabar jau nebėra išimtis ar atsitiktinis reiškinys. Šiandien Dievo ir religijos neigimas neretai iškeliamas kaip mokslinio progreso ar tam tikro naujo humanizmo reikalavimas. Tokie reiškiniai daugelyje kraštų palaikomi ne tik filosofų doktrinose, bet plačiai paskleistoje literatūroje, mene, žemiškųjų

mokslų ir istorijos interpretacijoje, ir šio neigimo įtakoje leidžiami valstybiniai įstatymai. Visi šitie dalykai daugelį sudrumsčia.

8. Toks greitas dalykų kitimas, dažnai vykstantis be atitinkamos tvarkos, be to, ir aštresnis pasaulyje besireiškiančių priešybių suvokimas gimdo naujus prieštaravimus ir ardo pusiausvyrą.

Pusiausvyros pažeidimai šiuolaikiniame pasaulyje

Pačioje asmenybėje dažniau sutrinka pusiausvyra tarp modernaus praktinio suvokimo ir teorinio mąstymo, dėl to žmogus nesugeba apvaldyti savo pažinimo visumos ir negali pasiekti sutvarkytos sintezės. Panašiu būdu gimsta nedarnumas tarp rūpesčio pasiekti praktinių veiklos rezultatų ir dorovinės sąžinės reikalavimų, be to, neretai sutrinka pusiausvyra tarp kolektyvinio gyvenimo sąlygų ir troškimo asmeniškai galvoti ir asmeniškai įsigilinti į situaciją. O tai panaikina pusiausvyrą tarp žmogaus veiklos specializacijos ir universalinio požiūrio.

Taip pat ir šeimoje atsiranda nedarnumai arba dėl neišvengiamų demografinių, ekonominių bei socialinių aplinkybių, arba dėl skirtingų kartų nesutarimo, arba dėl naujų visuomeninių santykių tarp vyro ir moters.

Atsiranda dideli įtempimai tarp rasių, net tarp įvairiausių visuomenės grupių; tarp turtingų ir mažiau pasiekusių bei vargstančių nacijų, pagaliau tarp tarptautinių institucijų, gimusių iš tautų pastangų sukurti taiką, ir tarp ambicijos skleisti savo ideologiją bei kolektyvinio nacijų ir politinių blokų egoizmo. Iš to kyla tarpusavio nepasitikėjimas, nesantaika, konfliktai ir nelaimės, kurių priežastis, o kartu ir auka, yra pats žmogus.

9. Tuo tarpu auga įsitikinimas, jog žmonija ne tik gali, bet ir privalo stiprinti savo valdžią sukurtųjų daiktų atžvilgiu; jog žmonija turi uždavinį sukurti tokią politinę, socialinę ir ekonominę santvarką, kuri vis geriau pasitarnautų žmogui ir padėtų ne tik individui, bet ir bendruomenei sutvirtinti ir išplėsti savo vertybę.

Bendrieji žmonijos siekimai

Todėl daugybė žmonių griežtai reikalauja tos gerovės, kuri dėl neteisingumo bei nelygaus paskirstymo, jų gyvu įsitikinimu,

esanti iš jų pagrobta. Kylančios tautos, kaip antai tos, kurios neseniai tapo savarankiškomis, reikalauja savo dalies moderniosios kultūros vertybėse, ne tik politinėje, bet ir ekonominėje srityje. Jos trokšta laisvai atlikti savo vaidmenį pasaulyje, tuo tarpu kai jų atsilikimas bei jų ekonominė priklausomybė nuo turtingesnių ir pažangesnių tautų vis didėja. Tautos, kurias ištinka badas, reikalauja iš turtingesnių tautų savo teisių. Moterys reikalauja, kur to dar nepasiekta, teisinės ir faktinės lygybės su vyrais. Darbininkai ir žemdirbiai nepasitenkina tuo, kas būtina pragyvenimui, bet siekia darbu išugdyti savo asmens talentus ir, dar daugiau, reikalauja galimybės drauge su kitais kurti ekonominį, socialinį, politinį ir kultūrinį gyvenimą. Šiandien, pirmą kartą žmonijos istorijoje, visos tautos priėjo išvadą, kad kultūrinės vertybės iš tiesų gali ir privalo priklausyti visiems.

Tačiau už šitų reikalavimų slypi gilesnis ir universalesnis siekis, būtent atskiri asmenys bei socialinės grupės trokšta verto žmogaus pilnutinio ir laisvo gyvenimo, trokšta viską, ką šiuolaikinis pasaulis taip gausingai gali duoti, panaudoti savo gerovei. Be to, nacijos kasdien vis labiau siekia sukurti tam tikrą universalinę visuomenę.

Ir taip jau yra, kad šiuolaikinis pasaulis pasirodo esąs drauge ir galingas, ir silpnas, sugebantis realizuoti ir geriausius, ir blogiausius dalykus; tuo būdu jam atsiveria kelias į laisvę ir priespaudą, į progresą ir atsilikimą, į brolybę ir neapykantą. Be to, žmogus dabar supranta, jog jam priklauso apvaldyti jėgas, jo paties pažadintas ir galinčias jį prislėgti arba jam tarnauti. Ir todėl jis kelia sau pačiam klausimus.

Gilesnieji jaudinantieji žmoniją klausimai

10. Iš tikrųjų visi pusiausvyros trūkumai, dėl kurių kenčia šiuolaikinis pasaulis, priklauso nuo daug gilesnio nedarnumo, kuris glūdi žmogaus širdyje. Nes pačiame žmoguje tarpusavyje kovoja daugelis elementų. Viena, žmogus, kaip kūrinys, jaučiasi daugeliu atvejų apribotas, kita vertus, žmogus jaučia neribotus troškimus ir pašaukimą į aukštesnį gyvenimą. Tarp daugelio interesų jis priverstas nuolat pasirinkti ir daugelio dalykų atsisakyti. Juoba būdamas silpnas ir nusidėjėlis, žmogus neretai daro tai,

ko nenori, ir nedaro to, ką norėtų daryti. Dėl to žmogus tampa suskilęs viduje ir dėl šio skilimo gimsta daugybė įvairių nedarnumų visuomenėje. Beje, daugelis, kurių gyvenimui būdingas praktinis materializmas, arba atmeta šios dramatiškos būklės tiesioginį aiškinimą, arba dėl negerovių priespaudos neturi progos suvokti savo dvilypumo. Daugelis tariasi nusiraminę, visaip aiškindami dalykų esmę. Kiti laukia žmonijos išsilaisvinimo vien žmogiškomis pastangomis ir jaučiasi įsitikinę, kad būsimoji žmogaus valdžia žemėje įvykdys visus jų širdies troškimus. Netrūksta ir tokių, kurie, nusivylę gyvenimu, šlovina drąsą tų, kurie laikydami žmogaus egzistenciją visai beprasme, stengiasi vien savo dvasios kūryba suteikti jai visą prasmę. Tačiau šiuolaikinės pasaulio evoliucijos akivaizdoje kasdien auga skaičius žmonių, kurie arba kelia, arba nauju aštrumu junta fundamentalius klausimus: kas yra žmogus? Kokia kentėjimų, blogio ir mirties prasmė, jeigu šie reiškiniai, nepaisant visos pažangos, dar tebeegzistuoja? Kam reikalingi tie laimėjimai, pirkti tokia brangia kaina? Ką žmogus gali duoti visuomenei, ko jis gali iš jos laukti? Kas bus po šito žemiškojo gyvenimo?

O Bažnyčia tiki, jog Kristus, miręs už visus ir prisikėlęs iš numirusiųjų, teikia per savo Dvasią šviesos ir jėgų, kad žmogus galėtų pasiekti savo didį pašaukimą. Ji tiki, kad neduota žmonėms kito vardo po dangumi, kurio dėka jie galėtų būti išgelbėti. Bažnyčia tiki, jog visos žmonijos istorijos raktas, centras ir tikslas gali būti atrastas jos Viešpatyje ir Mokytojuje. Be to, Bažnyčia tvirtina, kad už visų kitėjimų esama daug dalykų, kurie nesikeičia ir kurie savo galutinį pagrindą turi Kristuje, kuris tas pats vakar, šiandien ir per amžius. Todėl, remdamasis Kristumi, neregimojo Dievo paveikslu, visų kūrinių pirmgimiu, Susirinkimas, siekdamas nušviesti žmogaus slėpinį ir trokšdamas bendradarbiauti svarbiausiųjų mūsų laikų klausimų sprendime, nori prabilti į visus žmones.

I DALIS

BAŽNYČIA IR ŽMOGAUS PAŠAUKIMAS

11. Dievo tauta, tikėdama, jog jai vadovauja žemę pripildanti Viešpaties Dvasia, stengiasi įvykiuose, reikalavimuose ir troškimuose suvokti, kur juose yra tikri Dievo pasireiškimo ar jo sprendimų ženklai. Nes tikėjimas nušviečia viską naujaip ir parodo Dievo ketinimus viso žmogaus pašaukimo atžvilgiu, ir tuo būdu rodo žmogaus protui kelią į tikrai žmogišką problemų sprendimą.

Susirinkimas nori visų pirma tas šiandien labiausiai vertinamas vertybes apsvarstyti šiuo požiūriu ir palyginti jas su dieviškuoju šaltiniu. Nes šios vertybės, kiek jos remiasi žmogaus dvasia, kuria jis Dievo apdovanotas, yra labai geros, bet dėl žmogaus širdies sugedimo jos neretai atplėšiamos nuo savo tikros paskirties ir todėl reikalauja apvalymo.

Ką Bažnyčia galvoja apie žmogų? Ką galima pasiūlyti šiuolaikinės visuomenės kūrimui? Kokia žmogiškosios veiklos visame pasaulyje prasmė? Atsakymai į šiuos klausimus padės išsiaiškinti, jog Dievo tauta ir žmonija, kuriai ši tauta priklauso, pasitarnaus viena kitai taip, kad Bažnyčios misija pasirodys esanti religinė ir kaip tik todėl labiausiai žmogiška.

PIRMASIS SKYRIUS

ŽMOGAUS ASMENS KILNUMAS

12. Pagal beveik vieningą tikinčiųjų ir netikinčiųjų nuomonę, viskas žemėje privalo tarnauti žmogui, kaip savo centrui ir aukščiausiajai viršūnei.

Žmogus sukurtas pagal Dievo atvaizdą

Kas gi yra žmogus? Jis pats apie save skelbia daugybę nuomonių, dažnai skirtingų ir prieštaringų, kuriomis arba save aukština kaip absoliutų mastą, arba žemina iki nusivylimo, ir todėl lieka dvejojantis ir susirūpinęs. Nujausdama šias sunkenybes, Bažnyčia, apreiškiančiojo Dievo mokoma, jam gali duoti atsakymą, kuriuo būtų nubrėžta tikroji žmogaus padėtis, išaiškintos jos silpnybės ir

ir drauge išryškėtų jo tikrasis vertingumas ir pašaukimas.

Šventasis Raštas moko, jog žmogus sukurtas pagal Dievo atvaizdą, jog jis sugeba pažinti ir mylėti savo Kūrėją, jog jis Dievo paskirtas visų žemės kūrinių valdovu ir jo uždavinys juos valdyti, jais naudotis, šlovinant Dievą.

"Kas yra žmogus, kad tu prisimeni jį? Arba kas yra žmogaus sūnus, kad jį lankai? Pastatei jį nedaug žemiau už angelus, vainikavai jį šlove ir garbe ir paskyrei jį vadovauti savo rankų kūriniams. Viską padėjai jam po kojomis" (Ps. 8,5-7).

Tačiau Dievas sukūrė žmogų ne vieną, nes nuo pat pradžių kaip "vyrą ir moterį sutvėrė juos" (Pr. 1,27), ir ši sąjunga sudarė pirmąją asmenų bendravimo formą. Taigi žmogus giliausia savo prigimtimi yra socialinė būtybė ir, nesantykiaudamas su kitais, negali nei gyventi, nei išskleisti sugebėjimų.

Taigi Dievas, kaip vėl skaitome Šventajame Rašte, matė, jog "visa, ką buvo padaręs, buvo labai gera" (Pr. 1,31).

Nuodėmė

13. Dievas sukūrė žmogų šventą, tačiau žmogus, piktojo gundomas, nuo istorijos pradžios piktam panaudojęs savo laisvę, sukilo prieš Dievą, trokšdamas pasiekti savo tikslą šalia Dievo. Pažinę Dievą, nešlovino jo kaip Dievo, bet aptemo jų neišmintinga širdis, ir jie tarnavo labiau kūriniams negu Kūrėjui. Tai, kas mums paaiškėja iš Dievo apreiškimo, derinasi su patirtimi, nes žmogus, pažvelgęs į savo širdį, supranta, jog jis palinkęs į piktą ir apimtas daugybės blogybių, negalinčių gimti iš jo gerojo Kūrėjo. Dažnai atsisakydamas pripažinti Dievą savo pagrindu, kartu žmogus suardo deramą tvarką savo galutinio tikslo atžvilgiu ir savo paties ir kitų žmonių bei daiktų atžvilgiu.

Žmogus yra suskilęs savo viduje. Ir todėl visas žmonių gyvenimas, tiek pavienis, tiek kolektyvinis, pasirodo esąs dramatiška kova tarp gero ir pikto, tarp šviesos ir tamsos. Be to, žmogus pasijunta nesugebąs savo jėgomis nugalėti pikto puolimų, todėl kiekvienas jaučiasi tarsi grandinėmis sukaustytas.

Tačiau pats Viešpats atėjo žmogaus išlaisvinti ir sustiprinti, atnaujindamas jį iš vidaus ir išmesdamas laukan "šio pasaulio kunigaikštį" (Jn. 12,31), kuris jį kalino nuodėmės vergijoje. Taigi nuodėmė nuskurdina žmogų, neleisdama jam pasiekti pilnybės.

Remdamiesi šiuo Apreiškimu matome, kodėl žmonės išgyvena savo kilnų pašaukimą ir drauge žemą menkystę.

14. Kūno ir sielos vienybėje žmogus savo kūniškąja būtimi apima medžiaginio pasaulio elementus tokiu būdu, jog medžiaga jame pasiekia savo viršūnę ir savo balsu laisvai šlovina Kūrėją. Todėl žmogus neprivalo pamiršti savo kūno gyvenimo, bet, priešingai, turi laikyti geru ir vertu pagarbos, nes jis ne tik Dievo sukurtas, bet taip pat paskutinę dieną bus pažadintas iš mirusiųjų. Tačiau žmogus, būdamas nuodėmės sužeistas, patiria kūno maištavimą. Todėl pats žmogaus kilnumas reikalauja, kad jis šlovintų Dievą savo kūnu ir neleistų būti pavergtam piktų savo širdies polinkių.

Žmogaus sąranga

Taigi žmogus neklysta, pripažindamas esąs aukštesnis už medžiaginius daiktus. Jis taip pat neklysta, nelaikydamas savęs vien gamtos dalelyte ar anoniminiu žmonijos, kaip visuomenės, elementu. Savo vidiniu pasauliu jis pranoksta daiktų visumą ir sugrįžta į šias pažinimo gelmes, kai įsigilina į savo širdį, kur jo laukia Dievas, tyrinėjantis širdis, ir kur jis pats Dievo akivaizdoje nulemia savo likimą. Tuo būdu, išpažindamas savyje dvasinę ir nemirtingą sielą, jis nepasiduoda apgaulingai iliuzijai, tarsi ji būtų sudaryta iš grynai fizinių bei socialinių santykių tėkmės, bet, priešingai, jis pasiekia pačią savo tikrovės gelmę.

15. Žmogus teisingai samprotauja, jog, turėdamas dalį dieviškosios Dvasios šviesos, savo intelektu viršija daiktų visumą. Amžių bėgyje energingai naudodamas savo dvasinius sugebėjimus, jis padarė didelę pažangą empirinių mokslų, technikos ir meno srityje. Mūsų laikais jis pasiekė ypač didelių laimėjimų, tyrinėdamas bei apvaldydamas medžiaginį pasaulį. Ir visuomet žmogus ieškodavo gilesnės tiesos, ir visuomet ją atrasdavo. Nes pažinimas nėra apribotas fenomenais, bet gali visu tikrumu suvokti pažintinę tikrovę, nežiūrint, kad dėl nuodėmės žmogaus pažinimas iš dalies yra susilpnėjęs.

Intelekto kilnumas, tiesa ir išmintis

Protinė žmogaus prigimtis tobulėja išmintimi ir privalo būti išminties tobulinama. Išmintis džiaugsmingai traukia dvasią pažinti tiesą ir gėrį, ir išmintimi praturtintas žmogus per mato-

muosius dalykus pasiekia nematomybių pažinimą.

Mūsų amžiui žymiai labiau negu praeityje reikia tokios išminties, kad visi naujieji žmogaus atradimai ir išradimai įgytų humanišką pobūdį.

Ateities pasaulio likimas bus labai nesaugus, jeigu būsimos kartos nebus išmintingesnės. Be to, reikia pažymėti, jog daugelis nacijų, ekonominiu požiūriu silpnesnių, bet turinčių daugiau išminties, galėtų kitoms tautoms suteikti daug naudos.

Šventosios Dvasios dovanų dėka žmogus su tikėjimo šviesa prisiartina prie Dievo sprendimų paslapties pažinimo.

Dorovinės sąžinės kilnumas

16. Sąžinės gelmėje žmogus atranda įstatymą, kurio nėra sau davęs, bet kuriam privalo paklusti ir kurio balsas, visuomet kviesdamas mylėti ir daryti gera bei vengti pikta, skelbia širdyje: tai daryk, o šito venk. Nes žmogus turi savo širdyje Dievo įrašytą įstatymą, kurio klausyti reikalauja pats žmogaus kilnumas ir pagal kurį jis bus teisiamas. Sąžinė yra slaptingiausias žmogaus branduolys bei šventykla, kur jis lieka vienas su Dievu, kurio balsas skamba žmogaus viduje.

Sąžinėje nuostabiu būdu išryškėja tas įstatymas, kuris įvykdomas Dievo ir artimo meile. Savo ištikimybe sąžinei krikščionys jungiasi su kitais žmonėmis, ieškodami tiesos ir teisingai spręsdami daugelį moralinių problemų, iškylančių tiek atskiro žmogaus gyvenime, tiek visuomenėje. Ir kuo tvirčiau vyrauja teisinga sąžinė, tuo labiau atskiri asmenys bei grupės atsisako nuo aklų sprendimų ir stengiasi vadovautis objektyviomis dorovės normomis. Tačiau neretai atsitinka, jog sąžinė klysta dėl nenugalimos ignoracijos, nors dėl to ir nepraranda savo vertybės. Tačiau šito negalima pasakyti apie žmones, kurie mažai tesirūpina tiesos ir gėrio ieškojimu ir kurių sąžinės beveik apanka dėl nuolatinio skendėjimo nuodėmėse.

Laisvės reikšmingumas

17. Žmogaus apsisprendimas už gėrį įmanomas tiktai laisvės sąlygomis, todėl mūsų amžininkai taip vertina laisvę ir taip jos siekia. Ir jie visiškai teisūs. Deja, dažnai laisvė suprantama klaidingai, tarsi ji būtų leidimas daryti bet ką, kas tik teikia džiaugsmo, netgi piktus

darbus. Tačiau tikroji laisvė yra įstabus Dievo atvaizdo žmoguje ženklas. Nes Dievas norėjo žmogų "palikti jo sprendimų galioje" (Ekli. 15,14), kad jis niekieno neverčiamas ieškotų savo Kūrėjo ir laisvai jam atsiduodamas pasiektų visišką ir laimingą tobulumą. Todėl žmogaus orumas reikalauja, kad jis veiktų, turėdamas sąmoningą ir laisvą apsisprendimą, kad jo veiksmai išplauktų iš vidinio asmenybės sprendimo, o ne iš aklo vidaus impulso ar dėl išorinės prievartos. Tą orumą žmogus pasiekia, kai išsivadavęs iš aistrų vergijos siekia laisvai pasirinkto gėrio, kaip tikslo, ir šiam reikalui sumaniai bei efektingai sudaro tinkamas sąlygas. Tačiau žmogaus laisvė, nuodėmės sužeista, tokį santykį su Dievu gali realiai įgyvendinti vien tik su Dievo malonės pagalba. Ir kiekvienam teks prieš Dievo tribunolą duoti savo gyvenimo gerų ir blogų darbų apyskaitą.

Mirties paslaptis

18. Mirties akivaizdoje ryškiausiai išaiškėja žmogiškosios būties paslaptis. Žmogus kankinasi ne vien dėl skausmo ir kūno irimo, bet dar labiau dėl amžinojo išnykimo baimės. Visiškai teisingai jis elgiasi, kai širdies nujautimu atmeta ir bjaurisi galutiniu ir visišku savo asmens suirimu. Amžinybės sėkla, nesuvedama į gryną medžiagą ir esanti žmogaus viduje, sukyla prieš mirtį. Visos techninės priemonės, netgi naudingiausios, nepajėgia nuraminti žmogaus baimės; net prailgintas biologinis amžius negali patenkinti troškimo gyventi dar ilgiau, troškimo, neišraunamo iš širdies.

Mirties akivaizdoje beprasmiškos yra visos fantazijos. Ir vien tik Bažnyčia, Apreiškimo pamokyta, tvirtina, jog žmogus yra Dievo sutvertas džiaugsmingam tikslui, prašokančiam žemiškojo vargingumo ribas. Be to, kūniškoji mirtis, kurios žmogus būtų išvengęs, jei nebūtų nusidėjęs, pagal krikščioniškąjį tikėjimą, bus nugalėta, kai žmogaus išganymas, per savo kaltę prarastas, visagalio ir gailestingo Išganytojo bus atstatytas. Nes Dievas žmogų pašaukė ir tebešaukia, kad visa prigimtimi jam atsiduotų amžiname dieviškojo gyvenimo bendravime. Šią pergalę, gelbėdamas žmogų nuo mirties savo mirtimi, Kristus pasiekė, prisikeldamas gyvenimui. Taigi kiekvienam mąstančiam žmogui tikėjimas, pagrįstas tvirtais argumentais, duoda atsakymą į jo susirūpinimą būsimuoju likimu. Šis tikėjimas taip pat teikia galios bendrauti per

Kristų su mylimais mirusiaisiais ir teikia vilties, kad jie jau pasiekė tikrąjį gyvenimą Dievuje.

19. Žmogaus kilnumo svarbiausias pagrindas glūdi jo pašaukime bendrauti su Dievu. Žmogus jau nuo pat savo egzistavimo pradžios buvo pakviestas į dialogą su Dievu. Jis apskritai egzistuoja tiktai dėl to, kad, Dievo sukurtas iš meilės, nuolat tos pačios meilės yra palaikomas; jis gyvena ne pagal tiesą, jeigu laisvai nepripažįsta šios meilės ir nepaveda savęs Kūrėjui. Tačiau daugelis mūsų amžininkų nemato arba atvirai atmeta šį giliausią ir gyvybinį ryšį su Dievu. Todėl ateizmas privalo būti laikomas viena svarbiausių šiuolaikinių problemų ir rūpestingai išnagrinėtas.

Ateizmo šaknys ir rūšys

Ateizmo vardu įprasta žymėti labai skirtingus reiškinius. Tuo metu, kai vieni atvirai paneigė Dievą, kiti mano, jog žmogus visiškai nieko negalįs apie jį pasakyti. Dar kiti Dievo klausimą nagrinėja tokiu metodu, jog jis ima atrodyti beprasmiškas. Daugelis, neteisėtai peržengdami pozityviųjų mokslų ribas, arba visus dalykus mėgina išaiškinti tik šitų mokslų požiūriu, arba, priešingai, jau nebepripažįsta jokios absoliutinės tiesos. Kai kurie taip išaukština žmogų, jog tikėjimas Dievu tampa tuščias, ir taip daroma, matyt, ne tiek dėl noro neigti Dievą, kiek dėl žmogaus aukštinimo. Kiti išsigalvoja tokį Dievo vaizdą, kad šis jų atmetamasis vaizdinys jokiu būdu neatitinka Dievo, kurį randame Evangelijoje. Dar kiti net visai nekelia klausimų apie Dievą, būtent žmonės, kurie, atrodo, nėra patyrę religinio nerimo ir todėl nesupranta, kam reikia taip rūpintis religija. Be to, ateizmas neretai gimsta dėl aistringo protesto prieš blogio buvimą pasaulyje arba dėl neleistino suabsoliutinimo kai kurių žmogiškųjų vertybių, kurios pastatomos Dievo vietoje. Pagaliau šiuolaikinė civilizacija ne iš savęs, bet dėl vyraujančių joje žemiškųjų interesų dažnai gali apsunkinti priėjimą prie Dievo.

Suprantama, jog tie, kurie laisva valia mėgina išstumti Dievą iš savo širdies ir vengti religinių klausimų, nusikalsta, nes neklauso savo sąžinės balso. Dažnai dėl to būna atsakingi ir patys tikintieji. Nes ateizmas apskritai nėra kažkas savaiminga, bet greičiau įvairių priežasčių sukeltas reiškinys. Tarp tokių priežasčių reikia paminėti ir kritišką reakciją prieš religijas ir, deja,

atskiruose kraštuose tokią reakciją prieš krikščionių religiją. Dėl to šitokio ateizmo atsiradimui nemažą akstiną gali duoti ir tikintieji, kurie, nepaisydami religinio auklėjimo, arba klaidingo tikėjimo aiškinimo pagrindu, arba savo religinio, moralinio ir socialinio gyvenimo klaidomis greičiau uždengia Dievo ir religijos tikrąjį veidą, negu jį atveria kitiems.

Sisteminis ateizmas

20. Modernus ateizmas dažnai pateikia ir sisteminę formą, kuri, be kitų priežasčių, taip išaukština žmogaus autonomijos troškimą, jog ima smerkti bet kokią priklausomybę nuo Dievo. Išpažįstantieji tokį ateizmą, tvirtina, kad jis suteikiąs laisvę, kurioje žmogus yra pats sau tikslas, savo istorijos vienintelis kūrėjas ir demiurgas, ir, jų nuomone, tai nesuderinama su Dievo, visų dalykų Kūrėjo ir tikslo, pripažinimu arba toks pripažinimas tampąs nebereikalingas.

Į tokią doktriną gali pastūmėti galybės pajautimas, kurį teikia žmogui šiuolaikinis techninis progresas.

Tarp šiuolaikinio ateizmo formų negalima nepaminėti tos, kuri tikisi išvaduosianti žmogų socialiniu ir ekonominiu jo išlaisvinimu. Ji tvirtina, kad šiam išlaisvinimui pačia savo prigimtimi priešinasi religija, nes, žadindama būsimojo gyvenimo apgaulingas viltis, ji atitraukianti žmogų nuo žemiškosios gerovės kūrimo. Todėl šios doktrinos šalininkai ten, kur jie pasiekia valstybinę valdžią, aštriai puola religiją, o skleisdami ateizmą, ypač auklėjant jaunimą, naudojasi tomis prievartos priemonėmis, kuriomis disponuoja viešoji valdžia.

Bažnyčios laikysena ateizmo atžvilgiu

21. Bažnyčia, ištikimai atsidavusi Dievui ir žmonėms, negali liautis giliu liūdesiu smerkusi, kaip ji tai darė ir anksčiau, tų apgailėtinai kenksmingų doktrinų bei veiklos, prieštaraujančių protui ir bendrajam žmonijos patyrimui ir atimančių žmogaus įgimtą prakilnumą. Ji stengiasi suvokti paslėptas ateistų dvasioje Dievo neigimo priežastis ir, suprasdama ateizmo keliamųjų klausimų svarbą bei skatinama žmonių meilės, teigia, kad tos priežastys reikalauja rimtesnio ir gilesnio nagrinėjimo.

Bažnyčia laikosi pažiūros, kad Dievo pripažinimas negali

prieštarauti žmogaus vertingumui, nes Dievas yra jo pagrindas ir atbaigtis. Žmogus Dievo - Kūrėjo yra iškeltas visuomenėje kaip protinga ir laisva būtybė ir kaip sūnus yra šaukiamas bendradarbiauti su Dievu ir dalyvauti jo laimėje. Bažnyčia taip pat moko, jog eschatologinė viltis nesumenkina žemiškųjų pareigų reikšmės, bet, priešingai, naujais motyvais stiprina reikalą jas atlikti. Ir atvirkščiai, be dieviško pagrindo ir be amžinojo gyvenimo vilties žmogaus vertingumas yra giliai pažeidžiamas, kaip dažnai šiandien matome; be to, gyvenimo, kaltės ir kentėjimų paslaptys lieka be atsakymo, todėl žmonės neretai įpuola į neviltį. Ir kiekvienas žmogus lieka pats sau neišspręstu klausimu, kurį jis aiškiai jaučia. Nes niekas negali visiškai išvengti anksčiau iškelto klausimo, ypač svarbių gyvenimo įvykių atveju. Į šį klausimą pilnutinį ir visiškai tikrą atsakymą tegali duoti tik vienas Dievas, kuris žadina aukštesnį mąstymą ir nuolankesnį tyrinėjimą.

Kaip vaistai prieš ateizmą turėtų būti tinkamai išaiškinta doktrina ir visos Bažnyčios bei jos narių gyvenimas. Bažnyčia privalo Dievą Tėvą ir Jo įsikūnijusį Sūnų parodyti kaip čia esančius ir tarsi regimus, o Šventosios Dvasios įkvepiama Bažnyčia privalo nuolat atsinaujinti ir apsiplauti. Tai, visų pirma, pasiekiama gyvu ir subrendusiu tikėjimu, būtent sugebančiu aiškiai suvokti problemas ir sunkumus ir jas išspręsti. Tokio tikėjimo šauniausią liudijimą davė ir tebeduoda gausūs kankiniai. Šis tikėjimas privalo sėkmingai veikti, persunkdamas visą tikinčiųjų gyvenimą, įskaitant ir pasaulio reikalus; jis privalo skatinti į teisingumą ir meilę, ypač vargstančiųjų atžvilgiu, kad būtų parodytas Dievo artumas, labiausiai reikalinga broliška tikinčiųjų meilė, kai jie vieningai dirba Evangelijos tikėjimui ir yra pažymėti vienybės ženklu.

Bažnyčia, nors ir visiškai atmeta ateizmą, tačiau nuoširdžiai pripažįsta, jog visi žmonės, tikintieji ir netikintieji, privalo aktyviai prisidėti prie šio pasaulio kūrimo, kuriame tenka bendrai gyventi, o šito tikrai negali būti be nuoširdaus ir protingo pokalbio. Todėl ji smerkia diskriminaciją tarp tikinčiųjų ir netikinčiųjų, kurią kai kurie valstybių vadovai, nepripažįstantys pagrindinių žmogiškojo asmens teisių, neteisėtai vykdo. Bažnyčia reikalauja tikintiesiems veiklios laisvės, kad jie galėtų šiame pasau-

lyje kurti Dievo šventyklą. O ateistus ji draugiškai kviečia atvira širdimi pažvelgti į Kristaus Evangeliją.

Bažnyčia gerai žino, kad jos skelbiamas mokslas atitinka slapčiausius žmogiškosios širdies troškimus, nes ji ypač gina žmogiškojo pašaukimo kilnumą ir grąžina viltį išgyvenantiems nusivylimą dėl savo aukštesnio likimo. Jos skelbimas, nežemindamas žmogaus, jo pažangai teikia šviesos, gyvenimo ir laisvės, o be šitų vertybių niekas negali patenkinti žmogaus širdies: "Sukūrei mus sau, Viešpatie, ir nerami mūsų širdis, kol neatsilsės Tavyje" (šv. Augustinas).

Kristus - naujasis žmogus

22. Iš tiesų tiktai įsikūnijusio Žodžio paslaptyje tikrai išaiškėja ir žmogaus paslaptis. Pirmasis žmogus Adomas buvo būsimojo, būtent Viešpaties Jėzaus Kristaus įvaizdis. Kristus, galutinis Adomas, Tėvo ir jo meilės paslapties apreiškime rodo žmogui, koks privalo būti žmogus ir koks jo aukščiausias pašaukimas. Ir todėl suprantama, kad jame anksčiau minėtos tiesos randa savo šaltinį ir pasiekia savo aukštumas.

Jis yra "neregimojo Dievo atvaizdas" (Kol. 1,15), tobulas žmogus, kuris Adomo vaikams atstatė dieviškąjį pašaukimą, sugriautą pirmosios nuodėmės. Kadangi jame žmogiškoji prigimtis priimta, o ne sugriauta, kartu ji ir mumyse iškelta į kilnumo aukštumas. Nes pats Dievo Sūnus savo įsikūnijimu tam tikru būdu prisijungė prie kiekvieno žmogaus likimo. Žmogiškomis rankomis dirbo darbus, žmogišku protu mąstė, žmogiška valia veikė ir žmogiška širdimi mylėjo. Gimęs iš Mergelės Marijos, iš tiesų tapo vienu iš mūsų, išskyrus nuodėmę, visais atžvilgiais į mus panašus.

Kaip nekaltas aukos Avinėlis, išliejęs savo kraują, nupelnė mums gyvenimą; jame Dievas sutaikė mus tarpusavyje ir su savimi. Jis išgelbėjo mus iš piktosios dvasios ir nuodėmės vergovės, todėl kiekvienas iš mūsų gali pakartoti su apaštalu: Dievo Sūnus "mylėjo mane ir atidavė pats save už mane" (Gal. 2,20). Už mus kentėdamas, ne tik davė pavyzdį, kad sektume Jo pėdomis, bet ir nutiesė kelią; juo žengiant, gyvenimas ir mirtis

tampa pašvęsti ir įgyja naują prasmę.

Krikščionis, tapęs panašiu į Sūnų, kuris yra pirmgimis tarp daugybės brolių, gauna "Dvasios pirmones" (Rom. 8,23), įgalinančias įgyvendinti naująjį meilės įstatymą. Per Dvasią, kuri yra "tėvonystės laidas" (Ef. 1,14), visas žmogus atnaujinamas iš vidaus iki "kūno atpirkimo" (Rom. 8,23): "Jei Dvasia to, kurs prikėlė iš mirusiųjų Jėzų Kristų, gyvena jumyse, tai prikėlusis iš mirusiųjų Jėzų Kristų atgaivins ir jūsų marius kūnus dėl gyvenančios jumyse Dvasios" (Rom. 8,11). Be abejo, krikščionis yra verčiamas reikalo ir pareigos kovoti su blogiu tarp daugelio sunkių pergyvenimų ir iškęsti mirtį, tačiau, būdamas Velykų slėpinio dalyviu, supanašėjęs su Kristumi, stiprinamas vilties, pasitiks prisikėlimą.

Ir tai galioja ne tik tikintiesiems krikščionims, bet taip pat visiems geros valios žmonėms, kurių širdyse nematomu būdu veikia malonė. Kadangi Kristus numirė už visus ir galutinis žmogaus pašaukimas tik vienas, būtent dieviškas, turime pripažinti, jog Šventoji Dvasia suteikia visiems žmonėms galimybę, kad Dievui žinomu būdu galėtų įsijungti į šią velykinę paslaptį.

Tokia yra didinga žmogaus paslaptis, krikščioniškojo Apreiškimo dėka išryškėjusi tikintiesiems. Per Kristų ir Kristuje nušvinta kentėjimų ir mirties paslaptis, kuri be jo Evangelijos mus gniuždo. Kristus prisikėlė, savo mirtimi nugalėdamas mirtį, ir laimėjo mums gyvenimą, kad, būdami sūnumis per Sūnų, Dvasioje šauktume: Abba, Tėve!

ANTRASIS SKYRIUS

ŽMONIŲ BENDRUOMENĖ

Ko siekia Susirinkimas?

23. Vienu būdingiausių šiuolaikinio pasaulio bruožų reikia laikyti vis gausėjančius žmonių tarpusavio santykius, kurių raidai daugiausia reikšmės turi šiuolaikinė technikos pažanga. Tačiau broliškas žmonių pokalbis vyksta ne pačioje pažangoje, bet giliau - asmenų bendravime, kuris reikalauja tarpusavio pagarbos jų dvasinio orumo

pilnybei. Krikščionių Apreiškimas duoda didelę paramą ne tik šio asmenų bendravimo raidai, bet taip pat gilesniam socialinio gyvenimo dėsnių, kuriuos Kūrėjas įrašė dvasinėje ir moralinėje žmogaus prigimtyje, suvokimui.

Kadangi jau ankstesnieji Bažnyčios mokymo dokumentai yra plačiau išdėstę krikščioniškąją doktriną apie žmonių visuomenę, Susirinkimas skelbia ir primena tiktai svarbesnes tiesas bei jų pagrindus, remdamasis Apreiškimu. Paskui jis pabrėžia kai kurias mūsų dienomis ypač aktualias išvadas.

Visuomeniniai žmogiškojo pašaukimo bruožai Dievo plane

24. Dievas, kuris tėviškai rūpinasi visais, norėjo, kad visi žmonės sudarytų vieną šeimą ir broliškai traktuotų vieni kitus. Juk visi yra sukurti pagal atvaizdą Dievo, kuris padarė "iš vieno visą žmonių giminę, kad apgyventų visą žemės paviršių" (Apd. 17,26), ir kuris pašaukė visus į vieną ir tą patį tikslą, tai yra į patį Dievą. Todėl Dievo ir artimo meilė yra pirmasis ir didžiausias įsakymas. Šventasis Raštas moko, jog negalima Dievo meilės atskirti nuo artimo meilės: "...kiekvienas kitas įsakymas yra apimtas šiuo pasakymu: Mylėk savo artimą kaip pats save... Taigi įstatymo įvykdymas yra meilė" (Rom. 13,9-10). Kasdien augant žmonių tarpusavio priklausomybei ir vis labiau besivienijant pasauliui, šis įsakymas įgauna vis didesnę svarbą.

Dar daugiau: kai Viešpats Jėzus meldžia Tėvą, kad "visi būtų viena... kaip ir mes esame viena" (Jn. 17,21-22) ir atskleidžia horizontus, neprieinamus žmogiškajam protui, jis leidžia pamatyti panašumą tarp Dievo asmenų vienybės Trejybėje ir Dievo vaikų vienybės tiesoje ir meilėje. Šis palyginimas parodo, jog žmogus - vienintelis žemėje kūrinys, kurio Dievas norėjo dėl jo paties, gali save visiškai surasti tiktai nuoširdžiai pats save atiduodamas kitam.

Asmens ir visuomenės tarpusavio priklausomybė

25. Iš socialinės žmogaus prigimties aiškėja, kad asmens pažanga ir visos visuomenės augimas yra tarpusavyje priklausomi. Visų socialinių institucijų pagrindas, subjektas ir tikslas yra ir privalo būti žmogaus asmuo, kuris savo ruožtu absoliučiai reikalingas socialinio gyvenimo. Kadangi socia-

linis gyvenimas nėra žmogui atsitiktinis dalykas, žmogus auga visomis savo galiomis ir pagal savo pašaukimą, santykiaudamas su kitais, atlikdamas tarpusavio pareigas, kalbėdamasis su broliais.

Tarp socialinių ryšių, kuriuos žmogui būtina palaikyti, vieni, pvz., šeima ir politinė bendruomenė, atitinka jo vidaus prigimtį, kiti labiau išplaukia iš jo laisvos valios. Mūsų amžiuje dėl įvairių priežasčių kasdien daugėja tarpusavio santykių, ir todėl gimsta įvairios sąjungos bei viešosios ar privatinės teisės institucijos. Šis reiškinys, vadinamas socializacija, nežiūrint pavojų, neša daug naudos, stiprinant ir ugdant žmogaus asmens savybes ir jo teisių apsaugojimą.

Jeigu žmonės vykdyti savo pašaukimui, įskaitant religinį pašaukimą, daug gauna iš šio socialinio gyvenimo, tai vis dėlto negalima paneigti, jog dažnai dėl socialinių aplinkybių, kuriose tenka gyventi nuo pat vaikystės, žmonės esti nukreipiami nuo privalomo gėrio ir skatinami į blogį. Neabejotina, kad taip dažnai pasitaikantys socialinės tvarkos neramumai iš dalies išplaukia iš pačių ekonominių, politinių ir socialinių formų įtampos. Dar labiau jie atsiranda dėl žmonių puikybės ir egoizmo, skaldančių socialinę sritį. Kur dalykų tvarką pažeidžia nuodėmės pasėkos, ten iš prigimties palinkęs į blogį žmogus atranda naujų akstinų nusidėti, o šis blogis negali būti nugalėtas be rimtų pastangų ir malonės pagalbos.

Bendruomenės labo ugdymas

26. Iš kasdien glaudesnio ir vis labiau pasaulį apimančio tarpusavio priklausomumo išplaukia išvada, jog bendruomenės labas - arba tų socialinio gyvenimo sąlygų visuma, kuri tiek grupėms, tiek atskiriems nariams leidžia geriau ir veiksmingiau siekti savo tobulumo, - šiandien tampa vis labiau universalus ir todėl apima visos žmonijos teises ir pareigas. Kiekviena grupė privalo atsižvelgti į kitų grupių reikalus bei teisėtus reikalavimus ir, be to, į visos žmonijos bendrąjį labą. Taip pat vis giliau įsisąmoninama, koks vertingas yra žmogaus asmuo, nes jis viršija visus dalykus ir jo teisės bei pareigos yra universalios ir nepažeidžiamos. Todėl būtina, kad žmogui būtų prieinami visi dalykai, kurių jis reikalauja tikrai žmogiškam gyvenimui, kaip antai: mais-

tas, apranga, butas, teisė laisvai pasirinkti gyvenimo būdą, sukurti šeimą; auklėjimo, darbo, gero vardo, pagarbos, tinkamos informacijos, veikimo pagal savo teisingas sąžinės normas, privataus gyvenimo apsaugos ir teisėtos laisvės religijos klausimu teisės.

Socialinė santvarka ir jos pažanga nuolat privalo tarnauti asmens gerovei, ir visų dalykų tvarka turi būti pavaldi asmens tvarkai, o ne atvirkščiai, kaip nurodė pats Viešpats, sakydamas, jog subata yra dėl žmogaus, o ne žmogus dėl subatos. Tokia tvarka turi būti nuolat ugdoma, stiprinama tiesa, kuriama teisingumu, gaivinama meile, kaskart vis žmoniškesne pusiausvyra laisvėje. Kad tai įvyktų, reikia dvasios atsinaujinimo ir socialinių reformų įgyvendinimo.

Dievo Dvasia, nuostabia Apvaizda vedanti laiko tėkmę ir atnaujinanti žemės veidą, budi prie šios evoliucijos. Evangelijos raugas žmogaus širdyje pažadino ir tebežadina neužgniaužiamą orumo reikalavimą.

Pagarba žmogaus asmeniui

27. Žengdamas prie praktinių ir aktualesnių išvadų, Susirinkimas skatina pagarbą žmogui, todėl kiekvienas turi be jokių išimčių žiūrėti į artimą tarsi į "antrąjį save", rūpintis savo artimo gyvenimu ir priemonėmis, kurios būtinos tinkamam jo palaikymui, ir nebūti sekėju ano turtuolio, kuris visiškai nesirūpino vargšu Lozoriumi.

Ypač mūsų dienomis pareiga verčia, kad mes patys taptume bet kurio žmogaus artimaisiais ir jo reikaluose aktyviai padėtume. Tai liečia ir visų apleistus senus žmones, ir svetimšalius darbininkus, kurie neteisingai niekinami, ir tremtinius, ir kūdikius, gimusius neteisėtoje sąjungoje ir nenupelnytai kenčiančius dėl svetimos nuodėmės, ir alkstančius, kurie kreipiasi į mūsų sąžinę, primindami Viešpaties žodžius: "Ką padarėte vienam iš šitų mažiausiųjų mano brolių, man padarėte" (Mt. 25,40).

Visi dalykai, priešingi pačiai gyvybei - žmogžudystės, genocidas, abortas, eutanazija ir laisva savižudybė; visi dalykai, pažeidžiantys žmogaus asmens neliečiamumą - sužalojimai, kūno ar dvasios kankinimai, pastangos prievartauti sielas; visi dalykai, įžeidžiantys žmogaus kilnumą - nežmoniškos gyvenimo sąlygos,

sauvališkas įkalinimas, deportacijos, vergovė, prostitucija, moterų ir jaunuolių prekyba; įvairios nežmoniškos darbo sąlygos, kuriose darbininkai traktuojami kaip gryni pelno įrankiai, o ne laisvi atsakingi asmenys,- visi šie ir panašūs dalykai yra gėdingi; žalodami žmogiškąją civilizaciją, jie labiau suteršia tuos, kurie juos vykdo, negu tuos, kurie dėl to kenčia, - visi šitie dalykai griežčiausiai prieštarauja Kūrėjo garbei.

Pagarba ir meilė priešams

28. Pagarba ir meilė taip pat turi būti reiškiama tiems, kurie socialiniais, politiniais ir religiniais klausimais kitaip galvoja ir elgiasi. Kuo giliau, vadovaudamiesi žmogiškumu ir meile, suprasime jų mąstymo būdą, tuo lengviau galėsime pradėti su jais dialogą.

Tačiau ši meilė ir gerumas jokiu būdu neprivalo mūsų padaryti indiferentais tiesos ir gėrio atžvilgiu. Priešingai, pati meilė Kristaus mokinius verčia visiems žmonėms skelbti išganingą tiesą. Tik reikia daryti skirtumą tarp klaidos, visuomet atmestinos, ir klystančiojo, kuriame visada išlieka asmens orumas, net ir tuomet, kai yra suteptas klaidingomis ar ne visai tiksliomis religinėmis idėjomis. Dievas yra vienintelis teisėjas ir širdžių tyrinėtojas, todėl mums draudžiama spręsti apie vidines žmonių kaltes.

Kristaus doktrina reikalauja, kad atleistume neteisybes, ir taiko meilės įstatymą visiems priešams, nes toks Naujojo Testamento priesakas: "Girdėjote, kad buvo pasakyta: mylėsi savo artimą ir nekęsi savo priešo. O aš sakau jums: mylėkite savo priešus, gera darykite tiems, kurie jūsų nekenčia, ir melskitės už persekiojančius ir šmeižiančius jus" (Mt. 5,43-44).

Esminė žmonių lygybė ir socialinis teisingumas

29. Visi žmonės, apdovanoti protinga siela ir sukurti pagal Dievo atvaizdą, turi tą pačią prigimtį ir kilmę; būdami Kristaus išganyti, turi tą patį pašaukimą ir dievišką tikslą, todėl reikia pilnutinai pripažinti giliausią visų žmonių lygybę.

Be abejo, fizinių sugebėjimų, intelektualinių ir moralinių galių skirtingumas neleidžia laikyti visų žmonių vienodais. Tačiau bet kuri diskriminacija, liečianti pagrindi-

nes asmens teises, tiek socialinė, tiek kultūrinė, pagal lytį, gentį, spalvą, socialinę padėtį, kalbą ar religiją, privalo būti nugalėta ir pašalinta, kaip priešinga Dievo planui. Reikia apgailestauti, jog šios fundamentalios asmens teisės dar ne visur laikomos nepažeidžiamomis. Pavyzdžiui, esti, kad moteriai atimama galimybė laisvai pasirinkti sužieduotinį, gyvenimo būdą ar pasiekti tokio išsimokslinimo ir kultūros lygio, kuris pripažįstamas vyrams.

Be to, nors tarp žmonių esama teisėtų skirtingumų, vis dėlto asmens orumas reikalauja, kad visur būtų pasiektos žmoniškesnės ir teisingos gyvenimo sąlygos. Nes per didelė nelygybė tarp vienos žmogiškosios šeimos narių ekonominėje ir socialinėje srityje sukelia pasipiktinimą bei prieštarauja lygybei, žmogaus asmens kilnumui, socialinei ir tarptautinei taikai.

Žmogiškosios institucijos, tiek privačios, tiek viešosios, privalo tarnauti žmogaus orumui, griežtai kovodamos prieš bet kokią socialinę ar politinę vergiją, drauge gindamos fundamentalias žmonių teises, koks bebūtų politinis režimas. Ir dar daugiau: būtina, kad šios institucijos palaipsniui būtų pritaikintos dvasiniams dalykams, kurie yra svarbiausi, nors tam tikslui pasiekti reikia dar daug laiko.

Reikia nugalėti individualistinę etiką

30. Gilūs ir staigūs dalykų pasikeitimai griežtai reikalauja, kad niekas, ar nematydamas dalykų tėkmės, ar iš inercijos atsilikęs nuo gyvenimo, nepasiduotų grynai individualistinei etikai. Teisingumo ir meilės pareigos bus geriau vykdomos, jeigu kiekvienas dirbs pagal savo sugebėjimus bendrajam labui, atsižvelgdamas į kitų interesus, be to, jeigu palaikys viešas ir privačias institucijas, kurios padeda gerinti žmonių gyvenimo sąlygas. O juk esama žmonių, kurie reiškia plačias ir aukštas pažiūras, bet praktiškai taip gyvena, tarsi jiems visiškai nerūpėtų visuomenės reikalai. Esama daugelio žmonių įvairiuose kraštuose, visiškai nesiskaitančių su socialiniais įstatymais ir taisyklėmis. Netrūksta ir tokių, kurie įvairiomis apgaulėmis ir klastojimais nesigėdina vengti teisėtų mokesčių ir visuomeninių prievolių. Kiti neįvertina kai kurių socialinio gyvenimo normų, pvz., viešosios higienos ar mašinų vairavimo taisyklių, pamiršdami, kad tokiu nerūpestingumu ir lengvabūdiškumu stato pavojun savo ir kitų gyvybę.

Tebūnie visiems šventas dalykas socialiniai reikalai, kuriuos būtina pripažinti ir vykdyti kaip ypatingą šiuolaikinio žmogaus pareigą. Kuo labiau pasaulis jungiasi vienybėn, tuo aiškiau žmonių pareigos peržengia partikuliarinių sambūrių ribas ir palaipsniui apima visą pasaulį. O tai būtų neįmanoma, jeigu atskiri žmonės bei grupės nekultivuotų moralinių ir visuomeninių dorybių ir jų neskleistų visuomenėje. Tik tokiu būdu, Dievo malonei padedant, ateis tikrai nauji žmonės ir naujo humanizmo kūrėjai.

Dalijimasis atsakomybe

31. Kad atskiri žmonės galėtų atlikti savo sąžinės pareigą tiek savo, tiek įvairių grupių, kurioms priklauso, atžvilgiu, privalo būti rūpestingai auklėjami, plečiant dvasinę kultūrą, panaudojant įvairias priemones, šiandien taip lengvai prieinamas žmonijai. Visų pirma, bet kokios socialinės kilmės jaunimo auklėjimas privalo būti taip sutvarkytas, kad jaunuoliai ir jaunuolės būtų skatinami lavinti ne tik protą, bet ir dvasios didybę, kurios taip reikia mūsų laikams.

Tačiau sunku tikėtis, kad žmogus įgytų tokį atsakomybės jausmą, jeigu gyvenimo sąlygos neleis jam pajusti savo orumo, ir vargu, ar tokiomis sąlygomis jis įvykdys savo pašaukimą, pasišvęsdamas Dievui ir kitiems žmonėms. Nes žmogaus laisvė dažnai tampa silpnesnė, kai žmogus patenka į visišką neturtą, o taip pat laisvės vertė krinta, kai žmogus atsiduoda prabangai, tarsi užsidarydamas auksinėje vienatvėje. Ir priešingai, laisvė stiprėja, kai žmogus pripažįsta būtinus socialinio gyvenimo reikalavimus, prisiima įvairias žmonių sąjungos pareigas ir įsipareigoja tarnauti žmonių bendruomenei.

Tuo būdu labiausiai turėtų būti skatinamas ryžtas įsijungti į visuomenės veiklą. Nusipelno pagarbos toks nacijų veikimo būdas, kur didžioji piliečių dalis tikrai laisvai dalyvauja viešuose reikaluose. Tik reikia atsižvelgti į realias kiekvienos tautos sąlygas ir į valdžios pajėgumą. Kad visi piliečiai būtų linkę dalyvauti įvairių grupių, iš kurių susideda socialinis organizmas, gyvenime, būtina, jog žmonės rastų tose grupėse vertybių, kurios patrauktų ir skatintų tarnauti kitiems. Su pagrindu galime tikėti, kad žmonijos likimas atsidurs rankose tokių asmenų, kurie mokės ateinančioms kartoms nurodyti gyvenimo tikslo ir vilties motyvus.

32. Kadangi Dievas sutvėrė žmones ne gyventi atskirai, bet sudaryti visuomeninę sąjungą, jam taip pat "patiko... pašventinti ir išgelbėti žmones ne pavieniui be jokio tarpusavio ryšio, bet jis panorėjo sudaryti tautą, kuri jį tikrai teisingai išpažintų ir jam šventai tarnautų"*. Todėl nuo išganymo istorijos pradžios jis išrinko žmones ne vien kaip individus, bet kaip bendruomenės narius. Šiuos išrinktuosius, apreikšdamas savo sprendimą, pavadino "savo tauta" (Ir. 3,7-12), su kuria Sinajaus kalne sudarė sandorą.

Įsikūnijęs Žodis ir žmonių solidarumas

Ši bendruomeninė tendencija Jėzaus Kristaus veikloje buvo ištobulinta ir atbaigta. Kaip įsikūnijęs Žodis, jis norėjo būti žmonių sąjungos dalyvis. Jis dalyvavo Kanos vestuvėse, aplankė Zakiejaus namus, valgė su muitininkais ir nusidėjėliais. Jis apreiškė Tėvo meilę ir nuostabų žmonių pašaukimą, primindamas kasdienius socialinius reiškinius, panaudodamas kasdienio gyvenimo posakius ir pavyzdžius. Žmonių reikalus, visų pirma, šeimyninius, iš kurių gimsta socialiniai santykiai, jis pašventė, laisvai paklusdamas savo tėvynės įstatymams. Jis panorėjo pasirinkti savo laikotarpio ir savo šalies darbininko gyvenimą.

Mokydamas žmones, jis aiškiai paliepė Dievo vaikams bendrauti tarpusavyje, kaip dera broliams. Savo maldoje prašė, kad visi jo mokiniai būtų "viena". Pagaliau jis paaukojo savo gyvybę, kaip visų Išganytojas. "Niekas neturi didesnės meilės, kaip tas, kas guldo gyvybę už savo prietelius" (Jn. 15,13). Jis liepė apaštalams skelbti visoms tautoms Evangeliją, kad žmonija taptų Dievo šeima, kurioje įstatymo pilnybė būtų meilė.

Pirmgimis tarp daugybės brolių, tarp visų tų, kurie jį priima tikėjimu ir meile, jis po mirties ir prisikėlimo savo Dvasios dovana įsteigė naują brolišką bendruomenę kūne, kuris yra Bažnyčia ir kuriame sąnariai tarpusavyje ir pagal įvairias gautas dovanas privalo vienas kitam tarnauti.

Šis solidarumas turi būti ugdomas visuomet, iki pat atbaigimo dienos, kai malonė išganyti žmonės, tarsi Dievo ir Brolio Kristaus mylima šeima, atiduos Dievui tobulą garbę.

---

* Plg. Dogminė konstitucija apie Bažnyčią, 9 str.

TREČIASIS SKYRIUS

ŽMOGAUS KŪRYBA PASAULYJE

Problemos apibūdinimas

33. Savo darbu ir talentais žmogus visuomet stengiasi tobulinti savo gyvenimą. Šiandien mokslu ir technika jis išplėtė ir vis tebeplečia savo valdžią beveik visai gamtai. Pasinaudodama išaugusiomis gausiomis tarptautinio santykiavimo priemonėmis, žmonių šeima visame pasaulyje pamažu suvokia ir pareiškia, jog ji sudaro vieningą bendruomenę. Dėl to daugybė vertybių, kurių senovėje žmogus laukdavo iš dangiškųjų galybių, šiandien gaminama jo paties jėgomis.

Šitų milžiniškų, visą žmoniją apimančių pastangų akivaizdoje gimsta daugybė klausimų. Kokia šios veiklos prasmė ir vertė? Kaip naudotis visais šitais pasiekimais? Į kokį tikslą veržiasi tiek atskirų žmonių, tiek bendruomenių pastangos? Bažnyčia, saugodama Dievo žodžio palikimą, iš kurio semiami ir religinės, ir moralinės tvarkos principai, nepaisant to, kad ji ne visuomet turi baigtą atsakymą į atskirus klausimus, trokšta sujungti Apreiškimo šviesą su visų žmonių patirtimi, kad būtų nušviestas kelias, į kurį neseniai įžengė žmonija.

Žmogaus kūrybos vertė

34. Vienas dalykas tikintiesiems aiškus: asmeninė ir visuomeninė žmonių kūryba, šios milžiniškos pastangos amžių bėgyje nuolat kelti gyvenimo sąlygų lygį, atitinka Dievo planą. Pagal Dievo paveikslą sukurtas žmogus įpareigojamas užvaldyti žemę su visais dalykais, kurie jai priklauso, ir valdyti žemę šventai ir teisingai. Toliau reikia, išpažįstant Dievą, kaip visų daiktų Kūrėją, save ir daiktų visumą įjungti į santykius su juo taip, kad, užvaldžius žmogui visus daiktus, Dievo vardas būtų šlovinamas visoje žemėje.

Tai tinka ir kasdieninio gyvenimo veiklai. Vyrai ir moterys, kurie sau ir šeimai parūpina išlaikymą, šitaip darbuodamiesi pasitarnauja visuomenei ir pagrįstai gali manyti, jog savo darbu toliau plečia Kūrėjo veikimą, prisideda prie savo brolių gerovės ir asmeninėmis pastangomis padeda realizuoti istorijoje dieviškąjį planą.

Krikščionims nebūdinga mintis, jog žmogaus sumanumo ir jėgų nuveikti darbai galėtų prieštarauti Dievo galybei arba jog protu apdovanotas kūrinys tarsi taptų Kūrėjo varžovu. Priešingai, jie yra įsitikinę, kad žmonijos laimėjimai yra Dievo didybės ženklas ir jo nuostabaus plano vaisius. Ir kuo labiau auga žmogaus galybė, tuo plačiau siekia jo atsakomybė tiek atskirų žmonių, tiek visuomenės atžvilgiu. Todėl aišku, jog krikščionijos skelbiamas mokslas negali atitraukti žmonių nuo pasaulio kūrimo ir negali skatinti savo artimųjų gerovės nepaisymo, bet priešingai, jis dar griežčiau įpareigoja juos vykdyti šiuos uždavinius.

Žmogaus kūrybos tvarkymas

35. Kadangi žmogiškoji veikla išplaukia iš žmogaus, tai privalo ir tarnauti žmogui. Žmogus dirbdamas ne tik keičia daiktus ir visuomenę, bet taip pat tobulina save. Jis daug ko išmoksta, išlavina savo sugebėjimus, iškyla viršum savęs. Toks augimas, jeigu teisingai suprantamas, yra brangesnis dalykas negu išorinės vertybės. Žmogus daugiau vertas dėl to, kas jis yra, negu dėl to, ką jis turi. Taigi visi dalykai, kuriuos žmonės daro, ugdydami teisingumą, plėsdami brolybę, siekdami žmoniškesnės santvarkos visuomeniniuose santykiuose, daugiau verti, negu technikos pažanga. Ši pažanga sudaro tarsi žmonijos išaukštinimo medžiagą, bet ji viena negali realizuoti šio išaukštinimo.

Tai rodo žmogiškosios kūrybos normą - kad pagal Dievo planą ir valią ji tarnautų tikrai žmonijos gerovei ir leistų atskiram žmogui, kaip individui ir kaip visuomenės nariui, vykdyti ir atlikti visą savo pašaukimą.

Teisėta žemiškųjų reikalų autonomija

36. Daugelis mūsų amžininkų, atrodo, bijo, kad glaudesnis žmogiškosios kūrybos ir religijos sąryšis netrikdytų atskirų žmonių ar bendruomenių autonomijos. Jeigu žemiškųjų dalykų autonomiją suprantame kaip sukurtųjų dalykų ir pačių bendruomenių savarankiškus dėsnius, kuriuos žmogus palaipsniui pažįsta, naudoja ir valdo, tai reikalauti tokios autonomijos yra teisėtas dalykas; šitos autonomijos ne tik reikalauja mūsų amžiaus žmonės, bet ji taip pat išplaukia iš Kūrėjo valios. Jau pačiu su-

kūrimu visi daiktai įsigijo savo patvarumą, tiesą, gėrį, nuosavus dėsnius ir tvarką. Visa tai žmogus privalo gerbti, pripažindamas atskirų mokslų, technikos bei meno metodus. Todėl visų disciplinų metodiniai tyrinėjimai, vykdomi moksliniu būdu ir laikantis moralinių normų, niekuomet neprieštarauja tikėjimui, nes ir žemiški dalykai, ir tikėjimo sritis išplaukia iš to paties Dievo. Ir kas mėgina su nuolankumu ir ištvermingumu ištirti dalykų gelmes, tas, net ir to nežinodamas, yra vedamas visus daiktus palaikančiojo ir darančiojo, kad jie būtų tuo, kuo yra, rankos. Dėl to galima apgailėti kai kuriuos nusistatymus, kartais pasitaikydavusius net krikščionių tarpe, kai jie, nepakankamai suvokę teisėtą mokslinę autonomiją, prisidėdavo prie konfliktų ir kontraversijų atsiradimo ir tuo būdu paskatindavo daugelį manyti, jog tikėjimas ir mokslas vienas kitam priešingi.

Tačiau jeigu žodžiais "žemiškųjų dalykų autonomija" suprantama, kad sukurtieji daiktai nepriklauso nuo Dievo ir žmonės jais gali naudotis, neatsižvelgdami į Dievą, tuomet kiekvienas, pažįstantis Dievą, supranta, kokia klaidinga ši pažiūra. Juk kūriniai be Kūrėjo išnyktų. Be to, visi tikintieji, kokiai tik religijai bepriklausytų, visuomet klausė jo balso ir apreiškimo iš kūrinių kalbos. Ir priešingai, užmiršus Dievą, kūrinių balsas nutyla.

Nuodėmės sugadinta žmogiškoji kūryba

37. Šventasis Raštas, kuriam pritaria amžių patirtis, moko žmoniją, jog pažanga, būdama didele vertybe, drauge yra susijusi su dideliu gundymu: jeigu sumaišoma vertybių tvarka ir painiojamas gėris su blogiu, tuomet atskiri žmonės ir grupės, nepaisydami kitų, ima rūpintis tik savimi. Dėl to pasaulis netampa brolybės šalimi, o atsiranda grėsmė, jog išaugusi žmonijos galybė gali sunaikinti pačią žmoniją.

Per visą žmonijos istoriją tęsiasi varginga kova su tamsybių galybėmis, pradėta nuo pasaulio pradžios ir, pasak Viešpaties žodžio, einanti iki paskutinės dienos. Pastatytas šios kovos viduryje, žmogus turi nuolat kovoti, kad laikytųsi gėrio, ir savo vidaus vienybę tepasiekia didelėmis pastangomis, Dievo malonei padedant.

Todėl Kristaus Bažnyčia, pasitikėdama Kūrėjo nurodymu, ne tik pripažįsta, jog žmonijos pažanga gali pasitarnauti tikrai

žmonių laimei, bet drauge primena apaštalo žodžius: "Nesitaikinkite prie šio pasaulio" (Rom. 12,2), būtent nepasiduokite šitai tuštybės ir blogio dvasiai, kuri žemiškąją kūrybą, skirtą Dievo ir žmogaus tarnybai, paverčia nuodėmės įrankiu.

Jei kas klausia, kaip nugalėti šią negerovę, krikščionys atsako, jog visos žmogaus pastangos, kurias puikybė ir egoizmas kasdien stato pavojun, gali būti nuvalytos ir ištobulintos Kristaus kryžiaus ir prisikėlimo dėka. Kristaus atpirktas ir Šventosios Dvasios paverstas nauju kūriniu, žmogus gali ir privalo mylėti Dievo sukurtus daiktus. Jis gauna juos iš Dievo ir tarsi ateinančius iš Dievo rankos stebi ir gerbia. Dėkodamas už juos Geradariui ir naudodamas juos neturto ir laisvės dvasia, žmogus tampa tikru pasaulio paveldėtoju, lyg nieko neturėdamas ir viską valdydamas. "Viskas yra jūsų, jūs gi Kristaus, o Kristus Dievo" (1 Kor. 3.22-23).

Žmogiškoji kūryba ištobulinta velykine paslaptimi

38. Dievo Žodis, per kurį viskas padaryta, tapo kūnu ir, gyvendamas žmonių žemėje kaip tobulas žmogus, įžengė į pasaulinę istoriją, ją priimdamas į save ir atbaigdamas savimi. Jis mums apreiškė, kad "Dievas yra meilė" (1 Jn. 4,8); jis moko, jog pagrindinis žmogiškojo tobulumo, tad ir pasaulio atnaujinimo dėsnis yra naujasis meilės įstatymas. Tikinčius Dievo meile jis užtikrina, kad visų žmonių meilės kelio atvėrimas ir pastangos sukurti visuotinę žmonių brolybę nėra tuščios. Drauge primena, jog ši meilė turi būti vykdoma ne tik didžiuose dalykuose, bet visų pirma kasdieniniame gyvenime. Jis už mus visus, nusidėjėlius, iškentėjo mirtį ir savo pavyzdžiu moko nešti kryžių, kurį tiesos ir taikos nešėjams uždeda kūnas ir pasaulis. Savo prisikėlimu tapęs Viešpačiu, Kristus, kuriam duota visa valdžia danguje ir žemėje, savo Dvasios galia veikia žmonių širdyse, ne tik žadindamas būsimojo gyvenimo ilgesį, bet ir įkvėpdamas, grynindamas ir stiprindamas tuos kilniuosius pasiryžimus, kuriais žmonija stengiasi savo gyvenimą padaryti žmoniškesnį ir šiam tikslui pajungti visą žemę. Dvasios dovanos yra skirtingos: vienus ji kviečia liudyti dangaus buveinės troškimą ir palaikyti jį gyvą žmonijoje, kitus ji šaukia pasišvęsti žemiškajai žmonių tarnybai, kad jos dėka paruoštų dangaus kara-

lystės pamatus. Tačiau visus ji išlaisvina, kad, atsisakę savimeilės ir sukoncentravę visas žemiškąsias jėgas žmogaus gyvenimui, veržtųsi į ateitį, kada žmonija taps Dievui priimtina auka.

Šios vilties užtikrinimą ir kelionės maistą Viešpats paliko saviesiems tuo tikėjimo sakramentu, kur gamtos elementai, žmonių užauginti, pavirsta šlovinguoju Kūnu ir Krauju, tampa broliško bendravimo vaišėmis ir dangaus pokylio įžanga.

Naujoji žemė ir naujasis dangus

39. Žemės ir žmonijos pabaigos laikas mums nežinomas, taip pat nežinomas ir visatos atnaujinimo būdas. Nuodėmės deformuota šio pasaulio išvaizda praeina, bet esame mokomi, kad Dievas ruošia naują būstinę ir naują žemę, kurioje bus įgyvendintas teisingumas ir kurioje Viešpaties palaima išpildys ir pranoks žmonių širdyse gemančius ramybės troškimus. Tuomet, nugalėjus mirtį, prisikels Kristuje Dievo vaikai, ir kas buvo pasėta silpnybėje ir sugedime, apsivilks negendamybe. Pasiliekant meilei ir jos vaisiams, visa ši kūrinija, kurią Dievas sutvėrė žmogui, bus išvaduota iš tarnavimo tuštybei.

Esame įspėti, kad žmogus nieko nelaimėtų, įgijęs nors ir visą pasaulį, bet pražudydamas save. Ir vis dėlto naujosios žemės lūkesčiai privalo ne susilpninti, o priešingai - sustiprinti rūpestį kultivuoti šią žemę, kur auga naujos žmonių šeimos kūnas, kuris jau dabar gali bent kiek atskleisti naujojo pasaulio uždangą. Jeigu žemiškąją pažangą reikia rūpestingai atskirti nuo Kristaus karalystės augimo, vis dėlto Dievo karalystė labai suinteresuota tais dalykais, kurie gali prisidėti prie geresnio žmonių visuomenės sutvarkymo.

Žmogiškojo kilnumo vertybes, brolišką bendravimą ir laisvę, visas gamtos vertybes ir savo darbo vaisius, pirmiau Viešpaties Dvasioje ir pagal jo priesaką paskleidę žemėje, atgausime ir vėl, tik tos vertybės bus nuplautos nuo visų dėmių, apšviestos ir atnaujintos, kai Kristus grąžins Tėvui amžiną ir visuotinę karalystę: tiesos ir gyvenimo karalystę, šventumo ir malonės karalystę, teisingumo, meilės ir taikos karalystę. Ši karalystė slėpiningu būdu jau yra žemėje, o Viešpaties atėjimo metu ji bus atbaigta.

KETVIRTASIS SKYRIUS

BAŽNYČIOS UŽDAVINYS ŠIUOLAIKINIAME PASAULYJE

Bažnyčios ir pasaulio tarpusavio santykiai

40. Visa, ką esame pasakę apie žmogaus asmens orumą, žmonių bendruomenę, gilią žmogiškosios kūrybos prasmę, - visa sudaro Bažnyčios ir pasaulio santykių pagrindą ir tarpusavio pokalbio bazę. Todėl šiame skyriuje, suponuojant, kad jau žinoma visa, kas šio Susirinkimo paskelbta apie Bažnyčios paslaptį, tenka pažvelgti į pačios Bažnyčios buvimą pasaulyje, su kuriuo ji drauge gyvena ir veikia.

Bažnyčia, kilusi iš amžinosios Tėvo meilės, įsteigta laike Išganytojo Kristaus, sujungta Šventojoje Dvasioje, turi išganingą eschatologinį tikslą, kuris gali būti pasiektas tik būsimame pasaulyje. Ji yra jau čia, žemėje, surinkta iš žmonių, žemiškosios valstybės piliečių, pašauktų tam, kad žmonijos istorijoje suformuotų Dievo vaikų šeimą, augančią iki Viešpaties atėjimo. Suburta draugėn laimėti dangaus vertybėms ir jomis apdovanota, ši šeima, Kristaus šiame pasaulyje įsteigta ir sutvarkyta kaip visuomenė, yra aprūpinta deramomis socialinėmis ir regimomis vienybės priemonėmis. Tuo būdu Bažnyčia, būdama drauge regima sąjunga ir dvasinė bendruomenė, kartu su visa žmonija žengia į priekį ir kartu pergyvena žemės likimą[*]. Ji egzistuoja tarsi žmonių visuomenės fermentas ir siela tam, kad šią visuomenę atnaujintų Kristaus mokslu ir paverstų ją Dievo šeima.

Ši žemiškos ir dangiškos valstybės tarpusavio penetracija gali būti suvokta vien tikėjimu, taigi lieka paslaptimi žmonijos istorijai, kuri iki pilnutinio Dievo vaikų garbės apsireiškimo yra varginama nuodėmės. Bažnyčia, siekdama savo išganingo tikslo, ne tik dalyvauja su žmogumi dieviškajame gyvenime, bet taip pat tarsi atspindi visam pasauliui jo šviesą, ypač skaidrindama ir aukštindama asmens orumą. Ji tuo būdu stiprina visuomenės organizmą ir praturtina kasdieninę žmonių kūrybą gilesne prasme ir reikšme. Todėl Bažnyčia tiki, jog per atskirus narius ir

[*] Plg. Dogminė konstitucija apie Bažnyčią, 8 ir 9 str.

per visą savo bendruomenę ji gali daug padėti žmonijos šeimai ir jos istorijai tapti humaniškesne.

Bažnyčia mielai ir didžiai vertina viską, ką, vykdydamos tą pačią pareigą, davė ir nuveikė kitos krikščionių bažnyčios ar giminingos bažnytinės bendruomenės. Drauge Bažnyčia yra tvirtai įsitikinusi, jog įvairiais būdais gali padėti paruošti dirvą Evangelijai pasaulis, - tiek atskiri žmonės, tiek bendruomenės, - savo talentais ir kūryba. Čia išdėstomi bendrieji principai šių tarpusavio interesų bei pagalbos tuose dalykuose, kurie bendri Bažnyčiai ir pasauliui bei kurie turėtų būti jų ugdomi.

Pagalba, kurią Bažnyčia stengiasi teikti atskiriems žmonėms

41. Šiuolaikinis žmogus yra pakeliui į didesnį savo asmenybės tobulumą ir į savo teisių atskleidimą bei užtikrinimą. Kadangi Bažnyčiai patikėta Dievo paslaptis, esanti galutiniu žmogaus tikslu, todėl ji atveria tikrąją jo egzistencijos prasmę ir giliausiąją tiesą apie žmogų. Ji žino, kad vienas Dievas, kuriam ji tarnauja, tegali atsakyti į giliausius žmogaus širdies troškimus, kurių niekuomet negali pasotinti žemiškosios gėrybės. Ji taip pat žino, kad žmogus, nuolat Šventosios Dvasios skatinamas, niekuomet nebūna visiškai abejingas religijos problemos atžvilgiu. Tai įrodo ne tik praeities, bet ir mūsų laikų liudijimai. Nes žmogus visuomet, bent miglotai, troško pažinti, kokia jo gyvenimo, kūrybos ir mirties prasmė. Pagaliau pats Bažnyčios buvimas primena šias problemas. Ir tik vienas Dievas, sukūręs žmogų pagal savo atvaizdą bei atpirkęs iš kaltės, duoda išsamiausią atsakymą į šiuos klausimus savo Sūnaus Kristaus, tapusio žmogumi, apreiškimu. Kas seka tobulą žmogų Kristų, tas pats tampa labiau žmogiškas.

Savo tikėjimo pagrindu Bažnyčia gali išsaugoti žmogaus prigimties kilnumą, nepaisydama kintančių pažiūrų, kurios, pavyzdžiui, arba per daug žemina žmogaus kūną, arba jį neribotai aukština. Joks žmogiškas įstatymas negali taip tinkamai ir saugiai užtikrinti asmeninės žmogaus vertybės bei laisvės, kaip Bažnyčiai patikėta Kristaus Evangelija. O ši Evangelija skelbia ir skleidžia Dievo vaikų laisvę, atmeta bet kokios formos vergiją, galiausiai išplaukiančią iš nuodėmės, šventai gerbia sąžinės kilnumą ir jos apsisprendimo laisvę, nuolat ragina padvigubinti

visus žmogiškuosius talentus Dievo tarnybai ir žmonių gerovei, pagaliau skatina visus mylėti visus. Tai atitinka pagrindinį krikščioniškos santvarkos dėsnį. Jeigu tas pats Dievas yra Išganytojas ir Kūrėjas, jeigu jis - tas pats žmonių istorijos ir išganymo istorijos Viešpats, tai ir dieviškoji tvarka nepanaikina teisėtos kūrinių, ypač žmogaus, autonomijos ir tik dar labiau iškelia jos kilnumą ir ją sustiprina.

Tuo būdu Bažnyčia, patikėtos Evangelijos galia, skelbia žmogaus teises ir didžiai gerbia bei pripažįsta šiuolaikinį dinamizmą, taip pat aukštinantį žmogaus teises. Tik šis judėjimas turėtų būti persunktas Evangelijos dvasia ir apsaugotas nuo bet kurios klaidingos formos. Mes esame gundomi manyti, jog tik tada visiškai išlaikomos mūsų asmeninės teisės, kai atsižadame dieviškojo įstatymo normų. Tačiau, žengiant tokiu keliu, žmogaus asmens orumas ne tik neišsaugomas, bet, priešingai, netgi pražudomas.

42. Žmonių šeimos vienybė yra žymiai stiprinama ir papildoma Kristaus įsteigtos Dievo vaikų šeimos vienybe.

Pagalba, kurią Bažnyčia stengiasi teikti žmonių visuomenei

Tiesioginis uždavinys, kurį Kristus pavedė savo Bažnyčiai, nėra politinio, ekonominio ar socialinio pobūdžio: jos tikslas yra religinio pobūdžio. Tačiau iš to religinio uždavinio išplaukia šviesa ir jėgos, galinčios pasitarnauti žmonių bendruomenės sudarymui ir sustiprinimui pagal dieviškąjį įstatymą. Pavyzdžiui, esant reikalui, pagal laiko ir vietos aplinkybes pati Bažnyčia gali ir net privalo steigti institucijas, skirtas visų žmonių tarnavimui, ypač vargstančiųjų reikalams, kaip antai labdarybės ir pan.

Be to, Bažnyčia pripažįsta tai, kas teigiama šiuolaikiniame socialiniame dinamizme, ypač evoliuciją vienybės kryptimi, sveikus socializacijos, pilietinio ir ekonominio susivienijimo procesus. Vienybės iškėlimas sutinka su vidine Bažnyčios misija, nes ji pati yra Kristuje "giliausios vienybės su Dievu ir visos žmonijos vienybės tarsi sakramentas, arba ženklas bei įrankis"*. Ji rodo pasauliui, kad tikra išorinė visuomenės vienybė išplaukia

---

* Dogminė konstitucija apie Bažnyčią, 1 str.

iš dvasios ir širdies vienybės, iš tikėjimo ir meilės, kuriais remiasi jos vieningumas Šventojoje Dvasioje. Jėga, kurios Bažnyčia gali suteikti šiuolaikinei visuomenei, glūdi toje veiksmingoje meilėje ir tikėjime, o ne kažkokioje išorinėmis ir grynai žmogiškomis priemonėmis vykdomoje valdžioje.

Savo uždavinio ir prigimties galia, nesusiedama savęs su atskiromis žmonių kultūros bei politinių, ekonominių ir socialinių sistemų formomis, Bažnyčia savo universalumu gali tapti glaudžiausiu ryšiu tarp atskirų bendruomenių ir nacijų, jeigu tik jos pasitiki ja ir pripažįsta Bažnyčiai laisvę atlikti šavo misiją. Todėl Bažnyčia ragina ne tik savo vaikus, bet ir visus žmones, kad jie Dievo vaikų šeimos dvasioje nugalėtų visus nesutarimus tarp nacijų ir rasių bei teisėtoms žmonių sąjungoms suteiktų vidinį tvirtumą.

Visi geri ir teisėti dalykai, randami įvairiose žmonijos įsteigtose ir tebesteigiamose institucijose, šio Susirinkimo yra didžiai gerbiami. Be to, Bažnyčia skelbia, jog ji trokšta visas tokias institucijas remti ir skatinti, kiek nuo jos priklauso ir derinasi su jos uždaviniu. Ji nieko taip karštai netrokšta, kaip to, kad, tarnaudama visų labui, galėtų laisvai plėtotis bet kokio režimo, kuris pripažįsta pagrindines asmens, šeimos ir bendrojo labo teises, sąlygomis.

Pagalba, kurią Bažnyčia stengiasi teikti žmogiškajai kūrybai per krikščionis

43. Susirinkimas ragina krikščionis, abiejų bendruomenių - Bažnyčios ir valstybės - piliečius, kad jie stengtųsi uoliai atlikti savo žemiškąsias pareigas, vadovaudamiesi Evangelijos dvasia. Klysta tie, kurie, žinodami, jog neturime žemėje pasiliekančios būstinės, o siekiame būsimosios, mano, kad galime nepaisyti žemiškųjų uždavinių. Jie nepastebi, kad tikėjimas dar labiau įpareigoja juos darbuotis pagal kiekvieno pašaukimą. Ne mažiau klysta ir tie, kurie, priešingai, laiko, jog galima taip pasinerti žemės reikaluose, tarsi šie būtų visiškai svetimi religiniam gyvenimui, kurį supranta taip, lyg jis būtų sudarytas vien iš kulto veiksmų ir kai kurių moralinių prievolių. Prie žymesniųjų mūsų laikotarpio klaidų reikia priskirti ir tą prarają tarp daugelio žmonių išpažįstamojo tikėjimo bei jų kasdieninio gyvenimo. Šį blogį jau Senajame Testamente aštriai

smerkė pranašai ir dar labiau Naujajame Testamente pasmerkė Jėzus Kristus, grasindamas sunkiausiomis bausmėmis. Taigi saugokimės priešpastatyti iš vienos pusės profesinę ir socialinę veiklą, o iš kitos - religinį gyvenimą. Krikščionis, nepaisantis žemiškųjų pareigų, taip pat nepaiso pareigų artimui ir net Dievui ir todėl stato pavojun savo amžinąjį išganymą. Sekdami Kristumi, kuris dirbo dailidės darbą, krikščionys verčiau tesidžiaugia, kad gali dirbti savo kūrybinį darbą, jungdami žmogiškas pastangas, namų, profesijos, mokslo ir technikos reikalus į gyvą sintezę su religinėmis vertybėmis, nes kai šios vadovauja, viskas tarnauja Dievo garbei.

Pasaulietiškos pareigos ir kūryba tiesiogiai, nors ne išimtinai, priklauso pasauliečiams. Juk tiek atskirai, tiek kartu jie veikia kaip pasaulio piliečiai, vadinasi, jie privalo ne tik laikytis deramų kiekvienai disciplinai dėsnių, bet taip pat įgyti šiose srityse tikrą įgudimą. Jie privalo noriai bendradarbiauti su žmonėmis, siekiančiais tų pačių tikslų. Pripažindami tikėjimo reikalavimus ir jausdami jų jėgą, pasauliečiai turėtų, kur reikia, parodyti naujos iniciatyvos ir aktyvumo. Jų deramai suformuotos sąžinės uždavinys - žemiškosios valstybės gyvenime įrašyti dieviškus įstatymus. Iš kunigų pasauliečiai turėtų tikėtis šviesos ir dvasinės jėgos. Tačiau jie neprivalo manyti, kad jų ganytojai visuomet tokie išlavinti, jog, iškilus klausimui, ypač svarbiam, jie tučtuojau galėtų duoti konkretų atsakymą, arba kad tai tik ir yra tiesioginis kunigų uždavinys. Tegu verčiau patys pasauliečiai, apšviesti krikščioniškosios išminties ir klausydami Bažnyčios mokymo, parodo savo iniciatyvą.

Ne kartą pati krikščioniška pasaulėžiūra įgalins juos tam tikromis aplinkybėmis atrasti aiškų sprendimą. Kiti tikintieji, kaip dažnai ir teisingai esti, ne mažiau nuoširdžiai galvodami, atras ir kitokį sprendimą tam pačiam klausimui. Jeigu panašūs sprendimai, nepaisant skirtingų šalių intencijos, daugeliui atrodys lengvai suderinami su Evangelijos mokymu, tai būtina atsiminti, jog niekam neleistina panašiais atvejais rezervuoti išimtinai savo naudai Bažnyčios autoriteto. Visuomet reikia nušviesti klausimą tarpusavio pokalbyje, visų pirma atsižvelgiant tarpusavio meilės ir bendrojo labo.

Pasauliečiai, visame Bažnyčios gyvenime vaidinantieji aktyvų vaidmenį, ne tik privalo praturtinti pasaulį krikščioniška dvasia, bet taip pat yra pašaukti visais reikalais žmogiškos bendruomenės viduje būti Kristaus liudininkais.

Vyskupai, kuriems pavesta valdyti Dievo Bažnyčią, su kunigais teskelbia Kristaus naujieną tokiu būdu, kad visas tikinčiųjų žemiškas veikimas būtų nušviestas Evangelijos šviesa. Be to, visi ganytojai privalo atminti, kad savo kasdieniniu elgesiu ir rūpesčiu jie rodo pasauliui Bažnyčios veidą, pagal kurį žmonės sprendžia apie krikščioniškojo mokymo jėgą ir tiesą. Gyvenimu ir žodžiu kartu su vienuoliais ir tikinčiaisiais tegul parodo, kad Bažnyčia vienu savo buvimu ir visomis dovanomis yra tų dorybių, kurios taip reikalingos šiuolaikiniam pasauliui, neišsemiamas šaltinis. Rūpestingomis studijomis tepasiruošia, kad pokalbyje su pasauliu ir su bet kokių pažiūrų žmonėmis galėtų rasti deramas pozicijas. Tačiau labiausiai tesistengia savo širdyje išlaikyti šiuos Susirinkimo žodžius: "Šiandien žmonių giminei vis labiau sueinant į civilinę, ekonominę bei socialinę vienybę, juo labiau dera, kad kunigai sutartinu rūpesčiu bei darbu, vyskupų ir popiežiaus vadovaujami, šalintų bet kokias susiskaldymo priežastis, kad visa žmonių giminė būtų sujungta Dievo šeimos vienybe"*.

Nors Bažnyčia Šventosios Dvasios galia išliko ištikima savo Viešpaties Sužieduotine ir niekuomet nepaliovė buvusi išganymo ženklas pasaulyje, ji puikiai žino, kad jos narių, tiek dvasininkų, tiek pasauliečių, tarpe daugelio amžių bėgyje netrūko žmonių, kurie nebuvo ištikimi Dievo Dvasiai. Dargi mūsų amžiuje Bažnyčia gerai mato, kokia yra distancija tarp jos skelbimo ir žmogiškojo silpnumo tų, kuriems patikėta Evangelija. Kaip beteistų šiuos trūkumus istorija, mes turime juos gerai atsiminti ir griežtai su jais kovoti, kad trūkumai nedarytų žalos Evangelijos skelbimui. Taip pat Bažnyčiai žinoma, kiek ji pati, pasinaudodama amžių patirtimi, plėsdama savo santykius su pasauliu, privalo subręsti. Šventosios Dvasios vedama, Motina Baž-

---

* Dogminė konstitucija apie Bažnyčią, 28 str.

nyčia nuolat savo vaikus "skatina apsivalyti ir atsinaujinti, kad Kristaus ženklas skaisčiau nušvistų jos veide*.

44. Pasaulis privalo pripažinti Bažnyčią kaip socialinę istorijos realybę ir kaip fermentą; tačiau ir Bažnyčia supranta, kiek ji pati yra gavusi iš žmonijos istorijos ir jos evoliucijos.

Parama, kurią Bažnyčia gauna iš šiuolaikinio pasaulio

Praėjusiųjų amžių patirtis, mokslų pažanga, įvairiose kultūros formose paslėpti lobiai, - visa tai padeda išsamiau pasireikšti žmogaus prigimčiai ir atverti naujus kelius į tiesą. Visi šie dalykai labai naudingi Bažnyčiai. Juk ji nuo savo istorijos pradžios mokėsi Kristaus skelbimą išreikšti įvairių tautų sąvokomis ir kalbomis; be to, ji stengėsi paaiškinti šį skelbimą filosofų išmintimi, kad Evangelija būtų pritaikyta, kiek įmanoma, visų supratimui ir drauge išmintingųjų poreikiams. Šitas pritaikomasis apreikštojo žodžio skelbimas turi likti kiekvienos evangelizacijos dėsniu. Jo dėka kiekvienoje tautoje skatinamas sugebėjimas savaip išreikšti Kristaus mokymą, ir drauge vystomas gyvas Bažnyčios bendravimas su įvairiomis tautų kultūromis. Tokio bendravimo ugdymui Bažnyčia, ypač mūsų laikais, kai viskas greitai kinta, tame tarpe ir mąstymo būdai, labai reikalinga pagalbos tų, kurie, gyvendami pasaulyje, ugdo įvairias institucijas ir disciplinas bei supranta jų giliausius pagrindus, nesvarbu, ar tai liečia tikinčiuosius, ar netikinčiuosius. Visos Dievo tautos reikalas, ypač ganytojų ir teologų, ištirti, Šventajai Dvasiai padedant, įvairias mūsų laikotarpio pažiūras, jas įvertinti ir interpretuoti, remiantis Dievo žodžiu, kad apreikštoji tiesa būtų giliau suvokta, geriau suprasta, tinkamiau paskelbta.

Bažnyčia, turėdama regimą socialinę struktūrą, savo vienybės su Kristumi žymę, gali turtėti ir turtėja socialinio gyvenimo evoliucijos dėka. Tai nereiškia, kad ko nors trūktų Kristaus pateiktoje konstitucijoje, bet ši evoliucija padeda ją giliau pažinti, geriau išreikšti ir tinkamiau pritaikyti mūsų laikams. Bažnyčia dėkingai pažymi, jog tiek jos visuma, tiek atskiri jos vaikai gauna įvairiopą paramą iš įvairių luomų ir padėties žmonių. Kas tik ugdo žmonių bendruomenę šeimos, kultūros, ekonominio bei

---

* Dogminė konstitucija apie Bažnyčią, 15 str.

socialinio gyvenimo, tautinės ir tarptautinės politikos srityje, - suteikia didelę paramą Bažnyčios bendruomenei pagal Dievo planą, žinoma, kiek tai priklauso nuo išorinių dalykų. Bažnyčia taip pat pripažįsta, kad jai labai daug padėjo ir padeda jos priešų opozicija ir net persekiojimai.

45. Bažnyčia, padėdama pasauliui ir daug iš jo gaudama, siekia tik vieno: kad ateitų Dievo karalystė ir visos žmonijos išganymas. Visos vertybės, kurių gali suteikti žmonijos šeimai Dievo tauta savo žemiškosios kelionės metu, išplaukia iš to, kad Bažnyčia yra visuotinis išganymo sakramentas, apreiškiantis ir vykdantis meilės slėpinį žmonėms.

Kristus - Alfa ir Omega

Dievo Žodis, per kurį viskas yra padaryta, tapo kūnu, kad, būdamas tobulas žmogus, visus išganytų ir viską atbaigtų. Kristus yra žmonių istorijos tikslas, taškas, į kurį veržiasi istorijos bei civilizacijos siekimai, žmonijos centras, visų širdžių džiaugsmas ir jų troškimų pilnybė. Jis yra tasai, kurį Tėvas prikėlė iš mirties, išaukštino ir pasodino savo dešinėje, paskirdamas jį gyvųjų ir mirusiųjų teisėju. Dvasios atgaivinti ir sujungti keliaujame link žmogaus istorijos atbaigimo, kuris visiškai atitinka jo meilės planams: "atnaujinti Kristuje visa, kas yra danguje ir žemėje" (Ef. 1,10).

Pats Viešpats sako: "Štai aš veikiai ateinu, ir su manim yra mano užmokestis atsilyginti kiekvienam pagal jo darbus. Aš esu Alfa ir Omega, pirmasis ir paskučiausias, pradžia ir galas" (Apr. 22,12-13).

II DALIS

KAI KURIOS YPATINGAI AKTUALIOS PROBLEMOS

46. Išdėstęs žmogaus asmens vertę bei jo tiek individualinį, tiek socialinį pašaukimą, Susirinkimas dabar trokšta atkreipti žmonių dėmesį į ypatingai aktualius šiuolaikinius reikalus, ypač reikšmingus visai žmonijai.

Įžanga

Tarp daugelio klausimų, keliančių .visuotinį susirūpinimą, pirmiausia reikia išvardinti šiuos: santuoką bei šeimą, žmogiškąją kultūrą, ekonominį-socialinį bei politinį gyvenimą, tautų šeimos susivienijimą ir taiką. Visi šitie klausimai išryškės, remiantis

Kristaus dėsniais bei mokslu, kuriais bus apšviesti tikintieji ir visi žmonės, beiešką šitų sudėtingų problemų sprendimo.

PIRMASIS SKYRIUS

SANTUOKOS VERTĖ IR ŠEIMOS UGDYMAS

Santuoka ir šeima šiuolaikiniame pasaulyje

47. Tiek asmens, tiek žmogiškosios bei krikščioniškosios visuomenės gerovė glaudžiai susijusi su vedusiųjų ir šeimų bendruomenių gerove. Todėl krikščionys drauge su visais branginančiais šią bendruomenę nuoširdžiai sveikina visą pažangą, kuria pasinaudoja žmonės, stiprindami šią meilės sąjungą ir jos gyvenimą. Tuo būdu remiami vedusieji ir gimdytojai gali geriau atlikti savo pareigas, ir iš to galime laukti tik gerų rezultatų.

Tačiau ne visur šeimos bei santuokos kilnumas pasireiškia vienodai gražiai. Kai kur jį aptemdo poligamija, skyrybos, vadinama laisvoji meilė ir kiti nukrypimai. Be to, vedusiųjų meilė neretai profanuojama egoizmo, hedonizmo ir neleistinų praktikų, vengiant gimdymo. Taip pat ir šiuolaikinės ekonominės , sociologinės - psichologinės ir pilietinės sąlygos teikia nemažų sutrikimų. Pagaliau kai kuriuose kraštuose su susirūpinimu pastebimos problemos, kilusios dėl demografinio gyventojų skaičiaus augimo. Visa tai sukelia daug sąžinės nerimo. Ir, nepaisant visko, šeimos galia ir jėga matomos iš to, kad gilūs šiuolaikinės visuomenės pakitimai, nežiūrint visų iškylančių sunkumų, įvairiais būdais patvirtina šios institucijos privalumus.

Todėl Susirinkimas, aiškindamas kai kuriuos Bažnyčios mokslo skyrius, siekia apšviesti bei sustiprinti krikščionis ir visus žmones, kurie stengiasi išsaugoti ir sustiprinti santuokos prigimtą kilnumą ir jos šventas vertybes.

Santuokos ir šeimos šventumas

48. Giliausia vedusiųjų gyvenimo ir meilės bendruomenė, Kūrėjo duota bei aprūpinta atitinkamais dėsniais, praktiškai įsteigiama santuokos sutartimi, t. y. neatšaukiamu asmenišku sutikimu. Tokiu būdu žmogišku veiksmu, kuriuo sutuoktiniai tarpusavyje atsiduoda vienas kitam, Dievo sutvarkymu kyla tvirta institucija taip pat ir visuomenės atžvilgiu. Šita šventa sąjunga, atsižvel-

giant į sutuoktinių, vaikų ir visuomenės labą, nepriklauso nuo žmonių sauvalės. Pats Dievas yra santuokos autorius, skirdamas jai įvairias vertybes bei tikslus, ir ši institucija turi didžiausios reikšmės žmonių giminės pratęsimui, pačių šeimos narių asmeniniam labui bei amžinajam likimui, pagaliau ne tik šeimos, bet ir visos visuomenės kilnumui, pastovumui, taikai ir pažangai. Savo prigimties savybėmis santuokos institucija ir vedusiųjų meilė skirta vaikų gimdymui ir auklėjimui. Vaikai yra moterystės tikslų vainikas. Vyras ir moteris moterystės sąjungoje "jau nebe du, bet vienas kūnas" (Mt. 19,6), giliausiu asmenų bei veikimo susijungimu vienas kitam padeda ir tarnauja. Jie patiria ir vis labiau įgyja savo vienybės jausmą. Ši giliausioji vienybė, kaip abipusis asmenų atsidavimas bei vaikų palaima, reikalauja visiškos vedusiųjų ištikimybės ir šitos vienybės neišardomumo.

Viešpats Kristus gausiai palaimino šią daugeriopą meilę, gimusią iš dieviškos meilės šaltinio ir įsteigtą jo vienybės su Bažnyčia pavyzdžiu. Kaip kadaise Dievas sudarė meilės ir ištikimybės sutartį su savo tauta, taip dabar žmonių Išganytojas ir Bažnyčios Sužieduotinis tikinčiųjų santuokos sakramentu pasitinka sutuoktinius. Jis pasilieka su jais, kad sutuoktiniai tarpusavio atsidavimu mylėtų vienas kitą amžinoje ištikimybėje, kaip jis mylėjo Bažnyčią ir atidavė už ją pats save. Tikra vedusiųjų meilė yra įjungiama dieviškon meilėn ir išganinga Kristaus galybe bei Bažnyčios veikimu yra valdoma ir praturtinama, kad sutuoktiniai būtų veiksmingai vedami prie Dievo ir būtų stiprinami kilnioms tėvo ir motinos pareigoms. Todėl tikintieji sutuoktiniai santuokos sakramentu yra tarsi pašvenčiami savo luomo uždaviniams ir kilnumui. Šio sakramento įtakoje vykdydami santuokos bei šeimos uždavinius, Kristaus dvasioje semdami savo gyvenimui tikėjimo, vilties ir meilės, jie vis tobuliau siekia abipusio šventumo ir drauge šlovina Dievą.

Matydami gimdytojų pavyzdį ir bendrai melsdamiesi, vaikai bei visi namiškiai lengviau atras žmoniškumo, išganymo ir šventumo kelią. Sutuoktiniai, papuošti tėvystės bei motinystės kilnumu ir pareigomis, uoliai auklės, ypač religiškai, savo vaikus, nes auklėjimas pirmoje eilėje yra tėvų uždavinys.

Vaikai, kaip gyvi šeimos nariai, savo ruožtu prisidės prie tėvų šventumo. Jie atsilieps į gimdytojų gerumą dėkingumu, paklusnumu ir pasitikėjimu. Jie juos parems, kaip dera geriems vaikams, sunkenybėse ir senatvės vienatvėje. Visiems reikia gerbti

našlystę, kuri yra priimama tvirtai pasiryžus tęsti santuokos pašaukimo pareigas. Šeimos privalo dalintis su kitomis šeimomis savo dvasinėmis vertybėmis. Todėl krikščioniška šeima, gimusi iš santuokos, kaip Kristaus ir Bažnyčios meilės sąjungos atvaizdo ir bendrumo, visiems apreikš gyvą Išganytojo buvimą pasaulyje ir tikrą Bažnyčios prigimtį sava meile, didžiadvasiškumu, vienybe ir ištikimybe bei visų narių nuoširdžiu bendradarbiavimu.

Vedusiųjų meilė

49. Dievo žodis ne kartą ragina sužieduotinius ir sutuoktinius gaivinti ir ugdyti skaisčia meile sužieduotuvių laikotarpį ir nedaloma meile - santuokinį gyvenimą. Daugybė mūsų amžininkų labai vertina tikrą vyro ir žmonos meilę, reiškiamą įvairiais būdais, pagal garbingus tautų ir laiko papročius. Šita iš esmės žmogiška meilė, kylanti iš tarpusavio asmeniškos valios polinkio, apima visą asmens vertybę ir todėl sugeba praturtinti kūno ir sielos išraiškas specialiu kilnumu ir jas išaukštinti kaip vedybinės draugystės elementus bei ženklus. Šią meilę Viešpats ypatingos malonės dovanomis teikėsi kilninti, tobulinti ir išaukštinti. Ši meilė, jungianti žmogiškus ir dieviškus pradus, apima ir vadovauja gyvenimui tarpusavio laisvu atsidavimu, išmėgintu ir švelniu jausmu. Ji auga ir tobulėja kilniais darbais. Ilgainiui ji pranoksta grynai erotinį polinkį, kuris, egoistiškai tenkinamas, greitai nyksta.

Ši meilė ypač išreiškiama ir tobulinama būdingais santuokai aktais. Todėl šie aktai, kuriais sutuoktiniai intymiai ir skaisčiai susijungia, yra garbingi ir kilnūs, jeigu tikrai vykdomi žmogišku būdu ir išreiškia tarpusavio atsidavimą, kuriuo jie džiaugsmingai ir su dėkingumu praturtina vienas kitą. Šita meilė, patvirtinta tarpusavio pažadu, o ypač pašvęsta Kristaus sakramentu, laimėje ir sunkumuose tampa neišardomai ištikima fiziškai ir dvasiškai ir niekuomet nesileidžia į svetimavimą arba skyrybas. Ir vyro, ir moters asmens vertės lygybė privalo būti pripažinta tarpusavio pilnutine meile, iš kurios išplaukia Dievo pripažinta santuokos vienybė. Suprantama, jog ištikimas ir pastovus šio pašaukimo pareigų vykdymas reikalauja didžios dorybės, todėl vedusieji, sustiprinti malonės šventam gyvenimui, privalo ugdyti ir melsti meilės tvirtumo, didžiadvasiškumo ir aukos dvasios.

Tikra santuokos meilė bus labiau vertinama ir apie ją susi-

darys sveika viešoji nuomonė, jeigu vedusieji krikščionys labiau pasireikš ištikimybės ir darnumo liudijimu bei rūpestingu vaikų auklėjimu ir pritars būtinam kultūriniam, psichologiniam ir socialiniam šeimos ir vedybinio gyvenimo atnaujinimui. Jaunuoliai turi būti laiku ir tinkamai pamokyti apie vedusiųjų meilės kilnumą, uždavinius ir veiklą, geriausiai savo šeimos židinyje, kad išsiaiškintų skaistybės reikšmę ir tinkamu laiku bei po dorų sužieduotuvių laikotarpio žengtų į vedybas.

Santuokos vaisingumas

50. Santuoka ir sutuoktinių meilė savo prigimtimi skirta vaikų gimdymui ir auklėjimui. Neabejotina, kad vaikai yra žymiausias santuokos gėris ir labiausiai pasitarnauja pačių gimdytojų labui. Pats Dievas yra pasakęs: "Negera žmogui būti vienam" (Pr. 2,18). Tas, kuris "pradžioje padarė juos kaip vyrą ir moterį" (Mt. 19,14), norėjo suteikti žmogui savo kūrybiniame darbe tam tikrą specialų dalyvavimą ir todėl pasakė: "Aukite ir dauginkitės" (Pr. 1,28). Neminint kitų santuokos tikslų, tenka pažymėti, jog tikros vedusiųjų meilės ugdymas ir išplaukiantis iš to šeimyninio gyvenimo būdas siekia, kad sutuoktiniai tvirtai ir noriai bendradarbiautų su Kūrėjo ir Išganytojo meile, kuris per juos nuolat plečia ir praturtina savo šeimą.

Perduodami žmogiškąją gyvybę ir ją ugdydami, - tai sudaro tiesioginį uždavinį, - sutuoktiniai privalo jaustis atlieką Dievo Kūrėjo meilės bendradarbių ir išreiškėjų pareigą. Todėl jie atliks savo uždavinį kupini žmogiškos ir krikščioniškos atsakomybės ir su gilia pagarba Dievui, bendru sutarimu ir pastangomis padarys teisingą sprendimą. Čia jie privalo skaitytis su pačių vaikų - jau gimusių ar laukiamų - gerove. Jie apsvarstys medžiagines ir dvasines sąlygas, atsižvelgdami į laiko ir savo padėtį, jausdami atsakomybę šeimos gerovei, pasaulinei visuomenei ir Bažnyčiai. Šiuo klausimu galutinis sprendimas priklauso nuo pačių sutuoktinių, sprendžiančių Dievo akivaizdoje. Savo veikloje vedusieji krikščionys teprisimena, jog negalima elgtis pagal sauvalę, bet pagal sąžinę, suderintą su dieviškaisiais įstatymais, o taip pat pagal Bažnyčios mokymą, šį įstatymą autentiškai interpretuojantį Evangelijos požiūriu. O dieviškasis įstatymas rodo pilnutinę sutuoktinių meilės reikšmę, gina ją ir skatina į tikrai

žmogišką tobulumą. Todėl vedusieji krikščionys, pasitikėdami dieviškąja Apvaizda ir palaikydami aukos dvasią, šlovina Kūrėją ir siekia tobulumo Kristuje, kai, susidūrę su gimdymo uždaviniais, prisiima žmogišką ir krikščionišką atsakomybę. Tarp vedusiųjų, tokiu būdu atliekančių Dievo pavestus uždavinius, ypač verti paminėti tie, kurie bendru protingu sprendimu ir didžiadvasiškai ryžtasi auklėti gausią šeimą.

Santuoka nėra vien tik gimdymo institucija. Neišardomas sutarties tarp asmenų pobūdis ir vaikų gerovė reikalauja, kad abipusė vedusiųjų meilė būtų deramai ugdoma, kad ji tobulėtų ir bręstų. Todėl, jei šeimoje kartais, nepaisant geriausių norų, vaikų nėra, santuoka, kaip viso gyvenimo forma ir bendruomenė, vis vien išlaiko savo vertę ir lieka neišardoma.

Vedusiųjų meilė ir pagarba žmogaus gyvybei

51. Susirinkimui žinoma, kad vedusiųjų pastangos sukurti harmoningą gyvenimą dažnai šiuolaikinių gyvenimo aplinkybių esti varžomos ir jie neretai gyvena tokioje padėtyje, kai vaikų skaičius - bent laikinai - negali būti padidintas. Tais atvejais vedusiųjų meilė bei ištikimybė, taip pat vedybinis gyvenimas susiduria su sunkumais. Ten, kur nutrūksta intymus vedybinis gyvenimas, neretai ištikimybė ir vaikų gerovė gali atsirasti pavojuje, nes vaikų auklėjimas ir pasiryžimas turėti daugiau vaikų susvyruoja.

Esama žmonių, kurie drįsta siūlyti negarbingus šios problemos sprendimus, nesibaidydami net žmogžudystės. Tačiau Bažnyčia primena, kad tarp Dievo įstatymų, tvarkančių gyvybės pratęsimą ir saugojančių vedusiųjų meilę, negali būti tikro prieštaravimo.

Dievas, gyvenimo Viešpats, suteikė žmonėms kilnų gyvybės pratęsimo uždavinį, kuris turi būti vykdomas žmogaus orumui deramu būdu. O gyvybė nuo pat užuomazgos turi būti globojama visu rūpestingumu: abortas ir kūdikio nužudymas yra baisūs nusikaltimai. Žmogaus lytinė sąranga ir jo dauginimosi galios nuostabiai viršija esančias žemesniame gyvybės lygyje; todėl specifiniai vedybiniai aktai, pavaldūs tikram žmogaus kilnumui, turi būti didžioje pagarboje. Ten, kur liečiamas vedusiųjų meilės derinimas su gyvybės pratęsimo atsakomybe, moralinis veiksmų pobūdis priklauso ne tik nuo geros intencijos ir motyvų, bet

taip pat nuo objektyvių kriterijų, išplaukiančių iš asmens ir jo veiksmų prigimties. Šitie kriterijai išlaiko abipusio atsidavimo pilnutinę prasmę ir vaikų gimdymą tikros meilės kontekste. Tačiau šito negali būti be sutuoktinių skaistybės laikymo. Bažnyčios vaikams, saugantiems šiuos principus, prokreacijai reguliuoti neleistina naudotis Bažnyčios mokymo pasmerktais būdais.

Visiems verta pagalvoti: žmogaus gyvybė ir uždavinys ją pratęsti negali būti apriboti vien tik šio pasaulio motyvais ir, nuosekliai, negali būti sprendžiami ir suprantami tik šio pasaulio požiūriu. Būtina šiuos klausimus spręsti, turint prieš akis amžinąjį žmogaus pašaukimą.

Visų pareiga puoselėti santuoką ir šeimą

52. Šeima yra pilnutinio žmogiškumo mokykla. Kad ji įstengtų pasiekti savo gyvenimo ir uždavinio pilnybę, reikalingas ne tik dvasinis bendravimas ir bendras vedusiųjų sutarimas, bet ir aktyvus gimdytojų bendradarbiavimas vaikų auklėjime. Šiam tikslui ypatingai efektyvus tėvo bendradarbiavimas ir namų auklėjimas, kurį teikia motina, ypač mažiesiems. Namų auklėjimas turi būti palaikomas nenuvertinant teisėto socialinio moters iškilimo. Vaikų auklėjimas turi būti taip sutvarkytas, kad, sulaukę pilnametystės, jie turėtų visišką atsakomybės supratimą, pasirinkdami pašaukimą (įskaitant dvasinį) ar luomą. Jeigu jie pasirinktų santuoką, būtina, kad, kurdami nuosavą šeimą, turėtų prieš akis moralines, socialines ir ekonomines sąlygas. Jauniesiems kuriant šeimą, tėvų bei globėjų pareiga yra vadovauti protingu ir jiems suprantamu patarimu, tačiau neleistina jiems taikyti tiesioginę ar netiesioginę prievartą, sudarant santuoką ar pasirenkant jos partnerį.

Tokiu būdu šeima, kurioje drauge gyvena įvairios kartos, tarpusavyje padedančios atrasti tikrą išmintį ir derinančios asmens teises su kitais socialinio gyvenimo reikalavimais, sudaro visuomenės pagrindą. Todėl visi, turintieji įtakos bendruomenei ir socialinėms grupėms, privalo efektingai prisidėti prie santuokos ir šeimos stiprinimo. Civilinė valdžia turi pripažinti tikrąją šios institucijos prigimtį, ginti ją ir palaikyti. Jos pareiga globoti viešąją moralę ir namų židinio gerovę. Toks yra šventas valdžios uždavinys. Tėvų pareiga gimdyti vaikus ir šeimos židinyje juos auklėti. Rūpestingi įstatymų leidėjai ir kitos institucijos privalo globoti ir teikti paramą tiems, kurie per nelaimę neturi savo šei-

mos.

Krikščionys, išpirkdami dabartį (plg. Ef. 5,16; Kol. 4,5) ir skirdami amžinybę nuo kintamų formų, privalo ugdyti santuokos ir šeimos vertybes tiek savo gyvenimo pavyzdžiu, tiek bendradarbiaudami su kitais geros valios žmonėmis. Kovodami su kliūtimis, jie privalo rūpintis šeimos reikalais ir gerove, kurios reikalauja naujieji laikai. Šiam tikslui didelę pagalbą suteiks krikščioniškos tikinčiųjų pažiūros, teisinga moralinė sąžinė ir teologų išmintis bei patirtis.

Įvairių mokslų specialistai, kaip antai: biologai, medikai, visuomenininkai ir psichologai, gali žymiai pasitarnauti santuokos ir šeimos labui bei sąžinės ramybei, jei pasistengs giliau nušviesti įvairias sąlygas leistino žmonių giminės pratęsimo sutvarkymui.

Kunigai turi gauti deramą išsimokslinimą šeimos klausimu. Jie pasistengs moterystės pašaukimą globoti įvairiomis pastoracijos priemonėmis, Dievo žodžio skelbimu, liturginėmis apeigomis bei kita dvasine parama. Jie stiprins sutuoktinius sunkumuose visu žmogiškumu ir kantrybe, jie stiprins juos meilėje, kad augtų tikrai gerų šeimų įtaka.

Įvairūs susivienijimai, ypač šeimų sąjungos, privalo stengtis sustiprinti jaunimą ir pačius sutuoktinius, ypač jaunavedžius, teikiamomis žiniomis bei veikimu. Jie turi parengti jaunus žmones šeimos, visuomenės ir apaštalavimo gyvenimui.

Pagaliau patys vedusieji, sukurti pagal Dievo atvaizdą ir iškelti į aukštąjį asmenų rangą, tebūna vienų siekimų, vienos minties ir vieningi šventumu, ištikima meile teseka gyvenimo pagrindu - Kristumi savo pašaukimo džiaugsmuose bei aukose ir tebūna liudininkais meilės paslapties, kurią Viešpats mirtimi ir prisikėlimu atskleidė pasauliui.

ANTRASIS SKYRIUS

KULTŪROS PAŽANGA

53. Žmogaus asmeniui sava tik kultūros dėka, tai yra ugdant gamtos gėrybes ir vertybes, pasiekti tikrą ir pilną žmoniškumą. Taigi, kur svarstomas žmogaus gyvenimas, ten gamta ir kultūra yra labai glaudžiai susijusios.

Žodžiu "kultūra" bendra prasme suprantami visi dalykai, kuriais žmogus išugdo ir išskleidžia daugeriopus savo kūno ir sielos sugebėjimus. Kultūra apima pasaulį, kurį žmogus stengiasi užvaldyti savo pažinimu ir darbu; taip pat socialinį gyvenimą tiek šeimoje, tiek visoje visuomenėje, kurį papročių ir institucijų pažanga padaro žmoniškesniu; pagaliau kultūra tai tie kūriniai, kuriais žmogus amžių būvyje išreiškia, perduoda ir išlaiko didžius savo dvasios pergyvenimus ir troškimus, kad pasitarnautų daugelio ir visos žmonijos labui.

Tai rodo, jog kultūra būtinai apima istorinį ir socialinį požiūrį. Be to, žodis "kultūra" dažnai turi sociologinę ir net etnologinę prasmę. Šia prasme kalbama apie daugelį įvairių kultūrų. Dėl įvairių būdų naudotis daiktais, atlikti darbą bei išreikšti save, ugdyti religiją ir papročius, leisti įstatymus ir steigti juridines institucijas, plėtoti mokslą, meną bei grožį kyla skirtingi visuomeniniai gyvenimo stiliai ir skirtingos gyvenimo vertybių tvarkymo formos. Iš paveldėtų institucijų susidaro kiekvienai bendruomenei būdingas paveldėjimas. Taip susiformuoja apibrėžta istorinė sritis, kuriai priklauso bet kokios tautos ar amžiaus žmogus ir iš kurios jis semia vertybes tolimesnei žmogaus ir visuomenės kultūros raidai.

1 poskyris: **Kultūros padėtis šiuolaikiniame pasaulyje**

Naujos gyvenimo formos

54. Moderniojo žmogaus gyvenimo sąlygos pasikeitė socialiniu ir kultūriniu atžvilgiu, ir todėl galima kalbėti apie naują žmonijos istorijos amžių. Atsiveria nauji keliai ir kultūros raidai bei skleidimui. Tą parengė milžiniška gamtos, humanitarinių bei socialinių mokslų pažanga, technikos raida, pagaliau žmonių komunikacijos priemonių progresas bei apimtis. Tuo paremtos šiuolaikinės kultūros ypatingos žymės: tikslieji mokslai labai išugdė kritišką sprendimą; naujausieji psichologiniai tyrinėjimai giliau aiškina žmogaus veiklą; istorinės disciplinos įgalina pamatyti daiktus kitėjime ir evoliucijoje; gyvenimo papročiai bei normos kasdien tampa vis vienodesni; industrializacija, urbanizacija ir kitos priežastys, skatinančios kolektyvinio gyvenimo būdą, sukuria naujas kultūros formas (masių kultūrą), kurių dėka atsiranda ir naujos mąstymo,

veikimo bei poilsio formos. Pagausėję tarptautiniai ir tarpgrupiniai santykiai plačiau atveria visiems ir atskiriems žmonėms įvairių kultūrų lobyną. Vis universalesnė tampa bendroji žmonių kultūros forma, kuri tuo labiau skatina ir išreiškia žmonijos vienybę, kuo giliau įžvelgia atskirų kultūrų skirtumus.

Žmogus - kultūros kūrėjas

55. Kasdien daugėja vyrų ir moterų iš visų grupių ir nacijų, kurie sąmoningai jaučiasi esą savo bendruomenės kultūros kūrėjai. Visame pasaulyje vis labiau auga autonomijos ir drauge atsakomybės jausmas, turintis didelę reikšmę dvasiniam bei moraliniam žmonijos subrendimui. Jis tampa dar ryškesnis, turint mintyje pasaulio vienybę ir mūsų pareigą kurti geresnį pasaulį tiesoje ir teisingume. Tuo būdu mes esame liudininkais gimstančio naujo humanizmo, kuriame ryškiausiai matomas žmogus, atsakingas prieš savo brolius ir istoriją.

Sunkumai ir uždaviniai

56. Esant šioms sąlygoms, nereikia stebėtis, jog žmogus, jaučiantis savo atsakomybę dėl kultūros pažangos, turi šviesių vilčių ir drauge jaučia nerimą, matydamas daugelį spręstinų antinomijų.

Ką daryti, kad dažnėjantis kultūrinis bendravimas, turintis atvesti prie tikro bei vaisingo dialogo tarp įvairių grupių ir tautų, nedrumstų bendruomenių gyvenimo, negriautų protėvių išminties, nestatytų pavojun kiekvienos tautos savitumo?

Kaip traktuoti naujos kultūros dinamizmą ir ekspansiją, kad nežūtų ištikimybė paveldėtoms tradicijoms? Tai ypač liečia kultūros, gimusios iš milžiniško mokslo bei technikos progreso, suderinimą su ta dvasine kultūra, kurią atsižvelgiant į įvairias tradicijas praturtina klasikinės studijos.

Kaip suderinti tokį greitą bei augantį atskirų disciplinų plitimą su reikalu duoti jų sintezę bei išsaugoti žmonėse mąstymo ir stebėjimosi sugebėjimus, vedančius prie išminties?

Kas darytina, kad visi žmonės pasaulyje perimtų kultūrines vertybes, kai tuo pačiu metu specialistų kultūrinis lygis darosi vis aukštesnis ir sudėtingesnis?

Pagaliau kaip pripažinti teisėtą autonomiją, kurios sau reikalauja kultūra, kad nebūtų nusileista į grynai žemišką humanizmą, dargi į priešišką religijai?

Reikia, kad šių antinomijų sūkuryje žmogiškoji kultūra plėtotųsi tokia kryptimi, kad vienodai auklėtų pilnutinę asmenybę, kad padėtų atlikti uždavinius visiems ir ypač krikščionims vieningoje žmonijos šeimoje.

2 poskyris: **Kai kurie kultūros teisingos raidos principai**

57. Krikščionys, keliaudami į dangiškąją tėvynę, privalo mąstyti ir ieškoti to, kas aukštai, bet tai nė kiek nesumažina, o priešingai, padidina jų pareigos svarbą bendradarbiauti su visais žmonėmis, kuriant humaniškesnį pasaulį. Iš tiesų krikščioniškojo tikėjimo slėpinys suteiks jiems didžių akstinų ir paramos uoliau vykdyti šį uždavinį ir ypač atskleisti pilnutinę šio darbo prasmę. Tikėjimas parodys, kokią įžymią vietą užima kultūra žmogaus pašaukimo visumoje.

Tikėjimas ir kultūra

Kadangi žmogus savo rankų darbu ir technika apdirba žemę, kad ji duotų vaisių ir taptų žmonijos verta būstine, tai, sąmoningai įsijungdamas į socialinių grupių gyvenimą, jis vykdo Dievo planą, apreikštą pasaulio pradžioje, būtent užvaldyti žemę ir tobulinti kūrinius bei save patį. Jis taip pat vykdo didį Kristaus priesaką - pasišvęsti brolių tarnybai.

Be to, žmogus, dirbdamas įvairiose filosofijos, istorijos, matematikos ir gamtos mokslų srityse bei kurdamas meną, gali daug pasitarnauti, kad žmonijos šeima pasiektų aukštesnes tiesos, gėrio ir grožio sritis, kad iškiltų iki universalių vertybių suvokimo ir tuo būdu įgytų tos nuostabios išminties, kuri nuo amžių buvo su Dievu, viską kartu tvarkydama, žaisdama žemėje ir jausdama džiaugsmą būti drauge su žmonių vaikais.

Žmogaus dvasia, labiau išlaisvinta iš daiktų priklausomybės, gali sėkmingiau garbinti Kūrėją ir jį kontempliuoti. Malonės skatinama, ji atsiveria pažinti Dievo Žodžiui, kuris, prieš tapdamas kūnu visų išganymui ir savyje atbaigimui, jau "buvo pasaulyje", kaip "tikroji šviesa, apšviečianti kiekvieną žmogų" (Jn. 1,9-10).

Beje, šiuolaikinė mokslo ir technikos pažanga, savo metodų galia nepajėgianti pasiekti giliausiųjų daiktų priežasčių, gali būti linkusi į tam tikrą fenomenalizmą ir agnosticizmą, ypač kai tų disciplinų metodas be pagrindo laikomas aukščiausia visos

tiesos ieškojimo taisyklė. Esama pavojaus, kad žmogus, per daug pasitikėdamas šiuolaikiniais atradimais ir išradimais, ims manyti esąs sau pakankamas ir neieškos aukštesnių dalykų.

Tačiau šios nevykusios išvados nebūtinai remiasi šiuolaikine kultūra ir neprivalo mūsų gundyti nepripažinti jos pozityvių vertybių. Tarp tų vertybių gali būti išvardinta: mokslinės studijos ir tiksli mokslinių tyrinėjimų ištikimybė tiesai, būtinumas dirbti drauge su kitais techninėse grupėse, tarptautinio solidarumo jausmas, vis gyvesnė mokslininkų atsakomybė padėti žmonėms ir juos ginti, troškimas sudaryti geresnes gyvenimo sąlygas visiems, ypač tiems, kuriems atimta galimybė to siekti ar kurie kultūriškai skursta. Visi šitie dalykai gali parengti dirvą priimti Evangelijos naujienai. Šis parengimas gali būti įkvėptas dieviškos meilės, išplaukiančios iš to, kuris atėjo išganyti pasaulio.

Daugeriopas ryšys tarp gerosios Kristaus naujienos ir žmogiškosios kultūros

58. Tarp išganymo skelbimo ir žmogiškosios kultūros esama daugeriopų ryšių. Juk Dievas, apsireikšdamas savo tautai iki visiško savęs apreiškimo įsikūnijusiame Sūnuje, yra kalbėjęs, atsižvelgdamas į kultūrą, būdingą gyvenamajam amžiui. Taip ir Bažnyčia, amžių bėgyje gyvendama įvairiose sąlygose, naudojosi įvairių kultūrų priemonėmis, kad paskleistų ir išaiškintų Kristaus mokslą visoms tautoms, kad jį tyrinėtų ir giliau suprastų bei liturginėse apeigose ir gyvenime jį išreikštų skirtingoms tikinčiųjų visuomenėms.

Būdama pasiųsta visoms tautoms skirtingais amžiais ir skirtinguose kraštuose, Bažnyčia nėra būtinai ir neatšaukiamai susijusi su kokia nors tauta ar rase, nei su jokiais senovės ar naujųjų laikų papročiais. Laikydamasi savų tradicijų ir drauge jausdama savo universalią misiją, ji trokšta bendrauti su įvairiomis kultūros formomis, nes tokiu būdu praturtinama ir pati Bažnyčia, ir įvairios kultūros.

Geroji Kristaus naujiena nuolat atnaujina puolusio žmogaus gyvenimą ir kultūrą; ji nuolat kovoja ir atmeta klaidas ir blogį, išplaukiančius iš nuolatinės nuodėmės grėsmės. Ji be pertraukos švarina ir kelia tautų papročius. Ji aukščiausiomis vertybėmis tarsi iš vidaus praturtina, stiprina, papildo ir atnaujina Kristaus mokslu visų tautų ir epochų amžių savumus. Tuo būdu Bažny-

čia, vykdydama savo uždavinį, kartu skatina ir remia žmogiškąją ir pilietinę kultūrą. Savo veikla, įskaitant Liturgiją, ji auklėja žmoguje vidinę laisvę.

59. Visa tai rodo, jog Bažnyčia primena visiems, kad kultūra apima viso žmogaus asmens tobulumą, bendruomenės ir visos žmonių visuomenės labą. Todėl reikia ugdyti dvasią taip, kad būtų skatinamas stebėjimas, intuicija, kontempliacija, sugebėjimai daryti asmeninius sprendimus bei ugdyti religinį, moralinį ir socialinį jausmą.

Įvairių požiūrių derinimas

Kultūra, tiesiog išplaukdama iš žmogaus protinių bei socialinių savybių, nuolat reikalauja teisėtos laisvės išreikšti save ir teisėtos galimybės veikti pagal nuosavus principus. Taigi ji pagrįstai reikalauja pagarbos ir naudojasi tam tikru savarankiškumu, žinoma, nepažeidžiant asmens ir bendruomenės teisių, tiek dalinių, tiek visuotinių, bendrojo labo ribose.

Šventasis Susirinkimas, prisimindamas pirmojo Vatikano susirinkimo mokymą, skelbia "esant dvejopos pažinimo tvarkos", būtent tikėjimo ir proto, kurios yra skirtingos. Tačiau Bažnyčia nedraudžia "žmogiškųjų menų ir mokslų kultūrai savo srityje naudotis savais principais ir savu metodu", todėl, "pripažindama šią teisėtą laisvę" žmogaus kultūrai, Bažnyčia ypač teigia teisėtą mokslų autonomiją.

Visa tai reikalauja, kad žmogus, nepažeisdamas moralinės tvarkos ir bendrojo labo, galėtų laisvai ieškoti tiesos ir skelbti bei skleisti savąsias pažiūras, užsiiminėti bet kuria meno šaka, ir pagaliau žmogus turi teisę būti teisingai informuotas apie viešuosius įvykius.

Valstybinės valdžios pareiga yra ne determinuoti žmogaus kultūros formų pobūdį, bet teikti paramą ir sąlygas kultūrinį gyvenimą skleisti visiems žmonėms, įskaitant tautines mažumas. Taigi visų pirma būtina reikalauti, kad kultūra nenukryptų nuo savojo tikslo ir nebūtų pajungta politinėms ar ekonominėms jėgoms.

3 poskyris: **Kai kurios ypatingai aktualios krikščionių pareigos kultūros atžvilgiu**

Reikia pripažinti teisę visiems naudotis kultūros vertybėmis

60. Dabar esama galimybių išvaduoti didelę daugybę žmonių iš ignorancijos skurdo. Mūsų amžiui labiausiai deramas uždavinys, ypač krikščionims, uoliai darbuotis, kad tiek ekonominėje bei politinėje srityje, tiek tautinėje bei tarptautinėje plotmėje būtų paskelbti fundamentalūs sprendimai, kurių dėka būtų pripažinta ir įgyvendinta visiems žmonėms teisė į žmogiškąją civilinę kultūrą, į asmens orumą, nedarant skirtumų dėl kilmės, lyties, nacijos, religijos ar socialinės padėties. Tuo būdu visi turėtų būti pakankamai aprūpinti kultūrinėmis vertybėmis, ypač sudarančiomis vadinamąją elementarią kultūrą, kad daugybė neraštingų ir nuo atsakingos veiklos nušalintų nebūtų sutrukdyti žmogiškai darbuotis bendrajam labui.

Būtina stengtis, kad žmonės su atitinkamais gabumais galėtų pasiekti aukštąsias studijas ir vėliau, kiek tik įmanoma, galėtų užimti pareigas, atitinkančias jų gabumus ir išsilavinimą. Tokiu būdu bet kurios tautybės atskiri žmonės bei socialinės grupės galėtų gauti pilnutinių kultūrinių pasiekimų pagal savo sugebėjimus ir tradicijas.

Reikia dėti rimtų pastangų, kad visi sąmoningai jaustų savo teisę į kultūrą ir pareigą siekti išsimokslinimo bei padėti kitiems lavintis. Deja, kartais esama gyvenimo ir darbo sąlygų, kurios suvaržo kultūrinius siekimus ir nustelbia pastangas. Tai ypač būdinga žemdirbiams ir miestų darbininkams, kuriems turėtų būti sudarytos tokios darbo sąlygos, kad jie galėtų netrukdomai lavintis ir siekti mokslo. Moterys dirba jau beveik visose gyvenimo srityse, ir todėl būtina, kad jos galėtų visuomenėje vaidinti tokį vaidmenį, kuris atitinka jų sugebėjimus. Visi turi pripažinti ir remti moterų dalyvavimą kultūriniame gyvenime.

Auklėjimas pilnutinei žmogaus kultūrai

61. Šiandien daug sunkiau negu praeityje sintetiškai apibendrinti įvairias mokslines disciplinas bei meno sritis. Viena, kad auga kultūros elementų aibė ir įvairumas, antra vertus - mažėja atskirų žmonių sugebėjimas juos suvokti ir organiškai sujungti.

Tuo būdu "universalaus žmogaus" tipas vis labiau nyksta. Tačiau kiekvienam žmogui lieka pareiga išsaugoti pilnutinę asmenybę,kurioje vyrauja proto, valios, sąžinės ir broliškumo vertybės, pagrįstos Dievu - Kūrėju ir nuostabiai išugdytos bei išaukštintos Kristaus.

Tokio pilnutinio auklėjimo pagrindas, tarsi motina ir maitintoja, yra šeima. Joje meilės apsupti vaikai išmoksta pažinti tikrąją dalykų tvarką, nes išmėgintos žmogiškosios kultūros formos čia natūraliai perduodamos augančio jaunimo dvasiai.

Tokiam auklėjimui šiuolaikinėse bendruomenėse esama sąlygų, ypač paplitus knygoms ir naujoms kultūrinio bei socialinio susižinojimo priemonėms, galinčioms skatinti universalų kultūros pobūdį. Be to, sutrumpėjus darbo laikui, kasdien auga žmogaus patogumai. Laisvalaikis turi būti teisingai išnaudotas dvasios ir kūno poilsiui bei sveikatos stiprinimui. Mėgiami užsiėmimai ir švietimasis, kelionės į kitus kraštus (turizmas) išplečia dvasios akiratį ir praturtina žmones vienas kito nauju pažinimu. Kūno kultūra ir sporto varžybos taip pat skatina dvasinę pusiausvyrą, net ir bendruomenėje, o taip pat broliškus santykius tarp įvairių luomų, tautų ir kilmės žmonių. Todėl krikščionys turi bendradarbiauti kultūrinėse manifestacijose ir kolektyvinėje veikloje, būdingoje mūsų laikams, kad praturtintų šias apraiškas žmogiška ir krikščioniška dvasia.

Visos šitos aplinkybės negalės vesti žmogaus iki universalios kultūros lygio, jeigu nebus keliamas klausimas dėl kultūros ir mokslo reikšmės žmogaus asmeniui.

Kultūros ir krikščionybės darna

62. Bažnyčia žymiai prisidėjo prie kultūrinės pažangos, tačiau reikia pripažinti, kad kultūros ir krikščioniškojo auklėjimo derinimas dėl atsitiktinių priežasčių ne visuomet buvo lengvas.

Panašūs sunkumai nebūtinai kenkia tikėjimo gyvenimui, priešingai, gali paskatinti protą į aukštesnį ir tikslesnį tikėjimo pažinimą. Juk nauji moksliniai istorijos ir filosofijos tyrinėjimai bei nauji atradimai ne tik turi pasekmų gyvenimui, bet taip pat reikalauja naujų teologinių tyrinėjimų. Be to, teologai, laikydamiesi atitinkamų teologinių metodų ir reikalavimų, yra skatinami ieškoti vis tinkamesnių būdų perteikti sa-

vo doktriną šiuolaikiniam žmogui, nes vienas dalykas yra tikėjimo ir tiesų pastovumas, o kitas dalykas - būdas, kuriuo jos perteikiamos, išlaikant tą pačią prasmę. Pastoracijoje turi būti pripažinti ir panaudoti ne tik teologiniai principai, bet ir pasaulinių mokslų, ypač psichologijos ir sociologijos, pasiekimai, kad tikintieji būtų paskatinti į grynesnį ir brandesnį tikėjimo gyvenimą.

Savotiškai didelės reikšmės Bažnyčios gyvenimui turi literatūra ir menas. Jie stengiasi atskleisti žmogaus prigimtį, jo problemas ir pastangas pažinti ir ugdyti save bei pasaulį. Jie stengiasi išryškinti žmogaus vietą istorijoje ir pasaulyje bei atskleisti jo vargus ir džiaugsmus, poreikius ir sugebėjimus, pagaliau, jo geresnį rytojų. Tokiu būdu literatūra ir menas gali pakelti žmogaus gyvenimą, besireiškiantį įvairiomis formomis, pagal laiko ir vietos sąlygas.

Todėl reikalingos pastangos, kad meno atstovai jaustųsi savo kūryboje Bažnyčios pripažinti ir, naudodamiesi teisinga laisve, galėtų lengviau bendradarbiauti su krikščioniškąja visuomene. Bažnyčia privalo pripažinti naujas meno formas, atitinkančias mūsų amžininkų tautines ir lokalines savybes. Meno kūriniai, keliantys dvasią į Dievą ir savo turiniu atitinką liturginius reikalavimus, turi būti priimami į šventoves. Tuo būdu bus aiškiau išreikštas Dievo pažinimas, o Evangelijos skelbimas taps suprantamesnis ir labiau pritaikintas šiuolaikinio žmogaus dvasiai.

Tikintieji privalo glaudžiai sugyventi su savo amžiaus žmonėmis ir tobulai pažinti jų mąstymo bei jautimo formas, besireiškiančias dvasinėje kūryboje. Jie turi jungti naujųjų mokslų, doktrinų ir atradimų duomenis su krikščioniškais papročiais ir krikščioniškos doktrinos mokymu. Religinis gyvenimas ir dorovė privalo žengti koja kojon su moksliniu pažinimu ir nuolatine technikos pažanga, kad krikščionys patys sugebėtų įvertinti ir interpretuoti pilnutinę dalykų padėtį.

Teologinių disciplinų dėstytojai ir studentai seminarijose ir universitetuose privalo bendradarbiauti su žmonėmis, pasiekusiais aukšto lygio kituose moksluose. Teologiniai tyrinėjimai privalo apimti ne tik gilų apreikštosios tiesos pažinimą, bet taip pat ir sąryšį su mūsų laikais, kad įvairių disciplinų atstovai galėtų lengviau pažinti tikėjimo mokslą. Toks bendradarbiavimas

žymiai prisidės prie šventosios tarnybos atstovų darbo; jie galės tinkamiau išaiškinti Bažnyčios doktriną savo amžininkams, ir jų žodis bus mieliau priimtas.

Labai pageidautina, kad kuo daugiau pasauliečių įgytų deramą teologinį išsilavinimą ir tęstų toliau šias studijas. Šio uždavinio realizavimas reikalauja, kad tikintiesiems, tiek dvasininkams, tiek pasauliečiams, būtų suteikta laisvė tyrinėti, mąstyti ir pareikšti savo nuomonę su nusižeminimu ir tvirtumu visose srityse, kurias jie gerai pažįsta.

TREČIASIS SKYRIUS

EKONOMINIS-SOCIALINIS GYVENIMAS

Kai kurie ekonominio gyvenimo bruožai

63. Ekonominiame-socialiniame gyvenime taip pat turi būti gerbiamas ir skatinamas žmogaus asmens vertingumas, jo pilnutinis pašaukimas ir visos visuomenės gerovė. Žmogus yra viso ekonominio-socialinio gyvenimo kūrėjas, centras ir tikslas.

Šiuolaikinei ūkio santvarkai, kaip ir kitoms socialinio gyvenimo sritims, būdinga auganti žmogaus valdžia gamtai, gausesni ir gilesni santykiai bei tarpusavio priklausomybė tarp piliečių, grupių ir tautų, be to, vis dažnėjanti politinės valdžios intervencija. Taip pat būdinga didelė pažanga gamybos būde ir vertybių bei patarnavimų cirkuliacijoje, o tai ekonomiką padarė tinkamu įrankiu pasitarnauti išaugusiems žmonijos reikalavimams.

Tačiau ir šioje srityje netrūksta pagrindo susirūpinti. Žymi dalis žmonių, ypač ekonomiškai pažangiuose kraštuose, yra tarsi pavergta ekonomikos. Beveik visas jų asmeninis ir socialinis gyvenimas persunktas ekonomistine dvasia. Tai pastebima ne tik nacijose, besilaikančiose kolektyvinės ekonomijos, bet ir kitur. Ekonominio gyvenimo pažanga, jeigu ji būtų protingai ir žmoniškai reguliuojama, galėtų sušvelninti socialinę nelygybę, bet tikrovėje ji labai dažnai padidina šią nelygybę, o kai kuriais atvejais atsilikusioms ir neturtingoms šalims ši pažanga tampa regreso, atsilikimo priežastimi. Tuo metu kai milžiniška daugybė žmonių dar neturi būtiniausių dalykų, kai kurie, net ir ekonomiškai atsilikusiuose kraštuose, gyvena turtingai ir švaistosi gė-

rybėmis. Šalia vienas kito gyvuoja ir prabanga, ir skurdas. Mažumai naudojantis nežabota laisve, dauguma beveik neturi galimybės veikti savo iniciatyva ir atsakomybe; be to, dažnai gyvenama ir dirbama žmogaus asmenį žeminančiomis sąlygomis.

Panašūs ekonominės-socialinės pusiausvyros trūkumai pastebimi tarp žemės ūkio, pramonės ir patarnavimų sektoriaus, taip pat tarp įvairių tos pačios nacijos teritorijų. Kasdien auga opozicija tarp ekonomiškai pažangių ir atsilikusių nacijų, ir ši opozicija gali išstatyti į pavojų pasaulinę taiką.

Šias nelygybes mūsų amžininkai pergyvena sąžinėje, vis garsiau prabylančioje mūsų laikais. Jie tvirtai įsitikinę, kad žymiai išaugusios techninės ir ekonominės galimybės, kuriomis disponuoja šiuolaikinis pasaulis, gali ir privalo sutvarkyti šitą nelemtą dalykų padėtį. Tam reikalingos didelės ekonominės-socialinės reformos bei visų galvosenos ir laikysenos pakitimas. Tam tikslui Bažnyčia amžių būvyje, remdamasi Evangelija, suformulavo ir ypač pastaraisiais laikais iškėlė teisingumo bei lygybės principus, liečiančius individualinį, socialinį bei tarptautinį gyvenimą, sutinkamai su proto reikalavimais. Šventasis Susirinkimas trokšta šiuos principus sustiprinti pagal gyvenamojo amžiaus aplinkybes ir nurodyti ateities gaires, turėdamas mintyje visų pirma ekonominio progreso reikalavimus.

1 poskyris: **Ekonominė pažanga**

Ekonominė pažanga žmogaus tarnyboje

64. Šiandien labiau negu anksčiau reikalas patenkinti gyventojų augimo bei didėjančių žmonijos reikalavimų sąlygas verčia padidinti žemės ūkio, pramonės bei patarnavimų sektoriaus gamybą. Todėl turi būti skatinama technikos pažanga, reformų dvasia, kūrybinga ir veikli iniciatyva, gamybos metodų raida bei visose gamybos srityse dirbančiųjų pastangos, trumpai tariant, turi būti skatinama visa, kas tarnauja šiai pažangai. Tačiau šios gamybos pagrindinis tikslas nėra grynas produkcijos augimas ar pelnas ir iškilimas virš kitų, bet tarnavimas žmogui. Šis tarnavimas privalo apimti visą žmogų, atsižvelgiant į jo medžiaginius poreikius ir intelektualinio, moralinio, dvasinio bei religinio gyvenimo reikalavimus. Be to, kalbant apie žmogų, rei-

kia atsižvelgti į visus žmones, visas grupes, be rasės ir teritorijos skirtumo. Tuo būdu ekonominė kūryba savaisiais metodais ir dėsniais moralinės tvarkos ribose turi atitikti Dievo planą žmogaus atžvilgiu.

Ekonominė pažanga žmogaus kontrolėje

65. Ekonominė pažanga privalo būti žmogaus kontrolėje. Ji negali būti palikta nedaugelio žmonių ar kelių ekonomiškai galingų grupių valioje. Ji negali priklausyti vien politinei bendruomenei ar kelioms galingoms nacijoms. Būtina, kad bet kurioje srityje kuo didesnis žmonių skaičius turėtų balsą ir kad tarptautiniuose reikaluose aktyviai bendradarbiautų visos nacijos. Panašiai reikia, kad laisva atskirų žmonių veikla bei laisvų grupių veikimas būtų koordinuotas ir atitinkamai suderintas su valstybinės valdžios pastangomis.

Progresas neturi būti paliktas nei tarsi mechaniškai atskirų žmonių ekonominei veiklai, nei vienai viešosios valdžios žiniai. Panašios klaidos turi būti kritikuojamos, - tiek teorijos, kurios, prisidengusios klaidingos laisvės kaukėmis, priešinasi būtinoms reformoms, tiek sambūriai, kurie vardan kolektyvinės gamybos organizavimo nustelbia elementarias asmens ir grupių teises.

Piliečiai teprisimena, kad jie turi teisę ir pareigą, pripažintiną ir civilinės valdžios, pagal sugebėjimus prisidėti prie savo bendruomenės pažangos. Ypač ekonomiškai atsilikusiuose kraštuose, kuriuose turi būti efektyviai panaudoti visi resursai, į didelį pavojų stato bendrąjį labą tie asmenys, kurie savo turtus laiko be naudos arba apiplėšia savo bendruomenę medžiagiškai ar dvasiškai; asmeninės migracijos teisė čia nenorima paneigti.

Reikalas panaikinti milžiniškus ekonominius-socialinius skirtingumus.

66. Teisingumo ir lygybės reikalavimams patenkinti reikia rimtai stengtis, nepažeidžiant asmens teisių ir tautinių bruožų, kad kuo griežčiausiai būtų panaikintos milžiniškos dabar egsiztuojančios ir vis augančios ekonominės nelygybės formos bei individualinė ir socialinė diskriminacija. Be to, daugelyje kraštų, atsižvelgiant į ypatingas žemės ūkio sunkenybes, ar gaminant, ar parduodant produktus, būtina remti žemdirbius. Šito reikia produkcijos padidinimui ir realizavimui, arba

norint įvesti būtinus pakeitimus ir naujoves, arba siekiant didesnės pajamų lygybės, kad žemdirbiai, kaip neretai esti, neliktų žemesnės klasės padėtyje. Patys žemdirbiai, ypač jaunimas, privalo visu rimtumu ugdyti profesinį lygį, be kurio neįmanoma žemės ūkio pažanga.

Teisingumas ir lygybė taip pat reikalauja, kad būtinas besiplėtojančioje ekonomikoje mobilumas būtų taip tvarkomas, kad atskirų žmonių bei jų šeimų gyvenimas netaptų neužtikrintas ir nepastovus. Darbininkams, kilusiems iš kitos šalies ar nacijos, dirbantiems šalies ar tautos ekonominei gerovei, negali būti taikoma jokia diskriminacija atlyginimo ar darbo atžvilgiu. Be to, visi, o pirmiausiai valstybiniai organai, neturi šių darbininkų laikyti vien gamybos priemonėmis, bet traktuoti kaip asmenis ir turi jiems padėti su savimi pasiimti šeimas bei jas aprūpinti tinkamu butu. Valdžia privalo padėti jiems įsijungti į socialinį šalies gyvenimą. Tačiau, kiek tai įmanoma, turėtų būti sukurti darbo šaltiniai gimtuose kraštuose.

Ekonominėse institucijose, kurios šiandien keičiamos, kuriant naujas pramonės bendruomenės formas, pavyzdžiui, kai įvedama automatizacija, reikia rūpintis, kad kiekvienam darbininkui būtų tinkamas darbas ir galimybė toliau lavintis technikos ir profesijos srityse. Jiems turi būti užtikrintas pragyvenimas ir žmogaus kilnumas, ypač dėl ligos ar senatvės atsidūrusiems sunkesnėse sąlygose.

2 poskyris: **Kai kurie ekonominio-socialinio gyvenimo principai**

Darbas, jo sąlygos ir laisvalaikis

67. Žmogaus darbas, kuriantis vertybes, realizuojantis jų paskirstymą ar atliekantis ekonominius patarnavimus, yra aukštesnis dalykas už kitus ekonominio gyvenimo elementus, kurie teturi vien priemonių pobūdį.

Šis darbas, atliekamas savo atsakomybe ar kitam vadovaujant, tiesiog išplaukia iš asmens, kuris tarsi antspaudu pažymi gamtos daiktus ir palenkia juos savo valiai. Savuoju darbu žmogus paprastai palaiko savo ir artimųjų gyvybę, bendrauja su broliais ir jiems tarnauja. Darbe žmogus gali parodyti tikrą mei-

lę ir prisidėti prie Dievo kūrinių tobulinimo. Be to, mes tikime, jog, aukodami darbą Dievui, žmonės jungiasi su Jėzaus Kristaus išganančiuoju darbu. Jėzus Kristus suteikė darbui šlovingą vertę, pats savo rankomis darbuodamasis Nazarete. Todėl kiekvieno pareiga ištikimai darbuotis, ir kiekvieno žmogaus teisė - dirbti. Visuomenė privalo esamomis sąlygomis remti savo piliečius, kad jie galėtų susirasti deramą darbą. Pagaliau darbas privalo būti atlyginamas, kad žmonės turėtų galimybės tinkamai ugdyti savo ir artimųjų medžiaginį, socialinį, kultūrinį bei dvasinį gyvenimą, atsižvelgiant į kiekvieno pareigas bei produktyvumą, pačios gamyklos sąlygas ir bendrąją gerovę.

Kadangi ekonominę kūrybą dažniausiai vykdo žmonių bendrija, tai būtų neteisinga ir nežmoniška organizuoti darbą tokiu būdu, kad jis dirbantiesiems taptų žalingas. Dažnai esti ir mūsų laikais, kad dirbantieji vienaip ar kitaip padaromi savo darbo vergais. Tokia padėtis negali būti pateisinta vadinamaisiais ekonominiais dėsniais. Visas vaisingo darbo procesas turi būti suderintas su asmens poreikiais ir jo gyvenimo sąlygomis. Visų pirma jis turi derintis su šeimos gyvenimu (ypač tai liečia šeimų motinas) ir atsižvelgti į lytį ir amžių. Be to, dirbantiesiems turi būti suteiktos galimybės ugdyti savo sugebėjimus ir asmenybę pačiame darbo procese. Darbininkai privalo su derama atsakomybe panaudoti laiką ir jėgas darbui, tačiau jie taip pat privalo turėti pakankamai laiko poilsiui bei savo šeimyninio, kultūrinio, socialinio ir religinio gyvenimo puoselėjimui. Jiems priklauso teisė laisvai plėtoti jėgas ir talentus, kurių ugdymui mažai padeda profesinis darbas.

Dalyvavimas gamyboje ir bendrame ekonominės sistemos valdyme. Darbo konfliktai

68. Ekonominėse institucijose susijungia asmenys, tai yra laisvi ir atsakingi žmonės, sukurti pagal Dievo atvaizdą. Todėl, atsižvelgiant į kiekvieno pareigas, tiek savininkų, tiek darbdavių, tiek vadovų, tiek darbininkų, bei laikantis būtinos vadovavimo vienybės, turi būti skatinamas visų aktyvus dalyvavimas institucijų administravime tam tikra derama forma. Kadangi dažniausiai tai pareina ne nuo pačios gamyklos, bet nuo aukštesnio lygio institucijų, sprendžiančių apie ekonomines ir socialines sąlygas, nuo kurių priklauso dirbančiųjų bei

jų vaikų likimas, tai dirbantieji privalo turėti balsą ir šiose institucijose arba patys, arba tarpininkaujant išsirinktiems atstovams.

Tarp pagrindinių asmens teisių reikia pripažinti dirbančiųjų teisę laisvai steigti sąjungas, kurios tikrai juos reprezentuotų ir galėtų prisidėti prie teisingo ekonominio gyvenimo tvarkymo. Be to, dirbantiesiems priklauso teisė laisvai dalyvauti šių sąjungų darbe be rizikos, kad prieš juos galėtų būti panaudotos represijos. Tokio organizuoto dalyvavimo dėka, įskaitant besiplečiančią ekonominę ir socialinę pažangą, nuolat augs dirbančiųjų pareigos ir atsakomybės sąmonė. O tai padės darbininkui pasijusti pagal sugebėjimus visos ekonominės-socialinės pažangos bei bendrojo labo kūrėju.

Kadangi gyvenime neišvengiami ekonominiai-socialiniai konfliktai, reikia stengtis rasti taikingą jų sprendimą. Nors pirmiausiai reikia visuomet ieškoti nuoširdaus pokalbio tarp abiejų ginčo pusių, bet šiuolaikinėmis sąlygomis gali būti reikalingas ir streikas, kaip paskutinė priemonė apginti darbininkų teises ir įgyvendinti teisėtus reikalavimus. Tačiau kiek galima greičiau reikia ieškoti būdų susitarti ir atnaujinti susitaikymo pokalbį.

Žemiškosios vertybės skirtos visiems

69. Dievas paskyrė žemę su visais daiktais visų žmonių ir tautų naudojimuisi tokiu būdu, kad sukurtosios gėrybės, vadovaujantis teisingumu ir meile, lygiai pasiektų visus. Kokios bebūtų nuosavybės formos, pritaikytos teisėtoms tautų institucijoms pagal skirtingus ir kintamus santykius, visuomet reikia turėti galvoje minėtą universalinę vertybių paskirtį. Todėl žmogus, naudodamasis šiomis gėrybėmis, privalo laikyti išorinius daiktus, kurie jam teisėtai priklauso, ne tik savo, bet drauge bendra visų žmonių nuosavybe ta prasme, kad jie turi tarnauti ne tik jam, bet ir visiems. Be to, visi turi teisę į tas gėrybes - būtent į pakankamą dalį sau ir savo šeimai. Taip manė Bažnyčios Tėvai, mokydami, jog žmonės turi padėti vargšams, ir tai ne vien iš atliekamų gėrybių.

Atsidūrusieji dideliame skurde turi teisę pasiimti iš kitų žmonių gėrybių tiek, kiek jiems būtinai reikia. Kadangi pasaulyje

yra tiek daug badaujančių, šventasis Susirinkimas ragina visus, tiek privačius, tiek oficialius asmenis prisiminti šį Tėvų posakį: "Gelbėk mirštantį badu, priešingai - būsi žmogžudys". Visi privalo pagal išgales pasidalinti savo gėrybėmis, remdami kitus, tiek atskirus žmones, tiek tautas, kad jie galėtų patys toliau kilti ir sau pagelbėti.

Ekonomiškai atsilikusiose bendruomenėse ne kartą visuomenės paskirtis dalimi realizuojama, laikantis bendruomenės papročių ir tradicijų, pagal kurias kiekvienas jos narys gauna būtiniausių gėrybių. Tačiau negalima galvoti, jog panašūs papročiai ir tradicijos yra nekintami, ypač kai jie nesiderina su šiuolaikiniais reikalavimais. Kita vertus, neleistina neprotingai veikti prieš garbingus papročius, kol jie dar neprieštarauja šiuolaikinėms sąlygoms ir dar gali būti naudingi. Panašiai ekonomiškai pirmaujančiose nacijose bendrąjį gėrybių paskirstymą gali tinkamai užtikrinti ir realizuoti socialinių institucijų sistema, tarnaujanti laidavimui ir užtikrinimui. Turi būti toliau plečiama šeimyninių ir socialinių patarnavimų sistema, ypač tarnaujanti dvasinės kultūros ir auklėjimo reikalams. Tačiau, vykdant tokias reformas, reikalingas budrumas, kad piliečiai nepasiduotų inercijai visuomenės atžvilgiu ir neatsižadėtų prisiimtos pareigos ir tarnavimo.

Investicijos ir valiuta

70. Investicijos turi būti taip tvarkomos, kad jos užtikrintų tiek šiandieniniams, tiek rytojaus gyventojams pakankamas darbo galimybes ir pajamas. Kieno rankose šių investicijų ir ekonominio gyvenimo santvarkos dispozicija, - nesvarbu, ar tai atskiri asmenys, ar grupės, ar viešoji valdžia, - tie privalo turėti prieš akis minimus tikslus ir suvokti savo didelę atsakomybę. Viena, jie turi rūpintis, kad jų sprendimai tarnautų geresniam atskirų žmonių ir visuomenės gyvenimui bei užtikrinimui, kita vertus, jie privalo planuoti ateičiai ir kurti tikrą pusiausvyrą tarp šiuolaikinio individualaus ir kolektyvinio vartojimo ir investicijų ateities kartoms. Be to, reikia turėti nuolatos prieš akis būsimuosius ekonomiškai atsilikusiųjų nacijų ar šalių reikalus. Valiutos klausimais reikia saugotis, kad nebūtų nusižengta savo-

sios ar kitų nacijų gerovei; be to, būtina rūpintis, kad ekonomiškai silpnesnė pusė neteisingai nenukentėtų dėl valiutos vertės svyravimų.

71. Kadangi nuosavybė ir kitos privačios išorinių vertybių valdymo formos tarnauja asmens pasireiškimui ir kadangi jos sudaro sąlygas jam atlikti savo funkciją visuomenėje ir liaudies ūkyje, labai svarbu, kad būtų palaikoma atskirų žmonių arba bendruomenių teisė įsigyti išorines vertybes.

Nuosavybės tvarkymas. Latifundijos

Asmeninė ir privatinė nuosavybė, arba tam tikra galia į išorines vertybes, suteikia kiekvienam būtinos erdvės asmeninei ir šeimyninei autonomijai ir turi būti vertinama kaip žmogiškosios laisvės išplėtimas. Pagaliau nuosavybė teikia akstinų atlikti savo uždavinius ir pakelti įsipareigojimus, todėl ji sudaro tam tikru būdu pilietinių laisvių sąlygą.

Šitos nuosavybės formos šiandien labai skirtingos ir kasdien vis labiau įvairėja. Vis dėlto, nežiūrint socialinių fondų bei visuomenės teisių ir įsipareigojimų, jos pasilieka svarbiu saugumo veiksniu. Tai reikia pasakyti ne tik apie medžiaginę nuosavybę, bet taip pat ir apie nemedžiagines vertybes, pvz., profesinius sugebėjimus.

Privačios nuosavybės teisė neprieštarauja teisei, pasireiškiančiai įvairiomis visuomeninės nuosavybės formomis. Vertybių perdavimą viešojon nuosavybėn gali vykdyti tiktai teisėta vyriausybė pagal bendrojo labo reikalavimus ir jo ribose, suteikiant atitinkamą kompensaciją. Be to, viešosios valdžios pareiga saugoti, kad kas nors nepiktnaudžiautų privačios nuosavybės teisėmis bendrojo labo sąskaiton.

Pati privatinė nuosavybė sava prigimtimi turi ir socialinį pobūdį, kurio pagrindas glūdi bendroje vertybių paskirtyje. Šios visuomeninės paskirties nepaisymas dažnai duoda progos godumui ir sunkiems nusižengimams, ir tuo būdu nuosavybės priešams suteikiamas pretekstas atmesti nuosavybės teisę.

Daugelyje ekonomiškai atsilikusių kraštų esama didelių ir net milžiniškų žemės fondų, mažai kultivuojamų ar pelno sumetimais visiškai apleistų. Tuo pačiu metu didesnė liaudies dalis arba visiškai neturi žemės, arba naudojasi minimaliais sklypais, o šaliai būtinai reikia padidinti žemės ūkio produkciją. Neretai

šeimininkų samdomi žmonės arba žemės nuomininkai gauna visiškai menką atlyginimą, žeminantį žmogaus orumą. Jie neturi tinkamo buto ir yra eksploatuojami tarpininkų. Neturėdami užtikrinto pragyvenimo, jie gyvena tokioje vergijoje, kad praktiškai jiems atimta kiekviena galimybė veikti savo iniciatyva ir atsakomybe. Jiems uždrausta dalyvauti kultūriniame gyvenime, ir jie neturi jokio balso socialinėje ar politinėje veikloje. Todėl būtinos reformos: privalo padidėti pajamos, pagerėti darbo sąlygos, padidėti darbo sutarties garantijos, turi būti suteikti akstinai dirbti savo iniciatyva, o apleisti žemės fondai privalo būti išdalinti tiems, kurie juos gali paversti derlingomis dirvomis. Šiuo ateju reikia suteikti būtinus įrankius ir priemones, ypač statybines subsidijas ir teisingos kooperacijos galimybes. Tais atvejais, kai bendras labas reikalauja nuosavybės ekspropriacijos, turi būti nustatyta atitinkama kompensacija, atsižvelgiant į visas aplinkybes.

Ekonominė-socialinė veikla ir Kristaus karalystė

72. Krikščionys, aktyviai dalyvaujantieji šiuolaikinėje ekonominėje-socialinėje pažangoje ir siekiantieji teisingumo ir meilės, turi būti tvirtai įsitikinę, kad jie gali duoti labai daug žmonijos gerovei ir pasaulinei taikai. Šioje veikloje, atskirai arba susivieniję, jie privalo būti pavyzdžiu kitiems. Įsigiję būtinų žinių ir patirties žemiškoje veikloje, jie privalo laikytis teisingos tvarkos, būdami ištikimi Kristui ir jo Evangelijai, kad visas jų gyvenimas, tiek socialinis, tiek asmeninis, būtų persunktas palaiminimų dvasia, ir ypač neturto.

Kas tik, paklusdamas Kristui, visų pirma ieško Dievo karalystės, įgyja galingesnės ir tyresnės meilės, kurios įkvėptas padeda visiems broliams ir vykdo teisingumo darbus.

KETVIRTASIS SKYRIUS

POLITINĖS BENDRUOMENĖS GYVENIMAS

Šiuolaikinis viešasis gyvenimas

73. Mūsų laikais pasireiškia gilūs pasikeitimai tautų politinėje struktūroje ir institucijose, išplaukiančiose iš jų kultūrinių, ekonominių ir socialinių pasiekimų. Šitokie pasikeitimai turi didelės įtakos valstybi-

niam-politiniam gyvenimui, visų pirma, visų teisėms ir pareigoms, naudojantis pilietine laisve, siekiant bendrojo labo ir tvarkant piliečių tarpusavio santykius bei piliečių ir valdžios santykius.

Giliau įsisąmoninus žmogaus vertybę, įvairiuose pasaulio kraštuose auga siekimas sukurti naują teisinę-politinę santvarką, kurioje būtų geriau užtikrintos asmens teisės viešajame gyvenime, kaip antai: susirinkimų, organizacijų ir laisvos nuomonės teisės bei teisė privačiai ir viešai išpažinti tikėjimą. Šitų asmeninių teisių užtikrinimas yra būtina sąlyga, kad piliečiai atskirai ir organizuotai galėtų aktyviai dalyvauti viešajame gyvenime ir valstybės valdyme.

Lygiagrečiai su kultūrine, ekonomine ir socialine raida, daugeliui auga troškimas turėti didesnį balsą politinio gyvenimo organizavime. Daugelio žmonių sąmonėje auga susirūpinimas ginti tautinių mažumų teises, nepamirštant jų pareigų visuomenės atžvilgiu. Be to, kasdien auga pagarba kitų žmonių pažiūroms ar religijoms. Drauge vis labiau plečiasi bendradarbiavimas, kurio dėka visi piliečiai, ne tik privilegijuoti, galėtų realiai naudotis savo pilietinėmis teisėmis. Ir todėl reikia dar griežčiau atmesti kai kurių kraštų politinio gyvenimo formas, besipriešinančias pilietinėms ir religinėms laisvėms, didinančias politinių aistrų ir nusikaltimų aukų skaičių, piktnaudojančias valstybinę valdžią vienos partijos ar vadovų naudai, tuo atnešančias žalą bendruomenės labui.

Tikrai žmoniškas politinis gyvenimas yra kuriamas, ugdant teisingumą, altruizmą ir tarnavimą bendram labui; be to, svarbu sukurti sistemą tvirtų principų, liečiančių tikrąją politinės bendruomenės esmę ir tikslą, viešosios valdžios naudojimą bei ribas.

Politinės bendruomenės prigimtis ir tikslas

74. Atskiri asmenys, šeimos ir įvairios grupės, iš kurių sudaryta politinė bendruomenė, žino, kad jie vieni negali padaryti visko, kas priklauso pilnutiniam žmogiškam gyvenimui. Jie jaučia reikalą organizuoti didesnę bendruomenę, kurioje visi, siekdami bendro labo, gali geriau ir pastoviau panaudoti savąsias jėgas. Todėl jie steigia įvairių formų politines bendruomenes. Taigi politinė bendruomenė egzistuoja bendram labui, iš kurio įgyja

visišką pateisinimą ir prasmę ir gauna pirminę ir tiesioginę teisę. Tuo būdu bendras labas apima visų socialinio gyvenimo sąlygų sumą, kurios dėka atskiri asmenys, šeimos ir grupės gali geriau ir greičiau pasiekti savo tobulumą.

Sudarančių politinę bendruomenę žmonių yra daug, ir jie skirtingi, todėl teisėtai jie gali laikytis įvairių nuomonių. Kad politinė bendruomenė dėl tokių skirtingų pažiūrų nesuirtų, reikalinga vyriausybė, visų piliečių jėgas kreipianti į bendrą labą, žinoma, ne mechaniškai ir ne despotiškai, bet moralinės galios pagrindu, besiremiančiu laisve, sąmoningomis pareigomis bei uždaviniais.

Visiškai suprantama, jog valstybė (politinė bendruomenė) ir politinis autoritetas pagrįsti žmogaus prigimtimi ir priklauso Dievo nustatytajai tvarkai. Tačiau valdymo formos nustatymas ir vadovų išrinkimas turi būti paliktas piliečių valiai.

Vadinasi, politinės valdžios naudojimas tiek bendruomenėje, kaip tokioje, tiek valstybinėse institucijose visuomet privalo būti vykdomas moralinės tvarkos ribose, siekiant bendrojo labo, kuris gali būti suprantamas dinamiškai - pagal teisiškai jau nustatytą ar būsimą juridinę tvarką. Šiuo atveju piliečiai privalo paklusti autoritetui iš sąžinės pareigos. Tai rodo, kaip svarbi yra vadovų atsakomybė, orumas ir reikšmingumas.

Ten, kur piliečiai yra slegiami valdžios, peržengiančios savo kompetenciją, jie neprivalo atmesti to, ko reikalauja bendras labas. Tačiau jie turi teisę ginti savo ir savo bendrapiliečių teises nuo valdžios piktnaudojimo, laikantis ribų, nustatytų prigimties ir Evangelijos teisės.

Konkretūs būdai, kuriais politinė bendruomenė tvarko savo santvarką ir viešosios valdžios naudojimą, gali būti įvairūs, pagal atskirų tautų charakterį ir istorinę pažangą. Tačiau jie visuomet privalo tarnauti kultūringo, taikingo ir altruistiško žmogaus suformavimui ir visos žmonijos gerovei.

Piliečių bendradarbiavimas viešajame gyvenime

75. Su žmogaus prigimtimi visiškai derinasi juridinės-politinės struktūros. Jos įgalina visus piliečius vis geriau ir be diskriminacijos, laisvai ir efektingai dalyvauti tiek nustatant juridinius valstybės pagrindus, tiek ją valdant. Jos leidžia dalyvauti nus-

tatant atskirų institucijų kryptį ir tikslą bei renkant vadovus. Tačiau visi piliečiai privalo atminti, kad laisvų rinkimų teisė ir pareiga turi būti panaudota bendrojo labo raidai. Savo ruožtu Bažnyčia giria ir aukština darbą pasišventusiųjų viešojo labo tarnybai ir jos sunkumams.

Kad atsakingas piliečių bendradarbiavimas valstybės gyvenime duotų laukiamų vaisių, reikia pozityvios teisinės tvarkos, kurioje būtų nustatytas tinkamas pareigų ir viešosios valdžios institucijų padalinimas ir kartu garantuota veiksminga, niekam nepavaldi teisinė apsauga. Visų asmenų, šeimų ir grupių teisės bei jų naudojimas privalo būti pripažįstamas, ginamas ir ugdomas drauge su pareigomis, saistančiomis visus piliečius. Tarp pastarųjų reikia paminėti tas medžiagines ir asmenines prievoles valstybei, kurių reikalauja bendras labas. Vadovai privalo saugotis, kad netrukdytų šeimyninėms, socialinėms ir kultūrinėms grupėms, korporacijoms ir tarpininkavimo institucijoms vykdyti teisėtos ir efektyvios veiklos, priešingai, noriai ir pozityviai ją skatinti. Piliečiai, tiek atskirai, tiek susivieniję, turi budėti, kad viešajai valdžiai nebūtų suteikta per daug galių. Kita vertus, jie taip pat neturi reikalauti iš valdžios per daug privalumų ir naudos, kad nebūtų sumenkinta asmenų, šeimų bei socialinių grupių atsakomybė.

Šiais laikais vis labiau sudėtingi santykiai verčia valdančiuosius dažniau kištis į socialinius, ekonominius ir kultūrinius reikalus. Tuo būdu jie stengiasi sukurti tinkamesnes sąlygas, kuriose piliečiai ir socialinės grupės galėtų laisvai ir veiksmingai įgyvendinti žmonių gerovę. Pagal skirtingus kraštus ir tautų pažangos laipsnį santykiai tarp socializacijos ir asmens autonomijos bei pažangos gali būti suprantami įvairiai. Vis dėlto ten, kur naudojimasis teisėmis vardan bendrojo labo laikinai suspenduojamas, aplinkybėms pakitus, būtina kuo greičiausiai atstatyti laisvę. Nežmoniška, jeigu politinė valdžia įpuola į totalitarines ar diktatoriškas formas, pažeidžiančias asmens ir socialinių grupių teises.

Piliečių meilė tėvynei turi būti didžiadvasiška ir ištikima, tačiau ji neprivalo ribotis siaurais horizontais. Piliečiai privalo turėti prieš akis visą žmonijos šeimą, sudarytą iš daugybės genčių, tautų ir rasių.

Visi krikščionys politinėje bendruomenėje privalo jausti savąjį specifinį ir nuosavą pašaukimą. Jie turėtų duoti pavyzdį, kaip žmogus privalo elgtis, jausdamas sąžinėje atsakomybę ir tarnaudamas visuomenės labui. Jie turėtų veiksmais parodyti, kaip gali būti suderinti autoritetas ir laisvė, asmeninė iniciatyva ir viso socialinio organizmo solidarumas, deramas vienumas ir vaisinga įvairovė. Jie turi pripažinti pagrįstus nuomonių skirtingumus žemiškųjų dalykų tvarkos klausimais ir gerbti kitus piliečius bei kolektyvus, ginančius kitokias pažiūras. Politinės partijos privalo atstovauti tai, ko jų sprendimu reikia bendruomenės labui, bet niekuomet neleistina kelti savo interesų aukščiau už bendrąjį labą.

Šiandien tautoms ir ypač jaunimui reikalingas pilietinis ir politinis auklėjimas turi būti rūpestingai vykdomas, kad visi piliečiai galėtų dalyvauti valstybiniame gyvenime. Kas yra tinkamas ar gali toks būti sunkioms, bet garbingoms veikėjo pareigoms, privalo rūpestingai rengtis politiniam gyvenimui, užmiršdamas asmeninę naudą ir ekonominius išskaičiavimus. Pats būdamas doroviškai be priekaištų ir drauge išmintingas, toks veikėjas turi pasmerkti kiekvieną neteisybės ir priespaudos formą, atskirų žmonių ar politinių partijų sauvalę ir netoleranciją. Garbingai ir teisingai, su meile ir politine drąsa toks žmogus privalo pasišvęsti visų labui.

Politinė bendruomenė ir Bažnyčia

76. Didžiai svarbus dalykas, ypač tuose kraštuose, kur gyvuoja pliuralistinė visuomenė, nustatyti teisingą santykį tarp politinės bendruomenės ir Bažnyčios, kad būtų aiškiai skiriamas veikimas krikščionių, tiek atskirai, tiek kolektyviai savo vardu, kaip krikščioniška sąžine besivadovaujančių piliečių, nuo to, kas daroma Bažnyčios vardu drauge su ganytojais.

Bažnyčia savo uždavinio ir kompetencijos srityje jokiu būdu negali būti maišoma su politine bendruomene. Ji negali būti susijusi su jokia politine sistema ir yra žmogaus asmens transcendencijos ženklas ir apsauga.

Politinė bendruomenė ir Bažnyčia savo srityje yra nepriklausomos ir autonomiškos. Abi šios institucijos, tegu ir skirtingais pagrindais, tarnauja tų pačių žmonių asmeniniam ir socialiniam

pašaukimui. Šis tarnavimas bendram labui bus juo sėkmingesnis, juo labiau abi institucijos gerbs sveiką bendradarbiavimą vietos ir laiko sąlygomis. Žmogus nėra apribotas vien žemiška tvarka, bet, gyvendamas žmonijos istorijoje, išlaiko savo pilnutinį amžinąjį pašaukimą. Bažnyčia, įsteigta Išganytojo meilės, turi uždavinį plėsti teisingumą ir meilę tautų viduje ir tarp tautų. Skelbdama Evangelijos tiesą ir apšviesdama savo doktrina bei krikščionišku liudijimu visas žmogaus kūrybos sritis, Bažnyčia gerbia ir skatina politinę piliečių laisvę ir atsakomybę.

Apaštalai, jų įpėdiniai bei šių bendradarbiai, siunčiami skelbti žmonėms Kristaus - pasaulio Išganytojo mokslo, savo apaštalinėje veikloje remiasi Dievo galybe, kuri labai dažnai pro liudytojų silpnumą apreiškia Evangelijos jėgą. Kas tik pasišvenčia Dievo žodžio tarnybai, privalo naudotis Evangelijai būdingais keliais ir priemonėmis, kurios daugeliu atžvilgių skiriasi nuo žemiškosios valstybės priemonių.

Žemiškieji dalykai ir tai, kas žmogaus prigimtyje pranoksta šį pasaulį, glaudžiai tarpusavyje siejasi, ir pati Bažnyčia naudojasi žemiškais dalykais, kiek šito reikalauja jos pašaukimas. Vis dėlto ji nesudeda savo vilčių į pilietinės valdžios privilegijas. Ji linkusi net atsisakyti kai kurių teisėtai įgytų teisių, jeigu pamatys, kad jų naudojimas sukelia abejonių dėl jos skelbimo grynumo, arba naujos gyvenimo sąlygos pareikalaus kitokių sprendimų.

Visuomet ir visur Bažnyčia teturi teisę laisvai skelbti tikėjimą, savo doktriną apie visuomenę, vykdyti savo pareigą žmonėms bei daryti moralinius sprendimus, liečiančius politinei tvarkai priklausančius dalykus, kai šito reikalauja pagrindinės asmens teisės ar sielų išganymas. Tačiau Bažnyčia naudojasi vien tik tomis priemonėmis, kurios sutinka su Evangelija ir bendruoju labu, atsižvelgiant į laiko ir vietos skirtingas aplinkybes.

Ištikimai laikydamasi Evangelijos ir vykdydama žemėje savo misiją, Bažnyčia, kurios pareiga globoti ir išaukštinti visa, kas teisinga, gera ir gražu žmogiškoje bendruomenėje, stiprina Dievo garbei taiką tarp žmonių.

PENKTASIS SKYRIUS

TAIKA IR TAUTŲ BENDRUOMENĖ

77. Mūsų laikais, kai prasiautusio karo ir jo grėsmės baisenybės ir vargai dar tebeslegia žmogų, visa žmonija savo istorinio brendimo eigoje pasiekė lemiamą tašką. Pamažu susibūrusi draugėn ir visur jausdama šios vienybės reikalą, žmonija gali savo uždavinį - sukurti visoje žemėje ir visiems žmonėms žmoniškesnį gyvenimą - įvykdyti tik tuo atveju, jei visi atnaujinta dvasia rems taikos tiesą. Todėl Evangelijos naujiena, harmoningai sutampanti su aukštesniais žmonijos siekimais ir troškimais, mūsų laikais spindi nauja šviesa, laimindama taikos kūrėjus, "nes juos vadins Dievo vaikais" (Mt. 5,9).

Įžanga

Tad Susirinkimas, nušviesdamas tikrą ir kilnų taikos reikalą, pasmerkdamas karo baisybes, karštai ragina krikščionis, kad, padedant Kristui - taikos Kūrėjui, drauge su visais žmonėmis bendradarbiautų, stiprinant taiką, teisingumą ir meilę tarp visų žmonių ir dėtų tikrosios taikos pamatus.

78. Taika nereiškia vien karo nebuvimo ar vien priešiškų jėgų pusiausvyros išlaikymo. Ji negimsta pagal valdžios įsakymą, bet tikra ir tiesioginė prasme yra teisingumo kūrinys. Ji yra dieviškojo Kūrėjo įdiegtos žmonių visuomenės santvarkos vaisius, kuris gimsta iš įgyvendinto aukštesnio teisingumo ieškojimo. Kadangi žmonijos bendras labas visų pirma priklauso nuo nekintamų Dievo įstatymų, o kartu yra pavaldus nuolatinei laiko tėkmei pagal kintamus ir konkrečius laiko reikalavimus, taika niekuomet negali būti vieną kartą visiems laikams įgytas dalykas, bet ji turi būti nuolat kuriama. Kadangi žmogaus valia kintama ir nuodėmės pažeista, taikos siekimas reikalauja iš visų pastovaus aistrų apvaldymo ir teisėtų vyresniųjų budrumo.

Taikos esmė

Tačiau ir to negana. Negalima žemėje sukurti taikos, jei nebus užtikrinta asmenų gerovė ir jeigu žmonės laisva valia ir su pasitikėjimu nesidalins dvasios ir kūrybos laimėjimais. Būtinai reikia tvirtos valios gerbti kitus žmones bei tautas ir rūpestingo

brolybės ugdymo kuriant taiką. Tuo būdu taika ir yra meilės vaisius, siekiantis giliau negu grynas teisingumas.

Žemiškoji taika, kylanti iš artimo meilės, yra iš Dievo Tėvo ateinančios Kristaus taikos atvaizdas ir vaisius. Įsikūnijęs Sūnus, taikos kunigaikštis, savo kryžiumi sutaikė žmones su Dievu, atstatydamas visų vienybę vienoje tautoje ir viename kūne, sunaikino neapykantą ir, prisikėlęs iš numirusiųjų, išliejo meilės Dvasią žmonių širdyse.

Todėl visi krikščionys karštai raginami vykdyti tiesą meilėje ir išvien su taikingais žmonėmis melsti ir siekti taikos.

Šios dvasios skatinami, negalime nepagirti tų, kurie, gindami savo teises, atsižada jėgos vartojimo ir naudojasi tokiomis teisių gynybos priemonėmis, kurios prieinamos ir silpnesnei pusei, suprantama, jeigu tai įmanoma, nepažeidžiant kitų žmonių arba bendruomenės teisių ir pareigų.

Kol žmonės lieka nusidėjėliais, tol jiems gresia karo pavojus, ir ši grėsmė egzistuos iki Kristaus atėjimo. Tačiau, jungiami meilės, jie nugali nuodėmę ir nugali jėgos panaudojimą, iki bus įvykdytas Šventojo Rašto žodis: "Jie perkals kalavijus į arklus ir ietis į pjautuvus. Tauta nepakels kalavijo prieš tautą ir daugiau nesiginkluos karui" (Iz. 2,4).

1 poskyris: **Karo vengimas**

Karo baisybių pažabojimas

79. Nežiūrint, kad pastarieji karai atnešė pasauliui didžiausius medžiaginius ir moralinius nuostolius, dar ir šiandien įvairiuose žemės kraštuose tebesitęsia niokojantys karai. Ir blogiausia, kad, naudodami kare kai kuriuos mokslo sukurtus naujus ginklus, kovojantieji gali prieiti prie tokio barbariškumo, kuris žymiai pralenkia praeities žiaurumus. Be to, šiuolaikinės padėties sudėtingumas ir tarptautinių ryšių painiava leidžia naujais ir klastingais bei ardomais metodais palaikyti netiesioginio karo veiksmus. Daugeliu atvejų reiškiasi terorizmas, kaip naujas kariavimo būdas.

Turėdamas prieš akis šią nelemtą padėtį, Susirinkimas trokšta pirmiausia priminti amžiną tautų prigimtinę teisę ir jos universalius principus. Pati žmonijos sąžinė vis labiau ir tvirčiau skel-

bia šiuos principus. Veiksmai, sąmoningai besipriešinantieji tiems principams, arba įsakymai, kuriais panašūs veiksmai sukeliami, yra nusikaltimas, ir šio nusikaltimo nepateisina aklas vykdytojų paklusnumas. Prie tokių veiksmų visų pirma reikia priskirti priemones bei metodus, kuriais naikinamos tautinės grupės, rasės ar tautinės mažumos. Šitie siaubingi nusikaltimai privalo būti griežčiausiai pasmerkti, ir didžiausios pagarbos nusipelno tie žmonės, kurie nebijo atvirai pasipriešinti įsakantiems panašius nusikaltimus.

Esama daugybės tarptautinių karo konvencijų, kurias pasirašė daugybė nacijų, kad karo veiksmai ir jų pasėkos būtų mažiau nežmoniškos. Tokios yra konvencijos dėl sužeistųjų ir belaisvių likimo ir panašios kitos sutartys. Šios sutartys turi būti vykdomos. Dar daugiau: valdžios atstovai ir diplomatai privalo kiek įmanydami jas tobulinti, kad tuo būdu būtų veiksmingai sumažintos karo baisybės. Be to, būtų teisinga, kad įstatymai humaniškai traktuotų žmones, kurie dėl sąžinės motyvų atsisako imti į rankas ginklus, bet sutinka tarnauti visuomenei kitais būdais.

Deja, karai dar nepašalinti iš žmonijos istorijos. Ir kol bus karo grėsmė, kol nebus sudaryta kompetentinga tarptautinė valdžia, turinti realią jėgą, tol, išsekus visoms taikingų derybų priemonėms, teisėtai valdžiai lieka teisė gintis nuo užpuoliko. Todėl valstybių vadovams ir kitiems valstybinio atsakingumo dalininkams tenka sunki pareiga saugoti pavestųjų žmonių gerovę, didžiausiu rimtumu sprendžiant šiuos atsakingus reikalus. Tačiau vienas dalykas kariauti teisėtai, ginant savo tautą, ir visiškai kas kita norėti pavergti kitas tautas. Karinių pajėgų turėjimas anaiptol dar nereiškia teisės jas naudoti kariniams ir politiniams tikslams. Be to, iškilus karui, kovojančioms pusėms irgi dar ne viskas leistina.

Kas tarnauja tėvynei kariuomenėje, telaiko save tautų saugumo ir laisvės tarnais. Gerai atlikdami savo uždavinius, jie gali prisidėti prie taikos užtikrinimo.

Totalinis karas

80. Karo baisybės ir nedorumas išauga iki begalybės, gausėjant naujiems ginklams. Jais vykdomi kariniai veiksmai gali atnešti nesuskaitomus ir beatodairiškus sunaikinimus, toli prašokančius teisėtos gynybos ribas. Dar daugiau: jeigu būtų pilnutinai panaudotos karinės prie-

monės, jau dabar esančios didžiųjų nacijų atsargose, įvyktų beveik totalinis tarpusavio sunaikinimas, neskaitant daugybės baisių padarinių visame pasaulyje ir kitų mirtinų pasekmių.

Visa tai verčia mus iš naujo peržiūrėti karo klausimą. Tegul mūsų amžininkai žino, jog jiems reikės duoti griežtą ataskaitą už savo karinius veiksmus. Nuo jų šiandieninių sprendimų labai priklausys ateities istorijos eiga.

Atsižvelgdamas į tai, šis šventasis Susirinkimas savo ruožtu pasmerkia totalinį karą, kuris jau buvo ankstesniųjų popiežių pasmerktas ir skelbia tokį sprendimą:

Kiekviena karinė akcija, siekianti sunaikinti ištisus miestus ar ištisas teritorijas drauge su visais gyventojais, yra nusikaltimas prieš Dievą ir patį žmogų ir privalo būti ryžtingai ir tuojau pat pasmerkta.

Ypatingas šiuolaikinio karo pavojus glūdi tame, kad asmenims, kurių žinioje yra naujieji ginklai, yra tarsi duodama proga įvykdyti baisius nusikaltimus ir, lyg grandininėje reakcijoje, pastūmėti jų valią į siaubingus nuosprendžius. Kad panašūs dalykai niekuomet neįvyktų, viso pasaulio vyskupai, susirinkę draugėje, maldauja visus tautų vadovus bei karinių pajėgų atstovus nuolat atsiminti baisią atsakomybę prieš Dievą ir visą žmoniją.

Ginklavimosi varžybos

81. Naujieji ginklai kaupiami ne vien tam, kad būtų panaudoti karo atveju. Kadangi kiekvienos gynybų pusės jėga vertinama pagal sugebėjimą sunaikinti priešą žaibišku smūgiu, šis kasmet augantis ginklų kaupimas laikomas savotiška priemone, atgrasinančia priešo agresiją. Daugelis mano, jog tai veiksmingiausia priemonė išlaikyti tarptautinę taiką. Ką begalvotų žmonės apie šį atgrasinimo metodą, aišku viena, jog ginklavimosi varžybos, į kurias įsitraukia daugelis nacijų, nėra nei saugus, nei tikras kelias į pastovią taiką; be to, iš jų išplaukianti vadinamoji pusiausvyra nėra tvirta ir tikra taika. Tai ne tik kad nepašalina karo priežasčių, bet tikrumoje dar labiau jas paaštrina. Vis naujų ginklų gamybai eikvojamos milžiniškos sumos, ir todėl šiuolaikinio pasaulio skurdui likviduoti neužtenka lėšų. Be to, ne tik iš pagrindų nepašalinamas tarptautinis įtempimas, bet iš tikrųjų sukeliami nauji įtem-

pimo židiniai kitose pasaulio dalyse. Turės būti atrasti nauji keliai, pagrįsti atnaujinta dvasia, kurios uždavinys - pašalinti šią baisenybę ir, išvadavus pasaulį nuo slegiančio siaubo, atstatyti tikrą taiką.

Todėl reikia ir vėl paskelbti: ginklavimosi varžybos yra baisiausia žmonijos rykštė ir nepakenčiama našta, gulanti ant neturtingųjų pečių. Jeigu jos bus ir toliau tęsiamos, reikia bijoti, kad vieną dieną jos sukels siaubingas žudynes, kurioms priemonės jau dabar paruoštos.

Mes esame įspėti dėl baisenybių, kurias gali sukelti žmonijos atradimai bei išradimai. Todėl panaudokime mums iš aukštybių suteiktąjį laiką ir, jausdami savo atsakomybę, kol dar nevėlu, raskime kelius, kuriais žmogui deramu būdu galėsime išspręsti ginčijamus klausimus. Dievo Apvaizda reikalauja, kad mes galų gale išsivaduotume iš senos karo vergijos. Ir jeigu mes liausimės ieškoję naujų kelių, sunku pasakyti, kuo baigsis mūsų pasirinktas piktas kelias.

Visiškas karo uždraudimas ir tarptautinė akcija karui išvengti

82. Visiškai aišku, jog mes privalome visomis jėgomis stengtis parengti sąlygas, kuriose tautų susitarimu būtų galima visiškai uždrausti karą. Šiam tikslui reikia įsteigti tam tikrą universalią valdžią, kurią visi pripažintų ir kuri turėtų efektyvių priemonių visiems užtikrinti saugumą, teisingumo išlaikymą ir pagarbą teisei.

Tačiau kol tokia reikalinga institucija dar neįsteigta, būtina, kad šiuolaikinės aukščiausios tarptautinės organizacijos rimtai pasišvęstų ieškoti priemonių, užtikrinančių bendrąjį saugumą. Kadangi taika privalo gimti iš tautų tarpusavio pasitikėjimo, o ne iš ginklų baimės, visi turi prisidėti prie ginklavimosi varžybų užbaigimo. Kad nusiginklavimo reikalas prasidėtų praktikoje, jis turi būti vykdomas ne vienašališkai, bet pagal paralelines sutartis, užtikrintas veiksmingomis garantijomis. Be to, negalima menkinti jau padarytų ir dar tebevykdomų mėginimų sumažinti karo grėsmę. Verčiau reikėtų stiprinti gerą valią daugelio tų, kurie, slegiami savo aukštų pareigų rūpesčio ir skatinami aukščiausios atsakomybės, stengiasi eliminuoti pasibaisėtiną karą, jei ir negali tuoj pat atsisakyti nuo visų implikacijų. Reikia melsti Dievą, kad jis suteiktų jiems jėgos tvirtai pradėti ir vykdyti šį

didžios žmonių meilės darbą, kurio dėka ryžtingai kuriama taika. Visa tai šiandien iš jų reikalauja galvoti ir jausti, išeinant už savo tautos ribų, atmesti nacionalinį egoizmą, atsisakyti ambicijų ir noro viešpatauti kitoms tautoms, pajusti gilią pagarbą visai žmonijai, taip vargingai besiartinančiai į didesnę vienybę.

Taikos ir nusiginklavimo problemos jau daug ir rimtai svarstytos. Šie svarstymai ir tarptautiniai susitikimai, kurie užsiėmė tomis pačiomis temomis, tėra tik pirmieji žingsniai šituos sunkius klausimus sprendžiant, ir ateityje juos reikės plėsti, siekiant tolesnių praktinių rezultatų. Vis dėlto žmonės privalo vengti pasitikėti tik paskiromis iniciatyvomis, patys visai nesirūpindami savo pažiūromis, nes tautų vadovai, kurie atstovauja savo šalies bendram labui ir drauge kuria ir visos žemės gerovę, yra taip pat giliai priklausomi nuo masių nuomonės ir nusiteikimų. Nieko nepadės jų pastangos kurti taiką, kol liaudį skaldo neapykanta, paniekos ir nepasitikėjimo jausmai, rasinė neapykanta ir kitos beatodairiškos ideologijos. Todėl iškyla didžiausia būtinybė atnaujinti dvasią, auklėti ir įkvėpti naujas pažiūras. Kas pasišvenčia auklėjimo darbui, ypač jaunuomenės tarpe, privalo laikyti savo didžiausia pareiga auklėti visus nauja teisingumo dvasia. Pagaliau mes visi privalome pakeisti savo širdis, kad išvystume visą pasaulį ir tuos uždavinius, kuriuos galime visi drauge nuveikti, kad žmonija žengtų gerovės kryptimi.

Neapgaudinėkime savęs klaidingomis viltimis. Jei nebus atsisakyta priešiškumo ir neapykantos, jeigu nebus sudarytos tvirtos ir garbingos visuotinės taikos sutartys ateičiai, - žmonija, jau dabar esanti didžiame pavojuje, nepaisant įstabių mokslo laimėjimų, gali prieiti tokį tamsų momentą, kad nebeliks kitos taikos, kaip tik siaubingos mirties taika. Kalbėdama apie tai, Kristaus Bažnyčia šių laikų nerimo sūkuryje vis dėlto nepraranda tvirčiausios vilties. Ji vis iš naujo, laiku ir nelaiku trokšta priminti mūsų amžiui apaštalo žodžius: "Štai dabar malonės metas", kad būtų pakeistos širdys, "štai dabar išganymo diena" (plg. 2 Kor. 6,2).

2 poskyris: **Tarptautinės bendruomenės sukūrimas**

Nesantaikos priežastys ir jų nugalėjimas

83. Kuriant taiką, pirmiausia reikia pašalinti nesantaikos tarp žmonių priežastis, ypač neteisybę, nes jos duoda pagrindą karams. Daugelis priežas-

čių kyla dėl milžiniškos ekonominės nelygybės ir dėl pavėluotų priemonių jai išlyginti. Kitos išplaukia iš nežaboto valdžios siekimo bei paniekos ir, jeigu pažvelgsime giliau, iš žmogaus pavydo, nepasitikėjimo, puikybės ir kitų egoistinių aistrų. Kadangi žmogus negali pakęsti tokios netvarkos, net ir tuomet, kai nekariaujama, pasaulyje vyksta nesibaigiantys susidūrimai tarp žmonių ir smurto veiksmai. Kadangi tos pačios blogybės randamos ir tarptautinėje plotmėje, joms nugalėti ar išvengti arba smurtui sutramdyti absoliučiai būtina geriau ir tvirčiau bendradarbiauti ir koordinuoti tarptautines institucijas ir nuolat skatinti taikai ginti organizacijų steigimą.

Tautų bendruomenė ir tarptautinės institucijos

84. Augant visų žmonių ir visų tautų tarpusavio priklausomybei, universaliojo labo siekimas ir veiksmingas jo realizavimas reikalauja, kad tautų bendruomenė taip susiorganizuotų, kad atitiktų šiuolaikinius uždavinius, ypač atsimenant tą daugelį šalių, kurios dar tebekenčia baisų skurdą.

Šiems tikslams realizuoti tarptautinės bendruomenės institucijos privalo rūpintis įvairiais žmonių poreikiais atitinkamu būdu, pvz., socialinėje srityje - mityba, sveikatos apsauga, auklėjimu, darbu, ir ypatingose situacijose, kurios gali iškilti bet kur, pvz., reikalu pakelti bendrąjį kraštų pasiekimo lygį, palengvinti visame pasaulyje pabėgėlių dalią ar pagelbėti emigrantams ir jų šeimoms.

Jau veikiančios tarptautinės universalinės ar regionalinės institucijos, be abejo, daug nusipelnė žmonijai. Jos pasireiškia kaip pirmieji bandymai visai žmonijai padėti tarptautinius pamatus, kad tokiu būdu būtų išspręsti sunkūs mūsų amžiaus klausimai - visur skatinti pažangą ir užbėgti už akių kiekvienai karo grėsmės formai. Visose šiose srityse Bažnyčia džiaugiasi tikros brolybės dvasia tarp krikščionių ir nekrikščionių, kuri skatina daryti vis didesnių pastangų, šalinant pasaulyje neišsakomą vargą.

Tarptautinis bendradarbiavimas ekonomikos srityje

85. Šiandieniniai žmonijos ryšiai reikalauja aktyvesnio tarptautinio bendradarbiavimo ekonomikos srityje. Nors beveik visos tautos yra pasiekusios nepriklausomybę, deja, joms dar labai toli

iki išsilaisvinimo iš didelės nelygybės ir iš daugelio priklausomybės formų bei iš žymių vidinių sunkenybių ir pavojų.

Bet kurios tautos vystymasis priklauso nuo žmogiškosios ir finansinės galios. Kiekvienos nacijos piliečiai privalo auklėti ir ugdyti profesinius kadrus įvairioms ekonominio-socialinio gyvenimo pareigoms. Tam tikslui reikalinga užsienio specialistų parama, kurie dirbdami neturi elgtis kaip valdytojai, bet kaip pagalbininkai ir bendradarbiai. Medžiaginė parama besivystančioms tautoms nebus efektinga, jeigu iš pagrindų nebus pakeisti pasaulinės prekybos metodai. Išsivysčiusiųjų tautų teikiama parama dovanų, paskolų ar investicijų forma turi būti nesavanaudiška ir kilnaus pobūdžio, o priimama pagarbiai.

Norint sukurti tikrai visuotinę ekonominę tvarką, reikia pašalinti nežabotą pelno ieškojimą, nacionalines ambicijas, politinio viešpatavimo norą, karinius išskaičiavimus bei machinacijas skleisti ir primesti savo ideologiją. Siūloma daugybė ekonominių ir socialinių sistemų, tačiau būtų ypač naudinga, jei šios srities specialistai atrastų bendrus pagrindus sveikai pasaulinei prekybai. Tai būtų nesunku įvykdyti, jeigu atskiros pusės atsisakytų savo iš anksto turimų nusistatymų ir panorėtų pradėti nuoširdų pokalbį.

86. Šiam bendradarbiavimui galima nurodyti tokias praktines normas:

Kai kurios praktinės normos

a) Besivystančioms tautoms turėtų ypatingai rūpėti, kad jų pažangos tikslas įsakmiai ir tvirtai būtų ne kas kita, kaip pilnutinis žmogiškas savo piliečių tobulėjimas. Jos turi atsiminti, kad pažanga gimsta ir auga visų pirma iš pačių tautų darbo ir kūrybinio talento. Ši pažanga svarbiausia turi remtis ne svetimais įnašais, bet savųjų talentų ir tradicijų ugdymu. Šioje srityje privalo pasireikšti asmenys, turintieji didesnę įtaką kitiems tautiečiams.

b) Pažengusiųjų kraštų svarbiausioji pareiga yra padėti besivystantiesiems atlikti šiuos uždavinius. Todėl jie privalo įgyvendinti deramas dvasines ir materialines reformas, kurių reikalauja tikrasis universalus bendradarbiavimas. Prekiaudami su silpnesnėmis ir neturtingesnėmis nacijomis, jie privalo rūpestingai at-

sižvelgti į jų gerovę, nes pajamos, gautos už jų produktus, reikalingos jų liaudies pragyvenimui.

c) Tarptautinės bendruomenės uždavinys yra tvarkyti ir skatinti vystymąsi, bet tokiu būdu, kad šiam tikslui skirtas kapitalas būtų disponuojamas kuo efektingiausiai ir kuo teisingiausiai. Jos uždavinys taip pat, atsižvelgiant į subsidijų principą, visame pasaulyje sutvarkyti ekonominius santykius, kad jie rutuliotųsi pagal teisingumo normas.

Turi būti įsteigtos atitinkamos institucijos tarptautinei prekybai plėsti ir koordinuoti, pirmiausia su mažiau išsivysčiusiomis nacijomis, ir ypač išlyginti trūkumus, kurie atsiranda dėl per didelės tautų pajėgumo nelygybės. Tokia organizacija drauge su techninėmis, kultūrinėmis ir finansinėmis priemonėmis privalo suteikti atsilikusioms tautoms būtiną paramą, kad jos galėtų pasiekti deramą savo liaudies ūkio pažangą.

d) Daugeliu atvejų būtina keisti ekonomines-socialines struktūras. Tačiau reikia saugotis techniškų sprendimų, kurie galėtų būti įvesti skubotai, nesubrendus sąlygoms, visų pirma tokių, kurie teikia žmonėms materialinius palengvinimus, bet kenkia jų dvasiniam augimui. Nes "žmogus gyvas ne viena duona, bet kiekvienu žodžiu, kuris išeina iš Dievo burnos" (Mt. 4,4). Kiekviena žmonių šeimos dalelė iš savo geriausiųjų tradicijų įneša dalį dvasinių lobių, kuriuos Dievas patikėjo žmonijai, nors daugelis ir nežino, iš kokio šaltinio jie kyla.

Tarptautinis bendradarbiavimas ir gyventojų gausėjimas

87. Tarptautinio bendradarbiavimo ypač reikalauja tautos, kurios dažnai, be kitų sunkumų, labai slegiamos spartaus gyventojų skaičiaus augimo. Būtina, kad visoms, ypač turtingesniosioms tautoms bendradarbiaujant, būtų ištirta, kaip pasigaminti visa, kas reikalinga žmonių pragyvenimui ir švietimui, ir kaip tuo pasidalinti su visa žmonija. Kai kurios tautos galėtų žymiai pakelti savo pragyvenimo lygį, jeigu gautų tinkamą išsimokslinimą ir pereitų nuo pasenusių žemės ūkio metodų prie modernios technikos, išmintingai pritaikindamos ją savo sąlygoms. Be to, būtina reformuoti socialinę santvarką ir teisingiau paskirstyti žemės nuosavybę. Vietinės valdžios organai savo kompetencijos ribose turi teisių

ir pareigų populiacijos klausimu. Jos apima socialinį, įstatymų leidimo ir šeimų klausimą, žemdirbių migraciją į miestus, informaciją apie liaudies padėtį ir poreikius. Kadangi šiandien daugybė žmonių susirūpinę šiuo klausimu, būtų labai naudinga, jei šios srities specialistai katalikai, ypač universitetų darbuotojai, plačiai atliktų atitinkamus tyrinėjimus ir imtųsi naujos iniciatyvos.

Daugelis tvirtina, kad gyventojų gausėjimas, bent kai kuriuose kraštuose, turėtų būti radikaliai sustabdytas visomis priemonėmis, įskaitant ir valstybės įsikišimą. Susirinkimas kreipiasi į visus su raginimu saugotis sprendimų, tiek viešų, tiek privačių ar primestų iš šalies, kurie prieštarauja dorovės dėsniams. Tiesioginė žmogaus teisė į santuoką ir vaikų gimdymą, teisingas sprendimas apie vaikų skaičių priklauso nuo gimdytojų ir jokiu būdu ne nuo viešosios valdžios potvarkių. Kadangi gimdytojų sprendimas suponuoja teisingai suformuotą sąžinę, labai svarbu, kad visiems būtų suteikta galimybė imtis tikros ir žmoniškos atsakomybės pagal dieviškąjį įstatymą, atsižvelgiant į vietos ir laiko aplinkybes. Tai reikalauja, kad visur pagerėtų pedagoginės ir socialinės sąlygos ir kad visiems būtų prieinamas religijos ar bent sveikos moralės mokslas. Reikia protingai informuoti apie mokslinių tyrinėjimų metodus, kurie galėtų padėti vedusiems reguliuoti vaikų skaičių, žinoma, jeigu jų tikrumas garantuotas ir jie sutinka su moraline tvarka.

Krikščionių pareiga teikti paramą

88. Kuriant tarptautinę santvarką, kurioje visiems bus užtikrinta laisvė ir viešpataus broliška draugystė, krikščionys privalo noriai ir nuoširdžiai bendradarbiauti. Tai ypač reikalinga dėl to, kad didesnė pasaulio dalis dar tebegyvena tokiame varge, jog neturtingųjų vardu pats Kristus garsiai šaukia savo mokinių meilės. Šalintinas žmones piktinantis faktas, kad kai kurios nacijos, kurių gyventojų dauguma krikščionys, turi daug turtų, tuo tarpu kai kitoms tautoms trūksta pragyvenimo priemonių ir jos kenčia badą, ligas ir įvairius trūkumus. Kristaus Bažnyčios garbė ir liudijimas yra neturto ir meilės dvasia. Todėl nusipelno pagarbos ir paramos tie krikščionys, ypač jaunimas, kurie laisvai pasišvenčia teikti kitiems žmonėms ir tautoms pagalbą. Tačiau ir visa

Dievo tauta, vyskupų žodžiu ir pavyzdžiu vedama, turi pareigą kovoti su šiuolaikiniu skurdu, atiduodama pagal savo galimybes ir pagal seną Bažnyčios paprotį ne tik iš atliekamų fondų, bet ir iš sau reikalingo turto.

Aukų rinkimo ir paskirstymo būdai, - vengiant griežto ir šabloniško metodo, - privalo būti tvarkingai organizuojami ir tvarkomi diecezijose, nacijose bei visame pasaulyje ir, kur tik įmanoma, vykdomi bendrai katalikų ir kitų krikščionių. Nes meilės Dvasia ne tik nedraudžia gerai apgalvotos ir sutvarkytos socialinės-karitatyvinės veiklos, bet ją skatina. Todėl būtina, kad žmonės, kurie stengiasi pasišvęsti atsilikusių tautų tarnybai, taip pat pasirūpintų ir atitinkamų institucijų steigimu.

Aktyvus Bažnyčios dalyvavimas tarptautinėje bendruomenėje

89. Bažnyčia dieviškosios pasiuntinybės galia skelbia visiems žmonėms Evangeliją ir dalina malonės lobius. Visoje žemėje stiprindama taiką ir dėdama pamatus žmonių ir tautų brolybės sąjungai, ji atveria pasauliui dieviškųjų ir prigimtinių įstatymų pažinimą. Todėl Bažnyčia privalo dalyvauti pačioje tautų bendruomenėje, palaikydama ir skatindama bendradarbiavimą. Savo viešomis institucijomis ir pilnutiniu bei nuoširdžiu visų krikščionių bendradarbiavimu Bažnyčia trokšta vien pasitarnauti žmonijai.

Visa tai būtų lengviau įvykdoma, jeigu tikintieji, jausdami savo žmonišką ir krikščionišką atsakomybę, jau savo gyvenimo aplinkoje stengtųsi žadinti gyvą troškimą veikti išvien ir bendradarbiauti su tarptautine bendruomene. Todėl iškyla ypatingas reikalas auklėti jaunimą šia dvasia tiek religinėje, tiek pilietinėje plotmėje.

Krikščionių bendradarbiavimas tarptautinėse institucijose

90. Puiki tarptautinio krikščionių veikimo forma, be abejo, yra bendradarbiavimas, tiek atskirai, tiek organizuotai, jau įsteigtose ar būsimose organizacijose, kurių tikslas ugdyti bendradarbiavimą tarp tautų. Šia plotme įvairios katalikų tarptautinės sąjungos gali daugeriopu būdu prisidėti prie taikingos ir broliškos tautų bendruomenės statybos. Jos nusipelno sustiprinimo gerai parengtais bendradarbiais, būtinomis pa-

galbinėmis priemonėmis ir derama jėgų koordinacija. Nes mūsų laikais ir veikimo sėkmingumas, ir dialogo būtinumas reikalauja jungtinių institucijų. Tokios organizacijos nemažai padeda išplėsti pasaulinių problemų supratimą, kuris ypač dera katalikams, ir pažadinti pasaulinio solidarumo bei atsakomybės dvasią.

Pagaliau labai pageidautina, kad savo uždaviniui tarptautinėje bendruomenėje įvykdyti katalikai aktyviai ir pozityviai stengtųsi bendradarbiauti su atsiskyrusiais broliais, išpažįstančiais evangeliškąją meilę, bei su visais žmonėmis, trokštančiais tikros taikos.

Tačiau Susirinkimas, atsižvelgdamas į baisų skurdą, kurį ir šiandien kenčia didesnė žmonijos dalis, ir į Kristaus teisingumą bei meilę vargšams, kurie turi būti visur remiami, laiko labai tinkamu dalyku įsteigti visuotinės Bažnyčios organą, kurio pareiga būtų nuolat skatinti katalikų bendruomenę, kad būtų ugdoma skurstančių kraštų pažanga ir socialinis teisingumas tarp tautų.

BAIGIAMASIS ŽODIS

Paskirų tikinčiųjų ir bažnyčių uždavinys

91. Ką šis šventasis Susirinkimas skelbia iš bažnytinio mokslo lobyno, tai turi tikslą padėti visiems šiuolaikiniams žmonėms - ar jie tiki į Dievą, ar jį neaiškiai tepripažįsta - giliau pažinti savo pašaukimą, pertvarkyti pasaulį sutinkamai su aukšta žmonijos vertybe, sekti visuotinės bei giliau pagįstos brolybės ir, meilės skatinamiems, kilniomis ir bendromis pastangomis atsakyti į aktualius mūsų amžiaus reikalavimus.

Atsižvelgiant į neaprėpiamą pasaulinių santykių bei kultūros diferenciaciją, šis kreipimasis daug kur sąmoningai turi bendrą pobūdį. Nors jame išdėstytas jau priimtas Bažnyčios mokslas, tačiau jis turės būti tobulinamas ir papildomas, nes daug kur liečia nuolat kintančius dalykus. Vis dėlto mes tikime, kad visiems galės būti gera parama tai, ką mes paskelbėme, pasirėmę Dievo žodžiu ir Evangelijos dvasia. Visų pirma tai pasitarnaus tikintiesiems, kurie, ganytojų vadovaujami, tai pritaikins atskirų tautų padėčiai ir galvosenai.

92. Savo misijos dėka Bažnyčia, kuri siekia apšviesti visą pasaulį Evangelijos skelbimu ir suvienyti visų tautų, genčių ir kultūrų žmones viena dvasia, - ši Bažnyčia yra brolybės ženklas, įgalinantis ir skatinantis nuoširdų dialogą.

Dialogas tarp visų žmonių

Tai visų pirma reikalauja, kad ugdytume pačioje Bažnyčioje tarpusavio pagarbą ir santaiką. Pripažindami kiekvieną teisėtą skirtingumą, privalome nuolat skatinti pokalbį tarp tų, kurie sudaro vieną Dievo tautą - tiek ganytojus, tiek tikinčiuosius. Juk daug stipresni tie dalykai, kurie jungia tikinčiuosius, negu tie, kurie juos skiria; vadinasi, tebūnie būtinuose dalykuose - vienybė, abejotinuose - laisvė ir visur - meilė!

Mes apglėbiame dvasioje brolius ir bendruomenes, kurios dar nėra visai vieningos su mumis, tačiau kurias jungia su mumis Tėvo, ir Sūnaus, ir Šventosios Dvasios išpažinimas bei meilės ryšys. Mes prisimename, jog šiandien ir daugelis netikinčių Kristaus laukia ir trokšta krikščionių vienybės. Nes kuo labiau augs ši vienybė, besiremianti Šventosios Dvasios galybe, tiesa ir meile, tuo tvirtesnis bus visam pasauliui vienybės ir taikos pažadas. Todėl stenkimės suvienytomis pastangomis ir būdais, tinkamiausiais šiam didžiam tikslui pasiekti, vis labiau bendradarbiauti pagal Evangelijos dvasią, kad pasitarnautume žmonijai, pašauktai per Jėzų Kristų tapti Dievo vaikų šeima.

Mes kreipiamės ir į visus, pripažįstančius Dievą ir savo tradicijose saugojančius vertingus religijos ir humanizmo elementus, kad atviras pokalbis mus visus paskatintų ištikimai priimti Dvasios raginimus ir juos uoliai vykdyti.

Tokio pokalbio troškimas, įkvėptas vien meilės ir skirtas tiesai pažinti, laikantis deramos išminties, mūsų požiūriu nieko neišskiria, - nei tų, kurie, ugdydami aukštas humanizmo vertybes, dar neišpažįsta jų Kūrėjo, nei tų, kurie priešinasi Bažnyčiai ir ją įvairiais būdais persekioja. Kadangi Dievas Tėvas - visų pagrindas ir tikslas, mes visi esame pašaukti būti broliais. Ir todėl visi, turėdami tą patį žmogišką ir dievišką pašaukimą, be prievartos ir be klastos galime ir privalome bendradarbiauti, kuriant tikrai taikingą pasaulį.

93. Krikščionys, prisimindami Viešpaties žodžius: "Iš to visi pažins, kad jūs mano mokiniai, jeigu mylėsite vienas kitą" (Jn. 13,35), nieko taip netrokšta, kaip vis kilniau ir vis sėkmingiau pasitarnauti šiuolaikinio pasaulio žmonėms. Tuo būdu, ištikimai sekdami Evangelija ir semdami iš jos jėgų, krikščionys pradėjo milžinišką darbą žemėje drauge su visais, kurie myli ir laikosi teisingumo. Paskutinę dieną jie turės duoti tam, kuris teis visus, šio darbo ataskaitą. Ne visi, kurie sako: "Viešpatie, Viešpatie!", įžengs į dangaus karalystę, bet tie, kurie vykdo Tėvo valią ir tvirtai imasi darbo. O Tėvas trokšta, kad kiekviename žmoguje matytume brolį Kristų ir mylėtume ne tik žodžiu, bet ir darbu, duodami liudijimą tiesai ir dalindamiesi su kitais dangiškojo Tėvo meilės paslaptimi. Tuo būdu visame pasaulyje bus pažadinti žmonės į gyvą viltį - Šventosios Dvasios dovaną, - kad pagaliau taikoje ir laimėje būtų priimti tėvynėn, kuri nušvis Viešpaties šlove.

Pasaulio kūryba ir atbaigimas

"Tam gi, kuris savo veikiančia mumyse jėga gali padaryti be palyginimo daugiau, kaip prašome ar išmanome, jam tebūnie garbė Bažnyčioje ir Kristuje Jėzuje per visų amžių kartas. Amen" (Ef. 3,20-21).

Roma, 1965 m. gruodžio 7 d.

DEKRETAI

CHRISTUS DOMINUS

DEKRETAS APIE GANYTOJIŠKAS VYSKUPŲ PAREIGAS

ĮVADAS

1. Viešpats Kristus, gyvojo Dievo Sūnus, atėjo į šį pasaulį išgelbėti savo tautos iš nuodėmių ir siekti, kad visi žmonės pasidarytų šventi. Kaip jį siuntė Tėvas, taip jis siuntė savo apaštalus. Jis pašventino juos, suteikdamas jiems Šventąją Dvasią, kad ir jie žemėje šlovintų Tėvą ir gelbėtų žmones "statyti Kristaus kūnui" (Ef. 4,12), kuriuo yra Bažnyčia.

Vyskupai - apaštalų įpėdiniai

2. Kristaus Bažnyčioje dieviškuoju patvarkymu aukščiausią, visišką, betarpišką ir visuotinę galią rūpintis sielomis turi Romos popiežius, nes jis yra įpėdinis Petro, kuriam Kristus pavedė ganyti savo avis ir avinėlius. Kadangi jis, kaip visų tikinčiųjų ganytojas, yra siųstas bendrai visos Bažnyčios gerovei ir atskirų bažnyčių labui, todėl turi visoms Bažnyčioms ordinarinės galios pirmumą.

Apaštalų vietą užima vyskupai, kurie Šventosios Dvasios yra padaryti sielų ganytojais ir, kai veikia išvien su popiežiumi ir jam pritariant, yra siųsti visiems laikams tęsti Kristaus, amžinojo Ganytojo, darbo. Apaštalams ir jų įpėdiniams Kristus davė įsakymą ir galią mokyti visas tautas, pašventinti žmones tiesoje bei juos ganyti. Taigi vyskupai jiems duotosios Šventosios Dvasios yra paskirti būti tikrais ir autentiškais tikėjimo mokytojais, kunigais ir ganytojais.

3. Šias savo vyskupiškąsias pareigas, prisiimtas per konsekraciją, vyskupai, būdami rūpesčio visomis bažnyčiomis dalininkai, eina, bendraudami su popiežiumi ir pripažindami jo valdžią, kiek tai

liečia mokymą ir ganytojinį valdymą, visi būdami vieningi kolegijoje, arba visumoje, visos Dievo Bažnyčios atžvilgiu.

Tas pareigas, kiek jos liečia jiems priskirtas Viešpaties kaimenės dalis, jie eina pavieniui, kiekvienas rūpindamasis sau patikėta daline bažnyčia, arba kai kada keli drauge dėl kokių nors reikalų, bendrų atskiroms bažnyčioms.

Todėl šventasis Sinodas, norėdamas atsižvelgti į žmonių visuomenės padėtį, kuri mūsų laikais įsiveda naują tvarką, ir siekdamas tiksliau apibrėžti ganytojiškąsias vyskupų pareigas, nutarė štai ką.

PIRMAS SKYRIUS

VYSKUPAI IR VISUOTINĖ BAŽNYČIA

1 poskyris: **Vyskupų vaidmuo visuotinėje Bažnyčioje**

Vyskupų kolegijinė galia

4. Vyskupai, sakramentinės konsekracijos dėka ir hierarchiškai bendraudami su kolegijos galva bei nariais, yra Vyskupų luomo nariai. "Vyskupų luomas, kuris yra apaštalų kolegijos įpėdinis mokymui ir ganytojiškam valdymui ir kuriame apaštalų kolegija tęsiasi toliau, drauge su savo galva, Romos popiežiumi, ir niekuomet be šios galvos, yra aukščiausios ir visiškos valdžios visoje Bažnyčioje nešėjas, betgi šia valdžia gali naudotis tik Romos popiežiui pritariant"*. Šia galia iškilmingu būdu naudojamasi visuotiniame susirinkime, todėl šis šventasis Sinodas nusprendžia, kad visi vyskupai, kurie yra vyskupų kolegijos nariai, turi teisę dalyvauti visuotiniame susirinkime.

Tą kolegijinę galią išvien su popiežiumi gali panaudoti vyskupai, gyvendami įvairiose žemės vietose, kai tik kolegijos galva kviečia juos kolegijiniams veiksmams arba kai bent pritaria paskirų vyskupų vieningiems veiksmams ar laisvai juos leidžia, kad būtų tikrai kolegijinis aktas.

---

* Dogminė konstitucija apie Bažnyčią, 22 str.

Vyskupų sinodas

5. Vyskupai, Romos popiežiaus nustatytais ar nustatysimais būdais bei pagrindais parinkti iš įvairių pasaulio kraštų, teikia vyriausiajam Bažnyčios ganytojui didesnę pagalbos paslaugą taryboje, kurios tikrasis vardas yra Vyskupų sinodas. Sinodas, atliekantis viso katalikiškojo episkopato vaidmenį, kartu reiškia, kad visi vyskupai yra hierarchinio bendravimo rūpinantis visa Bažnyčia dalininkai.

Vyskupų rūpinimasis visa Bažnyčia

6. Vyskupai, kaip teisėti apaštalų įpėdiniai ir vyskupų kolegijos nariai, tegu visuomet žino esą tarpusavyje susieti ir tegu rūpinasi visomis bažnyčiomis, kadangi Dievo patvarkymu ir apaštališkųjų pareigų priėmimu kiekvienas vyskupas drauge su kitais vyskupais yra laiduotojas už Bažnyčią. Ypač tesirūpina tomis pasaulio šalimis, kuriose Dievo žodis dar nėra skelbtas arba kuriose, daugiausia dėl mažo kunigų skaičiaus, tikintieji yra pavojuje nutolti nuo krikščioniškojo gyvenimo įsakymų, netgi netekti ir paties tikėjimo.

Todėl iš visų jėgų teužsiima tuo, kad tikintieji noriai palaikytų ir pastūmėtų pirmyn evangelizavimo ir apaštalavimo darbus. Be to, tesirūpina, kad misijoms bei tiems kraštams, kur jaučiamas klero trūkumas, būtų paruošiama tinkamų bendradarbių bei pagalbininkų, tiek vienuolių, tiek ir pasauliečių. Tesirūpina taip pat, kad į minėtas misijas ar diecezijas nuvyktų, kiek tai galima, ir iš savų kunigų tarpo ir ten visą ar tam tikrą laiką eitų šventąją tarnybą.

Be to, valdydami bažnytinius turtus, vyskupai tegu žino, jog reikia žiūrėti ne tik savo diecezijos reikalų, bet ir kitų dalinių bažnyčių. Juk jos yra vienos Kristaus Bažnyčios dalys. Pagaliau tekreipia dėmesį į nelaimes, kuriose atsiduria kitos diecezijos ar kraštai, ir pagal išgales tepalengvina jas.

7. Tuos dvasinius vadovus, kurie dėl Kristaus vardo yra šmeižiami, varžomi, laikomi kalėjimuose arba kuriems neleidžiama eiti pareigų, teapsupa ypatinga broliška meile ir tesirūpina jais tikrai broliškai, kad malda ir darbu būtų lengvinamos ir švelninamos jų nuoskaudos.

8. a) Vyskupams, kaip apaštalų įpėdiniams, jiems pavestose diecezijose savaime priklauso visa ordinarinė, tiesioginė ir betarpiška galia, reikalinga jų ganytojiškoms pareigoms atlikti, nepaliečiant niekuomet tos visuose dalykuose turimos galios, kurią pagal savo pareigas Romos popiežius randa reikalo palikti sau pačiam ar kitam autoritetui.

Vyskupų ordinarinė galia

b) Bendru Bažnyčios įstatymu pavieniams diecezijų vyskupams duodama galia atskirais atvejais dispensuoti tikinčiuosius, kurių atžvilgiu pagal teisės normą jie turi valdžią, jei tai duos dvasinės naudos ir jeigu aukščiausioji bažnytinė valdžia nebuvo sau specialiai rezervavusi.

9. Taikydamas aukščiausią, visišką ir betarpišką galią visai Bažnyčiai, Romos popiežius naudojasi Romos kurijos žinybomis, kurios taip pat jo vardu ir autoritetu atlieka savo pareigas bažnyčių gerovei, tuo pasitarnaudamos jų ganytojams.

Romos kurijos žinybos

Šventojo Susirinkimo tėvai labai trokšta, kad šios žinybos, suteikusios Romos popiežiui ir Bažnyčios ganytojams ypatingai didelės pagalbos, kuo labiau prisitaikant prie laiko, kraštų ir apeigų poreikių, būtų naujai sutvarkytos, ypač kiek tai liečia jų pačių skaičių, pavadinimą, kompetenciją ir veiklos procedūrą, o taip pat tarpusavio darbų koordinavimą. Susirinkimas taip pat trokšta, kad, atsižvelgus į tiesiogines ganytojiškąsias vyskupų pareigas, tiksliau būtų apibrėžtos Romos popiežiaus legatų pareigos.

10. Be to, kadangi žinybos yra įsteigtos visuotinės Bažnyčios gerovei, pageidaujama, kad jų nariai, pareigūnai ir patarėjai, o taip pat Romos popiežiaus legatai būtų parenkami, kiek galima, labiau iš įvairių Bažnyčios kraštų, kad katalikų Bažnyčios centrinės įstaigos arba organai turėtų tikro visuotinumo savybę.

Žinybų visuotinumas

Taip pat trokštama, kad į žinybų narių tarpą būtų priimami vyskupai, ypač diecezininiai, kurie popiežiui galėtų išsamiau pra-

nešti visų bažnyčių nuomonę, pageidavimus bei reikmes.

Pagaliau, Susirinkimo tėvai yra tos nuomonės, kad būtų labai naudinga, jeigu tos žinybos labiau įsiklausytų į dorų, išmintingų ir patyrusių pasauliečių nuomones, kad jie turėtų atitinkamą vaidmenį Bažnyčios reikaluose.

ANTRAS SKYRIUS

VYSKUPAI IR DALINĖS BAŽNYČIOS, ARBA DIECEZIJOS

1 poskyris: **Diecezijų vyskupai**

11. Diecezija yra Dievo tautos dalis, patikėta ganyti vyskupui su kunigų pagalba, taip kad, atsiduodama savo ganytojui ir Evangelijos bei Eucharistijos pagalba jo jungiama Šventojoje Dvasioje, sudaro dalinę bažnyčią, kurioje tikrai yra ir veikia viena, šventa, visuotinė, apaštalinė Kristaus Bažnyčia.

Diecezija - Dievos tautos dalis

Vyskupai, kuriems pavesta rūpintis dalinėmis bažnyčiomis, būdami popiežiaus valdžioje tikrieji, tiesioginiai ir betarpiškieji jų ganytojai, Viešpaties vardu gano savo avis, jas mokydami, pašventindami ir valdydami. Tačiau jie pripažįsta teises, kurios sutinkamai su įstatymais priklauso arba patriarchams, arba kitiems hierarchijos autoritetams.

Atlikdami apaštališkąsias savo pareigas, vyskupai, kaip Kristaus liudytojai visų žmonių akivaizdoje, stengiasi matyti ne tik tuos, kurie jau seka ganytojų Vadu, bet visa siela aukojasi taip pat tiems, kurie kokiu nors būdu nukrypo nuo tiesos kelio ar nežino Kristaus Evangelijos bei išganingojo gailestingumo, kol pagaliau visi gyvens "visokiame gerume, teisybėje ir tiesoje" (Ef. 5,9).

12. Eidami savo mokymo pareigas, vyskupai teskelbia žmonėms Kristaus Evangeliją, nes tai yra jų ypatingoji pareiga. Šventosios Dvasios tvirtumu tekviečia juos į tikėjimą ir testiprina juos gyvajame tikėjime; tedėsto jiems visą Kristaus paslaptį, būtent tas tiesas, kurių nežino-

Vyskupai moko

jimas yra Kristaus nežinojimas, o taip pat kelią, kuris yra dangaus apreikštas Dievui garbinti ir tuo pačiu amžinai laimei pasiekti.

Be to, teparodo, kad net žemiškieji dalykai bei žmonių papročiai pagal Dievo Kūrėjo planą gali taip pat būti nukreipiami žmonių išganymui ir taip patarnauti Kristaus kūno statymui.

Todėl sutinkamai su Bažnyčios doktrina vyskupai temoko, kaip labai reikia vertinti žmogaus asmenį, jo laisvę ir netgi kūno gyvybę; šeima, jos vienybė bei stabilumas, vaikų gimdymas bei auklėjimas, civilinės bendruomenės su jų įstatymais bei pašaukimais, darbas ir laisvalaikiai, menai ir technikos išradimai, skurdas ir turtų perteklius - vienu žodžiu, tepaliečia viską ir teiškelia būdus, kuriais reikia spręsti labai svarbius medžiaginių gėrybių turėjimo, kaupimo ir teisingo paskirstymo, karo ir taikos, ir broliško visų tautų sugyvenimo klausimus.

Vyskupai veda dialogą ir skelbia krikščionišką doktriną

13. Vyskupai krikščioniškąją doktriną tedėsto laiko reikmėms pritaikytu būdu, atitinkančiu tuos sunkumus ir klausimus, kurie žmones labiausiai spaudžia ir slegia; taip pat teparagina tikinčiuosius šią doktriną ginti ir platinti. Ją perteikdami, teparodo Bažnyčios motinišką rūpinimąsi visais žmonėmis, tiek tikinčiaisiais, tiek ir netikinčiaisiais. Ypatingai tegloboja vargšus ir prislėgtuosius, kurių evangelizuoti juos siuntė Dievas.

Kadangi Bažnyčiai reikia sueiti į pokalbį su ta žmonių bendruomene, kurioje ji gyvena, tai ypatinga vyskupų pareiga yra kreiptis į visus žmones ir užmegzti bei plėtoti pokalbį su jais. Reikia, kad tuos naudingus pokalbius vedant tiesa visuomet būtų jungiama su palankumu, išmanymas su meile; reikia teikti pirmenybę pokalbio įžvalgumui, drauge ir nuolankumui bei švelnumui, taip pat reikiamą apdairumą būtina jungti su pasitikėjimu, kuris, puoselėdamas draugiškumą, geriausiai sugeba jungti širdis.

Krikščioniškai doktrinai skelbti tepanaudoja įvairius šiais laikais galimus būdus, būtent visų pirma pamokslus bei katekizavimą, kas visuomet teužima pirmą vietą, be to, doktrinos dėstymą mokyklose, akademijose, konferencijose ir visokiuose susivie-

nijimuose, o taip pat teplatina ją viešais pareiškimais kokių nors įvykių proga ir įvairiomis socialinio bendravimo priemonėmis, kurias visiškai tikslinga yra panaudoti Kristaus Evangelijai skelbti.

14. Vyskupai tesirūpina, kad katekizavimas, kuriuo siekiama, kad tikėjimas, apšviestas mokymo, pasidarytų žmonėse gyvas, aiškus ir veiklus, tiek vaikams ir paaugliams, tiek jaunuoliams, tiek ir suaugusiems būtų teikiamas uoliai ir rūpestingai; kad, jį perteikiant, būtų laikomasi nuoseklios tvarkos bei tinkamo metodo, pritaikyto ne tik medžiagai, kuri perduodama, bet ir klausytojų sugebėjimams, jėgoms ir amžiui bei jų gyvenimo sąlygoms, kad jis remtųsi Šventuoju Raštu, Tradicija, Liturgija, Bažnyčios mokymu ir gyvenimu.

Vyskupai rūpinasi katekizavimu

Be to, tesirūpina, kad katechetai tinkamai pasiruoštų savo darbui, kad Bažnyčios mokslą aiškiai pažintų, o taip pat ir teoriškai bei praktiškai žinotų psichologijos dėsnius ir pedagogikos žinias. Taip pat tepasirūpina, kad būtų atgaivintas ir geriau pritaikytas suaugusiųjų katekizavimas.

15. Atlikdami savo šventinimo pareigą, vyskupai teatsimena, kad jie yra paimti iš žmonių ir skirti žmonėms tuose dalykuose, kurie liečia Dievą, kad aukotų dovanas ir aukas už nuodėmes. Juk vyskupai turi kunigystės sakramento pilnatvę ir nuo jų, atlikdami savo tarnybą, priklauso tiek kunigai, kurie, kaip vyskupų šventimų bendradarbiai, ir yra pašventinti tikrais Naujojo Testamento kunigais, tiek diakonai, kurie, būdami skirti tarnauti Dievo tautai, tarnauja drauge su vyskupu bei jo kunigais; taigi vyskupai yra ypatingieji Dievo paslapčių tvarkytojai, taip pat ir viso liturginio gyvenimo jiems patikėtoje Bažnyčioje vadovai, judintojai ir prižiūrėtojai.

Vyskupai šventina ir kelia šventumą

Todėl nuolat iš visų jėgų tesistengia, kad tikintieji giliau pažintų velykinę paslaptį ir Eucharistijos dėka gyventų taip, jog sudarytų vieną kūną Kristaus meilės vienybėje; "pasilikdami prie maldos ir žodžio tarnavimo" (Apd. 6,4), tesidarbuoja, kad visi, kurie yra pavesti jų rūpesčiui, būtų vieningi maldoje, kad, pri-

iminėdami sakramentus, augtų malonėje ir būtų ištikimi Viešpaties liudytojai.

Vyskupai tesistengia pakelti savo dvasiškių, vienuolių ir pasauliečių šventumą pagal jų pašaukimą, atsimindami, kad patys turi duoti šventumo pavyzdį meilėje, nuolankume ir gyvenimo paprastume. Sau patikėtas bažnyčias tepašventina taip, kad jose spindėtų visos Kristaus Bažnyčios dvasia. Todėl kuo labiausiai tepuoselėja kunigų ir vienuolių pašaukimus, ypač tesirūpina misionierių pašaukimais.

Vyskupai - tėvai ir ganytojai

16. Eidami savo, kaip tėvų ir ganytojų, pareigas, vyskupai tebūna savųjų tarpe kaip tie, kurie tarnauja, gerieji piemenys, kurie pažįsta savo avis ir kuriuos jos pažįsta, tikri tėvai, pasižymintys meilės ir rūpinimosi visais dvasia, kad Dievo suteiktai jų valdžiai visi mielu noru pasiduotų. Visą savo kaimenės šeimą tesuburia ir tesutvarko taip, kad visi, žinodami savo pareigas, gyventų ir dirbtų meilės bendravime.

Kad tai sėkmingai galėtų padaryti, yra tikslinga, kad vyskupai, "pasiruošę kiekvienam geram darbui" (2 Tim. 2,21) ir "visa pakęsdami dėl išrinktųjų" (2 Tim. 2,10), savo gyvenimą taip tvarkytų, jog jis atitiktų laiko reikalavimus.

Kunigus, kurie neša jų pareigų ir rūpinimosi dalį ir kasdieniu triūsu taip uoliai ją atlieka, teapsupa ypatinga savo meile, telaiko juos sūnumis, bičiuliais ir dėl to tebūna visada pasiruošę juos išklausyti ir, rodydami jiems pasitikėjimą, tesistengia su jais varyti pirmyn visą visos diecezijos ganymo darbą.

Tesirūpina kunigų dvasinėmis, intelektualinėmis ir materialinėmis sąlygomis, kad jie galėtų šventai ir pamaldžiai gyventi ir savo tarnybą sąžiningai ir vaisingai atlikti. Todėl tepalaiko renginius ir specialius susirinkimus, į kuriuos kunigai kartkartėmis suvažiuotų tiek ilgesnėms dvasinėms pratyboms, kad atnaujintų savo gyvenimą, tiek gilesniam pažinimui bažnytinių mokslų, ypač Šventojo Rašto ir teologijos, svarbesnių socialinių klausimų, o taip pat naujų pastoracijos formų. Veiklia užuojauta telydi tuos kunigus, kurie gyvena kokiame nors pavojuje arba kuo nors nusižengė.

Kiekvienas vyskupas pagal savo galimybes nuolat tegalvoja apie tikinčiųjų gerovę, panaudodamas atitinkamas priemones, ypač socialinį tyrimą, tesistengia gerai pažinti jų reikalus ir so-

cialines sąlygas, kuriose jie gyvena. Visais tesirūpina, nežiūrint amžiaus, padėties ar tautybės, tiek vietiniais, tiek ateiviais ir svetimšaliais. Rodydami šį ganytojišką rūpestį savo tikintiesiems, tesuteikia jiems prideramą vaidmenį Bažnyčios dalykuose, pripažindami jų pareigą ir teisę aktyviai darbuotis mistinio Kristaus kūno statyme.

Taip pat temyli atsiskyrusius brolius, terekomenduoja tikintiesiems jų atžvilgiu elgtis su dideliu žmoniškumu ir meile ir tepalaiko ekumenizmą, kaip jį supranta Bažnyčia. Teturi širdyje ir nekrikštytuosius, kad ir jie patirtų Kristaus meilės, nes vyskupai yra Kristaus liudytojai visiems.

Vyskupai koordinuoja apaštalavimą

17. Vyskupai tepalaiko įvairias apaštalavimo formas visoje diecezijoje ir atskiruose jos rajonuose. Visų apaštalavimo pastangų koordinavimas ir glaudus ryšys, visokie sumanymai bei planai, katechetiniai, misionieriniai, labdarybiniai, visuomeniniai, šeimyniniai, mokykliniai ir kitokie, turintieji ganytojišką tikslą, tebūna sutartinai vykdomi, kad tuo būtų ryškiau išreikštas diecezijos vieningumas.

Tebūna uoliai keliama pareiga, kurią turi tikintieji, kad kiekvienas pagal savo sąlygas ir sugebėjimus apaštalautų, ir tebūna jiems rekomenduojama, kad įvairiuose pasauliečių apaštalavimo darbuose, o ypač Katalikų veikime, dalyvautų ar bent juos paremtų. Tebūna skatinami ir palaikomi susivienijimai, kurie tiesiogiai ar netiesiogiai siekia antgamtinio tikslo, būtent tobulintis arba visiems paskelbti Kristaus Evangeliją, arba pakelti krikščionišką mokslą ar viešąjį kultą, arba atsidėti socialiniams tikslams arba gailestingumo ir meilės darbams.

Apaštalavimo formos tebūna tinkamai priderinamos prie šių dienų reikalavimų, atsižvelgiant į žmonių poreikius, ne tik į dvasinius ir moralinus, bet ir į socialinius, demografinius ir ekonominius. Norint sėkmingai ir vaisingai to pasiekti, reikia naudotis socialiniais ir religiniais tyrinėjimais, rūpestingai puoselėjant pastoralinę sociologiją.

Vyskupai ir migracija

18. Ypatingai reikia rūpintis tais tikinčiaisiais, kurie dėl gyvenimo sąlygų negali tinkamai pasinaudoti įprasta klebonų ganytojine veikla arba ja visiškai nesinaudoja. Tokie yra visokiausi persikėlėliai, tremti-

niai, pabėgėliai, jūreiviai, taip pat lakūnai, klajokliai ir kiti panašūs žmonės. Taip pat tebūna ruošiami atitinkami pastoracijos metodai palaikyti dvasiniam gyvenimui išvykstančiųjų poilsio tikslais į kitus kraštus.

Atsižvelgiant į tai, kas aukščiau pasakyta, svarbesnius klausimus uoliai tesprendžia vyskupų konferencijos, ypač tautinės, ir, parinkdamos priemones bei renginius dvasiniam aprūpinimui, sutartina valia ir vieningomis jėgomis tesitaria ir visus tegloboja, pirma atkreipę dėmesį į normas, kurias nustatė ar nustatys Apaštalų Sostas, ir vykusiai pritaikydamos jas laiko, vietos ir asmenų sąlygoms.

Vyskupai ir civilinė valdžia

19. Savo apaštališkosiose pareigose, siekdami sielų išganymo, vyskupai savaime turi visišką ir tobulą laisvę ir nepriklauso nuo jokios civilinės valdžios. Todėl negalima tiesiogiai ar netiesiogiai trukdyti jiems eiti bažnytines pareigas arba drausti jiemś laisvai susirišti su Apaštalų Sostu bei kitomis Bažnyčios vyresnybėmis ir su sau pavaldžiais asmenimis.

Ganytojai, užsiimdami dvasiniu savo kaimenės rūpinimusi, rimtai tesirūpina taip pat ir socialine bei civiline pažanga ir klestėjimu; šiuo reikalu tederina savo veiksmus su viešomis valdžiomis ir, kaip pritinka vyskupams, teragina tikinčiuosius klausyti teisingų įstatymų bei rodyti pagarbą teisėtai įkurtoms valdžioms.

Vyskupų nominavimo teisė

20. Kadangi apaštališkosios vyskupų pareigos yra nustatytos Viešpaties Kristaus ir siekia dvasinio bei antgamtinio tikslo, tai šis šventasis ir visuotinis Sinodas pareiškia, kad tiesioginė, ypatingoji ir savaime išskirtinė teisė nominuoti ar skirti vyskupus priklauso atitinkamai bažnytinei vyresnybei.

Štai kodėl, norint kaip reikiant išsaugoti Bažnyčios laisvę ir tinkamiau bei laisviau pakelti tikinčiųjų gerovę, šventasis Sinodas trokšta, kad ateityje civilinėms valdžioms nebebūtų paliekama jokių teisių ar privilegijų, renkant, nominuojant, įvedant ar paskiriant į vyskupų pareigas; o civilinės valdžios, kurių paslaugią valią Bažnyčios atžvilgiu šventasis Sinodas dėkingai pripa-

žįsta ir nepaprastai didžiai vertina, maloniai prašomos, kad minėtų teisių ir privilegijų, kuriomis naudojasi šiuo metu pagal sutarį ar paprotį, pasitarę su Apaštalų Sostu, gera valia teiktųsi atsisakyti.

Vyskupų atsistatydinimas

21. Kadangi ganytojiškosios vyskupų pareigos yra tokios svarbios ir reikšmingos, diecezijų vyskupai ir kiti pagal teisę jiems prilygstantys, jeigu pasirodytų dėl senyvo amžiaus ar kitos rimtos priežasties nebetinkami eiti savo pareigų, labai yra prašomi, kad arba patys savo gera valia, arba paraginti atitinkamos vyresnybės, atsisakytų tų pareigų. O atitinkama vyresnybė, priėmusi atsistatydinimą, užtikrins tinkamą atsistatydinusiųjų išlaikymą bei tas savybingas teises, kurios jiems pripažįstamos.

2 poskyris: **Diecezijų ribų nustatymas**

Diecezijos teritorinių ribų svarba

22. Norint pasiekti tikrąjį diecezijos tikslą, reikia, kad tai diecezijai priklausančioje Dievo tautoje aiškiai būtų atskleista Bažnyčios prigimtis; kad vyskupai galėtų jose sėkmingai eiti savo ganytojines pareigas ir kad, pagaliau, Dievos tautos išganymui būtų tarnaujama kiek galint geriausiu būdu.

Šitai reikalauja tiek atitinkamų diecezijos teritorinių ribų nustatymo, tiek dvasininkų bei kitų pajėgų išmintingo ir apaštalavimo tikslams pritaikyto paskirstymo. Visa tai išeina į gera ne tik dvasininkams ir Kristaus tikintiesiems, bet ir visai Katalikų Bažnyčiai.

Kas liečia diecezijų sudarymą, šventasis Sinodas nutaria, kad, kur to reikalauja sielų gerovė, kuo greičiau ir protingai būtų imamasi tinkamo diecezijų peržiūrėjimo, jas padalijant, išskirstant, sujungiant, arba pakeičiant jų ribas ar nustatant tinkamesnę vyskupų sostų vietą, arba, pagaliau, ypač jei kalbama apie diecezijas, kurios susideda iš didesnių miestų, sutvarkant jas visai iš naujo.

Diecezijų ribų peržiūros kriterijai

23. Peržiūrint diecezijų ribas, pirmiausia tebūna išsaugojama kiekvienos diecezijos organinė vienybė, kiek ji liečia asmenis, tarnybas, steiginius, o atskirais atvejais, kruopščiai apsvarsčius visas aplinkybes, te-

būna turimi prieš akis žemiau išdėstyti pagrindiniai kriterijai.

1) Nustatant diecezijos dydį, reikia, kiek galint, atsižvelgti į Dievo tautos sudėties įvairumą, nes tai gali daug prisidėti prie tinkamesnio ganytojavimo. Kartu tebūna žiūrima, kad būtų, kiek galint, išlaikomi vieningi tos tautos demografiniai susibūrimai su civilinėmis tarnybomis bei socialiniais susitvarkymais, kurie sudaro organinę jos struktūrą. Dėl tos priežasties kiekvienos diecezijos teritorija tebūna ištisinė.

Taip pat kreiptinas dėmesys į civilinių padalijimų ribas ir į kitas ypatingąsias žmonių ar vietų aplinkybes, pvz., psichologines, ekonomines, geografines, istorines.

2) Diecezijos teritorijos apimtis bei jos gyventojų skaičius tebūna, apskritai imant, toks, kad, iš vienos pusės, pats vyskupas, bent padedamas kitų, galėtų atlikti pontifikalines pareigas ir, kaip ganytojui pritinka, visus aplankyti ir visus apaštalavimo darbus diecezijoje reikiamai tvarkyti ir derinti, ypač pažinti savo kunigus, o taip pat vienuolius bei pasauliečius, turinčius kokios nors reikšmės diecezijos užmanymuose, o iš kitos pusės, kad būtų duodama užtenkama ir patogi veikimo dirva, kurioje tiek vyskupas, tiek dvasininkai galėtų visas savo jėgas naudingai skirti tarnavimui, turint prieš akis visos Bažnyčios reikalus.

3) Pagaliau, kad kuo tinkamiau galėtų būti einama išganymo tarnyba, kaip taisyklė, reikia, kad kiekvienai diecezijai būtų skaičiumi ir sugebėjimais pakankamai dvasininkų, pasiruošusių kaip reikiant ganyti Dievo tautą. Tegu nestokoja tarnybų, steiginių ir darbų, kurie yra būdingi dalinei bažnyčiai, tinkamų ir reikalingų, kaip rodo praktika, jos valdymui ir apaštalavimui; pagaliau lėšas asmenų ir steiginių išlaikymui arba jau reikia turėti, arba išmintingai iš kur kitur numatyti.

Taip pat šiuo tikslu, kur yra skirtingų apeigų tikinčiųjų, diecezijos vyskupas tepasirūpina dvasinėmis jų reikmėmis arba per šių apeigų kunigus ir parapijas, arba per vyskupinį vikarą, aprūpintą reikiamomis galiomis, ir, jei reikėtų, net vyskupo šventimais, arba pats teeina skirtingų apeigų ordinaro pareigas. Jeigu viso to dėl ypatingų priežasčių Apaštalų Sosto sprendimu negali būti padaryta, tegu skirtingoms apeigoms būna įsteigiamos savos hierarchijos.

Lygiai panašiomis aplinkybėmis skirtingos kalbos tikinčiai-

siais tepasirūpina arba per tos kalbos kunigus ir parapijas, arba per vyskupinį vikarą, gerai mokantį tą kalbą ir netgi, jei reikia, turintį vyskupo šventimus, arba, pagaliau, kokiu nors kitu tinkamesniu būdu.

24. Kas liečia pakeitimus ar atnaujinimus, daromus diecezijose pagal 22-23 straipsnius, nelaužant Rytų Bažnyčių principo, naudinga, kad šiuos reikalus išnagrinėtų atitinkamos vyskupų konferencijos kiekviena savo teritorijai - pasinaudojant netgi ypatingos vyskupų komisijos darbu, jei toks pasirodytų naudingas, tačiau visuomet atsiklausiant provincijų ar kraštų vyskupų, kuriuos tai liečia; - po to sumanymus ir ketinimus reikia išdėstyti Apaštalų Sostui.

3 poskyris: **Diecezijos vyskupo bendradarbiai ganytojo pareigose**

1) Vyskupai pagalbininkai ir vyskupai padėjėjai

Kada skiriami vyskupai padėjėjai ir pagalbininkai?

25. Valdant diecezijas, ganytojinių vyskupų pareigų tebūna imamasi taip, kad svarbiausiu dalyku visuomet būtų Viešpaties kaimenės gerovė. Kad šios gerovės būtų tinkamai siekiama, neretai reikia paskirti vyskupų padėjėjų (auxiliares), kai diecezijos vyskupas ar tai dėl per didelės diecezijos apimties ir dėl per didelio gyventojų skaičiaus, ar dėl nepaprastų apaštalavimo sąlygų ir kitų įvairių priežasčių negali pats atlikti visų vyskupinių pareigų, kaip reikalauja sielų gerovė. O kartais ypatingas reikalas verčia, kad diecezijos vyskupui padėti būtų paskirtas vyskupas pagalbininkas (coadiutor). Tie vyskupai pagalbininkai ir padėjėjai turi būti aprūpinti atitinkamomis galiomis, kad, išlaikant diecezijos valdymo vieningumą ir diecezijos vyskupo autoritetą, jų veikla būtų sėkmingesnė, ir kad labiau būtų išsaugotas vyskupams deramas orumas.

Aišku, vyskupai pagalbininkai ir padėjėjai, kadangi jie pašaukti dalintis diecezijos vyskupo rūpesčiais, savo pareigas teeina taip, kad visuose dalykuose vieningai su juo sutartų,. Be to, visuomet terodo paklusnumą ir pagarbą diecezijos vyskupui, o šis juos broliškai temyli ir teigiamai apie juos teatsiliepia.

26. Kai reikalauja sielų gerovė, diecezinis vyskupas teneatsisako iš atitinkamos vyresnybės pareikalauti vieno ar keleto padėjėjų, kurie diecezijai yra skiriami be įpėdinystės teisės.

Vyskupų padėjėjų galios

Nors nominavimo rašte ir nebus numatyta, tačiau diecezijos vyskupas savo padėjėją ar padėjėjus tepaskiria generaliniais vikarais ar bent vyskupiniais vikarais, priklausomais nuo savo valdžios, su kuriais jis pasitars, svarstydamas svarbesnius ypač ganytojinio pobūdžio klausimus.

Jeigu atitinkamos vyresnybės nebus kitaip nustatyta, tai su diecezijos vyskupo pasitraukimu neišblėsta galios ir įgaliojimai, kuriuos teisė teikia vyskupams padėjėjams. Yra pageidaujama, kad, vakuojant sostui, diecezijos valdymo pareigos, jei rimtos priežastys neverčia kitaip, būtų patikimos vyskupui padėjėjui arba, kur jų yra keletas, vienam iš padėjėjų.

Nominavus vyskupą pagalbininką su įpėdinystės teise, diecezijos vyskupas visuomet tepaskiria jį generaliniu vikaru. Atitinkama vyresnybė atskirais klausimais jam galės suteikti platesnių galių.

Siekiant kuo didesnės diecezijos gerovės dabar ir ateity, vyskupas, kuriam padedama, ir jo padėjėjas tenevengia svarbesniaisiais klausimais tarpusavyje pasitarti.

2) Diecezijos kurija ir tarybos

27. Diecezijos kurijoje yra aukšta generalinio vikaro tarnyba. Tačiau, kiek to reikalauja tinkamas diecezijos valdymas, vyskupas gali paskirti vieną ar kelis vyskupinius vikarus, kurie pačia teise tam tikroje diecezijos dalyje arba tam tikroje reikalų srityje, arba tam tikrų apeigų tikinčiųjų atžvilgiu turi tą galią, kurią bendroji teisė suteikia generaliniam vikarui.

Tarp vyskupo bendradarbių diecezijos valdyme taip pat yra ir tie kunigai, kurie sudaro jo seniūnų tarybą, kaip antai: katedros kapitula, tarėjų sueiga ar kitos tarybos, steigiamos pagal įvairių vietų aplinkybes bei savybes. Šie steiginiai, ypač katedros kapitula, tebūna, kiek to reikia, iš naujo pertvarkyti pagal šių dienų poreikius.

Kunigai ir pasauliečiai, kurie priklauso diecezijos kurijai, težino, kad jie atlieka ganytojinio vyskupo tarnystės pagalbinį darbą.

Diecezijos kurija tebūna taip sutvarkyta, kad ji būtų vyskupui tinkamas įrankis ne tik administruoti diecezijai, bet ir dirbti apaštalavimo darbui.

Labai pageidautina, kad kiekvienoje diecezijoje būtų įsteigta savo ganytojinė taryba, kuriai pirmininkautų pats diecezijos vyskupas ir kurioje turėtų vaidmenį rūpestingai parinkti kunigai, vienuoliai ir pasauliečiai. Tos tarybos uždavinys būtų tyrinėti, apgalvoti ir daryti praktiškas išvadas tais dalykais, kurie liečia ganytojavimo darbus.

3) Diecezijos dvasininkija

Vyskupo ir diecezijos kunigų santykiai

28. Visi kunigai, tiek diecezininiai, tiek vienuoliai, kartu su vyskupu dalyvauja toje pačioje Kristaus kunigystėje ir vykdo ją, ir todėl jie yra vyskupų luomo rūpestingi bendradarbiai. Tačiau pirmą vietą sielovadoje turi diecezininiai kunigai, kurie, būdami inkardinuoti, arba priskirti dalinei bažnyčiai, jai tarnaudami visiškai atsiduoda šios Viešpaties kaimenės ganymui; jie sudaro vieną kunigiją bei vieną šeimą, kurios tėvas yra vyskupas. Kad jis galėtų šventąsias pareigas tarp kunigų tinkamai ir teisingiau paskirstyti, turi turėti visišką laisvę dalinant tarnybas ar vietas; dėl to nutraukiamos tos teisės ir privilegijos, kurios tą laisvę kaip nors varžo.

Vyskupų ir diecezijos kunigų santykiai turi remtis, kiek begalima, antgamtinės meilės ryšiais, taip kad kunigų siekimų sutapimas su vyskupo siekimais darytų našesnę ganytojinę veiklą. Tam, kad tarnavimas sieloms vis labiau ir labiau būtų stumiamas pirmyn, vyskupas tegu sukviečia kunigus pasikalbėti, ypač apie ganytojavimo reikalus, ne tik atsitiktinėmis progomis, bet, kiek galima, nustatytais laikotarpiais.

Be to, visi diecezijos kunigai tebūna tarpusavy vieningi ir todėl tesisieloja visos diecezijos gerove; be to, teatsimena, kad gėrybės, kurias jie įgyja tarnaudami bažnyčiai, yra susijusios su

šventomis pareigomis, todėl prie diecezijos materialinių reikalų, pagal vyskupo patvarkymus, pagal išgales mielai teprisideda.

29. Artimesnieji vyskupo bendradarbiai yra ir tie kunigai, kuriems jis paveda ganytojiškas pareigas ar viršparapijinio apaštalavimo darbą, ar liečiant tam tikrą diecezijos teritoriją, ar specialius tikinčiųjų sambūrius, ar ypatingą veikimo rūšį.

Kunigai - vyskupo bendradarbiai

Ypatingą pagalbos darbą dirba tie kunigai, kuriems vyskupas patiki įvairias apaštalavimo pareigas mokyklose ir kituose steiginiuose bei susivienijimuose; taip pat ir tie kunigai, kurie paskirti tarpdieceziniams darbams. Kadangi jie dirba šaunų apaštalavimo darbą, todėl pavedami ypatingai globai to vyskupo, kurio diecezijoje gyvena.

30. Tačiau ypatingąja prasme vyskupo bendradarbiais yra klebonai, kuriems, kaip tiesioginiams ganytojams, pavedama rūpintis sielomis tam tikroje jo valdžioje esančios diecezijos dalyje.

Klebonai

1) Rūpindamiesi šiuo uždaviniu, klebonai su savo padėjėjais tegu taip eina mokymo, šventinimo ir vadovavimo pareigas, kad parapijos tikintieji ir bendrijos tikrai jaustųsi tiek diecezijos, tiek ir visos visuotinės Bažnyčios nariais. Todėl tegu darbuojasi išvien su kitais klebonais, o taip pat ir kunigais, kurie toje teritorijoje eina ganytojines pareigas (tokie, pvz., yra vicarii foranei - dekanai), arba kuriems pavesta dirbti tarpparapijinio pobūdžio darbus, kad ganytojavimas diecezijoje nestokotų vieningumo ir būtų sėkmingas.

Be to, sielovadoje visuomet tebūna ryški ir misijų dvasia, kad deramu būdu ji apimtų visus parapijoje gyvenančiuosius. Todėl, jei klebonai prie kai kurių asmenų sambūrių negali patys prieiti, į pagalbą tepasikviečia kitus, kad ir pasauliečius, kurie jiems padėtų apaštalavimo reikaluose.

Kad rūpinimasis sielomis būtų sėkmingesnis, kunigams, ypač priskirtiems prie tos pačios parapijos, labai rekomenduojamas bendras gyvenimas, kuris, palaikydamas apaštališkąjį veikimą, duoda meilės ir vienybės pavyzdį tikintiesiems.

2) Atlikdami mokymo pareigą, klebonai privalo skelbti Die-

vo žodį visiems tikintiesiems, kad jie, įgavę tvirtas tikėjimo, vilties ir meilės šaknis, augtų Kristuje ir kad krikščionių bendras gyvenimas duotų tą meilės liudijimą, kurį įsakė Viešpatis; taip pat pritaikytu kiekvieno amžiui katechetiniu paruošimu vesti tikinčiuosius į pilną išganymo paslapties pažinimą. O siekdami to paruošimo, teieško ne tik vienuolių pagalbos, bet ir pasauliečių bendradarbiavimo, įsteigdami taip pat ir krikščioniškojo mokslo broliją.

Dirbdami šventinimo darbą, klebonai tesirūpina, kad eucharistinės aukos iškilmė būtų viso krikščionių bendrojo gyvenimo centras ir viršūnė; taip pat intensyviai tesidarbuoja, kad tikintieji būtų maitinami dvasiniu maistu, ypač pamaldžiu ir dažnu sakramentų priėmimu ir sąmoningu bei aktyviu dalyvavimu Liturgijoje. Klebonai teatsimena taip pat, kad krikščionišką gyvenimą labiausiai palaiko atgailos sakramentas, todėl tebūna paslankūs klausyti tikinčiųjų išpažinčių, tuo tikslu pasitelkę, kai reikia, ir kitų kunigų, mokančių įvairias kalbas.

Eidami ganytojo tarnybą, klebonai pirmiausiai tesirūpina pažinti savo kaimenę. Kadangi jie yra visų avių tarnai, tepalaiko krikščioniško gyvenimo augimą tiek pavieniuose tikinčiuosiuose, tiek šeimose, tiek susivienijimuose, ypač skiriamuose apaštalavimui, tiek visos parapijos bendruomenėje. Taigi telanko namus ir mokyklas, kiek to reikalauja ganytojo pareigos, atsidėję tesirūpina jaunimu, tėviška meile telydi vargšus ir ligonius, pagaliau, ypatingai tesirūpina darbininkais ir tesistengia, kad tikintieji teiktų paramą apaštalavimo darbams.

3) Parapijų vikarai, kaip klebonų bendradarbiai, kasdien klebono žinioje dirba didelį, reikšmingą ganytojinį darbą. Todėl klebonai ir jų vikarai broliškai tesugyvena, vieni kitus tegerbia ir temyli, ir tepadeda vieni kitiems patarimais, parama ir pavyzdžiu, sutartinai rūpindamiesi parapija.

Klebonų skyrimas į parapijas

31. Vyskupas, susidarydamas nuomonę apie kunigo tinkamumą valdyti kokią nors parapiją, teatsižvelgia ne tik į jo išsimokslinimą, bet ir į pamaldumą, į apaštališkąjį užsidegimą ir į kitus duomenis bei savybes, reikalingas tinkamai rūpintis sielomis. Be to, kadangi visas parapijinių pareigų pagrindas yra sielų

gerovė, ir kad vyskupas galėtų lengviau bei geriau aprūpinti parapijas, nelaužant vienuolių teisių, panaikinamos bet kokios prezentacijos, nominacijos ar rezervacijos teisės, taip pat, tiek bendrasis, tiek dalinis konkurso įstatymas.

Klebonai savo parapijose teturi tokį tarnybos stabilumą, kokio reikia sielų gerovei. Todėl, panaikinus skirtumą tarp iškeliamųjų ir neiškeliamųjų, yra peržiūrimas ir suprastinamas klebonų kilnojimas ir nušalinimas. Vyskupas, išlaikydamas tikrą ir kanonišką lygybę, galės tinkamiau atsižvelgti į sielų gerovės reikmes.

Tie klebonai, kurie dėl senyvo amžiaus ar dėl kitos rimtos priežasties nebegali tinkamai ir vaisingai eiti pareigų, yra labai prašomi, kad savo pačių iniciatyva arba paraginti vyskupo, pareikštų atsistatydinimą iš tarnybos. Atsistatydinusiems vyskupas teparūpina tinkamą išlaikymą.

32. Sielų gerovė reikalauja, kad būtų apibrėžti ir peržiūrėti parapijų sudarymai ar panaikinimai ir kiti šios rūšies atnaujinimai, kuriuos tepadaro vyskupas savo nuožiūra.

4) Vienuoliai

33. Visi vienuoliai, prie kurių priskiriami ir kitų steiginių nariai, įsižadėję sekti Evangelijos patarimus, sutinkamai su atskiru kiekvieno pašaukimu, privalo intensyviai ir rūpestingai darbuotis, ugdant mistinį Kristaus kūną ir keliant dalinių bažnyčių gerovę.

Vienuoliai ir apaštalavimo darbas

Šių tikslų jie turi siekti pirmiausia malda, atgailos darbais ir savo gyvenimo pavyzdžiu. Šis šventasis Sinodas labai ragina, kad jie visa tai vertintų ir šiame uolume nuolat augtų. Iš kitos pusės, atsižvelgiant į kiekvienos vienuolijos savitą pobūdį, ragina intensyviai prisidėti ir prie išorinių apaštalavimo darbų.

34. Vienuoliai kunigai, pašventinti kunigystės tarnybai, tegu irgi būna rūpestingi vyskupų luomo bendradarbiai. Padidėjus sielų poreikiams, šiandien jie turi būti dar didesnė parama vyskupams. Todėl teisingai yra sakoma, kad jie priklauso diecezijos dvasininkijai, kadangi dalyvauja apaštalavimo darbuose, nors ir

pasilieka savo viršininkų valdžioje.

Taip pat ir kiti vienuoliai, tiek vyrai, tiek moterys, kurie savo būdu priklauso diecezijos šeimai, teikia hierarchijai didelę pagalbą ir su kiekviena diena, augant apaštalavimo poreikiams, vis daugiau ir daugiau gali ir privalo pagelbėti.

Principai, reguliuojantys vienuolių darbą ir gyvenimą diecezijoje

35. Tam, kad apaštalavimo darbai atskirose diecezijose būtų dirbami visuomet sutartinai ir kad būtų palaikomas sveikas diecezijos drausmės vieningumas, nustatomi tokie pagrindiniai principai:

1) Vyskupams, kaip apaštalų įpėdiniams, visi vienuoliai visuomet rodo atsidavusį klusnumą ir pagarbą. Be to, kada jie teisėtai būna kviečiami apaštalavimo darbams, savo pareigas turi eiti taip, kad būtų pasiruošę vyskupams padėti ir iš tiesų jiems padėtų. Dar daugiau, į vyskupų prašymus ir pageidavimus vienuoliai teatsiliepia noriai, palankiai ir ištikimai ir teprisiima didesnį vaidmenį žmonių išganymo tarnyboje, nepažeidžiant steiginio pobūdžio ir sutinkamai su konstitucijomis, kurios, jei būtų reikalas, tebus pritaikomos prie šio tikslo, prisilaikant šio Susirinkimo nutarimo principų.

Atsižvelgiant į kylančius sielų poreikius ir į diecezijos dvasininkijos stoką, vienuoliniai steiginiai, kurie nėra skirti grynai kontempliatyviniam gyvenimui, gali būti vyskupų kviečiami dirbti pagalbinio darbo įvairiuose ganytojiniuose patarnavimuose, tačiau atsižvelgiant į savitą kiekvieno steiginio pobūdį; vyresnieji pagal išgales tesutinka, kad šitą darbą vienuoliai dirbtų netgi laikinai prisiimdami parapijas.

2) Vienuoliai, pasiųsti į išorinį apaštalavimą, tebūna įkvėpti savo vienuolijos dvasios, taip pat tegerbia ir telieka ištikimi savo vyresniesiems; patys vyskupai teneužmiršta iškelti šios jų pareigos.

3) Kai vienuoliai paliekami popiežiaus arba kitos bažnytinės vyresnybės žinioje ir yra išskiriami iš vyskupų jurisdikcijos, tai kiek galint labiau teatsižvelgiama į vidinę steiginių santvarką, be to, tebūna galvojama apie vienuolyninio gyvenimo ugdymą ir tobulinimą, o taip pat ir apie tai, kad popiežius galėtų juos paskirstyti visos Bažnyčios gerovei, o kitos atitinkamos vyresny-

bės - savo jurisdikcijoje esančių bažnyčių labui.

Tačiau šis išskyrimas nekliudo, kad vienuoliai atskirose diecezijose pagal teisės normas priklausytų vyskupų jurisdikcijai, kiek to reikalauja jų ganytojinių pareigų vykdymas ir tinkamai sutvarkyta sielovada.

4) Visi vienuoliai, išimtiniai ir neišimtiniai, klauso vietos ordinarų valdžios tuose dalykuose, kurie liečia viešą Dievo garbinimą, žinoma, išlaikant apeigų skirtingumą, be to, sielovadą, žmonėms sakomuosius pamokslus, tikinčiųjų, ypač vaikų, religinį ir moralinį auklėjimą, katekizavimą, liturginį ugdymą, dvasininkų luomo padorumą ir įvairius darbus tuose dalykuose, kurie suponuoja apaštalavimo vykdymą. Vienuolių katalikiškosios mokyklos, kiek liečiamas bendras jų sutvarkymas ir priežiūra, tebūna vietos ordinaro žinioje, nesiaurinant vienuolių teisės joms vadovauti. Vienuoliai turi laikytis viso to, ką teisėtai įsakys visiems laikytis vyskupų susirinkimai arba konferencijos.

5) Tarp įvairių vienuolynų steiginių ir tarp jų bei diecezijos kunigų tebūna suderintas bendradarbiavimas. Be to, tebūna glaudžiai derinami visi apaštalavimo darbai ir veikimai, nes tai labiausiai priklauso nuo širdžių ir protų antgamtinio nusiteikimo, įdiegto ir sutvirtinto meilėje. Rūpintis tuo derinimu visoje Bažnyčioje priklauso Apaštalų Sostui, ganytojams - savo diecezijose, patriarchatų sinodams ir vyskupų konferencijoms - savo teritorijoje.

Vyskupai bei vyskupų konferencijos ir vienuolių vyresnieji bei viršininkų konferencijos savo ruožtu tesiteikia iš anksto tarp savęs pasitarti apie vienuolių atliekamus apaštalavimo darbus.

6) Kad sutartinai ir vaisingai būtų palaikomi tarpusavio santykiai tarp vyskupų ir vienuolių, nustatytais terminais ir kada pasirodys tai naudinga, vyskupai ir vienuolių vyresnieji tesiteikia susitikti apsvarstyti reikalų, kurie apskritai liečia apaštalavimą krašte.

TREČIAS SKYRIUS

VYSKUPAI, TARNAUJANTYS KELIŲ BAŽNYČIŲ BENDRAM LABUI

1 poskyris: **Sinodai, susirinkimai ir vyskupų konferencijos**

Vyskupų sinodų ir susirinkimų praktika

36. Nuo pirmųjų Bažnyčios amžių vyskupai, vadovaudami savo bažnyčioms ir skatinami broliškos meilės bendrumo ir apaštalams perduotos visuotinės misijos, jungdavo savo jėgas ir pastangas siekti tiek bendro, tiek atskirų bažnyčių labo. Tuo pagrindu yra buvę šaukiami arba sinodai, arba provincijų susirinkimai, arba, pagaliau, visuotiniai susirinkimai, kuriuose vyskupai nutardavo laikytis įvairiose bažnyčiose vienodumo tiek mokant tikėjimo tiesų, tiek nustatant Bažnyčios drausmę.

Šis šventasis visuotinis Sinodas labai trokšta, kad vėl visa jėga suklestėtų garbinga sinodų ir susirinkimų praktika, nes, atsižvelgiant į laiko sąlygas, šituo yra tinkamiau ir sėkmingiau pasiekiamas tikėjimo augimas ir drausmės palaikymas įvairiose bažnyčiose.

Vyskupų konferencijų praktika

37. Šiais laikais tinkamai ir vaisingai atlikti savo pareigas dažniausiai vyskupai gali tik būdami glaudžiame kontakte su kitais vyskupais ir dirbdami sutartinai ir labiau suderintai savo darbą. O kadangi vyskupų konferencijos, daugelyje tautų jau įvestos, aiškiai įrodė didesnį apaštalavimo našumą, šis šventasis Sinodas aukščiausiu laipsniu yra tos nuomonės, jog naudinga, kad visur tos pačios tautos ar krašto vyskupai rinktųsi suvažiavimams, ir tai pastoviomis sutartomis datomis, kad, bendrai pasitarę ir pasidaliję žiniomis bei patyrimu, prieitų prie jėgų vienybės bendram bažnyčių labui.

Todėl apie vyskupų konferencijas štai kas nustatyta.

Direktyvos vyskupų konferencijoms

38. 1) Vyskupų konferencija tai yra lyg susirinkimas, kuriame kiekvienos tautos ar krašto dvasiniai vadovai savo ganytojines pareigas vykdo drauge, norėdami pakelti į aukštesnį lygį tą gėrį, kurį žmonėms teikia Bažnyčia, ypač dėka apaštalavimo formų

ir metodų, tinkamai pritaikytų prie iškylančių laiko sąlygų.

2) Vyskupų konferencijai priklauso visi bet kurių apeigų vietų ordinarai, išskyrus generalinius vikarus, vyskupai pagalbininkai, padėjėjai ir tie tituliniai vyskupai, kurie eina ypatingas tarnybas, pavestas Apaštalų Sosto ar vyskupų konferencijų. Kiti tituliniai vyskupai, o taip pat einantieji krašte atskiras pareigas Romos popiežiaus legatai, teisiškai nėra konferencijos nariai.

Sprendžiamasis balsas priklauso vietos ordinarams ir vyskupams pagalbininkams. Vyskupams padėjėjams ir kitiems vyskupams, kurie turi teisę dalyvauti konferencijoje, sprendžiamąjį ar patariamąjį balsą nustato konferencijos įstatai.

3) Kiekviena vyskupų konferencija paruošia savo įstatus, kuriuos turi patikrinti Apaštalų Sostas; juose, be kita ko, numatomos žinybos, padedančios sėkmingiau pasiekti tikslą, pvz., nuolatinė vyskupų taryba, vyskupų komisijos, generalinis sekretoriatas.

4) Vyskupų konferencijų nutarimai, jeigu tik jie priimti teisėtai ir bent dviem trečdaliais sprendžiamųjų balsų ir Apaštalų Sosto peržiūrėti, turi galią juridiškai įpareigoti bent tais atvejais, kuriuos bus numačiusi bendroji teisė arba bus nustatęs specialus Apaštalų Sosto nurodymas, duotas jo paties iniciatyva arba paprašius tai konferencijai.

5) Kur to reikalauja ypatingos aplinkybės, Apaštalų Sostui sutinkant, keleto tautų vyskupai galės rengti vieną konferenciją.

Tarp skirtingų tautų vyskupų konferencijų palaikytini ryšiai, kad tuo būtų siekiama ir išlaikoma didesnė gerovė.

6) Labai rekomenduojama, kad Rytų bažnyčių vadovai, keldami sinoduose savo Bažnyčios drausmę ir sėkmingiau dirbdami religijos naudai, atsižvelgtų ir į bendrą gerovę viso krašto, kur yra daug skirtingų apeigų bažnyčių, pasitardami tarpapeiginėse sueigose, sutinkamai su atitinkamos vyresnybės nustatytomis normomis.

2 poskyris: **Bažnytinių provincijų sudarymas ir bažnytinių regionų steigimas**

39. Sielų gerovė reikalauja ne tik diecezijų, bet ir bažnytinių provincijų tinkamo sudarymo, o taip pat siūlo įsteigti ir bažny-

Bažnytinių regionų svarba

tinius regionus, kad apaštalavimo poreikiai geriau būtų tenkinami, sutinkamai su socialinėmis ir vietos aplinkybėmis, o taip pat kad būtų lengvesni ir vaisingesni vyskupų ryšiai tiek tarpusavy, tiek su metropolitais ir kitais tos pačios tautos vyskupais, tiek ir su civiline valdžia.

40. Taigi, kad minėtų tikslų būtų galima pasiekti, šventasis Sinodas nutaria nustatyti štai ką:

Svarbesni nurodymai, tvarkant bažnytines provincijas

1) Turi būti peržiūrėtos bažnytinių provincijų ribos ir naujomis bei tinkamomis normomis apibrėžtos metropolitų teisės bei pareigos.

2) Tegu bus kaip taisyklė, kad visos diecezijos ir kiti teritoriniai vienetai, pagal teisę prilygstantys diecezijoms, būtų priskirtos prie kokios nors bažnytinės provincijos. Todėl tos diecezijos, kurios dabar priklauso tiesiog Apaštalų Sostui ir kitaip niekaip nėra vienijamos, arba tebūna sujungtos į naują bažnytinę provinciją, jei tai galima padaryti, arba tebūna prijungiamos prie tos provincijos, kuri yra artimesnė ir patogesnė, ir pagal bendrosios teisės normą pajungtinos arkivyskupo metropolinei teisei.

3) Bažnytinės provincijos, kai yra reikalas, jungiamos į bažnytinius regionus, o jų valdymą nustato teisė.

41. Tikslinga, kad atitinkamos vyskupų konferencijos išstudijuotų šį bažnytinių provincijų sudarymo ir regionų įkūrimo klausimą sutinkamai su normomis, jau nustatytomis 23 ir 24 straipsniuose, kur kalbama apie diecezijų sudarymą, ir kad savo nutarimus bei ketinimus pateiktų Apaštalų Sostui.

3 poskyris: **Vyskupai, einantieji tarpdiecezines pareigas**

42. Kadangi ganytojavimo poreikiai vis daugiau ir daugiau reikalauja įvairias ganytojines pareigas tvarkyti ir vykdyti sutartinai, naudinga, kad aptarnavimui kokio nors apibrėžto regiono ar tautos visų ar keleto diecezijų būtų įsteigtos kai kurios žinybos, kurias pavesti galima netgi vyskupams.

Bendravimas ir sutarimas

Tad šventasis Sinodas rekomenduoja, kad ganytojiniais klausimais tarp šias pareigas einančių prelatų vyskupų ir diecezijų vyskupų bei vyskupų konferencijų visuomet būtų broliškas bendravimas ir širdžių sutarimas, kurių pagrindus tikslinga apibrėžti ir bendrąja teise.

43. Kadangi dvasinis karių aprūpinimas dėl ypatingų jų gyvenimo sąlygų turi kelti išimtinį rūpestį, todėl kiekviename krašte pagal galimybes tebūna steigiamas Kariuomenės vikariatas. Tiek Vikaras, tiek kapelionai, sutartinai bendradarbiaudami su diecezijų vyskupais, nuoširdžiai tesiaukoja tam sunkiam darbui.

Kariuomenės vikariatas

Todėl diecezijų vyskupai kariuomenės Vikarui teduoda pakankamą skaičių kunigų, tinkamų toms sunkioms pareigoms, ir tegu remia sumanymus, kuriais siekiama pakelti dvasinę kariškių gerovę.

BENDRAS NUTARIMAS

44. Šventasis Sinodas nutaria, kad, peržiūrint kanonų teisės kodeksą, būtų nustatyti atitinkami įstatymai pagal šiame nutarime nusakytų principų normas, taip pat išnagrinėjus pastabas, kurias padarė tiek komisijos, tiek Susirinkimo tėvai.

Be to, šventasis Sinodas nutaria, kad turi būti įsteigtos generalinės sielovados direktorijos (vadybos), kuriomis naudotųsi tiek vyskupai, tiek klebonai, kad jos pateiktų jiems patikimus būdus lengviau ir tinkamiau atlikti jų tiesiogines ganytojavimo pareigas.

Tebūna įsteigta speciali direktorija ganytojavimui ypatingiems tikinčiųjų sambūriams skirtingomis atskirų tautų ar regionų aplinkybėmis, o taip pat direktorija krikščionių katekizavimui, kur būtų kalbama apie pagrindinius to steiginio principus ir apie paruošimą bei išleidimą tuo reikalu knygų. Steigiant tas direktorijas, tebus atsižvelgiama į pastabas, iškeltas tiek komisijų, ties Susirinkimo tėvų.

Roma, 1965 m. spalio 28 d.

PRESBYTERORUM ORDINIS

DEKRETAS APIE KUNIGŲ TARNYSTĘ IR GYVENIMĄ

ĮŽANGA

1. Šis šventasis Sinodas jau daug kartų visiems yra priminęs kunigų luomo kilnumą Bažnyčioje. Kadangi šiam luomui Kristaus Bažnyčios atnaujinimo uždavinys yra didžiausios reikšmės dalykas ir vykdomas sunkiausiais laikais, atrodo, labai naudinga plačiau ir giliau pasvarstyti kunigų klausimą. Apie ką čia toliau bus kalbama, taikoma visiems kunigams, ypač tiems, kurie dirba sielovadoje, atitinkamai paminint vienuolius kunigus, kiek juos šis klausimas liečia. Juk kunigai, priėmę iš vyskupo šventimus ir siuntimą, yra skiriami tarnauti Kristui Mokytojui, Kunigui ir Karaliui. Jie tampa dalininkais tos jo tarnystės, kuria Bažnyčia nepaliaujamai daroma Dievo tauta, Kristaus kūnu ir Šventosios Dvasios šventove. Todėl, esant taip labai pasikeitusioms ganytojavimo ir žmonių gyvenimo sąlygoms, kad jų tarnystė būtų labiau iškelta ir jų gyvenimas labiau sutvirtintas, šis šventasis Sinodas skelbia ir nustato šiuos dalykus.

PIRMAS SKYRIUS

KUNIGYSTĖ IR BAŽNYČIOS PASIUNTINYBĖ

Apaštalinis ir sakralinis kunigų tarnystės pobūdis

2. Viešpats Jėzus, "kurį Tėvas pašventino ir siuntė į pasaulį" (Jn. 10,36), būdamas pats Dvasios pateptas, daro visą savo mistinį kūną to patepimo dalininku. Jame visi tikintieji vykdo šventą ir karališką kunigystę, aukoja per Jėzų Kristų Dievui dvasines aukas ir skelbia dorybes to, kuris juos pašaukė iš tamsybių į nuostabią savo šviesą. Taigi niekas nėra narys, kas nėra viso kūno pasiuntinybės dalininkas; kiekvienas privalo Jėzų savo širdy-

je švęsti ir pranašine dvasia liudyti Jėzų.

Kad tikintieji suaugtų į vieną kūną, kuriame "visi sąnariai turi ne tą patį veikimą" (Rom. 12,4), Viešpats kai kuriuos jų paskyrė tarnais, kad tikinčiųjų bendruomenėje kunigo šventimų galia galėtų aukoti auką bei atleisti nuodėmes ir viešai atlikti žmonėms kunigų tarnystę. Pagaliau siuntęs apaštalus, kaip pats buvo Tėvo siųstas, Kristus per tuos pačius apaštalus, savo šventimo ir siuntimo dalininkus, įsteigė jų įpėdinius - vyskupus, kurių tarnystės pareigos žemesniu laipsniu yra perteiktos kunigams, kad šie, kunigystės šventimais paskirti, teisėtai vykdytų Kristaus patikėtą apaštališką pasiuntinybę ir būtų vyskupų bendradarbiais.

Kunigų pareigos, kadangi jos sujungtos su vyskupų pareigomis, yra dalyvavimas toje galioje, kuria pats Kristus kuria savo kūną, jį pašvenčia ir valdo. Todėl kunigystė pirmiausia reikalauja sakramentų, duodančių pradžią krikščioniškam gyvenimui, bet ji pati suteikiama tik tuo sakramentu, kuriuo kunigai Šventosios Dvasios patepimu paženklinami specialiu charakteriu ir tampa panašūs į Kunigą Kristų, kad Kristaus kaip galvos vardu galėtų veikti.

Kunigams, kai jie savo pareigomis dalyvauja apaštalų pareigose, Dievas duoda malonę, kad, vykdydami šventas Evangelijos pareigas, būtų Jėzaus Kristaus tarnai tautose, kad tautų auka būtų priimta ir Šventosios Dvasios pašventinta. Evangelijos apaštališku siuntimu yra pašaukiama ir suburiama Dievo tauta, kad visi šiai tautai priklausantieji būtų pašventinti Šventąja Dvasia, aukotų pačius save "kaip gyvą, šventą, Dievui tinkamą auką" (Rom. 12,1). Kunigų tarnyste tikinčiųjų dvasinė auka atbaigiama kartu su Kristaus - vienintelio tarpininko auka, kuri jų rankomis visos Bažnyčios vardu nekruvinu sakramentiniu būdu aukojama, kol ateis pats Viešpats. Kunigų tarnystė to siekia ir tuom yra atbaigiama. Jų tarnystė, prasidedanti Evangelijos siuntimu, savo jėgą, stiprybę ir dorinį tobulumą semia iš Kristaus aukos ir siekia, kad "visa atpirktoji tauta, šventųjų susibūrimas ir bendruomenė, aukotų Dievui visuotinę auką per didįjį Kunigą, kuris pats save už mus kančiose aukojo, kad mes būtume šios prakilnios galvos kūnas" (šv. Augustinas).

Tuo būdu tikslas, kurio kunigai siekia savo tarnyste ir gyve-

nimu, yra Dievo garbė Kristuje. Šios garbės esmė ta, kad žmonės Dievo darbą, Kristaus atliktą, sąmoningai, laisvai ir dėkingai priimtų ir jį visu savo gyvenimu skelbtų.

Todėl kunigai, ar maldai bei garbinimui pasišvęsdami, ar žodį skelbdami, ar eucharistinę auką aukodami bei kitus sakramentus teikdami, ar kitokius patarnavimus žmonėms atlikdami, didina Dievo garbę ir skatina žmones dieviškam gyvenimui. Visa tai prasideda Kristaus prisikėlimu ir bus atbaigta Viešpaties garbingu atėjimu, kai jis atiduos karalystę Dievui Tėvui.

Kunigas - žmogus iš žmonių ir Kristaus tarnas

3. Kunigai, iš žmonių paimti ir žmonėms skirti tiems dalykams, kurie liečia Dievą, kad aukotų dovanas ir aukas už nuodėmes, bendrauja su kitais žmonėmis kaip su broliais. Taip ir Viešpats Jėzus, Dievo Sūnus, žmogus, Tėvo siųstas pas žmones, gyveno tarp mūsų ir norėjo būti viskuo panašus į brolius, išskyrus tik nuodėmę. Jį sekė šventieji apaštalai. Šventasis Paulius, tautų mokytojas, "paskirtas Dievo Evangelijai" (Rom. 1,1), liudija visiems visa darąs, kad visus išgelbėtų. Naujojo Testamento kunigai savo pašaukimu ir pašventinimu tam tikru būdu išskiriami iš Dievo tautos tarpo ne tam, kad būtų atskiriami arba nuo jos, arba nuo kokio nors žmogaus, bet kad visai pasišvęstų darbui, kuriam Dievas juos paėmė. Jie negalėtų būti Kristaus tarnais, nebūdami nežemiško gyvenimo liudininkais ir teikėjais, bet negalėtų žmonėms patarnauti, jei nepažintų jų gyvenimo ir sąlygų. Pati jų tarnystė ypatingu būdu reikalauja, kad jie netaptų panašūs į šį pasaulį; tačiau taip pat reikalauja, kad šiame pasaulyje gyventų tarp žmonių ir, kaip geri ganytojai, pažintų savąsias avis ir tas, kurios ne iš šios avidės, ir rūpintųsi atvesti jas, kad ir jos klausytų Kristaus balso ir būtų viena avidė ir vienas ganytojas. Kad tai galėtų pasiekti, jiems daug padės tos dorybės, kurios yra branginamos žmonių bendruomenėje: širdies gerumas, nuoširdumas, dvasios tvirtumas, ištvermė, nuolatinis rūpinimasis teisingumu, mandagumas ir kitos, kurias apaštalas Paulius siūlo, sakydamas: "Kas tik yra tiesa, kas tik gerbtina, kas teisinga, kas šventa, kas meilinga, kas turi gerą vardą, jei kas yra dorybė, jei kas yra girtina drausmė, apie tai mąstykite" (Pil. 4,8).

ANTRAS SKYRIUS

KUNIGŲ TARNYSTĖ

I poskyris: Kunigų pareigos

4. Dievo tauta pirmiausia yra suvienijama gyvojo Dievo žodžiu, kurio iš kunigų lūpų teisingai reikalaujama. Kadangi niekas negali būti išganytas, kas pirma neįtikės, tai kunigai, kaip vyskupų bendradarbiai, turi svarbiausią pareigą visiems skelbti Dievo Evangeliją, vykdant Viešpaties įsakymą: "Eidami į visą pasaulį, skelbkite Evangeliją visam sutvėrimui" (Mr. 16,15), kad tuo būdu sudarytų Dievo tautą ir ją padaugintų. Nes išganingu žodžiu netikinčiųjų širdyse tikėjimas pažadinamas, o tikinčiųjų širdyse - maitinamas: jo dėka, pasak apaštalo, tikinčiųjų bendruomenė prasideda ir auga: "Tikėjimas iš skelbimo, o skelbimas įvyksta Kristaus žodžiu" (Rom. 10,17). Todėl kunigai įpareigoti su visais dalintis Evangelijos tiesa, kuria jie patys džiaugiasi Viešpatyje. Todėl ar gražiai bendraudami su netikinčiaisiais, juos veda prie Dievo garbinimo, ar viešai pamokslaudami skelbia Kristaus paslaptį netikintiesiems, ar perteikia krikščionišką katekizmą bei dėsto Bažnyčios mokslą, ar Kristaus šviesoje stengiasi svarstyti šių dienų klausimus, visuomet privalo mokyti ne savo išminties, bet Dievo žodžio ir karštai skatinti prie atsivertimo ir šventumo. Šių laikų sąlygomis kunigo skelbimas neretai labai sunkus. Kad labiau būtų pajudintos žmonių širdys, reikia ne tik bendrai ir abstrakčiai dėstyti Dievo žodį, bet amžiną Evangelijos tiesą pritaikyti konkrečioms gyvenimo sąlygoms.

Dievo žodžio tarnystė

Žodžio tarnystę reikia vykdyti įvairiais būdais, atsižvelgiant į skirtingus klausytojų reikalus ir skelbėjų sugebėjimus. Nekrikščioniškuose kraštuose ir visuomenėse Evangelijos skelbimu reikia žmones vesti prie tikėjimo ir išganymo sakramentų, o krikščionių bendruomenėje, ypač tarp tų žmonių, kurie menkai supranta ir tiki tai, kuo naudojasi, skelbti Dievo žodį reikalauja pats sakramentų teikimas, nes jų pagrindas - tikėjimas, iš žodžio kylantis ir žodžio palaikomas. Tai ypač galioja žodžio liturgijai Mišiose, kur neatskiriamai susijungia Viešpaties mirties ir prisi-

kėlimo skelbimas, klausančiosios tautos atsakymas ir pati auka, kuria Kristus savo krauju patvirtino naują sandorą ir kurioje tikintieji dalyvauja maldomis ir sakramentų priėmimu.

Šventinimo tarnystė

5. Vienas šventas ir vienintelis pašventintojas - Dievas norėjo padaryti žmones savo draugais ir padėjėjais, nuolankiai tarnaujančiais pašventinimo darbe. Todėl, vyskupui patarnaujant, Dievas pašventina kunigus, kad, ypatingu būdu tapę Kristaus kunigystės dalininkais, veiktų šventais veiksmais kaip tarnai to, kuris nuolat vykdo savo kuniginę pareigą Liturgijoje per Šventąją Dvasią. Krikštu žmonės įvedami į Dievo tautą. Atgailos sakramentu nusidėjėliai sutaikomi su Dievu ir Bažnyčia. Ligonių patepimu palengvinama ligoniams. Mišiose sakramentiniu būdu aukojama Kristaus auka. Teikiant visus sakramentus, kaip jau pirmykštės Bažnyčios laikais liudija šventasis kankinys Ignacas, kunigai įvairiais būdais buvo hierarchiškai sujungti su vyskupu ir atskirose tikinčiųjų bendruomenėse jį atstovavo.

Kiti sakramentai, kaip ir visos bažnytinės tarnystės ir apaštalavimo darbai, yra susiję su šventąja Eucharistija ir į ją nukreipti. Nes šventojoje Eucharistijoje glūdi visi Bažnyčios dvasiniai turtai, būtent pats Kristus, mūsų velykinis avinėlis ir gyvoji duona; jis savo kūnu, Šventosios Dvasios gaivinamu ir gaivinančiu, teikia žmonėms gyvybę ir juos skatina drauge su juo aukoti save pačius, savo darbus ir visus kūrinius. Taip aiškėja, kad Eucharistija yra viso evangelizavimo šaltinis ir viršūnė, nes katechumenai palaipsniui vedami prie dalyvavimo Eucharistijoje, o tikintieji, jau paženklinti šventu krikštu ir sutvirtinimu, priimdami Eucharistiją, pilnutinai įjungiami į Kristaus kūną.

Taigi eucharistinis susibūrimas yra kunigo vadovaujamos tikinčiųjų bendruomenės centras. Todėl kunigai privalo mokyti tikinčiuosius Mišiose aukoti šventąją auką Dievui Tėvui ir su ta auka jungti savo gyvenimo auką. Jie privalo Kristaus Ganytojo dvasia juos mokyti išpažinti su gailesčiu per atgailos sakramentą savo nuodėmes Bažnyčiai, kad vis labiau grįžtų prie Viešpaties, prisimindami jo žodžius: "Darykite atgailą, nes dangaus karalys-

tė arti" (Mt. 4,17). Taip pat jie privalo tikinčiuosius mokyti dalyvauti šventojoje Liturgijoje, kad jie būtų įjungti į tikrą maldą. Jie privalo juos raginti, atsižvelgiant į kiekvieno malonę ir reikalus, kad visi kiltų prie tobulesnės maldos dvasios, kurios siekiama visą gyvenimą. Jie privalo visus skatinti tobulai vykdyti pašaukimo pareigas ir Evangelijos patarimus. Todėl tegul moko tikinčiuosius, kad šie savo širdyse galėtų giedoti himnus ir dvasines giesmes Viešpačiui, vis dėkodami už visus Dievui Tėvui mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus vardu.

Patys kunigai tegul teikia garbę ir padėką Eucharistijai įvairiomis dienos valandomis, atlikdami kunigiškas maldas, kuriomis jie maldauja Dievą Bažnyčios vardu už sau patikėtą Dievo tautą ir už visą pasaulį.

Dievo namai, kuriuose šventoji Eucharistija garbinama bei laikoma, kur tikintieji susirenka ir kur Dievo Sūnaus, mūsų Išganytojo, paaukoto ant aukos altoriaus, buvimas tikinčiųjų pagalbai ir paguodai garbinamas, privalo būti švarūs, tinkantys maldai ir šventoms iškilmėms. Į juos tegul būna kviečiami ganytojai ir tikintieji, kad nuolankia širdimi dėkotų už dovanas tam, kuris per savo žmogystę nuolat išlieja dieviškąjį gyvenimą į savo kūno narius. Tegul kunigai pasirūpina labiau ugdyti liturgijos pažinimą ir meną, kad jų liturginės tarnystės dėka jiems pavestos krikščioniškos bendruomenės vis tobuliau garbintų Dievą Tėvą, Dievą Sūnų ir Dievą Šventąją Dvasią.

Kunigo, kaip ganytojo, auklėtojo ir vadovo, pareigos

6. Kunigai, vykdantieji pagal jiems skirtą galią Kristaus - galvos ir ganytojo - pareigas, vyskupų vardu surenka Dievo šeimą, kaip tos pačios dvasios broliją, ir per Kristų Šventojoje Dvasioje atveda prie Dievo Tėvo. Šiai tarnystei, kaip ir kitoms kunigiškoms pareigoms eiti suteikiama dvasinė galia, duodama kūrybai. Kuriant Bažnyčią, kunigai privalo Viešpaties pavyzdžiu su visais bendrauti visu kilniausiu žmogiškumu, ne žmonėms pataikaudami, bet, kaip reikalauja doktrina ir krikščioniškas gyvenimas, juos veikdami, mokydami kaip brangiausius vaikus, skatindami pagal apaštalo posakį: "Laiku ir

nelaiku įrodinėk, ragink, bark visu kantrumu ir mokymu" (2 Tim. 4,2).

Todėl kunigams, kaip tikėjimo auklėtojams, dera patiems ar per kitus rūpintis, kad kiekvienas tikintysis, remdamasis Šventąja Dvasia, pagal Evangeliją ugdytų savąjį pašaukimą, tikrą veiklią meilę bei laisvę, kuriai Kristus mus išlaisvino. Puikiausios ceremonijos ir klestinčios sąjungos mažai naudingos, jei jos nėra skirtos auklėti žmonėse krikščioniškojo subrendimo; tam tikslui privalo padėti kunigai, kad kiekvienas dideliuose ir mažuose dalykuose galėtų pažinti, ko reikia ir kokia Dievo valia. Jie privalo krikščionis taip auklėti, kad šie ne tik sau gyventų, bet kiekvienas pagal naujo meilės įstatymo reikalavimus ir pagal gautą malonę veiktų vienas kitą ir tuo būdu visi krikščioniškai atliktų savo pareigas žmonių bendruomenei.

Nors kunigai įpareigoti tarnauti visiems, tačiau jie ypatingu būdu privalo rūpintis sau pavestais vargšais ir silpnaisiais, kuriems pats Viešpats pasirodė esąs draugas ir kurių evangelizavimas laikomas mesijinio darbo ženklu. Didesne meile privalo pasiaukoti jaunuomenei, taip pat vedusiesiems bei tėvams. Būtų pageidautina įkurti jų draugiškus sambūrius, kad, tarpusavy teikdami paramą, neretai sunkiomis aplinkybėmis lengviau ir geriau krikščioniškai darbuotųsi. Kunigai privalo prisiminti visus vienuolius ir vienuoles, nes jie yra gražiausioji dalis Viešpaties namuose. Jie verti specialaus rūpesčio, siekiant jiems dvasinės pažangos visos Bažnyčios gerovei. Tačiau labiausiai kunigai privalo rūpintis ligoniais ir mirštančiaisiais, juos lankydami ir Viešpatyje stiprindami.

Ganytojo pareiga neapsiriboja atskirų tikinčiųjų aprūpinimu, bet reikalauja sudaryti dar tikrą krikščionišką bendruomenę. O bendruomenės dvasia tik tuomet tinkamai ugdoma, jei ji apima ne tik vietinę, bet ir visuotinę Bažnyčią. Todėl atskiros bendruomenės privalo rūpintis ne tik savo nariais, bet, mesijinio uolumo įkvėptos, privalo ruošti kelią visiems prie Kristaus. Ypač joms turėtų rūpėti katechumenai ir neofitai, kuriuos privalo palaipsniui auklėti pažinti ir gyventi krikščionišką gyvenimą.

Jokia krikščioniška bendruomenė negali gyvuoti, jeigu ji neturės šaknų ir pagrindo švenčiausios Eucharistijos kulte. Nuo jo reikia pradėti kiekvieną bendruomeninį auklėjimą. Kad šis kul-

tas būtų tikras ir pilnutinis, jis privalo vesti tiek prie įvairių meilės darbų ir tarpusavio pagalbos, tiek prie misijų veikimo ir įvairių krikščioniško liudijimo formų.

Pagaliau bažnytinė bendruomenė, vesdama žmones prie Kristaus, meile, malda, pavyzdžiu ir atgailos darbais vykdo tikrą motiniškumą. Nes ji pati yra sėkminga priemonė, kurios dėka ne tik netikintiesiems rodomas ir grindžiamas kelias prie Kristaus ir jo Bažnyčios, bet tikintieji skatinami, palaikomi ir stiprinami dvasinei kovai.

Kuriant krikščionišką bendruomenę, kunigai niekad neprivalo tarnauti kokiai nors žmogiškai ideologijai ar partijai, bet, kaip Evangelijos skelbėjai ir Bažnyčios ganytojai, turi aukoti savo jėgas viso Kristaus kūno dvasiniam augimui.

2 poskyris: **Kunigų santykiai su kitais**

Kunigų santykiai su vyskupais

7. Visi kunigai kartu su vyskupais dalyvauja vienoje ir toje pačioje Kristaus kunigystėje bei tarnystėje, todėl ir jų šventimų ir pasiuntinybės vienybė reikalauja ir jų hierarchinio bendrumo su vyskupų luomu, kurį jie retkarčiais puikiai išreiškia liturgine koncelebracija ir kurį išpažįsta aukodami eucharistinę auką. Dėl Šventosios Dvasios dovanų, suteiktų kunigams šventimais, vyskupai privalo juos laikyti padėjėjais ir patarėjais, atliekančiais tarnystę bei pareigą mokyti, šventinti ir ganyti Dievo tautą. Tai aiškiai skelbia jau nuo senų Bažnyčios laikų liturginiai dokumentai, kai iškilmingai prašome iš Dievo šventinamam kunigui išlieti "malonės ir patarimo dvasios, kad tyra širdimi valdytų ir padėtų tautai", kaip dykumoje buvo suteikta Mozės dvasios septyniasdešimčiai vyrų, "kuriais kaip pagalbininkais jis naudojasi tautoje, lengvai valdydamas nesuskaitomą daugybę žmonių"[*]. Dėl šio bendravimo toje pačioje kunigystėje ir tarnystėje vyskupai privalo kunigus laikyti broliais ir draugais, pagal išgales rūpintis jų medžiagine ir ypač dvasine gerove. Jiems tenka ypatinga atsakomybė dėl savo kunigų šventumo, ir todėl jie privalo nuolat rūpintis savo kunigijos formavimu. Tegul juos

---

[*] Romos Pontifikalas, Kunigų šventimai, prefacija.

maloniai išklauso, ypač tegul tariasi ir kalbasi su jais apie tai, ko reikia pastoracijos darbui ir kas liečia vyskupijos gerovę. Kad visa tai būtų sėkminga, reikia turėti šių laikų sąlygoms ir reikalams pritaikintu būdu, pagal formą ir teisių normas nustatytą kunigų tarybą ar senatą, atstovaujantį kunigiją, kad šie organai savo patarimais galėtų sėkmingai padėti vyskupui valdyti vyskupiją.

Kunigai, turėdami prieš akis kunigystės sakramento pilnatvę, kurią turi vyskupai, tegul pagerbia juose Kristaus, aukščiausiojo Kunigo, autoritetą. Jie privalo kilnia meile ir klusnumu būti pavaldūs savo vyskupams. Šis kunigiškas klusnumas, persunktas bendradarbiavimo dvasia, yra pagrįstas dalyvavimu vyskupų tarnystėje, kuri suteikiama kunigams kunigystės sakramentu ir kanoniniu siuntimu.

Mūsų dienomis kunigų vienybė su vyskupais tiek reikalingesnė, kiek šiais laikais dėl įvairių priežasčių apaštališkieji darbai privalo ne tik reikštis įvairiomis formomis, bet ir peržengti vienos parapijos ar vyskupijos ribas. Todėl kunigas gali savo pasiuntinybę pilnutinai įvykdyti, ne atsiskyręs nuo kitų ar kaip pavienis asmuo, bet tik sujungęs jėgas su kitais kunigais, vadovaujant tiems, kurie yra Bažnyčios priešakyje.

Kunigų tarpusavio santykiai

8. Kunigai, kunigystės šventimų dėka įvesti į kunigų luomą, tarpusavyje susiję giliai sakramentine brolyste. Ji ypač stipri diecezijoje, kurios tarnybai, vyskupui vadovaujant, kunigai skirti ir kurioje jie sudaro vieną kunigijos luomą. Nežiūrint skirtingų pareigų, jie visi vykdo žmonėms kunigišką tarnystę. Visi kunigai siunčiami bendradarbiauti to paties uždavinio labui, - ar parapijiniam, ar tarpparapijiniam darbui, ar moksliniam tyrinėjimui bei dėstymui, ar fiziniam darbui, dalinantis su darbininkais jų dalia, kur, atitinkamo autoriteto nuomone, to reikia, ar, pagaliau, kitiems apaštališkiems ar turintiems ryšį su apaštalavimu darbams. Jie visi siekia vieno, būtent kurti Kristaus kūną. Tai reikalauja, ypač mūsų laikais, daugeriopų ir naujų prisitaikymo formų. Todėl svarbu, kad visi kunigai, tiek vyskupijų kunigai, tiek vienuoliai, padėtų vieni kitiems, kad visuomet būtų tiesos bendradarbiais. Kiekvienas kunigas yra sujungtas su kitais šio

luomo nariais ypatingais apaštališkos meilės, tarnystės ir brolybės ryšiais. Tai nuo senų laikų išreiškiama liturgijoje, kai dalyvaujantieji kunigai skatinami drauge su šventinančiuoju vyskupu uždėti rankas ant naujo šventinamojo ir kai jie viena širdimi koncelebruoja šventąją Eucharistiją. Taigi pavieniai kunigai su savo bendrabroliais yra jungiami meilės, maldos ir visokeriopo bendradarbiavimo ryšiais. Tuo būdu pasireiškia toji vienybė, kurios galia Kristus norėjo turėti sujungtus savuosius į vieną, kad pasaulis pažintų, jog Sūnus yra Tėvo siųstas.

Todėl vyresnieji amžiumi privalo priimti jaunesniuosius kaip tikrus brolius ir paremti juos pirmuose pareigų žingsniuose ir varguose. Taip pat privalo stengtis suprasti jų skirtingą galvoseną ir su palankumu lydėti jų darbus. Savo ruožtu jaunesnieji privalo gerbti vyresniųjų amžių bei patirtį, su jais tartis sielovados reikalais ir noriai bendradarbiauti.

Vadovaudamiesi brolystės dvasia, kunigai tegul nepamiršta vaišingumo, tegu praktikuoja dosnumą ir turtų bendrumą. Ypač tegul rūpinasi sergančiais, prislėgtais, perkrautais darbu, vienišais, iš tėvynės ištremtais ir persekiojamais. Taip pat mielai ir džiugiai tesusirenka praleisti laisvalaikio, atmindami Viešpaties žodžius, kuriais jis kvietė nuvargusius apaštalus: "Eikite patys vieni nuošaliau į tuščią vietą ir truputį pailsėkite" (Mr. 6,31). Be to, kad kunigai dvasiniame ir intelektualiniame gyvenime remtų vienas kitą, kad tinkamai galėtų bendradarbiauti ir nuo dažnai kylančio vienatvės pavojaus apsisaugoti, jie privalo puoselėti kokią nors bendro gyvenimo bei tarpusavio bendravimo formą. Šios formos gali būti įvairios, žiūrint įvairių asmenų ir pastoracinių reikalų; būtent: kur galima, bendras gyvenimas, bendras stalas ar bent dažnesni ir pastovūs susitikimai. Labai palaikytinos ir uoliai remtinos kunigų draugijos, kurios kompetentingos bažnytinės vyresnybės patvirtintais nuostatais, tinkamu bei reikiamai pripažintu gyvenimo sutvarkymu ir broliška parama rūpinasi sieloms besidarbuojančių kunigų šventumu ir tuo patarnauja visam kunigų luomui.

Pagaliau, būdami tos pačios kunigystės dalininkais, kunigai težino, kad jie ypač įpareigoti rūpintis tais, kurie vargsta kokiuose nors sunkumuose. Jie privalo laiku jiems padėti ir prireikus taktiškai perspėti. O tuos, kurie kokiu nors būdu yra nusi-

žengę, reikia broliška meile ir kilniu didžiadvasiškumu lydėti, juos užtarti nuolatine malda Dievui ir pastoviai pasirodyti jų tikrais broliais ir draugais.

Kunigų santykiai su pasauliečiais

9. Naujojo Testamento kunigai, nors kunigystės šventimų pagrindu atlieka garbingiausią ir reikalingiausią tėvų ir mokytojų pareigą Dievo tautoje ir už Dievo tautą, bet drauge su visais tikinčiaisiais jie yra Dievo mokiniai, šaukiančiojo Dievo malone jo karalystės dalininkai. Nes kunigai su visais krikšto šaltinyje atgimdytais yra broliai tarp brolių, sąnariai vieno ir to paties Kristaus kūno, kurio kūryba yra patikėta visiems.

Taigi kunigai privalo taip vadovauti, kad neieškotų savo naudos, o vien to, kas naudinga Kristui. Jie privalo su tikinčiais pasauliečiais drauge dirbti ir jų tarpe veikti Mokytojo pavyzdžiu, kuris atėjo pas žmones, "ne kad jam tarnautų, bet pats tarnauti ir atiduoti savo gyvybės daugeliui atvaduoti" (Mt. 20,28). Kunigai privalo nuoširdžiai pripažinti ir remti pasauliečių orumą bei ypatingą vaidmenį Bažnyčios misijoje. Tegul nuoširdžiai gerbia teisingą laisvę, kuri priklauso visiems žemės valstybėje. Mielai teišklauso pasauliečių, broliškai atsižvelgdami į jų pageidavimus, pripažindami jų patirtį ir kompetenciją įvairiose žmonių veiklos srityse, kad galėtų drauge su jais pažinti laiko ženklus. Tyrinėdami įvairius mokymus, ar jie iš Dievo, teatranda tikėjimo požiūriu ir tepripažįsta su džiaugsmu daugeriopas pasauliečių charizmatines malones, tiek aukštesnes, tiek žemesnes, ir jas tepuoselėja. Tarp daugelio Dievo dovanų, kurios gausiai randamos tikinčiųjų tarpe, ypatingo dėmesio nusipelno tos, kurios daugelį veda į aukštesnį dvasinį gyvenimą. Taip pat kunigai privalo su pasitikėjimu pavesti pasauliečiams pareigas Bažnyčios tarnystėje, teikdami jiems veikimo laisvę ir plotmę, tinkamu būdu skatindami juos imtis darbo ir savo iniciatyva.

Pagaliau kunigai yra pastatyti pasauliečių tarpe, kad visus jungtų meile: "Mylėkite vienas kitą brolių meile. Pagerbimu vienas kitą pralenkite" (Rom. 12,10). Jų pareiga taip derinti įvairias nuomones, kad niekas tikinčiųjų bendruomenėje nesijaustų svetimas. Jie yra bendrosios gerovės gynėjai ir privalo ja rūpintis vyskupo vardu. Jie yra tiesos gynėjai, kad tikintieji nebūtų blaš-

komi įvairių doktrinų vėjų. Jų ypatingam rūpesčiui pavedami tie, kuriems trūksta sakramentų praktikos, o gal svarbiausia - tikėjimo. Kaip geri ganytojai tegul neatsisako ateiti jiems pagelbėti.

Turėdami mintyje ekumenizmo nuostatus, tegul nepamiršta brolių, kurie nesinaudoja drauge su mumis pilnutiniu bažnytiniu bendravimu.

Pagaliau, tegul laiko sau pavestais visus, kurie nepripažįsta Kristaus savo Išganytoju.

O patys tikintieji tegul žino, kad yra įpareigoti savo kunigus, kaip savo ganytojus ir tėvus, mylėti sūniška meile. Dalyvaudami jų rūpesčiuose malda ir darbu, kiek galima, tegul pagelbsti savo kunigams, kad šie galėtų lengviau nugalėti sunkumus ir vaisingiau atlikti savo pareigas.

3 poskyris: **Kunigų paskirstymas ir kunigystės pašaukimai**

Visuotinis kunigų siuntimo charakteris

10. Dvasinė dovana, kurią kunigai gavo per šventimus, juos parengia ne kokiam ribotam ir siauram siuntimui, bet plačiausiam ir universaliam išganymo siuntimui "iki žemės pakraščių" (Apd. 1,4), nes kiekviena kunigiškoji tarnystė dalyvauja viską apimančiame siuntime, Kristaus patikėtame apaštalams. Kristaus kunigystė, kurios dalininkais kunigai tikrai yra padaryti, skirta visų tautų ir visų laikų reikalams ir nevaržoma jokiomis kraujo, tautos ir amžiaus ribomis, kaip jau nuo seno paslaptingu būdu vaizduojama Melchizedeko įvaizdžiu. Taigi kunigai teprisimena, kad jų širdžiai privalo rūpėti visų bažnyčių reikalai. Todėl kunigai tų vyskupijų, kuriose yra gausesnis pašaukimų skaičius, tegul būna pasirengę mielai pasiaukoti, leidus ar pageidavus savajam ordinarui, atlikti tarnystę kraštuose, misijose ar pastoracijoje, kur trūksta klero.

Be to, įkardinavimo ir iškardinavimo normas reikėtų taip sutvarkyti, kad, palikus šią labai seną instituciją, ji taptų labiau tinkama šių dienų pastoracijos reikalams. Kur reikalauja apaštalavimo sumetimai, tegul bus palengvinama vykdyti ne tik tinkamas kunigų paskirstymas, bet ir įvairiose socialinėse grupėse ypatingieji pastoracijos darbai, kurie atliktini bet kuriame kraš-

te, tautoje ir netgi bet kurioje žemės rutulio dalyje. Šiam tikslui gali būti naudinga įsteigti tarptautines seminarijas, atskiras asmenines vyskupijas ir prelatūras bei kitas tos rūšies institucijas, į kurias kunigai galėtų būti prijungti ar įkardinuoti bendram visos Bažnyčios labui, nustatant būdą atskirais atvejais ir niekad nepažeidžiant vietos ordinaro teisių.

Tačiau į svetimą kraštą, ypač jei jo kalba ir papročiai dar gerai nežinomi, kiek galima kunigai tebus siunčiami ne pavieniui, bet, Kristaus mokinių pavyzdžiu, bent po du ar tris, kad turėtų tarpusavio paramą. Be to, reikia rūpintis jų dvasiniu gyvenimu, jų sielos bei kūno sveikata, ir kiek galima jiems parengti vietą ir darbo sąlygas pagal kiekvieno asmens ypatybes. Būtų labai gera, kad norintieji eiti į svetimą šalį pasirūpintų gerai pažinti ne tik vietos kalbą, bet ir ypatingas psichologines ir socialines savybes tautos, kuriai nori nuolankiai tarnauti, tobuliausiai su ja bendraudami, kad sektų apaštalu Paulium, kuris apie save galėjo sakyti: "Padariau iš savęs visų tarną, kad laimėčiau didesnį skaičių. Žydams aš buvau kaip žydas, kad laimėčiau žydus..." (1 Kor. 9,19-20).

Visuotinis rūpinimasis kunigų pašaukimais

11. Mūsų sielų Ganytojas ir Vyskupas taip įsteigė savo Bažnyčią, kad Dievo tauta, kurią išrinko ir įgijo savo krauju, visuomet ir ligi pasaulio pabaigos galėtų turėti savo kunigus, kad krikščionys niekad nebūtų kaip avys, neturinčios savo piemens. Apaštalai, Šventosios Dvasios įkvėpti, pažinę tą Kristaus valią, laikė savo pareiga išrinkti tarnus, "kurie bus tinkami ir kitus mokyti" (2 Tim. 2,2). Ši pareiga priklauso pačiam kunigiškam siuntimui, kurio dėka kunigas tampa visos Bažnyčios rūpesčio dalininku, kad Dievo tautai čia žemėje niekad nestokotų darbininkų. Kadangi "laivo vairuotojui ir kitiems vykstantiesiems... yra bendras reikalas"*, tai tegul būna mokoma visa krikščionių tauta, kad jos pareiga bendradarbiauti įvairiais būdais, nuolatine malda ir kitomis turimomis priemonėmis, kad Bažnyčia turėtų visuomet tiek kunigų, kiek reikia jos dieviškai pasiuntinybei atlikti. Kunigai privalo pirmiausia didžiai rūpintis žodžio

---

* Romos Pontifikalas, Kunigų šventimai.

tarnyste ir savo gyvenimo pavyzdžiu, spinduliuojančia tarnystės dvasia ir tikru velykiniu džiaugsmu parodyti tikintiesiems kunigystės prakilnumą ir reikalingumą. Tiems jaunuoliams ar vyrams, kuriuos protingai nuspręs esant tinkamus šiai tarnystei, tenegaili rūpesčio nei vargo tinkamai parengti, kad pagaliau, išsaugant pilnutinę vidinę ir išorinę laisvę, jie galėtų būti vyskupo pašaukti. Šiam tikslui pasiekti didžiausios reikšmės turi su meile ir protingumu atliekamas dvasinis vadovavimas. Tėvai ir mokytojai, taip pat ir visi, kuriems kuriuo nors būdu priklauso vaikų ir jaunuomenės auklėjimas, teauklėja juos tokiu būdu, kad, pažinę Viešpaties rūpestį savo kaimene ir atjausdami Bažnyčios reikalus, būtų pasirengę, Viešpačiui švelniai kviečiant, atsakyti kartu su pranašu: "Štai aš, siųsk mane" (Iz. 6,8). Tačiau šio šaukiančio Viešpaties balso jokiu būdu nereikia laukti taip, lyg jis pasiektų būsimojo kunigo ausis kažkokiu nepaprastu būdu. Jis labiau pažįstamas ir sprendžiamas iš ženklų, kuriais kasdien išmintingi krikščionys pažįsta Dievo valią. Šiuos ženklus kunigai privalo atidžiai stebėti.

Kunigams labai dera globoti kunigystės pašaukimų ugdymo sąjūdžius, tiek diecezinius, tiek ir viso krašto. Reikia aiškiai dėstyti pamoksluose, katekizacijoje, periodinėje spaudoje vietinės ir visuotinės Bažnyčios reikalus, reikia aiškiai parodyti kunigystės prasmę ir kilnumą, kad joje dideli sunkumai sujungti su dideliais džiaugsmais, kad jos dėka, kaip moko Bažnyčios Tėvai, galima parodyti Kristui didžiausią meilę.

TREČIAS SKYRIUS

KUNIGŲ GYVENIMAS

1 poskyris: **Kunigų pašaukimas į tobulumą**

Kunigų tobulumo pareiga

12. Kunigystės sakramento dėka kunigai, kaip galvos tarnai, tampa panašiais į Kristų - Kunigą ir yra vyskupų bendradarbiai, sudarant ir kuriant visą jo kūną, Bažnyčią. Jau krikšto pašventinimu jie, kaip ir visi krikščionys, yra gavę didžio pašaukimo ir malonės ženklą ir dovaną, kad, nepaisydami žmogiško

silpnumo, galėtų ir turėtų siekti tobulumo, kaip Viešpats yra pasakęs: "Būkite tad tobuli, kaip ir jūsų dangiškasis Tėvas tobulas" (Mt. 5,48). Šio tobulumo siekti ypatingu būdu įpareigoti kunigai, juo labiau kad jie, priėmę kunigystės sakramentą, tapo nauju būdu pašventinti, padaryti amžinojo Kunigo Kristaus gyvais įrankiais, kad jo nuostabų darbą, kuris didžiausiu sėkmingumu atnaujino visą žmoniją, galėtų amžiais toliau tęsti. Taigi kiekvienas kunigas, savo būdu sekdamas Kristaus asmenį, praturtinamas ypatinga malone, kad, tarnaudamas jam pavestai liaudžiai ir visai Dievo tautai, geriausiu būdu galėtų siekti tobulumo Kristaus, kurį pavaduoja, ir savo žmogiškos prigimties silpnybei rastų pagalbą šventume to, kuris mums tapo vyriausias Kunigas, "šventas, nekaltas, nesuteptas, atskirtas nuo nusidėjėlių" (Žyd. 7,26).

Kristus, kurį Tėvas pašventė arba konsekravo ir siuntė į pasaulį, "pats save davė už mus, kad mus išpirktų iš visokios neteisybės ir apvalytų pats sau priimtiną tautą, stropią geriems darbams" (Tit. 2,14), ir tuo būdu per kančią įėjo į savo garbę. Taip ir kunigai, Šventosios Dvasios patepimu pašventinti ir Kristaus siųsti, savyje marina kūno geismus ir visiškai atsiduoda žmonių tarnystei, ir taip šventumu, kuriuo Kristuje yra praturtinti, gali žengti į pilnutinį žmogaus subrendimą.

Atlikdami dvasios ir teisingumo tarnystę, jie yra stiprinami dvasiniame gyvenime, jei tik mokosi iš Kristaus Dvasios, kuri juos gaivina ir veda. Nes kasdieniais šventais veiksmais bei visa savo tarnyste, kurią vykdo, bendraudami su vyskupu ir kunigais, jie yra vedami į tobulesnį gyvenimą. Pats kunigų šventumas labiausiai tinka jų pareigoms vaisingai atlikti. Nors Dievo malonė ir per nevertus tarnus gali atlikti išganymo darbą, bet paprastai Dievas labai nori parodyti savo stebuklus per tuos, kurie, tapę imlesni Šventosios Dvasios įkvėpimui ir vadovavimui, savo vidinės vienybės su Kristumi ir gyvenimo šventumo dėka gali sakyti su apaštalu: "Esu gyvas, tačiau jau nebe aš, bet yra gyvas manyje Kristus" (Gal. 2,20).

Tad šis šventasis Sinodas pastoraliniam tikslui - vidiniam Bažnyčios atnaujinimui, Evangelijos paskleidimui visame pasaulyje ir dialogo su šių laikų pasauliu atidarymui - karštai skatina visus kunigus, kad, pasinaudodami tinkamomis Bažnyčios duotomis priemonėmis, siektų vis didesnio šventumo ir taptų kaskart vis tinkamesniais įrankiais visos Dievo tautos tarnystei.

13. Kunigai pasiekia šventumą nuoširdžiai ir ištvermingai atlikdami Kristaus Dvasioje savo pareigas.

Geras kunigo pareigų atlikimas - kelias į šventumą

Kaip Dievo žodžio tarnai, jie kasdien skaito ir klauso Dievo žodžio, kurio kitus privalo mokyti. Nes, besirūpindami jį įsavinti, taps vis tobulesniais Viešpaties mokiniais, anot apaštalo Pauliaus žodžių Timotiejui: "Tai mąstyk, tame būk, kad tavo pažanga būtų visiems matoma. Žiūrėk pats savęs ir mokslo; to laikykis; nes, tai darydamas, ir pats save išgelbėsi, ir tuos, kurie tavęs klauso" (1 Tim. 4,15-16). Ieškodami kaip geriau perteikti kitiems apmąstytus dalykus, giliau supras "neištiriamus Kristaus turtus" (Ef. 3,8) ir įvairiopą Dievo išmintį. Atsimindami, kad Dievas atidaro širdis ir kad dvasinės aukštumos gimsta ne iš jų pačių, bet iš Dievo galybės, pačiu žodžio perdavimo aktu tebūna kuo labiau susijungę su Kristumi Mokytoju ir vadovaujami jo Dvasios. Taip bendraudami su Kristumi, jie dalyvauja Dievo meilėje, kurios amžiais paslėptas slėpinys apreikštas Kristuje.

Kaip šventų dalykų atlikėjai, ypač Mišių aukoje, kunigai ypatingu būdu atstovauja Kristaus asmenį, kuris save patį paaukojo, kad žmones pašventintų; todėl jie skatinami, kad, ką atlieka, sektų, būtent minėdami Viešpaties mirtį, stengtųsi apmarinti savo pačių ydas ir geismus. Eucharistinės aukos paslaptimi, kuria kunigai atlieka ypatingą savo pareigą, nuolat vykdomas mūsų atpirkimo darbas. Todėl jie karštai skatinami kasdien ją celebruoti, nes ji, nors joje ir negalėtų dalyvauti tikintieji, yra Kristaus ir Bažnyčios veiksmas. Tuo būdu, kai kunigai jungiasi su Kristaus Kunigo veiksmu, jie kasdien save pilnutinai aukoja Dievui ir, maitindamiesi Kristaus Kūnu, širdimi tampa meilės dalininkais to, kuris save kaip maistą atidavė tikintiesiems. Administruodami sakramentus, jie panašiu būdu jungiasi su Kristaus intencija ir meile, ypač kai jie yra tikrai visuomet pasirengę atlikti atgailos sakramento teikėjų pareigą, kada tik tikinčiųjų yra išmintingai to prašomi. Kalbėdami breviorių, jie reiškia Bažnyčios balsą, nes ji visos žmonijos vardu ištvermingai meldžiasi drauge su Kristumi, kuris "yra visuomet gyvas, kad mus užtartų" (Žyd. 7,25).

Valdydami ir ganydami Dievo tautą, jie užsidega gerojo Ga-

nytojo meile, kad duotų savo gyvybę už savo avis, pasirengę didžiausiajai aukai, sekdami pavyzdžiu kunigų, kurie ir šiais laikais neatsisako guldyti savo gyvybės. Būdami tikėjimo auklėtojai ir patys "turėdami pasitikėjimo įeiti Kristaus krauju į šventyklą" (Žyd. 10,19), jie artinasi prie Dievo "tikra širdimi, pilnu tikėjimu" (Žyd. 10,22) ir turi tvirtą viltį savo tikinčiųjų atžvilgiu, kad galėtų juos guosti visokioje priespaudoje ta paguoda, kuria ir patys yra Dievo guodžiami; būdami bendruomenės tvarkytojais, puoselėja sielų ganytojų askezę, atsižadėdami savo patogumų ir siekdami ne to, kas jiems naudinga, bet kas naudinga daugeliui; nuolat jie daro pažangą, kad geriau atliktų ganytojų darbą ir, kur to reikia, būtų pasirengę žengti naujais pastoracijos keliais, vadovaujami meilės Dvasios, kuri dvelkia, kur nori.

Kunigo vienybė su Kristumi - tobulumo šaltinis

14. Šiuolaikiniame pasaulyje, kai yra tiek daug įvairių pareigų ir tokia varginančių problemų įvairovė, reikalaujanti greito sprendimo, žmonės dažnai pasimeta, jeigu griebiasi daugelio uždavinių. Kunigai, užimti ir blaškomi daugybės savo tarnystės pareigų, ne be rūpesčio gali paklausti, kokiu būdu prie išorinės veiklos sąlygų galėtų harmoningai priderinti savo vidinį gyvenimą. Šios gyvenimo vienybės negali sukurti nei išorinių tarnystės darbų sutvarkymas, nei vienas pamaldumo praktikavimas, nežiūrint jo naudingumo šios vienybės kūrimui. Ją kunigai gali sukurti savo tarnystėje sekdami Kristumi, kurio valgis buvo vykdyti valią to, kuris jį siuntė, kad atliktų jo darbą.

Iš tiesų Tėvo valios nuolatiniam vykdymui pasaulyje Kristus veikia per savo tarnus ir visuomet yra jų gyvenimo vienybės pradžia ir šaltiniu. O kunigai savo gyvenimo vienybę pasiekia, jungdamiesi su Kristumi Tėvo valios pažinimu ir atsidavimu jiems patikėtai kaimenei. Tuo būdu, atlikdami gerojo ganytojo pareigas, pačiu ganytojiškos meilės vykdymu jie atranda kunigiško tobulumo ryšį, kuris jų vidinį gyvenimą ir veikimą veda vienybėn. Ši ganytojiška meilė ypač išplaukia iš eucharistinės aukos - viso kunigo gyvenimo centro ir šaltinio, - kad tai, kas vyksta ant aukuro, būtų išgyvenama kunigo dvasioje. Bet to negalėtų būti, jei kunigai melsdamiesi vis giliau nepersiimtų Kris-

taus paslaptimi.

Kad jų gyvenimo vienybė galėtų būti konkrečiai išreikšta, kunigai, atlikdami visus savo darbus, privalo svarstyti, kokia Dievo valia ir ar jų darbai atitinka Bažnyčios evangelinio siuntimo normas. Todėl ištikimybė Kristui negali būti atskirta nuo ištikimybės jo Bažnyčiai. Ganytojiškoji meilė reikalauja, kad kunigai ne veltui bėgtų, o visuomet darbuotųsi, būdami glaudžiai susiję su vyskupu ir kitais kunigystės broliais. Tuo pagrindu veikdami, kunigai suras savo gyvenimo vienybę plačioje Bažnyčios siuntimo vienybėje ir taps sujungti su savo Viešpačiu, per jį su Tėvu Šventojoje Dvasioje, kad būtų kupini paguodos ir džiaugsmo.

2 poskyris: **Ypatingi dvasiniai reikalavimai kunigo gyvenime**

Klusnumas

15. Tarp dorybių, kurios kunigų tarnystei labiausiai reikalingos, minėtinas tas dvasinis nusistatymas, kurio dėka jie visuomet pasirengę ieškoti ne savo valios, bet valios to, kuris juos siuntė. Šventas darbas, kuriam atlikti jie Šventosios Dvasios paimti, viršija visas žmogaus jėgas ir visokią žemišką išmintį, "kas pasauliui silpna, išrinko Dievas, kad sugėdintų, kas stipru" (1 Kor. 1,27). Todėl žinodamas savo silpnybę, tikras Kristaus tarnas nuolankiai darbuojasi, tyrinėdamas, kas Dievui patinka, ir, tarsi Dvasios pagautas, visame yra jos valios - siekiančios visus išganyti - vedamas. Šią valią jis gali atskleisti ir išvesti iš kasdienių aplinkybių, nuolankiai tarnaudamas visiems, kurie jam tarnyste ir įvairiomis jo gyvenimo aplinkybėmis yra Dievo patikėti.

Kadangi kunigiškoji tarnystė yra pačios Bažnyčios tarnystė, tai ją galima atlikti tik viso Kūno hierarchinėje vienybėje. Todėl ganytojiškoji meilė reikalauja iš kunigų, kad, gyvendami šioje vienybėje, jie atsižadėtų savo valios, paklusdami Dievui ir broliams, tikėjimo dvasia priimdami ir siekdami, kas aukščiausiojo Ganytojo ir savo vyskupo bei kitų viršininkų įsakoma ar pavedama, meiliai pasivesdami ir atsiduodami bet kokioms pareigoms, net žemiausioms ir menkiausioms, kurios jiems patikimos. Tuo būdu jie saugo ir stiprina reikalingą vienybę su savo

tarnystės broliais ir pirmiausia su tais, kuriuos Viešpats paskyrė savo Bažnyčios matomais vadovais ir kurie vykdo Kristaus kūno kūrybą, augančią visais susišelpimo sąnariais. Šis klausimas, vedantis į brandesnę Dievo vaikų laisvę, savo esme reikalauja, kad, atlikdami savo pareigas, meilės vedami, kunigai išmintingai ieškotų naujų kelių didesnei Bažnyčios gerovei, savo sumanymus drąsiai reikštų ir sau pavestos kaimenės reikalus įsakmiai atstovautų, būdami nuolat pasirengę paklusti sprendimui tų, kurie Bažnyčios valdyme atlieka vadovaujančias pareigas.

Šiuo nuolankumu ir šiuo atsakingu ir laisvu klusnumu kunigai yra panašūs į Kristų. Tuo jie išreiškia tą patį, ką ir Kristus, kuris "save sunaikino, prisiimdamas tarno pavidalą..., pasidaręs klusnus iki mirčiai" (Pil. 2,7-9), ir šiuo klusnumu nugalėjo ir atpirko Adomo neklusnumą, kaip liudija apaštalas: "Kaip vieno žmogaus neklusnumu daugelis pasidarė nusidėjėliai, taip ir vieno klusnumu daugelis bus padaryta teisūs" (Rom. 5,19).

Celibatas

16. Visiškas ir nuolatinis susilaikymas dėl dangaus karalystės, Viešpaties Kristaus patartas, amžių bėgyje ir mūsų dienomis daugelio krikščionių laisvai priimtas ir girtinai vykdomas, yra Bažnyčios laikomas ypatingai reikšmingu kunigo gyvenimui. Jis yra ganytojiškos meilės ženklas ir kartu paskatinamas bei ypatingas dvasinio vaisingumo šaltinis pasaulyje. Pati kunigystės prigimtis jo nereikalauja, kaip matoma iš pirmykštės Bažnyčios praktikos ir Rytų Bažnyčios tradicijos, kur, išskyrus tuos, kurie su visais vyskupais malonės dėka išsirenka celibato laikymąsi, jis nėra būtinas, esant didžiai nusipelniusių vedusių kunigų. Tad ir šis šventasis Sinodas, pabrėždamas bažnytinį celibatą, jokiu būdu nesiekia pakeisti šios skirtingos disciplinos, kuri teisėtai egzistuoja Rytų Bažnyčioje, ir tuos visus, kurie santuokoje priėmė kunigystę, nuolat skatina, kad, pasilikdami šventame pašaukime, pilnutinai ir kilniai aukotų savo gyvenimą jiems patikėtai kaimenei.

Celibatas labai daug kuo tinka kunigystei. Kunigiškoji pasiuntinybė pilnutinai skiriama tarnystei naujos žmonijos, kurią Kristus - mirties nugalėtojas - savo Dvasia pažadino pasaulyje ir kuri savo pradžią turi "ne iš kraujų, nei iš kūno valios, nei iš vyro valios, bet iš Dievo" (Jn. 1,13). Nekaltybe ir celibatu, lai-

komu dėl dangaus karalystės, kunigai aukojasi Kristui nauju kilniu būdu, nepadalinta širdimi lengviau ir laisviau atsiduoda jam ir per jį Dievo bei žmonių tarnystei, tinkamiau pasitarnauja jo karalystei ir aukščiausio atgimimo reikalui ir taip tampa tinkamesni giliau priimti tėvystę Kristuje. Tuo būdu jie pasirodo žmonėms, kad nori aukotis jiems patikėtai pareigai nedaloma širdimi, būtent tikinčiuosius sužieduoti su vienu vyru ir juos kaip skaisčią mergaitę pristatyti Kristui. Tokiu būdu jie parodo aną paslaptingą santuoką, Dievo įsteigtą ir ateityje pilnutinai apsireikšiančią, kurioje Bažnyčia turi vienintelį sužieduotinį - Kristų. Be to, jie tampa gyvu ženklu ano būsimo pasaulio, tikėjimu ir meile jau esančio dabar, kuriame prisikėlimo vaikai nei tekės, nei žmonas ves.

Šiuo pagrindu, atremtu į Kristaus paslaptį ir jo siuntimą, celibatas, kuris anksčiau kunigams būdavo patariamas, vėliau Lotynų Bažnyčioje visiems priimantiems kunigystės šventimus buvo įstatymu įsakytas. Šis šventas Sinodas tą nuostatą vėl patvirtina ir sustiprina ateičiai būsimiems kunigams, pasitikėdamas Dvasioje, kad pašaukimų nevedybiniam gyvenimui, kuris taip tinkamas Naujojo Testamento kunigystei, Tėvas gausiai duos, jei tik kunigystės šventimais dalyvaujantieji Kristaus kunigystėje kartu su visa Bažnyčia nuolankiai ir pastoviai to prašys. Šis šventasis Sinodas taip pat skatina visus kunigus, kurie, Dievo malone pasikliaudami, laisva valia ir Kristaus pavyzdžiu prisiėmė celibatą, kad, jam tvirtai ir visa širdimi atsiduodami ir šioje būklėje ištikimai ištverdami, pažintų nuostabią dovaną, kuri Tėvo jiems yra duota ir kuri Viešpaties taip aiškiai iškelta, ir turėtų prieš akis didžias paslaptis, kurios juo ženklinamos ir jame atbaigiamos. Kuo labiau šių laikų pasaulyje tobulas susilaikymas daugelio žmonių laikomas negalimu, tuo nuolankiau ir ištvermingiau kunigai su visa Bažnyčia teprašo ištvermės malonės, nepaneigiamos prašantiems, drauge panaudodami visas antgamtines ir gamtines priemones, kurios visiems laikyti prieinamos. Teneatsisako asketinių normų, kurios yra išmėgintos Bažnyčios praktikoje ir šių dienų pasaulyje ne mažiau reikalingos. Todėl šis šventas Sinodas prašo ne tik kunigus, bet ir visus tikinčiuo-

sius, kad ši brangi kunigiškojo celibato dovana rūpėtų jų širdžiai ir visi prašytų Dievo, jog jis šią dovaną gausiai teiktų Bažnyčiai.

17. Tarpusavyje ir su kitais žmonėmis draugiškai ir broliškai bendraudami, kunigai teišmoksta žmogiškas vertybes branginti ir žemės turtus, kaip Dievo dovaną, vertinti. Tačiau, būdami pasaulyje, tegul visuomet žino, mūsų Viešpaties ir Mokytojo žodžiais tariant, jog jie nėra iš pasaulio. Naudodamiesi pasauliu taip, tarsi juo nesinaudotų, tepasiekia tos laisvės, kuria, atsisakę visokių netvarkingų norų, būtų tinkami girdėti Dievo balsą kasdieniniame gyvenime. Iš šios laisvės ir supratingumo išauga dvasinis sugebėjimas surasti tikrą požiūrį pasaulio ir žemiškų turtų atžvilgiu. Šis sugebėjimas kunigams turi didžios reikšmės, nes Bažnyčios misija vykdoma pasaulyje, o laikinieji turtai asmeniniam žmogaus gyvenimui tiesiogiai reikalingi. Taigi tegul būna dėkingi už viską, ką jiems dangaus Tėvas padoriam gyvenimui teikia. Jie privalo visa, ką gauna, vertinti tikėjimo požiūriu ir taip išmokti viską teisingai vartoti, kad atitiktų Dievo valią ir išvengtų visko, kas kliudo jiems eiti šventėjimo keliu.

Neturto dvasia

Kadangi kunigų "dalis ir paveldėjimas" (Sk. 18,20) yra Viešpats, tai laikinas gėrybes jie privalo naudoti tiems tikslams, kuriems pagal Viešpaties Kristaus mokslą ir Bažnyčios potvarkius dera jas skirti.

Tikra prasme bažnytinius turtus, pagal jų prigimtį ir bažnytinių įstatymų normas, tegul kunigai tvarko, padedant patyrusiems pasauliečiams, ir tegul siekia visuomet tų tikslų, kuriems siekti Bažnyčia leidžia laikinus turtus turėti, būtent atlikti dieviškąjį kultą, parūpinti padorų pragyvenimą klerui bei rūpintis švento apaštalavimo ir meilės darbais, ypač vargšais. Turtus, kuriuos įgyja kokios nors bažnytinės pareigos atlikimo pagrindu, nepažeidus dalinių teisių, kunigai ir vyskupai tegul panaudoja pirmiausia savo padoriam pragyvenimui ir savo luomo pareigų atlikimui, o kas nuo to atlieka, tegul būna paskiriama Bažnyčios reikalams ir meilės darbams. Tegul bažnytinės pareigos būna atliekamos ne dėl pasipelnymo, pajamos tegul netarnauja giminių turtams didinti. Taigi kunigai tegul niekad neapsunkina

savo širdies turtais, tegul vengia visokio godumo ir tegul susilaiko nuo bet kokios rūšies prekybos.

Kunigai skatinami pamėgti laisvą neturtą, kurio dėka taptų panašesni į Kristų ir būtų tinkamesni šventai tarnystei. Nes Kristus, būdamas turtingas, dėl mūsų tapo vargšas, kad mes jo neturtu taptume turtingi. Ir apaštalai savo pavyzdžiu rodė, kad Dievo dovana, veltui gauta, veltui duotina; jie mokėjo turėti ir kęsti stoką. Be to, ir tam tikras bendras daiktų naudojimas, turtų bendrijos pavyzdžiu, kuris pasirodo pirmosios Bažnyčios istorijoje, gali nuostabiai pasitarnauti ganytojiškai meilei. Šio gyvenimo forma kunigai gali girtinai praktikuoti Kristaus rekomenduojamą neturto dvasią.

Vedami Viešpaties Dvasios, kuri Išganytoją patepė ir pašaukė evangelizuoti vargšus, kunigai ir vyskupai tegul vengia visko, kas galėtų vargšus kokiu nors būdu atstumti, labiau už kitus Viešpaties mokinius šalindami iš savo gyvenimo visokios tuštybės išvaizdą. Savo butą tegu taip sutvarko, kad jis būtų visiems prieinamas ir kad niekada niekas, net žemiausios padėties būdamas, nesidrovėtų jame lankytis.

3 poskyris: **Kunigiškojo gyvenimo priemonės**

Vienybė su Kristumi

18. Visokiomis gyvenimo aplinkybėmis kunigai privalo stiprinti vienybę su Kristumi. Tam reikalui jie turi, neskaitant sąmoningo pareigų atlikimo, bendras ir ypatingas, naujas ir senas priemones, kurias Šventoji Dvasia Dievo tautoje nesiliauja žadinti ir kurias Bažnyčia savo narių pašventinimui pataria, o kartais ir įsako. Iš visų dvasinių priemonių pirmoje vietoje yra veiksmai, kuriais tikintieji maitinami Dievo žodžiu nuo dvejopo stalo - Šventojo Rašto ir Eucharistijos. Kokios didelės reikšmės turi jų uolus naudojimas kunigų šventumui, niekam nėra paslaptis.

Sakramentinės malonės tarnai vidiniu būdu jungiasi su Kristumi Išganytoju ir Ganytoju vaisingu sakramentų priėmimu, ypač dažna atgailos sakramento praktika, juo labiau kad ji, parengta kasdieniniu sąžinės nagrinėjimu, teikia gausios paramos atsivertimui širdimi prie gailestingojo Tėvo meilės. Tikėjimo šviesoje, palaikomoje dvasiniu skaitymu, jie gali įžvalgiai susekti

Dievo valios ženklus ir jo malonės įkvėpimus įvairiomis aplinkybėmis ir taip klusniai realizuoti savo siuntimą, gautą iš Šventosios Dvasios. Tokio klusnumo nuostabų pavyzdį jie visuomet mato Švenčiausiojoje Mergelėje Marijoje, kuri, vadovaujama Šventosios Dvasios, save paaukojo žmonių atpirkimo paslapčiai. Šią aukščiausiojo ir amžinojo Kunigo Motiną, apaštalų karalienę ir savo tarnystės globėją, kunigai sūnišku pamaldumu ir pagarba privalo garbinti ir mylėti.

Kad savo tarnystę ištikimai įvykdytų, tebūna jiems brangūs pasikalbėjimai su Viešpačiu Kristumi, aplankant ir asmeniškai garbinant Švenčiausiąją Eucharistiją. Jie privalo mielai pasirinkti dvasinį nuošalumą ir pasivesti dvasiniam vadovavimui. Įvairiais būdais išmėginta minties malda ir įvairiausiomis maldų formomis, kurias laisvai pasirenka, kunigai teieško ir pastoviai temeldžia Dievą tikros adoracijos dvasios, kurioje patys kartu su jiems pavesta tauta susijungtų vidiniu būdu su Kristumi, Naujojo Testamento tarpininku, ir galėtų, kaip įsūnyti vaikai, šaukti: "Abba, Tėve" (Rom. 8,15).

19. Kunigiškųjų šventimų metu kunigai vyskupo yra raginami, kad būtų subrendę mokslu ir jų mokslas būtų dvasinis vaistas Dievo tautai. Pašventinto tarno mokslas privalo būti šventas, nes paimtas iš švento šaltinio ir skirtas šventam tikslui. Todėl pirmiausia jis semiamas iš Šventojo Rašto skaitymo ir apmąstymo, iš Bažnyčios Tėvų ir mokytojų bei iš kitokio Tradicijos palikimo. Be to, kad tinkamai atsakytų į šių laikų žmonių keliamus klausimus, kunigai težino mokančiosios Bažnyčios, ypač susirinkimų ir Romos popiežių, dokumentus ir tegul susipažįsta su geriausiais ir patikimiausiais teologijos veikalų autoriais.

Šventojo Rašto ir teologijos studijos

Kadangi mūsų laikais pasaulietinė kultūra ir taip pat šventieji mokslai vis progresuoja, kunigai skatinami tobulinti dieviškųjų ir žmogiškųjų dalykų pažinimą ir tinkamiau pasiruošti pokalbiui su savo amžininkais.

Kad kunigai noriau pasišvęstų studijoms ir geriau įvaldytų Evangelijos skelbimo ir apaštalavimo metodus, tebūna jiems rūpestingai pateikiama tinkamų priemonių. Pagal atskirų kraštų sąlygas prie tos rūšies priemonių priklauso kursų ir kongresų

rengimas, pastoralinių studijų centrų steigimas, bibliotekų sudarymas ir specialistų vadovavimas studijoms. Be to, vyskupai, pavieniui ar sutelktinai, privalo apsvarstyti, kaip geriau pasiekti, kad visi jų kunigai skirtu laiku, labiausiai prabėgus keleriems metams po šventimų, lankytų kursus, kur jiems būtų suteikta proga tiek įgyti išsamesnį pastoracijos metodų ir teologijos mokslų pažinimą, tiek sustiprinti dvasinį gyvenimą ir pasidalinti apaštalavimo patyrimu tarpusavyje su broliais. Šitomis ir kitomis geromis priemonėmis ypatingu rūpestingumu tebūna remiami jauni klebonai ir tie, kurie skiriami naujam pastoraciniam darbui ar siunčiami į kitą vyskupiją ar tautą.

Pagaliau vyskupai tesirūpina, kad kai kurie kunigai pasiskirtų šventų dalykų gilesnėms studijoms, kad niekad nestokotų klierikų mokymui tinkamų mokytojų, kad kunigai ir tikintieji būtų skatinami įsigyti jiems reikalingo mokslo ir kad vyktų sveikas progresas, taip reikalingas Bažnyčiai.

Kunigų atlyginimai

20. Dievo tarnystei atsidavę, vykdydami jiems pavestas pareigas, kunigai yra verti gauti tinkamą atlyginimą, nes "darbininkas vertas savo užmokesčio" (Lk. 10,7) ir "Viešpats liepė tiems, kurie skelbia Evangeliją, gyventi iš Evangelijos" (1 Kor. 9,14). Todėl kai neįmanoma iš kitur numatyti deramo atlyginimo, patys tikintieji, kurių labui kunigai darbuojasi, privalo pasirūpinti jų padoriam pragyvenimui reikalingais ištekliais. Vyskupai turi priminti tikintiesiems šią pareigą ir pasirūpinti pavieniui savo vyskupijose ar geriau kartu visoje teritorijoje, kad būtų numatytos normos, kuriomis būtų išmintingai įgalinama išlaikyti dirbančius ir dirbusius Dievo tautos tarnystėje. Gaunamas atlyginimas privalo atitikti pareigos pobūdį ir vietos bei laiko sąlygas, ir todėl tokiomis pačiomis aplinkybėmis dirbantiems kunigams turėtų būti duodamas vienodas atlyginimas. Be to, turėtų būti kunigams sudaryta galimybė deramai atsilyginti tiems asmenims, kurie jiems patarnauja, ir šelpti stokojančius, nes Bažnyčia nuo pirmųjų amžių didžiai vertina paramą vargšams. Pagaliau šis atlyginimas turėtų būti toks, kad suteiktų galimybę kunigams kasmet turėti reikalingas ir pakankamas atostogas; kad jas kunigai galėtų turėti, tuo privalo pasirūpinti vyskupai.

Aišku, pareiga, kurią atlieka pašvęstieji tarnai, turi būti keliama į pirmąją vietą. Todėl vadinamosios beneficijų sistemos reikia atsisakyti ar bent taip ją reformuoti, kad beneficijos dalis ar teisė į jos pajamas būtų laikoma antroje vietoje, o pirma vieta būtų teikiama pačiai bažnytinei tarnystei, kurią reikia suprasti kaip kokią pastoviai pavestą pareigą, siekiant dvasinio tikslo.

Kunigų aprūpinimo fondai

21. Reikia visuomet turėti prieš akis pirmykštės Jeruzalės tikinčiųjų pavyzdį, kur "visa buvo jiems bendra" (Apd. 4,32), "kiekvienam gi buvo dalinama, kiek jam buvo privalu" (Apd. 4,35). Todėl labai tinka, kad kraštuose, kur klero išlaikymas visiškai ar didesne dalimi priklauso nuo tikinčiųjų aukų, šiam tikslui gėrybės būtų surenkamos tam tikros vyskupijų įstaigos, kurią valdo vyskupas, padedant deleguotiems kunigams, o kur naudinga ir pasauliečiams, patyrusiems ekonominiuose dalykuose. Taip pat pageidaujama, kad atskirose vyskupijose ir kraštuose, kiek tai galima, būtų įsteigtas bendras fondas, iš kurio vyskupai galėtų atlyginti asmenims, tarnaujantiems Bažnyčiai, ir aprūpinti įvairius vyskupijų reikalus. Be to, turtingesnės vyskupijos turėtų remti neturtingesnes, kad anų perteklius papildytų šių stoką. Šį bendrą fondą pirmiausia reikia sudaryti iš tikinčiųjų suaukotų aukų, tačiau jis turėtų būti papildomas ir iš kitų teisės numatytų šaltinių. Šalyse, kur dar nesutvarkytas deramas klero socialinis aprūpinimas, vyskupų konferencijos tepasirūpina, kad, atsižvelgiant į bažnytinius ir civilinius įstatymus, būtų įsteigti diececiniai ir tarpdiececiniai institutai ar jų asociacijos visai šalies teritorijai.

Jie, hierarchijai vadovaujant, turėtų aprūpinti aktualius bei profilaktinius sanitarijos reikalavimus ir suteikti išlaikymą sergantiems, invalidams bei seneliams kunigams. Tokius institutus, jeigu jie būtų įsteigti, kunigai broliško solidarumo dvasia privalo palaikyti, kad, dalyvaudami kitų skausmuose ir suprasdami, jog nereikia jiems baimintis dėl savo pačių ateities, džiugia dvasia atsiduotų evangeliško neturto ugdymui ir pilnutinai pasiaukotų sielų išganymui. O tie, kam tai priklauso, tegu pasirūpina, kad šie įvairių tautų institutai tarpusavy susijungtų ir tuo būdu įgytų didesnės reikšmės bei plačiau pasklistų.

22. Šis šventasis Sinodas, prisimindamas kunigiškojo gyvenimo džiaugsmus, negali aplenkti ir sunkumų, kuriuos kunigai patiria šių laikų aplinkybėmis. Jis žino, kad ūkinės ir socialinės sąlygos bei žmonių papročiai keičiasi ir kad vertybių tvarka žmonių sąmonėje kinta. Todėl Bažnyčios tarnai, kartais ir tikintieji, jaučiasi šių laikų pasaulyje tarsi būtų jam svetimi, baimingai klausdami, kokiomis priemonėmis ir žodžiais galėtų su juo bendrauti. Pagaliau naujos tikėjimo kliūtys, tariamas jų darbo bergždumas bei karti vienatvė gali juos pastūmėti į nusivylimą.

Pasaulį, koks jis šiandien yra patikėtas Bažnyčios ganytojų meilei ir tarnystei, Dievas taip mylėjo, kad už jį atidavė savo vienatinį Sūnų. Iš tikrųjų šis pasaulis, suteptas daugelio nuodėmių, bet taip ir malonėmis apdovanotas, parengia Bažnyčiai gyvus akmenis, kurie Dvasioje panaudojami Dievo namų kūrybai. Šventoji Dvasia, kuri Bažnyčią judina, atveria naujus kelius susitikimui su šių dienų pasauliu, nurodo ir skatina kunigo tarnystei atitinkamus prisitaikymo būdus.

Teprisimena kunigai, kad, dirbdami savo darbą, jie niekad nebūna vieni, bet atsiremia į visagalio Dievo galybę. Tikėdami Kristų, kuris juos pašaukė dalyvauti jo kunigystėje, tepasiaukoja visu pasitikėjimu tarnystei, žinodami, kad Dievas gali padidinti jų meilę. Tegul prisimena ir kunigystės brolius, ir viso pasaulio tikinčiuosius, jog jie yra jų draugai. Juk visi kunigai bendradarbiauja vykdant Dievo atpirkimo planą, būtent Kristaus paslaptį, paslėptą Dievuje nuo amžių, kuris tik pamažėl įvykdomas, sutartinai veikiant įvairioms tarnystėms, kuriančioms Kristaus kūną, kol jis pasieks savo amžiaus subrendimo pilnatvę. Visa tai, kas paslėpta su Kristumi Dievuje, geriausiai galima suprasti tikėjimu. Todėl Dievo tautos vadai privalo gyventi tikėjimu, sekdami Abraomo pavyzdžiu, kuris tikėjimu "sutiko išeiti į šalį, kurią turėjo gauti kaip tėvonystę; jis išėjo, nežinodamas, kur eina" (Žyd. 11,8). Dievo paslapčių teikėjas gali būti palygintas su sėjėju, apie kurį Viešpats pasakė: "Sėkla dygsta ir auga, jam nežinant" (Mr. 4,27). Jėzus dar pasakė: "Pasitikėkite, aš nugalėjau pasaulį" (Jn. 16,33), nors šiais žodžiais ir nepažadėjo savo Bažnyčiai galutinės pergalės šiame pasaulyje. Ir šventasis Sinodas

džiaugiasi, kad žemė, užsėta Evangelijos sėkla, daugelyje vietų dabar neša vaisių, vadovaujant Viešpaties Dvasiai, kuri pripildo visą žemę ir kuri pažadina daugelio kunigų ir tikinčiųjų širdyse misijinę dvasią. Šventasis Sinodas viso pasaulio kunigams už visa nuoširdžiai dėkoja: "Tam gi, kuris savo veikiančia mumyse jėga gali padaryti be palyginimo daugiau, kaip prašome ar išmanome, jam tebūnie garbė Bažnyčioje ir Kristuje Jėzuje" (Ef. 3,20-21).

Roma, 1965 m. gruodžio 7 d.

PERFECTAE CARITATIS

DEKRETAS APIE VIENUOLIŲ GYVENIMO ATNAUJINIMĄ

1. Konstitucijoje apie Bažnyčią šventasis Sinodas jau yra nurodęs, kad tobulos meilės ieškojimas, remiantis evangeliniais patarimais, išplaukia iš dieviškojo Mokytojo mokslo bei pavyzdžio ir reiškiasi kaip tikrasis dangaus karalystės ženklas. Dabar norime pakalbėti apie gyvenimą ir discipliną tų institucijų, kurių nariai yra padarę skaistybės, neturto ir klusnumo įžadus, taip pat apie jiems keliamus mūsų laikais reikalavimus.

Įvadas

Iš tiesų nuo pat Bažnyčios pradžios vyrai ir moterys ėmė sekti Kristų, jį didžiadvasiškai ir glaudžiausiai imituoti, praktikuodami evangelinius patarimus, ir kiekvienam savitu būdu gyventi Dievui pašvęstą gyvenimą. Daugelis jų, Šventosios Dvasios paskatinti, gyveno kaip atsiskyrėliai arba įsteigė vienuolių bendruomenes, Bažnyčios mielai priimtas ir savo autoritetu patvirtintas.

Taigi pagal dieviškąjį planą nuostabiai išaugo įvairių vienuolių bendruomenės, kurios Bažnyčiai padeda ne tiktai būti tinkamai kiekvienam geram darbui (plg. 2 Tim. 3,17) ir parengtai jos tarnystės uždaviniui - Kristaus kūnui kurti (plg. Ef. 4,12), bet taip pat pasirodyti pasipuošusiai kaip nuotakai prieš jaunikį (plg. Apr. 21,2) įvairiausiomis jos vaikų dovanomis, kad per ją būtų apreikšta daugeriopa Dievo išmintis (plg. Ef. 3,10).

Nežiūrint didelio dovanų įvairumo, visi, kurie yra pašaukti evangelinių patarimų vykdyti ir kurie, atsiliepdami į tą pašaukimą, pasiryžta jų laikytis, įsipareigoja Viešpačiui ypatingu būdu sekti Kristumi, kuris, būdamas nekaltas ir beturtis (plg. Mt.

8,20, Lk. 9,58), savo klusnumu netgi iki mirties ant kryžiaus (plg. Pil. 2,8) atpirko ir pašventino žmoniją. Tos meilės, kuri jų širdyse yra Šventosios Dvasios išlieta (plg. Rom. 5,5), verčiami, jie vis labiau ir labiau gyvena Kristui ir jo kūnui, kuris yra Bažnyčia (plg. Kol. 1,24). Juo arčiau jie jungiasi su Kristumi savo pačių viso gyvenimo auka, juo turtingesnis pasidaro Bažnyčios gyvenimas ir juo gyvybingesnis ir sėkmingesnis yra jos apaštalavimas.

Kad tas didžiai vertingas ir Evangelijos patarimų įžadais pašvęstas gyvenimas bei jo būtina pareiga Bažnyčiai atneštų daugiau gėrio, šventasis Sinodas pateikia šiuos nuostatus. Jais norima duoti vienuolijoms, bendro gyvenimo draugijoms be įžadų ir taip pat pasauliečių institutams tiktai bendruosius gyvenimo ir disciplinos pritaikymo ir atsinaujinimo principus, neatsižvelgiant į jų būdinguosius ypatumus. Smulkesni nuostatai ir bendrųjų principų išaiškinimas paliekama spręsti atitinkamiems autoritetams po Susirinkimo.

Pagrindiniai principai

2. Vienuolių gyvenimo pritaikymas ir atsinaujinimas apima jų nuolatinį sugrįžimą prie krikščioniškojo gyvenimo versmių ir prie pirminės vienuolijų dvasios, o taip pat jų prisitaikymą prie dabartinių laiko sąlygų. Šventajai Dvasiai įkvepiant ir Bažnyčiai vadovaujant, to atsinaujinimo turi būti siekiama šiais principais:

a) Vienuolių gyvenimo aukščiausias tikslas - evangeliškasis Kristaus sekimas - tebūnie kiekvienai vienuolijai pagrindinė taisyklė.

b) Bažnyčios gerovei yra naudinga, kad kiekviena vienuolija turėtų savo skirtingus bruožus ir veiklą. Todėl jų steigėjo dvasios, jų specifinių siekimų, jų gerų tradicijų - kas sudaro kiekvienos vienuolijos paveldėjimą - tebūnie ištikimai ir pagarbiai laikomasi.

c) Visos vienuolijos, veikdamos pagal savo pobūdį, turi dalyvauti Bažnyčios gyvenime ir Bažnyčios darbą bei jos tikslus padaryti savais Šventojo Rašto, Liturgijos, dogmų, sielovados, ekumenizmo, misijų ir socialinės veiklos srityse.

d) Vienuolijos turi skatinti savo narius deramai pažinti socialinę padėtį ir Bažnyčios reikalavimus mūsų laikais. Tada, tikė-

jimo požiūriu išmintingai vertindami šių dienų įvykius ir degdami apaštalavimo dvasia, jie galės daugiau ir efektingiau padėti žmonėms.

e) Vienuolinio gyvenimo tikslas yra padėti savo nariams sekti Kristumi ir, praktikuojant evangelinius patarimus, jungtis su Dievu. Dėl to visuomet turėtų būti omenyje, kad ir puikiausi prisitaikymai prie mūsų laiko reikalavimų bus nesėkmingi, jeigu jie nebus dvasinio atsinaujinimo įkvėpti. Tam turėtų būti duodama pirmenybė ir plečiant išorinę veiklą.

Praktiški pritaikymo kriterijai

3. Gyvenimo būdas, maldos ir darbai turi būti pritaikyti prie narių fizinių ir psichinių sugebėjimų ir taip pat, kaip to reikalauja kiekvienos institucijos prigimtis, prie apaštalavimo reikalavimų, prie kultūrinių sąlygų ir socialinių bei ekonominių aplinkybių, ypač misijų teritorijose.

Pagal tuos pačius kriterijus patikrintini ir vienuolijų valdymo būdai.

Dėl to konstitucijos, regulos, papročių, maldų ir apeigų bei kitos panašios knygos tebūnie atitinkamai peržiūrėtos ir, panaikinus atgyvenusius nuostatus, pritaikytos prie šio šventojo Sinodo nuostatų.

4. Efektingas atsinaujinimas ir prisitaikymas reikalauja visų vienuolijos narių bendradarbiavimo.

Atsinaujinimo ir prisitaikymo įgyvendinimo kompetencija

Tačiau nustatyti prisitaikymo ir atsinaujinimo taisykles, išleisti jų įstatymus ir pakankamai bei protingai juos išbandyti priklauso tiktai kompetentingoms vyresnybėms, ypač generalinėms kapituloms, patvirtinus, kai teisė reikalauja, Šventajam Sostui arba vietos ordinarui. Bet vyresnieji turi deramu būdu tartis ir įsiklausyti, ką sako vienuolyno nariai apie tuos dalykus, kurie liečia institucijos ateities gerovę.

Moterų vienuolynai, siekdami prisitaikymo ir atsinaujinimo, galėtų taip pat gauti patarimų ir minčių federaciniuose susirinkimuose arba kitokiuose teisėtai sušauktuose sambūriuose.

Tačiau visi turi turėti omenyje, kad atsinaujinimo viltis priklauso ne nuo įstatymų padauginimo, bet nuo ištikimesnio regulų ir konstitucijų vykdymo.

5. Kiekvienos vienuolijos nariai turėtų pirmiausia atsiminti, jog, prisiimdami evangelinius patarimus, jie pakluso dieviškam pašaukimui, kad būdami ne vien mirę nuodėmei (plg. Rom. 6,11), bet ir atsisakę pasaulio, galėtų vienam Dievui gyventi. Jie paskyrė visą savo gyvenimą jo tarnybai. Tai reiškia ypatingą pašventinimą, kuris kyla iš krikšto pašventinimo ir jį aiškiau išreiškia.

Bendrieji pagrindai, formuoją vienuolinį gyvenimą

Kadangi Bažnyčia priima jų asmens auką, jie težino, kad yra jos tarnyboje.

Dievo tarnyba turėtų įkvėpti ir žadinti juose dorybių praktikavimą, ypač nuolankumo, klusnumo, tvirtumo ir skaistumo. Tuo būdu jie dvasiškai jungiasi (plg. Rom. 8,1-13) su save sunaikinančio (plg. Pil. 2,7) Kristaus gyvenimu.

Būdami ištikimi savo įžadams ir dėl Kristaus atsisakydami visko (plg. Mr. 10,28), vienuoliai turi jo ieškoti (plg. Mt. 19,21), kaip vienintelio reikalingo dalyko (plg. Lk. 10, 42), klausydami jo žodžių (plg. Lk 10,39) ir rūpindamiesi jo reikalais (plg. 1 Kor. 7,32).

Dėl to reikia, kad kiekvienos bendruomenės nariai, pirma visko siekdami Dievo ir vien tik Dievo, sujungtų kontempliaciją, kuri yra atsidavimas jam mintimis ir širdimi, su ta apaštališka meile, kuria jie siekia įsijungti į išganymo darbą ir plėsti Dievo karalystę.

6. Tegu pasižadantieji laikytis evangelinių patarimų pirmiausia ieško ir myli Dievą, kuris mus pirmiau pamilo (plg. 1 Jn. 4,10), tegu veržiasi ir visomis aplinkybėmis siekia paslėptojo gyvenimo su Kristumi Dievuje (plg. Kol. 3,3). Ta Dievo meilė pažadina ir sustiprina artimo meilę, taip reikalingai prisidedančią prie pasaulio išganymo ir Bažnyčios kūrybos. Ta meilė, be to, gaivina evangelinių patarimų aktualų praktikavimą ir jam vadovauja.

Meilė - giliausias dvasinio gyvenimo pagrindas

Artėdami prie tikrųjų krikščioniškojo dvasingumo šaltinių, vienuolinių bendruomenių nariai būtinai turi lavinti maldos praktiką ir jos dvasią. Pirmiausia, jie kasdien turi imtis Šventojo Rašto, kad, jį skaitydami ir medituodami, galėtų išmokti "kilnaus

Viešpaties Jėzaus Kristaus pažinimo" (Pil. 3,8). Jie turi dalyvauti šventoje Liturgijoje, ypač šventoje Mišių aukoje, kaip Bažnyčia pageidauja - lūpomis ir širdimi, - ir tuo būdu maitinti dvasinį gyvenimą iš turtingiausių šaltinių.

Taip atsigaivinę prie dieviško įstatymo stalo ir prie šventojo Dievo altoriaus, jie mylės Kristaus narius kaip brolius, sūniškai gerbs ir mylės savo ganytojus ir, būdami vienybėje su Bažnyčia tiek gyvenimu, tiek mintimis, visiškai atsiduos jos pasiuntinybei.

Kontempliatyviojo gyvenimo bendruomenės

7. Bendruomenės, visiškai atsidavusios kontempliacijai, kurių nariai vienumoje ir tyloje nuolat melsdamiesi ir noromis atgailodami, užsiima tiktai vienu Dievu, nežiūrint to, kaip didelis būtų aktyvaus apaštalavimo reikalas, visais laikais užima garbingą vietą Kristaus mistiniame kūne, kurio "sąnariai turi ne tą patį veikimą" (Rom. 12,4), nes jie aukoja Dievui kilniausią šlovinimo auką. Gausingais šventumo vaisiais jie apšviečia bei pavyzdžiu skatina Dievo tautą ir slaptingu apaštališku vaisingumu ją pagausina. Tuo būdu jie pasirodo esą Bažnyčios garbė ir dieviškųjų malonių šaltiniai. Tačiau ir jų gyvenimo būdas turėtų būti keičiamas pagal anksčiau minėtus prisitaikymo ir atsinaujinimo reikalavimus ir principus. Bet jų pasišalinimas iš pasaulio ir jų specifinės kontempliatyviojo gyvenimo praktikos turėtų būti rūpestingai išlaikytos.

Apaštalavimo ir labdarybės darbų bendruomenės

8. Bažnyčioje yra daug bendruomenių, tiek kunigų, tiek nekunigų, pasišventusių apaštalavimo darbams. Tų bendruomenių turimosios dovanos skiriasi pagal joms suteiktąsias malones. Tarnaujantieji turi tarnystės dovaną, mokantieji - mokymo, žadinantieji - skatinimo, duodantieji - paprastumo, gailestingieji - džiaugsmo (plg. Rom. 12,5-8). "Dovanos yra įvairios, bet ta pati Dvasia" (1 Kor. 12,4).

Tose bendruomenėse pačiai vienuolinio gyvenimo prigimčiai yra būdinga apaštalinė ir labdaringoji veikla, kaip šventas tarnavimas ir tikrosios meilės darbai joms Bažnyčios patikėti ir jos vardu atliekami. Dėl to visas religinis vienuolijos narių gyvenimas turi būti persunktas apaštalavimo dvasia ir jų visa apašta-

liškoji veikla įkvepiama religinės dvasios. Kad jų nariai galėtų atitikti savo Kristaus sekimo pašaukimui ir tarnauti jam per jo narius, jų apaštališkoji veikla turi kilti iš intymios vienybės su juo. Tuo būdu yra brandinama ir pati Dievo bei artimo meilė.

Todėl šios bendruomenės turi pritaikyti savo nuostatus ir papročius, kad jie atitiktų apaštalavimo, kuriam yra jos pasišventusios, reikalavimams. Kadangi yra daug apaštališko vienuolių gyvenimo formų, reikia, kad jų atnaujinimas ir prisitaikymas turėtų tos įvairovės pobūdį, kad įvairiose bendruomenėse vienuolių gyvenimas Kristaus tarnyboje būtų puoselėjamas jiems būdingomis ir tinkamomis priemonėmis.

Vienuolyno gyvenimas

9. Vienuolyninis gyvenimas, ši garbinga institucija, kuri per ilgą istorijos eigą įsigijo pažymėtiną Bažnyčios ir visuomenės pripažinimą, turi būti rūpestingai išlaikyta ir leista jos autentiškai dvasiai dar didesniu ryškumu šviesti Rytuose ir Vakaruose. Pagrindinė vienuolių pareiga tarp vienuolyno sienų yra nuolankiai ir kilniai tarnauti dieviškajai didybei, nedarant skirtumo, ar jie yra visiškai pasišventę garbinti Dievą kontempliatyviniu gyvenimu, ar teisėtai apsiėmę apaštalavimo arba krikščioniškosios meilės darbus. Todėl, išlaikydami jiems būdingus gyvenimo bruožus, jie turi atgaivinti savo senąsias tarnavimo tradicijas ir taip jas pritaikyti prie mūsų dienų reikalavimų, kad jų vienuolynai pasidarytų institucijomis, tarnaujančiomis krikščionių pamokymui.

Kai kurios vienuolių bendruomenės pagal savo regulas ir konstitucijas glaudžiai sujungia savo apaštališką gyvenimą su choro pareigomis ir kitomis vienuolynų praktikomis. Jie turėtų savo gyvenimo būdą suderinti su jiems priklausomu apaštalavimo darbu taip, kad galėtų ištikimai laikytis savo gyvenimo būdo, taip daug pasitarnavusio Bažnyčiai.

Vienuoliai nekunigai

10. Nekunigų, tiek vyrų, tiek moterų, pasirinktas vienuoliškas gyvenimas, praktikuojant evangelinius patarimus, jau pats savyje yra atbaigtas. Didžiai vertindami šitokį gyvenimo būdą, taip naudingą Bažnyčios pastoracijoje, auklėjant jaunimą, rūpinantis ligoniais ir kitaip patarnaujant, šventasis Sinodas užtvirtina šitokį gyvenimo kelią

ir ragina juos prisitaikyti prie modernaus gyvenimo reikalavimų.

Šventasis Sinodas pareiškia, kad nėra prieštaravimo kai kuriems brolių bendruomenės nariams, pagal jų generalinių kapitulų parėdymus, suteikti kunigystės sakramentą, kad tuo būdu jų namams būtų teikiami kunigiški patarnavimai, vis dėlto pasirūpinant, jog tokios bendruomenės nekuniginis pobūdis nebūtų pakeistas.

11. Pasauliečių institutai, nors jie nėra vienuolinės institucijos, vis dėlto savyje apima tikrą ir pilnutinį evangelinių patarimų praktikavimą pasaulyje. Tokie įsipareigojimai yra Bažnyčios pripažįstami ir jie Dievui pašventina vyrus ir moteris, pasauliečius ir pasaulyje gyvenančius dvasininkus. Todėl jie turėtų visiškai ir su meile pasišvęsti Dievui, kuris yra jų pirmasis siekimas, ir patys institutai turėtų išsaugoti jiems savą pasaulietišką pobūdį, kad jie galėtų visose vietose sėkmingiau apaštalauti, pagal įsteigimo mintį, pasauliui ir pasaulyje.

Pasauliečių institutai

Turėtų būti aišku, kad toks svarbus uždavinys gali būti atliekamas tiktai tokių narių, kurie yra išsilavinę dieviškuose ir žemiškuose dalykuose, kad galėtų iš tikrųjų tapti pasaulio raugu, *stiprinančiu ir brandinančiu* Kristaus kūną. Todėl vyresnieji turi kreipti ypatingą dėmesį į dvasinį narių išlavinimą ir skatinti jų tolesnį formavimąsi.

12. Skaistybė, kurią vienuoliai yra pasižadėję "dėl dangaus karalystės" (Mt. 19,12), turi būti laikoma ypatinga Dievo malone. Ji ypatingu būdu išlaisvina žmogaus širdį (plg. 1 Kor. 7,32-35), kad ji galėtų labiau užsidegti Dievo ir žmonių meile. Dėl to skaistybė ne vien tam tikru būdu simbolizuoja dangaus turtus, bet ir tinkamiausiai išreiškia vienuolių nepadalintos širdies atsidavimą Dievo tarnybai ir apaštalavimo darbams. Tuo būdu jie primena tikintiesiems Dievo parengtas nuostabias vestuves, kurios mums bus pilnutinai apreikštos būsimaisiais amžiais, kai Kristus bus vienintelis Bažnyčios jaunikis.

Skaistybė

Štai kodėl vienuoliai, norėdami ištikimai laikytis pasižadėtos skaistybės, turi tikėti Viespaties žodžiams ir, pasitikėdami Dievo

pagalba labiau negu savo pačių jėgomis, praktikuoti marinimąsi ir saugoti savo jusles. Taip pat jie neturėtų užmiršti natūralių kūno ir dvasios sveikatą stiprinančių priemonių. Jie tada nebus paveikiami tų klaidingų mokymų, atmetančių susilaikymą, kaip visiškai negalimą ar kaip žalingą žmogaus pažangai, ir tam tikra dvasine nuojauta mokės atskirti, kas yra pavojinga skaistybei. Be to, visi, ypač vyresnieji, teatsimena, kad skaistybė yra daug saugiau išlaikoma tose bendruomenėse, kurių bendrame gyvenime žydi tikra broliška meilė.

Kadangi tobulas susivaldymo praktikavimas intymiai paliečia giliausius žmogaus prigimties instinktus, tai nei patys kandidatai neturėtų artintis, nei jiems turėtų būti leidžiama daryti skaistybės įžadų, kol jie pirmiau užtenkamai nėra išbandyti ir nepasirodo turintys pakankamą emocinį ir psichologinį subrendimą. Jie ne tik turi būti įspėti apie galimus skaistybei pavojus, bet taip pat pamokymais taip įgalinti laikytis juos siejančio su Dievu celibato, kad būtų praturtinta visa jų asmenybė.

Neturtas

13. Vienuoliai, kaip Kristaus sekimo apraišką, turi uoliai praktikuoti ir, reikalui esant, naujomis formomis išreikšti laisvu noru prisiimtą neturtą, taip labai šiandieną pripažįstamą ir didžiai vertinamą. Tuo jie jungiasi su Kristaus neturtu, kuris, pats būdamas turtingas, dėl mūsų tapo vargšu, kad dėl jo neturto mes pasidarytume turtingi (plg. 2 Kor. 8,9; Mt. 8,20).

Vykdant vienuolinį neturtą, neužtenka, kad gėrybės būtų naudojamos pagal viršininko valią, bet nariai turėtų būti ir faktiškai, ir dvasiškai neturtingi, nes jų turtas yra danguje (plg. Mt. 6,20).

Vienuoliai, atlikdami savo uždavinius, privalo save laikyti saistomais visuotinio darbo įstatymo ir, gamindami tai, ko reikia išsilaikymui ir darbams, turi atmesti kiekvieną perdėtą rūpestį ir pasitikėti savo dangiškojo Tėvo Apvaizda (plg. Mt. 6,25).

Vienuolių bendruomenės savo konstitucijomis gali leisti savo nariams atsisakyti nuo turimo ir būsimo turtų paveldėjimo.

Atsižvelgiant į vietos aplinkybes, vienuolių bendruomenės turi būti pasirengusios save išreikšti tarsi kolektyviniu neturto liudijimu ir mielai panaudoti savo gėrybes Bažnyčios reikalams

bei padėti beturčiams, kuriuos vienuoliai turi mylėti Kristaus pavyzdžiu (plg. Mt. 19,21; 25,34-46; Jok. 2,15-16; Jn. 3,17). Vienuolijų provincijos ir atskiri namai turi tarp savęs dalintis laikinomis gėrybėmis, kad tie, kurie turi daugiau, padėtų tiems, kurie stokoja.

Vienuolių bendruomenės turi teisę turėti visa, ko reikia jų pragyvenimui ir darbui, nebent kas nors būtų uždrausta jų regulomis ir konstitucijomis. Tačiau jie turi vengti išorinės prabangos, per didelio turtingumo ir materialinių gėrybių krovimo.

14. Darydami klusnumo įžadą, vienuoliai paaukoja visišką savo valios atsisakymą, kaip savo pačių auką Dievui, ir tuo būdu visam laikui ir saugiai susijungia su išganymą nešančia Dievo valia.

Klusnumas

Sekdami Kristumi, kuris atėjo vykdyti savo Tėvo valios (plg. Jn. 4,34; 5,30; Žyd. 10,7; Ps. 39,9) ir, "prisiimdamas tarno pavidalą" (Pil. 2,7), kentėjimo mokykloje išmoko paklusnumo (plg. Žyd. 6,8), vienuoliai, Šventosios Dvasios paraginti, vadovaudamiesi tikėjimu, atsiduoda savo vyresniesiems, užimantiems Dievo vietą. Jų vadovaujami, tarnauja savo broliams Kristuje, kaip pats Kristus, būdamas paklusnus savo Tėvui, tarnavo broliams ir paaukojo savo gyvybę atpirkti daugeliui (plg. Mt. 20,28; Jn. 10,14-18). Taip jie, glaudžiai susisiedami su Bažnyčios tarnyba, siekia subrendimo iki Kristaus pilnatvės saiko (plg. Ef. 4,13).

Dėl to vienuoliai tikėjimo dvasia ir meile dieviškajai valiai privalo pagal savo regulas ir konstitucijas nuolankiai paklusti vyresniesiems. Suprasdami, jog pagal Dievo planą prisideda prie Kristaus kūno kūrimo, jie turi panaudoti tiek proto, tiek valios galias, taip pat prigimties dovanas ir malones, kad jiems duotieji įsakymai ir pavestos pareigos būtų įvykdytos. Tuo būdu vienuolinis klusnumas toli gražu nepažeidžia žmogaus asmenybės vertės, bet, išplėsdamas Dievo vaikų laisvę, veda ją į subrendimą.

Kadangi vyresnieji turės atsakyti už jiems patikėtas sielas (plg. Žyd. 13,17), jie privalo eiti savo pareigas, patys būdami klusnūs Dievo valiai. Jie savo autoritetą turi naudoti tarnavimo broliams dvasia, tuo išreikšdami meilę, kuria Dievas juos myli. Jie turi valdyti juos kaip Dievo vaikus, respektuodami jų žmo-

giško asmens orumą ir taip palengvindami jų laisvą klusnumą. Jie turi ypač respektuoti savo pavaldinių laisvę visame, kas liečia sakramentinę išpažintį ir sąžinės vadovavimą. Valdiniai turi būti vedami prie tokio lygio, kad, tiek prisiimant naujus uždavinius, tiek atliekant esamuosius, jie bendradarbiautų veikliu ir atsakingu klusnumu. Vyresnieji turi mielai išklausyti, ką sako jų valdiniai, ir vardan bendruomenės ir Bažnyčios gerovės skatinti tarp jų darnumą; šituo nepaneigiamas jų autoritetas nuspręsti ir įsakyti, kas darytina.

Kapitulos ir tarybos, atlikdamos joms skirtą vaidmenį valdyme, išreiškia visų narių dalyvavimą ir rūpinimąsi visos bendruomenės gerove.

Bendruomeninis gyvenimas

15. Bendruomeninis gyvenimas, imdamas pavyzdžiu pirmąsias Bažnyčios bendruomenes, kur tikinčiųjų buvo viena širdis ir viena mintis (plg. Apd. 4,32), gaivinamas Evangelijos pamokymų, šventosios Liturgijos ir ypač Eucharistijos, turi reikštis bendra malda ir dvasios vieningumu. Kaip Kristaus sąnariai, broliškai drauge gyvendami, vienuoliai turi lenktyniauti savitarpio pagarba vienas kitam (plg. Rom. 12,10), nesididžiuoti savo padėtimi ir nešioti vienas kito naštas (plg. Gal. 6,2). Toji bendruomenė yra tikra šeima, susirinkusi Viešpaties vardu ir Dievo meilės vadovaujama. Šventoji Dvasia meile pripildo jos narių širdis (plg. Rom. 5,5), ir jie džiaugiasi, nes ji yra jų tarpe (plg. Mt. 18,20). Tuo labiau, kadangi meilė yra visų įstatymų įvykdymas (plg. Rom. 13,10), ji sujungia visus tobula vienybe (plg. 1 Jn. 3,14). Be to, brolių vienybė yra regimas Kristaus atėjimo ženklas (plg. Jn. 13,35; 17,21) ir apaštališkos jėgos šaltinis.

Kad visi nariai būtų artimiau įsijungę į brolišką meilės ryšį, tie, kurie vadinami broliukais, pagalbininkais ar panašiai, turi būti arčiau įtraukiami į bendruomenės gyvenimą. Jei sąlygos iš tikrųjų nereikalauja kitaip, turi būti rūpinamasi, kad moterų bendruomenėse būtų tiktai viena seserų klasė. Skirtumas tarp asmenų turėtų būti išlaikomas vien tiktai toks, kokio reikalauja jų skirtingi darbai, kuriems seserys skiriamos ar dėl specialaus Dievo pašaukimo, arba dėl jų specialaus tinkamumo.

Pagaliau tos vyrų vienuolijos, kurios pagal savo konstituciją

nėra skirtos vien nekunigams, priima nekunigus ir dvasininkus tuo pačiu pagrindu, su lygiomis teisėmis ir pareigomis, išskyrus tik tas, kurios išplaukia iš kunigystės šventimų.

Klauzūra

16. Popiežinės klauzūros turi būti laikomasi tuo atveju, kai vienuolės yra išimtinai atsidėjusios kontempliatyviajam gyvenimui. Tačiau būtina prisitaikyti prie laiko ir vietos sąlygų, o atgyvenusios praktikos turi būti panaikinamos. Tai turi būti daroma, deramai pasitarus su pačiais vienuolynais. Kitoms vienuolėms, kurios pagal regulą yra siunčiamos apaštalauti už vienuolyno, popiežinė klauzūra turi būti panaikinta, kad jos galėtų geriau atlikti joms pavedamas apaštalavimo pareigas. Kitais atvejais klauzūra turi būti išlaikoma pagal konstitucijų nuostatus.

Abitas

17. Vienuoliškas abitas, tas išorinis Dievui pasišventimo ženklas, privalo būti paprastas ir kuklus, neturtingas, bet kartu ir tinkamas. Be to, jis turi atitikti sveikatos reikalavimus ir būti tinkamas laiko ir vietos bei pasiimtojo darbo sąlygoms. Vienuolių abitai, tiek vyrų, tiek moterų, nesiderinantieji su šiomis normomis, privalo būti pakeisti.

Vienuolių lavinimas

18. Vienuolių prisitaikymas ir atsinaujinimas labai priklauso nuo jų narių tinkamo išlavinimo. Dėl to nei vienuoliai nekunigai, nei vienuolės neturėtų būti skiriami apaštalavimo darbams tuojau po noviciato. Jų dvasinis ir apaštalinis formavimas kartu su išsilavinimu mokslo ir meno srityse, netgi įgyjant atitinkamus laipsnius, turėtų būti tęsiamas tam skirtuose namuose.

Kad vienuolijų gyvenimo prisitaikymas prie mūsų laikų reikalavimų nebūtų vien tiktai išorinis ir kad tie, kurie pagal regulas panaudojami aktyviam apaštalavimui, atitiktų savo uždavinius, vienuoliams turi būti teikiamas jų intelektualinius sugebėjimus ir asmeninius talentus atitinkantis išsimokslinimas, supažindinantis su šių dienų socialiniame gyvenime pasireiškiančiomis srovėmis, nuotaikomis ir galvosena. Visos mokslo sritys turi būti harmoningai suderintos, kad prisidėtų prie vienuolių gyvenimo vientisumo.

Vienuoliai per visą savo gyvenimą turi tobulintis įsigytoje dvasinėje kultūroje ir taip pat moksle bei mene. Vyresnieji, kiek tai galima, privalo sudaryti jiems sąlygas, duoti priemonių ir laiko tai vykdyti.

Vyresniųjų pareiga yra žiūrėti, kad vadovai, dvasios tėvai ir profesoriai būtų rūpestingai parinkti ir gerai parengti.

Naujų vienuolinių bendruomenių steigimas

19. Kai iškyla klausimas apie naujų vienuolių bendruomenių steigimą, jų reikalingumas arba bent jų žadamų patarnavimų naudingumas turi būti rimtai apsvarstomas. Priešingai, be reikalo būtų kuriamos nenaudingos arba neturinčios pakankamų lėšų bendruomenės ypač tuose kraštuose, kur bažnyčios neseniai buvo įsteigtos; turi būti skatinamos ir ugdomos tokios vienuolinio gyvenimo formos, kurios ima dėmesin to krašto gyventojų įgimtas savybes, jų gyvenimo būdą, papročius ir vietos sąlygas.

Specifiniai bendruomenių darbai

20. Vienuolių bendruomenės turi tęsti ir vykdyti prisiimtą specifinį darbą. Be to, turėdami omenyje visos Bažnyčios ir atskirų diecezijų uždavinius, jie turi prisitaikyti prie vietos ir laiko sąlygų, panaudodami reikalingas ir naujas priemones, o palikę mažiau beatitinkančias šių dienų dvasiai ir bendruomenės pobūdžiui.

Misijų dvasia vienuolių bendruomenėse turi būti išlaikoma visomis aplinkybėmis. Ji turi būti pritaikoma modernaus gyvenimo sąlygoms pagal kiekvienos bendruomenės pobūdį, kad Evangelija galėtų būti skelbiama kiekvienoje tautoje.

Kai kurių bendruomenių išnykimas

21. Toms vienuolijoms ir vienuolynams, dėl kurių Apaštalų Sostas, pasitaręs su suinteresuotais ordinarais, nuspręs, kad jie neturi didesnių vilčių toliau klestėti, tebus uždrausta priimti naujokus. Kur tai galima, jie turėtų būti sujungti su kitais, panašios dvasios ir siekimų, stipresniais vienuolynais ir vienuolijomis.

22. Nepriklausomos vienuolijos ir vienuolynai turėtų, kada patogu ir Apaštalų Sostas leidžia, jungtis į federacijas, jei juos galima laikyti sudarančiais vieną šeimą. Kiti, turintieji praktiškai tokias pat konstitucijas ir regulas ir tą pačią dvasią, turėtų susijungti, ypač jei jų narių skaičius per mažas. Pagaliau tie, kurių aktyvus apaštalavimas yra toks pat arba labai panašus, turėtų sudaryti sąjungas.

Vienuolynų susijungimai

23. Puoselėtinos vienuolių aukštesnių viršininkų konferencijos ir susirinkimai, įsteigti Apaštalų Sosto. Tai labai prisidėtų prie atskirų vienuolijų tikslų siekimo, paskatintų Bažnyčios naudai efektingesnį bendradarbiavimą, užtikrintų teisingesnį Evangelijos skelbėjų paskirstymą atskirose teritorijose, ir pagaliau būtų apsvarstomi visoms vienuolijoms svarbūs reikalai. Apaštalavimo veikla turi būti atitinkamai koordinuojama, bendradarbiaujant su vyskupų konferencijomis.

Vienuolynų viršininkų konferencijos

Panašios konferencijos turi būti organizuojamos ir pasauliečių institutams.

24. Kunigai ir kiti krikščionys auklėtojai turi rimtai stengtis skatinti vienuolių pašaukimus, kad išaugtų Bažnyčios reikalams atitinkama jėga. Kandidatai turi būti kruopščiai ir rūpestingai parenkami. Pamoksluose turi būti dažnai iškeliama evangeliniai patarimai ir vienuolinis pašaukimas. Taip pat ir tėvai turi puoselėti ir saugoti vaikuose vienuolinius pašaukimus, įdiegdami jų širdyse krikščioniškąsias dorybes.

Vienuolių pašaukimas

Vienuolių bendruomenės, siekdamos skatinti pašaukimus ir ieškoti kandidatų, turi teisę skelbtis. Tačiau, tai darydami, jie privalo laikytis Apaštalų Sosto ir vietos ordinaro nustatytų normų.

Vienuoliai turi atsiminti, kad jų pačių pavyzdys geriausiai rekomenduoja jų institucijas ir laimi kandidatus vienuoliškajam gyvenimui.

25. Vienuolių institucijos, kurioms pateiktos šios prisitaikymo ir atsinaujinimo normos, tegu pilnutinai atsiduoda Dievo duotam

specialiam pašaukimui ir šių dienų Bažnyčios darbui. Šventasis Sinodas didžiai įvertina neturto, skaistybės ir klusnumo gyvenimą, kurio pavyzdžiu buvo patsai Kristus. Jų efektingas apaštalavimo darbas, tiek paslėptas, tiek viešai žinomas, teikia Sinodui didžiausių vilčių ateityje. Dėl to tegu visi vienuoliai, įsišakniję tikėjime ir mylėdami Dievą bei artimą, kupini meilės kryžiui ir būsimosios garbės vilties, skleidžia Kristaus gerąją naujieną visam pasauliui taip, kad jų liudijimas būtų matomas visiems ir būtų garbinamas mūsų dangiškasis Tėvas (plg. Mt. 5,16). Tegu jie meldžia Mergelę Mariją, meilingąją Dievo Motiną, "kurios gyvenimas yra pavyzdys visiems" (šv. Ambroziejus), kad jų skaičius kaskart augtų ir jų išganingas darbas būtų vis sėkmingesnis.

Roma, 1965 m. spalio 28 d.

OPTATAM TOTIUS

DEKRETAS APIE KUNIGŲ RUOŠIMĄ

ĮŽANGA

Gerai žinodamas, kad trokštamasis visos Bažnyčios atnaujinimas labai daug priklauso nuo kunigų darbo, gaivinamo Kristaus dvasia, šventasis Susirinkimas kalba apie nepaprastą kunigystės reikšmę ir skelbia kai kurias pagrindines taisykles, kuriomis patvirtinama, kas šimtmečiais buvo praktikuota, ir įvedama nauja, kas atitinka šio Susirinkimo nuostatus bei dekretus ir pasikeitusias laiko sąlygas. Siekiant katalikų kunigų vienybės, šie nuostatai apima tiek Vakarų, tiek Rytų apeigų dvasininkus ir visiems lygiai privalomi. Todėl kas juose tiesiog taikoma diecezinians kunigams, atitinkamai pritaikant, liečia visus kunigus.

I. Kunigų ruošimas įvairiose tautose

1. Kadangi įvairių tautų ir kraštų sąlygos labai skirtingos, vadinasi, galima išleisti tiktai bendrus kunigų ruošimo nuostatus. Atskiros tautos ar apeigos turės savus nuostatus, priimtus vyskupų konferencijos, laikas nuo laiko peržiūrimus ir Apaštalų Sosto tvirtinamus, kuriais bendrieji dėsniai bus pritaikomi ypatingoms laiko ir vietos sąlygoms, kad kunigai visuomet tinkamiausiai atliktų sielovados uždavinius tuose kraštuose, kur jiems tenka dirbti.

II. Kunigystės pašaukimų ugdymas

2. Ugdyti pašaukimus reikia visai krikščioniškajai visuomenei, ir pirmiausia - savo giliu krikščionišku gyvenimu. Daugiau-

Pašaukimų ugdymas - visos Bažnyčios rūpestis

sia čia pasitarnauja šeima, gyvenanti tikėjimu, meile, pamaldumu, būdama tarsi pirmoji seminarija, ir parapija, kurios gyvenime jaunuoliai dalyvauja ir reiškiasi. Mokytojai ir visi dirbantieji su jaunimu turėtų auklėti jaunas sielas, kad jos išgirstų Dievo kvietimą ir mielai jam paklustų. Visi kunigai teparodo kiek galint didesnį rūpestį pašaukimų daigams ir savo kuklumu, darbštumu bei meile pašaukimui, kunigiška tarpusavio mèile ir bendradarbiavimu tepatraukia kitus į kunigystę.

Vyskupai teskatina savo ganomuosius kreipti dėmesį į pašaukimus, tesistengia visomis galimomis priemonėmis ir suburtomis jėgomis užtikrinti jų globą, pagaliau, nebodami jokių aukų, tėviškai tesirūpina tais, kuriuos nuspręs esant Viešpaties pašauktais.

Šis visos Dievo tautos aktyvus rūpinimasis pašaukimais atitinka Dievo Apvaizdos planus, nes ji, šaukdama žmones į hierarchinės Kristaus kunigystės eiles, jiems suteikia atitinkamų savybių ir malonės, o teisėtiems Bažnyčios pareigūnams paveda, kad, ištyrę kandidatų tinkamumą, jų laisvą norą imtis šių pareigų ir gryną intenciją, pripažintų juos vertais ir Šventąja Dvasia pašventintų Dievo kultui ir Bažnyčios tarnybai.

Šventasis Susirinkimas, paminėjęs bendruosius ugdymo veiksnius, kaip ypatingas priemones nurodo karštą maldą, krikščionišką atgailą bei vis gilesnį švietimą pamokslais, katechezėmis ir kitomis visuomeninio bendravimo priemonėmis, nušviečiant kunigystės pašaukimo būtinumą, prigimtį ir kilnumą. Be to, reikia, kad atitinkami pašaukimų tyrimo ir ugdymo sambūriai (opera vocationum), įsteigti ar steigtini pagal popiežių mintį diecezijose, valstybėse bei tautose, metodiškai, dėsningai, išmintingai ir uoliai puoselėtų sielovados veiklą pašaukimams ugdyti, naudodamiesi psichologijos ir sociologijos mokslų laimėjimais.

Šis užmojis - ugdyti pašaukimus - didžiadvasiškai tepranoksta atskirų diecezijų, tautų, vienuolynų bei apeigų ribas, teatsižvelgia į visos Bažnyčios reikalus ir teskiria daugiau jėgų tiems kraštams, kur Viešpaties vynuogynui reikia daugiau darbininkų.

3. Mažosiose seminarijose, įkurtose specialiai pašaukimams ugdyti, auklėtiniai teįgyja gilesnę religinę pasaulėžiūrą ir tinkamu dvasiniu vadovavimu tepažįsta ir tepamilsta Kristų Išganytoją, kad didžiadvasiškai ir gryna intencija juo sektų. Vyresniesiems tėviškai vadovaujant, tėvams išmintingai talkininkaujant, jaunuolių dienos tebėga, kaip reikalauja amžius, dvasia ir brendimas, taip pat kaip pataria sveika psichologija, gyvenimo patirtis ir šeimų papročiai. Atitinkamai priderinus tikslui ir sąlygoms, taikintina mažosioms seminarijoms ir tai, kas žemiau kalbama apie didžiąsias seminarijas. Mokslo programa turėtų būti taip nustatyta, kad be jokių sunkenybių auklėtiniai galėtų ir kitur mokytis, jei panorėtų pasirinkti kitą gyvenimo kelią.

Mažosios seminarijos

Pašaukimo daigais reikia rūpintis ir tose specialiose mokyklose ar įstaigose, kur pagal vietos sąlygas siekiama panašaus tikslo, kaip ir mažosiose seminarijose, bei kitose mokyklose ar auklėjimo įstaigose. Su ne mažesniu rūpesčiu globotini ir tie, kurie vyresniame amžiuje pajunta Dievo kvietimą.

III. Didžiųjų seminarijų tvarkymas

4. Kunigų parengimui reikalingos didžiosios seminarijos. Jose būtina siekti, kad auklėtiniai, įsižiūrėję į mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus, Mokytojo, Kunigo ir Ganytojo, pavyzdį, patys susiformuotų tikrais sielų ganytojais: pasirengtų žodžio tarnybai, - vis giliau suprastų apreikštąjį Dievo žodį, jį apmąstydami įsisąmonintų, išreikštų kalba ir elgesiu; pasirengtų Dievo garbinimo tarnybai ir šventinimo veiklai - melsdamiesi ir atlikinėdami šventas liturgines apeigas, vykdytų išganymo akciją eucharistine auka ir sakramentais; pasiruoštų ganytojo pareigoms, kad mokėtų žmonėms atstovauti Kristų, kuris "atėjo, ne kad jam tarnautų, bet kad jis pats tarnautų ir duotų savo gyvybę kaip atvadavimą už daugelį" (Mr. 10,45; plg. Jn. 13,12-17), kad, tapę tarnais, laimėtų daugelį (plg. 1 Kor. 9,19).

Pastoralinio charakterio formavimas

Todėl šiam pastoraliniam tikslui siekti tebūna panaudotos visos ugdymo priemonės - dvasinės, intelektualinės, disciplinarinės; jo taip pat uoliai ir vieningai tesiekia visi auklėtojai ir dėstytojai, visada ištikimai klausydami vyskupo.

5. Kadangi auklėtinių parengimas labai priklauso nuo išmintingų nuostatų ir ypač nuo tinkamų auklėtojų, todėl seminarijų vadovais ir dėstytojais bus parenkami patys geriausi vyrai, turintys gilų išsilavinimą, reikiamą pastoracinę patirtį, specialią dvasinę formuotę ir rūpestingą pedagoginį pasirengimą. Šiam reikalui steigiami institutai arba bent kursai ir tam tikrais nustatytais laikotarpiais šaukiami seminarijų vadovų suvažiavimai.

Seminarijų vadovai ir dėstytojai

Vadovybė ir dėstytojai teįsisąmonina, kiek nuo jų pačių mąstysenos ir elgsenos priklauso auklėtinių susiformavimas. Kartu su rektoriumi tesudaro glaudžią dvasios ir veikimo vienybę, kad iš jų pačių ir auklėtinių gimtų šeima, atitinkanti Viešpaties troškimą - "kad jie būtų viena" (plg. Jn. 17,11), ir kad auklėtiniuose būtų puoselėjamas savojo pašaukimo džiaugsmas. Vyskupas su ypatinga meile rūpinsis dirbančiaisiais seminarijoje, o auklėtiniams bus tikras tėvas Kristuje. Visi kunigai laikys seminariją diecezijos širdimi ir, kiek galėdami, jai mielai padės.

6. Būtina rūpestingai sekti kandidatų dvasinę pažangą, priklausomai nuo jų amžiaus, tirti jų intencijos grynumą, laisvą apsisprendimą, jų dvasinį, moralinį ir intelektualinį tinkamumą, jų fizinės ir psichinės sveikatos būklę, turint omenyje netgi galimas šeimos paveldėjimo apraiškas. Reikia įvertinti kandidatų pajėgumą kunigystės naštai ir pastoracijos uždaviniams.

Kandidatų atrinkimas

Atrenkant ir tiriant kandidatus, visuomet elgtinasi reikliai, nors kunigų ir labai stigtų, nes Dievas neleis savo Bažnyčiai stokoti darbininkų, jei tinkamieji bus prileidžiami, o netinkantieji - laiku ir tėviškai nukreipiami kitur, suteikiant jiems paramą, kad, žinodami krikščionies pašaukimą, drąsiai imtųsi pasauliečių apaštalavimo.

7. Kur atskiros diecezijos nepajėgia turėti savo seminarijos, - turi būti kuriamos bendros seminarijos kelioms diecezijoms, visam kraštui arba visai tautai, kad tik būtų geriau ruošiami kandidatai į kunigus. Šis tikslas tebūnie svarbiausias įstatymas. Tokios tautinės ar regioninės seminarijos tvarkosi pagal statutus,

Tarpdiecezinės seminarijos

kuriuos priima suinteresuotieji vyskupai ir tvirtina Apaštalų Sostas.

Seminarijose, kur yra daug auklėtinių, vadovybė ir mokymo sistema yra viena, tačiau auklėtiniai, remiantis rimtais pagrindais, skirstomi į mažesnes grupes, kad geriau būtų užtikrintas asmeninis jų ugdymas.

IV. Gilesnis dvasinis ugdymas

Gilios vienybės su Kristumi ugdymas

8. Dvasinis auklėtinių ugdymas glaudžiai tesijungia su doktrininiu ir pastoraliniu, kad, dvasios vado padedami, auklėtiniai išmoktų intymiai ir pastoviai bendrauti su Tėvu per jo Sūnų Kristų Šventojoje Dvasioje. Šventimais įsijungsią į Kristaus kunigystę, teįpranta visu savo gyvenimu, kaip bičiuliai, sekti Kristumi. Teišgyvena jo velykinę paslaptį tokiu būdu, kad sugebėtų į ją įvesti jiems patikėtą liaudį. Teišmoksta Kristaus ieškoti, nuoširdžiai apmąstydami Dievo žodį, aktyviai jungdamiesi su šventosios Bažnyčios misterijomis, ypač per Eucharistiją ir breviorių, taip pat per vyskupo asmenį, kuris juos siunčia, bei per žmones, į kurių tarpą jie siunčiami, ypač per vargšus, mažutėlius, ligonius ir netikinčiuosius. Sūnišku nuoširdumu temyli ir tegarbina Švenčiausiąją Mergelę Mariją, kurią Jėzus Kristus, mirdamas ant kryžiaus, pavedė savo mokiniui kaip motiną.

Tebūnie uoliai praktikuojamos maldos pratybos, patariamos šventų Bažnyčios papročių. Tačiau atsimintina, kad jos - dar ne dvasinio formavimo esmė ir kad religinio jausmo ugdymas - dar ne viskas. Verčiau teišmoksta auklėtiniai gyventi pagal Evangeliją, teauga tikėjimu, viltimi ir meile ir iš šių dorybių praktikos tesisemia sau maldos dvasios, teįgauna savo pašaukimui jėgų ir polėkio, teįgyja kitų dorybių spindesio ir teauga uolumu laimėti žmones Kristui.

Bažnytiškumo ir klusnumo ugdymas

9. Šiame Susirinkime giliau atskleidus Bažnyčios paslaptį, auklėtiniai ja tepersiima, kad, nuolankia ir sūniška meile susijungę su Kristaus vietininku ir, tapę kunigais, klausydami savo vyskupo kaip ištikimiausi jo bendradarbiai bei vieningai dirbdami su kitais broliais, atvaizduotų vienybę, traukiančią žmones prie

Kristaus. Jie turėtų išmokti jautria širdimi dalyvauti visos Bažnyčios gyvenime pagal šv. Augustino žodžius: "Kiek kas myli Bažnyčią, tiek turi Šventosios Dvasios". Visu aiškumu tesupranta auklėtiniai, kad jų kelias - ne garbės ieškoti, ne valdovais būti, bet visiškai pasišvęsti Dievo tarnybai ir sielų labui. Ypač tepamilsta kunigiškąjį klusnumą, neturtą ir savęs išsižadėjimą, kad vengtų net leistinų, bet nederančių dalykų ir taptų panašūs į nukryžiuotąjį Kristų.

Auklėtiniai težino, kokios naštos jų laukia, ir tenebūna nuo jų nuslėpti jokie kunigo gyvenimo sunkumai. O kad jų negąsdintų ateities darbas, tesisemia stiprybės iš dvasinio gyvenimo ir apaštalavimo.

Skaistybės ugdymas

10. Auklėtiniai, pagal savo apeigų nuostatus įsipareigojantieji laikytis celibato, tebūnie rūpestingai auklėjami šiam luomui, kuriame dėl dangaus karalystės atsisakoma šeimos (plg. Mt. 19,12), pasišvenčiama Dievui nepadalinta meile, taip tinkančia Naujajam Testamentui. Celibatas liudija būsimąjį prisikėlimą (plg. Lk. 20,36) ir labai padeda be paliovos gyventi ta tobula meile, kurios dėka kunigo tarnystėje įmanoma tapti visiems viskuo. Tesuvokia auklėtiniai, kokia dėkinga širdimi privalo prisiimti šį luomą: ne tik kaip Bažnyčios įstatymu įsakytą, bet ir kaip brangią Dievo dovaną, gaunamą nuolankiu pamaldumu. Tesistengia tad ją įsisąmoninti visu nuoširdumu ir meile, Šventosios Dvasios malonei skatinant ir padedant.

Auklėtiniai privalo pakankamai pažinti krikščionių santuoką, atvaizduojančią Kristaus ir Bažnyčios meilę (plg. Ef. 5,32), jos pareigas ir kilnumą. Jie privalo pamatyti ir Kristui pašvęstos skaistybės kilnumą, kad, viską blaiviai apsvarstę, didžiadvasiškai atsiduotų Dievui širdies ir kūno tyrumu.

Težino, kokie pavojai gresia skaistumui, ypač šio laiko visuomenėje. Tinkamai naudodamiesi antgamtinėmis ir prigimtinėmis priemonėmis, teišmoksta taip integruoti savo asmenyje šeimos atsižadėjimą, kad ne tik jų gyvenimas ir veikla dėl celibato nepatirtų nuostolio, bet kad jie tobuliau apvaldytų sielą ir kūną, geriau save išskleistų ir patirtų tobulesnę Evangelijos palaiminimų laimę.

11. Tebūnie šventai laikomasi krikščioniškų auklėjimo taisyklių, reikiamai papildant naujais sveikos psichologijos ir pedagogikos duomenimis. Išmintingu ugdymu reikia siekti, kad auklėtinių asmenybės reikiamai subręstų, ypač pasižymėtų charakterio tvirtumu, kad jie mokėtų teisingai spręsti ir sveikai vertinti gyvenimo reiškinius. Teįpranta reikiamai apvaldyti savo temperamentą, tebręsta tvirtos dvasios vyrais, ypač tepamilsta tas dorybes, kurios mielos žmonėms ir tinka Kristaus tarnui, kaip nuoširdumą, teisingumą, duoto žodžio laikymą, elgesyje mandagumą, kalboje diskretiškumą ir meilę.

Savitvardos ugdymas

Seminarijos gyvenimo drausmė yra ne vien tik tvirta bendruomeniško ir meile persunkto gyvenimo apsauga, bet viso ugdymo sudėtinė ir būtina dalis, siekiant įgyti savitvardos, visiško asmens subrendimo bei kitų dvasios savybių, labai padedančių dirbti Bažnyčios vynuogyne. Tačiau drausmė turi būti vykdoma taip, kad auklėtiniai pajustų, jog vyresniesiems priklauso vidinė pagarba, diktuojama sąžinės (plg. Rom. 13,5) ir antgamtinių motyvų. Drausmės taisyklės privalo būti taikomos prie auklėtinių amžiaus, kad jie palaipsniui išmoktų patys tvarkytis, protingai naudotis laisve, savarankiškai bei išmintingai veikti ir su luomo broliais bei pasauliečiais nuoširdžiai drauge dirbti.

Visa seminarijos tvarka, persunkta pamaldumu, tyla ir tarpusavio paslaugumu, tebūnie tarsi savotiška pradžia būsimojo gyvenimo, kuris laukia ateityje kunigo.

12. Siekiant pagilinti dvasinį ugdymą ir teikiant progą auklėtiniams geriau apsimąstyti pašaukimo klausimu, vyskupai nustatys pakankamai ilgą laikotarpį intensyvesniam dvasiniam bandymui. Jie nutars, jei reikėtų, laikinai pertraukti auklėtinių studijas ir duoti jiems kokius nors pastoracinius uždavinius, kad būtų geriau nustatytas kandidatų tinkamumas į kunigus. Taip pat vyskupai nutars, jei būtų tikslinga krašto sąlygoms, nustatyti auklėtinių ankstesnę amžiaus ribą šventimams gauti, nesilaikant šiandieninės bendrosios teisės, ir, jei matys esant naudinga, patvarkys, kad auklėtiniai, baigę teologijos kursą, prieš gaudami kunigystės šventimus, kurį laiką padirbėtų diakonais.

Rekolekcijos ir pastoracinė praktika

V. Bažnytinių studijų reforma

13. Prieš pradėdami tiesiogines bažnytines studijas, auklėtiniai įgys tokį pasirengimą humanitarinių ir gamtos mokslų srityje, kurį paprastai įgyja to krašto jaunuoliai, pradėdami aukštąjį mokslą. Be to, jie išmoks lotynų kalbos tiek, kad galėtų naudotis moksliniais šaltiniais bei bažnytiniais dokumentais. Taip pat reikalingas savųjų apeigų liturginės kalbos mokėjimas. Labai skatinamas Šventojo Rašto originalių kalbų pakankamas mokėjimas.

Humanitarinių ir gamtos mokslų studijos

14. Peržiūrint bažnytines studijas, reikia turėti omenyje, kad filosofinės ir teologinės disciplinos būtų tinkamai suderintos ir vieningai siektų auklėtinių sielose vis ryškiau ir išsamiau atskleisti Kristaus paslaptį, kuri apima visos žmonijos istoriją, veikia Bažnyčią ir ypač reiškiasi kunigystės funkcijose.

Bažnytinių studijų įvadinis kursas

Kad ši tikrovė nušvistų jau studijų pradžioje, bažnytinės disciplinos pradėtinos ilgesniu specialiu įvedamuoju kursu. Šioje studijų įžangoje taip nušviečiama išganymo misterija, kad auklėtiniai pamatytų bažnytinių studijų prasmę, tvarką, jų sielovadinį tikslą ir kad visa tai jiems padėtų savo gyvenimą atremti ir persunkti tikėjimo dvasia, sustiprinti pašaukimą ir įkvėpti džiaugsmo jam visiškai atsiduoti.

15. Auklėtiniai, bestudijuodami filosofiją, pirmiausia tegauna gilų ir tvirtą žmogaus, pasaulio ir Dievo pažinimą, paremtą visuomet teisingu "amžinosios filosofijos" paveldėjimu, težino, ką tais klausimais galvoja vėlesnių laikų filosofija, ypač toji, kuri turi didesnės įtakos jų pačių krašte, tesusipažįsta su paskutiniaisiais mokslo pasiekimais, kad gerai pažintų šiuolaikinės epochos veidą ir galėtų vesti dialogą su savo amžiaus žmonėmis.

Filosofijos studijos

Dėstant filosofijos istoriją ir liečiant įvairių sistemų pagrindus, auklėtiniai tepasilaiko, kas tikra, o klaidas teišmoksta atskleisti ir sukritikuoti.

Pats dėstymo būdas težadina auklėtinius mylėti tiesą ir rū-

pestingai siekti tiesos, į ją įsigilinti ir ją pagrįsti, neužmirštant ir žmogaus proto ribotumo. Taip pat atkreiptinas deramas dėmesys į filosofijos ryšį su svarbiomis gyvenimo problemomis bei tais klausimais, kurie jaudina auklėtinių protus. Jiems reikia padėti įžvelgti ryšį tarp filosofinių svarstymų ir išganymo paslapčių, kurias teologija nagrinėja aukštesniu tikėjimo požiūriu.

Teologijos studijos

16. Vadovaujantis Bažnyčios mokymu ir tikėjimo šviesa, teologinės disciplinos tebūna dėstomos tokiu būdu, kad auklėtiniai deramai pasisemtų katalikišką doktriną iš Apreiškimo, giliai įsisąmonintų, vaisingai panaudotų savo dvasiniam gyvenimui ir kunigiškajame darbe įstengtų ją skelbti ir ginti.

Šventojo Rašto studijos, kurios turėtų būti tarsi teologijos siela, privalo būti dėstomos ypač rūpestingai. Atitinkamas įvadas, smulkiai nušviesti egzegetiniai metodai, atskleisti Apreiškimo didieji klausimai, kasdien skaitomos ir apmąstomos šventosios knygos, - visa tai auklėtinius turėtų įkvėpti ir stiprinti.

. Dogminė teologija privalo būti dėstoma tokiu būdu, kad pirmiausia būtų iškeltos biblinės temos. Toliau reikia pažinti, ką skelbė atskirais klausimais Rytų ir Vakarų Bažnyčios Tėvai ir kaip jie prisidėjo gilinant tiesų pažinimą; taip pat reikia nagrinėti tolimesnę dogmų istoriją bei jos ryšį su bendrąja Bažnyčios istorija; pagaliau, kiek tai įmanoma, išganymo paslaptys svarstomos filosofiškai, mokantis iš šv. Tomo palikimo. Būtina pažinti, kaip jos atsispindi Liturgijoje ir dabartiniame Bažnyčios gyvenime, kiek žmogiškosios problemos gali gauti šviesos iš Apreiškimo, kaip šios amžinosios tiesos gali tikti besikeičiančioms žmonių gyvenimo sąlygoms ir kokiu būdu jas galima perduoti šiuolaikiniam žmogui.

Taip pat ir kitos teologinės disciplinos tebūna gaivinamos glaudesniais ryšiais su Kristaus paslaptimi ir išganymo istorija.

Ypatingas dėmesys kreiptinas į moralinę teologiją, kurios mokslinis išdėstymas ir gilesnis pagrindimas Šventuoju Raštu privalo nušviesti tikinčiųjų pašaukimo Kristuje kilnumą ir pareigą nešti meilės vaisius pasauliui. Taip pat kanonų teisė bei Bažnyčios istorija tebūnie jungiama su Bažnyčios paslaptimi, kaip išdėstyta šio šventojo Sinodo paskelbtoje dogminėje konstitucijo-

je apie Bažnyčią. Šventoji Liturgija - pirmasis ir būtinas dvasinio gyvenimo šaltinis krikščioniui, dėstytina pagal liturginės konstitucijos 15 ir 16 straipsnių mintį.

Atsižvelgiant į įvairių kraštų sąlygas, auklėtiniai geriau tepažįsta tas bažnyčias ir bažnytines bendruomenes, kurios yra atsiskyrusios nuo Romos Apaštalų Sosto, kad pagal šventojo Sinodo nurodymus galėtų prisidėti prie visų krikščionių vienybės.

Tepažįsta auklėtiniai taip pat ir kitas atskiruose kraštuose labiau paplitusias religijas bei tai, kas jose, Dievui leidžiant, gera ir tikra, kad sugebėtų atmesti klaidas ir padėti nepažįstantiems tikrosios šviesos.

Didaktinis dėstymo metodas

17. Kadangi doktrinos mokymas siekia ne tik žinių perteikimo, bet ir vidinio auklėtinių formavimo, peržiūrėtini didaktiniai metodai, liečiantys paskaitas, tikrinimus bei pratybas ir individualius ar grupinius auklėtinių užsiėmimus, žadinant juose didesnį darbštumą. Siektina, kad visa mokymo sistema būtų kiek galint tvirtesnė ir vieningesnė, vengiant per didelio disciplinų ir paskaitų apkrovimo ir praleidžiant klausimus, kurie nėra taip aktualūs arba atidėtini aukštesnėms akademinėms studijoms.

Gilesnės studijos

18. Vyskupai rūpinsis, kad dorybingi ir gabūs jaunuoliai būtų siunčiami į specialius institutus, fakultetus ar universitetus ir ten įsigytų gilesnį religinių ir kitokių mokslų pažinimą, kad paskui galėtų vaisingiau dirbti įvairiose sielovados srityse. Jokiu būdu neužmirštinas ir jų dvasinis bei pastoralinis auklėjimas, ypač jei tie jaunuoliai dar nėra kunigai.

VI. Specialus sielovadinis ugdymas

Visapusiškumo ugdymas

19. Nors sielovadiniu ugdymu turi pasižymėti visas bendrasis auklėtinių ugdymas, tačiau reikia, kad jiems būtų specialiai nušviestas šventosios tarnystės darbas, ypač katekizavimas ir pamokslų sakymas, praktinė liturgija ir sakramentų teikimas, karitatyvinė veikla, santykiai su klystančiaisiais ir netikinčiaisiais bei kiti sielovados už-

daviniai. Reikiamai tesusipažįsta su sielovada, kad galėtų kiekvieną Bažnyčios vaiką pakreipti į tikrai sąmoningą bei apaštališką krikščionies gyvenimą ir į tobulą savo luomo pareigų atlikimą, kad padėtų vienuoliams ir vienuolėms ištverti savo pašaukime ir tobulėti pagal tų vienuolijų dvasią.

Auklėtiniuose ugdytinos savybės, padedančios dialogui su žmonėmis, kaip antai sugebėjimas kitus išklausyti, suprasti ir įvairiomis aplinkybėmis žmogui su meile padėti.

Apaštališkumo ugdymas

20. Auklėtiniai tebus mokomi, vadovaudamiesi sveikais metodais ir Bažnyčios nurodymais, panaudoti viską, ką naudinga gali pateikti pedagogika, psichologija ir sociologija. Tebūnie mokomi paskatinti ir įtraukti pasauliečius į apaštalavimą, taip pat panaudoti įvairius sėkmingesnius veikimo būdus. Tepersiima ta tikrai katalikiška dvasia, kad būtų nusiteikę peržengti savo diecezijos, tautos ar apeigų ribas ir tarnauti visos Bažnyčios reikalui, būti pasirengę bet kur skelbti Evangeliją.

Sielovadinė praktika

21. Kad auklėtiniai ne tik teoriškai, bet ir praktiškai įvaldytų apaštalavimo meną ir mokėtų dirbti sava atsakomybe ir drauge su kitais, jie jau studijų metu, per atostogas, praktiškai tedirba kai kuriose sielovados srityse. Tai tebūnie vykdoma, išmintingai vyskupams tvarkant, pagal auklėtinių amžių ir vietos sąlygas, metodiškai vadovaujant prityrusiems pastoracijoje žmonėms ir niekad neužmirštant vadovaujančios antgamtinių priemonių reikšmės.

VII. Studijas baigusiųjų lavinimasis

22. Labai naudinga kunigų ugdymą tobulinti ir po studijų, ypač prisimenant šiuolaikinės visuomenės sąlygas. Tam tikslui atskirose tautose vyskupų konferencijos ieškos tinkamų priemonių, kaip antai pastoracinių institutų, bendradarbiaujančių su rinktinėmis parapijomis, periodinių suvažiavimų ir atitinkamų pratybų, kuriomis jaunesnysis kleras bus instruktuojamas dvasiniu, intelektualiniu ir pastoraliniu aspektais ir šitaip įvedamas į gilesnį

kunigišką gyvenimą ir našesnę apaštališką darbuotę bei paruošiamas toliau tas priemones tobulinti.

PABAIGA

Šio Sinodo tėvai, tęsdami Tridento susirinkimo pradėtąjį darbą, seminarijų vadovams ir dėstytojams paveda ugdyti būsimuosius Kristaus kunigus nauja dvasia, kurią nustatė šis Sinodas, o besirengiančius kunigiškajam darbui karštai ragina jausti Bažnyčios viltis ir reikalą išganyti sielas, kurios jiems bus pavestos, kad, nuoširdžiai priimdami šio dekreto normas, neštų gausių, pasiliekančių amžinybei vaisių.

1965 m. spalio 28 d.

AD GENTES

DEKRETAS APIE BAŽNYČIOS MISIJŲ VEIKLĄ

ĮŽANGA

1. Dievo pasiųsta tautoms kaip visuotinis išganymo sakramentas, Bažnyčia pagal giliausius savo visuotinumo reikalavimus, paklusdama Įsteigėjo priesakui (plg. Mr. 16,16), stengiasi visiems žmonėms skelbti Evangeliją. Patys apaštalai, iš kurių Kristus įsteigė Bažnyčią, sekdami Kristaus pavyzdžiu, "skelbė Kristaus žodį ir gimdė bažnyčias" (šv. Augustinas). Jų įpėdinių pareiga yra tęsti šį nuolatinį darbą, kad "Dievo žodis sklistų ir būtų šlovinamas" (2 Tes. 3,1), kad visoje žemėje būtų skleidžiama ir kuriama Dievo karalystė.

Šiuolaikinėje situacijoje, gimstant naujoms sąlygoms žmonijos gyvenime, Bažnyčia, kaip žemės druska ir pasaulio šviesa (plg. Mt. 5,13-14), dar intensyviau yra raginama gelbėti ir atnaujinti visus sutvėrimus, kad viskas būtų sutelkta Kristuje ir žmonija jame sudarytų vieną šeimą ir vieną Dievo tautą.

Štai kodėl šis šventasis Susirinkimas, dėkodamas Dievui už nuveiktus šaunius darbus kilniomis visos Bažnyčios pastangomis, trokšta nubrėžti misijų veikimo principus ir sutelkti visų tikinčiųjų jėgas, kad Dievo tauta, žengdama siauru kryžiaus keliu, visur paskleistų Kristaus, amžių valdovo ir tvarkytojo, karalystę (plg. Ekli. 36,19) bei parengtų jam ateinančiam kelius.

DOKTRINOS PRINCIPAI

2. Keliaujanti Bažnyčia savo prigimtimi turi misijinį pobūdį, nes ji yra gimusi iš Sūnaus bei Šventosios Dvasios siuntimo pagal Dievo Tėvo planą.

Tėvo planas

Šis planas išplaukia iš pirmapradės meilės, arba Dievo Tėvo meilės; jis, kuris yra pradžia be pradžios, iš kurio Sūnus gimsta ir iš kurio Šventoji Dvasia kyla per Sūnų, dėl begalinio ir gailestingo savo gerumo laisvai mus kuria ir maloningai šaukia dalyvauti savo gyvenime ir šlovėje. Jis dosniai ir nuolatos išlieja dieviškojo gerumo dovanas, tuo būdu yra ne tik visų kūrėjas, bet ir "viskas visuose" (1 Kor. 15,28). Jis skleidžia savo šlovę ir rūpinasi mūsų laime. Dievas norėjo ne tik žmones pavieniui, nežiūrint tarpusavio ryšių, pakviesti dalyvauti jo paties gyvenime, bet taip pat sudaryti iš jų tautą, kurioje anksčiau išsklaidytieji jo vaikai būtų surinkti vienybėn (plg. Jn. 11,52).

3. Šis visuotinis Dievo planas išganyti žmoniją realizuojamas ne tik slaptingu būdu žmogaus dvasioje, bet taip pat įvairiais religiniais ieškojimais, kuriais žmonės bando atrasti Dievą ar jį suvokti, nors iš tiesų jis labai arti prie kiekvieno iš mūsų (plg. Apd. 17,27). Šios pastangos turi būti apšviestos bei sustiprintos, nors, maloningu Dievo Apvaizdos sprendimu, jos gali būti reikalingos kaip vedančios į tikrąjį Dievą ir parengiančios Evangelijai. Tačiau Dievas, siekdamas su mumis taikos arba bendravimo bei kurdamas broliškąbendruomenę žmonijoje ir sutaikindamas nusidėjėlius, nusprendė nauju ir neatšaukiamu būdu įžengti į žmonijos istoriją. Jis pasiuntė savo Sūnų mūsų kūne, kad per jį išgelbėtų žmoniją iš tamsos ir piktosios dvasios galybės (plg. Kol. 1,13; Apd. 10,38), kad per jį sutaikintų su savim pasaulį (plg. 2 Kor. 5,19). Taigi Dievas savo Sūnų, per kurį sukūrė pasaulį, paskyrė visatos paveldėtoju, kad jame viskas būtų atnaujinta (plg. Ef. 1,10).

Sūnaus misija

Viešpats Jėzus buvo pasiųstas į pasaulį kaip tikrasis Dievo ir žmonių tarpininkas. Kadangi jis yra Dievas, "jame gyvena kūniš-

kai visa dievybės pilnybė" (Kol. 2,9). Pagal žmogišką prigimtį jis, naujasis Adomas, yra atnaujintos žmonijos galva, "pilnas malonės ir tiesos" (Jn. 1,14). Tuo būdu, tikro įsikūnijimo keliu nužengė Dievo Sūnus, kad padarytų žmones dieviškosios prigimties dalininkais. Būdamas turtingas, dėl mūsų tapo vargšas, kad jo neturto dėka mes taptume turtingi (plg. 2 Kor. 8,9). Žmogaus Sūnus neatėjo, kad jam būtų tarnaujama, bet atėjo tarnauti ir atiduoti savo gyvybę, kaip išpirkimą už daugelį, t. y. už visus (plg. Mr. 10,45). Bažnyčios Tėvai visuomet skelbė, jog negali būti išgydyta, kas nebuvo Kristaus priimta. Nes jis priėmė visą žmogaus prigimtį, kuri būdinga mums vargšams ir beturčiams, žinoma, išskyrus nuodėmę (plg. Žyd. 4,15; 9,28). Kristus, kurį Tėvas pašventė ir pasiuntė į pasaulį (plg. Jn. 10,36), pasakė apie save: "Viešpaties Dvasia ant manęs, todėl jis patepė mane ir siuntė mane nešti linksmos naujienos beturčiams, gydyti tų, kurių širdis sutrinta, skelbti atvadavimo apkaltiems ir akliesiems nešti regėjimą" (Lk. 4,18). Ir vėl: "Žmogaus Sūnus atėjo ieškoti ir gelbėti, kas buvo pražuvę" (Lk. 19,10).

Tai, kas sykį Viešpaties nusakyta arba kas jo nuveikta žmonijos išganymui, privalo būti skelbiama ir platinama iki žemės pakraščių (Apd. 1,8), pradedant nuo Jeruzalės taip, kad viskas, kas sykį atlikta dėl visų išganymo, amžiams bėgant, būtų visų atžvilgiu įvykdyta.

Šventosios Dvasios misija

4. Šiam tikslui Kristus siuntė nuo Tėvo Šventąją Dvasią, kad ji tęstų iš vidaus išganymo darbą ir skatintų Bažnyčią plėtotis pasaulyje. Be abejonės, Šventoji Dvasia veikė pasaulyje ir pirmiau, negu buvo pašlovintas Kristus. Tačiau ji atėjo pas jo mokinius Sekminių dieną, kad pasiliktų su jais amžiams (plg. Jn. 14,16). Ji apsireiškė Bažnyčiai daugybės akivaizdoje, jos dėka prasidėjo Evangelijos plitimas tarp pagonių ir buvo parodytas visų tautų susivienijimas visuotiniame tikėjime per Bažnyčią, kalbančią visomis kalbomis ir dėka savo meilės suprantančią bei apimančią visas tautas ir tokiu būdu nugalinčią Babelio susiskaldymą. Nuo Sekminių dienos prasidėjo "apaštalų darbai", kaip kad Šventosios Dvasios nužengimo į Mergelę Mariją dieną buvo pradėtas Kristus. Tai pačiai Dvasiai nužengiant į besimeldžiantį Kristų po

krikšto, buvo pradėtas jo tarnavimo darbas. Ir pats Viešpats Jėzus, prieš laisvai paaukodamas gyvybę už pasaulį, taip nukreipė savo apaštališkąjį veikimą ir taip žadėjo atsiųsti Šventąją Dvasią, kad abu principai (Kristus ir Šventoji Dvasia) susiderintų išganymo veikloje, visur ir visais laikais duodami vaisių. Šventoji Dvasia visą Bažnyčią visais laikais "jungia bendravimu ir tarnyba bei praturtina įvairiomis hierarchinėmis ir charizmatinėmis dovanomis"*. Ji tarsi siela gaivina bažnytines institucijas ir Bažnyčios pašaukimo dvasią. Ji skatino Kristų ir žadina tikinčiųjų širdis. Kartais ji regimai pranoksta apaštališką veiklą ir nepaliaujamai įvairiais būdais šią veiklą palydi ir jai vadovauja.

Bažnyčios misija

5. Viešpats Jėzus nuo pat pradžios "pašaukė pas save tuos, kuriuos pats norėjo... Jis paskyrė dvylika, kad jie būtų su juo..., kad... juos siųstų sakyti pamokslų" (Mr. 3,13-14; plg. Mt. 10,1-42). Tuo būdu apaštalai tapo naujojo Izraelio želmenimis ir drauge šventosios hierarchijos pagrindu. Pagaliau, kai Jėzus savo mirtimi ir prisikėlimu atbaigė savyje mūsų išganymo paslaptis ir visų dalykų atnaujinimą, įgijęs visą valdžią danguje ir žemėje (plg. Mt. 28,18), prieš įžengdamas į dangų (plg. Apd. 1,11), įsteigė savo Bažnyčią kaip išganymo sakramentą ir pasiuntė į visą pasaulį apaštalus, kaip ir pats buvo Tėvo siųstas, sakydamas: "Eikite ir mokykite visas tautas, krikštydami juos vardan Tėvo, ir Sūnaus, ir Šventosios Dvasios ir mokydami juos laikyti visa, ką tik esu jums įsakęs" (Mt. 28,10). "Eidami į visą pasaulį, skelbkite Evangeliją visam sutvėrimui. Kas tikės ir bus pakrikštytas, tas bus išganytas, o kas netikės, bus pasmerktas" (Mr. 16,15). Iš čia įsakmaus įsakymo pagrindu kyla Bažnyčios pareiga skleisti Kristaus tikėjimą ir išganymą. Tą įsakymą iš apaštalų paveldėjo vyskupų luomas, kunigų padedamas ir vienybėje su Petro įpėdiniu, vyriausiuoju ganytoju. Be to, yra pareiga ir Kristaus teikiamos gyvybės savo nariams pagrindu: "Jo yra visas kūnas sudėtas ir sujungtas, ir taip jis visais susišelpimo sunėrimais, kaip atitinka kiekvienam sąnariui skirtą veikimą, vykdo savo augimą sau statyti meilėje" (Ef. 4,16). Bažnyčios misija, tęsiama veikimu, paval-

* Dogminė konstitucija apie Bažnyčią, 4 str.

džiu Kristaus įsakymui ir skatinamu Šventosios Dvasios malone bei meile, tampa reali visų žmonių ir tautų akivaizdoje. Gyvenimo pavyzdžiu ir skelbimu, sakramentais ir kitomis malonės priemonėmis žmonės ir tautos privalo pasiekti Kristaus tikėjimą, laisvę ir taiką, kad jiems atsiskleistų laisvas ir tvirtas kelias į pilnutinį dalyvavimą Kristaus paslaptyje.

Kadangi ši misija turės tęsti ir istorijos bėgyje skleisti misiją paties Kristaus, kuris buvo siųstas skelbti Evangeliją beturčiams, vadinasi, Bažnyčia, Dvasios skatinama, privalo žengti tuo pačiu keliu, kuriuo žengė pats Kristus, būtent neturto, klusnumo, tarnavimo ir pasiaukojimo iki mirties keliu, iš kurio prisikeldamas išėjo nugalėtoju. Taip su viltimi žengė ir visi apaštalai, vargų gausybėje ir kančiose atbaigdami tai, ko trūko Kristaus kentėjimams už savo kūną - Bažnyčią (plg. Kol. 1,24). Dažnai krikščionių kraujas buvo Bažnyčios sėkla.

Misijinė Bažnyčios veikla

6. Šiam uždaviniui vykdyti skirtas vyskupų luomas, vadovaujant Petro įpėdiniui, besimeldžiant ir bendradarbiaujant visai Bažnyčiai. Šis uždavinys yra vienas ir tas pats visame pasaulyje ir visokiomis sąlygomis, nors veikimo būdas gali būti skirtingas pagal aplinkybes. Todėl skirtingumai, kuriuos tenka pripažinti Bažnyčios veikloje, neišplaukia iš giliausios jos misijos prigimties, bet iš sąlygų, kuriose ši misija vykdoma.

Šios sąlygos priklauso arba nuo Bažnyčios, arba taip pat nuo tautų, nuo grupių, nuo žmonių, kuriems skiriamas šitas Bažnyčios uždavinys. Nes Bažnyčia, kad ir turėdama iš savęs išganymo priemonių visumą ir pilnybę, ne visuomet ir ne iš karto naudojasi visomis galimybėmis ir netgi negali iš karto jomis pasinaudoti, bet savo veikloje reikalauja pasirengimo ir laipsniškos plėtotės, kurių pagalba bando realizuoti Dievo planą. Kartais po laimingos pradžios ji priversta atsitraukti ar pasilikti pusiaukelės ir nepilnumo būklėje. Kas dėl žmonių grupių ir tautų, - Bažnyčia veikia jose laipsniškai ir tik iš dalies bei palaipsniui artėdama prie visuotinės pilnatvės. Tuo būdu, priklausomai nuo sąlygų ir situacijos, privalo būti derinamas ir Bažnyčios darbas, ir atitinkamos priemonės.

Bažnyčios siunčiamųjų Evangelijos skelbėjų ypatingos pas-

tangos, kai jie, žengdami į visą pasaulį, vykdo Evangelijos skelbimo ir Bažnyčios steigimo darbą tautose bei grupėse, nepažįstančiose Kristaus, paprastai vadinamos "misijomis". Šios pastangos, realizuojamos misijų veikloje, dažniausiai turi aprėžtas teritorijas, Apaštalų Sosto pripažintas. Misijų veikimo tiesioginis tikslas yra Evangelijos skelbimas ir Bažnyčios įdiegimas tautose ar grupėse, kuriose dar neįsišaknijusi Bažnyčia. Tuo būdu iš Dievo žodžio sėklos visame pasaulyje išauga pakankamai įtvirtintos atskiros vietinės bažnyčios. Jos įgyja jėgų ir subrendimo, ir jų nuosavos hierarchijos drauge su tikinčiąja liaudimi, deramai aprūpintos krikščioniškojo gyvenimo priemonėmis, pagal savo specifinį pobūdį įneša savo dalį į visos Bažnyčios lobyną. Bažnyčių įdiegimo pagrindinė priemonė yra Jėzaus Kristaus Evangelijos skelbimas, kuriam Viešpats siuntė savo mokinius į visą pasaulį, kad žmonės, atgimę per Dievo žodį (plg. 1 P. 1,23), krikštu įsijungtų į Bažnyčią. Ji yra įsikūnijusio Žodžio kūnas ir minta bei gyvena Dievo žodžiu ir eucharistine duona (plg. Apd. 2,43).

Šiame Bažnyčios misijų veikime kartais persipina įvairios sudėtingos aplinkybės: iš pradžių diegimo ir įžangos, o po to - naujo gyvenimo, arba jaunystės laikotarpis. Jam pasibaigus, Bažnyčios misijų veikla nesiliauja, bet jau įsteigtoms partikuliarinėms bažnyčioms atitenka pareiga tęsti minėtąją evoliuciją ir skelbti Evangeliją atskiriems žmonėms, dar tebesantiems už Bažnyčios ribų.

Be to, grupės, tarp kurių tenka Bažnyčiai gyventi, neretai dėl įvairių priežasčių taip kinta, jog gali gimti visiškai naujos sąlygos. Tuomet Bažnyčia privalo apsvarstyti, ar šios aplinkybės nereikalauja iš naujo pradėti misijų veikimo. Kartais susidaro situacijos, jog laikinai nėra galimybės tiesioginiu būdu skelbti Evangelijos. Tais atvejais misionieriai gali ir privalo kantriai, išmintingai ir drauge su dideliu pasitikėjimu bent teikti Kristaus meilės ir gailestingumo liudijimą ir tuo būdu rengti Viešpačiui kelią bei taip parodyti žmonėms Dievo artumą.

Kaip matome, misijų veikimas giliai išplaukia iš pačios Bažnyčios prigimties, skleisdamas jos tikėjimą, tobulindamas ir plėsdamas jos vienybę ir gyvendamas jos apaštališkumu. Šis veikimas ugdo Bažnyčios hierarchijos kolegialinę dvasią, liudija jos

šventumą ir jį skleidžia bei puoselėja. Tuo būdu misijų veikimas pagonių tarpe skiriasi nuo pastoralinės veiklos tarp tikinčiųjų bei nuo pastangų atkurti krikščionių vienybę. Tačiau šie uždaviniai glaudžiai siejasi su Bažnyčios misijų darbu, nes krikščionių susiskaldymas labai kenkia šventai pareigai skelbti Evangeliją visam sutvėrimui ir daugeliui uždaro duris į tikėjimą. Todėl misijų uždavinys reikalauja iš visų tikinčiųjų, kad jie susivienytų į vieną avidę ir taip vieningai liudytų savo Viešpatį Kristų pagonių akivaizdoje. Jeigu tuo tarpu jie dar negali pilnutinai paliudyti tikėjimo vienybės, tesistengia bent atgaivinti tarpusavio pagarbą ir meilę.

Misijų veikimo pagrindai

7. Misijų veikimo pagrindas išplaukia iš Dievo valios, nes jis "nori, kad visi žmonės būtų išganyti ir pasiektų tiesos pažinimą. Nes vienas yra Dievas, vienas taip pat tarpininkas tarp Dievo ir žmonių, Žmogus Kristus Jėzus; jis pats save davė, atpirkimą už visus" (1 Tim. 2,4-5), "ir nėra kuriame nors kitame išganymo" (Apd. 4,12). Vadinasi, reikia, kad, Bažnyčiai skelbiant, visi jį pažintų, į jį kreiptųsi ir krikštu įsijungtų į jį ir į Bažnyčią, kuri yra jo kūnas. Pats Kristus, nurodydamas tikėjimo ir krikšto reikalingumą (plg. Mr. 16,16; Jn. 3,5), kartu patvirtino reikalingumą ir Bažnyčios, į kurią žmonės įžengia per krikštą tarsi pro duris. Todėl negali būti išganyti tie, kurie, žinodami, jog Katalikų Bažnyčia yra Dievo per Jėzų Kristų įsteigta ir reikalinga, arba nenori jon įžengti, arba nenori jos laikytis. Ir jeigu Dievas tik jam vienam žinomais keliais gali atvesti tikėjiman (be kurio neįmanoma patikti Dievui) žmones, kurie be savo kaltės nepažįsta Evangelijos (plg. Žyd. 11,6), tai Bažnyčiai vis dėlto lieka šventa pareiga ir teisė skelbti Evangeliją, ir todėl jos misijų veikla lieka galioje, yra reikalinga ir šiandien, ir visuomet (plg. 1 Kor. 9,16).

Misijų dėka mistinis Kristaus kūnas nuolat kaupia ir skiria jėgas savo augimui (plg. Ef. 4,11-16). Šiai veiklai Bažnyčios nariai skatinami meilės, kuria myli Dievą ir kuria nori pasidalinti su visais žmonėmis dvasinių gėrių srityje tiek šiame gyvenime, tiek būsimajame.

Pagaliau misijomis pilnutinai šlovinamas Dievas, nes jų dėka

žmonės sąmoningai ir visiškai priima jo išganymo darbą Kristuje. Šio veikimo dėka atbaigiamas Dievo planas, kuriam Kristus paklusniai ir su meile tarnavo, pagarbindamas Tėvą, kuris jį pasiuntė visą žmoniją suformuoti į Dievo tautą, sujungti ją į vieningą Kristaus kūną, iš jos pastatyti Šventosios Dvasios šventovę. O tai atneša brolišką santarvę ir atitinka giliausius visų žmonių troškimus. Tuo būdu realizuojamas Kūrėjo noras sukurti žmogų pagal savo atvaizdą ir panašumą: visi, kuriems duota žmogiška prigimtis, atgimsta per Šventąją Dvasią Kristuje ir, vieningai išpažindami Dievo garbę, gali tarti: "Tėve mūsų".

Misijų veikimas - žmonijos lūkestis

8. Misijų veikimas giliausiai derinasi su pačia žmogaus prigimtimi ir jos troškimais. Bažnyčia, apreikšdama Kristų, kartu atskleidžia žmonėms jų tikrosios būklės ir pilnutinio pašaukimo tiesą, nes Kristus yra atgimusios žmonijos pagrindas ir pavyzdys. Juk visi žmonės siekia tokio atgimimo broliška meile, nuoširdumu ir taikos dvasia. Kristus ir bažnyčios, liudijančios jį Evangelijos skelbimu, pranoksta visus tautinius ir valstybinius skirtingumus ir todėl niekur ir niekam nėra svetimos. Pats Kristus - tiesa ir kelias, kurį Evangelijos skelbimas atveria visiems ir visiems kartoja jo žodžius: "Darykite atgailą ir tikėkite Evangelijai" (Mr. 1,15). Kas netiki, jau yra nuteistas (plg. Jn. 3,18), nes Kristaus žodžiai reiškia pasmerkimą ir malonę, mirtį ir gyvenimą. Todėl, palikdami mirčiai, kas pasenę, mes galime žengti į atnaujinimą, ir tai pirmiausia tinka ne tik asmenims, bet taip pat ir įvairioms šio pasaulio vertybėms, kurios pažymėtos ir žmogaus nuodėmės, ir Dievo palaiminimo ženklais: "Nes visi nusidėjo ir stokoja Dievo garbės" (Rom. 3,23). Niekas negali savo jėgomis išsilaisvinti iš nuodėmės ir pakilti viršum savęs. Niekas negali pilnutinai išsigelbėti iš savo silpnumo, vienišumo ir vergystės. Visiems reikalingas Kristaus pavyzdys, mokymas, išlaisvinimas, išganymas ir atgaivinimas.

Ir iš tiesų Evangelija žmonijos istorijoje, net ir žemiškoje srityje, buvo laisvės ir pažangos fermentas ir visuomet skatino brolybės, vienybės ir taikos pastangas. Ne be pagrindo tikintieji šlovina Kristų, kaip tautų lūkestį ir jų Išganytoją.

9. Misijų veikimas apima laikotarpį tarp pirmojo ir antrojo Viešpaties atėjimo, iki Bažnyčia bus surinkta nuo keturių vėjų Dievo karalystėn. Tačiau prieš šį Viešpaties atėjimą reikia, kad Evangelija būtų paskelbta visoms tautoms (plg. Mr. 13,10).

Misijų veikimo eschatologinis pobūdis

Taigi misijų veikimas yra ne kas kita, kaip Dievo plano manifestacija, arba apsireiškimas bei jo socializavimasis pasaulyje ir jo istorijoje, kurioje Dievas per misiją realizuoja išganymo istoriją. Skelbiamuoju žodžiu ir sakramentais, kurių centre yra Švenčiausias Sakramentas, misijų darbas atskleidžia Kristaus - išganymo autoriaus realų buvimą pasaulyje. Visi tiesos ir malonės elementai, randami tautose tarsi Dievo artumo slėpiniai, šio darbo dėka apvalomi nuo pikto ir atnaujinami savo autoriui - Kristui, sugriovusiam piktosios dvasios galybę ir pažabojusiam visokeriopo blogio apraiškas. Tuo būdu visa, kas gera žmonių širdyse ar protuose, visa, kas gera tautų papročiuose ar kultūrose, ne tik neprivalo žūti, bet misijų veikloje apvaloma, iškeliama ir atbaigiama Dievo garbei, piktosios dvasios pralaimėjimui ir žmogaus laimei. Misijų veikimas žengia į eschatologinę pilnybę: jo dėka Dievo tauta plėtojasi iki laiko ir saiko, kurį Tėvas nustatė savo galia (Apd. 1,7) ir apie kurį pranašingai pasakyta: "Išplėsk savo palapinės ertmę ir ištempk savo padangtės medžiagą! Nesigailėk!" (Iz. 54,2) Tuo būdu mistinis kūnas plėtojasi iki Kristaus amžiaus pilnatvės (plg. Ef. 4,13), ir dvasinė šventykla, kurioje Dievas garbinamas dvasia ir tiesa (plg. Jn. 4,23), vis auga ir vis kuriama ant apaštalų ir pranašų pamato, kurio kertinis akmuo yra Jėzus Kristus (Ef. 2,20).

ANTRAS SKYRIUS

TIESIOGINIS MISIJŲ DARBAS

10. Bažnyčia yra Kristaus pasiųsta skelbti ir teikti Dievo meilės visiems žmonėms ir tautoms. Ji puikiai supranta, kad jos laukia milžiniškas misijų uždavinys. Yra du milijardai žmonių (ir jų skaičius kasdien vis auga), sudarančių milžiniškas, nusistovėjusias bendruomenes, kurios suformuotos ilgalaikiais kultūriniais ryšiais, savomis religinėmis tradicijomis, tvirtomis socialinėmis

struktūromis ir dar negirdėjusios (arba beveik negirdėjusios) skelbiant Evangelijos. Vieni jų laikosi kurios nors iš pasaulinių religijų, kiti lieka nepažindami Dievo, dar kiti neigia jo buvimą ar net su juo kovoja. Kad visiems žmonėms išaiškėtų išganymo paslaptis ir kad visiems atsivertų iš Dievo plaukiantis gyvenimas, Bažnyčia privalo įsijungti į visas šitas bendruomenes ir privalo tai atlikti tokiu pačiu būdu kaip ir Kristus, kuris įsikūnydamas susisaistė konkrečiomis socialinėmis ir kultūrinėmis sąlygomis, būdingomis žmonėms, tarp kurių jisai apsigyveno.

1 skirsnis: **Krikščionių liudijimas**

11. Bažnyčia privalo gyventi šiose žmonių bendruomenėse per savo vaikus, kurie ten gyvena ar yra ten siunčiami. Visi krikščionys, kur jie begyventų, privalo savo gyvenimo pavyzdžiu ir žodžio liudijimu taip apreikšti naująjį žmogų, kuriuo jie apsivilko krikšto metu, ir taip liudyti Šventosios Dvasios jėgą, sustiprinusią juos sutvirtinimo sakramentu, kad kiti žmonės, matydami jų gerus darbus, šlovintų Tėvą (plg. Mt. 5,16) ir geriau suvoktų tikrąją žmogaus gyvenimo prasmę bei visuotinį žmonių bendrumo ryšį.

Gyvenimo pažinimas ir dialogas su visais

Kad galėtų vaisingai teikti kitiems Kristaus liudijimą, jie privalo būti susiję su vietos žmonėmis pagarbos ir meilės ryšiais. Jie privalo elgtis kaip bendruomenės, kurioje gyvena, nariai ir dalyvauti įvairiuose žmogiškojo gyvenimo interesuose ir kultūriniuose bei socialiniuose reikaluose. Jie taip pat privalo būti gerai susipažinę su tautinėmis ir religinėmis tradicijomis, privalo su džiaugsmu ir pagarba atidengti jose glūdinčią Žodžio sėklą. Pagaliau jie privalo matyti gilius pasikeitimus, vykstančius tautose, ir turi stengtis, kad žmonės, be atodairos atsidavę mūsų amžiaus mokslo ir technologijos reikalams, nepamirštų dieviškųjų dalykų. Jie turi skatinti Dievo apreikštos tiesos ir meilės troškimą. Kaip Kristus suprato žmogaus širdį ir skatino ją tikrai žmogišku pokalbiu į dieviškąją šviesą, taip ir jo mokiniai, kupini Kristaus dvasios, privalo pažinti žmones, kurių tarpe gyvena ir dirba. Jie privalo nuoširdžiu ir kantriu dialogu pažinti

vertybes, maloningojo Dievo išdalintas tautoms, be to, jie privalo stengtis šias vertybes Evangelijos šviesa nuskaidrinti, išlaisvinti ir palenkti jas Dievo Išganytojo vadovybei.

12. Kristaus buvimas žmogiškose bendruomenėse turi būti įdvasintas meilės, kuria mus pamilo Dievas ir kuri pagal jo troškimą privalo viešpatauti tarpusavio santykiams (plg. 1 Jn. 4,11). Krikščioniškoji meilė apima visus, be rasės, socialinės padėties ar religijos skirtumų. Ji neieško naudos ar dėkingumo, nes kaip Dievas parodė mums nesavanaudišką meilę, taip ir tikintieji turi parodyti žmogaus atžvilgiu tą patį rūpestingumą, su kuriuo Dievas ieškojo žmogaus. Kaip Kristus, keliaudamas per miestus ir kaimus, gydė visokias ligas ir negalias besiartinančios Dievo karalystės ženklan (plg. Mt. 9,35; Apd. 10,38), taip ir Bažnyčia per savo vaikus visomis aplinkybėmis susijusi su žmonėmis, ypač su vargšais ir kenčiančiais, privalo su džiaugsmu tarnauti žmonėms (plg. 2 Kor. 12,15). Ji dalyvauja žmonių džiaugsmuose ir skausmuose, ji pažįsta gyvenimo lūkesčius ir mįsles, ji dalyvauja mirties baimės kančiose. Tiems, kurie ieško taikos, Bažnyčia stengiasi padėti brolišku pokalbiu, teikdama jiems Evangelijos taiką ir šviesą.

Meilė ir pasiaukojimas

Bažnyčia ragina tikinčiuosius bendradarbiauti su visais, realizuojant ekonominius ir socialinius uždavinius. Ypatingas dėmesys turi būti skiriamas vaikų ir jaunimo auklėjimui įvairiose mokyklose, ir šis uždavinys turi būti suprantamas ne tik kaip puiki priemonė formuoti krikščioniškąjį jaunimą, bet taip pat kaip ypatingai svarbus patarnavimas žmonijai, ypač atsilikusioms tautoms, iškeliant jose žmogiškąjį kilnumą ir rengiant žmoniškesnį gyvenimo būdą. Be to, tikintieji turi padėti tautoms nugalėti badą, ignoranciją ir ligas. Jų darbas privalo siekti gyvenimo sąlygų pagerinimo ir pasaulinės taikos stiprinimo. Šiuo atžvilgiu tikintieji turėtų protingai bendradarbiauti privačių bei viešų institucijų, vyriausybių, tarptautinių organų, įvairių krikščioniškųjų bendruomenių ir net nekrikščioniškųjų religijų darbuose.

Tačiau Bažnyčia jokiu būdu nenori kištis į civilinės valdžios kompetenciją. Ji nenori jokio kito autoriteto, išskyrus, Dievui padedant, meilės ir ištikimo tarnavimo žmonėms pareigą (plg.

Mt. 20,26; 23,11).

Kristaus mokiniai, savo gyvenimu ir darbu glaudžiai susiję su žmonėmis, privalo pasiaukoti jiems kaip Kristaus liudininkai ir su viltimi dirbti jų išganymui net ir ten, kur negali pilnutinai skelbti Kristaus. Jie nesiekia vien materialinės pažangos ir gerovės, bet stengiasi iškelti žmonių kilnumą ir brolišką sąjungą, mokydami religinių ir moralinių tiesų, kurias Kristus nušvietė savo šviesa, ir tuo būdu palaipsniui jie palengvina ir praplečia kelią į Dievą. Taip nešama parama žmonėms, siekiant išganymo per Dievo ir artimo meilę, taip pradeda aiškėti Kristaus paslaptis, kurioje pasirodė naujas žmogus, sukurtas pagal Dievo panašumą (plg. Ef. 4,24), ir kuriame apsireiškia Dievo meilė.

2 skirsnis: **Evangelijos skelbimas ir Dievo tautos organizavimas**

Evangelizacija ir atsivertimas

13. Visur, kur Dievas atveria lūpas, skelbdamas Kristaus paslaptį (plg. Kol. 4,3) visiems žmonėms (plg. Mr. 16,15), ištikimai ir tvirtai (plg. Apd. 4,13,29,31; 9,27,28; 13,46; 14,3; 19,8; 26,26; 28,31; 1 Tes. 2,2; 2 Kor. 3,12; 7,4; Pil. 1,20; Ef. 3,12; 6,19,20) turi būti skelbiamas (plg. 1 Kor. 9,16; Rom. 10,14) gyvasis Dievas ir jo siųstasis visų išganymui Jėzus Kristus (plg. 1 Tes. 1,9-10; 1 Kor. 1,18-21; Gal. 1,31; Apd. 14,15-17; 17,22-31), kad nekrikščionys, atveriant jų širdis Šventajai Dvasiai (plg. Apd. 16,14), laisvai tikėdami, atsigręžtų į Viešpatį, nuoširdžiai jo laikytųsi, nes jis, būdamas "kelias, tiesa ir gyvenimas" (Jn. 14,6), patenkina visus jų dvasinius lūkesčius ir juos be galo pranoksta.

Toks atsivertimas į Dievą, nors ir grynai pradinis, vis dėlto yra pakankamas, kad žmogus suvoktų, jog, atsižadėjęs nuodėmės, jis žengia į Dievo, kuris jį kviečia asmeniškai bendrauti su savimi ir su Kristumi, meilės paslaptį. Dievo malonei padedant, konvertitas pradeda dvasinį kelią ir, tikėjimo dėka dalyvaudamas mirties ir prisikėlimo paslaptyse, daro žingsnį nuo senojo žmogaus į naująjį - tobulą žmogų Kristuje (plg. Kol. 3,5-10; Ef. 4,20-24). Šis perėjimas, sukeliantis vis augantį jausmų ir papročių kitėjimą žmoguje, turi pasireikšti socialinėje plotmėje ir pri-

valo toliau plėtotis katechumenato laikotarpiu. Kadangi žmogaus tikimas Viešpats yra prieštaravimo ženklas (plg. Lk. 2,34; Mt. 10,34-39), konvertitui neretai teks išgyventi atsižadėjimus ir atsiskyrimus nuo kitų, tačiau jo laukia ir džiaugsmai, kuriuos gausingai teikia Dievas (plg. 1 Tes. 1,6).

Bažnyčia griežtai draudžia versti bet kurį žmogų priimti tikėjimą, o taipgi naudoti nederamas priemones patraukti ar suvilioti savo tikėjiman. Drauge Bažnyčia ryžtingai gina teisę, pagal kurią niekas negali būti smurtu atitraukiamas nuo tikėjimo.

Pagal senovės Bažnyčios paprotį, atsivertimo motyvai turi būti tiriami ir prireikus apvalomi nuo trūkumų.

Katechumenatas ir įvedimas į tikėjimo gyvenimą

14. Kas įgijo iš Dievo per Bažnyčią Kristaus tikėjimą, privalo būti priimtas liturginėmis apeigomis į katechumenatą. Jis nėra vien doktrinos ir įsakymų aiškinimas, bet įvadas ir pakankamai ilgas įsijautimas į krikščioniškojo gyvenimo visumą, kurioje mokiniai jungiasi su savo mokytoju - Kristumi. Tuo būdu katechumenai turi būti tinkamai pašvęsti išganymo paslaptyje. Katechumenai turi būti tinkamai supažindinami su išganymo paslaptimis bei pratinami vykdyti evangelinę dorovę ir atitinkamais laikotarpiais šventomis apeigomis įvedami į Dievo tautos tikėjimo, liturgijos ir meilės gyvenimą.

Pagaliau, per krikščioniškosios iniciacijos sakramentus išvaduoti iš tamsybių galybės (plg. Kol. 1,13), su Kristumi mirę, palaidoti ir prisikėlę (plg. Rom. 6,4-11; Kol. 2,12-13; 1 P. 3,21-22; Mr. 16,16), jie gauna Šventąją įsūnystės Dvasią (plg. 1 Tes. 3,5-7; Apd. 8,14-17) ir drauge su visa Dievo tauta švenčia Viešpaties mirties bei prisikėlimo atminimą.

Pageidautina, kad gavėnios ir Velykų liturgija būtų atnaujinta taip, kad ji prisidėtų prie katechumenų parengimo velykinėms iškilmėms, kurių metu per krikštą gimtų Kristuje.

Katechumenų krikščioniškuoju lavinimu privalo rūpintis ne tik katechetai ir kunigai, bet ir visa tikinčiųjų bendruomenė, ypač krikšto tėvai, kad katechumenai iš karto pajustų, jog jie priklauso Dievo tautai. Kadangi Bažnyčios gyvenimas turi apaštališką pobūdį, katechumenai turi mokytis aktyviai dalyvauti liudijime ir tikėjimo išpažinime, skelbiant Evangeliją ir kuriant

Bažnyčią.

Naujoje bažnytinėje teisėje turi būti aiškiai apibrėžta juridinė katechumenų padėtis: juk jie jau priklauso Bažnyčiai, jau yra Kristaus namiškiai ir neretai jau gyvena tikėjimo, vilties ir meilės gyvenimą.

3 skirsnis: **Krikščioniškosios bendruomenės kūrimas**

Krikščioniškoji bendruomenė ir jos organizavimas

15. Šventoji Dvasia kviečia visus žmones per žodžio sėklą ir Evangelijos skelbimą prie Kristaus. Kai ji Kristų tikinčiuosius pagimdo krikšto versmėje naujam gyvenimui, tada surenka juos į vieną Dievo tautą, kuri yra "išrinktoji giminė, karališkoji kunigystė, šventoji tauta, įsigytieji žmonės" (1 P. 2,9).

Misionieriai - Dievo bendradarbiai (plg. 1 Kor. 3,9), privalo sukurti bendruomenes, kurios vertai laikytųsi prisiimto pašaukimo (plg. Ef. 4,1), Dievo patikėtos tarnystės, praktikuotų kunigišką, pranašišką ir karališką tarnavimą. Tuo būdu krikščionių bendruomenė tampa Dievo buvimo pasaulyje ženklu: ji eucharistinėje aukoje nepaliaujamai žengia su Kristumi pas Tėvą, rūpestingai sutvirtinta Dievo žodžiu, teikia Kristaus liudijimą, pagaliau veikia meile ir dega apaštališka dvasia. Krikščionių bendruomenės nuo pat pradžios turi būti taip suorganizuotos, kad galėtų pačios, kiek joms įmanoma, pasirūpinti savo gyvenimo reikalais.

Tokia tikinčiųjų sąjunga, išlaikydama savo tautinę kultūrą, turi būti suaugusi su savo tauta. Turi suklestėti šeimos, persisunkusios Evangelijos dvasia, remiamos tinkamų mokyklų, turi būti organizuojamos asociacijos ir grupės, kuriomis pasauliečių apaštalavimas galėtų persunkti Evangelijos dvasia visą visuomenę. Pagaliau, turi žydėti meilė tarp įvairių apeigų katalikų.

Tarp jaunų krikščionių (neofitų) turi būti ugdoma ekumenizmo dvasia. Jie telaiko Kristaus mokiniais visus brolius, tikinčius Kristų, atgimdytus krikštu, besinaudojančius daugybe tų pačių Dievo tautos gėrybių. Kiek leidžia religinės aplinkybės, ekume-

ninis veikimas turi būti taip tvarkomas, kad, pašalinus kiekvieną indiferentizmą ir konfuzionizmo bei nesveiko rungtyniavimo pasireiškimą, kiek leidžia išmintis ir dekreto apie ekumenizmą normos, katalikai broliškai bendradarbiautų su atsiskyrusiais broliais, bendrai išpažindami Dievą ir Kristų pagonių akivaizdoje ir bendradarbiaudami socialinėje, techninėje, kultūrinėje bei religinėje srityse. Jie privalo bendradarbiauti ypač vardan savo bendrojo Viešpaties - Kristaus. Tesujungia juos Jėzaus vardas! Šis bendradarbiavimas turi būti skatinamas ne tik tarp atskirų asmenų, bet, pagal vietos ordinaro sprendimą, ir tarp bažnyčių ar bažnytinių bendruomenių bei jų organizacijų.

Krikščionys, iš pagonių surinkti Bažnyčioje, nesiskiria nuo kitų žmonių nei valdžia, nei kalba, nei politinėmis institucijomis, todėl tegyvena Dievui ir Kristui pagal garbingus vietinius gyvenimo papročius. Kaip geri piliečiai tegu veikliai ugdo tėvynės meilę, bet tevengia nežaboto nacionalizmo ir kitų tautų ar genčių niekinimo. Tegu skatina ir ugdo visuotinę žmonijos meilę.

Visų šitų uždavinių realizavimui didžiausios reikšmės turi krikščionys pasauliečiai, t. y. tie, kurie, per krikštą sujungti su Kristumi, gyvena pasaulyje. Jie nusipelno didžiausio dėmesio, nes jų pareiga būti Kristaus fermentu ir įdvasinti žemiškus dalykus bei tvarkyti juos pagal Kristaus valią.

Vis dėlto nepakanka, kad krikščionių bendruomenė gyventų ir būtų įdiegta kurioje nors tautoje. Nepakanka, kad ji apsiribotų pavyzdžio apaštalavimu. Ji įsteigta ir gyvena tam, kad bendrapiliečiams nekrikščionims žodžiu ir darbu skelbtų Kristų ir jiems padėtų pilnutinai jį priimti.

Bažnyčios įsteigimui ir krikščioniškos visuomenės augimui reikalingos įvairios tarnystės. Dieviškojo pašaukimo dėka jos gimsta pačioje tikinčiųjų bendruomenėje ir privalo būti visų rūpestingai remiamos ir ugdomos. Prie jų priklauso kunigystės, diakonato, katechetų ir katalikų akcijos tarnystės. Taip pat ir vienuoliai (vyrai ir moterys) Kristaus karalystės sielose įdiegimui, sutvirtinimui ir išplėtimui malda bei būtinais patarnavimais atlieka savo nepakeičiamą pareigą.

16. Bažnyčia džiaugsmingai dėkoja už nepalyginamą kunigystės pašaukimo dovaną, kurią Viešpats teikėsi dovanoti gausingam jaunimo skaičiui iš neseniai priėmusiųjų Kristų tarpo. Bažnyčia kiekvienoje žmonių bendruomenėje įleidžia daug gilesnes šaknis, kai įvairios tikinčiųjų grupės įgyja iš savo narių tarpo savus išganymo tarnus - vyskupus, kunigus bei diakonus. Tuo būdu jaunos bažnyčios palaipsniui įsigyja diecezinę struktūrą su nuosavu kleru.

Vietinio klero ugdymas

Visa tai, kas šio Susirinkimo nutarta apie kunigystės pašaukimą bei jo formavimą, privalo būti šventai laikoma ir naujai steigiamose jaunose bažnyčiose. Ypač reikia laikytis to, kas pasakyta apie glaudų ryšį tarp dvasinio ir mokslinio bei pastoralinio išsilavinimo, apie gyvenimo būdą pagal Evangeliją, nepaisant asmeninių išskaičiavimų ar šeimos interesų, apie ugdymą gilaus įsijautimo į Bažnyčios paslaptį. Šitaip kandidatai išmoks visiškai pasišvęsti Kristaus kūno tarnybai ir, dirbdami Evangelijos labui, būti ištikimo bendradarbiavimo sąjungoje su vyskupu bei atlikti savo pareigas kartu su kitais broliais.

Šitų plačių užmojų realizavimui privalo būti kreipiamas seminarijų auklėtinių auklėjimas išganymo paslapties požiūriu, nušviestu Šventajame Rašte. Jie privalo mokytis šią Kristaus ir žmonių išganymo paslaptį atrasti Liturgijoje ir ja gyventi.

Šitie bendrieji, taip pat ir praktiniai pastoraliniai Susirinkimo reikalavimai, keliami būsimųjų kunigų parengimui, turi būti derinami su pastangomis atsiliepti į savosios tautos mąstyseną ir veikseną. Auklėtinių dvasia privalo būti atveriama ir skatinama giliai pažinti tautinę kultūrą ir teisingai ją įvertinti. Filosofinėse ir teologinėse disciplinose jie privalo suvokti santykius tarp jų tėvynės tradicijų bei religijos ir krikščionybės tikėjimo. Be to, kunigystės auklėjimas turi atsižvelgti į šalies pastoralinius poreikius. Auklėtiniai privalo pažinti Bažnyčios misijų istoriją, tikslus bei metodus, taip pat savo tautos ypatingas socialines, ekonomines ir kultūrines sąlygas. Jie privalo būti išauklėti ekumenizmo dvasia ir gerai parengti broliškam dialogui su nekrikščionimis. Šie uždaviniai reikalauja, kad studijos iki kunigystės, kiek tai įmanoma, būtų atliekamos tarp savo tautiečių. Pagaliau, tebūna mokoma bažnytinės administracijos ir net ekonomikos dalykų.

Be to, reikia atrinkti tinkamus kunigus, kurie, atlikę pastoralinę praktiką, galėtų tęsti aukštesnes studijas užsienio, ypač Romos, universitetuose bei kituose moksliniuose institutuose, kad jaunos bažnyčios turėtų patyrusių ir išsilavinusių žmonių iš savo klero atlikti svarbesniems bažnytiniams uždaviniams.

Ten, kur vyskupų konferencijoms pasirodys reikalinga, tebūnie atnaujintas diakonų luomas, kaip pastovi institucija, pagal konstitucijos apie Bažnyčią normas. Gali būti naudinga, kad vyrai, faktiškai atliekantys diakonų funkcijas, kaip antai, katechetai - Dievo žodžio skelbėjai, vyskupo ar klebono vardu vadovaujantys išsklaidytoms krikščionių bendruomenėms, vykdantys socialines-karitatyvines funkcijas, būtų sustiprinti iš apaštalų paveldėtu rankų uždėjimu ir būtų glaudžiau susiję su altoriumi, kad galėtų efektyviau įvykdyti savo tarnybą, sakramentinės diakonato malonės stiprinami.

Katechetų ugdymas

17. Taip pat nusipelno pripažinimo katechetai - vyrai ir moterys, - turintys didelių nuopelnų pagonių misijų darbe. Kupini apaštališkos dvasios, jie, nebodami vargų, atlieka savo specifinį ir nepavaduojamą įnašą tikėjimo ir Bažnyčios skleidimo darbe.

Katechetų tarnyba mūsų laikais, esant mažam dvasininkų skaičiui ir atsižvelgiant į tikėjimo skelbimą ir ganytojišką darbą milžiniškų masių tarpe, įgyja didžiausios reikšmės. Todėl jų parengimas privalo būti taip tobulinamas ir pritaikytas kultūrinei pažangai, kad savo pareigas, apkrautas naujais ir plačiais uždaviniais, katechetai atliktų kaip tikri kunigų bendradarbiai. Todėl reikia daugiau diecezinių ir regioninių mokyklų, kuriose būsimieji katechetai būtų mokomi katalikų doktrinos, ypač Šventojo Rašto ir liturgijos, o taip pat katechetinių metodų bei pastoralinės praktikos, palaikant nuolatines dvasines pratybas bei dorovinio gyvenimo praktikas krikščionybės dvasia. Turi būti praktikuojamos konferencijos ir kursai, kuriuose katechetai laikas nuo laiko galėtų atnaujinti savo tarnybai reikalingas disciplinas bei priemones ir atgaivinti bei sustiprinti savo dvasinio gyvenimo poreikius. Be to, asmenims, visiškai pasišventusiems šiam darbui, turi būti teisingu atlyginimu užtikrintas deramas gyvenimo lygis bei socialinis aprūpinimas.

Susirinkimas trokšta, kad katechetų auklėjimu ir palaikymu būtų deramu būdu pasirūpinta iš specialių Tikėjimo platinimo kongregacijos fondų. Jei pasirodys reikalinga ir tinkama, bus įsteigtas specialus fondas katechetams.

Bažnyčios su dėkingumu pripažįsta ir pagalbinių katechetų nesavanaudišką darbą, kurio joms taip reikia. Jie savo bendruomenėse vadovauja maldos gyvenimui ir perteikia krikščionybės mokymą. Todėl reikia rimtai pasirūpinti jų doktrininiu ir dvasiniu ugdymu. Be to, būtų pageidautina, kur pasirodys tinkama, deramai parengtiems katechetams suteikti kanonišką misiją viešai atliekamomis liturginėmis apeigomis, kad su didesniu autoritetu žmonių akivaizdoje tarnautų tikėjimui.

Vienuolinio gyvenimo skatinimas

18. Nuo pat bažnyčios įsteigimo reikia uoliai rūpestingai skatinti vienuolinį gyvenimą, kuris ne tik teikia vertingų ir neabejotinai reikalingų patarnavimų misijų veikimui, bet taip pat giliu pasišventinimu Dievui skaidriau apreiškia ir simbolizuoja vidinę krikščioniškojo pašaukimo prigimtį.

Vienuolijos, dirbančios Bažnyčios įdiegimo darbą, persisunkusios mistinėmis vertybėmis, kuriomis gausi Bažnyčios vienuolijų tradicija, tesistengia jas išreikšti ir perteikti kiekvienos tautos dvasiai ir charakteriui pritaikytu būdu. Jos privalo rūpestingai ištirti, kaip asketinės ir kontempliatyvinės tradicijos, kurių daigai neretai buvo Dievo įdiegti senose kultūrose dar prieš Evangelijos paskelbimą, galėtų būti įjungtos į religinį krikščionių gyvenimą.

Jaunose bažnyčiose tegyvuoja įvairios vienuolinio gyvenimo formos, kad būtų galima išreikšti įvairius Kristaus misijos ir Bažnyčios aspektus. Jos tepasišvenčia įvairiems pastoracijos darbams ir savo narius teparengia jiems atlikti. Tačiau vyskupai savo konferencijose privalo rūpintis, kad nebūtų kuriama kelios vienodos pastoracinės paskirties kongregacijos su nuostoliais vienuoliniam gyvenimui ir apaštalavimui.

Ypatingo paminėjimo verti įvairūs bandymai giliai įdiegti kontempliatyvinį gyvenimą. Vieni jų išlaiko esminius vienuolinio gyvenimo formos elementus ir mėgina perteikti įvairias savo ordino tradicijas, kiti grįžta prie paprastesnių senovės monachiz-

mo formų, bet visi turėtų rūpintis tinkamai prisiderinti prie vietinių sąlygų. Kadangi kontempliatyvinis gyvenimas priklauso prie Bažnyčios tikrovės pilnybės, - jis privalo būti visur skatinamas ir naujosiose bažnyčiose.

TREČIASIS SKYRIUS

PARTIKULIARINĖS BAŽNYČIOS

Jaunųjų bažnyčių augimas ir brendimas

19. Bažnyčios steigimo darbas konkrečioje bendruomenėje pasiekia tam tikrą ribą, kai tikinčiųjų grupė, jau įleidusi šaknis į vietinę kultūrą ir pakankamai sustiprėjusi, įgyja tam tikrą stabilumą ir tvirtumą. Aprūpinta vietinių kunigų, vienuolių ir pasauliečių kadrais (nors ir nepakankamais), ji sukuria tarnybas ir institucijas, būtinas Dievo tautos gyvenimui ir raidai vyskupo vadovybėje.

Tokiose jaunose bažnyčiose turi bręsti Dievo tautos gyvenimas visose krikščioniškojo gyvenimo srityse, atnaujintose pagal šio Susirinkimo normas. Tikinčiųjų telkiniai kaskart sąmoningiau tampa gyvomis liturgijos ir meilės bendruomenėmis; pasauliečiai savo pilietiniu ir apaštališku veikimu stengiasi sukurti šalyje meilės ir teisingumo tvarką; deramai panaudojamos socialinio bendravimo priemonės; šeimos tikrai krikščioniško gyvenimo dėka tampa pasauliečių apaštalavimo bei kunigiškų ir vienuoliškų pašaukimų daigynais. Pagaliau, pritaikinta katecheze mokoma tikėjimo; jis celebruojamas pritaikintomis vietos papročiams liturginėmis apeigomis ir tinkama kanoninių įstatymų leidyba įvedamas į doras vietines institucijas bei papročius.

Vyskupai ir kunigai, vis labiau įsigyvendami į Kristaus ir Bažnyčios dvasią, tegu jaučia ir gyvena drauge su visuotine Bažnyčia. Jaunos bažnyčios privalo išlaikyti glaudų bendravimą su visa Bažnyčia, kurios tradicijos elementai įjungiami į vietinę kultūrą, kad būtų plėtojamas mistinio kūno gyvenimas abipusėmis tarpusavio jėgų srovėmis. Reikia ugdyti teologinius, psichologinius ir žmogiškuosius elementus, ugdančius bendrumo su visuotine Bažnyčia jausmą.

Šios bažnyčios, gyvendamos dažniausiai neturtinguose kraš-

tuose, iki šiol kenčia didžiausią kunigų trūkumą ir medžiaginį skurdą. Todėl jos ypač reikalauja, kad nuolatinė visos Bažnyčios misijų akcija parūpintų joms paramą, būtiną vietinės bažnyčios augimui ir krikščioniškojo gyvenimo brendimui. Ta pati misijų akcija taip pat privalo teikti paramą jau seniai įsteigtoms bažnyčioms, šiuo metu atsilikusioms ar nusilpusioms.

Vis dėlto šios bažnyčios turi susikurti bendrą pastoralinę programą ir reikiamus sąjūdžius geriau atrinkti ir sėkmingiau ugdyti pašaukimams į diecezinį klerą ir vienuolijas, kad pamažu galėtų pačios savimi apsirūpinti ir padėti kitoms.

Misijinė partikuliarinių bažnyčių veikla

20. Kadangi partikuliarinė bažnyčia turi ištikimai atstovauti visuotinę Bažnyčią, ji privalo gerai atsiminti, jog yra pasiųsta taip pat ir pas tuos, kurie netiki Kristaus, bet gyvena kartu su šia bažnyčia vienoje teritorijoje. Jos tikinčiųjų ir visos bendruomenės gyvenimo liudijimas privalo būti ženklu, rodančiu kelią į Kristų. Reikalinga žodžio tarnyba, kad Evangelija pasiektų visus žmones. Vyskupas visų pirma privalo būti tikėjimo skelbėjas, atvedąs pas Kristų naujų mokinių. Kad šią kilnią pareigą deramai įvykdytų, jis privalo pažinti ne tik savo ganomųjų sąlygas ir bendrapiliečių pažiūras Dievo atžvilgiu, bet taip pat atsižvelgti į pasikeitimus, kurie atsirado dėl urbanizacijos, gyventojų migracijos ir religinio indeferentizmo.

Jaunose bažnyčiose vietiniai kunigai turi uoliai imtis evangelizavimo darbo, turi bendradarbiauti su misionieriais užsieniečiais, su kuriais sudaro bendrą kunigystę, sujungtą vyskupo valdžia. Šis darbas privalo būti skirtas ne tik tikinčiųjų pastoracijai ir dieviškojo kulto celebravimui, bet taip pat reikalingas skelbti Evangelijai stovintiems už Bažnyčios ribų. Kunigai turi būti visuomet pasiruošę ir, reikalui esant, greiti pasišvęsti misijų darbui tolimose ir apleistose diecezijų srityse ar kitose diecezijose pagal vyskupo valią.

Vyskupų konferencijos privalo pasirūpinti, kad nustatytu laiku būtų organizuojami biblinio, teologinio, dvasinio ir pastoralinio atsinaujinimo kursai, turint omenyje, kad kasdienybės rei-

kaluose ir pakitėjimų įvairovėje dvasininkai privalo geriau susipažinti su teologine doktrina ir pastoraliniais metodais.

Be to, turi būti šventai laikomasi šio Susirinkimo nutarimų, ypač dekreto apie kunigų tarnystę ir gyvenimą.

Kad partikuliarinės bažnyčios misijų darbas galėtų būti realizuotas, reikalingi tinkami tarnai, deramai ir laiku parengti kiekvienos bažnyčios sąlygoms. Kadangi žmonija vis labiau jungiasi į grupes, vyskupų konferencijoms labiausiai reikia pasirūpinti organizuoti dialogą su tomis grupėmis. Jeigu kai kuriose šalyse pasitaiko grupių, atsisakančių priimti katalikų tikėjimą dėl to, kad negali prisitaikyti prie tos formos, kurią Bažnyčia ten yra įsigijusi, būtina išspręsti šį klausimą specialiu būdu, kol visi krikščionys galės sudaryti vieningą bendruomenę. Jei Apaštalų Sostas turėtų tam tikslui parengtų misionierių, vyskupai juos mielai tepriima į savo diecezijas ir teparemia jų pastangas.

Kad misijų uolumas žydėtų vietinėse bažnyčiose, būtų labai gera, kad jaunos bažnyčios kuo greičiausiai įsijungtų į visuotinį Bažnyčios misijų veikimą, pačios siųsdamos misionierių skelbti Evangelijos pasaulyje net ir tuo atveju, kai joms pačioms trūksta kunigų. Nes bendravimas su visuotine Bažnyčia įgys tikrą pilnybę, kai jos pačios dalyvaus misijų darbe kitose tautose.

Pasauliečių apaštalavimo ugdymas

21. Negalima laikyti Bažnyčios visiškai įsteigta, pilnutinai gyvenančia ir nešančia tobulą Kristaus žymę žmonėms, kol nėra tikro pasauliečių luomo ir kol jis nebendradarbiauja su Bažnyčios hierarchija. Nes Evangelija negali būti giliai įdiegta tautos sieloje, gyvenime ir darbe be veiklaus pasauliečių dalyvavimo. Todėl, jau steigiant bažnyčią, reikia kreipti didžiausią dėmesį į brandžių krikščionių pasauliečių formavimą.

Tikintieji pasauliečiai pilnutinai priklauso Dievo tautai ir civilinei bendruomenei. Jie priklauso tautai, kurioje gimė, kurios kultūrines vertybes jie priėmė auklėjimo dėka, su kurios gyvenimu jie sujungti įvairiais socialiniais ryšiais, kurios pažangą jie kuria savo profesijos ribose, kurios problemas jie sprendžia kaip savo problemas. Jie priklauso taip pat ir Kristui, nes per tikė-

jimą ir krikštą atgimė Bažnyčioje, kad gyvenimo ir darbo naujove priklausytų Kristui (plg. 1 Kor. 15,23), kad Kristuje viską pavestų Dievui ir galiausiai Dievas būtų viskas visuose (plg. 1 Kor. 15,28).

Ypatinga pasauliečių vyrų ir moterų pareiga yra Kristaus liudijimas, kurį jie privalo duoti gyvenimu ir žodžiu šeimoje, savo socialinėje grupėje ir savo profesijoje. Juose turi pasireikšti naujas žmogus, sukurtas pagal Dievą teisingume ir tiesos šventume (plg. Ef. 4,24). Taigi jie privalo išreikšti šį gyvenimą visuomenės ir savo profesijos ribose pagal tautos tradicijas. Jie turi pažinti vietinę kultūrą, ją gydyti ir saugoti bei plėtoti pagal naujas sąlygas ir, pagaliau, tobulinti Kristuje, kad Kristaus tikėjimas ir Bažnyčios gyvenimas nebūtų bendruomenei, kurioje jie gyvena, kažkas svetima, bet viską persunktų ir transformuotų. Jie privalo būti sujungti su bendrapiliečiais nuoširdžia meile, kad jų veikloje pasireikštų naujas vienybės ir visuotinio solidarumo ryšys, išplaukiantis iš Kristaus paslapties. Jie turi taip pat skleisti Kristaus tikėjimą tarp tų, su kuriais yra susieti gyvenimu ir profesija. Ši pareiga tuo labiau būtina, kai daugybė žmonių gali išgirsti Evangeliją ir pažinti Kristų tiktai per artimus jiems pasauliečius. Tuo būdu, kur tik įmanoma, pasauliečiai tebūnie pasirengę, artimiau bendradarbiaudami su hierarchija, atlikti specialią misiją - skelbti Evangeliją ir perduoti krikščionybės doktriną, kad gimstančiai Bažnyčiai suteiktų daugiau dinamizmo.

Bažnyčios pareigūnai privalo labiau vertinti aktyvų pasauliečių apaštalavimą. Tam tikslui teauklėja pasauliečius, kad jie, kaip Kristaus nariai, jaustų atsakomybę už visus žmones. Juos reikia giliau supažindinti su Kristaus paslaptimi, įvesdinti į praktinius metodus ir paremti sunkumuose, remiantis konstitucijos apie Bažnyčią ir dekreto apie pasauliečių apaštalavimą dvasia.

Išlaikydama savitas ganytojų ir pasauliečių pareigas bei atsakomybę, jauna bažnyčia teteikia vieningą, gyvą ir tvirtą Kristaus liudijimą, kad taptų skaidriu išganymo ženklu, spindinčiu mums Kristuje.

22. Sėkla (Dievo žodis), dygstanti geroje žemėje, sudrėkinta dieviškos rasos, traukia sultis, jas pakeičia ir asimiliuoja, kad duotų daug vaisių. Panašiai taip įsikūnydamos jaunos bažnyčios, įleidusios šaknis Kristuje ir sukurtos ant apaštalų pamato, nuostabioje apykaitoje perima visas tautų vertybes, paskirtas Kristui paveldėti (plg. Ps. 2,8). Jos perima iš savo tautų papročių, tradicijų, išminties, meno ir mokslo visus dalykus, galinčius pasitarnauti Kūrėjo šlovinimui, Išganytojo malonės papuošimui ir deramam krikščioniškojo gyvenimo ugdymui.

Įvairovė vienybėje

Tam tikslui reikia, kad kiekvienoje socialinėje-kultūrinėje teritorijoje būtų skatinamas naujas teologinis požiūris, kuriame, visuotinės Bažnyčios Tradicija remiantis, Dievo apreikšti darbai ir žodžiai, surašyti Šventajame Rašte ir paaiškinti Bažnyčios Tėvų bei Bažnyčios mokymo, būtų naujai išnagrinėti. Šiuo keliu žengiant paaiškės, kaip tikėjimas gali tinkamiau filosofijos ar tautų išminties dėka pasinaudoti protu ir kokiu būdu tinkamiau suderinti vietos papročius, požiūrius ir socialinę tvarką su Apreiškimo nurodytomis dorovės taisyklėmis. Iš to paaiškės keliai į gilesnį prisitaikymą visu krikščioniškojo gyvenimo pločiu. Taip elgiantis, bus išvengta ir sinkretizmo, ir klaidingo siaurumo, krikščioniškas gyvenimas bus pritaikytas bet kurios kultūros dvasiai ir charakteriui, o partikuliarinės tradicijos drauge su tautinėmis savybėmis bus apšviestos Evangelijos šviesos ir priimtos į katalikišką vienybę. Pagaliau, partikuliarinės bažnyčios, pasipuošusios savo tradicijomis, atras savo vietą bažnytiniame bendravime, nepažeidžiant Petro katedros primato, vadovaujančio visai meilės sąjungai.

Taigi pageidaujama ir netgi labai tinka, kad vyskupų konferencijos kiekvienoje didelėje socialinėje-kultūrinėje teritorijoje savitarpyje derintų bei jungtų savo veiksmus ir taip įstengtų realizuoti šiuos adaptacijos (pritaikymo) užmojus vieninga dvasia ir bendrais nutarimais.

MISIONIERIAI

23. Nors kiekvienam Kristaus mokiniui skirtas uždavinys pagal savo išgalę skleisti tikėjimą, vis dėlto Viešpats Kristus iš mokinių skaičiaus nuolat pasišaukia tuos, kurių pats nori, kad jie būtų su juo ir kad būtų siunčiami tautoms skelbti Evangeliją (plg. Mr. 3,13). Taigi Viešpats per Šventąją Dvasią, dalinančią charizmas pagal savo valią žmonių naudai (1 Kor. 12,11), įkvepia atskirų asmenų širdyse misijų pašaukimą ir drauge pažadina Bažnyčioje institucijas, prisiimančias jai skirtą evangelizavimo pareigą, kaip specialų savo uždavinį.

Misionierių pašaukimas

Specialiu pašaukimu pažymėti asmenys, apdovanoti tinkamais prigimties talentais, gabumais ir dvasinėmis dovanomis, esti pasirengę imtis misijų darbo. Jie gali būti vietiniai gyventojai ir svetimšaliai: kunigai, vienuoliai, pasauliečiai. Pasiųsti teisėto autoriteto, jie žengia su tikėjimu ir paklusnumu pas tuos, kurie toli nuo Kristaus. Jie atrinkti darbui, kuriam yra paimti (plg. Apd. 13,2) kaip Evangelijos tarnai, kad "pagonių atnaša būtų meili ir Šventosios Dvasios pašventinta" (Rom. 15,16).

24. Kai Dievas šaukia - žmogus privalo atsiliepti ir, atsižadėdamas paklusti kūnui ir kraujui (plg. Gal. 1,16), visą save paskirti Evangelijos darbui. Atsiliepiama ne kitaip, kaip tik Šventajai Dvasiai žadinant ir stiprinant. Siunčiamasis dabar įžengia į gyvenimą ir pasiuntinybę to, kuris "pats save sunaikino, prisiimdamas tarno pavidalą" (Pil. 2,7). Taigi jis privalo būti pasiruošęs iki mirties likti ištikimas savo pašaukimui, atsižadėti savęs ir visko, ką iki šiol laikė savo nuosavybe, ir tapti visiems viskuo (plg. 1 Kor. 9,22).

Misionieriaus dvasia

Skelbdamas pagonims Evangeliją, misionierius su pasitikėjimu apreikš paslaptį Kristaus, kurio vardu kalbėti yra įgaliotas, ir išdrįs prabilti, kaip reikalauja pareiga (plg. Ef. 6,19; Apd. 4,31), nesigėdindamas kryžiaus papiktinimo. Žengdamas savo mokytojo takais, būdamas romus ir nuolankios širdies, jis parodys, kad Kristaus jungas saldus ir našta lengva (Mt. 11,2). Iš tie-

sų evangelišku gyvenimu, būdamas labai kantrus, švelnus, geras ir neklastingos meilės (plg. 2 Kor. 6,4), jis duos savo Viešpačiui liudijimą, net jei prireiks, iki kraujo praliejimo. Jis išmels jėgų ir tvirtumo, kad, būdamas labai prispaustas ir neturtingas, pažintų džiaugsmo gausumą (plg. 2 Kor. 8,2). Jis privalo būti įsitikinęs, jog klusnumas yra speciali Kristaus tarno dorybė, nes Kristus savo klusnumu atpirko žmoniją.

Evangelijos skelbėjai neprivalo pamiršti juose veikiančios malonės; jiems būtina diena iš dienos atsinaujinti išminties dvasia (plg. 1 Tim. 4,14; Ef. 4,23; 2 Kor. 4,16). Ordinarai ir vyresnieji tam tikrais laikotarpiais tesušaukia misionierius, kad jie galėtų sustiprinti pašaukimo viltį ir atsinaujinti apaštališkai tarnybai. Tam tikslui gali būti steigiami net specialūs namai.

Dvasinis ir moralinis misionierių pasiruošimas

25. Šitam prakilniam darbui būsimasis misionierius privalo gauti specialų dvasinį ir moralinį parengimą. Jis turi būti gyvos iniciatyvos žmogus, pastovus darbe, ištvermingas sunkenybėse, kantriai ir narsiai panešąs vienatvę, nuovargį ir nevaisingas pastangas. Jis turi bendrauti su žmonėmis atvira siela ir plačia širdimi, laisvai imtis pavestų pareigų, kilniadvasiškai taikytis prie svetimų tautų papročių ir kintančių sąlygų; jis privalo draugiškai ir su meile prisidėti prie brolių ir visų pasišventusių misijų darbui pastangų, kad, sekant apaštalų sukurtąja bendruomene, jo ir tikinčiųjų būtų viena širdis ir viena siela (plg. Apd. 2,42; 4,32).

Šios dvasinės savybės jau mokantis privalo būti rūpestingai ugdomos ir dvasinio gyvenimo įtakoje skaidrinamos ir stiprinamos. Kupinas gyvo tikėjimo ir neišsenkančios vilties misionierius turi būti maldos vyras. Jis turi degti drąsos, meilės ir nuosaikumo dvasia (plg. 2 Tim. 1,7); jis turi pasitenkinti tuo, ką turi (plg. Pil. 4,11); jis privalo aukos dvasia nešioti savyje Jėzaus mirtį, kad Jėzaus gyvybė veiktų tuose, pas kuriuos jis siunčiamas (plg. 2 Kor. 4,10); jis turi dėl sielų meilės viską aukoti ir net pasiaukoti pats jų gerovei (plg. 2 Kor. 12,15), kad, vykdydamas savo kasdienes pareigas, augtų Dievo ir artimo meile. Atsidavęs Tėvo valiai, jis su Kristumi pratęs jo misiją Bažnyčios hierarchijos au-

toriteto žinioje ir tuo būdu prisidės prie išganymo paslapties realizavimo.

Mokslinis ir pastoralinis misionierių pasiruošimas

26. Siunčiamieji į įvairius pagonių kraštus privalo būti išauklėti gerais Kristaus tarnais, prisisotinę "žodžiais to tikėjimo ir gero mokslo" (1 Tim. 4,6). Jie turi visko pasisemti pirmiausia iš Šventojo Rašto, nagrinėdami Kristaus, kurio šaukliais ir liudininkais rengiasi tapti, paslaptį. Todėl kiekvienas misionierius - kunigas, vienuolis, vienuolė, pasaulietis - turi būti parengtas pagal savo uždavinius, kad vėliau nepasirodytų nepriaugęs savo tarnybai. Tad nuo pat pradžios jo doktrinalinis auklėjimas privalo būti taip sutvarkytas, kad apimtų ir Bažnyčios visuotinumą, ir tautų specifiką. Tai būdinga visoms disciplinoms, kurių jie mokomi būsimajai tarnybai, taip pat ir kitiems mokslams, kurių jie naudingai mokomi, kad apskritai susipažintų su tautomis, kultūromis, religijomis, ne tik praeities, bet ir dabarties. Kas rengiasi keliauti į kitas tautas, privalo giliai įvertinti jų tautinį paveldėjimą, kalbas bei papročius. Būsimajam misionieriui pirmiausia būtina pasišvęsti misiologinėms studijoms, t. y. pažinti Bažnyčios doktriną ir normas misijų veikimo klausimu, žinoti, kokiais keliais amžių bėgyje žengė Evangelijos pasiuntiniai, ir taip pat dabartinę misijų situaciją bei efektingiausius šiandieninius metodus.

Jeigu šie dalykai privalo būti persunkti pastoralinio užmojo dvasia, tai dar reikalingas specialus ir tikslingas tiek teorinis, tiek praktinis apaštališkas auklėjimas.

Kuo daugiausiai brolių ir seserų vienuolių teišeina katechetų apmokymą bei parengimą, kad daugiau bendradarbiautų apaštalavime.

Net ir tie asmenys, kurie laikinai imasi dalyvauti misijų veikloje, privalo gauti deramą jų uždaviniui išsimokslinimą.

Minėtasis lavinimas turi būti papildytas teritorijose, į kurias misionieriai siunčiami, tokiu būdu, kad jie plačiau pažintų tos tautos istoriją, socialines struktūras ir papročius, moralinę tvarką, religinius įsakymus bei giliausias idėjas, kurias šios tautos pagal šventas tradicijas susidarė apie Dievą, apie pasaulį ir žmogų. Misionieriai taip pat privalo išmokti kalbų, kad galėtų

jomis lengvai ir gražiai naudotis ir tuo būdu atrastų lengvesnį kelią į žmonių protus ir širdis. Be to, jie privalo būti deramai supažindinti su specialiais pastoraliniais reikalais.

Tam tikras misionierių skaičius turi būti giliau parengtas misiologiniuose institutuose ar kituose fakultetuose ir universitetuose, kad galėtų sėkmingiau eiti specialias pareigas ir savo erudicija pagelbėti kitiems misionieriams dirbti misijų darbą, kuris mūsų laikais susiduria su daugybe sunkumų. Be to, labai pageidautina, kad regionalinės vyskupų konferencijos turėtų tokių specialistų, kurių mokslu ir patirtimi vaisingai pasinaudotų savo pareigų uždaviniams spręsti. Pagaliau, reikalingi yra žmonės, mokantys tobulai naudotis technikos bei socialinio bendravimo priemonėmis, kurių reikšmę visi tegul labai vertina.

Misijų bendruomenės

27. Visi šitie dalykai, nors ir labai reikalingi kiekvienam siunčiamajam į misijų darbą, vargu ar gali būti pasiekti atskirų individų. Kadangi, kaip rodo patirtis, misijų darbas negali būti atliktas pavienių asmenų, tai bendras pašaukimas sukvietė atskirus žmones į bendruomenes, kur bendromis jėgomis jie deramai auklėjami ir tą darbą Bažnyčios vardu bei pagal hierarchinio autoriteto valią bendrai atlieka. Tokios misijų bendruomenės jau daugelį amžių nešė dienos ir kaitros naštą, visiškai ar iš dalies pasišvęsdamos misijų veiklai. Dažnai Apaštalų Sostas joms pavesdavo plačias teritorijas, kuriose jos suburdavo Dievui naują tautą ir vietines bažnyčias su savais ganytojais. Savo prakaitu ir net krauju įsteigtose bažnyčiose jos, broliškai bendradarbiaudamos, savo uolumu bei patirtimi toliau tarnaus, atlikdamos ar pastoralinę tarnybą, ar specialius uždavinius bendrajam labui.

Misijų bendruomenės kartais privalo imtis kurioje nors didesnėje teritorijoje ypatingai svarbių uždavinių, pavyzdžiui, evangelizavimo grupių ar tautų, kurios iki šiol dėl ypatingų sąlygų iš viso nepriėmė Evangelijos ar jai priešinosi.

Jeigu reikia, šios bendruomenės privalo savo patirtimi remti tuos, kurie pasišvenčia laikinam misijų darbui, teikdamos jiems auklėjimą ir paramą.

Dėl šių priežasčių ir kadangi dar esama tautų, kurios turi būti atvestos pas Kristų, misijų bendruomenės lieka labai reikalingos.

VADOVAVIMAS MISIJŲ VEIKLAI

Tvarkos pradmuo Bažnyčios veikloje

28. Krikščionys, gaudami įvairias dovanas (plg. Rom. 12,6), kiekvienas pagal savo reikalus, sugebėjimus ir tarnybą (plg. 1 Kor. 3,10), privalo bendradarbiauti skleidžiant Evangeliją. Visi, kurie sėja ir kurie pjauna (plg. Jn. 4,37), kurie sodina ir kurie laisto, privalo būti viena (plg. 1 Kor. 3,8), kad laisvai ir tvarkingai trokšdami to paties tikslo, vieningai prisidėtų prie Bažnyčios kūrybos.

Todėl Evangelijos skelbėjų darbai ir kitų krikščionių parama tebūnie tvarkomi ir derinami, "tebūnie daromi padoriai ir tvarkingai" (1 Kor. 4,40) visose misijų veikimo ir bendradarbiavimo srityse.

Pagrindinis vadovavimas - kongregacija

29. Kadangi Evangelijos skelbimo pasaulyje uždavinys pirmiausia saisto vyskupų luomą, ypatingos reikšmės turi vyskupų sinodas, arba pastovi vyskupų taryba visai Bažnyčiai, kuriai tenka šalia bendros reikšmės reikalų ypač užsiimti švenčiausiąja Bažnyčios pareiga - misijų veikla.

Visoms misijoms ir visam misijų veikimui vadovauti privalo tik viena kompetentinga žinyba - Tikėjimo platinimo kongregacija, kuri ne tik vadovaus, bet ir derins visame pasaulyje misijų veiklą ir bendradarbiavimą, nepažeidžiant Rytų bažnyčių teisių.

Nors Šventoji Dvasia įvairiais būdais sužadina misijų dvasią Dievo Bažnyčioje ir neretai pranoksta Bažnyčios gyvenimo vadovų veiklą, bet savo ruožtu ši kongregacija skatins misijų pašaukimus ir dvasią, pastangas ir maldas misijų labui, pagaliau, ji rūpinsis atitinkamos informacijos reikalais. Ši kongregacija pakvies ir pagal svarbesnius reikalus paskirs atskiroms teritorijoms misionierių. Nuo jos priklausys tikslingas veikimas, direktyvinės normos bei principai, kaip turi būti pritaikytas evangelizavimo darbas, iš jos išplauks skatinimai. Ji ragins ir koordinuos efektingą finansinę paramą, kuri turi būti dalinama pagal būtinumo ar naudingumo laipsnį bei atsižvelgiant į teritorijos

dydį, tikinčiųjų ir pagonių skaičių, misijų bendruomenių, organizacijų, tarnų ir misionierių skaičių.

Kongregacija drauge su Krikščionių vienybės sekretoriatu ieškos naujų kelių ir priemonių sukurti ir tvarkyti brolišką bendradarbiavimą ir sugyvenimą su kitų krikščioniškųjų bendruomenių misijine veikla, kad būtų galima išvengti susiskaldymo papiktinimo.

Tuo būdu ši kongregacija turi būti ir administracijos įrankis, ir dinamiško vadovavimo organas, privalantis naudotis moksliniais metodais ir šiems laikams pritaikytomis priemonėmis, būtent atsižvelgiant į šiuolaikinius teologinius, metodologinius ir pastoralinius misijų tyrinėjimus.

Šios kongregacijos vadovybėje su sprendžiamuoju balsu dalyvauja tam parinkti misijų veiklos darbuotojų atstovai: iš viso pasaulio vyskupai, pasiūlyti vyskupų konferencijų, popiežinių institutų bei misijų organizacijų vadovai popiežiaus nustatyta tvarka. Šie asmenys, susirinkdami tam tikrais laikotarpiais, popiežiui pirmininkaujant, vykdys aukščiausią viso misijų darbo vadovavimo pareigą.

Šiai kongregacijai turi būti pavaldi nuolatinė patarėjų komisija, sudaryta iš įžymių mokslo ir praktikos specialistų, kurių pareiga išnagrinėti įvairių teritorijų vietines sąlygas ir žmonių grupių mąstymo būdą bei evangelizavimo metodus. Jie surinks šiais klausimais reikalingas žinias ir pateiks moksliškai pagrįstas išvadas apie misijų darbą ir bendradarbiavimo būdus.

Seserų vienuolių bendruomenės, regionalinės misijų stotys bei pasauliečių sąjungos, ypač tarptautinės, taip pat privalo būti deramai reprezentuotos misijų vadovybėje.

30. Kad pačiame misijų darbe būtų pasiekti tikslai ir gauti rezultatai, būtina, kad visi misijų darbuotojai būtų "vienos širdies ir vienos sielos" (Apd. 4,32).

Vadovavimo organizavimas vietoje

Vyskupo, kaip diecezijos tvarkytojo ir apaštalavimo vienybės centro, pareiga skatinti misijų veiklą, ją derinti ir tvarkyti tokiu būdu, kad savarankiškas darbuotojų kūrybinis darbas būtų apsaugotas ir remiamas. Visi misionieriai, įskaitant nepriklausomus (exempti) vienuolius, yra pavaldūs vyskupo valdžiai įvairiose veikimo srityse,

liečiančiose šventą apaštalavimo tarnybą. Geresnės koordinacijos tikslams vyskupas turi sudaryti, kiek tai įmanoma, pastoralinę tarybą, kurioje kunigai, vienuoliai ir pasauliečiai turėtų balsą per išrinktus delegatus. Vyskupas privalo rūpintis, kad apaštališkasis veikimas neapsiribotų vien konvertitais, bet kad derama darbuotojų ir išteklių dalis būtų skiriama nekrikščionims evangelizuoti.

Vadovavimo derinimas vyskupų konferencijomis

31. Vyskupų konferencijos privalo bendrai spręsti sunkesnius klausimus ir problemas, nepamiršdamos lokalinių skirtingumų. Kad nebūtų eikvojamos nepakankamos darbuotojų jėgos ir kad nebūtų be reikalo dauginamos institucijos, patariama sutelktinėmis jėgomis steigti įstaigas, tarnaujančias bendriems tikslams, pavyzdžiui, seminarijas, aukštesniąsias mokyklas, technikos mokyklas, pastoralinius, katechetinius, liturginius ir susižinojimo priemonių centrus.

Toks bendradarbiavimas, esant reikalui, gali būti užmegztas ir tarp atskirų vyskupų konferencijų.

Institucijų ir vyskupų veikimo koordinavimas

32. Reikia taip pat derinti įvairių kitų bažnytinių institucijų ir asociacijų veiklą. Visi šie dalykai, kokios rūšies jie bebūtų, misijų veiklos srityje priklauso vietos ordinaro kompetencijai. Be abejo, daug naudos gali duoti partikuliariniai susitarimai tarp vietos ordinarų ir institucijų vadovų.

Jeigu kuriai nors institucijai (vienuolijai) būtų pavesta tam tikra teritorija, bažnytinė vyriausybė ir institucijos vadovybė privalo nuoširdžiai stengtis ir siekti, kad krikščioniška bendruomenė išaugtų į vietinę bažnyčią, kuri, atėjus laikui, bus valdoma savo ganytojo ir klero. Kai teritorinis paskyrimas baigiasi, iškyla nauja situacija. Tuomet vyskupų konferencijos ir institucijos bendru nutarimu privalo nustatyti normas, pagal kurias turi būti tvarkomi vietos ordinarų ir institucijų vadovų santykiai. Šventajam Sostui priklauso nubrėžti bendruosius principus, pagal kuriuos turi būti sudaromi regioniniai ar partikuliariniai susitarimai.

Nors institucijos bus pasiruošusios tęsti pradėtą darbą, bend-

radarbiaudamos ordinarinėje sielovadoje, bet, augant vietinio klero kadrams, reikia pasirūpinti, kad institucijos, kiek tai dera jų uždaviniams, liktų ištikimos tai pačiai diecezijai, kilniaširdiškai atlikdamos specialius patarnavimus ar užimdamos kurią nors sritį diecezijoje.

Pačių institucijų darbo koordinavimas

33. Institucijos, dirbančios misijų darbą toje pačioje teritorijoje, privalo rasti kelius savo darbams koordinuoti. Todėl didžiausios reikšmės turi vienuolių konferencijos ir vienuolių seserų susivienijimai, kuriuose dalyvauja visos tos pačios tautos ar teritorijos vienuolijos. Šios konferencijos privalo ištirti, kokiomis bendromis pastangomis jos galėtų bendrai dirbti ir glaudžiau susisieti su vyskupų konferencijomis.

Tatai labai tinka ir misijų vienuolijų bendradarbiavimui plėsti savo gimtuose kraštuose, kad lengviau ir su mažesnėmis išlaidomis galėtų įvykdyti bendrus uždavinius, kaip antai: būsimųjų misionierių mokymą vietoje arba kursus misionieriams, bendravimą su viešaisiais valdžios atstovais ar tarptautiniais ir pasauliniais organais.

Bendradarbiavimas su mokslinėmis įstaigomis

34. Kadangi teisingas ir tikslingas misijų veiklos plėtojimas reikalauja, kad Evangelijos darbininkai deramai ir moksliškai pasirengtų savo pareigoms, ypač dialogui su nekrikščionių religijomis bei kultūromis, ir savo veikloje susilauktų veiksmingos paramos, reikia, kad misijų labui broliškai ir kilniai bendradarbiautų ir bet kurios mokslinės įstaigos, nagrinėjančios misiologiją ir kitas disciplinas bei misijų priemones, kaip etnologiją, lingvistiką, religijų pažinimą ir istoriją, sociologiją, pastoralinį darbą ir pan.

ŠEŠTAS SKYRIUS

VISUOTINIS BENDRADARBIAVIMAS

35. Kadangi visa Bažnyčia turi misijinį pobūdį ir evangelizavimo darbas yra pagrindinis Dievo tautos uždavinys, šventasis Su-

Visų krikščionių pareiga bendradarbiauti misijų reikale

sirinkimas kviečia visus giliai atsinaujinti dvasia, kad, turėdami prieš akis atsakomybę skleisti Evangeliją, visi aktyviai įsijungtų į misijų darbą tarp nekrikščioniškųjų tautų.

36. Kaip gyvojo Kristaus nariai, įsijungę į jo kūną krikštu, sutvirtinimu ir Eucharistija, visi tikintieji privalo bendradarbiauti jo kūnui išskleisti ir ugdyti, kad jis kuo greičiausiai pasiektų savo pilnatvę (Ef. 4,13). Todėl visi Bažnyčios vaikai tepajunta savo atsakomybę pasaulio atžvilgiu, tegaivina savyje tikrai katališką dvasią ir tepašvenčia savo jėgas evangelizavimo darbui. Tačiau visi privalo žinoti, kad pirmoji ir svarbiausioji prievolė tikėjimo skleidimo atžvilgiu yra gilus krikščioniškas gyvenimas. Tikinčiųjų entuziazmas Dievo tarnyboje ir artimo meilėje atneš naują įkvėpimą Bažnyčiai, kuri apsireikš kaip ženklas, iškeltas tautų akivaizdoje (plg. Iz. 11,12), kaip "pasaulio šviesa" (Mt. 5,14) ir "žemės druska" (Mt. 5,13). Šis gyvenimo liudijimas greičiau duos rezultatų, jeigu bus susietas su kitomis krikščioniškomis grupėmis pagal dekreto apie ekumenizmą normas. Iš taip atsinaujinusios dvasios bus aukojamos Dievui maldos ir atgaila, kad jis savo malone praturtintų misijų veikimą, gausės pašaukimai misijoms ir atsiras nauji, būtini misijoms fondai.

Kad visi krikščionys pilnutinai pažintų šiuolaikinę Bažnyčios padėtį pasaulyje ir išgirstų daugybės žmonių šauksmą: "Padėkite mums!" (plg. Apd. 16,9), turi būti skleidžiamos misijų žinios šiandienio socialinio bendravimo moderniomis priemonėmis, kad, jausdami savo misijų veiklą, krikščionys atvertų savo širdis ir patenkintų gausingus ir svarbius kitų žmonių poreikius.

Taip pat būtina informacinės tarnybos koordinacija ir bendradarbiavimas su tautiniais ir tarptautiniais organais.

37. Kadangi Dievo tauta gyvena ir reiškiasi bendruomenėse, ypač diecezinėse ir parapijinėse, reikia, kad šios bendruomenės liudytų Kristų tautų akivaizdoje.

Krikščioniškųjų bendruomenių pareiga padėti misijoms

Atsinaujinimo malonė negali augti bendruomenėse, jeigu jos neišplės savo meilės veikimo iki pasaulio pakraščių ir jeigu nesirūpins toli esančiaisiais kaip savo pačių nariais. Visa bendruo-

menė turi melstis, bendradarbiauti ir plėtoti veikimą tarp tautų per savo sūnus, Dievo išrinktus šitai svarbiausiajai tarnystei.

Neapleidžiant visuotinės misijų veiklos, labai naudinga palaikyti ryšius su misionieriais, kilusiais iš vietinės bendruomenės, arba su kuria nors misijų parapija ar diecezija, kad bendravimas būtų gyvas ir tarnautų abipusei pažangai.

Vyskupų bendradarbiavimas misijų reikale

38. Visi vyskupai, kaip nariai vyskupų kolegijos - apaštalų kolegijos įpėdinės, yra konsekruoti ne atskirai diecezijai, bet viso pasaulio išganymui. Jiems visų pirma tenka Kristaus įsakymas skelbti Evangeliją visam sutvėrimui (Mr. 16,13) kartu su Petru ir Petro valdžioje. Iš čia gimsta bažnyčių bendravimas ir bendradarbiavimas, šiandien taip reikalingas, tęsiant evangelizavimo darbą. Šio bendravimo dėka atskiros Bažnyčios rūpinasi visomis kitomis, praneša tarpusavio poreikius, dalinasi bendrais interesais, nes Kristaus kūno augimas yra visos vyskupų kolegijos uždavinys.

Vyskupas, su savo diecezija sudarydamas vienetą, turi žadinti joje misijų veiklą, ją skatinant, jai vadovaujant, tarsi įkūnydamas Dievo tautos misijų uolumo dvasią, kad visa diecezija įgytų misijinio užsidegimo.

Vyskupas turėtų savo tautoje pažadinti ligonius, kenčiančius, kad jie savo maldas ir atgailos darbus dosnia širdimi aukotų Dievui už pasaulio evangelizavimą. Jis turi mielai skatinti jaunimo ir klierikų pašaukimus misijų vienuolijoms, dėkodamas Dievui, jeigu jis kai kuriuos išsirinks Bažnyčios misijų veiklai. Jis turi raginti ir paremti diecezijos kongregacijas imtis misijų darbo. Pagaliau, vyskupas privalo remti misijų bendruomenių iniciatyvą, ypač popiežiaus misijų institucijas. Joms teisėtai privalo būti skiriama pirmoji vieta, nes jos katalikuose nuo vaikystės ugdo universalumo bei misijų dvasią ir sužadina norą prisidėti, kai renkamos lėšos misijų reikalams.

Kadangi kasdien auga darbininkų paklausa Viešpaties vynuogyne, tegu ir diecezijų kunigai ryžtasi plačiau dalyvauti pasaulio evangelizavime. Šventasis Susirinkimas trokšta, kad vyskupai rimčiausiai pagalvotų apie kunigų trūkumą, stabdantį daugelio teritorijų evangelizavimo darbą, kad parinktų geresniųjų

savo kunigų, norinčių pasiaukoti misijoms, ir, tinkamai parengę, pasiųstų į diecezijas, kuriose trūksta kunigų. Tegu jie bent laikinai atlieka misijų tarnybą tikra tarnavimo dvasia.

Kad vyskupų misijų veikla pasitarnautų visos Bažnyčios gerovei, reikia, kad vyskupų konferencijos derintų misijinio veikimo bendradarbiavimą savo šalyje.

Savo konferencijose vyskupai privalo tartis apie savo diecezijų kunigus, siųstinus evangelizuoti tautų; apie tam tikrą įnašą, kurį kiekviena diecezija proporcingai pajamoms turėtų įnešti misijų darbui; apie būdus ir priemones prisidėti prie misijų tvarkymo ir vadovavimo; apie paramą misijų bendruomenėms ir seminarijoms ir, jeigu reikia, apie jų steigimą; apie glaudesnių ryšių tarp misijų bendruomenių ir diecezijų puoselėjimą.

Vyskupų konferencijoms taip pat priklauso uždavinys steigti ir remti organizacijas, kurios broliškai priimtų ir aprūpintų sielovada asmenis, darbo ar studijų reikalais atvykstančius iš misijų kraštų. Jų dėka žmonės gali suartėti su tolimųjų kraštų gyventojais, o senoms krikščioniškoms bendruomenėms atsiranda geriausia proga bendrauti su tautomis, nepažįstančiomis Evangelijos, ir savo meile bei parama parodyti tikrąjį Kristaus veidą.

Kunigų bendradarbiavimas misijose

39. Kunigai atstovauja Kristaus asmenį ir yra vyskupų luomo bendradarbiai trejopame uždavinyje, liečiančiame savo prigimtimi Bažnyčios pasiuntinybę. Jie privalo giliai suvokti, jog jų gyvenimas pašvęstas ir misijų tarnybai, nes savo tikroje tarnystėje - glūdinčioje ypatingai Eucharistijoje, kuri atbaigia Bažnyčią - kunigai turi bendradarbiauti su galva - Kristumi ir vesti kitus į šį bendravimą. Jie negali nejausti, kiek dar trūksta iki Kristaus kūno pilnybės ir kiek dar reikia nuveikti šio kūno augimui. Taigi jie savo sielovadinį darbą privalo taip tvarkyti, kad jis prisidėtų prie Evangelijos skleidimo nekrikščionių tarpe.

Kunigai pastoraciniame darbe stengsis pažadinti ir palaikyti tikinčiųjų entuziazmą pasaulio evangelizavimui, katecheze ir pamokslais supažindindami juos su Bažnyčios pareiga skelbti pagonims Kristų, primindami krikščioniškoms šeimoms reikalą ir garbę ugdyti vaikuose misijų pašaukimą. Jie palaikys mokyklų jaunimo ir katalikiškų organizacijų tarpe misijų uolumą, kad jo-

se augtų būsimieji Evangelijos skelbėjai. Jie pamokys tikinčiuosius melstis už misijas ir jų reikalams nesigėdins, tarsi tapę vargšais dėl Kristaus ir sielų išganymo, prašyti paramos.

Seminarijų ir universitetų profesoriai nušvies jaunimui tikrąją pasaulio ir Bažnyčios būklę, kad paaiškėtų reikalas aktyviau evangelizuoti nekrikščionis ir kad būtų paskatintas jaunimo entuziazmas. Dėstydami dogmines, biblines, moralines ir istorines disciplinas, jie nurodys jose glūdinčius misijų pagrindus, kad tuo būdu būsimuose kuniguose būtų formuojama misijų sąmonė.

Vienuolių bendradarbiavimas misijose

40. Kontempliatyviosios ir aktyviosios vienuolijos iki šiol davė ir tebeduoda didžiausią įnašą pasauliui evangelizuoti. Šventasis Susirinkimas mielai pripažįsta jų nuopelnus, dėkoja Dievui už jų milžiniškas pastangas Dievo garbei bei sielų tarnybai ir ragina juos nenuilstamai tęsti pradėtą darbą, kad meilės dorybė, kurią jie iš pašaukimo privalo tobuliau praktikuoti, juos žadintų ir įpareigotų tikrai katalikiškai dvasiai ir darbui.

Kontempliatyviojo gyvenimo institucijos savo maldomis, atgailos darbais ir vargais turi didžiausios reikšmės atversti sieloms, nes prašomas Dievas siunčia darbininkus į savo pjūtį (plg. Mt. 9,38), atveria nekrikščionių dvasią Evangelijos klausymui (plg. Apd. 16,14) ir jų širdyse daro vaisingą išganymo žodį (plg. 1 Kor. 3,7). Susirinkimas prašo šias vienuolijas steigti misijų kraštuose savo namus, kaip jau daugelis yra padarę, kad ten, pritaikytu vietos religinėms tradicijoms būdu, teiktų nekrikščionims šviesų Dievo didybės ir meilės liudijimą bei vienybės Kristuje pavyzdį.

Aktyvaus gyvenimo institucijos, tiek siekiančios grynai misijinių tikslų, tiek kitokio pobūdžio, privalo Dievo akivaizdoje nuoširdžiai save paklausti, ar jos negalėtų dar sustiprinti savo veikimo Dievo karalystei išplėsti tarp tautų? Ar jos negalėtų pavesti kitiems kai kurių tarnybų ir visas jėgas pašvęsti misijoms, ar negalėtų dirbti misijose, pritaikydamos tam tikslui, jeigu reikia, savo konstitucijas, žinoma, išlaikant steigėjo dvasią? Ar jų nariai negalėtų pagal galimybes dalyvauti misijų veikime; ar jų gyvenimo būdas iš tiesų liudija Evangeliją pagal tautos charakterį ir būdą?

Kadangi, Šventajai Dvasiai įkvepiant, Bažnyčioje nuolat auga maldingieji pasauliečių institutai, tai jie vyskupo valdžioje gali įvairiopai pasitarnauti misijoms, tuo pažymėdami savo pilnutinį atsidavimą pasaulio evangelizavimui.

41. Pasauliečiai privalo bendradarbiauti Bažnyčios evangelizavimo darbe ir kaip liudytojai, ir kaip įrankiai jos išganingoje misijoje, ypač jei, Dievo pašaukti, jie vyskupų priimami šiam darbui.

Pasauliečių bendradarbiavimas misijose

Krikščioniškuose kraštuose pasauliečiai privalo prisidėti prie evangelizavimo darbo, ugdydami savyje ir kituose misijų pažinimą ir meilę, skatindami savo šeimoje, katalikiškose organizacijose ir mokyklose pašaukimus, teikdami kuria nors forma paramą, kad veltui gautą tikėjimo dovaną galėtų dovanoti ir kitiems. Misijų kraštuose pasauliečiai - tiek svetimšaliai, tiek vietiniai - temoko mokyklose, tetvarko ekonominius reikalus, tebendradarbiauja parapijos ir diecezijos veikloje. Tegul steigia įvairias pasauliečių apaštalavimo organizacijas ir tesistengia, kad jaunų bažnyčių tikintieji kuo greičiausiai galėtų patys dalyvauti Bažnyčios gyvenime.

Pagaliau pasauliečiai turėtų bendradarbiauti ekonominėje ir socialinėje tautų pažangoje. Toks bendradarbiavimas ypač girtinas ten, kur jis kreipiamas steigti institucijas, kurios apima pagrindines socialinio gyvenimo struktūras ar jų formavimą valstybės atsakomybe.

Ypatingos garbės verti pasauliečiai, kurie universitetuose ar moksliniuose institutuose savo istoriniais ar moksliniais-religiniais tyrinėjimais ugdo tautų ir religijų pažinimą, padėdami Evangelijos skelbėjams ir rengdami kelią dialogui su nekrikščionimis.

Tegul visi jie broliškai bendradarbiauja su kitais krikščionimis, nekrikščionimis, ir ypač su tarptautinių organizacijų nariais, visuomet turėdami prieš akis siekinį, kad žemiškosios valstybės kūryba remtųsi Viešpačiu ir būtų į jį nukreipta.

Šioms pareigoms pasauliečiai privalo techninio ir dvasinio pasirengimo, įgyjamo tam tikslui skirtuose institutuose, kad jų gyvenimas tarp nekrikščionių būtų Kristaus liudijimas pagal šiuos apaštalo žodžius: "Elkitės be papiktinimo žydams, pago-

nims ir Dievo Bažnyčiai, kaip ir aš visa kuo visiems įtinku, neieškodamas, kas man naudinga, bet kas daugeliui, kad jie būtų išganyti" (1 Kor. 10,32-33).

PABAIGA

42. Susirinkimo tėvai drauge su Romos popiežiumi, rimčiausiai jausdami pareigą visur skelbti Dievo karalystę, karštai sveikina visus Evangelijos skelbėjus, ypač persekiojamus ir kenčiančius dėl Kristaus vardo. Jie dega ta pačia meile, kuria Kristus degė žmonėms. Suprasdami, kad nuo Dievo priklauso jo karalystės žemėje atėjimas, drauge su visais krikščionimis meldžiasi, kad Mergelės Marijos, apaštalų karalienės, užtarimu visos tautos kuo greičiausiai pasiektų tiesos pažinimą (plg. 1 Tim. 2,4) ir Dievo šviesa, spindinti Jėzaus Kristaus veide, nušvistų visiems per Šventąją Dvasią (plg. 2 Kor. 4,6).

Roma, 1965 m. gruodžio 7 d.

ORIENTALIUM ECCLESIARUM

DEKRETAS APIE RYTŲ KATALIKŲ BAŽNYČIAS

ĮŽANGA

1. Katalikų Bažnyčia didžiai vertina Rytų bažnyčių institucijas, liturgines apeigas, bažnytines tradicijas ir bažnytinio gyvenimo discipliną. Pasižymėdamos savo pagarbiu senumu, jos atspindi Bažnyčios Tėvų perduotą apaštalų tradiciją, kuri sudaro visuotinės Bažnyčios Dievo apreikštojo ir nedalomojo palikimo dalį. Todėl šis šventasis visuotinis Sinodas, rūpindamasis Rytų bažnyčiomis - gyvomis šitos tradicijos liudininkėmis ir pageidaudamas, kad jos klestėtų ir atnaujintu apaštališku uolumu atliktų joms pavestą misiją, be to, liesdamas visą Bažnyčią, nutarė patvirtinti keletą straipsnių, kitus paliekant Rytų Sinodų ir Apaštalų Sosto nuožiūrai.

Atskiros bažnyčios, arba apeigos

Apeigų įvairumas nekenkia vienybei

2. Šventoji ir katalikiškoji Bažnyčia, mistinis Kristaus kūnas, susideda iš tikinčiųjų. Jie gyvybingai per Šventąją Dvasią to paties tikėjimo, tų pačių sakramentų ir tos pačios valdžios vienijami ir buriami į įvairias pastovias grupes, priklausomi nuo vyskupų, sudaro atskiras bažnyčias, arba apeigas. Tarp jų klesti stebėtinas bendrumas, taip kad įvairumas ne tik nekenkia Bažnyčios vieningumui, bet dargi jį paryškina. Tuo būdu Katalikų Bažnyčios mintis - išlaikyti apsaugotus ir nepaliestus kiekvienos atskiros bažnyčios ir apeigų papročius ir taip pat jos noras - pritaikyti savo gyvenimo būdą įvairiems laiko ir vietos reikalavimams.

3. Nors šios atskiros bažnyčios, tiek Rytuose, tiek Vakaruose, iš dalies skiriasi vadinamosiomis apeigomis, t. y. Liturgija, bažnytine disciplina ir dvasiniu paveldėjimu, bet jos vienodai patikėtos ganytojiškai Romos vyskupo valdžiai, kuris Dievo valia yra šv. Petro įpėdinis visos Bažnyčios primatu. Taigi jos visos vienodai garbingos, ir nė viena jų nėra vertesnė už kitas savo apeigomis. Visos jos naudojasi tomis pat teisėmis ir saistomos tų pačių pareigų, ypač Evangelijos skelbimo visame pasaulyje (plg. Mr. 16,15), Romos vyskupui vadovaujant.

Visos apeigos vienodai garbingos

4. Todėl visame pasaulyje pasirūpintina visų atskirų bažnyčių globa ir pagyvinimu ir, kur reikalauja dvasinė tikinčiųjų gerovė, reikia kurti parapijas ir savąją hierarchiją. Savo ruožtu įvairių atskirų bažnyčių hierarchai, turintieji jurisdikciją toje pačioje teritorijoje, tepasistengia, pasikeisdami tarpusavyje patirtimi periodiniuose pasitarimuose, išplėsti vieningą veiklą ir bendromis jėgomis imtis bendrų darbų, kad sparčiau augtų tikėjimo gerovė (bonum religionis) ir veiksmingiau būtų saugoma dvasininkijos drausmė. Visi dvasininkai ir besirengiantieji šventimams turi būti gerai išmokyti apeigų, ypač praktinių taisyklių, tvarkančių tarpusavius atskirų apeigų santykius. Katechetiniais pamokslais turi būti supažindinami taip pat ir pasauliečiai su apeigomis bei taisyklėmis. Pagaliau visi, ir atskiri katalikai, ir pakrikštytieji bet kurioje nekatalikiškoje bažnyčioje ar bendruomenėje, įsijungdami į katalikiškos vienybės pilnatvę, visur tesilaiko savo atskirų apeigų, tegu jas gerbia ir, kiek galima, tesilaiko jų. Ypatingais atsitikimais asmenys, bendruomenės ir kraštai turi teisę kreiptis į Apaštalų Sostą. Jis, kaip aukščiausias arbitras tarpbažnytiniuose santykiuose, pats ekumenizmo dvasia spręs reikalus arba paves juos kitiems autoritetams, aprūpintiems atitinkamomis taisyklėmis, dekretais ar reskriptais.

Atskirų bažnyčių bendravimas

Dvasinio Rytų bažnyčių palikimo saugojimas

5. Istorija, papročiai ir daugelis bažnytinių institucijų aiškiai rodo Rytų bažnyčių nuopelnus Bažnyčiai. Todėl šventasis Sinodas ne tik teikia privalomą pagarbą ir teisėtą garbę šitam jų bažnytiniam ir dvasiniam

Rytų bažnyčių nuopelnai

palikimui, bet pastoviai laiko jį visos Bažnyčios nuosavybe. Todėl jis iškilmingai pareiškia, kad tiek Rytų, tiek Vakarų Bažnyčios turi teisę ir pareigą valdytis pagal savitus ypatingus nuostatus, nes jie žymūs savo pagarbiu senumu, labiau atitinką savo tikinčiųjų papročiams ir geriau priderinti jų sielų gerovei.

Rytų krikščionys neprivalo keisti savo apeigų

6. Visi Rytų krikščionys težino ir tebūnie visiškai tikri, kad visada gali ir privalo laikytis savo teisėtų apeigų ir savitos drausmės ir neturi įvesti pakeitimų, nebent dėl savo organinės pažangos. Taigi visi rytiečiai ištikimiausiai turi laikytis visų šitų dalykų. Jie privalo vis giliau juos pažinti ir tobuliau jais naudotis, o jei dėl laiko ar žmonių kaltės būtų neteisėtai nuo jų atsitraukę, turi stengtis sugrįžti prie protėvių papročių. Dažnai bendraujantieji ar dėl pareigų, ar dėl apaštališkos tarnybos su Rytų bažnyčiomis arba su jų tikinčiaisiais, pagal savo pareigų svarbumą, turi būti kruopščiai supažindinti ir išmokyti rytiečių apeigų praktikos, drausmės, mokymo, istorijos ir būdo. Be to, lotynų apeigų vienuolijos ir draugijos, veikiančios Rytų kraštuose arba tarp Rytų tikinčiųjų, prašomos dėl didesnio apaštalavimo veiksmingumo įkurti pagal galimybes ir Rytų apeigų vienuolynus bei provincijas.

Rytų patriarchai

7. Nuo seniausių laikų pačių pirmųjų visuotinių susirinkimų yra pripažinta Bažnyčioje patriarchų institucija.

Patriarchų institucija

Rytų patriarcho vardu suprantamas vyskupas, turintis jurisdikciją visų savo teritorijos arba apeigų vyskupų, neišskiriant metropolitų, dvasiškių ir tikinčiųjų atžvilgiu, pagal įstatymus ir neliečiant Romos vyskupo primato.

Kur tik yra skiriamas kurių nors apeigų hierarchas už patriarchato teritorijos ribų, pagal įstatymus jis priskiriamas tų pačių apeigų patriarchato hierarchijai.

8. Rytų bažnyčių patriarchatai, nors laiko atžvilgiu yra vėlesni vieni už kitus, tačiau savo patriarchaliniu kilnumu yra lygūs, žinoma, neliečiant tarp jų teisėtai nustatyto garbės pirmumo.

9. Pagal labai seną Bažnyčios paprotį skiriama ypatinga pagarba Rytų bažnyčių patriarchams, nes kiekvienas savo patriarchate yra tėvas ir galva.

Ypatingosios Rytų patriarchų teisės

Todėl šis šventasis Susirinkimas įsako grąžinti galion jųjų teises ir privilegijas pagal senąsias kiekvienos bažnyčios tradicijas ir visuotinųjų susirinkimų dekretus.

O teisės ir privilegijos yra tos pačios, kurios buvo Rytų ir Vakarų vienybės laiku, nors turi būti šiek tiek pritaikintos šių dienų sąlygoms.

Patriarchai su savo sinodais sudaro aukštesnę instanciją visais patriarchato reikalais, neišskiriant teisės įkurti naujas eparchijas ir skirti savo apeigų vyskupus patriarchinės teritorijos ribose. Vis dėlto Romos vyskupas turi *neatimamą* teisę įsikišti atskirais atvejais.

10. Tai, kas pasakyta apie patriarchus, tinka taip pat pagal teisę ir vyresniesiems arkivyskupams, valdantiems bet kurią atskirą bažnyčią ar apeigas.

11. Kadangi Rytų bažnyčiose patriarchų institucija yra tradicinė valdymosi forma, šventasis ir visuotinas Susirinkimas nori, kad

Naujų patriarchatų kūrimas

ten, kur reikia, būtų įkurti nauji patriarchatai. Jų įkūrimas priklauso visuotinio susirinkimo arba Romos vyskupo kompetencijai.

Mokymas apie sakramentus

12. Šventasis visuotinis Sinodas tvirtina, remia ir pageidauja,

Atgaivintinas Rytų Bažnyčios mokymas apie sakramentus

kiek reikia, atgaivinti senovinį Rytų Bažnyčios mokymą apie sakramentus ir taip pat jų teikimo ir administravimo praktiką.

13. Turi būti visiškai atkurtas nuo seniausių laikų gyvuojantis Rytų Bažnyčios mokymas apie sutvirtinimo sakramento teikėją. Todėl kunigai gali šitą sakramentą teikti, naudodamiesi patriarcho ar vyskupo pašventinta chrizma.

14. Visi Rytų kunigai gali tikrai (valide) teikti šitą sakramentą tiek drauge su krikštu, tiek atskirai visiems bet kurių apeigų tikintiesiems, neišskiriant nė Lotynų, laikydamiesi dėl leistinumo (ad liceitatem) tiek bendros, tiek ypatingos teisės nurodymų.

15. Tikintieji privalo dalyvauti dieviškoje Liturgijoje sekmadieniais ir šventėmis ir pagal įstatymus ar savo apeigų papročius psalmių ir giesmių giedojime. Kad tikintieji lengviau galėtų atlikti šią pareigą, nustatoma, kad laikas vykdyti šitą įsakymą tęsiasi nuo vigilijos mišparų iki sekmadienio ar šventadienio pabaigos. Tikintieji karštai raginami tomis dienomis dažniau ir net kasdien priimti šventąją Eucharistiją.

Sekmadienio pareigos atlikimas

16. Dėl nuolatinio įvairių atskirų bažnyčių tikinčiųjų maišymosi tame pačiame Rytų rajone ar teritorijoje bet kurių apeigų kunigams teisėtai ir be jokių apribojimų savų hierarchų duotoji galia klausyti išpažinčių apima visą valdomąją teritoriją ir visas vietas bei bet kurių apeigų tikinčiuosius toje pačioje teritorijoje, nebent kitas hierarchas įsakmiai būtų nedavęs leidimo savo apeigų vietoms.

Išpažinčių klausymo jurisdikcija

17. Šis šventasis Sinodas karštai trokšta, kad Rytų bažnyčiose būtų atnaujinta pastovaus diakonato institucija ir, jei kur nors ji būtų išnykusi, vėl suklestėtų ši senovinė sakramento disciplina. O subdiakonatu, žemesniais šventimais ir jų teisėmis bei pareigomis tepasirūpina kiekvienos atskiros bažnyčios įstatymų leidimo organai.

Diakonatas

18. Kad būtų išvengta netikrų santuokų, kai Rytų katalikai tuokiasi su pakrikštytais Rytų nekatalikais, ir siekiant užtikrinti jungtuvių pastovumą, šventumą ir šeimų sugyvenimą, šventasis Sinodas nustato, kad kanoniškoji jungtuvių celebravimo forma privaloma tik dėl leistinumo, o dėl tikrumo gana, kad dalyvautų dvasininkas (minister sacer), žinoma, paliekant galioje kitus teisės nurodymus.

Mišrių santuokų forma

Šventasis kultas

19. Bendrųjų švenčių nustatymas, perkėlimas ar panaikinimas visoms Rytų bažnyčioms yra visuotinio susirinkimo ar Apaštalų Sosto reikalas. Paskelbti, perkelti ar panaikinti šventes atskirai bažnyčiai priklauso patriarchato ar arkivyskupijos sinodams ir taip pat Apaštalų Sostui, atsižvelgiant į visą kraštą ir į kitas atskiras bažnyčias.

Švenčių nustatymas

20. Kol visi krikščionys nėra susitarę dėl visiems bendros Velykų šventės dienos, siekiant kurio nors krašto ar tautos krikščionių vienybės, patriarchams ar vyriausiems vietinių bažnyčių atstovams pavedama, atlikus atitinkamus pasitarimus ir vienbalsiai nusprendus, nustatyti Velykų šventei bendrą visiems sekmadienį.

Velykų šventė

21. Visi tikintieji už savo apeigų krašto ar teritorijos ribų liturginio laiko atžvilgiu gali visiškai prisiderinti prie vietinės disciplinos. Mišrių apeigų šeimose šito įstatymo galima laikytis pagal kurias nors vienas apeigas.

Liturginis laikas

22. Rytų Bažnyčios dvasininkija ir vienuoliai tegieda psalmes pagal savo bendruomenės nuostatus ir papročius. Nuo senų senovės jos buvo didžiai gerbiamos visose Rytų bažnyčiose. Taip pat ir tikintieji, savo senolių pavyzdžiu, kiek galėdami pamaldžiai jas tegieda.

23. Teisė tvarkyti kalbų vartojimą šventose liturginėse apeigose ir patvirtinti, referavus Apaštalų Sostui, tekstų vertimus į krašto literatūrinę kalbą priklauso patriarchui su sinodu arba kiekvienos bažnyčios aukščiausiajai valdžiai kartu su hierarchų taryba.

Liturginė kalba

Santykiai su atsiskyrusiųjų bažnyčių broliais

24. Rytų bažnyčioms, turinčioms ryšį su Romos Apaštalų Sostu,

Vienybės su Rytų krikščionimis siekimas

tenka ypatinga pareiga patraukti vienybėn visus, ypač rytiečius krikščionis pagal šio šventojo Sinodo dekreto apie ekumenizmą principus, pirmiausia malda, gyvenimo pavyzdžiu, šventa ištikimybe senosioms rytiečių tradicijoms, tarpusaviu ir gilesniu reikalų bei nusiteikimų pažinimu, bendradarbiavimu ir broliška pagarba.

25. Iš atsiskyrusių rytiečių, kurie Šventosios Dvasios malonės paveikti ateina į katalikų vienybę, daugiau nieko nereikalauti, kaip tik katalikų tikėjimo paprasto išpažinimo. Kadangi jų yra išlaikyta tikra kunigystė, Rytų kleras, ateinantis į katalikų vienybę, gali naudotis savo šventimais pagal atitinkamos vyresnybės nustatytas taisykles.

26. Sakralinis bendravimas (communicatio in sacris), užgaunantis Bažnyčios vienybę ar skatinantis formalų pritarimą klaidai, o

Sakralinis bendravimas

taip pat pavojų suklysti tikėjime, papiktinimą ir indiferentizmą, Dievo įstatymu yra draudžiamas. Bet pastoracinė praktika rodo, kad Rytų brolių atžvilgiu galima ir reikia turėti mintyje įvairias atskirų asmenų aplinkybes, kuriose nei pažeidžiama Bažnyčios vienybė, nei esama vengtinų pavojų, o priešingai, sielų gelbėjimo reikalas ir jų dvasinė gerovė reikalauja bendravimo. Todėl Katalikų Bažnyčia, atsižvelgdama į laiko, vietos ir asmenų aplinkybes, dažnai naudojo ir naudoja švelnesnį veikimo būdą, pateikdama visiems krikščionims išganymo priemones ir meilės liudijimą, dalyvaujant sakramentuose ir kitose pamaldose bei šventuose dalykuose. Šventasis Sinodas, primindamas, kad "nebūtume savo nuomonės griežtumu kliūtimi išganomiesiems" (šv. Bazilijus) ir kad būtų puoselėjama vienybė su atsiskyrusiomis Rytų bažnyčiomis, nustato tokias veikimo gaires.

27. Vadovaujantis aukščiau išdėstytais principais, tiems rytiečiams, kurie yra atsiskyrę nuo Katalikų Bažnyčios be blogos valios,

Sakralinio bendravimo principai

- jei savo noru prašo ir yra tam pasiruošę, - galima teikti atgailos, Eucharistijos ir ligonių patepimo sakramentus. Taip

pat ir katalikams leistina prašyti šitų sakramentų iš nekatalikų dvasininkų, kurių bažnyčioje yra tikri sakramentai, kada verčia reikalas arba tikra dvasinė nauda ir kada pasiekti katalikų kunigą fiziškai ar morališkai neįmanoma.

28. Taip pat, remiantis šiais principais, dėl teisėtos priežasties leidžiama dalyvauti atsiskyrusių brolių pamaldose, šventuose dalykuose ir vietose.

29. Šitas švelnesnis sakralinio bendravimo būdas su atsiskyrusiųjų Rytų bažnyčių broliais pavedamas vietinių hierarchų priežiūrai ir tvarkymui. Jie, suderinę tarpusavyje ir, jei reikia, pasitarę su atsiskyrusiųjų Bažnyčių hierarchais, veiksmingais ir pritaikytais nurodymais ir įstatymais tvarko krikščionių santykius.

PABAIGA

30. Šventasis Sinodas labai džiaugiasi vaisingu ir aktyviu Rytų ir Vakarų katalikų Bažnyčių bendradarbiavimu ir drauge pareiškia, kad visi šitie juridiniai nuostatai galioja dabartinėms sąlygoms, kol Katalikų Bažnyčia ir atsiskyrusios Rytų bažnyčios nesueis į visišką bendravimą.

Todėl dabar visi Rytų ir Vakarų krikščionys labai prašomi kreipti karštas, dažnas ir kasdienines maldas į Dievą, kad, Švenčiausiai Dievo Motinai padedant, visi taptų viena. Tesimeldžia taip pat, kad Šventosios Dvasios Guodėjos tvirtybės ir paguodos pilnybė išsilietų įvairių bažnyčių krikščionims, narsiai išpažįstantiems Kristaus vardą, kenčiantiems ir varginamiems.

Broliškai mylėkimės tarpusavyje, siekdami kuo daugiau pareikšti pagarbos vieni kitiems (plg. Rom. 12,15).

Roma, 1964 m. lapkričio 21 d.

UNITATIS REDINTEGRATIO

DEKRETAS APIE EKUMENIZMĄ

ĮŽANGA

1. Vienas pagrindinių antrojo visuotinojo Vatikano Susirinkimo užmojų yra paskatinti krikščionių tarpe vienybės atstatymą. Viešpats Kristus įsteigė vieną vienintelę Bažnyčią. Tačiau daugelis krikščionių bendruomenių prisistato žmonėms kaip tikrieji Jėzaus Kristaus paveldėtojai. Jie visi sakosi esą Viešpaties mokiniai, bet skirtingai galvoja ir eina skirtingais keliais, tarsi pats Kristus būtų padalintas (plg. 1 Kor. 1,13). Šitoks susiskaldymas yra atvirai priešingas Kristaus valiai, piktina pasaulį ir neša žalą švenčiausiam reikalui - skelbti Evangeliją visam sutvėrimui.

Istorijos Viešpats, vykdantis savo malonės planus mūsų, nusidėjėlių, atžvilgiu su išmintimi ir kantrybe, pastaraisiais laikais ėmė labiau žadinti rimtą gailestį ir vienybės troškimą susiskaldžiusių krikščionių tarpe. Labai daug žmonių buvo šitos malonės pajudinti, ir Šventosios Dvasios įtakoje gimė judėjimas, kasdien vis labiau besiplečiantis mūsų atsiskyrusių brolių tarpe, - atkurti visų krikščionių vienybę. Šitame vienybės judėjime, vadinamajame ekumeniniu, dalyvauja visi tie, kurie meldžiasi triasmeniam Dievui ir išpažįsta Jėzų savo Viešpačiu ir Išganytoju. Tas judėjimas reiškiasi ne tik atskiruose krikščionyse, bet ir jų grupėse, klausančiose Evangelijos ir vadinančiose save Dievo bažnyčiomis. Tačiau beveik visi, kad ir skirtingais būdais, trokšta vienos ir regimos Dievo Bažnyčios, tikrai visuotinės ir siųstos į platų pasaulį, kad pasaulis sugrįžtų prie Evangelijos ir būtų išgelbėtas Dievo garbei.

Taigi šis šventasis Sinodas, visa tai džiaugsmingai svarstydamas, paskelbęs mokymą apie Bažnyčią, apimtas troškimo atkurti

vienybę visų Kristaus mokinių tarpe, nori visiems katalikams siūlyti priemones, kelius ir būdus, kuriais jie galėtų vykdyti Dievo pašaukimą ir paklusti malonei.

PIRMAS SKYRIUS

KATALIKIŠKIEJI EKUMENIZMO DĖSNIAI

Vienybė ir jos pagrindai

2. Dievo meilė apsireiškė mumyse tuo, jog vienatinis Dievo Sūnus buvo Tėvo siųstas žemėn, kad, savo įsikūnijimu atpirkdamas visą žmonių giminę, ją atnaujintų ir sujungtų į vieną. Ir jis, prieš aukodamas save, nekaltą auką, ant kryžiaus altoriaus, meldė Tėvą už tikinčiuosius, tardamas: "Kad visi būtų viena, kaip tu, Tėve, esi manyje, o aš tavyje, kad ir jie mumyse būtų viena, kad pasaulis įtikėtų, jog tu esi mane siuntęs" (Jn. 17,21). Jis įsteigė savo Bažnyčioje nuostabųjį Eucharistijos sakramentą, išreiškiantį ir gimdantį Bažnyčios vienybę. Savo mokiniams davė naują tarpusavio meilės įsakymą ir pažadėjo Ramintoją Dvasią, kuri kaip Dievas ir Gaivintojas pasiliks su jais per amžius.

Viešpats Jėzus, pakeltas ant kryžiaus ir pašlovintas, suteikė pažadėtąją Dvasią, per kurią pašaukė ir surinko į tikėjimo, vilties ir meilės vienybę naujosios sandoros tautą, t. y. Bažnyčią, kaip moko apaštalas: "Vienas kūnas ir viena dvasia, taip kaip jūs ir esate pašaukti į vieną jūsų pašaukimo viltį. Vienas Viešpats, vienas tikėjimas, vienas krikštas" (Ef. 4,4-5). Iš tikrųjų, "kurie tik esate pakrikštyti Kristuje, tie apsivilkote Kristumi... Nes jūs visi esate vienas Kristuje Jėzuje" (Gal. 3,27-28). Šventoji Dvasia, gyvendama tikinčiuosiuose ir pripildydama bei valdydama Bažnyčią, sudaro tą nuostabią tikinčiųjų bendruomenę ir taip glaudžiai visus sujungia Kristuje, kad pasidaro Bažnyčios vienybės pagrindu. Ji daro malonių ir patarnavimų skirstymus, įvairiomis dovanomis praturtindama Jėzaus Kristaus Bažnyčią "daryti šventuosius tobulus tarnystės darbui, Kristaus kūnui statyti" (Ef. 4,12). Tačiau savo šventąją Bažnyčią visoje žemėje iki amžių pabaigos įtvirtinti, pareigą mokyti, valdyti ir vesti į šventumą Kristus patikėjo Dvylikos kolegijai. Iš jų išrinko Petrą, ant kurio po tikėjimo išpažinimo įkūrė savo Bažnyčią. Jam pažadėjo dan-

gaus karalystės raktus ir po jo meilės išpažinimo pavedė jam visas avis sutvirtinti tikėjime ir ganyti tobuloje vienybėje. O pats Jėzus Kristus lieka amžiams kertiniu akmeniu ir vyriausiuoju mūsų sielų ganytoju.

Jėzus Kristus apaštalų ir jų įpėdinių, t. y. vyskupų su Petro įpėdiniu priekyje, ištikimu Evangelijos skelbimu bei sakramentų administravimu ir valdymu meilėje, Šventajai Dvasiai veikiant, nori dauginti savo tautą ir atbaigti josios bendravimą vienybėje vieno tikėjimo išpažinimu, bendru Dievo kulto šventimu ir brolišku Dievo šeimos sutarimu.

Tuo būdu vienintelė Dievo kaimenė - Bažnyčia, kaip iškelta vėliava tautų akivaizdoje, pateikdama visai žmonių giminei taikos Evangeliją, keliauja su viltimi į amžinosios tėvynės tikslą. Tokia yra šventoji Bažnyčios vienybės paslaptis Kristuje ir per Kristų, veikiant Šventajai Dvasiai, kuri dalina įvairias dovanas. Aukščiausias šitos paslapties pavyzdys ir šaltinis yra Trejybėje vieno Dievo: Tėvo, ir Sūnaus, ir Šventosios Dvasios, asmenų vienybė.

Atsiskyrusios bendruomenės yra broliškos ir jungtinos į vienybę

3. Jau iš pačių pradžių šitoje vienoje ir vienintelėje Dievo Bažnyčioje atsirado tam tikri skilimai, kuriuos apaštalas energingai peikia kaip vertus pasmerkimo. O vėlesniais amžiais atsirado žymesnių nesutarimų ir nemažos bendruomenės atsiskyrė nuo pilnutinės Katalikų Bažnyčios bendrumos, kartais ne be abiejų šalių kaltės. Šiandien šitokiose bendruomenėse gimstančių ir gyvenančių tikėjimu į Kristų negalima kaltinti atsiskyrimo nuodėme. Katalikų Bažnyčia juos priima su broliška pagarba ir meile. Tikintieji Kristų ir tikrai pakrikštytieji yra jau tam tikroje bendrumoje, nors ir netobuloje, su Katalikų Bažnyčia. Iš tiesų įvairūs nesutikimai, visokiais būdais pasireiškiantys tarp jų ir Katalikų Bažnyčios tiek mokymo, o kartais ir disciplinarinėje srityje, tiek Bažnyčios struktūros atžvilgiu, sudaro nemaža, kartais ir rimtų, kliūčių pilnutiniam bažnytiniam bendravimui. Ekumeninio judėjimo tikslas ir yra įveikti tas kliūtis. Tačiau tikėjimu nuteisintieji krikštu yra inkorporuojami į Kristų ir teisėtai puošiasi krikščionio vardu ir Katalikų Bažnyčios vaikų teisingai pripažįstami broliais Viešpatyje. Be to,

iš drauge paimtų kuriančių ir gaivinančių Bažnyčią elementų arba vertybių visumos gali būti ir daug ir labai svarbių elementų už regimų Katalikų Bažnyčios ribų, kaip antai: rašytinis Dievo žodis, malonės gyvenimas, tikėjimas, viltis, meilė ir kitos vidinės Šventosios Dvasios dovanos bei regimi elementai. Kadangi visa tai iš Kristaus išeina ir į jį veda, teisėtai priklauso vienintelei Bažnyčiai.

Ir taip atsiskyrusių mūsų brolių yra atliekama nemaža šventų krikščionių religijos veiksmų, kurie įvairiais būdais pagal skirtingas kiekvienos bažnyčios ar bendruomenės sąlygas, be abejo, faktinai gali duoti malonės gyvenimą ir yra laikytini tinkamais atverti kelią į išganymo bendravimą.

Todėl atsiskyrusios bažnyčios ir bendruomenės, nors mes ir laikome jas ydingomis, nėra nustojusios išganymo paslapties atžvilgiu reikšmės ir vertės. Kristaus Dvasia iš tiesų neatsisakė naudotis jomis kaip išganymo priemonėmis. Jųjų galia kyla iš Katalikų Bažnyčiai suteikto malonės ir tiesos pilnumo.

Tačiau mūsų atsiskyrę broliai, tiek kiekvienas atskirai, tiek jųjų bendruomenės ar bažnyčios, neturi tos vienybės, kurią Jėzus Kristus norėjo suteikti visiems atgimusiems ir drauge atgaivintiems viename kūne ir naujame gyvenime, tos vienybės, kurią atvirai skelbia Šventasis Raštas ir Bažnyčios Tradicija. Tik per vienintelę katalikiškąją Kristaus Bažnyčią - visuotinį išganymo įrankį - galima pasiekti visą išganingųjų priemonių pilnatvę. Mes tikime, kad Viešpats patikėjo visus Naujosios Sandoros turtus apaštalų kolegijai su Petru priekyje, kad būtų čia žemėje sudarytas vienas Kristaus kūnas, į kurį privalo būti įjungti visi bet kuriuo būdu priklausantieji Dievo tautai. Ir nors toji tauta savo žemiškoje kelionėje savo sąnariais patiria pavojų nusidėti, bet auga Kristuje ir yra švelniai Dievo vedama pagal jo paslaptingus planus, kol džiaugsmingai pasiekia visą amžinosios garbės pilnybę dangiškojoje Jeruzalėje.

Ekumeninis judėjimas ir veikla

4. Šventosios Dvasios malone, malda, žodžiais ir darbais šiandien daugelyje pasaulio kraštų daroma daug pastangų priartėti prie Jėzaus Kristaus trokštamos vienybės pilnumo. Dėl to šis šventasis Sinodas ragina visus tikinčiuosius katalikus laiko ženk-

lų akivaizdoje stropiai dalyvauti ekumeniniame darbe.

"Ekumeniniu judėjimu" suprantama veikla ir iniciatyva, pagal įvairius Bažnyčios reikalus ir laikų galimybes išplečiama ir nukreipiama krikščionių vienybei puoselėti, būtent pirmiausia, visos pastangos šalinti žodžius, nuomones ir veiksmus, neatitinkančius teisybės ir tiesos, taip pat ir atsiskyrusių brolių padėties ir todėl apsunkinančius mūsų santykius su jais. Toliau, krikščionių iš skirtingų bažnyčių ir bendruomenių "dialogo" užmezgimas kongresuose, vykdomas deramai pasirengusių ekspertų, kada tuose kongresuose kiekvienas giliau išdėsto savo bendruomenės doktriną ir aiškiau išryškina jos žymes. Šitokiu dialogu visi tikriau pažįsta ir teisingiau įvertina atitinkamų bendruomenių doktriną ir gyvenimą. Be to, tos bendruomenės įsitraukia į platesnį bendradarbiavimą bet kokiu krikščioniškos sąžinės iškeliamu reikalu bendrai gerovei ir, jeigu galima, susirenka bendrai maldai. Pagaliau visi patikrina savo ištikimybę Kristaus valiai Bažnyčios atžvilgiu ir, kaip pridera, ryžtingai imasi atnaujinimo ir reformos darbo.

Visa tai Katalikų Bažnyčios tikintiesiems ganytojų priežiūroje išmintingai ir kantriai atliekant, padeda įgyvendinti teisingumą ir tiesą, sutarimą ir bendradarbiavimą, brolišką meilę ir vienybę, kad, eidami šituo keliu, visi krikščionys, pamažu įveikę sunkumus, kliudančius tobulai bažnytinei vienybei, rinktųsi į tas pačias Mišias, į vienos vienintelės Bažnyčios vienybę, kurią Kristus nuo pat pradžios suteikė savo Bažnyčiai. Mes tikime, kad toji vienybė Katalikų Bažnyčioje yra neprarandama, ir turime viltį, kad ji augs diena iš dienos iki amžių pabaigos.

Aišku, kad paskirų asmenų, trokštančių pilnutinės katalikiškos bendrumos, pasirengimas ir susitaikymas savo prigimtimi skiriasi nuo ekumeninės iniciatyvos, tačiau nėra tarp jų jokio priešingumo, nes abi išplaukia iš stebėtinos Dievo išminties.

Be abejonės, ekumeninėje veikloje tikintieji katalikai turi rūpintis atsiskyrusiais broliais, už juos melsdamiesi, kalbėdamiesi su jais apie Bažnyčios dalykus, žengdami jų link pirmuosius žingsnius. Pirmiausia jie patys turi nuoširdžiai ir stropiai apsvarstyti, kas pačioje katalikų šeimoje atnaujintina ir darytina, kad josios gyvenimas ištikimiau ir aiškiau liudytų apie Kristaus per apaštalus perduotą mokymą ir institucijas.

Nors Katalikų Bažnyčia ir turi visą Dievo apreikštą tiesą ir visas malonės priemones, bet jos nariai ne visu reikiamu karštumu jomis gyvenime naudojasi, todėl Bažnyčios veidas atsiskyrusių brolių akyse atrodo ne toks šviesus ir stabdo Dievo karalystės augimą. Todėl visi katalikai turi siekti krikščioniško tobulumo ir kiekvienas pagal savo padėtį stengtis, kad Bažnyčia, nešiodama savo kūne Jėzaus nuolankumą ir kentėjimus, diena iš dienos valytųsi ir naujintųsi, kol Kristus ją sau parengs garbingą, neturinčią sutepimo ir raukšlės (plg. Ef. 5,27).

Tad visi, būtinuose dalykuose laikydami vienybę, kiekvienas pagal jam patikėtą užduotį, teturi laisvės pasirinkti tiek įvairias dvasinio gyvenimo ir disciplinos formas, tiek skirtingas liturgines apeigas, tiek net ir apreikštosios tiesos teologinį dėstymą, o visur bei visada teugdo meilę. Šitaip elgdamiesi, katalikai kasdien aiškiau atskleis tikrąjį Bažnyčios visuotinumą ir apaštališkumą.

Kita vertus, reikia, kad katalikai su džiaugsmu pripažintų ir gerbtų tikrai krikščioniškas vertybes, išplaukiančias iš bendro palikimo ir turimas atsiskyrusių brolių. Teisinga ir išganinga pripažinti Kristaus turtus ir dorybių darbus kitų gyvenime, kurie kartais net iki kraujo praliejimo liudija Kristų, nes Dievas visada nuostabus ir stebėtinas savo darbais.

Taip pat nereikia praleisti nepaminėjus, jog viskas, kas vyksta atsiskyrusių brolių tarpe Šventosios Dvasios malone, gali taip pat pasitarnauti ir mūsų augimui. Visa tai, kas tikrai krikščioniška, niekada nėra priešinga tikrajai tikėjimo gerovei ir netgi gali būti, kad čia geriau įsigilinama į Kristaus ir Bažnyčios paslaptį.

Tačiau krikščionių susiskaldymas trukdo pačiai Bažnyčiai pasiekti savo katalikiškumo pilnumo tų sūnų tarpe, kurie, nors ir sujungti su ja krikštu, bet yra atskirti nuo pilnutinio bendravimo. Netgi pačiai Bažnyčiai pasidaro sunkiau visais požiūriais išreikšti katalikiškumo pilnybę pačioje gyvenimo tikrovėje.

Šis šventasis Sinodas su džiaugsmu pažymi, kad kasdien auga tikinčiųjų dalyvavimas ekumeninėje veikloje, ir paveda visų kraštų vyskupams ją stropiai ugdyti ir išmintingai tvarkyti.

ANTRAS SKYRIUS

EKUMENIZMO PRAKTIKA

Krikščionių vienybė - visos Bažnyčios rūpestis

5. Vienybės atkūrimo rūpestis priklauso visai Bažnyčiai, tiek tikintiesiems, tiek ganytojams, kiekvienam pagal savo sugebėjimą, tiek kasdieniniame krikščioniškame gyvenime, tiek teologijos ir istorijos studijose. Šitas rūpinimasis jau tam tikru būdu išreiškia esamą brolišką ryšį krikščionių tarpe ir veda į visišką ir tobulą vienybę pagal gerojo Dievo planus.

Atnaujinimas ir reforma

6. Kadangi visoks Bažnyčios atnaujinimas savo esme pasireiškia jos ištikimybės savo pašaukimui ugdymu, jisai, be abejonės, yra judėjimo vienybėn pagrindas. Bažnyčia savo gyvenimo kelionėje yra Kristaus pašaukta šitai nuolatinei reformai, kurios jai visada reikia, kiek ji yra žmogiška ir žemiška institucija. Todėl, jei kai kurių dalykų, tiek papročiuose, tiek bažnytinėje drausmėje, tiek ir doktrinos skelbimo būde - o tai turi būti absoliučiai skiriama nuo tikėjimo lobio (depositum fidei) - buvo pagal aplinkybes nepakankamai laikytasi, reikia juos atitinkamu laiku atstatyti į teisingą ir deramą tvarką.

Šitas atnaujinimas įgyja nepaprastą ekumeninę svarbą. Įvairios Bažnyčios gyvenimo sritys, kuriose jau vykdomas šitas atnaujinimas, kaip antai: biblinis ir liturginis judėjimas, Dievo žodžio skelbimas ir katechezė, pasauliečių apaštalavimas, naujos vienuolinio gyvenimo formos, santuokos sudvasinimas, Bažnyčios socialinė doktrina ir veikla, turi būti laikomi būsimosios ekumenizmo pažangos garantija ir gerais ženklais.

Širdies atsivertimas

7. Tikrasis ekumenizmas neįmanomas be vidinio atsivertimo. Vienybės troškimas gimsta ir bręsta iš dvasios atsinaujinimo, iš savęs atsižadėjimo ir pilnutinio meilės praktikavimo. Todėl privalome maldauti Šventąją Dvasią nuoširdaus savęs atsižadėjimo malonės, nuolankumo ir romumo tarnavime ir nuoširdumo dvasios kitiems. "Maldauju jus", kalba tautų apaštalas, "aš, kalinys Viešpatyje,

elgtis kaip verta to pašaukimo, į kurį jūs esate pašaukti, visu nuolankumu ir romumu, kantrybe, meile pakenčiant vienam kitą, rūpestingai palaikant ramybės ryšiu dvasios vienybę" (Ef. 4,1-3). Šitas raginimas kreipiamas ypač į kunigus, įpareigotus tęsti misiją Kristaus, kuris pas mus "atėjo, ne kad jam tarnautų, bet pats tarnauti" (Mt. 20,28).

Nusikaltimams prieš vienybę tinka šv. Jono liudijimas: "Jei sakytumėm: nenusidėjome, mes darome iš jo melagį, ir jo žodžio nėra mumyse" (1 Jn. 1,10). Todėl nuolankia malda prašykime Dievo ir atsiskyrusių brolių atleidimo ir patys atleiskime savo kaltininkams.

Teprisimena visi tikintieji, kad juo labiau jie ugdys ir praktikuos krikščionių vienybę, juo labiau stengsis pagal Evangeliją gražiau gyventi, juo glaudesne vienybe jungsis su Tėvu, Žodžiu ir Dvasia, tuo giliau ir lengviau išplės tarpusavio brolybę.

Maldos už Bažnyčios vienybę

8. Šitą širdies atsivertimą ir gyvenimo šventumą kartu su privačiomis ir viešomis maldomis už krikščionišką vienybę reikia laikyti viso ekumeninio judėjimo siela ir teisingai galima pavadinti dvasiniu ekumenizmu.

Katalikams įprasta dažnai drauge melsti Bažnyčios vienybės, kaip karštai meldė savo Tėvą pats Išganytojas mirties išvakarėse: "Kad visi būtų viena" (Jn. 17,21).

Tam tikromis ypatingomis progomis, pavyzdžiui, įsakytose maldose už vienybę ir ekumeniniuose susirinkimuose, leistina ir net pageidautina, kad katalikai su atsiskyrusiais broliais drauge melstųsi. Šitokios bendros maldos, be abejonės, yra veiksminga priemonė išprašyti vienybės malonės ir yra tikras ženklas ryšių, dar iki šiol jungiančių katalikus su atsiskyrusiais broliais: "Nes kur du ar trys susirinkę mano vardu, ten aš esu jų tarpe" (Mt. 18,20).

Tačiau nemanytina, kad reikią be jokios atodairos praktikuoti sakralinį bendravimą (communicatio in sacris) kaip priemonę krikščionių vienybei atkurti. Šitas bendravimas priklauso ypač nuo dviejų dalykų: nuo Bažnyčios vienybės išreiškimo ir nuo bendro naudojimosi malonės priemonėmis. Vienybės išreiškimas

dažniausiai draudžia bendravimą, o reikalas gauti malonę kartais jį pataria. Konkretų veikimo būdą, atsižvelgiant į visas laiko, vietos ir asmenų aplinkybes, protinga nuožiūra tegul nutaria vietos vyskupas, nebent kitaip būtų sutvarkyta vyskupų konferencijos pagal savo arba Apaštalų Sosto nuostatus.

Abipusis pažinimas

9. Reikia pažinti atsiskyrusiųjų brolių dvasią. Tam tikslui reikalingos studijos, atliekamos sutinkamai su tiesa ir palankiu nusiteikimu. Tinkamai parengti katalikai turi geriau pažinti atsiskyrusiųjų brolių doktriną ir istoriją, dvasinį ir liturginį gyvenimą, religinę psichologiją ir kultūrą. Todėl labai naudingi susitikimai, dalyvaujant abiem šalim lygiateisiškumo principu, apsvarstyti ypač teologiniams klausimams. Tačiau dalyvaujantieji turi būti tais klausimais tikrai kompetentingi. Iš tokių dialogų labiau išryškės tikroji Katalikų Bažnyčios pozicija, taip pat bus įmanoma geriau pažinti atsiskyrusių brolių mintis, o jiems bus tiksliau išdėstytas mūsų tikėjimas.

Ekumeninio požiūrio formavimas

10. Šventosios teologijos ir kitų, ypač istorinių dalykų dėstymas turi būti pravedamas ir ekumeniniu požiūriu, kad vis labiau atitiktų faktų tiesai. Todėl labai svarbu, kad būsimieji ganytojai ir kunigai būtų gerai susipažinę ne su poleminiu, o su šiuo požiūriu kruopščiai išnagrinėta teologija, kuri ypač atsižvelgs į atsiskyrusių brolių santykius su Katalikų Bažnyčia. Iš tikrųjų nuo kunigų dvasinio susiformavimo labiausiai priklauso dvasinis tikinčiųjų ir vienuolių formavimasis bei išsilavinimas.

Taip pat ir katalikai, plečiantieji misijinę veiklą tame pačiame krašte, kur darbuojasi kiti krikščionys, turi, ypač šiandien, žinoti klausimus ir vaisius, kurie jųjų apaštalavime išplaukia iš ekumenizmo.

Tikėjimo dėstymo metodai

11. Katalikų tikėjimo dėstymo būdas ir metodas jokiu būdu neturi daryti kliūčių dialogui su broliais. Reikia būtinai aiškiai ir ištisai išdėstyti vi-

są doktriną. Nieko nėra svetimesnio ekumenizmui, kaip tas klaidingas irenizmas, dėl kurio nukenčia katalikų doktrinos grynumas ir užtemdoma prigimtoji ir tiksloji jos prasmė.

Be to, katalikų tikėjimą reikia aiškinti giliau ir tiksliau, dėstant ir kalbant taip, kad galėtų suprasti ir atsiskyrusieji broliai.

Pagaliau ekumeniniame dialoge katalikų teologai, laikydamiesi Bažnyčios doktrinos, aiškindamiesi su atsiskyrusiais broliais dieviškąsias paslaptis, turi žengti į priekį su meile tiesai, o taip pat su artimo meile ir nuolankumu. Palygindami doktrinas, teprisimena, jog katalikų doktrinos tiesose yra tam tikra tvarka, arba "hierarchija", nes esama skirtingo jų ryšio su krikščionių tikėjimo pagrindu. Šitaip bus rengiamas kelias, ir broliško lenktyniavimo dėka visi bus raginami siekti neištiriamų Kristaus turtų gilesnio pažinimo ir aiškesnio išreiškimo.

Visų krikščionių bendradarbiavimas

12. Visi krikščionys tautų akivaizdoje teišpažįsta tikėjimą į vieną triasmenį Dievą, įsikūnijusį Dievo Sūnų, mūsų Atpirkėją ir Viešpatį, ir bendromis pastangomis, vienas kitą gerbdami, tegul liudija mūsų niekad neapviliančią viltį. Kadangi mūsų laikais labai išsiplėtė socialinis bendradarbiavimas ir visi žmonės tiesiog kviečiami į bendrą darbą, tai juo labiau tikintieji Dievą, o labiausiai visi krikščionys, nes jie paženklinti Kristaus vardu. Visų krikščionių bendradarbiavimas gyvai išreiškia jau esančią tarp jų vienybę ir ryškiau parodo Kristaus - Tarno veidą. Šitas daugelyje tautų pradėtas bendradarbiavimas turi vis labiau tobulėti, ypač tuose kraštuose, kur vyksta socialinė ar techninė raida, - teisingai įvertinant žmogaus asmens kilnumą arba skatinant taiką, arba pritaikant Evangeliją socialiniams klausimams, arba rūpinantis mokslo ir meno pažanga pagal krikščionišką dvasią, arba vartojant bet kokio pobūdžio priemones prieš mūsų amžiaus negeroves, kaip badą ir stichines nelaimes, neraštingumą ir neturtą, butų stoką ir nelygų gėrybių paskirstymą. Šitokiu bendradarbiavimu visi Kristų tikintieji gali lengviau suprasti, kaip geriau vieniems kitus pažinti, labiau gerbti ir kaip nutiesti kelią į krikščionių vienybę.

TREČIAS SKYRIUS

BAŽNYČIOS IR BAŽNYTINĖS BENDRUOMENĖS, ATSISKYRUSIOS NUO ROMOS APAŠTALŲ SOSTO

13. Mes kreipiame savo mintį į dvi pagrindines skilimo kategorijas, suardžiusias vientisą Kristaus rūbą.

Pirmosios atskalos atsirado Rytuose tiek dėl dogminių formulių ginčo Efezo ir Kalcedonijos susirinkimuose, tiek vėliau, nutraukiant bažnytinės vienybės ryšį tarp Rytų patriarchatų ir Romos Sosto.

Kitos atsirado Vakaruose daugiau kaip po keturių amžių. Jos bendrai vadinamos reformacijos vardu. Po to daug tiek tautinių, tiek konfesinių bendruomenių atsiskyrė nuo Romos Sosto. Jose iš dalies tebėra katalikiškos tradicijos ir sąranga. Tarp jų ypatingą vietą užima anglikonų bendruomenė.

Tačiau šitie įvairūs susiskaldymai labai skiriasi ne tik kilmės, vietos ir laiko atžvilgiu, bet ypač rūšimi ir svarbumu klausimų, liečiančių tikėjimą ir bažnytinę sąrangą.

Todėl šis šventasis Sinodas, nemenkindamas skirtingų krikščionių grupių padėties ir nepaneigdamas tų tarpusavio ryšių, nežiūrint susiskirstymo, išmintingai ekumeninei veiklai išplėsti nutaria pateikti šias mintis.

I. Ypatingas požiūris į Rytų bažnyčias

Rytų bažnyčių savitas charakteris ir istorija

14. Rytų ir Vakarų Bažnyčios daugel amžių ėjo kiekviena savo keliu, tačiau jungiamos brolišku tikėjimo ir sakramentinio gyvenimo bendravimu. Romos Sostas bendru pritarimu vadovaudavo, kai kildavo tarp jų nesutarimai dėl tikėjimo ar disciplinos. Šis šventasis Sinodas tarp kitų svarbių dalykų su džiaugsmu primena, kad Rytuose klesti atskiros arba vietinės bažnyčios, tarp kurių pirmąją vietą užima patriarchinės bažnyčios, o iš jų ne viena didžiuojasi esanti įkurta pačių apaštalų. Todėl Rytiečių tarpe buvo ir tebėra labai stiprus stropumas ir rūpestis išsaugoti tikėjimo ir meilės bendravimu brolišką giminystę, kuri turi būti

stipri tarp vietinių bažnyčių kaip tarp seserų.

Taip pat nereikia pamiršti, kad Rytų bažnyčios nuo pat pradžios turi tą turtą, iš kurio Vakarų Bažnyčia paėmė daug dalykų liturgijos, dvasinės tradicijos ir juridinės tvarkos srityse. Kartu negalima pamiršti, kad pagrindinės krikščioniškojo tikėjimo dogmos apie Trejybę ir apie Dievo Žodžio įsikūnijimą iš Mergelės Marijos buvo apibrėžtos Rytuose vykusiuose visuotiniuose susirinkimuose. Dėl šio tikėjimo išlaikymo tos bažnyčios daug kentėjo ir dar tebekenčia.

Apaštalų perduotas paveldėjimas buvo perimtas įvairiomis formomis ir būdais ir nuo pat pačios Bažnyčios pradžios tai vienur, tai kitur buvo įvairiai išdėstytas dėl skirtingų galvosenų ir gyvenimo sąlygų. Visa tai dėl išorinių priežasčių ir dėl tarpusavio supratimo ir meilės stokos davė dingstį atsiskyrimams.

Todėl šventasis Sinodas drąsina visus, o ypač norinčius darbuotis trokštamos visiškos vienybės tarp Rytų bažnyčių ir Katalikų Bažnyčios atkūrimui, kad atkreiptų deramą dėmesį į ypatingas Rytų bažnyčių gimimo ir augimo sąlygas ir į pobūdį santykių, buvusių tarp jų ir Romos Sosto prieš atsiskyrimą, kad apie visa tai susidarytų teisingą nuomonę. Jei bus rūpestingai laikomasi šių nurodymų, susidarys geresnės sąlygos pageidaujamam dialogui.

Rytų bažnyčių liturginė ir dvasinė tradicija

15. Taip pat visi žino, su kokia meile Rytų krikščionys švenčia šventąją, ypač eucharistinę, Liturgiją, kuri yra Bažnyčios gyvybės versmė ir būsimosios garbės laidas. Jos dėka tikintieji vienybėje su vyskupu ir turėdami priėjimą pas Dievą Tėvą per Sūnų, įsikūnijusį, mirusį ir pašlovintą Žodį, Šventosios Dvasios veikiami, pasiekia bendravimą su Švenčiausiąja Trejybe, pasidarydami "dieviškos prigimties dalyviai" (2 P. 1,4). Todėl Eucharistijos šventimu kiekvienoje šitoje bažnyčioje yra kuriama ir ugdoma Dievo Bažnyčia, o koncelebracija yra tų bažnyčių vienybės ir bendravimo išraiška.

Šitame liturginiame kulte rytiečiai puikiais himnais šlovina Mariją, visuomet Mergelę, visuotiniame Efezo susirinkime iškilmingai paskelbtą Švenčiausia Dievo Motina, kad Kristus būtų pripažintas pagal Šventąjį Raštą tikrai ir teisingai Dievo ir žmo-

gaus Sūnus. Jie gerbia taip pat ir daugelį šventųjų, jų tarpe visus Bažnyčios Tėvus.

Kadangi šios bažnyčios, nors ir atsiskyrusios, turi tikrus sakramentus, o ypač apaštalų įpėdinystės dėka kunigystę ir Eucharistiją, ir jais glaudžiu giminingumu yra su mumis susijungę, tai tam tikras sakralinis bendravimas (communicatio in sacris), tinkamomis aplinkybėmis ir bažnytinei vyriausybei leidžiant, yra ne tik galimas, bet ir patartinas. Rytuose randami ir dvasinių tradicijų turtai, kurių ypatinga apraiška yra monachizmas. Jau nuo garbingųjų Bažnyčios Tėvų laikų Rytuose žydėjo vienuolinė dvasia, vėliau perėjusi į Vakarų kraštus, iš kurios prasidėjo visa Lotynų vienuolinė institucija kaip iš savo šaltinio ir, laikui bėgant, ne kartą sėmėsi naujos jėgos. Todėl katalikai primygtinai prašomi dažniau kreiptis į dvasinius Rytų Tėvų turtus, keliančius žmogų prie dieviškųjų dalykų kontempliacijos.

Visi gerai žino, jog pažinti, gerbti, saugoti ir palaikyti gausųjį Rytų Tėvų palikimą labai svarbu, kad būtų ištikimai išsaugota nepaliesta krikščioniškoji tradicija ir pasiektas Rytų ir Vakarų krikščionių susitaikymas.

Savita Rytų bažnyčių drausmė

16. Be to, jau nuo pat pirmųjų laikų Rytų bažnyčios laikėsi savitos disciplinos, patvirtintos Bažnyčios Tėvų ir visuotinių susirinkimų. Kadangi tam tikras įpročių ir papročių įvairumas, kaip minėta, nėra priešingas Bažnyčios vienybei, o dargi ugdo jos grožį ir nemažai prisideda prie jos misijos vykdymo, šis šventasis Sinodas, visas abejones šalindamas, pareiškia, kad Rytų bažnyčios, turėdamos mintyje būtiną visos Bažnyčios vienybę, turi teisę valdytis pagal savo tvarką, labiau atitinkančią savo tikinčiųjų savybes ir, rūpinantis sielų gerove, naudingesnę. Tobulas šito tradicinio požiūrio laikymasis, deja, ne visada vykdytas, priklauso prie būtinų dalykų, kaip išankstinė sąlyga vienybei atkurti.

Saviti Rytų bažnyčių teologijos metodai

17. Tai, kas buvo sakyta apie teisėtą įvairumą, dera pareikšti ir apie skirtingą teologinį doktrinų išreiškimą. Iš tikrųjų Rytuose ir Vakaruose buvo vartojami skirtingi metodai ir keliai tyrinė-

ti apreikštosioms tiesoms, suvokti bei išpažinti dieviškus dalykus. Todėl nenuostabu, jei kai kurie apreikštųjų paslapčių aspektai yra kartais kurios nors Bažnyčios tinkamiau suvokti ir dėstomi ryškiau negu kitos; todėl galima sakyti, jog tos įvairios teologinės formulės neretai viena kitą papildo, o ne prieštarauja. Pagaliau, kai dėl autentiškos rytiečių teologinės tradicijos, reikia pripažinti, kad jos, puikiai įaugusios į Šventąjį Raštą, ugdomos ir išreiškiamos liturginiu gyvenimu, maitinamos gyva apaštalų tradicija, Rytų Tėvų ir dvasinių rašytojų raštais, siekia teisingo gyvenimo sutvarkymo, apskritai kupinos krikščioniškųjų tiesų suvokimo.

Šis šventasis Sinodas, dėkodamas Dievui, kad daugelis Rytų katalikų Bažnyčios sūnų, saugojančių šitą tėvų palikimą ir trokštančių juo tyriau ir pilnutiniau gyventi, jau gyvena, ištisai bendraudami su Vakarų tradicijos broliais, ir pareiškia, kad visas šitas dvasinis ir liturginis, drausminis ir teologinis palikimas įvairiomis savo tradicijomis priklauso pilnutiniam Bažnyčios katalikiškumui ir apaštališkumui.

Bendravimo atnaujinimas

18. Šis šventasis Sinodas, visa gerai apsvarstęs, kartoja tai, kas jau buvo deklaruota buvusiųjų visuotinių susirinkimų ir Romos vyskupų, būtent: bendravimo ir vienybės atnaujinimui bei išlaikymui reikia "nedėti ant jūsų jokios daugiau naštos, kaip tik šituos reikiamus dalykus" (Apd. 15,28). Jis taip pat karštai trokšta, kad nuo dabar visose Bažnyčios gyvenimo institucijose ir formose visos pastangos žingsnis po žingsnio siektų vienybės, ypač malda ir brolišku dialogu apie doktriną ir pačius būtiniausius pastoracinius mūsų laikų reikalus. Jis taip pat rekomenduoja Katalikų Bažnyčios ganytojams ir tikintiesiems draugiškus santykius su tais, kurie jau nebegyvena Rytuose, bet yra toli nuo tėvynės, kad augtų broliškas su jais bendradarbiavimas meilės dvasia ir būtų šalinamas bet koks vaidingo pavyduliavimo jausmas. Jei šitoji veikla bus visa širdimi vykdoma, šventasis Sinodas tikisi, kad, pašalinus sieną, skiriančią Vakarų ir Rytų Bažnyčias, pagaliau bus vieni namai, tvirtai pastatyti ant kertinio akmens, Jėzaus Kristaus, kuris iš dviejų padarys viena.

II. Atsiskyrusios Vakarų bažnyčios ir bažnytinės bendruomenės

19. Bažnyčios ir bažnytinės bendruomenės, atsiskyrusios nuo Romos Sosto arba gilaus sąmyšio metu, prasidėjusio Vakaruose viduramžių pabaigoje, arba vėlesniais laikais, turi ypatingą giminystės ir artimumo ryšį su Katalikų Bažnyčia dėl ilgo visų krikščioniškųjų tautų bendro bažnytinio gyvenimo praėjusiais amžiais.

Skirtumai ir galimybės

Kadangi šitos bažnyčios ir bažnytinės bendruomenės dėl skirtingos kilmės, doktrinos ir dvasinio gyvenimo nesutinka ne tik su mumis, bet ir tarpusavyje, jas teisingai aprašyti labai sunku. Todėl čia ir nesiimame to padaryti.

Nors ekumeninis judėjimas ir taikos su Katalikų Bažnyčia troškimas dar ne visur įsigalėjo, mes turime viltį, kad palengva visur augs ekumeninis jausmas ir tarpusavio pagarba.

Tačiau reikia pripažinti, kad tarp tų bažnyčių, bendruomenių ir Katalikų Bažnyčios yra dideli prieštaravimai ne tik istorinio, sociologinio, psichologinio ir kultūrinio pobūdžio, bet labiausiai apreikštosios tiesos interpretavime. Ekumeninio dialogo užmezgimui palengvinti norime pateikti keletą požiūrių, kurie gali ir turi būti šito dialogo pagrindu ir paskatinimu.

20. Mūsų mintis pirmiausia krypsta į krikščionis, atvirai išpažįstančius Jėzų Kristų, kaip Dievą ir Viešpatį, ir vienintelį tarpininką tarp Dievo ir žmonių, vieno Dievo: Tėvo, ir Sūnaus, ir Šventosios Dvasios, garbei. Žinome, kad čia iš tikrųjų yra nemenki prieštaravimai su Katalikų Bažnyčios doktrina ir dėl Kristaus - įsikūnijusio Dievo Žodžio, ir dėl jo išganymo darbo, ir dėl Bažnyčios paslapties ir tarnystės, ir dėl Marijos dalyvavimo išganymo darbe. Tačiau džiugu, kad atsiskyrusieji broliai krypsta į Kristų, kaip bažnytinio bendravimo versmę ir centrą. Vienybės su Kristumi troškimo pagauti, jie yra verčiami vis labiau ir labiau ieškoti vienybės, taip pat visų tautų akivaizdoje liudyti savo tikėjimą.

Jungia Kristaus išpažinimas

21. Šventojo Rašto meilė, pagarba ir beveik kultas veda mūsų brolius prie nuolatinio ir atkaklaus Šventojo Rašto studijavimo, nes Evangelija "juk yra Dievo galybė išganymui kiekvieno tikinčiojo, visų pirma žydo, bet ir graiko" (Rom. 1,16).

Jungia Šventojo Rašto studijos

Melsdami Šventosios Dvasios pagalbos, Šventajame Rašte jie ieško Dievo, kalbančio jiems per Kristų, pranašų išpránašautą, dėl mūsų įsikūnijusį Dievo Žodį. Jame - Šventajame Rašte mato Kristaus gyvenimą ir tai, ką dieviškasis Mokytojas mokė ir nuveikė žmonių išganymui, ypač jo mirties ir prisikėlimo paslaptis.

Nors atsiskyrę krikščionys pripažįsta dieviškąjį šventųjų knygų autoritetą, jie vis dėlto kitaip negu mes - vieni vienaip, kiti kitaip - supranta santykį tarp Šventojo Rašto ir Bažnyčios, kurioje pagal katalikų tikėjimą autentiškoji mokymo tarnystė užima ypatingą vietą, dėstant ir skelbiant rašytąjį Dievo žodį.

Ir vis dėlto Šventasis Raštas šitame dialoge yra puikus įrankis galingojo Dievo rankoje pasiekti tos Išganytojo visiems žmonėms teikiamos vienybės.

22. Pagal Viešpaties sutvarkymą teisingai suteiktu ir reikiamai priimtu Krikšto sakramentu žmogus yra tikrai inkorporuojamas į nukryžiuotąjį ir pašlovintąjį Kristų ir atgimdomas dalyvauti dieviškajame gyvenime, kaip sako apaštalas: "Drauge su juo esate palaidoti krikšte, jame ir prisikėlėte tikėjimu į Dievo galybę, kuris jį prikėlė iš numirusiųjų" (Kol. 2,12).

Sakramentinis vienybės ryšys

Tad krikštas ir yra tas sakramentinis vienybės ryšys, jungiantis visus, kurie juo atgimdyti. Tačiau krikštas savyje yra tik pradžia ir daigas, nes jis visas siekia įsigyti gyvenimo pilnumo Kristuje. Taigi krikšto paskirtis yra išpažinti pilnutinį tikėjimą, visiškai įsijungti į išganymo instituciją, kaip pats Kristus to norėjo, ir pagaliau įsišaknyti į visišką eucharistinį bendravimą.

Nors atsiskyrusios bažnytinės bendruomenės ir neturi pilnutinės su mumis iš krikšto išplaukiančios vienybės ir nors jos pagal mūsų tikėjimą, ypač ten, kur nėra kunigystės sakramento, neišlaikė grynos ir pilnutinės Eucharistijos paslapties tikrovės (substantia), tačiau, kai per šventąją Vakarienę daro Viešpaties

mirties ir prisikėlimo atminimą, išpažįsta, kad tai reiškia gyvybinį bendravimą su Kristumi ir laukia jo garbingo atėjimo. Todėl mokymas apie Viešpaties Vakarienę, kitus sakramentus, kultą ir Bažnyčios tarnystę turi sudaryti dialogo objektą.

Dialogas apie moralinį Evangelijos pritaikymą

23. Krikščioniškasis šitų brolių gyvenimas yra maitinamas tikėjimu į Kristų ir saugomas krikšto malone bei skelbiamu Dievo žodžiu. Jisai reiškiasi asmenine malda, Biblijos mąstymu, krikščionišku šeimos gyvenimu, susirinkusios bendruomenės Die-vo garbinimu. Apskritai jų kultas kartais rodo svarbius senovinės bendruomenės liturgijos elementus.

Tikėjimas Kristumi teikia šlovę ir dėkingumą Dievui už gautas geradarybes. Prie to reikia pridurti gyvą teisingumo pajautimą ir sveiką artimo meilę. Be to, šis veiksmingas tikėjimas davė nemaža institucijų palengvinti dvasios ir kūno skurdui, puoselėti jaunuomenės auklėjimui, kurti žmogiškesnėms socialinėms gyvenimo sąlygoms, stiprinti visuotinei taikai.

Nors daugelis krikščionių ne visada supranta Evangeliją moralinėje srityje kaip katalikai, nors nesilaiko tų pačių sunkiausių šių dienų visuomenės problemų sprendimų, tačiau, kaip ir mes, nori laikytis Kristaus žodžio, kaip krikščioniškosios dorovės šaltinio ir paklusti apaštalo paliepimui: "Visa, ką jūs darote žodžiu ar darbu, visa darykite Viešpaties Jėzaus Kristaus vardu, dėkodami per jį Dievui ir Tėvui" (Kol. 3,17). Iš to gali gimti ekumeninis dialogas dėl moralinio Evangelijos pritaikymo.

Susirinkimo viltys ir troškimai

24. Šitaip trumpai išdėstę sąlygas, kuriose reikia išplėsti ekumeninę veiklą, ir jos tvarkymo taisykles, su viltimi kreipiame žvilgsnį į ateitį. Šventasis Sinodas skatina tikinčiuosius saugotis visokio lengvapėdiškumo ar neišmintingo uolumo, kuris galėtų pakenkti tikrai vienybės pažangai. Taigi ekumeninė veikla turi būti tik pilnutinai ir sveikai katalikiška, t. y. ištikima tiesai, gautai iš apaštalų ir Tėvų, atitinkanti Katalikų Bažnyčios išpažįstamą tikėjimą ir drauge siekianti Viešpaties trokštamos pilnatvės, kad jo kūnas augtų amžių bėgyje.

Šis šventasis Sinodas karštai trokšta, kad Katalikų Bažnyčios

sūnų užmojai žengtų į priekį drauge su atsiskyrusių brolių užmojais, nesudarant jokios kliūties Apvaizdai ir neužbėgant už akių būsimiems Šventosios Dvasios poveikiams. Be to, deklaruoja savo įsitikinimą, kad šitas šventas sumanymas visus krikščionis sutaikyti vienos vienintelės Kristaus Bažnyčios vienybėje pranoksta žmonių jėgas ir gabumus. Todėl visą savo viltį sudeda į Kristaus maldą už Bažnyčią, į Tėvo meilę mums, į Šventosios Davsios jėgą. "Viltis neapgauna, nes Dievo meilė mūsų širdyse išlieta Šventosios Dvasios, kuri mums yra duota" (Rom. 5,5).

Roma, 1964 m. lapkričio 21 d.

APOSTOLICAM ACTUOSITATEM

DEKRETAS APIE PASAULIEČIŲ APAŠTALAVIMĄ

ĮŽANGA

1. Šventasis Sinodas, norėdamas pažadinti didesnį Dievo tautos apaštališką aktyvumą, susirūpinęs kreipiasi į tikinčiuosius pasauliečius, kurių esminį ir būtiną bendradarbiavimą Bažnyčios pasiuntinybėje yra minėjęs kitais atvejais. Pasauliečių apaštalavimas, kyląs iš pačio jų krikščioniškojo pašaukimo, niekuomet negali Bažnyčioje išnykti. Koks spontaniškas ir vaisingas buvo šis aktyvumas pirmaisiais Bažnyčios amžiais, tai aiškiai rodo pats Šventasis Raštas (plg. Apd. 11,19-21; 18,26; Rom. 16,1-16; Pil. 4,3).

Mūsų laikai taip pat reikalauja ne mažesnio pasauliečių uolumo, juo labiau, kad šių dienų sąlygos reikalauja intensyvesnio ir platesnio jų apaštalavimo. Kasdien augantis žmonių skaičius, mokslo ir technikos pažanga, tampresni žmonių santykiai ne tik išplečia pasauliečių apaštalavimo erdvę, didesne dalimi prieinamą tik jiems, bet iškelia ir naujas problemas, reikalaujančias jų sumanių pastangų ir studijų. Šis apaštalavimas ypač būtinas, nes išaugo daugelio gyvenimo sektorių autonomija, nutoldama nuo etinės ir religinės tvarkos bei sukeldama daug pavojų krikščioniškajam gyvenimui. Be to, daugelyje šalių, kur kunigų maža arba, kaip kartais atsitinka, jie netenka reikalingos veikimo laisvės, be pasauliečių Bažnyčios darbas sunkiai įmanomas.

Šio daugeriopo reikalo būtinumo ženklas yra aiškus Šventosios Dvasios veikimas, kuris šiandien vis labiau ir labiau daro pasauliečius sąmoningai atsakingus ir visur skatina juos Kristaus ir Bažnyčios tarnybai.

Šiame dekrete Susirinkimas stengiasi nušviesti pasauliečių apaštalavimo prigimtį, savybes ir įvairumą, taip pat skelbia fundamentalinius principus ir pateikia sielovadines instrukcijas apaštalavimo sėkmingumui. Visa tai tebūna laikoma norma kanonų teisės revizijai, kuri palies pasauliečių apaštalavimą.

PIRMAS SKYRIUS

PASAULIEČIŲ PAŠAUKIMAS APAŠTALAUTI

Pasauliečių dalyvavimas Bažnyčios misijoje

2. Bažnyčia yra tam gimusi, kad, plėsdama Kristaus karalystę Dievo Tėvo garbei visame pasaulyje, visus žmones padarytų išganingo atpirkimo dalyviais, kad per juos visas pasaulis būtų nukreiptas į Kristų. Visoks mistinio kūno veikimas, nukreiptas į šį tikslą, vadinasi apaštalavimu, kurį Bažnyčia vykdo per visus savo narius ir įvairiais būdais. Krikščioniškasis pašaukimas savo prigimtimi yra pašaukimas apaštalauti. Kaip gyvo kūno organizme joks sąnarys nėra pasyvus, bet kartu su kūno gyvenimu dalyvauja viso kūno veikloje, taip ir Kristaus kūne, kuris yra Bažnyčia, visas kūnas "sudėtas ir sujungtas... kaip atitinka kiekvienam sąnariui skirtą veikimą, vykdo savo augimą" (Ef. 4,16). Toks šiame kūne yra ryšys ir sąnarių sujungimas, kad kiekvienas sąnarys, pagal savo paskirtį neprisidedantis prie kūno augimo, nenaudingas yra nei Bažnyčiai, nei sau.

Bažnyčioje yra tarnavimo skirtingumas ir pasiuntinybės vienybė. Apaštalams ir jų įpėdiniams yra Kristaus pavesta pareiga jo vardu ir galia mokyti, šventinti ir valdyti. Todėl ir pasauliečiai, tapę Kristaus kunigystės, pranašavimo ir valdymo dovanų dalyviais, visos Dievo tautos pasiuntinybėje teatlieka savo pareigas Bažnyčioje ir pasaulyje. Tad savo veiklumu tenukreipia apaštalavimą žmonių evangelizavimui, pašventinimui ir laikinųjų dalykų persunkimui Evangelijos dvasia, kad šis jų uolumas taptų vienu iš Kristaus liudijimų, tarnaujančių žmonių išganymui. Kadangi pasauliečiai gyvena pasaulio rūpesčių ir reikalų sūkuryje, juos Dievas šaukia, kad, degdami krikščioniška dvasia ir tapę tarsi pasaulio fermentas, apaštalautų.

3. Pasauliečiai įgyja pareigą ir teisę apaštalauti pačia savo vienybe su Kristumi - mistinio kūno galva. Per krikštą įjungti į šį mistinį Kristaus kūną, per sutvirtinimą sustiprinti Šventosios Dvasios jėga, tikintieji yra paties Viešpaties skiriami apaštalavimui. Jie pašvęsti karališkajai kunigystei ir paskirti būti išrinktąja gimine, kad visame aukotų dvasines aukas ir visame pasaulyje būtų Kristaus liudytojais. Jų meilė, teikiama ir maitinama sakramentais, ypatingai Eucharistija, yra tarsi viso apaštalavimo siela.

Pasauliečių apaštalavimo pagrindai

Apaštalavimas vykdomas tikėjimu, viltimi ir meile; šias dorybes Šventoji Dvasia gaivina visų Bažnyčios narių širdyse. Svarbiausiuoju Viešpaties įsakymu - meilės priesaku - tikintieji raginami rūpintis Dievo garbe, siekiant jo karalystės atėjimo ir amžinojo gyvenimo visiems žmonėms, kad visi pažintų vieną tikrą Dievą ir kurį jis siuntė - Jėzų Kristų (plg. Jn. 17,3).

Visiems tikintiesiems skiriama kilni pareiga intensyviai darbuotis, kad dieviškojo išganymo žinią pažintų ir priimtų viso pasaulio žmonės.

Šio apaštalavimo tikslui Šventoji Dvasia, kuri vykdo Dievo tautos pašventinimą per tarpininkus ir sakramentus, teikia tikintiesiems ypatingas dovanas (plg. 1 Kor. 12,7), "dalindama kiekvienam, kaip ji nori" (1 Kor. 12,11), kad "kiekvienas ta dovana, kurią jis yra gavęs, pasitarnautų vienas kitam", kad ir jie būtų "kaip geri daugeriopos Dievo malonės užvaizdai" (1 P. 4,10), besidarbuojantieji meilėje viso kūno augimui (plg. Ef. 4,16). Šių charizmatinių net ir paprasčiausiųjų dovanų gavimas kiekvienam tikinčiajam duoda teisę ir pareigą jas panaudoti žmonių gerovei ir Bažnyčios labui - Šventosios Dvasios laisvėje, kuri "dvelkia kur nori" (Jn. 3,8), ir kartu vienybėje su broliais Kristuje, ypač su savo ganytojais. Šių pastarųjų pareiga spręsti apie dovanų prigimtį ir tvarkingą naudojimą, kad negesintų dvasios, bet viską ištirtų ir laikytųsi to, kas gera (plg. 1 Tes. 5,12; 19,21).

4. Kadangi Tėvo siųstasis Kristus yra visos Bažnyčios apaštalavimo pradžia ir šaltinis, aišku, kad pasauliečių apaštalavimo vaisingumas priklauso nuo jų gyvosios vienybės su Kristumi, jam

Pasauliečių apaštalavimo vaisingumas

pačiam tvirtinant: "Kas pasilieka manyje ir aš jame, tas neša daug vaisiaus, nes be manęs jūs nieko negalite padaryti" (Jn. 15,5). Šis intymios vienybės su Kristumi gyvenimas Bažnyčioje yra maitinamas dvasinėmis priemonėmis, bendromis visiems tikintiesiems. Pasauliečiai turėtų ypač aktyviai dalyvauti šventoje liturgijoje, kad, gerai atlikdami pagal Dievo valią savo pilietines pareigas, kasdieninėse gyvenimo aplinkybėse neprarastų vienybės su Kristumi, bet ją stiprintų. Pasauliečiai privalo uoliai ir džiaugsmingai žengti šventumo keliu, stengdamiesi protingai ir kantriai nugalėti sunkenybes. Todėl nei asmeniniai rūpesčiai, nei kiti pasaulietiški reikalai neturi būti atskirti nuo dvasinio gyvenimo principų, pagal apaštalo žodžius: "Visa, ką jūs darote žodžiu arba darbu, visa darykite Viešpaties Jėzaus Kristaus vardu, dėkodami per jį Dievui ir Tėvui" (Kol. 3,17).

Toks gyvenimas reikalauja nuolatinio lavinimosi tikėjime, viltyje ir meilėje.

Tiktai tikėjimo šviesa ir Dievo žodžio apmąstymu galima visur ir visuomet pažinti Dievą, kuriame "gyvename, judame ir esame" (Apd. 17,28), kiekvienu atveju vykdyti jo valią, matyti Kristų visuose žmonėse - artimuose ir tolimuose, - neklaidingai spręsti apie laikinųjų dalykų tikrąją reikšmę bei vertę savyje žmogaus tikslo atžvilgiu.

Turintieji tokį tikėjimą gyvena Dievo vaikų apreiškimo viltimi, atmindami Viešpaties kryžių ir prisikėlimą.

Šiame gyvenime su Kristumi, paslėpti Dievuje ir laisvi nuo turtų vergovės, jie siekia amžiais išliekančių vertybių, didvyriška dvasia pasišventę Dievo karalystės plėtimui ir krikščioniškąja dvasia laikinųjų dalykų įdvasinimui. Šio gyvenimo priešingumuose jie randa tvirtumo viltyje, pripažindami, kad "šio laiko kentėjimai negali lygintis su būsimąja garbe, kuri bus mumyse apreikšta" (Rom. 8,18).

Skatinami iš Dievo išplaukiančios meilės, pasauliečiai daro gera visiems, ypatingai gi tikėjimo broliams, atmesdami "visą piktumą, visą vylių ir veidmainystes, pavydus ir visus apkalbėjimus" (1 P. 2,1), tuo būdu patraukdami žmones prie Kristaus. Dievo meilė, "mūsų širdyse išlieta Šventosios Dvasios, kuri mums

yra duota" (Rom. 5,5), iš tikrųjų leidžia pasauliečiams patirti savo gyvenime palaiminimų dvasią. Sekdami neturtingu Jėzumi, jie išlieka neparblokšti laikinųjų gėrybių trūkumo ir nesugadinti jų gausumo. Sekdami nusižeminusiu Kristumi, jie gyvena negeisdami tuščios garbės (plg. Gal. 5,26), bet stengdamiesi Dievui patikti labiau negu žmonėms, visuomet pasiruošę dėl Kristaus visko išsižadėti (plg. Lk. 14,26) ir dėl tiesos kęsti persekiojimą (plg. Mt. 5,10), atsimindami Viešpaties žodžius: "Jei kas nori eiti paskui mane, tegul pats savęs išsižada, tegul ima savo kryžių ir teseka mane" (Mt. 16,24). Brangindami krikščionišką draugystę, jie gyvena padėdami vienas kitam visuose reikaluose.

Šis pasauliečių dvasinio gyvenimo būdas privalo įgyti charakteringą žymę, atsižvelgiant į santuokos luomą ir šeimą, celibatą ar našlystę, sveikatą, profesinę ar socialinę veiklą. Tad tesirūpina šioms sąlygoms atitinkančias savybes ir talentus ugdyti ir naudotis Šventosios Dvasios suteiktomis dovanomis.

Be to, pasauliečiai, priklausantieji Bažnyčios aprobuotoms draugijoms bei institucijoms, tesistengia gyventi ištikimai prisilaikydami dvasinio gyvenimo principų.

Tegul ugdo profesinį patyrimą, asmeninį ir pilietinį subrendimą ir dorybes, kurios būdingos piliečių santykiuose, būtent: sąžiningumą, teisingumą, dorumą, žmoniškumą, tvirtumą, be kurių neįmanomas ir krikščioniškas gyvenimas.

Šio dvasinio ir apaštališko gyvenimo tobuliausias pavyzdys yra švenčiausioji Mergelė Marija, apaštalų karalienė, kuri, gyvendama žemėje visiems bendrą gyvenimą, pilną rūpesčių ir darbų, visuomet intymiausiai buvo susijungusi su savo Sūnumi ir ypatingu būdu bendradarbiavo Išganytojo darbe, o dabar, paimta į dangų, motiniška meile rūpinasi savo Sūnaus broliais, tebegyvenančiais žemėje, pavojuose ir trūkumuose, kol bus nuvesti į palaimintąją tėviškę*. Ją visi ištikimiausiai tegarbina ir jos motiniškam rūpesčiui tepaveda savo gyvenimą ir apaštalavimą.

---

* Plg. Dogminė konstitucija apie Bažnyčią, 62 str.

ANTRAS SKYRIUS

APAŠTALAVIMO TIKSLAI

5. Nors Kristaus atpirkimo darbas tiesioginiu būdu siekia žmonių išganymo, tačiau jis drauge apima ir visos laikinosios tvarkos atnaujinimą. Todėl Bažnyčios pasiuntinybė yra ne tik Kristaus skelbimas ir jo malonių nešimas žmonėms, bet ir visos laikinųjų dalykų tvarkos įdvasinimas bei ištobulinimas Evangelijos dvasia. Pasauliečiai, vykdydami Bažnyčios misiją, apaštalauja tiek Bažnyčioje, tiek ir pasaulyje, dvasinėje ir žemiškojoje srityse. Nors šios sritys skiriasi, tačiau Dievo sprendimu jos taip sujungtos, kad Dievas siekia Kristuje visą pasaulį susigrąžinti kaip naują kūrinį, pradėdamas šį darbą žemėje ir atbaigdamas pasaulio pabaigoje. Pasaulietis, kuris kartu yra tikintysis ir pilietis, privalo nuolat vadovautis ta pačia krikščioniška sąžine abiejose srityse.

Apaštalavimas Bažnyčioje ir pasaulyje

6. Bažnyčios pasiuntinybė - per tikėjimą į Kristų ir jo malonę siekti žmonių išganymo. Bažnyčios ir visų jos narių apaštalavimas labiausiai siekia žodžiais ir darbais parodyti pasauliui Kristų ir perteikti jo malonę. Tai pirmiausia atliekama žodžio ir sakramentų tarnyste, specialiu būdu pavesta dvasininkams, kurioje ir pasauliečiai turi svarbų vaidmenį, būdami "tiesos bendradarbiais" (3 Jn. 8). Tokiu būdu pasauliečių apaštalavimas ir ganytojų misija vienas kitą papildo.

Dalyvavimas Evangelijos skelbime ir žmonių pašventime

Pasauliečiai turi daugybę progų dalyvauti Evangelijos skelbime ir žmonių pašventinime. Pats krikščioniškasis gyvenimas ir geri darbai, atliekami antgamtine dvasia, turi galią patraukti žmones prie tikėjimo ir Dievo, nes Viešpats sako: "Tegul jūsų šviesa taip šviečia žmonių akivaizdoje, kad jie matytų gerus jūsų darbus ir garbintų jūsų Tėvą, kuris yra danguje" (Mt. 5,16).

Tačiau toks apaštalavimas vykdomas ne tik gyvenimo pavyzdžiu. Tikras apaštalas ieško progų žodžiais skelbti Kristų netikintiems, kad juos atvestų į tikėjimą, ar tikintiesiems, kad juos pamokytų, sustiprintų ir paragintų uolesniam gyvenimui, "nes

Kristaus meilė verčia mus" (2 Kor. 5,14), ir visų širdyse turi skambėti šie apaštalo žodžiai: "Vargas man, jei aš neskelbčiau Evangelijos" (1 Kor. 9,16).

Kadangi mūsų amžiuje iškyla nauji klausimai ir siaučia pavojingos klaidos, siekiančios iš pagrindų sugriauti religiją, moralinę tvarką ir pačią žmogiškąją bendruomenę, šis šventasis Sinodas iš širdies ragina pasauliečius, kad, sekdami Bažnyčios mintį, kiekvienas pagal savo talentus, gabumus ir mokslą įneštų savo dalį į krikščioniškų principų nagrinėjimą, gynimą ir deramą pritaikymą šių dienų problemoms spręsti.

Laikinųjų dalykų sudvasinimas

7. Dievo planas pasaulio atžvilgiu pramato, kad žmonės sutartinai atnaujintų ir tobulintų laikinąjį gyvenimą. Visa, kas sudaro laikinąjį gyvenimą, būtent: šeimos gerovė, kultūra, ekonominiai reikalai, menai ir profesijos, visuomeninio gyvenimo santvarka, tarptautiniai ryšiai ir kiti panašūs dalykai, jų evoliucija ir pažanga, yra ne tik priemonė galutiniam žmogaus tikslui, bet turi ir savyje Dievo suteiktą vertę arba dalyvauja visuotinėje laikinojoje tvarkoje, nes "Dievas matė, kad tai buvo gera" (Gen. 1,31).

Šių dalykų natūralus gėris savo ypatingą vertybę įgyja sąryšyje su žmogaus asmeniu, kurio naudai jie yra sukurti. Taip Dievui patiko visa sujungti Kristuje, tiek prigimtinius dalykus, tiek ir antgamtinius, "kad visame jis turėtų pirmininkystę" (Kol. 1,18). Tačiau šis sujungimas ne tik nenaikina laikinųjų dalykų autonomijos, savų tikslų, įstatymų, priemonių, tarnaujančių žmogaus gėriui, bet dargi juos savo jėga ir vertybe patobulina ir prisideda prie pilnutinio žmogaus pašaukimo šioje žemėje išskleidimo.

Istorijos bėgyje laikinųjų dalykų vartojimas buvo sudarkytas sunkių ydų, nes žmonės gimtosios nuodėmės įtakoje labai dažnai klydo tiek žmogaus prigimties, tiek ir moralinio įstatymo principų atžvilgiu; žmonių papročiai ir tvarka buvo iškrypę, o pats žmogaus asmuo neretai paniekintas. Mūsų dienomis daugelis, per daug pasitikėdami gamtos mokslais ir technikos pažanga, nukrypsta į stabmeldišką laikinųjų dalykų garbinimą, vietoj valdovų tapdami vergais.

Visa Bažnyčia privalo uoliai darbuotis, kad žmonės teisingai suprastų laikinųjų dalykų vertę ir juos per Kristų nukreiptų į Dievą. Ganytojų pareiga - aiškiai skelbti tvarinių tikslą ir jais naudojimosi principus, teikti moralinę ir dvasinę paramą, kad Kristuje būtų atnaujinta laikinųjų dalykų tvarka.

Žemiškosios tvarkos atnaujinimą pasauliečiai turi laikyti sava pareiga. Vadovaudamiesi Evangelijos šviesa, Bažnyčios mintimi ir krikščioniškąja meile, jie turi tiesiogiai ir ryžtingai veikti, specialia patirtimi ir asmenišku atsakingumu bendradarbiauti kaip piliečiai su piliečiais, visur ir visada ieškoti Dievo karalystės ir jos teisybės. Reikia atnaujinti žemiškąjį gyvenimą, kad, pilnai prisilaikant jo dėsnių, jis būtų suderintas su krikščioniškojo gyvenimo principais ir pritaikytas įvairioms vietos, laiko ir tautų sąlygoms. Tarp apaštalavimo darbų yra pabrėžtina krikščionių socialinė akcija, kurią šventasis Sinodas šiandien trokšta išplėsti visoje žemiškųjų dalykų srityje, įskaitant ir kultūrą.

8. Kiekviena apaštališka veikla turi gimti iš meilės ir reikštis jos jėga, o kai kurie darbai patys savaime labai tinka tai meilei išreikšti. Viešpats Kristus norėjo, kad jie būtų jo mesijinės pasiuntinybės ženklais (plg. Mt. 11,4-5).

Karitatyvinė veikla

Didžiausias įsakymas įstatyme yra mylėti Dievą visa širdimi, o kiekvieną žmogų kaip patį save (plg. Mt. 22,37-40). Šį artimo meilės įsakymą Kristus priėmė ir davė jam naują reikšmę, kadangi save patį, kaip ir brolius, padarė meilės objektu, sakydamas: "Kiek kartų tai padarėte vienam šitų mano mažiausiųjų brolių, man padarėte" (Mt. 25,40). Pats Kristus, priimdamas žmogaus prigimtį, tam tikru antgamtiniu solidarumu susijungė su visa žmonija į vieną šeimą ir meilę, kaip savo mokinių žymę, nusakė šiais žodžiais: "Iš to visi pažins, kad jūs mano mokiniai, jei turėsite meilę vienas kito" (Jn. 13,35).

Kaip pirmaisiais amžiais Bažnyčia, jungdama prie eucharistinės Vakarienės agapę (broliškumo pokylį), pasirodė visa susijungusi meilės ryšiu su Kristumi, taip ir visais laikais ji atpažįstama meilės ženklo dėka. Besidžiaugdama kitų užmojais, Bažnyčia meilės darbus laiko savo teise ir pareiga, kurių niekas negali pasisavinti. Todėl Bažnyčioje ypatingai gerbiamas gailestingu-

mas vargšams ir ligoniams, taip pat vadinamieji karitatyviniai darbai bei savitarpio pagalba, palengvinant visokias negeroves.

Dabartiniu metu, palengvėjus bendravimo priemonėms, tam tikru būdu sumažėjus atstumams tarp žmonių ir visiems pasaulio gyventojams tapus tarsi vienos šeimos nariams, karitatyvinė veikla tapo universali ir neatidėliotina. Šiandien karitatyvinė akcija gali ir privalo apimti visus žmones ir visus reikalus. Kur tik žmonėms trūksta maisto, gėrimo, drabužių, buto, vaistų, pagalbos, mokymo, būtinų lėšų gyventi žmogaus vertą gyvenimą, kur tik žmonės kankinami nelaimių ar ligų, kur tik jie kenčia ištrėmimą ar kalėjimą, - ten krikščioniška meilė privalo jų ieškoti ir rasti, jais pasirūpinti ir suteikti paramą. Ši pareiga visų pirma tenka atskiriems žmonėms ir tautoms, gyvenančioms geresnėse gyvenimo sąlygose.

Šios rūšies meilės darbai tebūna be jokios išimties ir taip tesireiškia, kad artimo asmenyje būtų matomas Dievo atvaizdas, pagal kurį žmogus sukurtas, ir pats Viešpats Kristus, kuriam iš tikrųjų aukojama, teikiant paramą stokojantiems. Ir vis dėlto turi būti humaniškai gerbiama pagalbą gaunančiojo žmogaus laisvė ir orumas; gryna intencija tenebūna sutepta jokiu naudos siekimu ar noru valdyti. Stokojantiems visų pirma reikia duoti to, ko reikalauja teisingumas, kad jiems nebūtų duodama tarsi iš meilės tai, kas priklauso pagal teisingumą. Turi būti šalinamos blogio priežastys, o ne tik pasekmės. Parama privalo būti tvarkoma tokiu būdu, kad stokojantieji pamažu išsivaduotų nuo išorinės priklausomybės ir patys galėtų tvarkyti savo gyvenimą.

Pasauliečiai turi vertinti ir pagal išgales padėti vykdyti meilės darbus, bendradarbiaudami su visais geros valios žmonėmis privačiuose ir viešuose, netgi ir tarptautiniuose socialinio aprūpinimo sumanymuose, kuriais būtų teikiama veiksminga pagalba atskiriems žmonėms ir tautoms.

TREČIAS SKYRIUS

ĮVAIRIOS APAŠTALAVIMO SRITYS

9. Pasauliečiai savo įvairų apaštalavimą vykdo tiek Bažnyčioje, tiek ir pasaulyje. Abiem atvejais apaštalavimo veiklos sritys

Pagrindinės sritys

įvairios, iš kurių paminėsime pagrindines: bažnytinės bendruomenės, šeima, jaunimas, socialinis gyvenimas, tautinės ir tarptautinės sąjungos. Kadangi mūsų dienomis moterys vis aktyviau reiškiasi visame visuomenės gyvenime, labai svarbu, kad jos plačiau dalyvautų ir įvairiose Bažnyčios apaštalavimo srityse.

10. Pasauliečiai, kaip Kristaus - kunigo, pranašo ir karaliaus - valdžios dalyviai, atlieka aktyvų vaidmenį Bažnyčios gyvenime ir veikloje. Bažnyčios bendruomenėse jų veikimas toks reikalingas, kad be jo negalima pasiekti veiksmingo ganytojų apaštalavimo. Tikrai apaštališkos minties pasauliečiai, panašūs į vyrus ir moteris, padėjusius apaštalui Pauliui skelbti Evangeliją (plg. Apd. 18,18,26; Rom. 16,3), papildo, ko trūksta broliams, ir gaivina tiek ganytojų, tiek ir tikinčiosios tautos dvasią (plg. 1 Kor. 16,17-18). Jie semiasi jėgų aktyviai dalyvaudami savo bendruomenės liturginiame gyvenime, todėl rūpestingai visur apaštalauja: nuo tikėjimo seniai atpuolusius atveda į Bažnyčią, skelbiant Dievo žodį, intensyviai bendradarbiauja katechetiniame darbe, dalindamiesi savo patirtimi, efektyviai padeda sielovadoje ir net Bažnyčios reikalų administravime.

Apaštalavimas Bažnyčios bendruomenėse

Akivaizdų bendruomenės apaštalavimo pavyzdį teikia parapija, įjungianti visus jai priklausančius žmonių skirtingumus į visuotinę Bažnyčią. Teįpranta pasauliečiai kartu su kunigais darbuotis parapijoje. Tepaveda Bažnyčios bendruomenei nagrinėti ir spręsti savo asmenines ir pasaulines problemas, liečiančias žmogaus išganymą, ir, kiek leidžia galimybės, uoliai tepadeda kiekvienam savo bažnytinės šeimos apaštaliniam ar misijų reikalui.

Tesirūpina pasauliečiai ir diecezijos gyvenimu, kuriai parapija priklauso tarsi maža ląstelė. Tebūna visuomet pasiruošę ganytojo raginimu paskirti savo jėgas diecezijos darbams. Pagaliau tepadeda įvairioms miestų ir kaimų vietovėms, neapribodami savo bendradarbiavimo parapijos ar diecezijos rūpesčiais, bet užsiimdami tarpparapijiniais, tarpdieceziniais, tautiniais ar tarptautiniais reikalais, juo labiau kad kasdien augantis tautų bendradarbiavimas, santykių įvairovė ir bendravimo lengvumas jau ne-

beleidžia jokiai bendruomenės daliai užsidaryti savyje. Taigi, pasauliečiai tesirūpina visos Dievo tautos, išsklaidytos pasaulyje, reikalais. Visų pirma telaiko savais misijų darbus, teikdami medžiaginę ir net asmeninę paramą. Krikščionių pareiga ir garbė - atiduoti Dievui dalį gėrybių, kurias jie yra gavę iš jo rankų.

11. Kadangi žmonių giminės pradžia ir pagrindu Kūrėjas padarė santuokinę sąjungą bei savo malone ją įsteigė kaip didžią paslaptį Kristuje ir Bažnyčioje (plg. Ef. 5,32), todėl vedusiųjų ir šeimų apaštalavimas turi ypatingą reikšmę tiek Bažnyčiai, tiek civilinei bendruomenei.

Šeimų apaštalavimas

Vedusieji krikščionys yra malonės bendradarbiai ir tikėjimo liudytojai tiek vienas kitam, tiek savo vaikams ir kitiems šeimos nariams. Savo vaikams jie yra pirmieji tikėjimo skelbėjai; žodžiu ir pavyzdžiu juos teformuoja krikščioniškam ir apaštališkam gyvenimui, protingai padėdami jiems pasirenkant pašaukimą. Jeigu pastebėtų juose šventą pašaukimą, - tepuoselėja jį visu rūpestingumu.

Vedusieji visuomet turėjo pareigą, šiandien tapusią pagrindine jų apaštalavimo dalia - savo gyvenimu parodyti ir įrodyti santuokos ryšio nesuardomumą ir šventumą, o taip pat uoliai užtikrinti gimdytojams ir globėjams suteiktą teisę ir pareigą krikščioniškai auklėti vaikus bei ginti šeimos vertybę ir teisėtą autonomiją. Todėl tebendrauja jie patys ir kiti tikintieji su geros valios žmonėmis, kad, leidžiant pilietinius įstatymus, būtų išsaugotos šios teisės. Tvarkant bendruomenės reikalus, tebūna svarstomi šeimų reikalai, liečiantys butų klausimą, vaikų auklėjimą, darbo sąlygas, socialinį aprūpinimą ir mokesčius. Tvarkant persikėlimus, visuomet turi būti išsaugomas bendras šeimų gyvenimas.

Šeima pati yra gavusi iš Dievo pasiuntinybę būti pirmąja ir gyvąja bendruomenės ląstele. Ji įvykdys šią pasiuntinybę, jei bendru pamaldumu ir malda taps Bažnyčios šeimynine šventove, jei visa šeima pripras prie liturginio kulto, jei rodys svetingumą, praktikuos teisingumą ir kitus gerus darbus visų stokojančiųjų brolių atžvilgiu. Tarp kitų šeimos apaštalavimo darbų galima išskaičiuoti sekančius: įsūnyti apleistus vaikus, maloniai pri-

imti pakeleivius, uoliai darbuotis mokyklų tvarkyme, jaunimui padėti patarimu ir pagalba, pagelbėti jauniesiems geriau pasiruošti santuokai, padėti katechizavimo darbui, paremti vedusius ir šeimas, kenčiančias materialinius ar moralinius sunkumus, seneliams parūpinti ne tik būtiniausių dalykų, bet ir pasirūpinti jų dalyvavimu ekonominėje pažangoje.

Visuomet ir visur, bet ypatingai kraštuose, kur beriami pirmieji Evangelijos grūdai arba kur Bažnyčia gyvena savo pirmąsias dienas ar yra atsidūrusi kritiškoje padėtyje, krikščioniškos šeimos, visu gyvenimu besilaikydamos Evangelijos ir rodydamos krikščioniškos santuokos pavyzdį, turi teikti pasauliui brangiausią Kristaus liudijimą.

Kad būtų įmanoma lengviau pasiekti savo apaštalavimo tikslų, naudinga, kad šeimos susiburtų į kokias nors draugijas.

Jaunimo apaštalavimas

12. Ypatingą reikšmę šiuolaikinėje bendruomenėje turi jaunimas. Jo gyvenimo būdas, charakteris, taip pat ir santykiai su sava šeima yra nemažai pasikeitę. Dažnai jaunuoliai per greit reaguoja į naujas socialines ar ekonomines sąlygas. Iš kitos pusės, kasdien augant jų socialiniam ir ekonominiam reikšmingumui, jie, atrodo, nepajėgia deramai prisiimti naujų gyvenimo uždavinių.

Šis didėjantis jaunuolių svoris bendruomenėje reikalauja iš jų ir atitinkamo apaštališko veiklumo. Tam tikslui juos paruošia natūralūs sugebėjimai. Bręstant asmenybės sąmonei, skatinami gyvenimo veržlaus veiklumo, jaunuoliai prisiima asmeninį atsakingumą ir trokšta įnešti savo dalį į socialinį ir kultūrinį gyvenimą. Iš šio veiklumo galima tikėtis labai gausių vaisių, jei jaunimas bus Kristaus dvasios įkvėptas ir gaivinamas paklusnumo ir meilės Bažnyčios ganytojams. Savo gyvenamoje aplinkoje, apaštalaudami tarpusavyje, jie patys turi tapti pirmaisiais ir betarpiškais jaunimo apaštalais.

Suaugusieji tepasirūpina draugiškai bendrauti su jaunuoliais, tai padės abiem pusėm, nepaisant amžiaus skirtumo, pažinti vieniems kitus ir pasidalinti savais dvasios turtais. Visų pirma suaugusieji tepatraukia jaunimą apaštalauti savo pavyzdžiu ir, atsiradus progai, protingu patarimu ir tinkama pagalba. Jaunuoliai tegerbia suaugusius, jais tepasitiki ir, nors natūraliai linkę

prie naujovių, tinkamai teįvertina girtinas tradicijas.

Vaikai taip pat turi savąjį apaštališką veikimą. Pagal savo jėgas jie tarp savo draugų yra gyvi Kristaus liudytojai.

13. Apaštalavimas socialinėje plotmėje, būtent pastangos krikščioniška dvasia formuoti gyvenamosios bendruomenės pažiūras, papročius, įstatymus ir tvarką yra labai sava pareiga pasauliečiams ir tik jų begali būti tinkamai atlikta. Šioje srityje pasauliečiai gali apaštalauti tarpusavyje, gyvenimo liudijimą papildydami žodžio liudijimu. Darbo, profesijos, studijų, gyvenimo, poilsio ar bendravimo srityse jie yra patys tinkamiausi pagelbėti savo broliams.

Apaštalavimas socialinėje srityje

Bažnyčios siuntimą į pasaulį visų pirma pasauliečiai teišpildo, jungdami savo gyvenimą su tikėjimu, tapdami pasaulio šviesa ir sąžiningai atlikdami kiekvieną darbą, kuriuo visus patrauktų mylėti tiesą ir gėrį ir per tai patrauktų prie Kristaus ir Bažnyčios. Broliška meile nejučiomis teparuošia brolių širdis malonės veikimui, tapę jų gyvenimo sąlygų, darbų, skausmų ir troškimų dalyviais. Pilnai suprasdami savo dalį bendruomenės kūrime, krikščionišku didžiadvasiškumu tevykdo savo šeimynines, socialines ir profesines pareigas. Taip jų veikimo būdas pamažu persunks jų gyvenimo ir darbo sritį.

Šis apaštalavimas privalo apimti visus ir neapleisti jokio dvasinio ar laikinio gėrio, kurį tik pajėgia realizuoti. Tačiau apaštalai neapsiriboja šiuo veikimu, bet stengiasi ir žodžiais skelbti Kristų artimui, kadangi daugelis žmonių tik per kaimynus pasauliečius gali išgirsti Evangeliją ir pažinti Kristų.

14. Neišmatuojamos apaštalavimo sritys tautinėje ir tarptautinėje plotmėje, kur daugiausia pasauliečiai yra krikščioniškosios išminties tarnais. Katalikai, mylėdami savo tautą ir ištikimai pildydami piliečių pareigas, yra įpareigojami siekti tikro visuomenės gėrio ir pagal išgales stengtis, kad civilinė valdžia teisingai elgtųsi bei jos įstatymai atitiktų moralinius įstatymus ir visuomenės gėrį. Valstybės reikaluose patyrę katalikai, kaip pridera - tvirti tikėjime ir krikščioniškajame moksle - teneatsisako valsty-

Apaštalavimas tautinėje ir tarptautinėje srityje

binių pareigų, kadangi jų dėka tinkamai gali pasitarnauti visuomenės gėriui ir kartu praminti taką Evangelijai.

Katalikai tesirūpina bendradarbiauti su visais geros valios žmonėmis, remdami visa, kas tik yra tiesa, kas teisinga, kas šventa, kas malonininga (plg. Pil. 4,8). Tesikalba su jais, pralenkdami juos išmintingumu ir žmoniškumu, pagal Evangelijos dvasią nagrinėjant socialinius ir viešuosius klausimus.

Tarp mūsų laiko ženklų specialiai yra pažymėtinas augantis ir nesulaikomas visų tautų solidarumo jausmas, kurį rūpestingai skatinti ir kreipti į nuoširdžią bei tikrą brolišką meilę yra pasauliečių apaštalavimo uždavinys. Be to, pasauliečiai turi orientuotis tarptautinėje srityje ir joje kylančiuose tiek doktrinaliniuose, tiek praktiniuose klausimuose ir sprendimuose, ypač kas liečia pažangos siekiančias tautas.

Teatsimena visi dirbantieji svetimose tautose ar joms teikiantieji pagalbą, kad santykiai tarp tautų turi būti pagrįsti brolišku bendravimu, kuriame abi pusės kartu duoda ir gauna. Kas tik keliauja tarptautiniais, prekybos ar poilsio reikalais, teatsimena visur esąs keliaujantis Kristaus skelbėjas ir kaip toks deramai tesielgia.

KETVIRTAS SKYRIUS

ĮVAIRŪS APAŠTALAVIMO BŪDAI

15. Pasauliečiai gali apaštalauti atskirai arba susijungę įvairiose bendruomenėse ar asociacijose.

16. Individualus apaštalavimas, einąs iš tikrai krikščioniško gyvenimo (plg. Jn. 4,14), yra pradžia ir sąlyga bet kurio, taip pat ir organizuoto pasauliečių apaštalavimo, ir negalima jo nieku pakeisti.

Individualaus apaštalavimo svarba

Į šį apaštalavimą, kuris visuomet ir visur turi būti pirmoje vietoje ir kuris tam tikrose aplinkybėse vienintelis galimas bei palaikomas, kviečiami ir įpareigojami visi, bet kurio luomo ir padėties pasauliečiai, nors jie neturėtų progos ar galimybės dirbti asociacijose.

Daug yra apaštalavimo būdų, kuriais pasauliečiai stato Baž-

nyčią ir šventina bei gaivina Kristuje pasaulį.

Ypatinga individualaus apaštalavimo forma ir geriausias taip pat mūsų laikais ženklas, skelbiąs tikinčiuosiuose gyvenantį Kristų, yra viso pasaulietiško gyvenimo, paremto tikėjimu, viltimi ir meile, liudijimas. Apaštalaudami žodžiu - kas tam tikromis aplinkybėmis būtinai reikalinga - pasauliečiai skelbia Kristų, aiškina jo doktriną, platina ją kiekvienas pagal savo sąlygas bei patyrimą ir jos ištikimai laikosi.

Be to, reikia, kad pasauliečiai, kaip šios žemės piliečiai, bendradarbiaudami dalykuose, liečiančiuose laikinųjų gėrybių kūrimą ir tvarkymą, šeimyniniame, profesiniame, kultūriniame ir socialiniame gyvenime ieškotų tikėjimo šviesoje aukštesnių veikimo motyvų ir, esant progai, skelbtų kitiems, žinodami, kad tuo būdu jie tampa Dievo, Kūrėjo, Atpirkėjo ir Pašventėjo, bendradarbiais ir teikia jam garbę.

Pagaliau savo gyvenimą pasauliečiai tegaivina meile ir, pagal galimybę, teparodo ją darbais.

Teatsimena visi, kad jie, viešuoju kultu, malda, atgaila ir laisvu pasišventimu darbams bei vargams tapdami panašūs į kenčiantį Kristų (plg. 2 Kor. 4,10; Kol. 1,24), siejasi su visais žmonėmis ir visa tai gali paaukoti pasaulio gerovei.

Individualaus apaštalavimo pareiga ypatingais atvejais

17. Šis individualus apaštalavimas yra griežta pareiga tuose kraštuose, kur Bažnyčios laisvė labai varžoma. Labai sunkiose aplinkybėse pasauliečiai, pagal galimybę padėdami kunigams jų darbe, rizikuodami savo pačių laisve, o kai kada net gyvybe, moko bendrapiliečius krikščioniškųjų tiesų, pratina prie religinio ir katalikiško gyvenimo, skatina dažną sakramentų priiminėjimą ir ypač pamaldumą Eucharistijai. Šventasis Sinodas iš visos širdies dėkoja Dievui, kuris ir mūsų laikais tarp persekiojimų pažadina heroiškos drąsos pasauliečių, ir supa juos tėviškos meilės bei dėkingumo jausmais.

Speciali dirva individualiam apaštalavimui yra tuose kraštuose, kur katalikų nedaug ir jie yra išsisklaidę. Ten, kur dėl minėtų ar kitų specifinių (įskaitant profesines) priežasčių pasauliečiai tik paskirai dirba apaštalavimo darbą, yra naudinga, kad jie užmegztų bendrą kalbą mažesniuose, jokios griežtesnės ins-

titucinės ar organizacinės formos neturinčiuose susibūrimuose, kad tuo būdu visada būtų matomas Bažnyčios bendruomeniškumas, kaip tikrosios meilės ženklas. Ir taip palaikydami draugystės ryšius ir dalindamiesi patyrimu bei vieni kitus dvasiškai remdami, pasauliečiai įgauna jėgų nugalėti gyvenimo bei pavienio veikimo sunkumus ir susilaukti gausių apaštalavimo vaisių.

Organizuotas apaštalavimas

18. Tikintieji yra pašaukti apaštalauti bet kuriomis gyvenimo sąlygomis ir aplinkybėmis kaip atskiri asmenys, tačiau tenepamiršta, kad žmogus savo prigimtimi socialus ir Dievas nori, kad Kristų tikintieji sudarytų tautą (plg. 1 P. 2,5-10) ir vieną kūną (plg. 1 Kor. 12,12). Tad jungtinis apaštalavimas gerai atitinka tikinčiojo, kaip žmogaus ir kaip krikščionio, reikalavimus ir kartu yra Bažnyčios bendrumo ir vienumo Kristuje ženklas, kaip jis yra pasakęs: "Nes kur du ar trys susirinkę mano vardu, ten aš esu jų tarpe" (Mt. 18,20).

Todėl tikintieji tedirba apaštalavimo darbą susibūrę draugėn. Tebūna apaštalais tiek savo šeimose, tiek parapijose bei diecezijose, kurios yra jungtinio apaštalavimo išraiška, o taip pat ir laisvuose susibūrimuose.

Jungtinis apaštalavimas svarbus dar ir todėl, kad tiek bažnytinėse, tiek ir įvairiose kitose srityse apaštalavimas dažnai reikalauja bendros veiklos. Sąjungos, įsteigtos bendram apaštalavimo darbui, remia ir ruošia savo narius, teisingai vadovauja ir juos tvarko, kad būtų galima tikėtis daug geresnių vaisių, negu veikiant paskirai.

Šiuolaikinėmis aplinkybėmis būtina, kad pasauliečių galimybių apimtyje jungtinis ir organizuotas apaštalavimo būdas būtų stiprinamas, nes tik glaudus jėgų subūrimas įgalina pilnai pasiekti visus nūdienio apaštalavimo tikslus ir tvirtai ginti jo vertybes. Čia ypatingai svarbu, kad apaštalavimas paliestų ir bendrą galvoseną bei nuotaikas ir socialines sąlygas tų, kuriems jis skiriamas; kitaip jie dažnai neatlaikys ar tai viešosios nuomonės, ar institucijų spaudimo.

Organizuoto apaštalavimo formų įvairumas

19. Apaštalavimo sąjungos yra įvairios: vienos iš jų stato sau prieš akis bendrą Bažnyčios tikslą, antros dalinius evangelizavimo ir pašventinimo tikslus, kitos siekia laikinųjų dalykų krikš-

čioniško įdvasinimo, dar kitos gailestingumo ir meilės darbais duoda liudijimą Kristui.

Iš šių sąjungų ypač įsidėmėtinos tos, kurios puoselėja ir palaiko intymesnę vienybę tarp praktinio narių gyvenimo ir jų tikėjimo. Sąjungos nėra pačios sau tikslas, bet privalo tarnauti Bažnyčios misijos pasaulyje įvykdymui. Jų apaštalavimo jėga priklauso nuo to, kiek jos atitinka Bažnyčios tikslus ir kiek jų paskiri nariai bei visos sąjungos gyvena krikščioniškąjį gyvenimą ir turi evangelinės dvasios.

Atsižvelgiant į šiuolaikinę pažangą ir šių dienų visuomenės raidą, universali Bažnyčios misijos užduotis reikalauja, kad katalikų apaštalavimo darbas tarptautinėje plotmėje įgautų vis labiau ir labiau organizuotas formas. Katalikų tarptautinės organizacijos geriau pasieks savo tikslus, jei jos bus glaudesnėje vienybėje su pavaldžiomis draugijomis ir jų nariais.

Palaikydami deramus ryšius su bažnytine vyresnybe, pasauliečiai turi teisę steigti sąjungas, tvarkyti jas ir stoti į jau sukurtas. Tačiau reikia vengti jėgų skaldymo, kas esti, kai be pakankamos priežasties kuriamos naujos organizacijos ir įstaigos arba kai nepanaikinamos nebereikalingos ar neatsisakoma nuo netinkamų metodų. Be to, ne visuomet vienoje tautoje naudojamas apaštalavimo formas galima be rizikos panaudoti kitose.

Katalikų veikimas

20. Jau prabėgo ne vienas dešimtmetis, kai daugelyje tautų pasauliečiai, kasdien ir vis labiau pasišvęsdami apaštalavimui, susibūrė į visokių formų sąjūdžius bei sąjungas, kurios, palaikydamos su hierarchija glaudesnius ryšius, siekė ir siekia tikrų apaštalavimo tikslų. Iš šių ar joms panašių senesnių institucijų prisimintinos ypač tos, kurios, naudodamos įvairius būdus plėsti Kristaus karalystei, atnešė gausiausių vaisių ir kurios, vertai giriamos bei rekomenduojamos popiežiaus ir daugelio vyskupų, gavo iš jų katalikų veikimo vardą ir dažniausiai būdavo apibūdinamos kaip pasauliečių bendradarbiavimas hierarchiniame apaštalavime.

Šios apaštalavimo formos, turinčios katalikų veikimo ar ir kitokį vardą ir mūsų laikais dirbančios vertingą apaštalavimo darbą, yra charakterizuojamos šiomis žymėmis:

a) Betarpiškas šios rūšies organizacijų tikslas yra Bažnyčios

apaštalavimo darbas, būtent evangelizuoti bei šventinti žmones ir krikščioniškai formuoti jų sąžines, kad įvairios bendruomenės ir įvairios sritys galėtų persisunkti Evangelijos dvasia.

b) Pasauliečiai, atitinkamai bendradarbiaudami su hierarchija, naudojasi savo patyrimu ir jaučia atsakomybę už šių organizacijų tvarkymą, už Bažnyčios sielovados sąlygų apsvarstymą, už veiklos metodų paruošimą bei realizavimą.

c) Pasauliečiai veikia susivieniję, tarsi organizmas, kad labiau išryškėtų Bažnyčios bendruomeniškumas ir būtų sėkmingesnis apaštalavimas.

d) Pasauliečiai, tiek savo noru, tiek pakviesti bendradarbiauti hierarchiniame apaštalavime, veikia pačiai hierarchijai vadovaujant, ir ji šį veikimą gali sankcionuoti netgi įsakmiu įstatymu.

Organizacijos, kurios, hierarchijos sprendimu, turi visas šias žymes, laikytinos katalikų veikimu, nors pagal vietos ir tautų reikalavimus jos turėtų įvairias formas ir vardus.

Šventasis Susirinkimas šias institucijas, daugelyje tautų pilnai atitinkančias Bažnyčios apaštalavimo reikalavimams, primygtinai rekomenduoja ir ragina kunigus ir pasauliečius, kurie jose dirba, kad minėtas žymes vis labiau įkūnytų praktikoje ir visuomet broliškai bendradarbiautų su visomis kitomis apaštalavimo formomis.

Apaštalavimo sąjungos

21. Visos apaštalavimo sąjungos turi būti teisingai vertinamos; tačiau tas, kurias hierarchija pagal vietos bei tautų reikalavimus ypač girtų, rekomenduotų ar nustatytų kaip būtinas, kunigai, vienuoliai ir pasauliečiai privalo pagal kiekvienos prigimtį bei charakterį visapusiškai skatinti ir remti. Tarp šių sąjungų šiandien ypač kreiptinas dėmesys į tarptautines katalikų asociacijas bei grupes.

Apaštalavimui pasišventusių pasauliečių vertinimas

22. Ypatingos pagarbos ir pripažinimo Bažnyčioje verti tie vedę ar nevedę pasauliečiai, kurie visam laikui ar laikinai pasišvenčia šioms apaštalavimo institucijoms ir darbui jose ir tam tikslui pašvenčia savo profesinį patyrimą. Bažnyčiai didelis džiaugsmas, kad diena iš dienos auga skaičius pasauliečių, kurie dirba organizacijose bei atlieka apaštalavimo

darbą tiek savo šalies ribose, tiek tarptautinėje plotmėje, ypač katalikų misijų ir naujų bažnyčių bendruomenėse.

Visuomet mielai ir dėkinga širdimi Bažnyčios ganytojai tepriima šiuos pasauliečius, tesirūpina, kad jie būtų gaubiami teisingumo, lygybės ir meilės, kad jiems ir jų šeimoms netrūktų paramos, dvasinės paguodos ir paskatinimų.

PENKTAS SKYRIUS

APAŠTALAVIMO TVARKA

Pasauliečių apaštalavimo derinimas

23. Pasauliečių apaštalavimas, ar jis būtų vykdomas atskirų, ar susivienijusių tikinčiųjų, privalo būti tinkamu būdu įjungtas į visos Bažnyčios apaštalavimą. Be to, vienybė su tais, kuriuos Šventoji Dvasia paskyrė valdyti Dievo Bažnyčią (plg. Apd. 20,28), turi būti esminiu krikščioniškojo apaštalavimo elementu. Ne mažiau reikalingas bendradarbiavimas tarp įvairių apaštalavimo įstaigų, deramai tvarkomų hierarchijos žinioje.

Kad žydėtų vienybė, kad visame Bažnyčios apaštalavime spindėtų broliška meilė ir būtų siekiama bendrų tikslų bei vengiama pragaištingo lenktyniavimo, reikia, kad visos apaštalavimo formos Bažnyčioje viena kitą vertintų ir, neliečiant kiekvienos specifinių savybių, būtų tinkamai derinamos.

Šios sąlygos ypač būtinos, nes speciali akcija Bažnyčioje reikalauja harmonijos bei apaštališko bendradarbiavimo tarp dvasiškių, vienuolių ir pasauliečių.

Pasauliečių apaštalavimo santykiai su hierarchija

24. Hierarchijos pareiga palaikyti pasauliečių apaštalavimą, teikti jam dvasinius principus ir paramą bei kreipti šį apaštalavimą į bendrąjį Bažnyčios gėrį ir budėti doktrinos ir tvarkos sargyboje.

Pasauliečių apaštalavimo ryšiai su hierarchija palaikomi įvairiais būdais, priklausomai nuo įvairių paties apaštalavimo formų ir objektų.

Bažnyčioje yra labai daug apaštalavimo institucijų, įsteigtų pasauliečių iniciatyva ir jų išmintingai tvarkomų. Šios rūšies institucijomis tam tikromis aplinkybėmis gali pasinaudoti ir pati

Bažnyčios misija, todėl hierarchija neretai jas giria ir rekomenduoja. Vis dėlto nė viena institucija tenesisavina katalikiškos vardo, negavusi teisėtos bažnytinės vyresnybės sutikimo.

Kai kurios pasauliečių apaštalavimo formos hierarchijos įvairiais būdais įsakmiai pripažįstamos.

Be to, bažnytinė vyresnybė bendro Bažnyčios gėrio vardan iš apaštalavimo sąjungų ir institucijų, betarpiškai siekiančių dvasinio tikslo, gali parinkti kai kurias ir specialiu būdu jas iškelti, jų atžvilgiu prisiimdama ypatingą atsakomybę. Kai hierarchija, pagal aplinkybes įvairiai tvarkydama apaštalavimą, kurią nors jo formą glaudžiau sujungia su savo apaštalavimo tarnyba, nekeisdama nei vienos, nei kitos įgimtų savybių ir skirtingumų ir neatimdama pasauliečiams galios laisvai veikti. Šis hierarchijos veiksmas įvairiuose bažnytiniuose dokumentuose vadinamas mandatu.

Pagaliau hierarchija paveda pasauliečiams kai kuriuos darbus, tampriau susietus su ganytojų pareigomis, pvz., krikščioniškos doktrinos dėstymą, kai kuriuos liturginius veiksmus, sielovados reikalus. Šios pasiuntinybės galia pasauliečiai, kas liečia minėtų pareigų ėjimą, yra visiškai subordinuoti bažnytinei jurisdikcijai.

Kas liečia žemiškojo pobūdžio darbus ir institucijas, bažnytinės hierarchijos pareiga mokyti ir autentiškai aiškinti moralės principus, kurių reikia laikytis žemiškuose dalykuose; ji taip pat turi teisę, deramai apsvarsčius ir pasinaudojus ekspertų pagalba, spręsti apie tokių darbų ir institucijų atitikimą moralės principams, o taip pat spręsti apie tuos dalykus, kurie reikalingi antgamtinio pobūdžio vertybėms saugoti ir palaikyti.

Klero pareiga remti pasauliečių apaštalavimą

25. Vyskupai, klebonai ir visi kiti kunigai bei kunigai vienuoliai teturi prieš akis, kad teisė ir pareiga apaštalauti priklauso visiems tikintiesiems, tiek dvasininkams, tiek ir pasauliečiams, ir kad Bažnyčios statyboje taip pat ir pasauliečiams priklauso sava dalis. Todėl tegu broliškai su pasauliečiais dirba Bažnyčioje ir vardan Bažnyčios ir tegul labai rūpinasi pasauliečiais jų apaštalavimo darbe.

Tebūnie stropiai parenkami tinkami ir reikiamai paruošti kunigai bendradarbiauti su specialiomis pasauliečių apaštalavimo formomis. Pasišventę šiai tarnybai, gavę iš hierarchijos kanonišką jį siuntimą, tevykdo jį sielovadoje, o visuomet būdami ištikimi Bažnyčios dvasiai ir jos doktrinai, tepuoselėja gerus pasauliečių santykius su šiuo veikimu. Taip pat tesirūpina dvasiniu gyvenimu ir apaštalavimo dvasios palaikymu jiems pavestose katalikiškose sąjungose, o jų apaštalavimo veikloje tepadeda savo išmintingu patarimu ir karštai teremia gerus sumanymus. Nustačius su pasauliečiais nuolatinius kontaktus, uoliai teieško formų, kurios katalikiškąjį veikimą padarytų vaisingesnį, tekelia vienybės dvasią pačioje sąjungoje, o taip pat tarp jos ir kitų asociacijų.

Pagaliau vienuoliai, tiek vyrai, tiek moterys, tevertina pasauliečių apaštalavimo darbą ir, kiek leidžia jų vienuolijų dvasia ir nuostatai, noriai tepasišvenčia pasauliečių apaštalavimo veiklai kelti, tesirūpina palaikyti kunigų darbą, jį papildyti ir prie jo prisidėti.

Koordinavimo tarybos

26. Diecezijose, kiek tai įmanoma, tebūnie sudarytos tarybos, kurios, dvasininkams bei vienuoliams deramai bendradarbiaujant su pasauliečiais, padėtų Bažnyčiai apaštalavimo darbe tiek mokymo ir pašventinimo srityje, tiek labdarybės, socialinėje ir kitose srityse. Šios tarybos rūpinsis įvairių pasauliečių sąjungų, institucijų koordinavimu, neliečiant jų esminių savybių bei autonomijos.

Jei įmanoma, tebūnie sudarytos parapijinės, tarpparapijinės, tarpdiecezinės, o taip pat nacionalinės ar tarptautinės tarybos.

Be to, prie Apaštalų Sosto tebūnie įkurtas tam tikras specialus pasauliečių apaštalavimui padėti ir skatinti sekretoriatas, kaip centras, kuris tinkamomis priemonėmis rinktų žinias apie įvairias pasauliečių apaštalavimo institucijas, užsiiminėtų šioje srityje šiandien kylančių klausimų nagrinėjimu bei savo patarimais padėtų hierarchijai ir pasauliečiams apaštalavimo darbe. Šiame sekretoriate tebūnie atstovaujami įvairūs visame pasaulyje esantieji pasauliečių apaštalavimo judėjimai bei institucijos, bendradarbiaujant su pasauliečiais dvasininkams ir vienuoliams.

27. Bendrasis Evangelijos palikimas bei iš jo sekanti bendra krikščioniškojo gyvenimo pareiga liepia ir dažnai netgi reikalauja, kad paskiri katalikai ir bažnytinės bendruomenės bendradarbiautų su kitais krikščionimis tiek savo veiksmuose, tiek sąjungose nacionalinėje ir tarptautinėje plotmėje.

Bendradarbiavimas su visais krikščionimis ir nekrikščionimis

Bendros žmogiškosios vertybės neretai reikalauja krikščionių, siekiančių apaštalavimo tikslų, bendradarbiavimo su tais, kurie nesivadina krikščionimis, bet pripažįsta šias vertybes. Šiuo dinamišku ir išmintingu bendradarbiavimu, turinčiu svarbią reikšmę žemiškajame veikime, pasauliečiai liudija Kristų, pasaulio Išganytoją, ir visos žmonijos vienybę.

ŠEŠTAS SKYRIUS

PASIRENGIMAS APAŠTALAUTI

28. Sėkmingas apaštalavimas bus įmanomas tik tuo atveju, jeigu jam bus pilnai bei visapusiškai ruošiamasi. To reikalauja ne tik nuolatinė dvasinė ir doktrinalinė paties pasauliečio pažanga, bet ir įvairios dalykų, asmenų bei pareigų aplinkybės, į kurias turi atsižvelgti jo veikimas. Šis pasiruošimas apaštalavimui privalo remtis pagrindais, kurie šio Susirinkimo buvo nustatyti ir paskelbti kitais atvejais. Be visiems krikščionims bendro pasiruošimo, kai kurios apaštalavimo formos dėl asmenų ir aplinkybių įvairumo reikalauja taip pat specifinio bei ypatingo pasiruošimo.

Pasirengimo būtinumas

29. Kadangi pasauliečiai Bažnyčios misijoje dalyvauja savitu būdu, tai jų pasiruošimas apaštalavimui dėl pasaulietiškų ir pasauliečiams būdingų privalumų ir dėl jų dvasinio gyvenimo įgauna specialų charakterį. Pasiruošimas apaštalavimui suponuoja tam tikrą pilną žmogišką paruošimą, pritaikintą kiekvieno sugebėjimams ir sąlygoms. Pasaulietis, gerai pažindamas šių laikų pasaulį, privalo būti tinkamas savo visuomenės ir jos kultūros atstovas.

Pagrindiniai pasirengimo principai

Pasaulietis ypač tesimoko vykdyti Kristaus ir Bažnyčios misiją, gyvendamas dieviškomis sutvėrimo ir atpirkimo paslaptimis ir veikiamas Šventosios Dvasios, gaivinančios Dievo tautą, kuri visus žmones skatina mylėti Dievą Tėvą, o jame pasaulį ir visus žmones. Toks pasiruošimas turi būti laikomas kiekvieno vaisingo apaštalavimo pagrindu ir sąlyga. Šalia dvasinio formavimo yra reikalingas ir tvirtas doktrinalinis paruošimas, būtent teologinis, etinis, filosofinis, atsižvelgiant į amžiaus, padėties ir sugebėjimų skirtumus. Drauge su praktiniu ir techniniu formavimu tenebūna apleidžiamas ir bendras auklėjimas.

Geriems žmonių santykiams vystyti reikia, kad būtų skatinamos tikrai žmogiškos vertybės, o pirmiausia - menas broliškai sugyventi ir bendradarbiauti bei užmegzti dialogą.

Kadangi pasiruošimas apaštalavimui negali būti apribotas vien teoriniu mokymu, todėl nuo pat pradžios palaipsniui ir išmintingai reikia išmokti į viską žiūrėti, spręsti ir veikti tikėjimo šviesoje, o dirbant su kitais, save patį formuoti, ištobulinti ir taip įsijungti į veiklią Bažnyčios tarnybą. Šis pasiruošimas, atsižvelgiant į asmenybės nuolatinį brendimą ir problemų evoliuciją, niekada negali būti nutrauktas, jis reikalauja diena iš dienos vis daugiau žinių, gilesnio pažinimo ir atitinkamos veiklos. Atliekant visus pasiruošimo reikalavimus, visada reikia turėti prieš akis žmogaus asmenybės vienybę ir pilnumą, kad būtų išsaugota ir ugdoma jos harmonija ir pusiausvyra.

Šiuo būtu pasaulietis giliai ir kūrybiškai įsiskverbia į pačią gyvenimo realybę, veiksmingai įsijungia į jos dalykų tvarkymą ir, kaip gyvas Bažnyčios narys ir liudytojas žemiškųjų dalykų srityje, veikia ryžtingai ir gyvai.

Pasirengimo tarpsniai ir formos

30. Pasiruošimas apaštalavimui turi prasidėti su pirmuoju vaikų mokymu. Ypatingai tebūnie įjungiami į apaštalavimą ir persunkiami jo dvasia paaugliai ir jaunuoliai. Šis formavimas vykdintinas per visą gyvenimą priklausomai nuo naujų uždavinių. Aišku, kad tuos, kurie privalo rūpintis krikščioniškuoju auklėjimu, saisto pareiga ruošti ir apaštalavimui.

Tėvų pareiga savo vaikus šeimoje nuo pat vaikystės taip nuteikti, kad jie pažintų Dievo meilę visiems žmonėms, o taip pat palaipsniui, ypač pavyzdžiu skiepyti jiems jautrumą tiek materialiniams, tiek dvasiniams artimo poreikiams. Šeima ir jos bendras gyvenimas tebūnie tarytum apaštalavimo mokykla ir pirmasis bandymas.

Be to, vaikai taip auklėtini, kad ir už šeimos ribų būtų parengti tiek bažnytiniam, tiek ir pasauliniam bendravimui. Vietinėje parapijos bendruomenėje jie taip tebūnie priimami, kad įsisąmonintų esą gyvais ir veikliais Dievo tautos nariais. Kunigai, katekizuodami ir skelbdami Dievo žodį, vadovaudami sieloms bei dirbdami kitokį sielovados darbą, teturi prieš akis paruošimą apaštalavimui. Mokyklos, kolegijos ir kitos katalikiškosios institucijos, užsiimančios paruošimu apaštalavimui, turi pareigą puoselėti jaunuoliuose katalikišką nusistatymą, pažiūras ir apaštalavimo veiklą. Jei tokio paruošimo nebūtų ar dėl šių mokyklų nebuvimo, ar dėl kitos priežasties, šiuo reikalu tesirūpina tėvai, sielų ganytojai bei apaštalavimo sąjungos. Mokytojai ir auklėtojai, iš pašaukimo ir pareigos dirbantieji didį pasauliečių apaštalavimo darbą, tebūnie apsišarvavę reikalingomis žiniomis ir pedagogikos menu, kad galėtų sėkmingiau mokyti.

Taip pat ir pasauliečių susibūrimai bei sąjungos, ar jos siektų apaštalavimo ar kitų antgamtinių tikslų, savo būdu ir pagal išgales privalo nuolatos ir uoliai rūpintis ruošimu apaštalavimui. Dažnai jos esti tiesioginė priemonė pasiruošimas apaštalavimui. Juk jose vyksta mokslinis, dvasinis ir praktinis auklėjimas. Jų nariai mažuose bičiulių susibūrimuose svarsto apaštalavimo metodus ir vaisius ir lygina savo kasdieninio gyvenimo būdą su Evangelija.

Šios rūšies auklėjimas tvarkytinas atsižvelgiant į visą pasauliečių apaštalavimą, kuris vykdytinas ne tiktai susirinkimuose, bet ir visose kitose aplinkybėse bei visame gyvenime, ypač profesiniame ir socialiniame. Be to, kiekvienas privalo uoliai save ruošti apaštalavimui; žinoma, tai labiau privaloma subrendusiame amžiuje. Bėgant metams, plačiau atsiveria siela, ir kiekvienas gali pilniau pažinti Dievo dovanotus talentus bei panaudoti Šventosios Dvasios suteiktas charizmas brolių labui.

31. Įvairios apaštalavimo formos reikalauja ir atitinkamo pasiruošimo.

Parengimas įvairioms apaštalavimo formoms

a) Kas liečia apaštalavimą evangelizuojant ir pašventinant žmones, pasauliečiai specialiai yra ruoštini pokalbiams su tikinčiaisiais ir netikinčiaisiais - visiems skelbti Kristaus naujieną.

Kadangi mūsų laikais taip pat ir tarp katalikų plačiai skleidžiamas įvairios rūšies materializmas, pasauliečiai ne tik stropiai teišstudijuoja katalikiškąją doktriną, ypač tuos dalykus, dėl kurių yra paprastai keliami ginčai, bet taip pat prieš bet kurią materializmo formą tepateikia evangeliškojo gyvenimo liudijimą.

b) Kas liečia krikščioniškąjį žemiškojo gyvenimo atnaujinimą, pasauliečiai tebūnie mokomi apie tikrąją žemiškųjų dalykų prasmę ir vertę, tiek pačių savyje, tiek kiek jie liečia visus asmenybės tikslus. Tebūnie lavinami teisingai naudotis žemės dalykais ir organizuoti institucijas, visada siekiant visuomenės gėrio pagal Bažnyčios moralinės ir socialinės doktrinos principus. Ypač pasauliečiai teišmoksta socialinės doktrinos išvadas ir principus teisingai pritaikyti atskiriems atvejams, kad galėtų tarnauti doktrinos progresui.

c) Kadangi meilės ir gailestingumo darbai yra geriausias krikščioniškojo gyvenimo įrodymas, todėl, ruošiant pasauliečius apaštalavimui, reikia juos skatinti šiuos darbus praktikuoti, kad tikintieji nuo pat vaikystės įprastų užjausti brolius ir jiems stokojant padėti kilnia širdimi.

32. Apaštalavimui pasišventę pasauliečiai naudoja gausybę priemonių: sesijas, kongresus, rekolekcijas, dvasines pratybas, dažnus

Priemonės

suvažiavimus, konferencijas, knygas, komentarus gilesniam Šventojo Rašto ir katalikų doktrinos pažinimui, dvasinio gyvenimo vystymui, pasaulio sąlygų pažinimui bei tinkamų metodų suradimui bei išvystymui.

Šios auklėjimo priemonės atitinka įvairias apaštalavimo formas pagal apimtį, kurioje jis yra vykdomas.

Tam tikslui taip pat yra įsteigti centrai ir aukštesnieji institutai, kurie jau davė gerų rezultatų.

Šventasis Susirinkimas džiaugiasi šios rūšies užmojais, jau klestinčiais kai kuriuose kraštuose, ir trokšta, kad ir kitose vie-

tose, kur reikalinga, tie dalykai būtų puoselėjami.

Be to, tebūna steigiami dokumentacijos ir ne tik teologijos, bet ir antropologijos, psichologijos, sociologijos bei metodologijos studijų centrai visoms apaštalavimo sritims, kad labiau būtų keliamos pasauliečių vyrų ir moterų, jaunuolių ir suaugusių apaštalavimui reikalingos kvalifikacijos.

PARAGINIMAS

33. Šventasis Susirinkimas nuoširdžiai maldauja Viešpatyje visus pasauliečius laisvai, didžiadvasiškai ir ryžtingai paklusti šią valandą šaukiančiam Kristaus balsui ir Šventosios Dvasios įkvėpimui.

Ypatingu būdu šį raginimą teišgirsta jaunimas ir tepriima jį noriai ir didžiadvasiškai. Pats Viešpats visus pasauliečius per šį šventąjį Sinodą pakartotinai kviečia glaudžiau tarpusavyje jungtis, Viešpaties reikalus laikyti savaisiais (plg. Pil. 2,5) ir bendradarbiauti jo išganomoje misijoje. Pagaliau Viešpats juos siunčia į visus miestus ir vietoves, kur jis pats ateis (plg. Lk. 10,1), kad įvairiomis formomis ir būdais talkintų vieningam Bažnyčios apaštalavimui, kuris turi be paliovos taikytis prie naujų laiko reikalavimų, žinodami, kad jų darbas nėra tuščias Dievuje (plg. 1 Kor. 15;58).

Roma, 1965 m. lapkričio 18 d.

INTER MIRIFICA

DEKRETAS APIE SOCIALINIO BENDRAVIMO PRIEMONES

1. Iš nuostabių technikos išradimų, kuriuos, ypač šiais laikais, Dievui padedant, iš sukurtųjų dalykų pagamino žmogaus genijus, Motina Bažnyčia ypatingu rūpestingumu priėmė ir panaudojo labiausiai liečiančius žmogaus dvasią ir atveriančius naujus kelius lengviausiai perteikti bet kurias žinias, sumanymus bei įsakymus. Iš šių išradimų iškyla priemonės, savo pobūdžiu pajėgiančios pasiekti ir paveikti ne tik atskirus žmones, bet ir plačiąsias mases bei visą žmonių bendruomenę, kaip antai: spauda, kinas, radijas, televizija ir kitos šios rūšies priemonės, kurias galima teisingai pavadinti socialinio bendravimo priemonėmis.

Įvadas

PIRMAS SKYRIUS

2. Iš tiesų Motina Bažnyčia žino, kad šios priemonės, tinkamai naudojamos, labai naudingos žmonijai, nes labai padeda žmonių sielų gaivinimui bei tobulinimui, taip pat Dievo karalystės plėtimui bei stiprinimui. Ji taip pat žino, kad žmonės gali jas panaudoti prieš Dieviškojo Kūrėjo valią ir nukreipti savo pačių žalai, ir todėl motiniškai sielojasi dėl nuostolių, kurie dažnai kildavo dėl netinkamo jų naudojimo.

Svarstymo svarba

Todėl šventasis aukščiausiojo ganytojo ir vyskupų Sinodas, nenuilstamai rūpindamasis tokiu svarbiu dalyku, laiko pareiga svarstyti ypatingus klausimus, susijusius su socialinio bendravimo priemonėmis. Be to, jis yra įsitikinęs, kad šitaip išdėstytas jo mokslas bei nurodymai bus naudingi ne vien tikinčiųjų išganymui, bet ir visos žmonijos pažangai.

3. Katalikų Bažnyčia, Viešpaties Kristaus įsteigta nešti išganymą visiems žmonėms ir turinti pareigą skelbti Evangeliją, laiko savo pašaukimo uždaviniu skelbti išganymo mokslą taip pat ir socialinio bendravimo priemonėmis bei mokyti žmones tinkamai jomis naudotis.

Bažnyčios pareiga ir teisė

Taigi Bažnyčia turi įgimtą teisę turėti ir naudotis bet kuriomis bendravimo priemonėmis, kiek jos reikalingos arba naudingos krikščioniškajam auklėjimui bei sielų išganymo darbui. Pašvęstųjų ganytojų pareiga - taip vadovauti ir mokyti tikinčiuosius, kad jie savo ir visos žmonijos išganymo bei tobulumo siektų taip pat ir šiomis priemonėmis.

Be to, pasauliečiams tenka pareiga persunkti šias priemones humaniškumo ir krikščionybės dvasia, kad jos pilnutinai atitiktų karštus darnaus žmonių sugyvenimo lūkesčius ir Dievo planus.

4. Tinkamam šių priemonių naudojimui būtinai reikia, kad visi, kurie jomis naudojasi, žinotų moralinės tvarkos normas ir deramai jas pritaikintų šioje srityje. Taigi reikalinga apgalvoti perteikiamųjų dalykų medžiagą, atsižvelgiant į specifinę kiekvienos priemonės prigimtį; be to, būtina turėti prieš akis visas aplinkybes, tikslą, asmenis, vietą, laiką ir kt., kuriose vyksta perdavimas ir kurios gali iškreipti ar net visai pakeisti perduodamojo dalyko moralinę vertę. Čia įeina bet kurios priemonės specifinis veikimo būdas, jos įtaiga, galinti būti tokia, kad žmonės, ypač neturintys pakankamo išsilavinimo, sunkiai gali ją pastebėti, susiorientuoti ir, jei būtų reikalas, atmesti.

Moralinės normos

5. Ypač reikia, kad visi, kuriuos tai saisto, susidarytų teisingą požiūrį į bendravimo priemonių vartojimą, ypač aštriau gvildenamus mūsų amžiuje klausimus.

Teisė į informaciją

Pirmasis klausimas apima vadinamąją informaciją, arba žinių rinkimą ir skleidimą. Aišku, jog informacija šiuolaikinės žmonių bendruomenės pažangos lygyje bei glaudesnių tarpusavio ryšių sąlygomis labai naudinga ir reikalinga. Viešas ir laiku atliktas įvykių bei faktų paskelbimas teikia nuolatinių ir išsamių žinių, kad žmonės galėtų jas veiksmin-

gai panaudoti visuomenės gerovei ir visi galėtų sėkmingiau dirbti visos visuomenės pažangai. Žmonių visuomenė turi teisę į informaciją apie dalykus, kurie žinotini atskiriems žmonėms ar grupėms. Tačiau teisingas šios teisės naudojimas reikalauja, kad informacija - jos objekto atžvilgiu - būtų visada teisinga ir (laikantis teisingumo bei meilės) išsami, - jos būdo atžvilgiu - padori ir pritaikinta, būtent, kad šventai saugotų moralės dėsnius ir žmogui priklausančias teises bei jo orumą, tiek žinias renkant, tiek ir jas skelbiant, nes ne kiekvienas žinojimas yra naudingas, o "meilė kuria" (1 Kor. 8,1).

Menas ir dorovė

6. Antras klausimas apima santykius tarp meno teisių ir moralinio įstatymo normų. Kadangi dažnėjantieji ginčai šiuo klausimu neretai kyla iš klaidingos etinės bei estetinės doktrinos, todėl Susirinkimas visiems skelbia absoliutų objektyvios moralinės tvarkos primatą, nes vien tik moralinė tvarka stovi aukščiau už kiekvieną kitą žmogiškąją tvarką, netgi kilnią (neišskiriant nė meno srities), ir harmoningai jas suderina. Juk vien tik moralinė tvarka apima žmogų, kaip protingą Dievo kūrinį, pašauktą aukštesniems dalykams visa jo prigimtimi ir, jei pilnutinai bei ištikimai laikomasi jos dėsnių, įgalina žmogų pasiekti visišką tobulumą ir laimę.

Moralinio blogio vaizdavimas

7. Žinoma, moralinio blogio pasakojimas, aprašymas ar pavaizdavimas socialinio bendravimo priemonėmis gali naudingai pasitarnauti gilesniam žmogaus pažinimui bei ištyrimui, tiesos bei gėrio kilnumo parodymui ir iškėlimui, netgi išgaunant geresnius dramatinius efektus. Tačiau, kad tai neatneštų sieloms daugiau žalos negu naudos, turi būti ištikimai laikomasi moralinių įstatymų, ypač kalbant apie dalykus, reikalaujančius deramos pagarbos arba lengvai žadinančius gimtosios nuodėmės sužeistame žmoguje blogus palinkimus.

Viešoji nuomonė

8. Kadangi viešoji opinija šiandien turi didelę įtaką ir reikšmę visų luomų piliečių privačiam ir viešam gyvenimui, reikia, kad visi bendruomenės nariai vykdytų teisingumo ir meilės pareigas taip pat ir šioje sri-

tyje. Todėl bendravimo priemonėmis reikia stengtis suformuoti geras pažiūras ir jas skleisti.

9. Ypatingos pareigos saisto visus skaitytojus, žiūrovus ir klausytojus, kurie, asmeniškai ir laisvai pasirinkdami, priima šiomis priemonėmis skleidžiamus dalykus. Teisingas pasirinkimas įpareigoja pritarti visiems doriems, moksliškiems ir meniškiems dalykams, o šalintis tų, kurie jiems gali būti dvasinių nuostolių priežastimi ir proga ar kurie blogu pavyzdžiu galėtų kitus pastūmėti į pavojų, ar kenktų geros medžiagos perdavimui, o palaikytų blogą - dažniausiai pelno sumetimais, - kai producentams ir atlikėjams perteikiamoji medžiaga tarnauja vien ekonominiams tikslams.

Skaitytojų bei žiūrovų pareigos

Kad skaitytojai, žiūrovai ir klausytojai neprasilenktų su moralinio įstatymo normomis, tenepamiršta pareigos deramu laiku pasiteirauti kompetentingų autoritetų nuomonės ir, jeigu ji neprieštarauja teisingos sąžinės dėsniams, - ją priimti. Tesirūpina savo sąžinės teisingu suformavimu, kad galėtų netinkamiems perdavimams priešintis, o geriesiems pritarti.

10. Skaitytojai, žiūrovai ir klausytojai, ypač jaunesnieji, tesirūpina, kad, naudodamiesi socialinėmis bendravimo priemonėmis, įprastų prie saiko ir drausmės. Be to, tesistengia, kad matytus, girdėtus ir skaitytus dalykus giliau suprastų. Tesvarsto šiuos dalykus kartu su auklėtojais bei turinčiais patyrimo asmenimis ir tesimoko rasti teisingą sprendimą. Tėvai tegul atsimena savo pareigą uoliai budėti, kad priešingi tikėjimui ar dorai vaidinimai, knygos ir kiti panašūs dalykai neperžengtų šeimos slenksčio ir kad vaikai panašiais dalykais neužsiiminėtų kitur.

Jaunimo ir tėvų pareigos

11. Ypatinga moralinė pareiga, teisingai naudojant socialinio bendravimo priemones, saisto žurnalistus, rašytojus, aktorius, režisierius, leidėjus, gamintojus ir pardavėjus, kritikus ir kitus, kurie kokiu nors būdu prisideda prie informacijos parengimo ir

Informatorių pareigos

perdavimo. Juk visai aišku, kokios svarbios jų pareigos šiandieninio žmonių gyvenimo sąlygomis, kai, informuodami, skatindami bei įkvėpdami, jie gali vesti žmoniją arba tiesiu keliu, arba į pražūtį.

Todėl jų pareiga taip derinti ekonominius, politinius ar meno klausimus, kad jie niekada neprieštarautų visuomenės gerovei. Tam tikslui bendravimo priemonių darbuotojai tesijungia pagal profesijas į sąjungas, kurios savo narius privalo įpareigoti profesijos darbe gerbti moralinius įstatymus; netgi, jei būtų reikalas, sudarant sutartį dėl deramo moralinio kodekso saugojimo.

Teatsimena, jog didelę skaitytojų ir žiūrovų dalį sudaro jaunuoliai, trokštantys tokios spaudos ir pramogų, kurios suteiktų skaidraus džiaugsmo ir pakeltų sielą prie aukštesnių dalykų. Be to, tesirūpina, kad laidos, skirtos religijos klausimams, būtų pavedamos vertiems ir patyrusiems asmenims ir būtų atliekamos su derama pagarba.

Civilinės valdžios pareigos

12. Šioje srityje civilinė valdžia turi ypatingas pareigas visuomenės gerovei, nes jai tarnauja ir šios priemonės. Civilinės valdžios pareiga ginti ir saugoti tikrą ir teisingą informacijos laisvę, ypač per spaudą, būtinai reikalingą šių dienų visuomenės pažangai, be to, saugoti ir palaikyti religiją, kultūrą, kilniuosius menus ir ginti skaitytojus, žiūrovus ir klausytojus, kad jie galėtų laisvai naudotis jiems priklausančiomis teisėmis. Be to, civilinės valdžios pareiga paremti tuos ypač jaunimui naudingus užmojus, kurie be jos pagalbos negalėtų būti įgyvendinti.

Pagaliau, civilinė valdžia, teisėtai besidarbuojanti piliečių gerovei, turi pareigą, skelbdama ir uoliai vykdydama įstatymus, budriai rūpintis, kad dėl šių priemonių piktnaudojimo nekiltų pavojus viešajai dorai ir visuomenės pažangai. Toks uolus rūpinimasis nevaržo nei paskirų asmenų bei draugijų laisvės, ypač kai nėra tvirtų garantijų, jog bendravimo priemonių profesionalūs darbuotojai nevykdys piktnaudojimų.

Ypač reikia saugoti jaunimą nuo žalingos jų amžiuje spaudos ir vaidinimų.

Panaudojimas apaštalavimo darbams

13. Visi Bažnyčios vaikai bendru nusiteikimu bei sutarimu tesirūpina, kad socialinio bendravimo priemonės greitai ir su didžiausiu uolumu būtų sėkmingai naudojamos visokiems apaštalavimo darbams, kaip to reikalauja dalykų ir laiko aplinkybės, užbėgdami už akių žalingiems užmojams, ypač tuose kraštuose, kur moralinė ir religinė pažanga reikalauja didesnių pastangų. Tegul pašvęstieji ganytojai šioje srityje energingai vykdo savo pareigas, glaudžiai susijusias su jų įprastinio mokymo pareiga. Taip pat ir pasauliečiai, naudojantieji šias priemones, teduoda liudijimą Kristui, su įgudimu bei apaštalavimo dvasia atlikdami savo pareigas bei tiesiogiai padėdami Bažnyčios pastoralinei akcijai technikos, ekonomikos, kultūros ir meno priemonėmis.

Katalikiškoji spauda, filmai ir radijo bei televizijos laidos

14. Ypač uoliai tebūna rūpinamasi gera spauda. Kad skaitytojai visiškai persiimtų krikščionybės dvasia, tebūna kuriama ir tobulinama tikrai katalikiška spauda, tiek pavaldi tiesiog pačiai bažnytinei vyresnybei, tiek katalikų veikėjams, ir tebūna ji leidžiama aiškia katalikų dvasia, kad formuotų, stiprintų ir keltų pažiūras, atitinkančias prigimtinę teisę, katalikų doktriną bei įsakymus, kad perduotų ir teisingai aiškintų Bažnyčios gyvenimą liečiančius dalykus. Tikintieji tebūna raginami skaityti ir platinti katalikišką spaudą, kad per ją susiformuotų į visus dalykus krikščionišką požiūrį.

Reikia skatinti ir visaip palaikyti tinkamų poilsiui, žmogaus kultūrai bei menui ir ypač skirtų jaunimui filmų gamybą ir demonstravimą. Tam tikslui reikia remti rimtų kūrėjų bei teikėjų pastangas, jų planus ir juos jungti vienybėn. Reikia premijuoti kritikų įvertintus filmus, skatinti ir jungti katalikų ir kitų rimtų producentų auditorijas.

Taip pat būtina padėti rimtoms radijo ir televizijos laidoms, ypač toms, kurios skiriamos šeimoms. Tebūna sumaniai rūpinamasi katalikiškomis laidomis, įvedančiomis klausytojus ir žiūrovus į Bažnyčios gyvenimą ir įkvepiančiomis religines tiesas.

Taip pat, kur būtų reikalas, reikia ryžtingai steigti ir statyti katalikiškas stotis ir rūpintis laidų tobulumu ir sėkmingumu.

Be to, patariama, kad garsus ir senovinis scenos menas, plačiai propaguojamas socialinio bendravimo priemonėmis, taurintų žiūrovų humanizmą bei papročius.

Gerų informatorių paruošimas

15. Šių poreikių realizavimui reikia atitinkamai mokyti ir rengti kunigus, vienuolius ir pasauliečius, kad jie turėtų reikiamo patyrimo ir žinių panaudoti šias priemones apaštalavimo tikslams.

Ypač reikia lavinti pasauliečius meno, mokslo ir doros srityje, padidinus mokyklų, fakultetų ir institutų skaičių, kur žurnalistai, kino ir radijo bei televizijos laidų autoriai bei kiti, kuriuos tai liečia, galėtų gauti išsamų išsilavinimą, persunktą krikščionybės dvasia, ypač socialinės Bažnyčios doktrinos srityje. Taip pat būtina rengti ir remti scenos darbuotojus, kad jie savo menu deramai tarnautų žmonių visuomenei. Pagaliau, reikia rūpestingai rengti literatūros, kino, radijo, televizijos ir kitus kritikus, kad kiekvienas jų būtų įgudęs ne tik savo specialybėje, bet būtų mokomas ir skatinamas daryti sprendimus, visuomet deramai paremtus moraliniais principais.

Skaitytojų bei žiūrovų lavinimas

16. Kadangi deramas socialinio bendravimo priemonių naudojimas reikalauja, kad skirtingo amžiaus bei kultūros skaitytojai, žiūrovai ir klausytojai būtų tam tikro išsilavinimo bei išsimokslinimo, vadinasi, tam tikslui pasiekti, - ypač jaunimui - tebūna dėstomos, ugdomos bei derinamos su krikščionybės doroviniais principais atitinkamos disciplinos bet kuriose katalikiškose mokyklose, seminarijose ir pasauliečių apaštalavimo draugijose. Greitesniam šio reikalo įgyvendinimui katalikiškos doktrinos taisyklės ir jų aiškinimas bendravimo priemonių atžvilgiu tebūna pateikiamas katekizme.

Visų katalikų pareiga remti bendravimo priemones

17. Nedera, kad išganymo skelbimas būtų stabdomas dėl techniškų sunkumų ar didelių išlaidų, būdingų šioms priemonėms. Todėl šis šventasis Sinodas primygtinai įspėja, kad tikintieji turi

pareigą palaikyti ir remti katalikiškus žurnalus, periodinę spaudą, kiną, radiją, televizijos stotis bei jų laidas, kurių pagrindinis tikslas yra skelbti ir ginti tiesą ir rūpintis krikščioniškuoju žmonių švietimu. Jis primygtinai kviečia draugijas ir atskirus asmenis, turinčius įtakos ekonominėje ar techninėje srityse, savo turtu ir žiniomis mielai ir gausiai remti šias priemones, kiek jos tarnauja tikrajai kultūrai ir apaštalavimui.

Visuotinio paminėjimo diena

18. Kad daugeriopas Bažnyčios apaštalavimas vis labiau stiprėtų socialinio bendravimo priemonių dėka, vyskupų sprendimu visose pasaulio diecezijose kasmet tebūna švenčiama diena, kurios metu būtų primenamos tikinčiųjų pareigos ir būtų kviečiama melstis ir aukoti šiam tikslui aukas. Aukos tebūna sąžiningai naudojamos, atsižvelgiant į katalikiškojo pasaulio poreikius, institucijas ir Bažnyčios sumanymų įgyvendinimą.

Šventojo Sosto organas

19. Aukščiausiam sielovados veikimui socialinio bendravimo priemonių srityje prie popiežiaus yra įsteigtas specialus Šventojo Sosto organas*.

Vyskupų pareiga ir kompetencija

20. Vyskupams tenka pareiga savo diecezijose rūpintis šios rūšies veikimu ir planais, juos skatinti ir, kiek tai įeina į viešąjį apaštalavimą, tvarkyti, neišskiriant nė to, kas pavesta iš ordinaro valdžios išskirtų (exempti) vienuolių administravimui.

21. Kadangi sėkmingas apaštalavimas nacijos plotmėje reikalauja sprendimų ir jėgų vienybės, šis šventasis Sinodas nutaria ir įsako, kad būtų visur įsteigti ir visomis išgalėmis remiami nacionaliniai organai spaudos, kino, radijo ir televizijos reikalams. Šių organų pareiga rūpintis teisingu tikinčiųjų sąmonės forma-

---

* Susirinkimo tėvai, mielai patenkindami "Spaudos bei spektaklių sekretoriato" pageidavimą, pagarbiai prašo popiežių, kad šio organo pareigos ir kompetencija būtų išplėstos visų socialinio bendravimo priemonių atžvilgiu, neišskiriant nė spaudos, įtraukiant į jį iš įvairių tautų žinovus, taip pat ir pasauliečius.

vimu šiomis priemonėmis ir remti bei tvarkyti visa, kas tik katalikų šioje srityje daroma.

Kiekvienoje nacijoje šių reikalų tvarkymas tebūna pavestas specialiai vyskupų komisijai ar kuriam nors deleguotam vyskupui. Pačiuose organuose tedalyvauja taip pat ir pasauliečiai - katalikiškos doktrinos bei šių priemonių žinovai.

Tarptautinis bendradarbiavimas

22. Kadangi bendravimo priemonių sėkmingumas peržengia tautines ribas ir atskirus žmones daro tarsi visos žmonijos piliečiais, vadinasi, šioje srityje būtinas tarptautinis bendradarbiavimas. Organai, apie kuriuos kalba 21 straipsnis, veikliai tebendradarbiauja su savo atitinkama tarptautine katalikiška sąjunga. Katalikiškos tarptautinės sąjungos teisėtai aprobuojamos Apaštalų Sosto ir vien tik jam pavaldžios.

PABAIGA

Pastoralinė instrukcija

23. Šito šventojo Sinodo principų ir normų, liečiančių socialinio bendravimo priemones, įgyvendinimui, Susirinkimui pavedant, Šventojo Sosto organo (apie kurį kalbama 19 str.) rūpesčiu, padedant įvairių tautų dalyko žinovams, privalo būti išleista pastoralinė instrukcija.

Susirinkimo kreipimasis

24. Šventasis Sinodas tiki, kad šie nuostatai bei normos bus mielai visų Bažnyčios vaikų priimtos ir šventai saugojamos. Naudodamiesi šiais nuostatais, patys nepatirdami žalos, panašiai kaip druska ir šviesa, apsaugos žemę ir nušvies pasaulį. Be to, visus geros valios žmones, ypač tuos, kurie tvarko bendravimo priemones, Sinodas kviečia pakreipti jas vien tik tarnauti žmonių visuomenei, kurios likimas diena iš dienos darosi labiau priklausomas nuo tų priemonių teisingo naudojimo. Tad kaip senoviniais meno paminklais, taip ir šiais naujais išradimais tebūna garbinamas Viešpaties vardas pasak apaštalo: "Jėzus Kristus vakar ir šiandien, tas pats ir per amžius" (Žyd. 13,8).

Roma, 1963 m. gruodžio 4 d.

DIGNITATIS HUMANAE

RELIGINĖS LAISVĖS DEKLARACIJA

Asmens ir bendruomenės teisė į socialinę ir civilinę laisvę religiniuose reikaluose

Įžanga

1. Mūsų amžiuje žmonės kasdien vis geriau suvokia žmogaus asmens vertę, ir vis didėja skaičius reikalaujančių, kad savo veikloje žmonės naudotųsi ir vadovautųsi savo pačių apsisprendimu ir atsakinga laisve, be jokios prievartos, vien savo pareigos suvokimo vedami. Jie reikalauja viešosios valdžios teisinio apribojimo, kad būtų išvengta per didelio laisvės tikslų, asmens ir asociacijų suvaržymo. Šiuo laisvės žmonijai reikalavimu daugiausia turima galvoje tai, kas sudaro žmogaus dvasines vertybes, visų pirma, žinoma, laisvą religijos praktikavimą visuomenėje. Rūpestingai atsižvelgdamas į tuos pageidavimus ir ryždamasis paskelbti, kiek jie atitinka tiesą ir teisingumą, šis Vatikano Susirinkimas išnagrinėjo šventą Bažnyčios tradiciją bei mokslą ir atskleidė naujų dalykų, suderintų su senaisiais.

Taigi visų pirma šventasis Susirinkimas skelbia, kad pats Dievas nurodė žmonių giminei kelią, kuriuo eidami žmonės galėtų Kristuje tapti išganytais ir laimingais. Mes tikime, kad vienintelė tikroji religija glūdi visuotinėje apaštalinėje Bažnyčioje, kuri Viešpaties Jėzaus įpareigota šią religiją skleisti visiems žmonėms: "Eikite tat ir mokykite visas tautas, krikštydami juos vardan Tėvo, ir Sūnaus, ir Šventosios Dvasios ir mokydami juos laikyti visa, ką tik esu jums įsakęs" (Mt. 28,19-20). Visi žmonės privalo ieškoti tiesos, ypač kiek ji liečia Dievą ir jo Bažnyčią, ir, pažinę ją, priimti ir jos laikytis.

Šventasis Susirinkimas taip pat skelbia, kad šios pareigos liečia ir saisto žmonių sąžinę, kad paklusti tiesai jie privalo vien tik paveikti pačios tiesos jėgos, kuri švelniai, bet kartu ir ryžtingai palenkia jų protus. Be to, kiek į religinę laisvę, reikalingą Dievo garbinimo pareigai atlikti, žiūrima kaip į apsaugą nuo prievartos politinėje bendruomenėje, tiek paliekama nepaliesta tradicinė katalikų doktrina apie moralinę žmonių ir draugijų pareigą tikrosios religijos ir vienintelės Kristaus Bažnyčios atžvilgiu. Be to, svarstydamas šią religinę laisvę, Šventasis Susirinkimas stengėsi toliau vystyti ankstesniųjų popiežių doktriną apie neliečiamas žmogaus asmens teises ir apie juridinę visuomenės santvarką.

I. Visuotinis religinės laisvės dėsnis

2. Šis Vatikano Susirinkimas skelbia, kad žmogaus asmuo turi teisę į religinę laisvę. Tos laisvės esmė glūdi tame, kad visi žmonės privalo būti apsaugoti tiek nuo atskirų žmonių prievartos, tiek nuo socialinių grupių ir bet kokios žmonių valdžios prievartos, kad tuo būdu religiniuose dalykuose niekas nebūtų verčiamas elgtis prieš savo sąžinę ir nebūtų trukdomas elgtis pagal savo sąžinę, deramose ribose, tiek privačiai ar viešai, tiek pavieniui ar susibūrus su kitais. Taip pat jis skelbia, kad teisė į religinę laisvę yra iš tikrųjų pagrįsta pačiu žmogaus orumu, kiek jis pažįstamas Dievo apreikštu žodžiu ir paties žmogaus protu. Ši žmogaus asmens teisė į religinę laisvę privalo būti juridinėje visuomenės santvarkoje taip pripažinta, kad ji taptų valstybiniu įstatymu.

Religinės laisvės esmė

Kadangi visi žmonės yra asmenys, apdovanoti protu ir laisva valia, taigi ir asmeniškai atsakingi, vadinasi, tos savo vertės yra verčiami ir moraliai įpareigoti ieškoti tiesos, visų pirma, tos tiesos, kuri susijusi su religija. Jie privalo pažintą tiesą priimti ir visą savo gyvenimą tvarkyti pagal tiesos reikalavimus. Šio įsipareigojimo žmonės negalės savo prigimčiai deramu būdu įvykdyti, jeigu nesinaudos psichologine laisve ir drauge apsauga nuo išorinės prievartos. Taigi teisė į religinę laisvę pagrįsta ne sub-

jektyviniu asmens nusiteikimu, bet pačia jo prigimtimi. Dėl to teisė į apsaugą pasilieka galioti tiems asmenims, kurie nevykdo tiesos ieškojimo ir priėmimo pareigos; šios teisės veikimo negalima varžyti, jei tik išlaikoma teisinga viešoji tvarka.

Teisės į religinę laisvę pagrindai

3. Tai dar labiau paaiškėja, svarstant, jog aukščiausioji žmogaus gyvenimo norma yra patsai įstatymas, kuriuo Dievas, vadovaudamasis savo išmintimi ir meile, tvarko, kreipia ir valdo visą pasaulį bei žmonių bendruomenės kelius. Šio įstatymo bendrininku Dievas padaro žmogų, kad jis, dieviškajai Apvaizdai švelniai nurodant, galėtų vis geriau pažinti nekintamą tiesą. Todėl kiekvienas turi pareigą, taigi ir teisę, ieškoti tiesos religiniuose dalykuose, kad, pasinaudojęs tinkamomis priemonėmis, protingai susidarytų gerus ir teisingus sąžinės sprendimus.

Tiesos turi būti ieškoma žmogaus asmens orumui ir jo socialinei prigimčiai deramu būdu, būtent laisvu tyrinėjimu, mokymu arba dėstymu, bendravimu ar dialogu, išaiškinant bendromis jėgomis tiesą, kurią žmonės suranda arba tariasi suradę, kad tuo būdu vieni kitiems padėtų ieškoti tiesos; pažinus tiesą, reikia jos tvirtai laikytis asmeniniu apsisprendimu.

Dieviškojo įstatymo teiginius žmogus suvokia ir pažįsta, tarpininkaujant sąžinei, kuria privalo ištikimai sekti visoje savo veikloje, kad pasiektų savo tikslą - Dievą. Taigi jis negali būti verčiamas elgtis prieš savo sąžinę. Tačiau jis taip pat negali būti kliudomas elgtis pagal savo sąžinę, ypač religiniuose dalykuose. Nes religijos praktika savo prigimtimi pasireiškia visų pirma vidiniais valingais ir laisvais veiksmais, kuriais žmogus tiesiogiai kreipia save į Dievą: tokie veiksmai žmonių valdžios negali būti nei kliudomi, nei draudžiami. Jau pati socialinė žmogaus prigimtis reikalauja, kad savo religijos vidinius veiksmus žmogus išreikštų išoriniu būdu, kad jis religiniuose dalykuose bendrautų su kitais žmonėmis ir savo religiją išpažintų bendruomeniniu būdu.

Vadinasi, būtų padaryta neteisybė žmogaus asmeniui ir pačiai Dievo nustatytai žmonėms tvarkai, jeigu visuomenėje žmogui būtų paneigiamas laisvas religijos praktikavimas, nepažeidžiantis teisingos viešosios tvarkos.

Be to, religiniai veiksmai, kuriais žmonės, vadovaudamiesi savo dvasios nusiteikimu, privačiai ir viešai kreipiasi į Dievą, pranoksta savo prigimtimi žemiškąją ir laikinąją dalykų tvarką. Todėl civilinė valdžia, kurios tikrasis tikslas yra rūpintis laikinąja visuomenės gerove, privalo pripažinti ir globoti savo piliečių religinį gyvenimą, ir ji peržengtų savo ribas, jei drįstų vadovauti religinei veiklai ar ją trukdyti.

Religinė laisvė religinėms bendruomenėms

4. Laisvė arba apsauga nuo prievartos religiniuose reikaluose, priklausanti atskiriems asmenims, pripažintina jiems ir tada, kai jie veikia bendrai. Religinių bendruomenių reikalauja tiek žmogaus, tiek pačios religijos socialinė prigimtis.

Taigi šioms bendruomenėms, kol jos nepažeidžia teisingų viešosios tvarkos reikalavimų, teisėtai priklauso apsauga, kad jos galėtų tvarkytis pagal savo normas, kad galėtų viešuoju kultu garbinti Aukščiausiąją Būtybę, kad padėtų savo nariams praktikuoti religinį gyvenimą, palaikyti savo mokymą ir remti institucijas, kuriose nariai tarpusavyje bendrauja, tvarkydami savo gyvenimą pagal savus religinius principus.

Religinėms bendruomenėms taip pat priklauso teisė, kad joms įstatyminėmis priemonėmis ar civilinės valdžios administravimu nebūtų kliudoma pasirinkti savus dvasininkus, juos auklėti, skirstyti ir kilnoti, bendrauti su religinėmis vadovybėmis, gyvenančiomis kituose kraštuose, statyti religinius pastatus, įsigyti atitinkamą turtą ir juo naudotis.

Religinės bendruomenės taip pat turi teisę savo tikėjimą žodžiu ir raštu nekliudomos viešai dėstyti ir liudyti. Platinant ir skatinant religinį tikėjimą, visados reikia susilaikyti nuo tokios rūšies veiksmų, kurie panašėtų į prievartą arba nesąžiningą ar netinkamą įkalbinėjimą, ypač turint reikalą su nemokytai ir neturtingais asmenimis. Į tokį veikimo būdą reikia žiūrėti kaip į savo paties teisės piktnaudojimą ir kitų teisės pažeidimą.

Be to, religinei laisvei priklauso ir tai, kad religinėms bendruomenėms nebūtų kliudoma parodyti ypatingą savo mokymo poveikį visuomenei tvarkyti ir visai žmonių veiklai gaivinti. Pagaliau socialine žmogaus prigimtimi ir pačios religijos pobūdžiu yra pagrįsta teisė, pagal kurią, savo religinio jausmo paskatinti,

žmonės galėtų laisvai turėti susirinkimus, steigti auklėjimo, kultūros, labdarybės ir socialines draugijas.

5. Kiekvienai šeimai, kadangi ji yra draugija, turinti savitą ir pirminę teisę, priklauso teisė namuose laisvai tvarkyti savo religinį gyvenimą tėvų vadovybėje. Tėvai turi teisę pagal savo religinius įsitikinimus parinkti religinio vaikų parengimo būdą. Todėl reikia, kad civilinė valdžia pripažintų tėvų teisę tikros laisvės sąlygomis pasirinkti mokyklas ar kitas auklėjimo priemones ir dėl šios pasirinkimo laisvės tiesiogiai ar netiesiogiai nebūtų jiems daroma neteisėtų apsunkinimų. Tėvų teisės esti pažeidžiamos, jei vaikai verčiami lankyti tokias mokyklos pamokas, kurios neatitinka tėvų religinių įsitikinimų, arba jei primetama tokia vienintelė auklėjimo kryptis, kur religinis auklėjimas visiškai pašalintas.

Religinė laisvė šeimoms ir tėvų auklėjimui

6. Kadangi bendroji visuomenės gerovė - suma socialinio gyvenimo sąlygų, kuriomis žmonės galėtų geriau ir tinkamiau siekti savo pačių tobulybės - pasireiškia ypač žmogaus asmens teisių ir pareigų vykdymu, vadinasi, rūpintis religinės laisvės teise priklauso tiek piliečiams, tiek socialinėms grupėms, tiek civiliniams organams, tiek Bažnyčiai ir kitoms religinėms bendruomenėms, kiekvienai atitinkamu būdu, žiūrint, kokios yra jų pareigos bendrosios gerovės atžvilgiu.

Pareiga rūpintis religine laisve

Esminė kiekvienos civilinės bendruomenės pareiga saugoti ir skleisti neliečiamas žmogaus teises. Dėl to civilinė valdžia privalo teisingais įstatymais ir kitomis tinkamomis priemonėmis veiksmingai prisiimti visų piliečių religinės laisvės apsaugą ir užtikrinti palankias sąlygas religiniam gyvenimui puoselėti, kad piliečiai iš tikrųjų galėtų naudotis religijos teisėmis ir vykdyti jos pareigas, o pati visuomenė naudotųsi teisingumo ir taikos gėrybėmis, kylančiomis iš žmonių ištikimybės Dievui ir jo šventai valiai.

Jeigu, atsižvelgiant į ypatingas tautų aplinkybes, vienai religinei bendruomenei būtų teikiamas specialus civilinis pripažinimas teisinėje valstybės santvarkoje, būtina, kad sykiu ir visiems

piliečiams bei visoms religinėms bendruomenėms religinės laisvės teisė būtų pripažinta ir vykdoma.

Pagaliau civilinė valdžia privalo rūpintis, kad teisinė piliečių lygybė, svarbi bendrajai visuomenės gerovei, niekada nebūtų pažeidžiama dėl religinių motyvų ir tarp jų nebūtų diskriminacijos. Taigi civilinė valdžia negali jėga, grasinimu ar kitais būdais piliečiams primesti kokios nors religijos išpažinimą ar atmetimą arba kliudyti kam nors įstoti į religinę bendruomenę ar ją palikti. Tuo labiau būtų elgiamasi prieš Dievo valią ir prieš šventas asmens bei žmonijos teises, jei kuriuo nors būdu būtų panaudojama jėga religijai naikinti ar trukdyti žmonijoje arba kurioje nors šalyje ar tam tikroje grupėje.

7. Teisė į religinę laisvę yra realizuojama žmonių visuomenėje, todėl jos naudojimas turi būti tvarkomas pagal tam tikras normas.

Teisės į religinę laisvę realizavimo normos

Naudojantis visomis laisvėmis, turi būti laikomasi moralinio principo dėl asmeninio ir socialinio atsakingumo: naudodamiesi savo teisėmis, atskiri žmonės ir socialiniai susibūrimai moraliniu įstatymu įpareigoti atsižvelgti tiek į kitų žmonių teises, tiek į savo pareigas kitų žmonių atžvilgiu, tiek į bendrą visų žmonių gerovę. Su visais reikia elgtis pagal teisingumą ir žmogiškumą.

Be to, kadangi visuomenė turi teisę apsisaugoti nuo piktnaudojimų, galinčių kilti religinės laisvės dingstimi, vadinasi, civilinei valdžiai reikia pasirūpinti, kad toks apsaugojimas būtų vykdomas, tačiau tai daryti ji privalo ne savo nuožiūra ar neteisėtai rodydama kuriai nors pusei palankumą, bet pagal teisines normas, atitinkančias objektyvią moralinę tvarką, kaip kad reikalauja tiek veiksmingas visų piliečių teisių apsaugojimas ir jų taikus suderinimas, tiek pakankamas rūpestis derama viešąja tvarka, pasireiškiančia tvarkingu sugyvenimu, laikantis tikrojo teisingumo, tiek, pagaliau, privaloma viešosios moralės apsauga. Visa tai sudaro pagrindinę visuomenės gerovės dalį ir įeina į viešosios tvarkos sąvoką. Beje, visuomenėje palaikytinas pilnutinės laisvės dėsnis, kuriuo žmogui būtų pripažįstama kuo daugiausia laisvės ir ji būtų apribojama tik tada, kada būtina ir jeigu būtina.

8. Mūsų amžiaus žmonės dėl įvairių motyvų būna dažnai varžomi ir atsiduria pavojuje netekti laisvo asmeninio apsisprendimo. Tačiau, kita vertus, atrodo, kad nemaža žmonių yra linkę laisvės priedanga atmesti bet kokį pavaldumą ir mažai bepaisyti privalomo klusnumo.

Laisvės ir atsakomybės dvasios auklėjimas

Todėl šis Vatikano Susirinkimas ragina visus, ypač besirūpinančius kitų auklėjimu, kad jie stengtųsi formuoti tokius žmones, kurie, nusilenkdami moralinei tvarkai, paklustų teisėtam autoritetui ir būtų tikrosios laisvės mylėtojai; būtent tokius žmones, kurie, remdamiesi tiesa, savo pačių apsisprendimu svarstytų reikalus, su atsakomybės jausmu tvarkytų savo veiksmus ir stengtųsi siekti visa, kas gera, teisinga, mielai bendraudami savo darbe su kitais.

Taigi religinė laisvė turi tarnauti ir būti kreipiama tokia linkme, kad žmonės, atlikdami savo pareigas socialiniame gyvenime, elgtųsi su didesniu atsakingumu.

II. Religinė laisvė Apreiškimo šviesoje

9. Viskas, ką apie žmogaus religinės laisvės teisę skelbia šis Vatikano Susirinkimas, savo pagrindą turi asmens vertybėje, kurios reikalavimai geriau išryškėja žmogaus protui per amžių patirtį. Maža to, ši doktrina apie laisvę savo šaknis turi šventajame Apreiškime, taigi tuo labiau krikščionys privalo jos šventai laikytis. Nors Apreiškimas tiesiogiai nekalba apie teisę į apsaugą nuo išorinės prievartos religiniuose dalykuose, tačiau žmogaus asmens vertę jis atskleidžia visu platumu, parodydamas, kaip Kristus atsižvelgdavo į žmogaus laisvę, įpareigodamas tikėti Dievo žodžiu ir mokydamas mus, tokio Mokytojo mokinius, visur ir visada pripažinti ir sekti jo dvasia. Tuo būdu nušviečiamos visuotinės taisyklės, kuriomis remiasi ši deklaracija apie religinę laisvę. Ypač svarbu, kad religinė laisvė visuomenėje pilnutinai derinasi su vidiniam tikėjimui būdinga laisve.

Mokymo apie laisvę šaknys Apreiškime

10. Pagrindinis katalikų doktrinos teiginys, įrašytas Dievo žodyje ir pastoviai Bažnyčios Tėvų skelbtas, sako, kad žmogus privalo pats savo noru sutikti tikėti Dievą ir todėl niekas negali būti verčiamas tikėjimą priimti prieš savo norą. Ir iš tiesų tikėjimo veiksmas savo prigimtimi yra laisvas, nes žmogus, Išganytojo Kristaus atpirktas ir pašauktas įsūnijiman per Jėzų Kristų, negali visiškai atsiduoti apsireiškiančiajam Dievui, jei, Tėvo traukiamas, neparodys Dievui protingo ir laisvo tikėjimo klusnumo. Vadinasi, tikėjimo prigimčiai visiškai dera, kad iš religinių dalykų būtų pašalinta bet kokia žmonių vykdoma prievarta. Todėl religinės laisvės principas nemažai prisideda prie tokios padėties puoselėjimo, kurioje žmonės nekliudomai galėtų būti kviečiami krikščioniškai tikėti, laisvai priimti tikėjimą ir veikliai savo gyvenimu jį išpažinti.

Tikėjimo prigimtis - laisvė

11. Dievas kviečia žmones jam tarnauti dvasia ir tiesa, tačiau jie turi būti sąžinės skatinami, o ne prievartaujami. Dievas atsižvelgia į orumą savo sukurtojo žmogiškojo asmens, kuris privalo vadovautis savo apsisprendimu ir naudotis laisve. Gražiausiai tai apsireiškė Jėzuje Kristuje, kuriame Dievas tobulai apreiškė pats save ir savo kelius. Ir iš tiesų Kristus, būdamas mūsų Mokytojas ir Viešpats, pats buvo romus ir nuolankios širdies ir kantriai prie savęs traukė ir kvietė mokinius. Jis stebuklais parėmė ir įrodė savo mokymą, pažadindamas ir sutvirtindamas klausytojų tikėjimą be jokios prievartos. Jis, tiesa, priekaištavo klausytojams dėl jų nenoro tikėti, tačiau bausmę paliko Dievui paskutiniąją teismo dieną. Siųsdamas apaštalus į pasaulį, sakė: "Kas tikės ir bus pakrikštytas, tas bus išganytas; o kas netikės, bus pasmerktas" (Mr. 16,16). Pripažindamas, kad raugės pasėtos su kviečiais, jis liepia leisti vieniems ir kitiems augti iki pjūties pasaulio pabaigoje. Nenorėdamas būti politiniu ir jėga valdančiu Mesiju, norėjo vadintis žmogaus Sūnumi, kuris atėjo tarnauti ir atiduoti savo gyvybę "kaip atvadavimą už daugelį" (Mr. 10,45). Jis pasirodė esąs tobulas Dievo tarnas, kuris "nenulauš sutrintos nendrės ir neužgesins gruzdančio dagčio" (Mt. 12,20). Jis pripažino civilinę valdžią ir jos teises, įsakydamas duoti ciesoriui mokestį, vis dėlto aiškiai primindamas, kad Dievo teises reikia laikyti aukš-

Laisvės dvasia Kristaus ir apaštalų veikloje

tesnėmis: "Atiduokite tat, kas ciesoriaus, ciesoriui ir, kas Dievo, Dievui" (Mt. 22,21). Pagaliau išganymo žygdarbiu ant kryžiaus, nupelnydamas žmonėms išganymą ir tikrąją laisvę, jis atbaigė savo apreiškimą. Jis liudijo tiesą, bet jėga nenorėjo jos primesti prieštaraujantiems. Nes jo karalystė ginama ne kardu, bet liudijimu ir tiesos klausymu. Ji platinama meile, kuria ant kryžiaus iškeltas Kristus traukia žmones prie savęs.

Apaštalai, Kristaus žodžio ir pavyzdžio pamokyti, ėjo tuo pačiu keliu. Nuo pat Bažnyčios pradžios Kristaus mokiniai stengėsi palenkti žmones išpažinti Viešpatį Kristų ne prievartos veiksmais, bet visų pirma Dievo žodžio galybe. Jie drąsiai visiems skelbė siekimą Dievo Išganytojo, "kuris nori, kad visi žmonės būtų išganyti ir pasiektų tiesos pažinimą" (1 Tim. 2,4); drauge jie rūpindavosi, kad ir silpnieji neliktų suklydę, parodydami, kokiu būdu "kiekvienas mūsų duos Dievui už save apyskaitą" (Rom. 14,12) ir kaip dera paklusti savo sąžinei. Kaip Kristus, taip ir apaštalai visada buvo stropūs, liudydami Dievo tiesą, vis labiau išdrįsdami prieš žmones ir valdovus skelbti "su pasitikėjimu Dievo žodį" (Apd. 4,31). Jie tvirtai tikėjo, kad pati Evangelija yra Dievo galybė, galinti išganyti kiekvieną tikintįjį. Taigi, paniekinę visus fizinius ginklus ir sekdami Kristaus švelnumu bei kuklumu, jie skelbė Dievo žodį, visiškai pasitikėdami dieviškąja šio žodžio galybe, galinčia atvesti žmones prie tikėjimo ir klusnumo Kristui. Tiek Mokytojas, tiek ir apaštalai pripažino teisėtą civilinę valdžią: "Nes nėra valdžios, kaip tik iš Dievo" - moko apaštalai ir liepia: "Kiekvienas tepasiduoda aukštesniosioms vyresnybėms; ...kas priešinasi valdžiai, tas priešinasi Dievo sutvarkymui" (Rom. 13,1-2). Drauge jie nebijojo prieštarauti viešajai valdžiai, kai ši priešinosi šventai Dievo valiai: "Dievo reikia labiau klausyti kaip žmonių" (Apd. 5,29). Šiuo keliu žengė per šimtmečius ir per pasaulį nesuskaitomi kankiniai ir tikintieji.

Kristaus ir apaštalų dvasia Bažnyčios veikloje

12. Bažnyčia, būdama ištikima Evangelijos tiesai, seka Kristaus ir apaštalų keliu, pripažindama ir puoselėdama žmogaus religinės laisvės principą kaip atitinkantį žmogaus vertybę ir Dievo apreiškimą. Ji amžiams bėgant išsaugojo ir perdavė iš Kristaus ir apaštalų gautąją doktriną. Nors Dievo tautos, keliaujančios per žmonių istorijos permainas, gyvenime kartais matomi

veiksmai, nesuderinami su Evangelijos dvasia ar jai net priešingi, vis dėlto Bažnyčios mokymas visada paliko toks pat - nė vieno žmogaus negalima versti prie tikėjimo.

Evangelijos raugas taip ilgai yra veikęs žmonių protus ir tiek daug padaręs, jog žmonės laikui bėgant vis giliau įsisąmonino savo asmens orumą ir ilgainiui subrendo jų įsitikinimas, kad religiniuose reikaluose asmuo turi būti apsaugotas nuo bet kokios prievartos visuomenėje ir valstybėje.

Bažnyčios veikimo laisvė

13. Tarp reikalų, nuo kurių priklauso Bažnyčios ir žemiškosios bendruomenės gerovė bei kuriuos visur ir visada reikia išsaugoti ir ginti nuo visokios neteisybės, tikrai žymiausias yra tas, kad Bažnyčia naudotųsi tokia veikimo laisve, kokios reikia žmonių išganymui aprūpinti. Tai yra šventa laisvė, kuria vienatinis Dievo Sūnus apdovanojo Bažnyčią, įsigytą savo krauju. Ta laisvė yra neatimama iš Bažnyčios, ir kas prieš ją kovotų, tas elgtųsi prieš Dievo valią. Bažnyčios laisvė yra pagrindinis principas santykiuose tarp Bažnyčios ir viešųjų valdžių bei visos civilinės santvarkos.

Iš žmonių bendruomenės ir iš kiekvienos viešosios valdžios Bažnyčia reikalauja sau laisvės, nes ji yra dvasinis autoritetas, įkurtas Viešpaties Kristaus, kuriam dieviškuoju pavedimu priklauso pareiga eiti į visą pasaulį ir skelbti Evangeliją visam sutvėrimui. Laisvės reikalauja Bažnyčia čia dar ir dėl to, kad ji yra draugija žmonių, kuriems priklauso teisė gyventi valstybėje pagal krikščioniškojo tikėjimo nurodymus.

Taigi kuomet religinės laisvės taisyklė ne vien žodžiais skelbiama ir ne vien įstatymais patvirtinta, bet visu nuoširdumu praktikoje įgyvendinama, tada pagaliau Bažnyčia įgauna pastovią teisinę ir faktinę padėtį, būtiną jos dieviškosios misijos vykdymo nepriklausomybei, kurios vis įsakmiau reikalauja iš visuomenės autoritetingos Bažnyčios institucijos. Kristų tikintieji, kaip ir kiti žmonės, turi civilinę teisę nekliudomai savo gyvenime elgtis pagal sąžinę. Taigi, klesti visiškas sutarimas tarp Bažnyčios laisvės ir tos laisvės, kuri visiems žmonėms ir bendruomenėms turi būti pripažinta kaip teisė ir užtikrinta teisinės santvarkos.

14. Katalikų Bažnyčia, norėdama įvykdyti dieviškąjį įsakymą: "mokykite visas tautas" (Mt. 28,19), su didžiausiu rūpesčiu privalo stengtis, "kad Dievo žodis sklistų ir būtų šlovinamas" (2 Tes. 3,1).

Bažnyčios misija ir religinė laisvė

Taigi Bažnyčia rūpestingai prašo, kad jos vaikai visų pirma aukotų "maldas, prašymus, užtarimus, dėkojimus už visus žmones... Nes tai yra gera ir patinka akivaizdoje mūsų Išganytojo Dievo, kuris nori, kad visi žmonės būtų išganyti ir pasiektų tiesos pažinimą" (1 Tim. 2,1-4).

Kristaus tikintieji, formuodami savo sąžinę, privalo rūpestingai atsižvelgti į šventą ir tikrą Bažnyčios mokymą. Nes Kristaus valia Katalikų Bažnyčia yra tiesos mokytoja, ir jos pareiga skelbti ir autentiškai mokyti tiesos, kuri yra pats Kristus, ir kartu skelbti bei tvirtinti moralinės tvarkos principus, išplaukiančius iš pačios žmogaus prigimties. Bo to, krikščionys, patys gyvendami išmintingai, privalo esantiems už Bažnyčios ribų "Šventąja Dvasia ir nevaidmaininga meile, tiesos žodžiu" (2 Kor. 6,6-7), visu pasitikėjimu ir apaštališka drąsa, net ligi kraujo praliejimo, stengtis paskleisti gyvenimo šviesą.

Kiekvienas Kristaus mokinys visu rimtumu yra įpareigotas iš jo gautąją tiesą diena iš dienos vis geriau pažinti, ją ištikimai skelbti ir uoliai ginti, tik nenaudojant Evangelijos dvasiai priešingų priemonių. Tačiau Kristaus meilė verčia jį maloniai, protingai, kantriai elgtis su tais žmonėmis, kurie tikėjimo atžvilgiu klysta arba jo nepažįsta. Vadinasi, reikia žiūrėti ne tik į pareigas gaivinančio Kristaus žodžio atžvilgiu, kurį būtina skelbti, bet ir į žmogaus asmens teises bei malonės saiką, duotą per Kristų žmogui, kviečiant jį laisva valia priimti tikėjimą ir jį išpažinti.

15. Visiems žinoma, kad šių laikų žmonės trokšta privačiai ir viešai išpažinti religiją, taip pat žinoma, kad religinė laisvė daugumos valstybių konstitucijų yra paskelbta kaip civilinė teisė ir tarptautiniuose dokumentuose iškilmingai pripažįstama.

Baigiamasis žodis

Antra vertus, netrūksta ir tokių režimų, kurių konstitucijose nors ir pripažįstama religinio kulto laisvė, tačiau vyriausybės stengiasi atitraukti piliečius nuo religijos išpažinimo, o religinį

bendruomeninį gyvenimą padaryti labai sunkų ir pilną trukdymų.

Džiugiai sveikindamas palankius šio laikotarpio ženklus ir su liūdesiu pranešdamas apie apgailėtinus faktus, Šventasis Susirinkimas ragina katalikus ir maldauja visus žmones visu atidumu apsvarstyti, kaip labai reikalinga religinė laisvė, ypač dabartinėje žmonių padėtyje.

Akivaizdžiai matome, kad iš tiesų visos tautos diena iš dienos vis labiau susivienija, kad skirtingų kultūrų ir religijų žmonės susijungia vis glaudesniais ryšiais, kad pagaliau išaugo kiekvieno žmogaus atsakomybės supratimas. Todėl norint, kad žmonijos taikūs santykiai ir sutarimas atsinaujintų ir sutvirtėtų, reikia, jog visame pasaulyje religinė laisvė būtų veiksmingos teisinės apsaugos paremta ir būtų saugomos aukščiausios žmonių pareigos ir teisės, susijusios su religinio gyvenimo laisve visuomenėje.

Tepadaro Dievas, visų Tėvas, kad žmonių šeima, rūpestingai saugodama religinės laisvės taisyklę visuomenėje, Kristaus malone ir Šventosios Dvasios galia pasiektų didžią ir amžiną "Dievo vaikų garbės laisvę" (Rom. 8,21).

Roma, 1965 m. gruodžio 7 d.

NOSTRA AETATE

BAŽNYČIOS SANTYKIŲ SU NEKRIKŠČIONIŲ RELIGIJOMIS DEKLARACIJA

1. Mūsų amžiuje, kasdien vis glaudžiau besijungiant žmonijai ir gausėjant tarptautiniams satykiams, Bažnyčia su ypatingu dėmesiu svarsto savo santykius su nekrikščionių religijomis. Prisimindama savo pareigą siekti vienybės žmonių ir tautų tarpe, ji pirmiausia iškelia bendruosius ir žmones jungiančius klausimus.

Žmonių jungtis ir jos pagrindai

Visos tautos sudaro vieną bendruomenę, turi tą pačią kilmę, nes Dievas visą žmonių giminę apgyvendino žemėje, ir turi tą patį galutinį tikslą - Dievą. Jo Apvaizdos bei gerumo apčiuopiami įrodymai ir išganymo planai skiriami visiems, kol išrinktieji bus suburti šventajame Mieste, kurį apšvies Dievo skaistumas ir tautos vaikščios apšviestos.

Žmonės laukia, ką įvairios religijos atsakys į slėpiningas gyvenimo mįsles, kurios tiek senovėje, tiek ir dabar labiausiai jaudina žmonių širdis: kas yra žmogus, kokia mūsų gyvenimo prasmė ir tikslas, kas yra gėris ir kas nuodėmė, kokia kentėjimų kilmė ir prasmė, kuriuo keliu pasiekiama tikroji laimė, kas yra mirtis, teismas ir atlyginimas po mirties, kas yra pagaliau ana galutinė ir neaprėpiamoji paslaptis, kuri apima mūsų egzistenciją, iš kurios esame kilę ir į kurią grįžtame.

2. Yra žinoma, kad nuo senovės iki mūsų laikų įvairios tautos suvokia tam tikrą paslaptingą galybę, kuri tvarko daiktų tėkmę ir žmonių gyvenimo įvykius ir kuri pripažįstama kaip Aukščiausioji Būtybė ar net Tėvas. Šis suvokimas ir pripažinimas tautų gyvenimą persunkia giliu religiniu jausmu. Religijos, susijusios su kultūros pažanga, stengiasi į šiuos klausimus atsakyti subtilesnėmis sąvokomis ir tobulesne kalba. Pavyzdžiui, induizmo pasekėjai dieviškąją paslaptį tyrinėja ir aiškina, naudodamiesi daugybe

Katalikų Bažnyčia ir nemonoteistinės religijos

mitų ir giliais filosofiniais samprotavimais. Jie ieško išsilaisvinimo iš dabartinio gyvenimo kančių asketinio gyvenimo formomis, giliu mąstymu, atsidavimu Dievui su meile ir pasitikėjimu. Įvairiose budizmo formose pripažįstamas esminis šio kintančio pasaulio nepakankamumas ir nurodomas kelias, kaip pamaldūs bei pilni pasitikėjimo žmonės gali pasiekti tobulo išsilaisvinimo būklę, pakilti iki aukščiausio apšvietimo savo pastangomis arba aukštesnės pagalbos dėka. Taip pat ir visos kitos religijos pasaulyje stengiasi įvairiais būdais išaiškinti širdies nerimą, nurodydamos įvairius kelius, praktinius gyvenimo pamokymus, įsakymus ir šventas apeigas.

Katalikų Bažnyčia neatmeta nieko, kas šiose religijose teisinga ir šventa. Su nuoširdžia pagarba ji svarsto veikimo ir gyvenimo būdus, įsakymus ir teiginius, nors jie daug kuo skiriasi nuo jos pačios. Mat jie neretai atspindi šviesą, kuri apšviečia visus žmones. Ji skelbia ir privalo nenuilstamai skelbti Kristų, nes jis yra "kelias, tiesa ir gyvenimas" (Jn. 14,6), nes jame žmonės randa religinio gyvenimo pilnatvę, nes per jį Dievas visa suderino su savimi.

Taigi Bažnyčia savo vaikus skatina išmintingai ir su meile iškelti aikštėn krikščioniškąjį tikėjimą ir gyvenimą, kai jie keičiasi nuomonėmis ir bendradarbiauja su kitų religijų pasekėjais; ji kartu primena, jog reikia pripažinti, saugoti ir ugdyti tą dvasinį bei moralinį gėrį, tas socialines-kultūrines vertybes, kurios randamos nekrikščioniškose religijose.

Bažnyčia ir musulmonai

3. Bažnyčia su pagarba žiūri į musulmonus, nes jie garbina vieną, gyvą, iš savęs esantį, gailestingą ir visagalintį Dievą, dangaus ir žemės Kūrėją, kalbėjusį žmonėms, nes jie stengiasi visa siela paklusti Dievo paslaptims ir sprendimams, kaip Dievui pakluso Abraomas, su kuriuo save sieja islamo tikėjimas. Jie gerbia Jėzų, kaip pranašą, nors ir nepripažįsta jo Dievu; jie gerbia jo motiną Mergelę Mariją ir kai kada pamaldžiai į ją kreipiasi. Jie laukia teismo dienos, kada Dievas atlygins visiems iš mirusiųjų prikeltiems žmonėms. Todėl jie vertina moralinį gyvenimą ir garbina Dievą malda, išmaldomis ir pasninku.

Nors amžiams bėgant tarp krikščionių ir musulmonų buvo

kilę daug nesutarimų bei vaidų, šventasis Sinodas kviečia visus pamiršti praeities įvykius ir su tikru nuoširdumu siekti tarpusavio supratimo, taip pat bendromis jėgomis saugoti bei ugdyti vienodai visiems žmonėms taikytiną socialinį teisingumą, moralines vertybes, taiką ir laisvę.

Bažnyčia ir žydai

4. Šis šventasis Sinodas, svarstydamas Bažnyčios paslaptį, prisimena ryšį, kuriuo Naujojo Testamento tauta dvasiniu būdu susieta su Abraomo vaikais.

Bažnyčia pripažįsta, kad jos tikėjimo pagrindai pagal išganomąjį Dievo planą jau randami patriarchų tikėjime, Mozės ir pranašų raštuose. Ji pripažįsta, kad visi tikintieji krikščionys tikėjimu yra Abraomo vaikai, kad jie įjungti į to patriarcho pašaukimą, kad Bažnyčios išganymą mistiškai pažymi išrinktosios tautos išėjimas iš vergijos. Todėl Bažnyčia negali pamiršti, kad ji gavo Senojo Testamento apreiškimą iš tautos, su kuria be galo gailestingas Dievas buvo sudaręs senąją sandorą, ir kad Bažnyčia tebėra maitinama šaknimis to gerojo alyvmedžio, į kurį buvo įskiepytos pagonių šakos. Taigi Bažnyčia tiki, kad Kristus - mūsų ramybė - kryžiumi sutaikė žydus ir pagonis ir iš abiejų savyje padarė viena.

Bažnyčia visuomet turi prieš akis apaštalo Povilo žodžius apie tos tautos žmones, "kuriems priklauso įsūnystė, ir garbė, ir sandora, ir įstatymdavystė, ir tarnavimas Dievui, ir pažadai, kuriems priklauso tėvai ir iš kurių kūnu yra kilęs Kristus" (Rom. 9,4-5), Mergelės Marijos Sūnus. Taip pat prisimena, kad iš žydų tautos yra gimę apaštalai, Bažnyčios pamatai bei šulai, ir daugybė pirmųjų mokinių, skelbusių pasauliui Kristaus Evangeliją.

Šventojo Rašto liudijimu, Jeruzalė nepažino savo aplankymo meto, didžioji žydų dalis Evangelijos nepriėmė, daugelis netgi priešinosi jos plitimui. Nežiūrint to, kaip sako apaštalas, žydai išrinkimu tebėra Dievui "mylimiausi dėl tėvų", nes Dievas "nesigaili suteikęs dovanų ir pašaukimą" (Rom. 11,28-29). Kartu su pranašais ir tuo pačiu apaštalu Bažnyčia laukia tik vienam Dievui žinomos dienos, kada visos tautos vienu balsu šauksis Viešpaties ir jam tarnaus.

Kadangi Krikščionys ir žydai yra paveldėję tokį didelį bendrą dvasinį turtą, šis šventasis Sinodas nori ir rekomenduoja, kad

būtų ugdomas abipusis pažinimas ir vertinimas, ypač kas liečia biblines bei teologines studijas ir broliškus pokalbius.

Nors žydų vyresnieji su savo pasekėjais reikalavo Kristaus mirties, vis dėlto tai, kas įvyko jo kančios metu, negali būti priskiriama nei visiems be išimties tada gyvenusiems, nei mūsų dienų žydams. Nors Bažnyčia yra naujoji Dievo tauta, tačiau žydai negali būti laikomi nei Dievo atstumtais, nei prakeiktais, lyg tai sektų iš Šventojo Rašto. Taigi visi teprisimena, kad nei katechetiniuose pamokymuose, nei skelbiant Dievo žodį, nebūtų mokoma tai, kas neatitinka nei evangelinės tiesos, nei Kristaus dvasios.

Be to, Bažnyčia, pasmerkdama visus bet kurių žmonių persekiojimus, prisimindama bendrą su žydais paveldėjimą, ne dėl politinių priežasčių, o dėl religinės evangeliškos meilės labai apgaili bet kuriais laikais ir bet kieno žydams parodytą neapykantą, persekiojimus, antisemitizmo pasireiškimus.

Pagaliau Kristus, kaip visuomet Bažnyčia teigė ir tebeteigia, iš begalinės meilės, laisva valia prisiėmė savo kančią ir mirtį dėl žmonių nuodėmių, kad visi pasiektų išganymą. Taigi mokančioji Bažnyčia turi skelbti, kad Kristaus kryžius yra visuotinės Dievo meilės ženklas ir visokeriopas malonės šaltinis.

5. Negalime Dievo vadinti visų Tėvu, jei atsisakome broliškai elgtis su kai kuriais žmonėmis, sukurtais pagal Dievo paveikslą.

Visuotinis broliškumas ir atsisakymas nuo diskriminacijos

Žmogaus santykiai su Dievu ir žmogaus santykiai su broliais žmonėmis taip susiję, jog Šventasis Raštas sako: "Kas nemyli, tas nepažino Dievo" (1 Jn. 4,8).

Taigi neturi pagrindo kiekviena teorija ar praktika, teigianti žmogaus vertės ir iš to išplaukiančių teisių skirtingumą tarp žmogaus ir žmogaus, tarp tautos ir tautos.

Taigi Bažnyčia atmeta bet kokią žmonių diskriminaciją ar niekinimą dėl kilmės, rasės, padėties ar religijos skirtumo, nes šie dalykai neatitinka Kristaus minties. Todėl šventasis Sinodas, eidamas šventųjų apaštalų Petro ir Povilo pėdomis, vardan visa, kas šventa, prašo tikinčiuosius krikščionis, gerai elgiantis tarp kitatikių (Plg. 1 P. 2,12), gyventi taikingai su visais žmonėmis, kad iš tikrųjų būtų vaikai Tėvo, esančio danguje.

Roma, 1965 m. spalio 28 d.

GRAVISSIMUM EDUCATIONIS

KRIKŠČIONIŠKOJO AUKLĖJIMO DEKLARACIJA

Įžanga

Šis šventasis Sinodas kruopščiai apsvarstė didžiulę auklėjimo reikšmę žmogaus gyvenimui ir vis didėjančią jo įtaką socialinei šio amžiaus pažangai. Iš tikrųjų, juo sunkesnis tampa jaunimo auklėjimas ir nuolatinis suaugusiųjų mokymas, tuo reikalingesnis jis dabartinėmis aplinkybėmis. Mat žmonės, aiškiau suprasdami savo vertę ir pareigas, vis labiau nori aktyviai dalyvauti socialiniame, ekonominiame ir politiniame gyvenime. Nuostabūs mokslo ir technikos laimėjimai, naujos socialinio bendravimo priemonės padaro, kad žmonės, būdami laisvesni nuo darbo, gali skirti daugiau laiko protiniam darbui ir dvasinei kultūrai, taip pat tenkinti vienas kito reikmes organizuotai, net tarptautiniu mastu.

Todėl visur stengiamasi vis labiau išplėsti auklėjimo darbą. Pagrindinės žmonių, ypač vaikų ir tėvų, teisės, liečiančios auklėjimą, viešai skelbiamos ir nustatomos valdžios potvarkiais; greitai augant besimokančiųjų skaičiui, tobulinamos mokyklos ir didinamas jų skaičius bei kuriamos kitokios auklėjimo institucijos; naujais bandymais tobulinami auklėjimo ir mokymo metodai; dedamos milžiniškos pastangos, kad išsilavinimas būtų visiems prieinamas, nors dar yra nemažai vaikų bei jaunuolių, kuriems trūksta net pradinio išsilavinimo, o daugeliui trūksta išsiauklėjimo, kuriuo įgyvendinama tiesa ir meilė.

Motina Bažnyčia, vykdydama savo Steigėjo įsakymą - skelbti visiems žmonėms išganymo paslaptį ir visa atnaujinti Kristuje - privalo rūpintis visu žmoniškuoju gyvenimu, įskaitant ir žemiškąjį, kiek jis susijęs su dangiškuoju pašaukimu. Todėl Bažnyčia

auklėjimo pažangos ir plėtojimo klausimu taip pat turi savo balsą. Šventasis Sinodas skelbia pagrindinius krikščioniškojo auklėjimo principus, kuriuos, pasibaigus Susirinkimui, turės išvystyti speciali komisija, o įvairių kraštų sąlygoms turės pritaikyti vyskupų konferencijos.

Visuotinė teisė į visokeriopą auklėjimą

1. Kiekvienas žmogus, kokios jis bebūtų kilmės, padėties ir amžiaus, dėl savo, kaip asmens, orumo turi neatimamą teisę gauti auklėjimą, atitinkantį jo paskirtį, įgimtas savybes bei lytį, pritaikintą tautinei kultūrai ir kartu palankų broliškam bendravimui su kitomis tautomis, kad pasaulyje būtų palaikoma tikra vienybė ir taika. Tačiau tikrasis auklėjimas žengia kartu su žmogiškojo asmens formavimu, kad asmuo būtų nukreiptas į galutinį tikslą ir kartu taptų naudingas visuomenei, nes žmogus yra visuomenės narys ir užaugęs turės dalyvauti visuomenės reikaluose.

Auklėjimui į pagalbą turi ateiti pažangieji psichologijos, pedagogikos ir didaktikos mokslai, kad būtų harmoningai išugdyti vaikų bei jaunuolių fiziniai, moraliniai ir intelektualiniai sugebėjimai ir kad jie, nuolatinėmis laisvos valios pastangomis tvarkydami savo gyvenimą ir su pastoviu didžiadvasiškumu nugalėdami kliūtis, pamažu išugdytų tobulesnį atsakingumo jausmą. Bręstantiems reikalingas pozityvus ir protingas seksualinis auklėjimas. Pagaliau reikia juos taip parengti socialiniam gyvenimui, kad, aprūpinti reikalingomis ir naudingomis priemonėmis, galėtų veiksmingai įsijungti į įvairias visuomenės grupes, ir, nuoširdžiai su kitais bendraudami, stengtųsi uoliu darbu kurti visuomenės gerovę.

Tuo būdu šventasis Sinodas pareiškia, jog būtina skatinti vaikus ir jaunuolius sąžiningai branginti dorovės vertybes, prisirišti prie jų širdimi ir geriau pažinti bei pamilti Dievą. Todėl šventasis Sinodas rūpestingai prašo visus vadovaujančiuosius tautoms ar auklėjimo darbui daryti visa, kad jaunuomenė neprarastų šios šventosios teisės. Bažnyčios vaikai raginami didžiadvasiškai darbuotis visuotinėje auklėjimo dirvoje, stengtis, kad būtini auklėjimo vaisiai kuo greičiausiai pasiektų viso pasaulio žmones.

2. Į krikščioniškąjį auklėjimą turi teisę visi krikščionys, kurie, kaip žinoma, atgimdami iš vandens ir Šventosios Dvasios, tampa naujais kūriniais ir vadinami bei ir yra Dievo vaikai. Tas krikščioniškasis auklėjimas ne vien lydi žmogaus asmenybės brendimą, kaip jau sakyta, bet pirmiausia siekia, kad pakrikštytieji, palaipsniui supažindinami su išganymo paslaptimi, kasdieną geriau suprastų, jog yra gavę tikėjimo dovaną. Tad visų pirma, dalyvaudami pamaldose, teišmoksta garbinti, remdamiesi tiesa ir dvasia, Dievą Tėvą (plg. Jn. 4,23), tepasirūpina nukreipti savo gyvenimą pagal naująjį žmogų į teisybę ir šventumą (Ef. 4,22-24), kad išaugtų tobulais žmonėmis ir pasiektų Kristaus pilnybės amžių (plg. Ef. 4,13), prisidėdami prie mistinio kūno augimo. Pagaliau, suprasdami savo pašaukimą, teįpranta būti juose esančios vilties (plg. 1 P. 3,15) liudininkais ir teprisideda prie pasaulio sukrikščioninimo, kad prigimties vertybės, atnaujintos Kristaus, atperkant žmogų, tarnautų visuomenės gerovei. Todėl šis šventasis Sinodas primena sielų ganytojams svarbiausią pareigą - daryti visa, kad krikščioniškuoju auklėjimu naudotųsi visi tikintieji, o ypač Bažnyčios viltis - jaunimas.

Teisė į krikščioniškąjį auklėjimą

3. Kadangi tėvai yra davę savo vaikui gyvybę, vadinasi, vaikų auklėjimas - didžiausioji tėvų pareiga. Tėvai pripažįstami pirmaisiais ir svarbiausiais vaikų auklėtojais. Ši tėvų auklėjimo pareiga yra tokia svarbi, kad jos trūkumo beveik neįmanoma užpildyti. Tėvai privalo savo šeimoje sukurti atmosferą, persunktą Dievo ir artimo meile, skatinančia pilnutinį asmeninį ir socialinį vaikų auklėjimą. Todėl šeima yra pirmoji visuomeninių dorybių, kurios būtinos kiekvienai visuomenei, mokykla. Ypač svarbu, kad krikščioniškojoje šeimoje, praturtintoje santuokos sakramento malone ir pareigomis, vaikai nuo ankstyvo amžiaus būtų išmokyti pažinti ir garbinti Dievą ir artimą pagal krikšte gautąjį tikėjimą. Čia jie privalo praktiškai susipažinti su sveika žmonių bendruomene ir Bažnyčia. Pagaliau per šeimą jie privalo būti įvesdinti ir į pilietinę žmonių sąjungą, ir į Dievo tautą. Tad tepagalvoja tėvai, kokią reikšmę turi tikrai krikščioniška šeima pačios Dievo tautos gyvenimui ir pažangai.

Atsakingieji už auklėjimą

Auklėjimo uždavinys, kuris pirmiausia saisto šeimą, reikalauja dar ir visos visuomenės paramos. Todėl šalia auklėjimo teisių, priklausančių tėvams ir jų pagalbininkams, neginčijamas teises ir pareigas turi taip pat valstybė, kiek jai priklauso tvarkyti laikinąją visuomenės gerovę. Valstybės pareiga - visokeriopai puoselėti jaunimo auklėjimą: ginti tėvų ir auklėtojų teises bei remti jų darbą; jei kai kuriose bendruomenėse tėvai nėra pajėgūs organizuoti auklėjimo, padėti jiems pagal paramos teikimo principą, atsižvelgiant į jų reikalavimus, pagaliau, kiek reikalauja bendroji gerovė - steigti savas mokyklas ir institutus.

Be to, auklėjimo pareiga ypatingu požiūriu saisto Bažnyčią: ne tik dėl to, kad ji, kaip ir žmonių draugija, turi būti pripažinta galinti auklėti, bet ypač dėl to, kad turi pareigą visiems skelbti išganymo kelią, perduoti tikintiesiems Kristaus gyvenimą ir nuolat jais rūpintis, kad galėtų pasiekti religinio gyvenimo pilnatvę. Todėl Bažnyčia, tarsi motina, privalo taip auklėti savo vaikus, kad jų visas gyvenimas būtų persunktas Kristaus dvasia. Bažnyčia stengiasi visose tautose įgyvendinti pilnutinį žmogaus asmenybės tobulumą žmonių visuomenės labui ir žmoniškesnio pasaulio sukūrimui.

4. Atlikdama auklėjimo uždavinį, Bažnyčia stengiasi panaudoti visas priemones, ypač tas, kurios labiausiai būdingos. Pirmiausia,

Krikščioniškojo auklėjimo priemonės

tai katechetinis mokymas, kuris apšviečia ir stiprina tikėjimą, maitina gyvenimą Kristaus dvasia, įveda į sąmoningą ir aktyvų dalyvavimą liturginėje misterijoje ir skatina apaštalauti. Bažnyčia didžiai vertina ir siekia persunkti savo dvasia bei sukilninti kitas pagalbines auklėjimo priemones, priklausančias bendrajam žmonijos paveldėjimui ir turinčias didelės reikšmės dvasiniam ugdymui ir žmonių auklėjimui, k.a. socialinio bendravimo priemones, įvairias dvasinio bei fizinio lavinimo organizacijas, jaunimo sąjungas ir ypač mokyklas.

5. Tarp visų auklėjimo priemonių viena svarbiausiųjų yra mokykla. Pagal savo paskirtį, rūpestingai lavindama protines paję-

Mokyklų reikšmė auklėjime

gas, ji išugdo gabumą teisingai spręsti, padeda įvaldyti paveldėtą iš ankstesniųjų

kartų kultūrą, išugdo sugebėjimą vertinti, parengia profesiniam gyvenimui ir, suburdama į draugišką bendravimą skirtingų charakterių bei luomų auklėtinius, sukuria juose tarpusavio supratimo dvasią. Be to, mokykla tampa tarsi centras, kurio rūpesčiais ir pasiekimais privalo gyventi šeimos, mokytojai, įvairios organizacijos, dirbančios kultūrinį, pilietinį bei religinį darbą, taip pat valstybė ir visuomenė.

Iš tikrųjų koks gražus ir svarbus pašaukimas visų tų, kurie, padėdami tėvams atlikti jų uždavinius ir atstovaudami visuomenę, prisiima auklėjimo naštą mokyklose. Šis pašaukimas reikalauja ypatingų proto ir širdies talentų, reikalauja uolaus pasirengimo ir nuolatinio ryžto atsinaujinti ir prisiderinti.

Tėvų teisės ir pareigos mokyklų atžvilgiu

6. Tėvai, kuriems vaikų auklėjimas yra pirma ir nepavaduojama pareiga bei teisė, privalo turėti visišką laisvę savo nuožiūra pasirinkti mokyklą. Todėl valstybė, būdama piliečių laisvių saugotoja bei gynėja, vadovaudamasi griežtu teisingumu, privalo rūpintis, kad valstybės parama mokykloms būtų skirstoma taip, kad tėvai galėtų savo vaikams laisvai ir pagal sąžinę parinkti mokyklas.

Taip pat valstybė privalo rūpintis, kad visi piliečiai galėtų pasiekti deramą kultūros lygį ir kad jie būtų tinkamai parengti atlikti pilietines pareigas ir naudotis teisėmis. Taigi valstybė privalo užtikrinti vaikų teisę į deramą mokyklinį auklėjimą, rūpintis mokytojų tinkamumu ir išsimokslinimu, moksleivių sveikatos apsauga ir apskritai skatinti mokyklų darbą, turint omenyje paramos teikimo principą ir atsisakant bet kokio mokyklų monopolio, priešingo prigimtoms žmogaus asmens teisėms, kultūros pažangai ir plitimui, taikiam piliečių sugyvenimui, taip pat pliuralizmui, kuris šiandieną gyvuoja daugumoje visuomenių.

Šventasis Sinodas ragina, kad tikintieji savanoriškai prisidėtų, kuriant tinkamus auklėjimo metodus ir studijų tvarką, rengiant mokytojus, sugebančius tinkamai auklėti jaunimą ir, ypač per tėvų asociacijas, padėtų įvykdyti pilnutinį mokyklos uždavinį ir labiausiai dorovinį auklėjimą.

7. Be to, Bažnyčia, giliai jausdama pareigą uoliai rūpintis doroviniu ir religiniu visų savo vaikų auklėjimu, turi ypač mylėti ir globoti gausingą skaičių besimokančiųjų nekatalikiškose mokyklose. Tai privalo būti atliekama mokytojų ir auklėtojų gyvenimo pavyzdžiu, mokslo draugų apaštalavimu, o ypač kunigų ir pasauliečių darbu, kurie prisitaikydami prie auklėtinių amžiaus ir būdo, dėsto jiems išganymo mokslą ir patogiu laiku bei aplinkybėmis teikia jiems dvasinę paramą.

Religinis auklėjimas nekatalikiškose mokyklose

Tėvams Bažnyčia primena labai rimtą pareigą - viską taip tvarkyti ir net reikalauti, kad jų vaikai galėtų pasinaudoti Bažnyčios patarnavimais ir kad jų krikščioniškasis auklėjimas harmoningai derintųsi su pasaulietiškuoju. Todėl Bažnyčia reiškia pagarbą vadovams ir visuomeninėms draugijoms, kurios pripažindamos visuomenės pliuralizmą ir pritardamos religinei laisvei, remia šeimas, kad visose mokyklose vaikai būtų auklėjami pagal dorovinius ir religinius žmonių įsitikinimus.

8. Bažnyčios įtaka mokyklinėje srityje ypač reiškiasi per katalikiškąją mokyklą, kuri jaunimo kultūrinimą ir auklėjimą atlieka ne blogiau už kitas mokyklas. Tačiau ypatinga katalikiškosios mokyklos žymė yra ta, kad joje kuriama evangeliškoji laisvė ir meilės dvasia, o jauniems žmonėms sudaromos sąlygos, ugdant asmenybę, kartu augti kaip pridera naujai kūrinijai, atgimusiai per krikštą. Katalikiškosios mokyklos uždavinys - nukreipti visuotinę žmogiškąją kultūrą Evangelijos linkme, kad žinios, kurias auklėtiniai palaipsniui įgyja iš gyvenimo, iš pasaulio ir iš žmonių, būtų apšviestos gyvenimo šviesa. Tuo būdu katalikiškoji mokykla, prieinama bet kurio amžiaus jaunuoliams, savo mokinius auklėja, kad jie taptų naudingesni žemiškajai valstybei, ir kartu rengia juos tarnauti Dievo karalystės platinimui, kad, persunkti pavyzdingo bei apaštališko gyvenimo dvasia, taptų geruoju žmonijos raugu.

Katalikiškosios mokyklos

Taigi dabartinėmis sąlygomis svarbiausias katalikiškosios mokyklos uždavinys yra šis: sutelkti visas pastangas, kad būtų įgyvendinta Dievo tautos misija, ir pradėti dialogą tarp Bažnyčios ir visuomenės - ir vienos, ir antros gerovei. Todėl šis šventasis

Sinodas vėl iš naujo pareiškia, kas jau buvo minėta daugelyje Bažnyčios mokymo dokumentų, būtent kad Bažnyčia turi teisę steigti ir administruoti bet kurios rūšies ar lygio mokyklas, ir primena, kad pasinaudojimas šia teise geriausiai padeda ginti sąžinės laisvę, tėvų teises, taip pat ir pačios kultūros pažangą.

Mokytojai privalo atsiminti, jog nuo jų labiausiai ir priklauso katalikiškosios mokyklos planų ir užmojų įgyvendinimas. Todėl jie turi visu rūpestingumu pasirengti ir įsisavinti tiek pasaulietiškąjį, tiek ir religinį mokslą, patvirtinant jį atitinkamais diplomais bei panaudojant gyvenimo patirtį auklėjimo darbui tobulinti. Mokytojai, palaikydami tarpusavio meilę ir mylėdami mokinius, taip pat būdami persunkti apaštališkąja dvasia, savo gyvenimu ir dėstomuoju mokslu teliudija vienintelį Mokytoją - Kristų. Pirmiausia tebendradarbiauja su tėvais: sutartinai visame auklėjime būtinai teatsižvelgia į lyčių skirtingumą ir ypatingąjį tikslą, kurį Dievo Apvaizda paskyrė ir vienai, ir antrai lyčiai šeimoje bei visuomenėje. Teskatina pačių auklėtinių saviauklą, o baigus mokyklą, teremia juos ir toliau savo patarimais, draugyste ir specialiai įsteigtų draugijų, palaikančių bažnytinę dvasią, veikla.

Šventasis Sinodas pareiškia, kad tokių mokytojų veikla yra ne tik tikrasis apaštalavimas, labiausiai reikalingas mūsų laikais, bet kartu ir tikrasis tarnavimas visuomenei. Katalikams tėvams šventasis Sinodas primena pareigą, kiek ir kur galima, patikėti savo vaikus katalikiškosioms mokykloms, tas mokyklas pagal savo išgales palaikyti ir savųjų vaikų labui su jomis bendradarbiauti.

9. Katalikiškosios mokyklos pavyzdžiu reikia, kiek tai įmanoma, tvarkyti visas mokyklas, šiokiu ar tokiu būdu priklausančias nuo Bažnyčios, nors katalikiškosios mokyklos forma dėl vietinių sąlygų įvairumo gali būti nevienoda. Bažnyčia labai brangina katalikiškąsias mokyklas naujųjų bažnyčių vietovėse, kur jos lankomos nekatalikų auklėtinių.

Įvairios katalikiškųjų mokyklų rūšys

Steigiant ir tvarkant katalikiškąsias mokyklas, būtina atsižvelgti į gyvenamojo meto reikalavimus. Todėl, nors reikia palaikyti pradines ir vidurines mokyklas, sudarančias auklėjimo pag-

rindą, taip pat tenka labai vertinti tas mokyklas, kurios būtinos, atsižvelgiant į ypatingas šiuolaikines sąlygas, kaip profesinės ir techninės mokyklos, suaugusiųjų mokyklos, aptarnavimo darbuotojų bei skirtos defektingiems asmenims mokyklos, pagaliau mokyklos, kuriose rengiami tikėjimo dėstytojai bei kitų auklėjimo sričių specialistai.

Šventasis Sinodas karštai ragina Bažnyčios ganytojus ir tikinčiuosius didžiausiu pasiaukojimu padėti katalikiškosioms mokykloms kasdien vis geriau atlikti savo uždavinį, o ypač pasirūpinti neturtingaisiais, netekusiais šeimos paramos bei meilės ir netikinčiaisiais.

10. Bažnyčia atidžiai rūpinasi ir aukštosiomis mokyklomis, ypač universitetais ir fakultetais. Ypač jai priklausančiose įstaigose.

Auklėjimas aukštosiose mokyklose. Katalikiškieji universitetai

Bažnyčia planingai siekia, kad atskiros mokslo šakos būtų plėtojamos pagal specifines taisykles, metodus ir mokslinio tyrinėjimo laisvę, būdingą pačioms mokslo šakoms, - kad kiekvieną dieną gilėtų mokslinės žinios ir kad, kruopščiai išnagrinėjus naujus gyvenamojo amžiaus klausimus bei problemas, vadovaujantis Bažnyčios mokytojų, ypač šv. Tomo Akviniečio, doktrina, būtų giliau suprasta, kaip tikėjimas ir mokslas derinasi su vieninga tiesa. Tuo būdu visas aukštesnės kultūros kūrimo darbas tebūnie tarsi persunktas aiškia, pastovia ir visuotine krikščioniškąja mintimi, o institutų auklėtiniai tebūnie formuojami tikėjimo liudininkais pasaulyje ir tikrai išsilavinusiais žmonėmis, pasirengusiais atlikti rimčiausias pareigas visuomenėje.

Katalikų universitetuose, kur nėra teologijos fakulteto, tebūnie įsteigtas teologijos institutas arba katedra, kurioje būtų skaitomos paskaitos, pritaikintos studentams pasauliečiams. Kadangi mokslas žengia į priekį gilesnių mokslinių tyrinėjimų dėka, tebūnie kuo rūpestingiausiai palaikomi katalikiškųjų universitetų ir fakultetų institutai, kurie pirmiausia užsiima moksliniais tyrinėjimais.

Šventasis Sinodas labai pageidauja, kad klestėtų katalikiškieji universitetai ir fakultetai, deramai išskirstyti visose pasaulio dalyse, kad jie būtų garsūs ne skaičiumi, o moksliniais laimėjimais

ir kad jais galėtų lengvai naudotis neturtingi, bet perspektyvūs studentai, ypač kilę iš naujųjų nacijų.

Kadangi visuomenės ir pačios Bažnyčios likimas artimai susijęs su aukštąjį mokslą einančio jaunimo ateitimi, Bažnyčios ganytojai tesirūpina ne tik katalikiškųjų universitetų studentų dvasiniu gyvenimu, bet, sielodamiesi visų savo vaikų dvasiniu auklėjimu, vyskupų konferencijos sprendimu, tepasirūpina katalikiškaisiais bendrabučiais ir centrais prie nekatalikiškų universitetų, kur rūpestingai atrinkti ir parengti kunigai, vienuoliai ir pasauliečiai teiktų studentams pastovią dvasinę ir intelektualinę paramą. Gabesnieji katalikiškųjų ar kitokių universitetų jaunuoliai, turintieji duomenų tapti tinkamais dėstytojais ar tyrinėtojais, ypatingu rūpesčiu tebūnie auklėjami ir ruošiami užimti aukštesnes pareigas.

Šventųjų mokslų fakultetai

11. Bažnyčia teikia daug vilčių veiklai, atliekamai šventųjų mokslų fakultetuose, kuriems patikėtas rimčiausias uždavinys: parengti auklėtinius ne tik kunigiškajai tarnybai, bet ir tam, kad jie taptų aukštųjų bažnytinių mokyklų dėstytojais, savo darbu plėtotų mokslo šakas arba atsidėtų sunkesniems intelektualinio apaštalavimo uždaviniams. Tie fakultetai privalo kruopščiai tirti įvairias šventųjų mokslų sritis, kad vis labiau išaiškėtų šventojo Apreiškimo prasmė, geriau atsiskleistų iš ankstesniųjų kartų paveldėtas krikščioniškosios išminties turtas, kad užsimegztų dialogas su atsiskyrusiais broliais ir nekrikščionimis, taip pat kad būtų atsakoma į klausimus, kylančius mokslo pažangos eigoje.

Todėl bažnytiniai fakultetai, atsimindami savo pareigas, dar intensyviau tepuoselėja šventuosius ir pagalbinius mokslus ir naudodamiesi naujausiais metodais bei priemonėmis teparuošia savo klausytojus dar gilesniems tyrinėjimams.

Katalikiškųjų mokyklų ir universitetų veiklos koordinavimas

12. Kadangi kasdien vis labiau įsigali ir tampa būtinas bendradarbiavimas tarp vyskupijų, kraštų ir tarptautiniu mastu, jis labai reikalingas ir mokyklų srityje. Taigi reikia imtis priemonių, kad katalikiškųjų mokyklų veikla būtų tarpusavyje suderin-

ta, kad tarp jų, taip pat ir su kitomis mokyklomis, būtų įgyvendintas bendradarbiavimas, kurio reikalauja visuomenės gerovė.

Glaudesnio bendradarbiavimo ir suvienytų pastangų dėka akademinių institutų veikla tampa vaisingesnė. Tad kiekviename universitete atskiri fakultetai, kiek leidžia mokslinio tyrimo dalykas, teatlieka mokslinius darbus bendromis jėgomis. Net patys universitetai teveikia išvien, jungdami savo pastangas, organizuodami tarptautinius susitikimus, pasidalindami moksliniu patyrimu, skelbdami vieni kitiems išradimus, laikinai pasikeisdami dėstytojais ir darydami visa, kas padeda labiau tarpusavyje talkininkauti.

Baigiamasis žodis

Šventasis Sinodas uoliai ragina jaunimą, kad jis, suprasdamas auklėjimo uždavinių svarbumą, būtų pasirengęs didžiadvasiškai jam pasiaukoti, ypač tose šalyse, kur dėl mokytojų stokos jaunimo auklėjimas tebėra blogoje būklėje.

Taip pat šventasis Sinodas, reikšdamas didžiausią dėkingumą kunigams, vienuoliams, vienuolėms ir pasauliečiams, evangelišku pasiaukojimu dirbantiems kilnų auklėjimo ar bet kurį kitą darbą mokyklose, ragina juos prisiimtose kilniose pareigose ištverti, auklėti jaunimą Kristaus dvasia, pasižymėti pedagogikos mene ir studijose, kad ne tik prisidėtų prie vidinio Bažnyčios atnaujinimo, bet taip pat palaikytų ir ugdytų palaimingą jos įtaką šiandieninei žmonijai, ypač intelektualinei jos daliai.

Roma, 1965 m. spalio 28 d.

TURINYS

DOGMINĖ KONSTITUCIJA APIE APREIŠKIMĄ

(Vertė kun. Č.Kavaliauskas)

Įvadas ... 11

I skyrius: APREIŠKIMAS SAVYJE ... 11

2. Apreiškimo prigimtis ... 11
3. Kelias į Evangelijos apreiškimą ... 12
4. Kristus - apreiškimo pilnatvė ... 12
5. Apreiškimas priimtinas tikėjimu ... 13
6. Apreiškimas ir prigimtas Dievo pažinimas ... 13

II skyrius: APREIŠKIMO PERTEIKIMAS ... 13

7. Apreiškimo skelbėjai ... 13
8. Tradicija ... 14
9. Tradicijos ir Šventojo Rašto ryšys ... 15
10. Bažnyčia saugo ir skelbia Dievo žodį ... 15

III skyrius: ŠVENTOJO RAŠTO ĮKVĖPIMAS IR AIŠKINIMAS ... 16

11. Šventoji Dvasia įkvepia hagiografus ... 16
12. Šventojo Rašto aiškinimas ... 16
13. Dievo "prisitaikymas" ... 17

IV skyrius: SENASIS TESTAMENTAS ... 17

14. Išganymo istorija Senajame Testamente ... 17
15. Senojo Testamento svarba ... 18
16. Senojo ir Naujojo Testamentų vienybė ... 18

V skyrius: NAUJASIS TESTAMENTAS ... 19

17. Naujojo Testamento svarba ... 19
18. Evangelijų kilmė ... 19
19. Evangelijų istoriškumas ... 19
20. Naujojo Testamento kanonas ... 20

VI skyrius: ŠVENTASIS RAŠTAS BAŽNYČIOS GYVENIME ... 20

21. Šventojo Rašto svarba ... 20
22. Šventojo Rašto vertimai ... 21
23. Šventojo Rašto nagrinėjimas ... 21
24. Šventasis Raštas ir teologija ... 22
25. Šventojo Rašto skaitymas ... 22
26. Baigiamasis žodis ... 22

LL' Gt

DOGMINĖ KONSTITUCIJA APIE BAŽNYČIĄ

(Vertė kun. dr. J.Grigaitis)

I skyrius: BAŽNYČIOS PASLAPTIS 25

1. Įvadas 25
2. Amžinasis Tėvo planas 25
3. Sūnaus misija 26
4. Šventosios Dvasios veikimas 26
5. Bažnyčia - Dievo karalystė 27
6. Bažnyčią vaizduoją palyginimai 28
7. Bažnyčia - mistinis Kristaus kūnas 29
8. Bažnyčia - regima ir neregima realybė 31

II skyrius: DIEVO TAUTA 32

9. Naujoji sandora ir naujoji tauta 32
10. Dievo tautos kunigystė 34
11. Sakramentai 34
12. Tikėjimas ir ypatingos malonės 36
13. Dievo tautos visuotinumas 36
14. Katalikai 38
15. Nekatalikai krikščionys 39
16. Nekrikščionys 39
17. Bažnyčia ir misijos 40

III skyrius: HIERARCHINĖ BAŽNYČIOS SANTVARKA, VYSKUPAI 41

18. Įvadas 41
19. Apaštalų pašaukimas 42
20. Vyskupai - apaštalų įpėdiniai 42
21. Vyskupų konsekracija 43
22. Vyskupų kolegija ir jos galva 44
23. Vyskupų santykiai kolegijoje 45
24. Vyskupų pareigos 47
25. Vyskupų galia mokyti 47
26. Vyskupų galia šventinti 49
27. Vyskupų galia valdyti 50
28. Kunigai 51
29. Diakonai 53

IV skyrius: PASAULIEČIAI 54

30. Įvadas 54
31. Kas yra pasauliečiai? 54
32. Lygus pasauliečių kilnumas 55
33. Pasauliečių apaštalavimas 56
34. Dalyvavimas Kristaus kunigystėje 57
35. Pasauliečių dalyvavimas Kristaus liudijime ir evangelizacijoje 57
36. Pasauliečių dalyvavimas Kristaus karalystės plėtime 58
37. Pasauliečių santykiai su hierarchija 60
38. Baigiamasis žodis 61

V skyrius: VISUOTINIS PAŠAUKIMAS Į ŠVENTUMĄ BAŽNYČIOJE 61

39. Įvadas 61
40. Visuotinė šventumo pareiga 62

41. Įvairių Bažnyčios narių šventumas 62
42. Šventumo kelias ir priemonės 64

VI skyrius: VIENUOLIAI 66

43. Bažnyčia ir evangeliniai patarimai 66
44. Vienuolinio luomo prigimtis ir svarba 67
45. Bažnyčios valdžia vienuoliams 68
46. Vienuolinio gyvenimo reikšmė 69
47. Baigiamasis žodis 69

VII skyrius: ESCHATOLOGINIS KELIAUJANČIOS BAŽNYČIOS POBŪDIS IR JOS VIENYBĖ SU DANGUJE ESANČIĄJA BAŽNYČIA 70

48. Eschatologinis krikščionio pobūdis 70
49. Bažnyčia šiapus ir anapus 71
50. Keliaujančios Bažnyčios santykiai su esančiąja danguje 72
51. Pastoraciniai nurodymai 73

VIII skyrius: ŠVENČIAUSIOJI MERGELĖ MARIJA, DIEVO GIMDYTOJA, KRISTAUS IR BAŽNYČIOS PASLAPTYJE 74

I. Įvadas 74
52. Marija išganymo paslaptyje 74
53. Marija - Kristaus ir mūsų Motina 75
54. Šio skyriaus tikslas 75
II. Švenčiausiosios Mergelės vaidmuo atpirkimo plane 76
55. Mesijo Motina Senajame Testamente 76
56. Marija apreiškimo momentu 76
57. Marija ir Jėzaus vaikystė 77
58. Marija ir viešasis Jėzaus gyvenimas 77
59. Marija po Jėzaus įžengimo į dangų 78
III. Švenčiausioji Mergelė ir Bažnyčia 78
60. Marija ir Kristaus tarpininkavimas 78
61-62. Marijos motinystė 79
63-64. Marija - Bažnyčios paveikslas 80
65. Marija - dorybių pavyzdys 80
IV. Švenčiausiosios Mergelės kultas Bažnyčioje 81
66. Marijos kulto pobūdis 81
67. Pastoraciniai nurodymai 82
V. Marija - vilties ir paguodos ženklas keliaujančiai Dievo tautai 82

LITURGINĖ KONSTITUCIJA

(Vertė prel. L.Pratkelis)

Įžanga 85

1-4. Susirinkimo tikslai ir pageidavimai 85

I skyrius: BENDRIEJI DĖSNIAI LITURGIJAI ATNAUJINTI IR UGDYTI 86

I. Liturgijos prigimtis ir vaidmuo Bažnyčios gyvenime 86
5. Kristaus išganymo darbas 86
6. Bažnyčia tęsia išganymo darbą 87
7. Kristus yra su Bažnyčia Liturgijoje 87
8. Žemiškoji ir dangiškoji Liturgija 88
9. Liturgija - tik dalis Bažnyčios veiklos 88

10-11. Liturgija - Bažnyčios veiklos šaltinis ir viršūnė 89
12. Liturgija ir dvasinis gyvenimas 89
13. Liaudies pamaldumo praktikos 89
II. Liturginis mokymas ir aktyvus dalyvavimas Liturgijoje 90
14. Sąmoningas dalyvavimas apeigose 90
15-18. Liturginis kunigų ir vienuolių auklėjimas 90
19-21. Liturginis tikinčiųjų auklėjimas 91
III. Liturgijos atnaujinimas 91
A. Bendrieji nuostatai 92
22. Liturgijos tvarkymo teisė 92
23. Atnaujinimo gairės 92
24-25. Šventasis Raštas. Liturginės knygos 92
B. Nuostatai, kylantieji iš Liturgijos hierarchinio ir bendruomeninio pobūdžio 93
26. Liturgija - visos Bažnyčios veiksmas 93
27-28. Bendruomeninės apeigos 93
29-31. Aktyvus dalyvavimas 93
32. Lygybė Liturgijoje 94
C. Nuostatai, kylantieji iš Liturgijos didaktinio ir pastoracinio pobūdžio 94
33. Liturgija moko 94
34. Apeigų savybės 94
35. Dievo žodis apeigose 95
36. Apeigų kalba 95
D. Nuostatai Liturgijai pritaikyti prie tautų būdo ir papročių 96
37. Bažnyčia ir tautų papročiai 96
38-39. Apeigų pritaikymas 96
40. Svarbesni pritaikymo atvejai 96
IV. Liturginio gyvenimo ugdymas vyskupijoje ir parapijoje 97
41. Liturginis vyskupijos gyvenimas 97
42. Liturginis parapijos gyvenimas 97
V. Liturginės pastoracijos skatinimas 97
43. Liturginis sąjūdis 97
44-46. Liturginės komisijos 98

II skyrius: ŠVENTOSIOS EUCHARISTIJOS PASLAPTIS 98

47. Eucharistija įamžina kryžiaus auką 98
48-49. Tikinčiųjų dalyvavimas Eucharistijos Liturgijoje 98
50. Mišių eigos reforma 99
51-52. Šventasis Raštas ir homilijos 99
53. "Bendroji" malda 99
54. Mišių kalba 100
55. Tikinčiųjų komunija 100
56. Reikia dalyvauti ištisose Mišiose 100
57-58. Koncelebracija 100

III skyrius: KITI SAKRAMENTAI IR SAKRAMENTALIJOS 101

59-61. Paskirtis 101
62. Reformos reikalas 102
63. Gimtosios kalbos vartojimas 102
64-65. Katechumenatas 102
66-70. Krikštas 103
71. Sutvirtinimas 103
72. Atgaila 104
73-75. Ligonių patepimas 104
76. Šventimai 104

77-78. Santuoka ... 104
79. Sakramentalijos ... 105
80. Vienuolių įžadai ... 105
81-82. Laidotuvių apeigos ... 105

IV skyrius: BREVIORIUS ... 106

83-87. Brevioriaus paskirtis ... 106
88-89. Brevioriaus valandų reforma ... 107
90-94. Kiti patvarkymai ... 107
95-98. Brevioriaus kalbėjimo pareiga ... 108
99-100. Brevioriaus kalbėjimo būdas ... 109
101. Brevioriaus kalba ... 109

V skyrius: LITURGINIAI METAI ... 110

102-105. Liturginių metų prasmė ... 110
106. Sekmadienio šventimas ... 111
107-108. Liturginių metų laikotarpiai ... 111
109-110. Gavėnia ... 112
111. Šventųjų šventės ... 112

VI skyrius: BAŽNYTINĖ MUZIKA ... 113

112. Muzikos vieta Liturgijoje ... 113
113-115. Bažnytinės muzikos mokymas ... 113
116-117. Grigalinis giedojimas ... 114
118. Liaudies giedojimas ... 114
119. Tautinės muzikos tradicijos ... 114
120. Muzikos instrumentai ... 114
121. Bažnytinės muzikos ugdymas ... 115

VII skyrius: BAŽNYTINIS MENAS IR LITURGINIAI REIKMENYS ... 115

122. Bažnyčia ir menas ... 115
123. Stiliai ... 116
124-126. Gairės meno kūriniams traktuoti ... 116
127. Rūpinimasis menininkais ... 117
128. Meno kanonų peržiūra ... 117
129. Bažnytinio meno istorijos studijos ... 117

Priedas: II Vatikano Susirinkimo pareiškimas dėl kalendoriaus reformos ... 118

GAUDIUM ET SPES

PASTORALINĖ KONSTITUCIJA APIE BAŽNYČIĄ ŠIUOLAIKINIAME PASAULYJE

(Vertė kun. Č.Kavaliauskas)

Įvadas ... 120

1. Glaudus Bažnyčios sąryšis su visa žmonijos šeima ... 120
2. Į ką kreipiasi Susirinkimas? ... 120
3. Pareiga tarnauti žmogui ... 121

Įžanginė apžvalga: ŽMOGAUS SITUACIJA ŠIUOLAIKINIAME PASAULYJE 121

4. Tarp vilties ir sielvarto ... 121
5. Gilūs situacijos pasikeitimai ... 123

6. Visuomeninės santvarkos pasikeitimai 123
7. Psichologiniai, moraliniai ir religiniai pakitimai 124
8. Pusiausvyros pažeidimai šiuolaikiniame pasaulyje 125
9. Bendrieji žmonijos siekimai 125
10. Gilesnieji jaudinantieji žmoniją klausimai 126

I dalis
BAŽNYČIA IR ŽMOGAUS PAŠAUKIMAS

I skyrius: ŽMOGAUS ASMENS KILNUMAS 128

12. Žmogus sukurtas pagal Dievo atvaizdą 128
13. Nuodėmė 129
14. Žmogaus sąranga 130
15. Intelekto kilnumas, tiesa ir išmintis 130
16. Dorovinės sąžinės kilnumas 131
17. Laisvės reikšmingumas 131
18. Mirties paslaptis 132
19. Ateizmo šaknys ir rūšys 133
20. Sisteminis ateizmas 134
21. Bažnyčios laikysena ateizmo atžvilgiu 134
22. Kristus - naujasis žmogus 136

II skyrius: ŽMONIŲ BENDRUOMENĖ 137

23. Ko siekia Susirinkimas? 137
24. Visuomeniniai žmogiškojo pašaukimo bruožai Dievo plane 138
25. Asmens ir visuomenės tarpusavio priklausomybė 138
26. Bendruomenės labo ugdymas 139
27. Pagarba žmogaus asmeniui 140
28. Pagarba ir meilė priešams 141
29. Esminė žmonių lygybė ir socialinis teisingumas 141
30. Reikia nugalėti individualistinę etiką 142
31. Dalijimasis atsakomybe 143
32. Įsikūnijęs Žodis ir žmonių solidarumas 144

III skyrius: ŽMOGAUS KŪRYBA PASAULYJE 145

33. Problemos apibūdinimas 145
34. Žmogaus kūrybos vertė 145
35. Žmogaus kūrybos tvarkymas 146
36. Teisėta žemiškųjų reikalų autonomija 146
37. Nuodėmės sugadinta žmogiškoji kūryba 147
38. Žmogiškoji kūryba ištobulinta velykine paslaptimi 148
39. Naujoji žemė ir naujasis dangus 149

IV skyrius: BAŽNYČIOS UŽDAVINYS ŠIUOLAIKINIAME PASAULYJE 150

40. Bažnyčios ir pasaulio tarpusavio santykiai 150
41. Pagalba, kurią Bažnyčia stengiasi teikti atskiriems žmonėms 151
42. Pagalba, kurią Bažnyčia stengiasi teikti žmonių visuomenei 152
43. Pagalba, kurią Bažnyčia stengiasi teikti žmogiškajai kūrybai per krikščionis 153
44. Parama, kurią Bažnyčia gauna iš šiuolaikinio pasaulio 156
45. Kristus - Alfa ir Omega 157

II dalis

KAI KURIOS YPATINGAI AKTUALIOS PROBLEMOS

46. Įžanga ... 157

I skyrius: SANTUOKOS VERTĖ IR ŠEIMOS UGDYMAS ... 158

47. Santuoka ir šeima šiuolaikiniame pasaulyje ... 158
48. Santuokos ir šeimos šventumas ... 158
49. Vedusiųjų meilė ... 160
50. Santuokos vaisingumas ... 161
51. Vedusiųjų meilė ir pagarba žmogaus gyvybei ... 162
52. Visų pareiga puoselėti santuoką ir šeimą ... 163

II skyrius: KULTŪROS PAŽANGA ... 164

1 poskyris: Kultūros padėtis šiuolaikiniame pasaulyje ... 165
54. Naujos gyvenimo formos ... 165
55. Žmogus - kultūros kūrėjas ... 166
56. Sunkumai ir uždaviniai ... 166
2 poskyris: Kai kurie kultūros teisingos raidos principai ... 167
57. Tikėjimas ir kultūra ... 167
58. Daugeriopas ryšys tarp gerosios Kristaus naujienos ir kultūros ... 168
59. Įvairių požiūrių derinimas ... 169
3 poskyris: Kai kurios ypatingai aktualios krikščionių pareigos kultūros atžvilgiu ... 170
60. Reikia pripažinti teisę visiems naudotis kultūros vertybėmis ... 170
61. Auklėjimas pilnutinei žmogaus kultūrai ... 170
62. Kultūros ir krikščionybės darna ... 171

III skyrius: EKONOMINIS-SOCIALINIS GYVENIMAS ... 173

63. Kai kurie ekonominio gyvenimo bruožai ... 173
1 poskyris: Ekonominė pažanga ... 174
64. Ekonominė pažanga žmogaus tarnyboje ... 174
65. Ekonominė pažanga žmogaus kontrolėje ... 175
66. Reikalas panaikinti milžiniškus ekonominius-socialinius skirtingumus ... 175
2 poskyris: Kai kurie ekonominio-socialinio gyvenimo principai ... 176
67. Darbas, jo sąlygos ir laisvalaikis ... 176
68. Dalyvavimas gamyboje ir bendrame ekonominės sistemos valdyme. Darbo konfliktai ... 177
69. Žemiškosios vertybės skirtos visiems ... 178
70. Investicijos ir valiuta ... 179
71. Nuosavybės tvarkymas. Latifundijos ... 180
72. Ekonominė-socialinė veikla ir Kristaus karalystė ... 181

IV skyrius: POLITINĖS BENDRUOMENĖS GYVENIMAS ... 181

73. Šiuolaikinis viešasis gyvenimas ... 181
74. Politinės bendruomenės prigimtis ir tikslas ... 182
75. Piliečių bendradarbiavimas viešajame gyvenime ... 183
76. Politinė bendruomenė ir Bažnyčia ... 185

V skyrius: TAIKA IR TAUTŲ BENDRUOMENĖ ... 187

77. Įžanga ... 187
78. Taikos esmė ... 187

1 poskyris: Karo vengimas ... 188
79. Karo baisybių pažabojimas ... 188
80. Totalinis karas ... 189
81. Ginklavimosi varžybos ... 190
82. Visiškas karo uždraudimas ir tarptautinė akcija karui išvengti ... 191
2 poskyris: Tarptautinės bendruomenės sukūrimas ... 192
83. Nesantaikos priežastys ir jų nugalėjimas ... 192
84. Tautų bendruomenė ir tarptautinės institucijos ... 193
85. Tarptautinis bendradarbiavimas ekonomikos srityje ... 193
86. Kai kurios praktinės normos ... 194
87. Tarptautinis bendradarbiavimas ir gyventojų gausėjimas ... 195
88. Krikščionių pareiga teikti paramą ... 196
89. Aktyvus Bažnyčios dalyvavimas tarptautinėje bendruomenėje ... 197
90. Krikščionių bendradarbiavimas tarptautinėse institucijose ... 197

Baigiamasis žodis ... 198

91. Paskirų tikinčiųjų ir bažnyčių uždavinys ... 198
92. Dialogas tarp visų žmonių ... 199
93. Pasaulio kūryba ir atbaigimas ... 200

DEKRETAS APIE GANYTOJIŠKAS VYSKUPŲ PAREIGAS

(Vertė kun. P.Palšis)

Įvadas ... 203

1-3. Vyskupai - apaštalų įpėdiniai ... 203
I skyrius: VYSKUPAI IR VISUOTINĖ BAŽNYČIA ... 204

1 poskyris: Vyskupų vaidmuo visuotinėje Bažnyčioje ... 204
4. Vyskupų kolegijinė galia ... 204
5. Vyskupų sinodas ... 205
6-7. Vyskupų rūpinimasis visa Bažnyčia ... 205
2 poskyris: Vyskupai ir Apaštalų Sostas ... 206
8. Vyskupų ordinarinė galia ... 206
9. Romos kurijos žinybos ... 206
10. Žinybų visuotinumas ... 206

II skyrius: VYSKUPAI IR DALINĖS BAŽNYČIOS, ARBA DIECEZIJOS ... 207

1 poskyris: Diecezijų vyskupai ... 207
11. Diecezija - Dievo tautos dalis ... 207
12. Vyskupai moko ... 207
13. Vyskupai veda dialogą ir skelbia krikščionišką doktriną ... 208
14. Vyskupai rūpinasi katekizavimu ... 209
15. Vyskupai šventina ir kelia šventumą ... 209
16. Vyskupai - tėvai ir ganytojai ... 210
17. Vyskupai koordinuoja apaštalavimą ... 211
18. Vyskupai ir migracija ... 211
19. Vyskupai ir civilinė valdžia ... 212
20. Vyskupų nominavimo teisė ... 212
21. Vyskupų atsistatydinimas ... 213
2 poskyris: Diecezijų ribų nustatymas ... 213
22. Diecezijos teritorinių ribų svarba ... 213
23-24. Diecezijų ribų peržiūros kriterijai ... 213
3 poskyris: Diecezijos vyskupo bendradarbiai ganytojo pareigose ... 215
1) Vyskupai pagalbininkai ir vyskupai padėjėjai ... 215

25. Kada skiriami vyskupai padėjėjai ir pagalbininkai? ... 215
26. Vyskupų padėjėjų galios ... 216
2) Diecezijos kurija ir tarybos ... 216
3) Diecezijos dvasininkija ... 217
28. Vyskupo ir diecezijos kunigų santykiai ... 217
29. Kunigai - vyskupo bendradarbiai ... 218
30. Klebonai ... 218
31. Klebonų skyrimas į parapijas ... 219
4) Vienuoliai ... 220
33-34. Vienuoliai ir apaštalavimo darbas ... 220
35. Principai, reguliuojantys vienuolių darbą ir gyvenimą diecezijoje ... 221

III skyrius: VYSKUPAI, TARNAUJANTYS KELIŲ BAŽNYČIŲ BENDRAM LABUI ... 223

1 poskyris: Sinodai, susirinkimai ir vyskupų konferencijos ... 223
36. Vyskupų sinodų ir susirinkimų praktika ... 223
37. Vyskupų konferencijų praktika ... 223
38. Direktyvos vyskupų konferencijoms ... 223
2 poskyris: Bažnytinių provincijų sudarymas ir bažnytinių regionų steigimas ... 224
39. Bažnytinių regionų svarba ... 224
40-41. Svarbesni nurodymai, tvarkant bažnytines provincijas ... 225
3 poskyris: Vyskupai, einantieji tarpdiecezines pareigas ... 225
42. Bendravimas ir sutarimas ... 225
43. Kariuomenės vikariatas ... 226
Bendras nutarimas ... 226

DEKRETAS APIE KUNIGŲ TARNYSTĘ IR GYVENIMĄ

Įžanga ... 228

I skyrius: KUNIGYSTĖ IR BAŽNYČIOS PASIUNTINYBĖ ... 228

2. Apaštalinis ir sakralinis kunigų tarnystės pobūdis ... 228
3. Kunigas - žmogus iš žmonių ir Kristaus tarnas ... 230

II skyrius: KUNIGŲ TARNYSTĖ ... 231

1 poskyris: Kunigų pareigos ... 231
4. Dievo žodžio tarnystė ... 231
5. Šventinimo tarnystė ... 232
6. Kunigo, kaip ganytojo, auklėtojo ir vadovo, pareigos ... 233
2 poskyris: Kunigų santykiai su kitais ... 235
7. Kunigų santykiai su vyskupais ... 235
8. Kunigų tarpusavio santykiai ... 236
9. Kunigų santykiai su pasauliečiais ... 238
3 poskyris: Kunigų paskirstymas ir kunigystės pašaukimai ... 239
10. Visuotinis kunigų siuntimo charakteris ... 239
11. Visuotinis rūpinimasis kunigų pašaukimais ... 240

III skyrius: KUNIGŲ GYVENIMAS ... 241

1 poskyris: Kunigų pašaukimas į tobulumą ... 241
12. Kunigų tobulumo pareiga ... 241
13. Geras kunigo pareigų atlikimas - kelias į šventumą ... 243
14. Kunigo vienybė su Kristumi - tobulumo šaltinis ... 244
2 poskyris: Ypatingi dvasiniai reikalavimai kunigo gyvenime ... 245

15. Klusnumas ... 245
16. Celibatas ... 245
17. Neturto dvasia ... 248
3 poskyris: Kunigiškojo gyvenimo priemonės ... 249
18. Vienybė su Kristumi ... 249
19. Šventojo Rašto ir teologijos studijos ... 250
20. Kunigų atlyginimai ... 251
21. Kunigų aprūpinimo fondai ... 252
Pabaiga ir paskatinimas ... 253

DEKRETAS APIE VIENUOLIŲ GYVENIMO ATNAUJINIMĄ

1. Įvadas ... 256
2. Pagrindiniai principai ... 257
3. Praktiški pritaikymo kriterijai ... 258
4. Atsinaujinimo ir prisitaikymo įgyvendinimo kompetencija ... 258
5. Bendrieji pagrindai, formuoją vienuolinį gyvenimą ... 259
6. Meilė - giliausias dvasinio gyvenimo pagrindas ... 259
7. Kontempliatyviojo gyvenimo bendruomenės ... 260
8. Apaštalavimo ir labdarybės darbų bendruomenės ... 260
9. Vienuolyno gyvenimas ... 261
10. Vienuoliai nekunigai ... 261
11. Pasauliečių institutai ... 262
12. Skaistybė ... 262
13. Neturtas ... 263
14. Klusnumas ... 264
15. Bendruomeninis gyvenimas ... 265
16. Klauzūra ... 266
17. Abitas ... 266
18. Vienuolių lavinimas ... 266
19. Naujų vienuolinių bendruomenių steigimas ... 267
20. Specifiniai bendruomenių darbai ... 267
21. Kai kurių bendruomenių išnykimas ... 267
22. Vienuolynų susijungimai ... 268
23. Vienuolynų viršininkų konferencijos ... 268
24. Vienuolių pašaukimas ... 268
25. Baigiamasis žodis ... 268

DEKRETAS APIE KUNIGŲ RUOŠIMĄ

(Vertė kun. J.Laurusevičius)

Įžanga ... 271
I. Kunigų ruošimas įvairiose tautose ... 271
II. Kunigystės pašaukimų ugdymas ... 271
2. Pašaukimų ugdymas - visos Bažnyčios rūpestis ... 271
3. Mažosios seminarijos ... 273
III. Didžiųjų seminarijų tvarkymas ... 273
4. Pastoralinio charakterio formavimas ... 273
5. Seminarijų vadovai ir dėstytojai ... 274
6. Kandidatų atrinkimas ... 274
7. Tarpdiecezinės seminarijos ... 274
IV. Gilesnis dvasinis ugdymas ... 275
8. Gilios vienybės su Kristumi ugdymas ... 275
9. Bažnytiškumo ir klusnumo ugdymas ... 275
10. Skaistybės ugdymas ... 276

11. Savitvardos ugdymas ... 277
12. Rekolekcijos ir pastoracinė praktika ... 277
V. Bažnytinių studijų reforma ... 278
13. Humanitarinių ir gamtos mokslų studijos ... 278
14. Bažnytinių studijų įvadinis kursas ... 278
15. Filosofijos studijos ... 278
16. Teologijos studijos ... 279
17. Didaktinis dėstymo metodas ... 280
18. Gilesnės studijos ... 280
VI. Specialus sielovadinis ugdymas ... 280
19. Visapusiškumo ugdymas ... 280
20. Apaštališkumo ugdymas ... 281
21. Sielovadinė praktika ... 281
VII. Studijas baigusiųjų lavinimasis ... 281
Pabaiga ... 282

DEKRETAS APIE BAŽNYČIOS MISIJŲ VEIKLĄ

(Vertė kun. Č.Kavaliauskas)

Įžanga ... 284

I skyrius: DOKTRINOS PRINCIPAI ... 285

2. Tėvo planas ... 285
3. Sūnaus misija ... 285
4. Šventosios Dvasios misija ... 286
5. Bažnyčios misija ... 287
6. Misijinė Bažnyčios veikla ... 288
7. Misijų veikimo pagrindai ... 290
8. Misijų veikimas - žmonijos lūkestis ... 291
9. Misijų veikimo eschatologinis pobūdis ... 292

II skyrius: TIESIOGINIS MISIJŲ DARBAS ... 292

1 skirsnis: Krikščionių liudijimas ... 293
11. Gyvenimo pažinimas ir dialogas su visais ... 293
12. Meilė ir pasiaukojimas ... 294
2 skirsnis: Evangelijos skelbimas ir Dievo tautos organizavimas ... 295
13. Evangelizacija ir atsivertimas ... 295
14. Katechumenatas ir įvedimas į tikėjimo gyvenimą ... 296
3 skirsnis: Krikščioniškosios bendruomenės kūrimas ... 297
15. Krikščioniškoji bendruomenė ir jos organizavimas ... 297
16. Vietinio klero ugdymas ... 299
17. Katechetų ugdymas ... 300
18. Vienuolinio gyvenimo skatinimas ... 301

III skyrius: PARTIKULIARINĖS BAŽNYČIOS ... 302

19. Jaunųjų bažnyčių augimas ir brendimas ... 302
20. Misijinė partikuliarinių bažnyčių veikla ... 303
21. Pasauliečių apaštalavimo ugdymas ... 304
22. Įvairovė vienybėje ... 306

IV skyrius: MISIONIERIAI ... 307

23. Misionierių pašaukimas ... 307
24. Misionieriaus dvasia ... 307
25. Dvasinis ir moralinis misionierių pasiruošimas ... 308

26. Mokslinis ir pastoralinis misionierių pasiruošimas ... 309
27. Misijų bendruomenės ... 310

V skyrius: VADOVAVIMAS MISIJŲ VEIKLAI ... 311

28. Tvarkos pradmuo Bažnyčios veikloje ... 311
29. Pagrindinis vadovavimas - kongregacija ... 311
30. Vadovavimo organizavimas vietoje ... 312
31. Vadovavimo derinimas vyskupų konferencijomis ... 313
32. Institucijų ir vyskupų veikimo koordinavimas ... 313
33. Pačių institucijų darbo koordinavimas ... 314
34. Bendradarbiavimas su mokslinėmis įstaigomis ... 314

VI skyrius: VISUOTINIS BENDRADARBIAVIMAS ... 314

35-36. Visų krikščionių pareiga bendradarbiauti misijų reikale ... 314
37. Krikščioniškųjų bendruomenių pareiga padėti misijoms ... 315
38. Vyskupų bendradarbiavimas misijų reikale ... 316
39. Kunigų bendradarbiavimas misijose ... 317
40. Vienuolių bendradarbiavimas misijose ... 318
41. Pasauliečių bendradarbiavimas misijose ... 319

Pabaiga ... 320

DEKRETAS APIE RYTŲ KATALIKŲ BAŽNYČIAS

(Vertė kun. J.Frainas)

Įžanga ... 322

Atskiros bažnyčios, arba apeigos ... 322
2. Apeigų įvairumas nekenkia vienybei ... 322
3. Visos apeigos vienodai garbingos ... 323
4. Atskirų bažnyčių bendravimas ... 323

Dvasinio Rytų bažnyčių palikimo saugojimas ... 323
5. Rytų bažnyčių nuopelnai ... 323
6. Rytų krikščionys neprivalo keisti savo apeigų ... 324

Rytų patriarchai ... 324

7-8. Patriarchų institucija ... 324
9-10. Ypatingosios Rytų patriarchų teisės ... 325
11. Naujų patriarchatų kūrimas ... 325

Mokymas apie sakramentus ... 325
12-14. Atgaivintinas Rytų bažnyčių mokymas apie sakramentus ... 325
15. Sekmadienio pareigos atlikimas ... 326
16. Išpažinčių klausymo jurisdikcija ... 326
17. Diakonatas ... 326
18. Mišrių santuokų forma ... 326

Šventasis kultas ... 327
19. Švenčių nustatymas ... 327
20. Velykų šventė ... 327
21-22. Liturginis laikas ... 327
23. Liturginė kalba ... 327

Santykiai su atsiskyrusiųjų bažnyčių broliais 327
24-25. Vienybės su Rytų krikščionimis siekimas 327
26. Sakralinis bendravimas 328
27-29. Sakralinio bendravimo principai 328
Pabaiga 329

DEKRETAS APIE EKUMENIZMĄ

(Vertė kun. J.Frainas)

Įžanga 331

I skyrius: KATALIKIŠKIEJI EKUMENIZMO DĖSNIAI 332

2. Vienybė ir jos pagrindai 332
3. Atsiskyrusios bendruomenės yra broliškos ir jungtinos į vienybę 333
4. Ekumeninis judėjimas ir veikla 334

II skyrius: EKUMENIZMO PRAKTIKA 337

5. Krikščionių vienybė - visos Bažnyčios rūpestis 337
6. Atnaujinimas ir reforma 337
7. Širdies atsivertimas 337
8. Maldos už Bažnyčios vienybę 338
9. Abipusis pažinimas 339
10. Ekumeninio požiūrio formavimas 339
11. Tikėjimo dėstymo metodai 340
12. Visų krikščionių bendradarbiavimas 340

III skyrius: BAŽNYČIOS IR BAŽNYTINĖS BENDRUOMENĖS, ATSISKYRUSIOS NUO ROMOS APAŠTALŲ SOSTO 341

I. Ypatingas požiūris į Rytų bažnyčias 341
14. Rytų bažnyčių savitas charakteris ir istorija 341
15. Rytų bažnyčių liturginė ir dvasinė tradicija 342
16. Savita Rytų bažnyčių drausmė 343
17. Saviti Rytų bažnyčių teologijos metodai 344
18. Bendravimo atnaujinimas 344
II. Atsiskyrusios Vakarų bažnyčios ir bažnytinės bendruomenės 345
19. Skirtumai ir galimybės 345
20. Jungia Kristaus išpažinimas 345
21. Jungia Šventojo Rašto studijos 346
22. Sakramentinis vienybės ryšys 346
23. Dialogas apie moralinį Evangelijos pritaikymą 347
24. Susirinkimo viltys ir troškimai 347

DEKRETAS APIE PASAULIEČIŲ APAŠTALAVIMĄ

(Vertė I-III sk. kun. J.Urbonas, IV-VI sk. kun. I.Paberžis)

Įžanga 350

I skyrius: PASAULIEČIŲ PAŠAUKIMAS APAŠTALAUTI 351

2. Pasauliečių dalyvavimas Bažnyčios misijoje 351
3. Pasauliečių apaštalavimo pagrindai 352
4. Pasauliečių apaštalavimo vaisingumas 352

II skyrius: APAŠTALAVIMO TIKSLAI 355

5. Apaštalavimas Bažnyčioje ir pasaulyje 355
6. Dalyvavimas Evangelijos skelbime ir žmonių pašventime 355
7. Laikinųjų dalykų sudvasinimas 356
8. Karitatyvinė veikla 357

III skyrius: ĮVAIRIOS APAŠTALAVIMO SRITYS 358

9. Pagrindinės sritys 358
10. Apaštalavimas Bažnyčios bendruomenėse 359
11. Šeimų apaštalavimas 360
12. Jaunimo apaštalavimas 361
13. Apaštalavimas socialinėje srityje 362
14. Apaštalavimas tautinėje ir tarptautinėje srityje 362

IV skyrius: ĮVAIRŪS APAŠTALAVIMO BŪDAI 363

15-16. Idividualaus apaštalavimo svarba 363
17. Individualaus apaštalavimo pareiga ypatingais atvejais 364
18. Organizuotas apaštalavimas 365
19. Organizuoto apaštalavimo formų įvairumas 365
20. Katalikų veikimas 366
21. Apaštalavimo sąjungos 367
22. Apaštalavimui pasišventusių pasauliečių vertinimas 367

V skyrius: APAŠTALAVIMO TVARKA 368

23. Pasauliečių apaštalavimo derinimas 368
24. Pasauliečių apaštalavimo santykiai su hierarchija 368
25. Klero pareiga remti pasauliečių apaštalavimą 369
26. Koordinavimo tarybos 370
27. Bendradarbiavimas su visais krikščionimis ir nekrikščionimis 371

VI skyrius: PASIRENGIMAS APAŠTALAUTI 371

28. Pasirengimo būtinumas 371
29. Pagrindiniai pasirengimo principai 371
30. Pasirengimo tarpsniai ir formos 372
31. Parengimas įvairioms apaštalavimo formoms 374
32. Priemonės 374

Paraginimas 375

DEKRETAS APIE SOCIALINIO BENDRAVIMO PRIEMONES

(Vertė kun. J.Urbonas ir kun. I.Paberžis)

Įvadas 377

I skyrius 377

2. Svarstymo svarba 377
3. Bažnyčios pareiga ir teisė 378
4. Moralinės normos 378
5. Teisė į informaciją 378
6. Menas ir dorovė 379
7. Moralinio blogio vaizdavimas 379
8. Viešoji nuomonė 379
9. Skaitytojų bei žiūrovų pareigos 380

10. Jaunimo ir tėvų pareigos ... 380
11. Informatorių pareigos ... 380
12. Civilinės valdžios pareigos ... 381

II skyrius ... 382

13. Panaudojimas apaštalavimo darbams ... 382
14. Katalikiškoji spauda, filmai ir radijo bei televizijos laidos ... 382
15. Gerų informatorių paruošimas ... 383
16. Skaitytojų bei žiūrovų lavinimas ... 383
17. Visų katalikų pareiga remti bendravimo priemones ... 383
18. Visuotinio paminėjimo diena ... 384
19. Šventojo Sosto organas ... 384
20-21. Vyskupų pareiga ir kompetencija ... 384
22. Tarptautinis bendradarbiavimas ... 385

Pabaiga ... 385

23. Pastoralinė instrukcija ... 385
24. Susirinkimo kreipimasis ... 385

RELIGINĖS LAISVĖS DEKLARACIJA

(Vertė kun. V.Motekaitis)

Įžanga ... 389

I. Visuotinis religinės laisvės dėsnis ... 390
2. Religinės laisvės esmė ... 390
3. Teisės į religinę laisvę pagrindai ... 391
4. Religinė laisvė religinėms bendruomenėms ... 392
5. Religinė laisvė šeimoms ir tėvų auklėjimui ... 393
6. Pareiga rūpintis religine laisve ... 393
7. Teisės į religinę laisvę realizavimo normos ... 394
8. Laisvės ir atsakomybės dvasios auklėjimas ... 395
II. Religinė laisvė Apreiškimo šviesoje ... 395
9. Mokymo apie laisvę šaknys Apreiškime ... 395
10. Tikėjimo prigimtis - laisvė ... 396
11. Laisvės dvasia Kristaus ir apaštalų veikloje ... 396
12. Kristaus ir apaštalų dvasia Bažnyčios veikloje ... 397
13. Bažnyčios veikimo laisvė ... 398
14. Bažnyčios misija ir religinė laisvė ... 399
Baigiamasis žodis ... 399

BAŽNYČIOS SANTYKIŲ SU NEKRIKŠČIONIŲ RELIGIJOMIS DEKLARACIJA

(Vertė kan. J.Grubliauskas)

1. Žmonių jungtis ir jos pagrindai ... 402
2. Katalikų Bažnyčia ir nemonoteistinės religijos ... 402
3. Bažnyčia ir musulmonai ... 403
4. Bažnyčia ir žydai ... 404
5. Visuotinis broliškumas ir atsisakymas nuo diskriminacijos ... 405

KRIKŠČIONIŠKOJO AUKLĖJIMO DEKLARACIJA

(Vertė kun. T.Poška)

Įžanga 407

1. Visuotinė teisė į visokeriopą auklėjimą 408
2. Teisė į krikščioniškąjį auklėjimą 409
3. Atsakingieji už auklėjimą 409
4. Krikščioniškojo auklėjimo priemonės 410
5. Mokyklų reikšmė auklėjime 410
6. Tėvų teisės ir pareigos mokyklų atžvilgiu 411
7. Religinis auklėjimas nekatalikiškose mokyklose 412
8. Katalikiškosios mokyklos 412
9. Įvairios katalikiškųjų mokyklų rūšys 413
10. Auklėjimas aukštosiose mokyklose. Katalikiškieji universitetai 414
11. Šventųjų mokslų fakultetai 415
12. Katalikiškųjų mokyklų ir universitetų veiklos koordinavimas 415

Baigiamasis žodis 416

Rinko ir maketavo klubas "AVEI". Raguvos 5, Kaunas. Leidykla "Fortūna", Dariaus ir Girėno 65, Zarasai. Dailininkas Romas Pučekas. Korektorės Dalia Dubickaitė, Rima Pociūtė. SL 1544. 1994 09 14. 20,9 leid. l. Tiražas 7000 egz. Užsakymas 1935. Spausdino "Spindulio" spaustuvė, Gedimino 10, 3000 Kaunas. Kaina sutartinė.

KLAIDŲ ATITAISYMAS

puslapis	pastraipa	eilutė	parašyta	turi būti
213	1	3	sutarį	sutartį
215		3 nuo apačios	„	kablelio nereikia
217	3	2	savo	sava
219	1	3	Viešpatis	Viešpats
226		paskutinė	ties	tiek
232	2	7	kuniginę	kunigišką
262		paskutinė	Viespaties	Viešpaties